GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2014

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 4 / 7 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2012/1052 23.07.2014
İBRAHİM CAN KİŞİ

002 2013/7759 23.07.2014
MURAT TUNCİL

003 2013/8694 23.07.2014
YAŞAR KAYA

004 2013/8975 23.07.2014
ŞEHAP KORKMAZ

005 2014/1572 23.07.2014
İLHAN YÜKSEL EKŞİOĞLU

006 2014/1711 23.07.2014
İBRAHİM UYSAL

007 2014/1944 23.07.2014
MEHMET YİĞİNER

008 2014/1957 23.07.2014
AZİZ YILDIRIM (3)

009 2014/2275 23.07.2014
CİHAN GÜNEŞ

010 2014/3895 23.07.2014
BİLAL KARHAN

011 2014/5425 23.07.2014
MANSUR YAVAŞ VE CUMHURİYET HALK PARTİSİ

012 2014/11268 23.07.2014
LİBERAL DEMOKRAT PARTİ

013 2014/11368 23.07.2014
MAHMUT TANAL

014 2014/11438 23.07.2014
MAHMUT TANAL (2)

015 2013/1428 08.09.2014
KUDRET HATİPOĞLU VE SELMA HATİPOĞLU

016 2013/2293 08.09.2014
HAYRETTİN KAYA

017 2013/2568 08.09.2014
RAMAZAN BİBER

İçindekiler - devam

018 2013/3337 08.09.2014
İZZET EKİN VE NUSRET EKİN

019 2013/5636 08.09.2014
ŞAHABETTİN İLYAS YILMAZ

020 2013/6043 08.09.2014
SADİYE KOCA VE DİĞERLERİ

021 2013/6045 08.09.2014
ABDÜRREZAK HAZAR VE DİĞERLERİ

022 2013/6330 08.09.2014
ALİ SERDAR UĞURLU

023 2013/6848 08.09.2014
ABİDİN ÇELİK

024 2013/7017 08.09.2014
NAİME BAYRACI

025 2013/7188 08.09.2014
MEHMET SALİH GÖZCÜ

026 2013/7236 08.09.2014
MUHAMMED FESİH BAYDUR

027 2013/7277 08.09.2014
MEHMET SÖĞÜT

028 2013/7281 08.09.2014
MEHMET SÖĞÜT (2)

029 2013/7284 08.09.2014
HURİYE KAVAK VE DİĞERLERİ

030 2013/7288 08.09.2014
AHMET ADSAY VE DİĞERLERİ

031 2013/8321 08.09.2014
HEKİM HİLMİ YAKIŞAN

032 2013/8344 08.09.2014
ORHAN ÖZTÜRK VE AYŞE AK

033 2013/8345 08.09.2014
HASAN GÜLMEZ

034 2013/8489 08.09.2014
FARUK METE

İçindekiler - devam

035 2013/8492 08.09.2014
MEHDİ TANRIKULU

036 2013/8695 08.09.2014
YUSUF GÜVEL VE DİĞERLERİ

037 2013/8738 08.09.2014
CENGİZ GEZGİN

038 2013/8821 08.09.2014
MEHMET SAMİ ARSLAN

039 2013/8905 08.09.2014
MELİK UZUN

040 2013/9061 08.09.2014
KEMAL ERTAŞ VE DİĞERLERİ

041 2013/9095 08.09.2014
Ö.K.A.

042 2013/9322 08.09.2014
ARZU KAFESCİ VE DİĞERLERİ

043 2013/9885 08.09.2014
ÜNSAL BOLEL

044 2014/69 08.09.2014
MUSTAFA BOLEL

045 2014/175 08.09.2014
ENVER ALTUNDAL

046 2014/372 08.09.2014
BÜLENT ŞİMŞEK

047 2014/382 08.09.2014
MEHMET EMİN TUNÇ VE DİĞERLERİ

048 2014/385 08.09.2014
COŞKUN ALP BEYLİKÇİ

049 2014/579 08.09.2014
H.Z.

050 2014/888 08.09.2014
ESRA ARAL BOYNUİNCEOĞLU

051 2014/889 08.09.2014
HİKMET BOLEL

İçindekiler - devam

052 2014/914 08.09.2014
ZÜLFİKAR CENGİZ VE DİĞERLERİ

053 2014/998 08.09.2014
ÜNSAL KARAHAN VE DİĞERLERİ

054 2014/1097 08.09.2014
HASAN ESİR

055 2014/1584 08.09.2014
ZÜBEYDE ÇAÇAN VE DİĞERLERİ

056 2014/1589 08.09.2014
ZÜBEYDE ÇAÇAN VE DİĞERLERİ (2)

057 2014/1591 08.09.2014
ABDAL YAMAN VE DİĞERLERİ

058 2014/1605 08.09.2014
KAZIM EGE

059 2014/2235 08.09.2014
HASAN UYSAL

060 2014/2238 08.09.2014
ÖMER BOĞURCU

061 2014/2240 08.09.2014
ZEYNETTİN GÜÇLÜ

062 2014/2241 08.09.2014
MEHMET KASAÇ

063 2014/2367 08.09.2014
ERGÜN TÜTMEZ

064 2014/2803 08.09.2014
CEVRİYE KEÇECİLER

065 2014/4436 08.09.2014
MEHMET GÜLMEZ

066 2014/13625 08.09.2014
SABRİ ERGÜL

067 2014/13634 08.09.2014
ATİLLA KART VE CUMHURİYET HALK PARTİSİ

068 2014/13675 08.09.2014
MUSTAFA EKİCİ

İçindekiler - devam

069 2012/1266 17.09.2014
TURGAY ÇAMLI

070 2013/70 17.09.2014
EMİN BEÇET

071 2013/735 17.09.2014
MUSTAFA ÜNLÜ

072 2013/1912 17.09.2014
ALİ DEMİR

073 2013/2642 17.09.2014
GÜROL DOĞAN

074 2013/3223 17.09.2014
AHAT KÖK

075 2013/3438 17.09.2014
HATİCE GİZEM DAĞCI VE SEVİN GÜL DAĞCI

076 2013/4682 17.09.2014
MİTHAT BAKİKUŞAĞI

077 2013/8114 17.09.2014
GÜNAY OKAN

078 2013/9302 17.09.2014
ERDOĞAN AYHAN KİT

079 2013/9690 17.09.2014
LOKMAN ÇİFTÇİ

080 2014/342 17.09.2014
İHSAN GÜNGÖR

081 2014/1725 17.09.2014
VEYSEL DOĞAN

082 2014/3836 17.09.2014
KAZIM ALBAYRAK

083 2012/1000 18.09.2014
ÜMÜT DEMİR

084 2013/834 18.09.2014
ACARKENT SİTE YÖNETİMİ

085 2013/1675 18.09.2014
MÜLAYİM VURAL VE RAMAZAN VURAL

İçindekiler - devam

086 2013/1793 18.09.2014
HÜSEYİN SEZEN

087 2013/2237 18.09.2014
AHMET TEYİT KEŞLİ

088 2013/2694 18.09.2014
BEKİR BİROL ÖZDEMİR

089 2013/2929 18.09.2014
ALİ OSMAN BAYRAK

090 2013/3170 18.09.2014
HASAN KARA

091 2013/3300 18.09.2014
YENİBAŞARAN ULUSLARARASI NAKLİYAT VE TİCARET A.Ş.

092 2013/3588 18.09.2014
MAHMUT EKREM ERHUN VE COLETTE MONİQUE JOUROVSKY ERHUN

093 2013/5609 18.09.2014
M.B. VE D. B.

094 2013/6585 18.09.2014
SALİH ÜLGEN VE DİĞERLERİ

095 2013/7087 18.09.2014
S.Ö.

096 2013/8463 18.09.2014
TAYFUN CENGİZ

097 2013/8521 18.09.2014
METE ASLAN

098 2014/648 18.09.2014
FATİH HİLMİOĞLU

099 2014/1070 18.09.2014
DAVUT KOYUNCU

100 2014/1456 18.09.2014
MESUT AŞKIN

İBRAHİM CAN KİŞİ

B. No: 2012/1052 | Karar tarihi: 23.07.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1052

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM CAN KİŞİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/1052)

Karar Tarihi: 23/7/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : İbrahim Can KİŞİ

Vekili : Av. Vefa TOKLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) görülen tam yargı davası kapsamında bilirkişi raporu ile tespit edilen maddi zararını öğrendikten sonra talep sonucuna ilişkin ıslah talebinin kabul edilmemesi ile hak ettiği maddi tazminatın önemli bir kısmından mahrum kaldığını ve bu nedenle adil yargılanma, mülkiyet ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/12/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 26/9/2013 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölüm tarafından 7/1/2014 tarihinde yapılan toplantıda, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 7/1/2014 tarihinde Bakanlığa bildirilmiştir. Bakanlık, yazılı görüşünü 6/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık görüş yazısı, başvurucuya 14/3/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne cevaplarını içeren dilekçesini 19/3/2014 tarihinde sunmuştur.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru dilekçesi ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, askerlik yükümlülüğünü yerine getirmek üzere 27/5/2009 tarihinde acemi eğitim birliğine katılmış, burada eğitimini tamamlamasının ardından 16/9/2009 tarihinde Van ili Özalp ilçesindeki 6. Hudut Alayı 2. Hudut Taburu 7. Hudut Bölük Komutanlığı emrine verilmiştir.

9. Başvurucu, anılan askeri birlikteki görevine devam ederken 9/8/2010 tarihinde 03:00 ilâ 05:00 saatleri arasındaki nöbet görevi sırasında gözünde acı ve görme bozukluğu şikâyetiyle amirlerine müracaat etmesi üzerine, ertesi gün bağlı bulundukları Tabur Komutanlığı revirine gönderilmiş, burada yapılan muayenesi sonucunda Van Asker Hastanesine sevk edilmiştir.

10. Başvurucunun 11/8/2010 tarihinde Van Asker Hastanesinde yapılan muayenesi sonucunda “sol gözde minimal vitre içi hemoraji-sol makülopati” teşhisi konulmuş ve ileri tetkik ve tedavi için Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA) Hastanesine sevk edilmiştir.

11. Başvurucu, askerlik görevine ilişkin süreyi tamamladığı 25/8/2010 tarihinde terhis edilmiştir.

12. Ankara GATA Hastanesinde yapılan muayene ve tedavi işlemleri sonucunda 28/12/2010 tarihli tabip raporu ile başvurucunun sol gözünün 0,2 düzeyinde görebildiği tespit edilerek “sol göz moküler hol” tanısı ile üç ayda bir kontrol önerilmiş ve “Durumu A/9 F-1'e uyar. Askerliğe elverişlidir. Komando ve askeri şoför olamaz. Kıtasına taburcusu uygundur.” sonucuna ulaşıldığı tespit edilmiştir.

13. Başvurucu, 4/1/2011 tarihinde Milli Savunma Bakanlığına başvuruda bulunarak tazminat talep etmiştir. 60 günlük kanuni süre içerisinde idarenin cevap vermemesi üzerine başvurucu, 17/3/2011 tarihinde adli yardım talebiyle tam yargı davası açmıştır.

14. AYİM İkinci Dairesinin 30/3/2011 tarih ve E.2011/478, K.2011/433 sayılı kararıyla başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, 4/7/1972 tarih ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 45. maddesinin (B) bendi gereğince dava dilekçesinin reddine karar verilmiştir.

15. Bu karar üzerine 28/4/2011 tarihinde AYİM’e sunulan yenilenmiş dava dilekçesi ile başvurucunun sol güzünde meydana gelen %80 oranındaki görme kaybının davalı idarenin hizmet kusuru sonucu meydana geldiği iddiası ile başvurucu lehine 50.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi; diğer davacılar (başvurucunun anne ve babası) lehine ayrı ayrı

2.500,00 TL manevi tazminat talep edilmiştir.

16. GATA Adli Tıp Ana Bilim Dalı Başkanlığı tarafından yapılan muayene sonucunda başvurucunun sol gözündeki fonksiyonel kaybın duyu ve organlarından birinin işlevinin tamamen yitimi niteliğinde olduğu, %23,2 oranında meslekte kazanma gücünü kaybettiği tespit edilmiştir. Aynı kurumun Göz Hastalıkları Ana Bilim Dalı öğretim üyesince düzenlenen görüş yazısında ise başvurucunun gözünde meydana gelen hasarın yeni gelişen akut bir durum olduğu, buna yol açan sebebin ise termal ya da künt bir travma olabileceği bildirilmiştir.

17. AYİM'e sunulan 5/3/2012 tarihli bilirkişi raporu ile başvurucunun %23,2 olarak tespit edilen maluliyetine ilişkin olarak 96.249,00 TL maddi tazminat ödenmesi gerektiği mütalaasında bulunulmuştur.

18. Başvurucu,16/3/2012 tarihli dilekçe ile maddi tazminat talebini 96.249,00 TL ve manevi tazminat talebini ise 15.000,00 TL olarak ıslah etmek istediğini Yüksek Mahkemeye bildirmiştir.

19. AYİM İkinci Dairesinin 4/4/2012 tarihli kararı ile başvurucunun askerlik görevi sırasında oluşan maluliyetinin idarenin hizmet kusurundan kaynaklandığı sonucuna ulaşılarak başvurucuya 50.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminat verilmesine, dava tarihinden ödeme tarihine kadar yıllık %9 oranında hesaplanacak kanuni faiz yürütülmesine, diğer davacıların (başvurucunun anne ve babası) manevi tazminat taleplerinin reddine, başvurucudan alınan 210,00 TL bilirkişi ücretinin davalı idare tarafından başvurucuya ödenmesine oy çokluğuyla karar verilmiştir.

20. Aynı kararda 1602 sayılı Kanun'un 46. maddesinin dördüncü fıkrasındaki "taraflar sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler" kuralı gereğince, idari yargıda iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağı bulunduğu ve davacıların süresi dışında talep sonucunu ıslah yoluyla arttırmalarının mümkün olmadığı gerekçeleriyle başvurucunun ıslah talebinin reddine karar verilmiştir.

21. Başvurucu 21/6/2012 tarihli dilekçe ile AYİM kararına karşı karar düzeltme yoluna başvurmuş olup, AYİM İkinci Dairesinin 14/11/2012 tarih ve E.2012/565, K.2012/1031 sayılı kararı ile karar düzeltme talebinin reddine karar verilmiştir. Bu karar başvurucuya 29/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

22. 11/4/2013 tarih ve 6459 sayılı İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesi ile değişik 1602 sayılı Kanun'un 46. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Taraflar sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler. (Ek cümle: 11/4/2013-6459/1 md.) Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 23/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/12/2012 tarih ve 2012/1052 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, AYİM'de açtığı tam yargı davasının yargılaması kapsamında, davaya konu gerçek zararı öğrenmesini müteakiben maddi tazminata ilişkin talep sonucunu ıslah yoluyla arttırdığını, AYİM'in idari yargıdaki talep sonucunu değiştirme yasağını gerekçe göstererek bu talebini kabul etmeyip, dava dilekçesinde talep edilen miktar olan 50.000,00 TL tazminata hükmettiğini, bu şekilde hak ettiği tazminatın sadece yarısına kavuşabildiğini, bu şekilde adil yargılanma, mülkiyet ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

25. Anayasa Mahkemesi, başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirme ile bağlı olmaksızın, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Buna göre başvurucunun şikâyetinin özü, yargılama sırasında alınan bilirkişi raporunda belirlenen tazminat alacağı miktarının dava açarken talep ettiğinden fazla olan kısmını talep edememesi veya bir mahkeme önüne götürememesine, dolayısıyla, adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkına ilişkindir. Bu nedenle, Anayasa'nın 35. ve 40. maddeleri çerçevesinde ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Asker kişilerin, askeri idarenin eylem ve işlemlerinden doğan kişisel zararlarının tazmininin, Anayasa ve Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkının koruma alanı kapsamında yer aldığı konusunda tereddüt yoktur (B. No: 2012/791, 7/11/2013, §§ 26-30).

27. Açıklanan nedenlerle, açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmayan başvurunun, kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

28. Bakanlık görüş yazısında, AİHM içtihatlarına atıf yapılarak, özellikle tazminat davalarında yargılamanın uzun sürdüğü durumlarda, alacaklı miktarın dengelenmesi bakımından öngörülen gecikme faizinin enflasyon oranı karşısında yetersiz kalması sonucu takdir edilen tazminatın hatırı sayılır ölçüde değer kaybına uğramasının Sözleşme'nin ihlali olarak nitelendirildiği, bu durumun ise meydana gelen zarar ile takdir edilen tazminat arasında gözetilmesi gereken adil dengenin sağlanması bakımından sakıncalar doğuracağı, bu sakıncanın giderilebilmesi için iç hukuk sisteminde dava açılması sırasında dava dilekçesinde belirlenen meblağın ıslah işleminde olduğu gibi yeniden değerlendirilmesini yargılama aşamasında talep edebilme olanağının ilgililere sağlanmasının gerekli olduğu, 30/4/2013 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6459 sayılı Kanunla idari yargılama usulüne ıslah müessesinin dâhil edilmesi ile yapısal sorunun çözüme kavuşturulduğu bildirilmiştir.

29. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde, uğradığı zararın gerçek miktarının yargılama safhasında 5/3/2012 tarihli bilirkişi incelemesi ile ortaya çıktığını, müteakip ıslah talebinin ilgili Kanun hükmü gereğince reddedildiğini, bu nedenle gerçek zararının karşılanmadığını, karardan yaklaşık altı ay sonra bu sorunun çözümüne yönelik kanuni düzenleme yapılarak olası ihlallerin önünün kesildiğini, bu şekilde bu durumun hak

ihlali oluşturduğunun kabul edilmiş olduğunu, ancak karar kesinleştikten sonra yapılan bu düzenlemeden yararlanarak oluşan zararının karşılanmasının mümkün olmadığını, sonuç olarak uğradığı zararın 41.249,00 TL olduğunu bildirmiştir.

30. Mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer almaktadır (B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28; B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 51; B. No: 2012/1061, 21/11/2013, § 28; B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 41).

31. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı ve uyuşmazlık kapsamında bir talebi, mahkeme önüne taşıyabilmek ve bunların etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını (B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52) ya da kişinin bizatihi mahkemeye başvurmuş olmasını anlamsız hale getiren sınırlamalar, mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir.

32. Mahkemeye etkili erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda tutarlı bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve etkili fırsatlara sahip olmasını gerektirmektedir. Özellikle hukuki belirsizlikler ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlâl edebilmektedir (Aynı yöndeki AİHM kararı için bkz. Geffre/Fransa, B. No: 51307/99, 23/1/2003, § 34). Bu nedenle, mahkemeler usul kurallarını uygularken bir yandan âdil yargılanma hakkını ihlâl edebilecek aşırı şekilcilikten, diğer yandan da yasalar tarafından düzenlenen usul kurallarının ortadan kaldırılması sonucunu doğurabilecek aşırı gevşeklikten kaçınmalıdırlar (Aynı yöndeki AİHM kararı için bkz. Walchli/Fransa, B. No: 35787/03, 26/7/2007, § 29; Eşim/Türkiye, B.No: 59601/09, 17/9/2013, § 21).

33. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte, bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da, Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanarak bu hakların sınırlandırılması da mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemelerin hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz (AYM, E.2010/83, K.2012/169, K.T. 1/11/2012).

34. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesine göre temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Ayrıca bu sınırlamalar, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

35. AİHM de mahkemeye erişim hakkının dayanağı olan Sözleşme'nin 6. maddesinde adil yargılanma hakkın sınırlandırılması rejimi düzenlenmemiş olmasına rağmen, bunun hiçbir surette mahkemeye erişim hakkının sınırlandırılamayacağı anlamını taşımadığını, hakkın niteliği gereği, mahkemeye erişim konusunda devletin bir takım sınırlama ve düzenlemeler yapmasının kaçınılmaz olduğunu ve bu nedenle sözleşmeci devletlerin bu konuda bir takdir alanına sahip olduklarını kabul etmektedir. Ancak, bu sınırlamaların hakkın özüne zarar

vermeyecek nitelikte, meşru bir amaca dayalı ve kullanılan aracın sınırlama amacı ile orantılı olması, kamu yararının gerekleri ile bireyin hakları arasında kurulmaya çalışılan adil dengeyi bozacak şekilde birey aleyhine katlanılması zor külfetler yüklenmemiş olması gerekir (bkz. Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No: 8225/78, 28/5/1985, § 57; García Manibardo/İspanya, B. No: 38695/97, 15/2/2000, § 36; Sabri Güneş/Türkiye, B. No: 27396/06, 24/5/2011, § 56).

36. Sonuç itibariyle mutlak olmayan ve sınırlandırılabilen mahkemeye erişim hakkına ilişkin sınırlandırmaların, hakkın özünü zedeleyecek şekilde kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerekir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

37. Dava açılması konusundaki kısıtlamalar, kural olarak mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder. Bu kısıtlamalar, süre ve benzeri bir takım usuli şartlar öngörülerek doğrudan doğruya olabileceği gibi, mahkeme önünde devam eden bir davanın taraflarının, dava konusu hak veya menfaate yönelik tasarruflarının sınırlandırılması şeklinde de tezahür edebilir. Bir tazminat veya tam yargı davasına konu olan alacağa ilişkin talep miktarının, yargılama safahatı kapsamında arttırılamaması nedeniyle, alacağın belirli bir kısmına erişilememiş olması da, belirtilen anlamda dava açılması ile ilgili bir kısıtlama olarak, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerekli olan bir konudur.

38. Tazminat alacağının miktarı, ancak bilirkişi incelemesi ve benzeri araştırmalardan sonra mahkemenin takdir yetkisi çerçevesinde belirlenebilen bir olgudur. Tazminat müessesesinin bu özelliği gereği, hak kazanılan tazminat miktarının dava açılmadan önce tam olarak bilinmesi veya öngörülmesi mümkün değildir. Dava açılması aşamasında karşı karşıya kalınan bu belirsizliğin, talep miktarının sonradan düzeltilmesi (ıslah) yoluyla aşılması da 30/4/2013 tarihi öncesinde 1602 sayılı Kanun gereği mümkün değildir (B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 56). Buna göre, hak kaybına uğramaması bakımından davacı tarafın, dava devam ederken, talep sonucunu ıslah etme ihtiyacının doğması kaçınılmazdır.

39. Somut olayda başvurucu, maruz kaldığı maluliyet nedeniyle 50.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminat talep etmiştir. Yargılama kapsamında alınan bilirkişi raporunda, başvurucuya 96.249,00 TL maddi tazminat ödenmesi gerektiği mütalaasında bulunulmuştur. Bu şekilde, hak ettiği maddi tazminat miktarının, talep ettiğinden fazla olduğunu öğrenen başvurucu, maddi tazminat talebini 96.249,00 TL ve manevi tazminat talebini ise 15.000,00 TL olarak ıslah etmek istediğini Yüksek Mahkemeye bildirmiştir. AYİM, başvurucunun ıslah taleplerini 1602 sayılı Kanun'un 46. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince, idari yargıda iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağı bulunduğu ve davacıların süresi dışında talep sonucunu ıslah yoluyla arttırmalarının mümkün olmadığı gerekçeleriyle reddetmiş ve dava dilekçesinde talep edilen miktarları esas alarak karar vermiştir. Başvurucunun, talebini güncelleyememesi ile tazminat alacağının belirli bir miktarından mahrum kalmış olmasının, mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahale oluşturduğu açık olup, 1602 sayılı Kanun'un 46. maddesinin dördüncü fıkrası, bu müdahalenin dayanağını teşkil etmektedir.

40. 1602 sayılı Kanun'un 46. maddesinin dördüncü fırkasında, "Taraflar sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler." ifadesi hükme bağlanmıştır. Her ne kadar aynı fıkraya 6459 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile eklenen "Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek

suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir.” cümlesi ile tam yargı davaları bakımından bir istisna öngörülerek, dava dilekçesinde talep edilen miktarın bir defaya mahsus olmak üzere arttırılmasına imkan tanınmışsa da, başvuruya konu AYİM kararı 14/11/2012 tarihinde kesinleşmiş olup, başvurucunun 30/4/2013 tarihinde yürürlüğe giren bu düzenlemeden yararlanması da mümkün olmamıştır.

41. Adil yargılanma hakkı, demokratik hukuk devletinin vazgeçilmez unsurlarından biri olup, tüm bireyler açısından mümkün olan en geniş şekilde güvence altına alınmalıdır. Diğer taraftan hukuki eylem, işlem ve kuralların sürekli dava tehdidi altında bulunması hukuk devletinin unsurları olan hukuki istikrar ve hukuki güvenlik ilkeleriyle bağdaşmaz. Bu nedenle hak arama özgürlüğü ile hukuki istikrar ve hukuki güvenlik gerekleri arasında makul bir denge gözetilmelidir (AYM, E.2010/83, K.2012/169, K.T. 1/11/2012). 1602 sayılı Kanun’un 46. maddesinin dördüncü fırkasındaki düzenleme ile askeri idare aleyhine açılan davaların ve bu davalar kapsamında sunulan taleplerin disipline edilmesinin hedeflendiği, daha ciddi takip edilmeleri sağlanarak davaların sürüncemede kalması ve belirsizliklerin önlenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Anayasa’nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasındaki davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması bağlamında değerlendirilebilecek bu amaçların meşru olduğu açıktır.

42. Hakkın özü, dokunulduğunda söz konusu temel hak ve özgürlüğü anlamsız kılan asli çekirdeği ifade etmekte olup, bu yönüyle her temel hak açısından kişiye dokunulmaz asgari bir alan güvencesi sağlamaktadır. Bu çerçevede, hakkın kullanılmasını önemli ölçüde güçleştiren, hakkı kullanılamaz hale getiren veya ortadan kaldıran sınırlamaların, hakkın özüne dokunduğu kabul edilmelidir (AYM, E.2002/112, K.2003/33, K.T. 10/4/2003). Ölçülülük ilkesinin amacı da, temel hak ve özgürlüklerin gereğinden fazla sınırlandırılmasının önlenmesidir. Anayasa Mahkemesi kararları uyarınca ölçülülük ilkesi, sınırlama için kullanılan aracın sınırlama amacını gerçekleştirmeye uygun olmasını ifade eden elverişlilik, sınırlayıcı önlemin sınırlama amacına ulaşmak bakımından zorunlu olmasına işaret eden zorunluluk ve araçla amacın orantısız bir ölçü içinde bulunmaması ile sınırlamanın ölçüsüz bir yükümlülük getirmemesini deyimleyen oranlılık unsurlarını içermektedir (AYM, E.2012/100, K.2013/84, K.T. 4/7/2013).

43. Bu noktada, belirtilen ölçütlere riayetle bir sınırlandırma yapılıp yapılmadığının tespiti için, müdahale teşkil ettiği ve mahkemeye erişim hakkının ihlalini sonuçladığı iddia edilen önlemin temelini oluşturan meşru amaç karşısında, bireye düşen fedakârlığın ağırlığının göz önünde bulundurulması ve gözetilen kamusal yararın gerekleri ile bireyin temel hakkının korunması arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığının belirlenmesi zorunludur. Anayasa’nın 13. maddesi vasıtasıyla Anayasa’da yer alan tüm temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması hususunda geçerli olan bu denge, mahkemeye erişim hakkının sınırlandırılmasında da göz önünde bulundurulmalıdır.

44. Somut başvuruya konu yargılamada ıslaha yönelik talep hakkı kısıtlanan başvurucu, bilirkişi tarafından hesaplanan 96.249,00 TL maddi tazminatın ancak 50.000,00 TL’lık kısmına kavuşabilmiştir. Bu şekilde tazminat alacağının kayda değer bir kısmından mahrum kalan ve lehine adli yardım kararı verilmiş olması itibarıyla maddi durumunun elverişsiz olduğu anlaşılan başvurucunun, katlanmak zorunda bırakıldığı külfetin, hedeflenen meşru amaçlarla orantısız olduğu; dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

45. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan

mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

46. Başvurucu, ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından, 41.249,00 TL zararının tazminini talep etmiştir.

47. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği ihlal kararlarında hükmettiği tazminat miktarları çerçevesinde hakkaniyete uygun bir tazminata karar verilmesinin yerinde olacağı yönünde görüş bildirmiştir.

48. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

49. Somut başvuru açısından, başvurucunun ıslah talebinin dikkate alınmadığı AYİM kararı sonucunda başvurucunun, tazminat alacağının belirli bir bölümünden mahrum kaldığı ve bu nedenle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Tespit edilen ihlal sonucunda başvurucunun, 41.249,00 TL tutarında maddi zarara uğradığı açık olup, maddi zararla sınırlı olan ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar görülmemiştir. Bu nedenle ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için başvurucuya 41.249,00 TL maddi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

50. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 41.249,00 TL maddi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

23/7/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT TUNCİL

B. No: 2013/7759 | Karar tarihi: 23.07.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7759

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT TUNCİL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7759)

Karar Tarihi: 23/7/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Raportör : Murat ŞEN

Başvurucu : Murat TUNCİL

Vekili : Av. Memet YILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hükümlülüğüne esas cezasının şartla tahliye tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilmesi talebinin; hakkında cezasının üst sınırı yedi yıl ve üzeri hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı kovuşturmanın bulunduğu gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı, eşitlik ilkesi ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 30/10/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 31/3/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, başvuru tarihinde Gürpınar Asliye Ceza Mahkemesinin 23/12/2008 tarih ve E.2008/382, K.2008/687 sayılı kararı ile petrol kaçakçılığı suçundan kesinleşen 1 yıl 8 ay hapis cezasının infazı kapsamında Gürpınar K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır.

6. Başvurucu, 27/5/2013 tarihli dilekçesi ile Gürpınar Asliye Ceza Mahkemesinden cezasının kalan kısmının denetimli serbestlik tedbiri altında infaz edilmesini talep etmiştir.

7. Mahkeme, 28/5/2013 tarih ve 2013/102 Değişik İş sayılı kararı ile "Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği'nin "açık kuruma ayrılamayacak hükümlüler" başlıklı 7. maddesinin 2. fıkrasının (b) bendinde; haklarında üst sınırı 7 yıldan az olmayan başka bir suçtan soruşturma veya kovuşturması devam etmekte olanlar ile üst sınırı 7 yıldan az olmayan bir suçtan henüz kesinleşmemiş mahkumiyet kararı bulunanların Açık Ceza İnfaz Kurumuna ayrılamayacaklarının düzenlendiği, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 105/A maddesine göre ise Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan veya Açık Ceza İnfaz Kurumuna ayrılma şartları oluşan hükümlülerin diğer bazı şartları taşıması halinde koşullu salıverilme tarihine kadar olan cezanın denetimli serbestlik tedbiri altında infaza karar verilebileceğinin düzenlendiği, hükümlü Murat Tuncil hakkında ise Van 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2009/465 Esas sayılı dosyası kapsamında suç işlemek amacı ile örgüt kurma ve rüşvet almak ve vermek suçlarından devam eden bir kovuşturmanın bulunduğu üst sınırı 7 yıldan fazla olan bu kovuşturma nedeniyle hükümlünün Açık Ceza İnfaz Kurumuna ayrılamayacağı" gerekçesiyle talebin reddine karar verilmiştir.

8. Anılan karara yapılan itiraz üzerine Van Ağır Ceza Mahkemesi, 7/6/2013 tarih ve 2013/317 Değişik İş sayılı kararı ile Gürpınar Asliye Ceza Mahkemesinin İnfaz Hâkimliği sıfatıyla verdiği kararda usule aykırı bir yön bulunmadığından talebin reddine karar vermiştir.

9. Diğer taraftan Mahkeme, başvurucunun 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'unun 105/A maddesinin (7) numaralı fıkrasının (b) bendinin Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında masumiyet karinesine aykırı olduğuna dair iddialarını da inceleyerek kararda şu hususları belirtmiştir:

"Her ne kadar hükümlü vekili söz konusu yasa maddesinin anayasanın 38/4 maddesine aykırı olduğu iddiasında bulunmuş ise de, açık ceza infaz kurumlarına ayrılma ve denetimli serbestlik tedbiri iyi halli hükümlüler hakkında uygulanan bir infaz usulü olup, kişinin iyi halli olmadığının tespiti için mahkemelerce verilmiş bir hükme ihtiyaç olmadığı gibi, önceden verilmiş bir disiplin cezası bile kişinin bu tür tedbirlerden yararlanmasına engel teşkil etmektedir.Yasa bu konuda tahdidi olarak belirtmek suretiyle bir sınırlama getirmemiş olaysal olarak sanığın durumunun tespitinde yargılama makamına takdir hakkı tanımıştır. İnfaz makamının göz önünde bulundurması için 5275 Sayılı yasa ile açığa ayrılma yönetmeliğinde somut bir kriter olarak hükümlünün kovuşturma dosyasının bulunması bir olumsuz durum olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle anılan yasa maddelerinde anayasaya aykırılık olmadığı, verilen kararın yerinde olduğu ve itirazın reddine ilişkin aşağıdaki şekilde karar vermek gerekmiştir."

10. Karar, başvurucuya 18/7/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu, 21/10/2013 havale tarihli dilekçesi ile Gürpınar Asliye Ceza Mahkemesinden "müvekkilinin denetimli serbestlikten faydalandırılarak serbest bırakılmasına, mahkeme aksi kanaatte ise Anayasa'nın 38/4. maddesi ile AİHS'nin 6/2. maddelerine aykırı olarak düzenlenen 5275 sayılı kanunun 105/A maddesi 7. fıkranın b bendi ile Açık Ceza İnfaz Kurumlarına ayrılma yönetmeliğinin 8/2-b maddesinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına, başvurunun neticeleneceği zamana kadar infazın ertelenmesine" karar verilmesini talep etmiştir.

12. Mahkeme, 23/10/2013 tarih ve 2013/159 Değişik İş sayılı kararı ile başvurucunun aynı mahiyetteki önceki talebiyle ilgili olarak daha önce Van 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2013/317 Değişik İş sayılı kararıyla kesin olarak karar verildiğini ve kararın verilmesinden sonra başvurucu tarafından daha önceki kararı ortadan kaldıracak veya değiştirecek mahiyette yeni bir delil ileri sürülmediği gibi yeni bir durum da oluşmadığını, gerek Mahkemece verilen 2013/102 Değişik İş sayılı kararda gerekse Van 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2013/317 Değişik İş sayılı kararında usule ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığını belirterek daha önce karar verilen konuda yeniden karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

13. Başvurucu, Ankara 11.Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kendisinin durumuyla aynı olan bir konuda infazın durdurulduğunu, 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin ilgili fıkrası ile ilgili olarak Anayasa'ya aykırılık iddiasının ciddi bulunarak Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulduğunu, bu nedenle anılan başvurunun yeni bir hukuki durum yarattığını belirterek adaletin kamuoyunda eşit ve adil olarak algılanması gerektiğinden Gürpınar Asliye Ceza Mahkemesinin karar verilmesine yer olmadığına dair kararının kaldırılarak infazın Anayasa Mahkemesince ilgili yasa maddeleri hakkında bir karar verilinceye kadar durdurulmasını talep ederek Gürpınar Asliye Ceza Mahkemesinin anılan kararına itiraz etmiştir.

14. Van 1. Ağır Ceza Mahkemesi, 24/10/2013 tarih ve 2013/472 Değişik İş sayılı kararı ile Anayasa'ya aykırılık iddiasının, 2013/317 Değişik İş sayılı kararında belirtilen gerekçelerle ciddi bulunmadığını belirterek itirazın reddine karar vermiştir.

15. Başvurucu, kararı 24/10/2013 tarihinde öğrendiğini belirtmiştir.

B. İlgili Hukuk

16. Anayasa Mahkemesinin 26/12/2013 tarih ve E.2013/133, K.2013/169 sayılı kararı ile iptal edilen 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin (7) numaralı fıkrasının (b) bendi şöyledir:

"(7) Hükümlü hakkında;

…

b) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaya başlanmasından önce işlediği iddia olunan ve cezasının üst sınırı yedi yıldan az olmayan bir suçtan dolayı soruşturma veya kovuşturmaya devam edilmesi,

…

(İptal bent: Anayasa Mahkemesinin 9/04/2014 tarih ve E.2014/14, K.2014/77) hâlinde, denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine, infaz hâkimi tarafından, hükümlünün kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmesine karar verilir. Hükümlü hakkında soruşturma

sonucunda kovuşturmaya yer olmadığı veya kovuşturma sonucunda beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın reddi veya düşme kararı verilmesi hâlinde, hükümlünün cezasının infazına denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak devam olunmasına infaz hâkimi tarafından karar verilir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 23/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 30/10/2013 tarih ve 2013/7759 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, infaz etiği hapis cezasının geri kalan kısmının 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi kapsamında denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazını talep ettiğini, ancak Gürpınar Asliye Ceza Mahkemenin aynı maddenin yedinci fıkrasının (b) bendi uyarınca hakkında cezasının üst sınırı yedi yıl ve üzeri hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı kovuşturma bulunduğu gerekçesiyle bu talebini reddettiğini, bu maddenin Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında masuniyet karinesine aykırı olduğunu, aynı konuya ilişkin Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesinin anılan Kanun maddesinin iptali için Anayasa Mahkemesi nezdinde itiraz yoluna başvurarak infazın durdurulmasına karar verdiğini ancak Gürpınar Asliye Ceza Mahkemesi ve itiraz mercinin infazın durdurulması taleplerini reddettiğini belirterek Anayasa'nın 10., 19., 36. ve 38. maddelerinde tanımlanan eşitlik ilkesi, kişi özgürlüğü ve güvenliği ve adil yargılanma hakları ile masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

19. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

20. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(Değişik:RG-5/3/2014-28932) Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten,başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

21. Bireysel başvurunun ön şartlarından birisi de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür.

22. Bireysel başvuruların, 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılması gerekmektedir.

23. Başvuru konusu olayda, başvurucu, hakkındaki cezaların infazının geri kalan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle yerine getirilmesi talebi ilk olarak Gürpınar Asliye Ceza Mahkemesinin 28/5/2013 tarih ve 2013/102 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiş ve bu karara yapılan itiraz da Van 1. Ağır Ceza Mahkemesi, 7/6/2013 tarih ve

2013/317 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir (Bkz.§ 7-10).

24. Anılan karardan sonra başvurucu, 21/10/2013 tarihinde tekrar denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmak için infazın durdurulması talebinde bulunmuştur. Mahkeme, 23/10/2013 tarih ve 2013/159 Değişik İş sayılı kararı ile daha önce karar verilen konuda yeniden karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Bu karara yapılan itiraz da Van 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/10/2013 tarih ve 2013/472 Değişik İş sayılı kararı reddedilmiştir (Bkz.§ 11-15).

25. Daha önce başvurulduğu ve reddedildiği için başarılı olunmayacağı belli olan başvuru yoluna, yeni bir husus ileri sürmeksizin, tekrar başvurarak Anayasa Mahkemesine başvuru için öngörülen otuz günlük sürenin tekrar başlatılmasının kabul edilmesi mümkün değildir (Benzer karar için bkz. B. No: 2012/829, 5/3/2013, § 32). Nitekim başvuru konusu olayda ikinci defa yapılan başvuruda, aynı konuyla ilgili önceden karar verildiği gerekçesiyle talep reddedilmiştir. Dolayısıyla, Gürpınar Asliye Ceza Mahkemesinin 28/5/2013 tarihli kararına yapılan itirazın Van 1. Ağır Ceza Mahkemesince 7/6/2013 tarihinde reddedilmesine ilişkin kararın başvurucuya tebliğ edildiği 18/7/2013 tarihinden sonra otuz gün içinde başvuru yapılması gerekirken başvurunun 30/10/2013 tarihinde yapıldığı gözetildiğinde bireysel başvuru için öngörülen otuz günlük sürenin geçtiği anlaşılmaktadır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmayan başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “süre aşımı” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle başvurunun, “süre aşımı” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 23/7/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YAŞAR KAYA

B. No: 2013/8694 | Karar tarihi: 23.07.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8694

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAŞAR KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8694)

Karar Tarihi: 23/7/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Şükrü DURMUŞ

Başvurucu : Yaşar KAYA

Vekili : Av. Cavit ÖZTÜRK

Av. Mesut YILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kanunda öngörülen azami süreyi aşacak şekilde ve somut olgular gösterilmeden tutukluluğun devamına karar verildiğini ileri sürerek Anayasa'nın 19. ve 38. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 2/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 15/4/2014 tarihinde başvurunun, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 33. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 29/5/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 29/5/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, 16/4/2013 tarihinde daha önceki görüşlerine atıfta bulunarak başvuruya ilişkin ayrıca görüş sunmaya gerek görülmediğini bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru dilekçesindeki ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, kasten öldürmeye azmettirme kapsamında 16/9/2008 tarihinde gözaltına alınmış ve Kartal 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 20/9/2008 tarih ve 2008/278 sayılı kararı ile tutuklanmıştır.

8. Kartal Cumhuriyet Başsavcılığının 26/12/2008 tarih ve 2008/677 sayılı iddianamesiyle başvurucu ve diğer şüpheliler hakkında kasten öldürme ve 6136 sayılı Kanuna muhalefet suçlarından açılan dava Kartal 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E. 2009/1 sayılı dosyasında yürütülmüştür.

9. Kartal 1. Ağır Ceza Mahkemesi 7/1/2010 tarihinde E.2009/424 sayılı dosyanın Mahkemenin E.2009/1 sayılı dosyasıyla birleştirilmesine ve yargılamanın E.2009/1 dosyası üzerine yürütülmesine karar vermiştir.

10. Kartal 1. Ağır Ceza Mahkemesince 25/3/2010 tarih ve E.2009/1, K.2010/75 sayılı kararla başvurucunun kasten öldürme suçlarından toplam 38 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Temyizi üzerine Yargıtay 1. Ceza Dairesi 19/4/2011 tarihli ilamla "katılma talebinde bulunulduğu halde, bu konuda olumlu veya olumsuz bir karar verilmemesi" gerekçesiyle hükmün bozulmasına karar vermiştir.

11. Bozma sonrasında Kartal 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 23/11/2011 tarih ve E.2011/228, K.2011/396 sayılı kararıyla, başvurucunun kasten öldürme suçlarından toplam 38 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmen tutukluluğa karar verilmiştir. Temyiz incelemesi sonunda Yargıtay 1. Ceza Dairesi 2/4/2013 tarihli ilamla "Kartal 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 2012/77 Esas sayılı dosyası ile iş bu dosya arasında hukuki ve fiili irtibat bulunduğundan her iki dosyanın birleştirilip sonucuna göre delillerin birlikte takdir edilerek sanıkların hukuki durumlarının değerlendirilmesi gerektiğinin gözetilmemesi" gerekçesiyle hükmü bozmuştur.

12. Yeniden yapılan yargılamada İstanbul Anadolu 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Kartal 1. Ağır Ceza Mahkemesi) 21/5/2013 tarih, E.2013/180, K. 2013/270 ve 13/5/2013 tarih, E.2013/173, K.2013/245 sayılı birleştirme kararlarıyla, davanın İstanbul Anadolu 7. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2012/77 dosyası ile birleştirilmesine karar vermiştir. İstanbul Anadolu 7. Ağır Ceza Mahkemesince de 23/5/2013 tarih, E.2012/77 ve K.2013/95 sayılı kararla yargılamanın İstanbul Anadolu 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2013/173 sayılı dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi üzerine görevli mahkemenin belirlenmesi için dosya Yargıtay 5. Ceza Dairesine gönderilmiştir. Yargıtay 5. Ceza Dairesi 8/7/2013 tarihinde "..İstanbul Anadolu 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2013/173 Esas, 2013/245 Karar sayılı birleştirme kararının KALDIRILMASINA, davanın İstanbul Anadolu 1. Ağır Ceza Mahkemesi dosyası üzerinden yürütülmesine" karar vermiştir.

13. Başvurucunun, İstanbul Anadolu 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/10/2013 tarihli tutukluluk halinin devamı kararına yapmış olduğu itiraz İstanbul Anadolu 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/10/2013 tarih, 2013/1969 D.iş sayılı kararıyla reddedilmiştir. Ret kararı 11/11/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

14. İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesi 9/4/2014 tarihinde mahkeme heyetinin reddi nedeniyle başvurucu hakkındaki dosyanın ayrılmasına karar vermiş, diğer sanıklar hakkındaki hükmünü açıklamıştır.

15. Başvurucu hakkındaki dava İstanbul Anadolu 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/188 dosyasında devam etmektedir.

16. Başvurucu 2/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 81. ve 38. maddesi.

18. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi şöyledir:

"Madde 100 – (1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

…

(4) (Değişik: 2/7/2012-6352/96 md.) Sadece adlî para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez."

19. Aynı Kanun'un 101. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir;

(2) (Değişik: 2/7/2012-6352/97 md.) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususstaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir.

20. Aynı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 23/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 2/12/2013 tarih ve 2013/8694 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, kanunda öngörülen azami süreyi aşacak şekilde ve somut olgular gösterilmeden tutukluluğun devamına karar verildiğini belirterek Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiş ve serbest bırakılması gerektiğinin tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Kanuni Tutukluluk Süresinin Aşıldığı İddiası

23. Başvurucu, tutukluluk süresinin Kanunda öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle tutulmasının hukuki olmadığını ileri sürmüştür.

24. Başvurucunun kanuni tutukluluk süresinin aşıldığına ilişkin şikâyetinin Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası açısından değerlendirilmesi gerekir.

25. Anayasa'nın 19. maddesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

…

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

…

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.

…"

26. Anayasa'nın 19. maddesinde özgürlük ve güvenlik hakkı güvence altına alınmış ve hiçbir

bireyin özgürlüğünden keyfi bir biçimde yoksun bırakılamayacağı belirtilmiştir. 19. maddenin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu, ikinci ve üçüncü fıkralarında ise bireylerin bu haktan şekil ve şartları kanunda gösterilen bazı istisnai durumlarda mahrum edilebileceği kuralı yer almaktadır.

27. Buna göre, kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında belirlenen durumlardan birinin varlığı halinde söz konusu olabilir. Bir bireyin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanacağı durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Bu çerçevede 19. maddenin üçüncü fıkrasına göre suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini ve değiştirilmesini önlemek maksadıyla hâkim kararıyla tutuklanabilir. Tutuklamanın kanunda öngörülen şekil ve şartlara uygun olması gerekir.

28. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresinin en çok iki yıl olduğu ve bu sürenin zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek uzatılabileceği ancak uzatma süresinin toplam üç yılı geçemeyeceği belirtilmiş olup, madde metninde uzatma süreleri dâhil toplam tutukluluk süresinin azami 5 yıl olabileceği öngörülmektedir (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 12/4/2011 tarih ve E.2011/1-51, K.2011/42 sayılı kararı).

29. Bu sürenin hesabında ilk derece mahkemesi önünde yargılama aşamasında geçen sürelerin dikkate alınması gerekir. Zira kişi yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm edilmişse, bu kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmakta ve tutmanın nedeni ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak tutma haline dönüşmektedir. Nitekim AİHM, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemekte ve temyiz aşamasında geçen süreyi tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır Aynı yaklaşım Yargıtay Ceza Genel Kurulunca da benimsenmiş ve temyizde geçen sürenin tutukluluk süresine dâhil edilmeyeceğine hükmedilmiştir. (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 41)

30. Somut olayda başvurucu 16/9/2008 tarihinde gözaltına alınmış, 20/09/2008 tarihinde tutuklanmış ve hakkında ilk derece mahkemesince 25/3/2010 tarihinde mahkumiyet kararı verilmiştir. Bu karar Yargıtay 1. Ceza Dairesi tarafından 19/4/2011 tarihinde bozulmuştur. Bozma sonrası yapılan yargılama neticesinde ilk derece mahkemesi 23/11/2011 tarihinde yeniden mahkumiyete hükmetmiş ve bu karar da Yargıtay tarafından 2/4/2013 tarihinde bozulmuştur. Başvurucu hakkındaki dava halen derdesttir. Buna göre temyiz aşamasında geçen süreler hariç ilk derece mahkemesi önünde yargılanırken başvurucunun tutuklu kaldığı süre yaklaşık 3 yıl 5 aydır.

31. Buna göre başvurucunun toplam tutukluluk süresinin Kanun'da öngörülen 5 yıllık azami süreyi aşmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığı İddiası

32. Başvurucu tutukluluk süresinin makul olmadığı ve tutukluluğun devamına ilişkin kararlarda tutuklama nedenlerinin varlığını gösteren delillere ilişkin somut olguların açıkça gösterilmediğini ileri sürmüştür.

33. Başvurucunun iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olmadığı, ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı görüldüğünden başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

34. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında bir ceza soruşturması kapsamında tutuklanan kişilerin, yargılamanın makul sürede bitirilmesini ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme haklarına sahip olduğu güvence altına alınmıştır.

35. Tutukluluk süresinin makul olup olmadığı konusunun, genel bir ilke çerçevesinde değerlendirilmesi mümkün değildir. Bir sanığın tutuklu olarak bulundurulduğu sürenin makul olup olmadığı, her davanın kendi özelliklerine göre değerlendirilmelidir. Tutukluluğun devamı ancak masumiyet karinesine rağmen Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkından daha ağır basan gerçek bir kamu yararının mevcut olması durumunda haklı bulunabilir (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 61).

36. Bir davada tutukluluğun belli bir süreyi aşmamasını sağlamak, öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Bu amaçla, yukarıda belirtilen kamu yararı gereğini etkileyen tüm olayların derece mahkemeleri tarafından incelenmesi ve serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararlarında bu olgu ve olayların ortaya konulması gerekir (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 62).

37. Tutuklama tedbirine kişilerin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasının yanı sıra bu kişilerin kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla başvurulabilir. Başlangıçtaki bu tutuklama nedenleri belli bir süreye kadar tutukluluğun devamı için yeterli görülebilirse de bu süre geçtikten sonra, uzatmaya ilişkin kararlarda tutuklama nedenlerinin hâlâ devam ettiğinin gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir. Bu gerekçeler "ilgili" ve "yeterli" görüldüğü takdirde, yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediği de incelenmelidir. Davanın karmaşıklığı, organize suçlara dair olup olmadığı veya sanık sayısı gibi faktörler sürecin işleyişinde gösterilen özenin değerlendirilmesinde dikkate alınır. Tüm bu unsurların birlikte değerlendirilmesiyle sürenin makul olup olmadığı konusunda bir sonuca ulaşılabilir. (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 63).

38. Dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirmesinde esas olarak, serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararların gerekçelerine bakılmalı ve tutuklu bulunan kişiler tarafından yapılan tutukluluğa itiraz başvurularında sunulan belgeler çerçevesinde kararların yeterince gerekçelendirilmiş olup olmadığı göz önüne alınmalıdır. Öte yandan hukuka uygun olarak tutuklanan bir kişinin, suç işlediği yönünde kuvvetli belirti ve tutuklama nedenlerinden biri veya birkaçının varlığı devam ettiği sürece ilke olarak belli bir süreye kadar tutukluluk halinin makul kabul edilmesi gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, §§ 63, 64).

39. Bir kişinin gerekçeden tamamen yoksun bir yargı kararıyla tutuklanması ve tutukluluğun uzatılması kabul edilemez. Bununla beraber tutukluluğu meşru kılan gerekçeler gösterilerek bir zanlı ya da sanığın tutuklanmasının keyfi olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak aşırı derecede kısa gerekçelerle ve hiçbir yasal hüküm gösterilmeden tutuklama kararı vermek ya da tutukluluğu devam ettirmek bu çerçevede değerlendirilmemelidir (B. No: 2013/9895, 2/1/2014, § 45). Ayrıca itiraz veya temyiz merciinin, itiraz veya temyiz incelemesine konu mahkeme kararına ve bu karardaki gerekçelere katıldığı durumlarda, buna ilişkin kararını ayrıntılı olarak gerekçelendirmemesi, kural olarak, gerekçeli karar hakkına aykırılık teşkil etmez (B. No: 2013/9895, 2/1/2014, § 46).

40. Makul sürenin hesaplanmasında sürenin başlangıcı, başvurucunun ilk kez yakalanıp

gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir. (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 66).

41. Tutukluluk süresinin hesabında ilk derece mahkemesi önünde yargılama aşamasında geçen sürelerin dikkate alınması gerekir. Zira kişi yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm edilmişse, bu kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmakta ve tutmanın nedeni "ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak tutma" haline dönüşmektedir. Bu bakımdan temyiz aşamasında geçen süreler tutukluluk süresinin değerlendirmesinde göz önünde bulundurulamaz. Ancak bozma kararı sonrasında bireyin durumu tekrar suç isnadına bağlı tutmaya dönüşeceğinden ilk derece mahkemesi önünde geçen süre değerlendirmede dikkate alınacaktır (B. No: 2013/338, 2/7/2013, § 41).

42. Başvurucunun tutuklu kaldığı süre de dikkate alınarak, tutukluluğunun devamına gerekçe gösterilen hususların "ilgili" ve "yeterli" olup olmadığı incelenmelidir.

43. Somut olayda dava dosyası incelendiğinde, 3/8/2008 tarihinde işlenen ve iki kişinin ölümüyle sonuçlanan kasten öldürme suçu nedeniyle hakkında verilen yakalama kararı sonrası başvurucu 16/9/2008 tarihinde yakalanmış ve 20/9/2008 tarihinde tutuklanmıştır.

44. Başvurucu hakkındaki tutukluluğun devamına ilişkin kararlar incelendiğinde; 25/11/2008, 17/12/2008, 6/1/2009, 19/8/2009, 9/12/2009, 4/2/2010 tarihli kararlar ve 4/3/2009, 2/4/2009, 30/4/2009, 28/5/2009, 25/6/2009, 21/7/2009, 17/9/2009, 15/10/2009, 10/11/2009, 7/1/2010, 24/2/2010 tarihli duruşmalarda "atılı suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu" gerekçesiyle, 17/8/2011, 13/10/2011 tarihli kararlarda "atılı suçun niteliği, mevcut delil durumu, tutuklu kaldığı süre" gerekçesiyle, 5/7/2011, 14/9/2011, 26/10/2011 tarihli duruşmalarda "atılı suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu ve atılı suçun CMK.100/3 maddesinde sayılan suçlardan" gerekçesiyle, 20/6/2013, 16/7/2013, ve 14/8/2013 tarihli kararlarla "üzerlerine atılı suçun niteliği, yasada öngörülen cezalının alt sınırı, CMK'nun 100/3 maddesinde yer alan katalog suçlardan oluşu ve buna göre bir tutuklama nedeninin var sayılması; sanıkların aşamalardaki anlatımı, dosyada mevcut katılanların ve tanıkların anlatımı ve toplanan delillere göre suç şüphesinin halen devam ediyor olması, işin önemi, verilmesi beklenen ceza miktarına göre tutuklama tedbiri dışında uygulanacak adli kontrol güvenlik tedbirlerinin yetersizliği" gerekçesiyle, 9/9/2013 ve 7/10/2013 tarihli duruşmalarda "dosyada mevcut beyanlar, mağdur anlatımları, tutuklama tedbiri dışında başka tedbir uygulanması halinde sanığı atılı suçun kanunda yaptırıma bağlanan süresine göre kaçacağı ve bu sebeplerle sanık hakkındaki kuvvetli suç şüphesinin devam ediyor oluşu" gerekçesiyle tutukluluk hallerinin devamına karar verilmiştir.

45. Başvurucu, son olarak 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen azami beş yıllık tutukluluk süresinin aşıldığı iddiasıyla İstanbul Anadolu 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/10/2013 tarihli tutukluluk halinin devamına dair karara itiraz etmiştir. İstanbul Anadolu 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/10/2013 tarih ve 2013/1969 Değişik İş sayılı kararıyla "yargılama dosyası kapsamındaki olay ve yakalama tutanağı içerikleri, aşamalardaki ifade içerikleri, itiraz dilekçesinde ileri sürülen sebepler, tutuklama/tutukluluğun devamı kararında tutuklama sebepleri açısından gösterilen gerekçe ve yapılan değerlendirme ile tüm dosya kapsamı dikkate alınarak, itiraza konu kararın usul ve yasaya uygun bulunduğu" gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

46. Somut olayda başvurucu 16/9/2008 tarihinde gözaltına alınmış, 20/9/2008 tarihinde

tutuklanmış ve Kartal 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/3/2010 tarihli kararıyla hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. İlk defa özgürlüğünden mahrum bırakıldığı 16/9/2008 ile ilk derece mahkemesince hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği 25/3/2010 tarihleri arasında başvurucu “bir suç isnadına bağlı olarak” tutulmuştur.

47. Başvurucu, derece mahkemesinin mahkûmiyet kararını temyiz etmiştir. İlk derece mahkemesinin karar tarihi olan 25/3/2010 ile temyiz incelemesi neticesinde Yargıtay tarafından bu kararın bozulduğu 19/4/2011 arasında geçen sürede başvurucu, “ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak” tutulmuştur. Başvurucunun, ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet kararı sonrasında tutulması, tutukluluk olarak nitelendirilemez. Temyiz aşamasında geçen süre tutukluluk süresinin tespitinde dikkate alınmaz.

48. Yargıtayın bozma kararı sonrasında başvurucunun yargılanmasına derece mahkemesinde devam edilmiştir. Kartal 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 23/11/2011 tarihli kararı ile başvurucunun yeniden hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Yargıtayın 2/4/2013 tarihli bozma kararı ile derece mahkemesince başvurucu yeniden “bir suç isnadına bağlı olarak” tutulmuştur. Derece mahkemesindeki dava derdest olup başvurucu halen tutukludur.

49. Buna göre başvurucu, özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ilk tarih olan 8/8/2009 ile bireysel başvuru incelemesinin yapıldığı tarih arasında, temyiz aşamasında geçen süre hariç olmak üzere, toplam 3 yıl 5 ay özgürlüğünden yoksun kalmıştır.

50. Başvurucu, dava dosyası kapsamında kasten öldürmeye azmettirme ve ruhsatsız silah taşıma suçlarını işlediği iddiasıyla diğer dokuz sanıkla birlikte yargılanmıştır.

51. İlk derece yargılamasında verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçeleri incelendiğinde, bu gerekçelerin tutukluluğun devamının hukuka uygunluğunu ve meşruluğunu haklı gösterecek özen ve içerikte olmadığı ve aynı hususların tekrarı niteliğinde olduğu görülmektedir. Somut olayda davanın niteliği, sanık sayısı ve isnat edilen suçlamalar dikkate alındığında, tutukluluk halinin devamına ilişkin gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğu söylenemez. İlgili ve yeterli olmayan gerekçelere dayanılarak başvurucunun özgürlüğünden yoksun bırakıldığı 3 yıl 5 aylık süre makul olarak değerlendirilemez.

52. Açıklanan nedenlerle, Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir. Üyeler Nuri NECİPOĞLU ve Hicabi DURSUN bu görüşe katılmamıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesinin Uygulanması

53. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş olup, yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

54. Başvuruda Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu tazminat talebinde bulunmamış olup, anayasal haklarının ihlal edildiğinin tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

55. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

56. Karar örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. “Kanunda öngörülen azami tutukluluk süresinin aşıldığı” iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, OYBİRLİĞİYLE,

2. “Tutukluluğun makul süreyi aştığı” iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, OYBİRLİĞİYLE,

B. “Tutukluluğun makul süreyi aşması” nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE, üyeler Nuri NECİPOĞLU ve Hicabi DURSUN’un karşı oyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Karar örneğinin İstanbul Anadolu 1. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine, OYBİRLİĞİYLE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE, OYBİRLİĞİYLE,

23/7/2013 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY

Başvurucuya isnat olunan suçun niteliği, dava kapsamında yargılanan sanık sayısı, isnat olunan suçlar için öngörülen cezalar, davanın nispeten karmaşık nitelikte olması ile tutukluluğun devamına dair kararların gerekçeleri dikkate alındığında, ilk derece yargılamasında devam eden tutukluluk, makul süreyi aşmamıştır.

Üye Nuri NECİPOĞLU Üye Hicabi DURSUN

ŞEHAP KORKMAZ

B. No: 2013/8975 | Karar tarihi: 23.07.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8975

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEHAP KORKMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8975)

Karar Tarihi: 23/7/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : Şehap KORKMAZ

Vekili : Av. Heval YILDIZ KARASU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, oğlunun yaşamını yitirmesiyle ilgili ceza davasının olayın meydana geldiği yerden başka bir yere nakli ile ilgili hukuki düzenlemelerin ve bu kapsamdaki yargısal sürecin adil yargılama ve etkili başvuru haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/12/2013 tarihinde Eskişehir 2. İdare Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvuru konusu olay ve olgular 16/5/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünü 26/6/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

5. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 7/7/2014

tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını 16/7/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun oğlu Ali İsmail Korkmaz Eskişehir'de Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği 1. sınıf öğrencisi olup, 2/6/2013 tarihinde Eskişehir'de kamuoyunda "Gezi Parkı eylemleri" olarak bilinen eylemlere katılmıştır.

8. Ali İsmail Korkmaz anılan tarihte aralarında kolluk görevlilerinin de olduğu iddia edilen bir grup tarafından darp edildikten 37 gün sonra 10/7/2013 tarihinde bulunduğu hastanenin yoğun bakım ünitesinde yaşamını yitirmiştir.

9. Bu olayla ilgili Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma sonunda 9/9/2013 tarihli iddianameyle dördü polis memuru olmak üzere sekiz sanık hakkında kamu davası açılmıştır.

10. Eskişehir 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2013/340 Esas sayılı dosyasında yürütülen davada Mahkeme 29/9/2013 tarihinde "Kamu oyunda "Gezi Parkı Olayları" olarak bilinen olaylar süresince ilimizde yoğun olayların meydana gelmesi, dava konusu olayın bu eylemler sırasında olmuş olması, davanın soruşturma aşamasında geçen süreçte eylemlerin adliye çevresinde ve Eskişehir ilinde de devam etmiş ve devam ediyor olması nazara alındığında, yargılama ve duruşmalar sürecinde olayların yaşanma ihtimali, bu olaylar sırasında kamu güvenliğinin sağlanmasında zorluklar yaşanabileceği dikkate alınarak, a) Eskişehir Valiliği'ne müzekkere yazılarak davanın yargılama sırasında kamu güvenliğinin sağlanmasında sıkıntı yaşanıp yaşanmayacağı hususunda görüş sorulmasına, b) Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığına da aynı mahiyette müzekkere yazılarak kamu güvenliğinin sağlanmasında sıkıntı yaşanıp yaşanmayacağı ve davanın başka yere naklinin gerekip gerekmediği konusunda görüşlerinin sorulmasına" tensiben karar vermiştir.

11. Kamu davasının nakline karar verilmesi amacıyla dosya Adalet Bakanlığına gönderilmiş ve Adalet Bakanlığı davanın nakline karar verilmesini Yargıtay'dan talep etmiştir.

12. Yargıtay 5. Ceza Dairesi 7/11/2013 tarih ve E.2013/15890, K.2013/10549 sayılı kararıyla, davanın başka bir yere naklinin uygun olacağı yönündeki görüş ve Adalet Bakanlığının bu hususstaki istemini dikkate alarak kamu güvenliği gerekçesiyle 5271 sayılı Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrası gereğince Eskişehir 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2013/340 Esasında kayıtlı kamu davasının Kayseri Ağır Ceza Mahkemesine nakline karar vermiştir.

13. Bu karar üzerine Eskişehir 2. Ağır Ceza Mahkemesi 13/11/2013 tarih ve E.2013/340, K.2013/393 sayılı kararıyla dosyayı Kayseri Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

14. Başvurucunun, davanın nakli kararına yönelik itirazlarının karara bağlanması için dosyanın Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderilmesi amacıyla yaptığı başvuru, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 29/11/2013 tarihli kararıyla kamu davasının nakli kararına itirazın mümkün olmadığı belirtilerek incelenmeksizin reddedilmiştir.

15. Kamu davası Kayseri 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 2013/212 Esas sayılı dosyasında derdesttir.

16. Başvurucu 12/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 19. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(2) Kovuşturmanın görevli ve yetkili olan mahkemenin bulunduğu yerde yapılması kamu güvenliği için tehlikeli olursa, davanın naklini Adalet Bakanı Yargıtaydan ister."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 23/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/12/2013 tarihli ve 2013/8975 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu oğlunun ölümüyle ilgili kamu davasının Eskişehir ilinden Kayseri iline nakli nedeniyle yargılamanın adil ve etkili biçimde yürütülemeyeceğini, kamu görevlileriyle ilgili bir davanın nakline ilişkin kararın Adalet Bakanlığının başvurusu üzerine verilmesinin yargılama makamının tarafsızlığına ve bağımsızlığına gölge düşürdüğünü, davanın nakli kararına yapılan itirazın incelenmeksizin reddedildiğini belirterek adil yargılama ile etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin giderilmesi amacıyla yeniden karar verilmek üzere dosyanın Yargıtay 5. Ceza Dairesine gönderilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

20. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurunun yaşam hakkı çerçevesinde incelenmesi gerektiğini, aynı olaya ilişkin başvurucu tarafından AİHM'e yapılan başvurunun, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar verildiğini belirtmektedir (Şehap Korkmaz ve diğerleri / Türkiye (K.K), 64200/13, 25/3/2014).

21. Bakanlık ayrıca Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun ikincil nitelikte bir kanun yolu olduğunu, ihlal iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması gerektiğini ifade etmektedir.

22. Başvurucu Adalet Bakanlığı görüşüne karşı, yapılan başvurunun kamu davasının nakline ilişkin olduğunu, bu konunun AİHM önünde tartışılmadığını, başvurunun adil yargılama hakkı kapsamında incelenmesi gerektiğini ve karara dayanak olan kamu güvenliği kavramının açık olmadığını belirterek önceki beyanlarını tekrarlamıştır.

23. Başvuru kapsamında yaşam hakkının korunmasıyla ilgili bir şikâyet ileri sürülmemiş ise de, Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir. Doğal olmayan bir ölüm olayının sorumlularının belirlenmesi amacına yönelik bir yargılama nedeniyle yapılan başvurunun yaşam hakkı çerçevesinde incelenmesi gerekir (B. No: 2012/695, 12/2/2013, § 15).

24. Nakline karar verilen kamu davasının başvurucunun oğlunun yaşamını yitirmesine neden olan fiillerle ilgili olduğu ve bu nedenle başvurucunun şikâyetçi/katılan sıfatıyla davada yer aldığı dikkate alındığında, başvurunun adil yargılama hakkı kapsamında incelenmesi uygun değildir.

25. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

26. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin, yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra bireylerin yaşam hakkını, kamusal makamların, diğer bireylerin ve kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50-51)

27. Anayasa'nın 17. maddesi, Devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında can kaybının gerçekleştiği durumlarda Devlete, öncelikle elindeki tüm imkânları kullanarak, yaşam hakkını koruma esas yükümlülüğünü vermektedir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 52, 53).

28. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerin ayrıca usuli yönü bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmalarını sağlayacak etkili bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu kapsamada yapılan soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve sorumluların, yaşam hakkının ihlali nedeniyle hesap vermelerini sağlamaktır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 54).

29. Aralarında kolluk görevlilerinin de olduğu iddia edilen bir grup tarafından başvurucunun oğlunun darp edilmesinden sonra hayatını kaybetmesi üzerine, Devletin sorumluların belirlenmesi ve cezalandırılmalarını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütme sorumluluğunun doğduğu açıktır.

30. Başvurucu, davanın kamu güvenliği gerekçesiyle yetkili mahkemenin bulunduğu yerden başka bir yere nakline karar verilmesi nedeniyle, yargılamanın adil ve etkili biçimde yürütülemeyeceğini, kamu görevlileriyle ilgili bir davanın nakline ilişkin kararın Adalet Bakanlığının başvurusu üzerine verilmesinin yargılama makamının tarafsızlığına ve bağımsızlığına gölge düşürdüğünü belirtmektedir.

31. Bu kapsamda yargılamanın adil ve etkili bir biçimde yürütülemeyeceği, yargılama makamının tarafsızlığının ve bağımsızlığının zedelendiği yönündeki iddiaların adil ve etkili bir yargılama yapılamayacağına ilişkin endişeleri yansıttığı görülmektedir. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki yükümlülüğünün usuli yönüne ilişkin davada, yargılamanın adil, etkili ve tarafların katılımına açık bir biçimde yürütülüp yürütülmediğinin değerlendirilebilmesi için öncelikle ve kural olarak yargılama sürecinin sonuçlanması gerekir.

32. Başvuru konusu olayla ilgili AİHM kararında, AİHS'de yer alan temel hak ve hürriyetlere saygının ve korumanın taraf devletlere ait olduğu, temel hak ve hürriyetlerle ilgili ulusal hukuk sisteminin koruma mekanizmalarının öncelikle işletilmesi gerektiği belirtilerek, olayla ilgili yürütülen soruşturmanın ulusal makamlarca durdurulmadığı, geçen süre ve yargılamanın seyrinin, soruşturmanın etkisiz kabul edilmesine neden olacak belirtiler göstermediği ifade edilmektedir (Şehap Korkmaz ve diğerleri/Türkiye, § 25-27) AİHM'nin anılan kararından itibaren yaklaşık dört aylık bir sürenin geçtiği görülmektedir. Bu süre zarfında dava şartlarında AİHM kararında ulaşılan sonuçtan farklı bir sonuca ulaşılmasını gerektirecek bir değişiklik olmamıştır.

33. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir hukuk yoludur. Bu nedenle, ihlal iddialarına ilişkin olarak öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi gerekmekte

olup, ancak somut koşullar itibarıyla başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağı veya etkili olmadığının anlaşılması halinde başvuru incelenebilir.

34. Başvurucunun oğlunun 10/7/2013 tarihinde yaşamını yitirmesi sonrasında yürütülen soruşturma sonunda 9/9/2013tarihli iddianameyle sanıklar hakkında kamu davasının açıldığı, kamu güvenliği gerekçesiyle davanın nakline karar verilmesi üzerine 13/11/2013 tarihinde dosyanın Kayseri Ağır Ceza Mahkemesine gönderildiği, bazı sanıkların tutuklu olduğu davanın ilk derece mahkemesinde derdest olduğu anlaşılmaktadır.

35. Bu aşamaya kadar geçen süre ve bu sürede soruşturma ve yargılama makamlarınca yapılan işlemler dikkate alındığında, kamu davasının nakline ilişkin süreç de dahil olmak üzere yaşam hakkını koruyan hukukun etkisiz olduğunu ve olağan başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağını kabul etmek mümkün değildir.

36. Açıklanan nedenlerle, “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, Osman Alifeyyaz PAKSÜT’ün karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına OY BİRLİĞİYLE,

23/7/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, oğlunun bir kısım polisler ve sivil şahıslar tarafından dövülerek öldürülmesi üzerine açılan ceza davasının olayın meydana geldiği yerden başka bir yere nakli ile ilgili hukuki düzenlemelerin ve yargısal kararın adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

2. Davaların yasa ile belirlenmiş olan mahkemesi dışında başka bir mahkemede görülmesi, ceza yargılamasının temel kurumları arasında yer alan, “tabii hakim” ilkesinin zorunlu nedenlere dayanan bir istisnasıdır. Anayasa Mahkemesinin 24 Şubat 1978 günlü ve 16210 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Esas: 1977/36, Karar: 1977/130 sayılı Kararında, bir mahkemece yapılan itiraz başvurusu üzerine, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun 14. maddesinin son fıkrasındaki “Amme emniyeti bakımından davanın naklini istemek Adliye Vekiline aittir” kuralının Anayasaya uygunluğu incelenmiştir. Anayasa mahkemesince “Davaya, suçun işlendiği yerdeki görevli mahkemede bakılması bir yasa kuralı ise de, davaya suçun işlendiği yerdeki görevli mahkemede bakılması kamu güvenliği bakımından tehlikeli görüldüğünde yüksek görevli mahkemece başka yerdeki görevli bir mahkemeye nakledilmesi yöntemi de yine önceden yasa ile öngörülmüş bir kuraldır” tespitine yer verildikten sonra, konu, itiraz konusu kuralın Adalet Bakanınca mahkemelere, yargı yetkisinin kullanılmasında emir ve talimat verme veya tavsiye ve telkinde bulunma niteliğini taşıyıp taşımadığı yönünden değerlendirilmiştir. Anayasa Mahkemesi, sonuç olarak, itiraz konusu kuralın Adalet Bakanına yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili bir hak tanımadığına, olayda Adalet Bakanının isteği üzerine karar vermek yetkisinin Yargıtay’a ait olduğuna işaret etmiş ve şu yönde bir “yorumlu ret” hükmü kurmuştur:

“Bu yüksek mahkeme (Yargıtay) gerektiğinde araştırma yaparak, davanın nakli için yasal bir neden bulunup bulunmadığını, varsa nereye nakledilmesinin uygun olacağını serbestçe takdir edecektir. Yüksek Mahkeme Adalet bakanlığınca gösterilen nedenlerle bağlı değildir”.

3. Anayasanın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır” denilmiştir. Davanın nakline ilişkin kararların da bu anayasal kuralın istisnasını oluşturmayacağı ve gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, gerek Anayasa Mahkemesinin içtihatlarında standardı konulan “ilgili ve yeterli gerekçe” içermesinin zorunlu olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

4. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 19. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, “Kovuşturmanın görevli ve yetkili olan mahkemenin bulunduğu yerde yapılması kamu güvenliği için tehlikeli olursa, davanın naklini Adalet Bakanı Yargıtaydan ister” hükmü yer almaktadır. 1412 sayılı CMUK’nundakine benzer bir düzenleme olan bu kural yönünden de, yukarıda belirtilen Anayasa Mahkemesi kararının aynen geçerli olduğu açıktır.

5. Başvurucu, adil yargılanma hakkı kapsamında şikayette bulunmuş ise de bir insan öldürme olayının sorumlularının bulunarak cezalandırılması amacına yönelik bir yargılama nedeniyle yapıldığından, başvurunun yaşam hakkı çerçevesinde incelenmesi gerekir. Bu nedenle olayda, yaşam hakkının usuli boyutunun ihlal edilip edilmediği incelenmeli ve yaşam hakkının korunması bağlamında davanın naklinin yeterli güvenceler taşıyıp taşımadığı değerlendirilmelidir. Bu bağlamda davanın naklinin ilgili ve yeterli gerekçeye dayanıp dayanmadığı hususu önem taşımaktadır.

6. Olayda kamu görevlilerinin de sanık olması dolayısıyla davanın naklinin, yaşam hakkının usuli boyutu üzerinde olumsuz bir etki yaratıp yaratmayacağı hususunda bir değerlendirme yapmak için bu aşamada yeterli somut veri bulunmamaktadır. Ancak, başvurucunun iddiası bu etkinin olumsuz olacağı yönündedir. Bu kaygı ve kuşkunun, davanın naklini zorunlu kılan nedenlerin ve yeni yargılanma yerinin nasıl belirlendiğinin gerekçeleriyle birlikte açıklanması suretiyle giderilmesi gerekir.

7. Yargıtay’ın, davanın nakli istemi üzerine vereceği karar, Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararında da ifade edildiği üzere, idari bir makam olan Adalet bakanlığının istemini otomatik olarak sonuca bağlamaktan ibaret değildir. Nakil konusundaki kararın da diğer yargı kararları gibi gerekçeli olması gerekir. Ancak başvuru konusu olayda Yargıtay kararında davanın neden dolayı Eskişehir’de görülemeyeceği konusunda bir değerlendirmeye yer verilmediği gibi niçin Kayseri’ye nakledildiği konusunda da bir gerekçe belirtilmemiştir. Bu durumda katılan tarafın gerekçeli karar hakkının gözetilmediği açıktır. Kaldı ki karar verilmeden önce Yargıtay Başsavcılığının da görüşü alınmamıştır.

8. Olayda, Adalet Bakanlığının başvurusu üzerine Yargıtay, davanın Eskişehir’den Kayseri’ye nakline karar vermiştir. Karar sürecinde davaya bakacak Mahkemenin istemi üzerine Eskişehir Valiliğinin, Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığının ve Adalet Bakanlığının görüşleri alınmış ise de katılan tarafın (başvurucunun) görüşü alınmamış, bu konudaki görüşlerini, itirazlarını ve varsa delillerini ortaya koyma fırsatı verilmemiştir. Yaşam hakkının usuli güvenceleri, bu noktada silahların eşitliği ilkesinin gözetilmesini gerektirir. Mağdur tarafın görüş ve itirazlarının dinlenmemesi, silahların eşitliği ilkesine aykırıdır. Devletin yaşam hakkının usuli boyutunda gözetmesi gereken silahların eşitliği ilkesini göz ardı ederek soruşturma ve kovuşturma yürütmesi, hak ihlaline yol açar.

9. Yargıtay'ın kararına karşı itiraz edecek başka bir merci bulunmaktadır. Davanın nakli konusu nihai hükümle birlikte de temyiz incelemesine tabi tutulamayacaktır. Öldürme olayına ilişkin dava nihai kararla sonuçlandığında yaşam hakkının yeterince gözetilip gözetilmediği konusunda yapılabilecek sonraki bir değerlendirme, bu safhada meydana gelen ihlali ortadan kaldırmayacaktır. Bu nedenle Yargıtay'ın davanın nakline ilişkin kararına karşı başvuru yollarının tüketilmediğinden söz edilemez.

Açıklanan nedenlerle başvurunun KABUL EDİLEBİLİR olduğuna ve Anayasa'nın 17. maddesindeki yaşam hakkının usuli boyutunun İHLAL edildiğine karar verilmesi gerekir.

Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT

İLHAN YÜKSEL EKŞİOĞLU

B. No: 2014/1572 | Karar tarihi: 23.07.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1572

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLHAN YÜKSEL EKŞİOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1572)

Karar Tarihi: 23/7/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Raportör : Özcan ÖZBEY

Başvurucu : İlhan Yüksel EKŞİOĞLU

Vekili : Av. Ersan ŞEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kendisine isnat edilen suçlamalar nedeniyle, şartları oluşmadığı halde hukuka aykırı şekilde iletişiminin tespitinin yapıldığını ve yargılama neticesinde mahkumiyetine delil olarak gösterildiğini, görevli ve yetkili olmayan mahkemece yargılamasının yapıldığını, şike ve teşvik primi verme fiillerinin 14/4/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6222 sayılı Kanun ile suç olarak tanımlanmış olmasına rağmen hakkındaki soruşturmanın bu tarihten önce başlatıldığını ve bu suç esas alınarak örgüt üyeliğinden cezalandırıldığını, bu durumun suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırılık teşkil ettiğini, örgüt üyesi olmak suçundan hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği halde şike ve teşvik suçundan verilen mahkumiyet ile ilgili ayrıca TCK'nın 58/9. maddesi uyarınca mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirine de karar verilmesinin kanuna aykırı olduğunu, şike ve teşvik suçundan verilen hükümde 6222 sayılı Kanun'un 11/9. maddesindeki engelin lehe yasa yorumu ile aşılarak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin bu suç için de uygulanması gerekirken bu talebin reddedildiğini belirterek, Anayasa'nın 2., 10., 13., 22., 36., 37. ve 38.

maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 21/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından, 25/4/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas hakkındaki incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 25/4/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 27/6/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 30/6/2014 tarihinde bildirilmiş olup, başvurucu, karşı görüşlerini 15/7/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüşünde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, olay tarihi itibarıyla Fenerbahçe Spor Kulübü Yönetim Kurulu üyesidir.

9. 2009 yılı içerisinde Almanya adli makamlarınca yürütülen şike ve bahis soruşturmasının Türkiye'de oynanan müsabakaları da içine alacak şekilde genişlemesi sonucunda Türkiye Futbol Federasyonu'nun (TFF) da şikâyeti ile Sarıyer Cumhuriyet Başsavcılığınca konu hakkında başlatılan soruşturma kapsamında, birçok futbolcu, teknik direktör, kulüp yöneticisi hakkında adli işlem yapılması, bir kısmının tutuklanması üzerine emniyet birimlerince olaylara ilişkin inceleme başlatılmıştır.

10. Yapılan incelemelerde, çevresindeki birçok kişi ile birlikte çeşitli cebir ve tehdit içerikli eylemlerde yer aldıkları değerlendirilen O. P.'nin futbol camiası içerisinde son derece etkin konumda bulunduğu, futbolcu transferlerinde söz sahibi olduğu, özellikle Giresunspor kulübünün yönetimini ele geçirmeye çalıştığı belirlenerek, bu kişiler hakkında iletişimin tespiti ve kayda alınması işlemleri yapılmıştır.

11. Emniyet birimlerince; Giresunspor yönetimini, Ö. Ü. vasıtası ile elinde bulunduran O. P.'nin, Giresunspor'un TFF nezdinde yaşadığı sorunları da çözmeye çalıştığı, Giresunspor'a yönelik transfer yasağının kaldırılması amacıyla TFF Başkanı M. Ö. nezdinde girişimlerde bulunduğu değerlendirilmesi üzerine 4/2/2011 tarihinde M. Ö. hakkında iletişimin tespitine başlanmıştır.

12. M. Ö.'ye yönelik iletişim tespitlerinde, Fenerbahçe Spor Kulübü Başkanı Aziz Yıldırım'ın; şüphe çeken bazı görüşmelerinin olduğu, aracılar üzerinden görüşüp buluştukları, Aziz Yıldırım'ın; Fenerbahçe futbol takımının oynayacağı müsabakalarda görev alacak hakemlerin Fenerbahçe aleyhine karar vermemesi için girişimlerde bulunduğu, bazı müsabakalar için hakem ayarlaması yapmaya çalıştığı, M. Ö.'nün; karşılığında futbol

camiası içerisinde etkin konumda bulunan Aziz Yıldırım'ın desteğini almayı hedeflediği ve bu maksatla Aziz Yıldırım'dan gelen her türlü talebe olumlu cevap vermeye çalıştığı değerlendirilerek, Aziz Yıldırım hakkında da örgütsel ilişkilerinin tespiti ve ortaya çıkarılması için 17/2/2011 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma açılmıştır.

13. Aziz Yıldırım hakkında yapılan teknik takip çalışmalarında Fenerbahçe yöneticisi olan başvurucunun, Aziz Yıldırım ile yaptığı telefon konuşmalarında "Tarladaki işçiler" ve "Ne zaman böyle dikim yapsak olmuyor" gibi ifadeler kullanması üzerine şahısların kendi aralarında şifreli konuştukları emniyet birimlerince değerlendirilmiş, yapılan çalışmalarda bu ifadelerin futbol maçlarında yapılan şike faaliyetleri ile ilgili olduğu, "işçi" olarak tabir edilenin futbolcu, "tarla" olarak tabir edilenin futbol maçı, "dikim" olarak konuşulan konunun ise şike yapılması anlamlarına geldiği tespit edilmiş, emniyet görevlilerinin yaptıkları bu tespitler üzerine 22/2/2011 günü başvurucu hakkında da soruşturma başlatılmış, iletişimin tespiti ve kayda alınması işlemleri yapılmıştır.

14. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK 250. Maddesi ile Görevli) başvurucu hakkında "suç işlemek amacıyla örgüt kurmak ve buna bağlı olarak örgütün faaliyetleri" kapsamında yüklenilen suç ile ilgili olarak "şüphelinin konumunun anlaşılabilmesi, soruşturma konusu ile irtibatlı şahısların tespit edilerek deşifre edilebilmesi için başka türlü delil elde etme imkânı bulunmaması nedeniyle bahse konu şahsın iletişiminin dinlenmesine karar verilmesi" talep edilmiştir. Bu istem üzerine İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK 250. Maddesi ile Görevli); "Yukarıda gerekçesi yazıldığı gibi yapılan soruşturmada suç işlediğine dair kuvvetli şüphe bulunduğu, talep edilen tedbirin CMK 135/6. maddesine ilişkin olması, ancak başka suretle delil elde etmek mümkün bulunmadığı değerlendirildiğinden, CMK 135. ve 137. maddelerine göre şüphelinin kullanmakta olduğu ve yukarıda belirtilen telefon numarasının iletişiminin 3 ay süre ile tespitine, dinlenilmesine, kayda alınmasına, görüşme detay sorgulamalarının yapılmasına ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine, şüpheli şahsa ait telefonun görüşme yaptığı anda bulunduğu baz istasyonlarının tespiti ve takibinin Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı Kanuni Dinleme Programı üzerinden alınabilmesine" şeklindeki gerekçesi ile 22/2/2011 tarihinde iletişimin dinlenmesi kararını vermiştir.

15. Başvurucu, hakkında yapılan teknik takip yanında, fiziki takip, tanık beyanları ve sair delil toplama çalışmaları sonucunda; 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Suç işlemek amacıyla örgüt kurmak" kenar başlıklı 220. maddesinin (2) numaralı fıkrası; "Nitelikli dolandırıcılık" kenar başlıklı 158. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi; 31/3/2011 tarih ve 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'un "Şike ve teşvik primi" kenar başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası, (4) numaralı fıkranın (b) ve (c) bentleri ile (5) numaralı fıkrasında düzenlenen suçları işlediği şüphesi ile 3/7/2011 tarihinde gözaltına alınmış, 7/7/2011 tarihinde tutuklanmış ve 2/7/2012 tarihinde de tahliye edilmiştir.

16. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca, 2/11/2011 tarihinde, başvurucunun da aralarında bulunduğu toplam 93 şüphelinin yer aldığı iddianame ile yukarıda belirtilen suçlar (§ 15) kapsamında başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

17. Başvurucu, İstanbul 16. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. maddesi ile görevli) 2/7/2012 tarih ve E.2011/63, K.2012/71 sayılı kararı ile; "Türkiye Profesyonel Süper Ligi'nde spor müsabakalarının sonucunu şike ve teşvik primi ile etkilemek amacıyla Aziz Yıldırım

liderliğinde kurulan örgüte üye olmak” suçundan 5237 sayılı TCK’nın 220. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile 62. maddesi uyarınca 1 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmış ve 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 231. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince hakkında verilen bu cezaya ilişkin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

18. Başvurucu ayrıca, “Türkiye Profesyonel Süper Ligi’nde; 17/4/2011 günü oynanan Trabzonspor-Bursaspor, 22/4/2011 günü oynanan Eskişehirspor-Trabzonspor ve 15/5/2011 günü oynanan Trabzonspor-İBB Spor müsabakalarının sonucunu etkilemek amacıyla teşvik, 15/5/2011 günü oynanan Fenerbahçe-Ankaragücü ve 22/5/2011 günü oynanan Sivasspor-Fenerbahçe müsabakalarının sonucunu etkilemek amacıyla şike” suçundan 6222 sayılı Kanun’un 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası, (4) numaralı fıkranın (b) ve (c) bentleri ile (10) numaralı fıkrası ve 5237 sayılı Kanun’un 62. ve 52. maddeleri gereğince 1 yıl 25 ay 15 gün hapis ve 900.000 TL Adli Para Cezası ile cezalandırılmış ve 6222 sayılı Kanun’un 11. maddesinin (11) numaralı fıkrası uyarınca da spor kulüplerinin, federasyonların, bünyesinde sportif faaliyet icra edilen tüzel kişilerin yönetim ve denetim organlarında görev yapmaktan yasaklanmıştır.

19. Bu yaptırımların yanında anılan Mahkemece başvurucunun bazı eylemleri için de beraat kararı verilmiştir. Mahkemenin beraat gerekçesi şöyledir:

“Her ne kadar sanık İlhan Yüksel Ekşioğlu hakkında Türkiye Profesyonel Süper Ligi’nde; 21/2/2011 günü oynanan Manisaspor-Trabzonspor, 26/2/2011 günü oynanan Fenerbahçe-Kasımpaşa, 6/3/2011 günü oynanan Bursaspor-İ.B.B Spor, 7/3/2011 günü oynanan Gençlerbirliği-Fenerbahçe, 9/4/2011 günü oynanan Eskişehirspor-Fenerbahçe ve 20/3/2011 günü oynanan Gençlerbirliği-Trabzonspor arasında oynanan müsabakalarda şike yaptığından bahisle dolandırıcılık suçundan cezalandırılması istemi ile kamu davası açılmış ise de, 6222 sayılı Kanun öncesinde şike ve teşvik primi fiilleri suç olarak tanımlanmadığı gibi ceza kanunlarında da bu fiiller özel olarak düzenlenmediğinden ve özetle yüklenen fiil, kanunda suç olarak tanımlanmamış olduğundan CMK'nın 223/2-a maddesi uyarınca beraatına”,

“Her ne kadar sanık İlhan Yüksel Ekşioğlu hakkında Türkiye Profesyonel Süper Ligi’nde; 1/5/2011 günü oynanan Fenerbahçe-İ.B.B Spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla şike yapmak suçunu işlediğinden bahisle cezalandırılması istemi ile kamu davası açılmış ise de, yüklenen suçtan cezalandırılmasına yeter her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı kanıtlara ulaşılamadığı ve bu bağlamda yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması nedeniyle CMK'nın 223/2-e maddesi uyarınca beraatına…”

20. Başvurucunun 16/8/2012 havale tarihli dilekçesi ile örgüte üye olmak suçundan dolayı hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz etmesi üzerine, hükmü veren İstanbul 16. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/10/2012 tarihli kararı ile itirazı reddedilerek, dosya, itirazı incelemeye yetkili olan İstanbul 17. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiş ve bu Mahkemece de talebin reddedilmesi üzerine bu suçtan verilen hüküm 23/10/2012 tarihinde kesinleşmiştir.

21. Diğer taraftan başvurucunun kararı temyiz etmesi üzerine, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 17/1/2014 tarih ve E.2013/16791, K.2014/516 sayılı ilamı ile, başvurucu hakkında “suç örgütüne üye olmak” suçundan verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı, 5560 sayılı Kanun ile değişik 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesinin (12) numaralı fıkrası uyarınca sadece itiraz mümkün olup temyiz olanağı bulunmadığından, 5271 sayılı

Kanun’un 264. maddesi uyarınca katılan Trabzonspor Kulübü Derneği, Trabzonspor Sportif Yatırım ve Futbol İşletmeciliği Ticaret A.Ş., Trabzonspor Ticari Ürünler ve Turizm İşletmeciliği Ticaret A.Ş., Trabzonspor Futbol İşletmeciliği Ticaret A.Ş. vekilinin bu hususlaki temyiz dilekçeleri itiraz niteliğinde kabul edilerek mahallinde işlem yapılması mümkün görüldüğünden bu kararın inceleme dışı bırakılmasına; “şike ve teşvik primi” suçundan kurulan hükmün ise onanmasına karar verilmiştir.

22. Yargıtay gerekçesinin özellikle iletişimin tespiti ile ilgili kısımlarında (Yargıtay Kararı, s. 11-16) şu hususlara yer verilmiştir:

“İç hukukumuz açısından iletişimin tespiti ve kayda alınması koruma tedbirine CMK'nın 135., teknik araçlarla izleme tedbirine ise aynı Yasanın 140. maddelerinde düzenlenen suçlar yönüyle gidilebileceği, bir başka anlatımla katalog olarak belirtilen suçların dışında bu yola müracaat edilemeyeceği, ancak katalog suçtan dolayı alınan iletişimin tespiti kararının icrası sırasında dinlenen kişi hakkında soruşturmaya konu suç dışında ve fakat katalogda belirtilen bir başka suç isnadının bulunması durumunda, tespitin devamına karar verilmesi gerektiğinin bir kısım öğretide kabul görmüş bir düşünce olduğu,

AİHM'in teknik takip sırasında suç vasfının değişmesi durumunda yapılan teknik takibin her zaman Sözleşme’nin 8. maddesine aykırılık oluşturmayacağı yönünde kararlarının da bulunduğu, burada yetkililerin teknik araçlarla izleme tedbirinde iyi niyetli olup olmadıkları ve yasa ile belirtilen sınırlar içerisinde hareket edip etmediklerinin büyük önem taşıdığı, nitekim Aydoğdu, Duran ve diğerleri ile Kaya ve Türkiye kararlarının bu yönde olduğu, söz konusu kararlarda özetle, teknik takip kararının hâkim tarafından verilmiş olması ve savcı gözetiminde icra edilmesinin Yasada belirtilen katalog suçlardan birisi için alınan kararın bir diğer katalog suç için de geçerli olabileceği gibi suç vasfı değişikliği nedeniyle birbirine kolayca dönüşebilen suçlar yönüyle elde edilen verilerin delil olarak kullanılmasında ulusal makamların baştan itibaren iyi niyetli oldukları sonucuna varıldığı,

AİHM kararlarına göre, bu yollarla elde edilen delillerin ceza yargılamasında kullanılabilmesi için, sanık huzurunda ve kamuya açık bir yargılama sırasında tartışma olanağının sağlanması gerektiği, bir başka anlatımla, sanığa elde edilen delillere itiraz etmesi için yeterli ve gerekli imkânların tanınması ve bu bağlamda savunma hakkının çiğnenmemiş olmasının gerektiği…,

Davaya konu somut olayda, AİHS'nin 8. maddesi anlamında koruma tedbiri kararlarının verildiği tarih itibariyle ulaşılabilirlik ve öngörülebilirlik kriterlerinin karşılandığının son derece açık olduğu, bu kararların CMK'nın 135. maddesi kapsamında yetkili ve görevli mahkemelerden alındığı, kamuya açık olarak yapılan yargılamalar sırasında tartışılıp, taraflara iletişimin tespiti ve kayda alınması kararları ve iletişim tutanakları ile teknik araçlarla izleme tutanakları hakkında itirazlarını bildirme imkanının sağlandığı hususlarında bir kuşkunun bulunmadığı…,

Sanıklar haklarındaki tüm iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izleme kararlarının suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı alındığı,

14/4/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'dan önce, Türk Ceza Yasasında ve ceza hükmü içeren özel yasalarda şike ve teşvik primi fiillerinin bu adla suç olarak tanımlanmadığı, 6222 sayılı Kanun’un 23/2. madde ve fıkra hükmündeki ‘Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci

maddesi hükümleri, 11 inci maddede tanımlanan suç bakımından da uygulanır.' düzenlemesi uyarınca, şike ve teşvik primi fiillerinin söz konusu yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren CMK'nın 135. maddesindeki katalog suç kapsamına alındığının anlaşıldığı,

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma, yönetme ve üye olma suçlarının temadi eden suçlardan olduğu, bu suçun oluşması bakımından amaçlanan suçların işlenmesinin gerekmediği, yani örgüt faaliyeti kapsamında amaçlanan herhangi bir suç işlenmese dahi bu suçun oluşabileceği, dolayısıyla şike ve teşvik primi suçlarının işlenmesi amacıyla örgüt kurulmasına yasal bir engel bulunmadığı, bu fiillerin bu ad altında kanunda suç olarak tanımlanmadığı 14/4/2011 tarihi öncesinde, bu fiilleri gerçekleştirmek için örgüt kurulamayacağından (TCK'nın 220/1. maddesindeki 'Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla...' ibaresi nedeniyle) bahsedilebilirse de..., şike anlaşması yapılmak suretiyle müsabaka sonucuna ilişkin olarak hileli yöntemlerle elde edilen ön bilgiye dayanılarak oynanan bahiste sonuçlar tutturulmak suretiyle yüksek kazançlar elde edilmesi ve diğer yasal şartların varlığı halinde, dolandırıcılık suçunun işlenebileceği, esasen 14/4/2011 tarihi öncesinde mevcut olan yapı içerisinde yer alan kişilerin hukuka uygun, geçerli ve muteber bir amaç için bir araya gelmedikleri, 14/4/2011 öncesi ve sonrası eylemlerinin amaç ve işleniş biçimi itibariyle benzerlik ve birlik gösterdiği, faillerin eylemlerini bu tarih itibariyle sonlandırmak yerine aynı şekilde sürdürmelerinin de amaçlanan suçlara yönelik hareketler olduğu, örgüt suçunun amaç suç açısından bir araç suç olması ve bu suçların hazırlık hareketi oluşu ile bu hareketlerin oluşturduğu toplumsal düzen ve barışa yönelik somut tehlike hali cezalandırıldığından, temadi eden örgüt suçunun 14/4/2011 öncesinde işlenmeye başlandığı hususunun kabulünde bir tereddüt bulunmadığı,

Esasen, bu tarih öncesindeki şike ve teşvik primi eylemleri için Cumhuriyet Savcısının bir kısım sanıklar haklarında TCK'nın 158. maddesinde düzenlenen nitelikli dolandırıcılık suçundan kamu davası açtığı, yukarıda da izah edildiği üzere koruma tedbirlerinin haklı olup olmadığının ancak yargılama sonunda belli olacağı, somut olayda da CMK'nın 135 ve 140. maddeleri kapsamında görünüşte haklılık koşulunun bulunduğu, yapılan yargılama neticesinde bir kısım sanıklar haklarında 14/4/2011 tarihi öncesi şike ve teşvik primi fiilleriyle ilgili olarak beraat kararları verildiği, dosyada dolandırıcılık suçunun işlendiği yolunda kesin ve inandırıcı delillerin bulunmadığı, yine TCK'nın 220/2. madde ve fıkrasında düzenlenen örgüt üyeliği suçunun katalog suç kapsamında bulunmadığı sanık savunmanları tarafından ileri sürülmüş ise de; yukarıda ifade edildiği üzere koruma tedbirlerinin ön koşullarının somut olayda mevcut olduğu, örgüt kurmak suçundan hakkında dinleme ya da gizli izleme kararı alınan şüpheli/lerin örgüt faaliyetindeki rolünün/rollerinin ancak yargılama sonunda anlaşılabileceği, bu düşünce biçiminin Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 10/12/2013 gün, 2013/483 Esas ve 2013/599 sayılı Kararının müzakeresi sırasında da benimsendiği, bu itibarla bu yöndeki itirazların da yerinde olmadığı,

Açıklanan nedenler ve örgüt suçunun niteliği gereği temadi eden suçlardan olması karşısında 14/4/2011 tarihinden önce iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile fiziki takip suretiyle elde edilen delillerin hukuka uygun olarak elde edilmiş deliller olduğunda şüphe bulunmadığı,

Suç işlemek için örgüt kurma suçu ile bu örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçların birlikte soruşturulup kovuşturulduğu, esasen suç işlemek için örgüt kurma suçunu bu örgütlerin işlediği suçlardan bağımsız düşünmenin doğru ve sağlıklı bir yaklaşım olmadığı, katalog kapsamında yer almayan bu suçlar bakımından delil elde edilirken ek bir tedbir uygulanması ve kişinin özel hayatı ile iletişimin gizliliğine yönelik ilave bir müdahalenin de

söz konusu olmadığı…

Haklarında düzenlenen iletişimin tespiti tutanakları kendilerine okunan sanıkların bu kayıtların içeriklerine yönelik bir itirazda bulunmayıp, bu konuşmaların içeriklerini doğrular tarzda ve sadece yorumlanma biçimine karşı savunmada bulunduklarının görüldüğü,

Bu itibarla, Aziz Yıldırım liderliğindeki suç örgütünün faaliyeti kapsamında işlenen şike ve teşvik primi fiillerine ilişkin olarak Mahkemeden usulüne uygun olarak alınan iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izleme kararları üzerine elde edilen TAPE kayıtları ile fiziki takip tutanaklarının usul ve yasaya uygun olarak elde edilmiş deliller olduğu, sanık Aziz Yıldırım'ın 23/2/2012 günlü oturumda hakkında düzenlenen iletişimin tespiti tutanakları kendisine okunduğunda 'Aleyhime olanları kabul etmiyorum, görüşmeleri ben yaptım bana aittir...' şeklindeki beyanları da nazara alındığında, mahkemece hükme esas alınmalarında bir isabetsizlik bulunmadığı…"

23. Yargıtayın, 10/12/2011 tarih ve 6259 sayılı Kanun ile 6222 sayılı Kanun'un 11. maddesinde yapılan değişiklik (ek fıkra 9) sonucu, "Bu madde kapsamına giren suçlarla ilgili olarak... 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231 inci maddesine göre hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemez…" şeklindeki düzenleme nedeniyle başvurucunun yapmış olduğu itiraza yönelik değerlendirmesi (Yargıtay Kararı, s. 23-24) şöyledir:

"Diğer taraftan, 6222 sayılı Yasanın değişiklik öncesi şike ve teşvik primi suçlarını düzenleyen 11. maddesinde temel cezanın 5 yıldan 12 yıla kadar hapis olarak belirlendiği, buna karşılık hükmün açıklanmasının geri bırakılmamasına dair düzenlemeye yer verilmediği, atılı suçların işlendiği ve iddianamenin düzenlendiği tarihte bu yaptırımların yürürlükte bulunduğu, Yasa Koyucunun anılan maddedeki temel cezaları 1 yıldan 3 yıla kadar indirip hükmün açıklanmasının geri bırakılması yasağı getirildiği, öngörülen değişikliklerin 'ölçülülük' ve 'caydırıcılık' gibi ceza hukukunun temel prensiplerini etkisiz kılacağı Sn. Cumhurbaşkanı'nın Meclise geri gönderme tezkeresinde açıklandığı halde, bahse konu değişikliğin Yasa Koyucu tarafından tekrar kabul edilerek yasalaştığı, böylece sanıklar hakkında farklı yaptırımları içeren iki ayrı yasal düzenlemenin uygulanabilir hale geldiği,

Bir suçun işlendiği zamandaki yasa ile sonradan yürürlüğe giren yasa birbirinden farklı olduğu takdirde sanıklar hakkında TCK'nın 7. maddesi gereğince lehe olan yasanın uygulanması gerektiği,

Gerek öğreti ve gerekse uygulamada hakim olan görüşe göre, lehe yasanın tespiti için suç tarihinde yürürlükte bulunan yasa ile sonradan yürürlüğe giren yasanın tüm hükümleri ile birlikte tatbik edilmesi, kesin olarak lehe olanı belirlemek mümkün olduğunda onun uygulanması, her iki yasanın sadece lehe olan hükümlerinin alınıp uygulanmasının mümkün olmadığı, bu hususun 23/2/1938 gün ve 23/9 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında ifade edildiği, (YCGK'nın 25/05/1999 gün, 1999/10-133 Esas, 1999/142 sayılı benzer mahiyetteki Kararı)

Mevcut bu durum karşısında, 6259 sayılı Yasa ile değişik 6222 sayılı Kanunun 11. maddesinin blok olarak sanıkların daha lehine olduğu, değişiklik sonrasına ait yaptırımlar ile değişiklik öncesine ait hükmün açıklanmasının geri bırakılması şeklinde karma uygulama yapılamayacağı, bunun yeni bir yasa ihdas etmek anlamına geleceği, bu itibarla CMK'nın 231. maddesinin uygulanmasına dair istemlerin yerinde görülmediği…,

Öte yandan, hangi eylemlerin suç sayılacağı ve bu eylemleri işleyenlere ne tür ve miktarda ceza verileceği, hangi cezalara hükmün açıklanmasının geri bırakılması olanağının sağlanacağı veya sağlanmayacağı konusunun yasa koyucunun takdir yetkisi içinde olduğunun kabulü gerektiği…"

24. Yargıtayın, örgüt üyesi olmak suçundan hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği halde şike ve teşvik suçundan verilen mahkûmiyet ile ilgili ayrıca 5237 sayılı Kanun'un 58. maddesinin (9) numaralı fıkrası uyarınca mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirine de karar verilmesinin kanuna aykırı olduğu yönündeki başvurucunun yapmış olduğu itiraza ilişkin değerlendirmesi (Yargıtay Kararı, s. 25) şöyledir:

"Suç işlemek amacıyla örgüt kurma, yönetme ve üye olma suçunun örgüt faaliyeti kapsamındaki suçtan ayrık ve bağımsız oluşu, TCK'nın 58/9. madde ve fıkra hükmünün infaz rejimine ilişkin olup, müktesep hakka konu olmaması, CMK'nın 231. maddesinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile eylemin suç ve sanığın suçlu olduğu tespit edilip, bir mahkûmiyet hükmü kurulması, mahkûmiyet hükmü mevcut olmakla birlikte sanığın kabulüyle sanık ile ceza arasındaki bağlantının belirli şartlarda kesilmesi ve açıklanmasının askıya alınması ve geri bırakılması, dava konusu somut olayda bir kısım sanıklar haklarında işyeri dokunulmazlığının ihlali, tehdit, şike ve teşvik primi suçlarının örgüt faaliyeti kapsamında işlenmiş olması ve buna bağlı olarak işlenen suçun nitelikli halini oluşturduğunun anlaşılması karşısında; bir kısım sanıklar ve müdafilerinin araç suç olan örgüt üyeliği suçundan verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararın, bir mahkûmiyet hükmü olmadığından, amaç suç olup yukarıda zikredilen suçlarda TCK'nın 58/9. maddesinin uygulanmasına yasal engel teşkil ettiğine ilişkin itirazlarına itibar edilmediği gibi yerleşik Yargısal kararların da bu yönde olduğu…"

25. Bu karar başvurucu tarafından aynı tarihte öğrenilmiş olup, başvurucu, 6/2/2014 tarihli dilekçesi ile süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

26. Başvurucu, bireysel başvuru tarihinden sonra, 21/4/2014 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebiyle Mahkemeye başvurmuştur.

27. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/5 sayılı dosyasında, 23/6/2014 tarih ve 2014/236 Değişik İş sayılı karar ile, 5271 sayılı Kanun'un 318. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilmiş ve infazın geri bırakılmasına karar verilmiştir.

28. Mahkemenin yargılamanın yenilenmesi gerekçesi şöyledir:

"TCK'nın 220. maddesinde yer alan suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu 6526 sayılı Yasa ile yapılan değişiklik sonrası CMK'nın 135. maddesinde düzenlenen iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile CMK'nın 140. maddesinde yer alan teknik araçlarla izlemeye ilişkin katalog suçlar arasından çıkartılmıştır.

Mahkememize tevzi edilen dosyada Yargıtay tarafından onanan bir kısım eylemler, onama tarihinden sonra yapılan Kanun ile iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ve teknik araçlarla izlemeye ilişkin katalog suçlar arasından çıkartılan TCK'nın 220. maddesinde ilişkindir.

Aynı dosyada aynı olaydan yargılaması devam eden sanıklarla haklarındaki hüküm onanmış sanıklar arasında farklı yargısal sonuçlara ulaşmanın adalete güven duygusunu

önleyebileceği ihtimal dâhilindedir.

Bu açıklamalar dikkate alındığında, Mahkememize tevzi edilen dosyada Yargıtay 5. Ceza Dairesince onama kararı verilemesinden sonra 6526 sayılı Yasa ile iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izlemeye ilişkin usul yasasında yapılan değişikliklerin CMK'nın 311/1-e maddesi kapsamında hükümlüler lehine değerlendirme yapılmasını gerektiren yeni olay niteliğinde olması nedeniyle yargılamanın yenilenmesi istemi, talepte bulunan hükümlü İlhan Yüksel Ekşioğlu (…) açısından mahkumiyet kararı verilerek Yargıtay 5. Ceza Dairesince onanarak kesinleşen eylemlere yönelik CMK'nın 318/1. maddesi uyarınca kabule değer nitelik taşımakta olduğuna oy birliği ile … infazın geri bırakılmasına oy çokluğu ile karar vermek gerekmiştir…

Görevsizlik ve yetkisizlik kararları verilmesine ilişkin taleplerin; Sanıklara kumpas kurulduğuna ilişkin iddialar sebebiyle yargılamanın yenilenmesi taleplerinin; Duruşma tutanaklarında sahtecilik yapıldığına ilişkin iddialar sebebiyle yargılamanın yenilenmesi taleplerinin oy birliği ile reddine…"

B. İlgili Hukuk

29. 5237 sayılı Kanun'un "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma" kenar başlıklı 220. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması hâlinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.

(2) Suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olanlar, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

30. 5271 sayılı Kanun'un, olay tarihinde yürürlükte olan "İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması" kenar başlıklı 135. maddesinin ilgili bölümleri şöyledir:

"(1) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmalarda, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir ve kayda alınabilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhâl hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl kaldırılır.

(2) Şüphelinin tanıklıktan çekinebilecek kişilerle arasındaki iletişimi kayda alınamaz. Kayda alma gerçekleştikten sonra bu durumun anlaşılması hâlinde, alınan kayıtlar derhâl yok edilir.

(3) Birinci fıkra hükmüne göre verilen kararda, yüklenen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon numarası veya iletişim bağlantısını tespite imkân veren kodu, tedbirin türü, kapsamı ve süresi belirtilir. Tedbir kararı en çok üç ay için verilebilir; bu süre, bir defa daha uzatılabilir.

(4) Şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için, kullanmakta olduğu mobil telefonun yeri, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararına istinaden tespit edilebilir. Bu hususa ilişkin olarak verilen kararda, kullanılan mobil telefon

numarası ve tespit işleminin süresi belirtilir. Tespit işlemi en çok üç ay için yapılabilir; bu süre, bir defa daha uzatılabilir.

(5) Bu Madde hükümlerine göre alınan karar ve yapılan işlemler, tedbir süresince gizli tutulur.

(6) Bu Madde hükümleri ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

8. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, Madde 220),

….

(7) Bu Maddede belirlenen esas ve usuller dışında hiç kimse, bir başkasının telekomünikasyon yoluyla iletişimini dinleyemez ve kayda alamaz.”

31. 5271 sayılı Kanun’un 135. maddesinin 21/2/2014 tarih ve 6526 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişiklik halinin ilgili bölümleri şöyledir:

“(1) (Değişik fıkra: 21/02/2014-6526 S.K./12. md) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, ağır ceza mahkemesi veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhâl mahkemenin onayına sunar ve mahkeme, kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya mahkeme tarafından aksine karar verilmesi hâlinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl kaldırılır. Bu fıkra uyarınca alınacak tedbire ağır ceza mahkemesince oy birliğiyle karar verilir. İtiraz üzerine bu tedbire karar verilebilmesi için de oy birliği aranır.

(2) (Ek fıkra: 21/02/2014-6526 S.K./12. md) Talepte bulunulurken hakkında bu madde uyarınca tedbir kararı verilecek hattın veya iletişim aracının sahibini ve biliniyorsa kullanıcısını gösterir belge veya rapor eklenir.

(3) Şüpheli veya sanığın tanıklıktan çekinebilecek kişilerle arasındaki iletişimi kayda alınamaz. Kayda alma gerçekleştikten sonra bu durumun anlaşılması hâlinde, alınan kayıtlar derhâl yok edilir.

(4) Birinci fıkra hükmüne göre verilen kararda, yüklenen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon numarası veya iletişim bağlantısını tespite imkân veren kodu, tedbirin türü, kapsamı ve süresi belirtilir. Tedbir kararı en çok iki ay için verilebilir; bu süre, bir ay daha uzatılabilir. (Ek cümle: 25/05/2005-5353 S.K./17.mad) Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, mahkeme yukarıdaki sürelere ek olarak her defasında bir aydan fazla olmamak ve toplam üç ayı geçmemek üzere uzatılmasına karar verebilir.

(5) Şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için, … mobil telefonun yeri, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararına istinaden tespit edilebilir. Bu hususa ilişkin olarak verilen kararda, … mobil telefon numarası ve tespit

işleminin süresi belirtilir. Tespit işlemi en çok iki ay için yapılabilir; bu süre, bir ay daha uzatılabilir.

(6) Bu Madde hükümlerine göre alınan karar ve yapılan işlemler, tedbir süresince gizli tutulur.

(7) Bu Madde kapsamında dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümler ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

9. (Mülga alt bent: 21/02/2014-6526 S.K./12. md)

…

(8) Bu Maddede belirlenen esas ve usuller dışında hiç kimse, bir başkasının telekomünikasyon yoluyla iletişimini dinleyemez ve kayda alamaz.”

32. 6222 sayılı Kanun’un “Şike ve teşvik primi” başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası, (4) numaralı fıkranın (b) ve (c) bentleri ile (10) ve (11) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Kendisine menfaat temin edilen kişi de bu suçtan dolayı müşterek fail olarak cezalandırılır. Kazanç veya sair menfaat temini hususunda anlaşmaya varılmış olması halinde dahi, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

…

(4) Suçun;

…

b) (Değişik bent: 10/12/2011 - 6259 S.K./1. md.) Federasyon veya spor kulüpleri ile spor alanında faaliyet gösteren tüzel kişilerin, genel kurul ve yönetim kurulu başkan veya üyeleri, teknik veya idari yöneticiler ile kulüplerin ve sporcuların menajerleri veya temsilciliğini yapan kişiler tarafından,

c) Suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde,

…işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

…

(10) (Ek fıkra: 10/12/2011 - 6259 S.K./1. md.) Bu maddede tanımlanan suçların bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla işlenmesi halinde, bunlardan en ağır cezayı gerektiren fiilden dolayı verilecek ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılarak tek cezaya hükmolunur.

(11) (Ek fıkra: 10/12/2011 - 6259 S.K./1. md.) Bu maddede tanımlanan suçlardan dolayı cezaya mahkûmiyet halinde, kişi hakkında ayrıca Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesi hükümlerine göre, spor kulüplerinin, federasyonların, bünyesinde sportif faaliyetler icra edilen tüzel kişilerin yönetim ve denetim organlarında görev yapmaktan yasaklanmasına hükmolunur.”

33. 6222 sayılı Kanun’un “Yargılama ve usul hükümleri” başlıklı 23. maddesinin (2) numaralı

fıkrası şöyledir:

“Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci maddesi hükümleri, 11 inci maddede tanımlanan suç bakımından da uygulanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Mahkemenin 23/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/2/2014 tarih ve 2014/1572 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

35. Başvurucu, kendisine isnat edilen suçlamalar nedeniyle, şartları oluşmadığı halde hukuka aykırı şekilde iletişiminin tespitinin yapıldığını ve yargılama neticesinde mahkumiyetine delil olarak gösterildiğini, görevli ve yetkili olmayan mahkemece yargılamasının yapıldığını, şike ve teşvik primi verme fiillerinin 14/4/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6222 sayılı Kanun ile suç olarak tanımlanmış olmasına rağmen hakkındaki soruşturmanın bu tarihten önce başlatıldığını ve bu suç esas alınarak örgüt üyeliğinden cezalandırıldığını, bu durumun suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırılık teşkil ettiğini, örgüt üyesi olmak suçundan hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği halde şike ve teşvik suçundan verilen mahkumiyet ile ilgili ayrıca TCK’nın 58/9. maddesi uyarınca mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirine de karar verilmesinin kanuna aykırı olduğunu, şike ve teşvik suçundan verilen hükümde 6222 sayılı Kanun’un 11/9. maddesindeki engelin lehe yasa yorumu ile aşılarak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesinin bu suç için de uygulanması gerekirken bu talebin reddedildiğini belirterek, Anayasa’nın 2., 10., 13., 22., 36., 37. ve 38. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş, tedbiren infazının durdurulmasını, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesini ve 1.000.000 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu nedenle başvurucunun iddiaları Anayasa’nın 20., 22. ve 36. maddeleri ile ilişkili görülerek bu maddelerin sağladığı haklar kapsamında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

37. Başvurucu, hukuka aykırı şekilde delillerin toplandığını, görevli ve yetkili olmayan mahkemece yargılamasının yapıldığını, suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı davranıldığını, mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesinin kanuna aykırı olduğunu, lehe yasa yorumu ile hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılması yönündeki talebinin reddedildiğini belirtmiştir. Başvurucunun anılan şikâyetlerinin, özü itibariyle Anayasa’nın 36. maddesine ilişkin olduğu değerlendirilerek, bu iddialar adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

38. Bakanlık görüş yazısında kabul edilebilirlik açısından değerlendirme yapılırken, Mahkemece yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesi nedeniyle, başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına sebep olan yargılamanın halen derdest

bulunduğu hususu Anayasa Mahkemesinin dikkatine sunulmuştur.

39. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

40. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

41. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

42. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

43. Somut olayda, başvurucu hakkında verilmiş olan kararın, temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 17/1/2014 tarih ve E.2013/16791, K.2014/516 sayılı kararı ile onanarak kesinleştiği, başvurucunun, 21/4/2014 tarihli dilekçesi ile olağanüstü kanun yolu niteliğinde olan yargılamanın yenilenmesi ve infazın geri bırakılması talebiyle yaptığı başvurunun Mahkemenin 23/6/2014 tarih ve 2014/236 Değişik İş sayılı karar ile kabul edildiği anlaşılmaktadır.

44. Yargılamanın yenilenmesi ile ilgili düzenlemeleri içeren 5271 sayılı Kanun'un "Yenileme istemi hakkında uygulanacak hükümler" başlıklı 317. maddesinin (1) numaralı fıkrası, "Kanun yollarına başvurma hakkındaki genel hükümler, yargılamanın yenilenmesi istemi hakkında da uygulanır."; "Yenileme isteminin esassız olmasından dolayı reddi, aksi takdirde kabulü" başlıklı 321. maddesinin (2) numaralı fıkrası, "Aksi hâlde mahkeme, yargılamanın yenilenmesine ve duruşmanın açılmasına karar verir."; "Yeniden duruşma sonucunda verilecek hüküm" başlıklı 323. maddesinin (1) numaralı fıkrası, "Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir." hükmünü içermektedir.

45. Anılan bu maddelerden de görüleceği gibi "yargılamanın yenilenmesi" yolu her ne kadar bir olağanüstü kanun yolu olarak düzenlenmiş ise de, Mahkemece bu talebin kabul edilmesi halinde duruşmanın açılarak, yargılama sonucunda yeni bir hükmün verilmesi ve bu hükme

karşı kanun yollarına başvurma imkânının bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu süreçte, adil yargılanma ile ilgili hak ihlalleri iddialarının öncelikle derece mahkemelerince incelenmesinin beklenilmesi Anayasa Mahkemesinin ikincil nitelikteki rolüne uygun olacaktır.

46. Açıklanan gerekçelerle, ihlal iddiasına konu edilen dava ile ilgili yeniden yargılama yapılmasına karar verildiği ve bu usulde öngörülmüş yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Özel Hayatın Gizliliği Hakkı ve Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiği İddiası

47. Başvurucunun, şike ve teşvik primi verme fiillerinin 14/4/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6222 sayılı Kanun ile suç olarak tanımlanmış olmasına rağmen hakkındaki soruşturmanın bu tarihten önce başlatıldığı, dolayısıyla şartları oluşmadığı halde hukuka aykırı şekilde iletişiminin tespiti yapıldığı yönündeki iddiasının, Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde düzenlenen özel hayatın gizliliği hakkı ve haberleşme hürriyeti ile ilişkili olduğu değerlendirilerek bu kapsamda incelenmiştir.

48. Bakanlık, başvurunun bu kısmının kabul edilebilirliği konusunda herhangi bir görüş bildirmemiş, ancak esas hakkındaki görüşünde; somut olayda, başvurucunun iletişiminin tespitine Mahkemelerin karar verdiği, bu kararlarda, başvurucunun açık kimlik bilgilerinin ve hangi tarihe kadar iletişimin tespit edileceği hususlarının yer aldığı, tedbirin türü ve kapsamının belirtildiği, kararın verilme sebebinin yazılı olduğu, başvurucuya yüklenen suçun gösterildiği, başvurucunun bu yöndeki şikâyetlerinin Yargıtay tarafından da değerlendirildiği gibi hususlara yer vermiştir.

49. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

50. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

51. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

52. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte

dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

53. Somut olayda, başvurucu hakkında verilmiş olan kararın, temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 17/1/2014 tarih ve E.2013/16791, K.2014/516 sayılı kararı ile onanarak kesinleştiği, başvurucunun, 21/4/2014 tarihli dilekçesi ile olağanüstü kanun yolu niteliğinde olan yargılamanın yenilenmesi ve infazın geri bırakılması talebiyle yaptığı başvurunun Mahkemenin 23/6/2014 tarih ve 2014/236 Değişik İş sayılı karar ile kabul edildiği anlaşılmaktadır.

54. Yargılamanın yenilenmesi ile ilgili düzenlemeleri içeren 5271 sayılı Kanun'un "Yenileme istemi hakkında uygulanacak hükümler" başlıklı 317. maddesinin (1) numaralı fıkrası, "Kanun yollarına başvurma hakkındaki genel hükümler, yargılamanın yenilenmesi istemi hakkında da uygulanır."; "Yenileme isteminin esassız olmasından dolayı reddi, aksi takdirde kabulü" başlıklı 321. maddesinin (2) numaralı fıkrası, "Aksi hâlde mahkeme, yargılamanın yenilenmesine ve duruşmanın açılmasına karar verir."; "Yeniden duruşma sonucunda verilecek hüküm" başlıklı 323. maddesinin (1) numaralı fıkrası, "Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir." hükmünü içermektedir.

55. Anılan bu maddelerden de görüleceği gibi "yargılamanın yenilenmesi" yolu her ne kadar bir olağanüstü kanun yolu olarak düzenlenmiş ise de, Mahkemece bu talebin kabul edilmesi halinde duruşmanın açılarak, yargılama sonucunda yeni bir hükmün verilmesi ve bu hükme karşı kanun yollarına başvurulması imkânının bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu süreçte, özel hayatın gizliliği hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği yönündeki iddialarının öncelikle derece mahkemelerince incelenmesinin beklenilmesi Anayasa Mahkemesinin ikincil nitelikteki rolüne uygun olacaktır.

56. Açıklanan nedenlerle, ihlal iddiasına konu edilen dava ile ilgili yeniden yargılama yapılmasına karar verildiği ve bu usulde öngörülmüş yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemesi",

2. Özel hayatın gizliliği hakkı ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasının"başvuru yollarının tüketilmemesi",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

24/7/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM UYSAL

B. No: 2014/1711 | Karar tarihi: 23.07.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1711

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM UYSAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1711)

Karar Tarihi: 23/7/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Raportör : Murat ŞEN

Başvurucu : İbrahim UYSAL

Vekili : Av. Özel EROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, cinsel taciz suçundan mahkûm edildiği 7 ay 15 gün hapis cezasının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmadan infaz edilmesi nedeniyle kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/2/2014 tarihinde Kdz. Ereğli 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 25/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, cinsel taciz suçundan Kdz. Ereğli 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 18/3/2011 tarih ve E.2010/607, K.2011/49 sayılı kararı ile 7 ay 15 gün hapis cezasına mahkûm edilmiş ve karar, Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 30/5/2013 tarih ve E.2012/11882, K.2013/6861 sayılı ilamı ile onanarak kesinleşmiştir.

6. Anılan ilamın infazı sürecinde Kdz. Ereğli Cumhuriyet Başsavcılığının 29/8/2013 tarih ve 2013/1428 ilamat sayılı kararı ile başvurucunun dilekçesine istinaden cezasının infazının 6 ay süre ile ertelenmesine karar verilmiştir.

7. Başvurucu, 5/12/2013 tarihli dilekçesi ile 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'unun 105/A maddesi kapsamında denetimli serbestlikten yararlandırılmasını talep etmiştir.

8. Zonguldak İnfaz Hâkimliği, 16/12/2013 tarih ve E.2013/323, K.2013/330 sayılı kararı ile "6291 sayılı Yasa ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfaz Hakkında Kanun'a eklenen 105/A maddesinde koşullu salıverilmesine 1 yıl ve daha az süre kalan iyi halli hükümlülerin talebi halinde söz konusu düzenlemeden yararlanabilecekleri, hükümlü hakkında 6 ay süre ile infazın ertelenmesi kararı bulunması nedeni ile infazına başlanılmadığı ve kapalı cezaevinde cezasının 1/5'ini infaz etme koşulu oluşmadığı, ayrıcı cinsel taciz suçundan hükümlü bulunduğu ve cinsel suçlardan hükümlülerin söz konusu düzenlemeden yararlanamadıkları" gerekçesiyle başvurucunun talebini reddetmiştir.

9. Anılan karara yapılan itiraz Zonguldak 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/1/2014 tarih ve 2014/13 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir.

10. Karar, başvurucuya 27/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu 6/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 5/4/2012 tarih ve 6291 sayılı Kanun ile 5275 sayılı Kanun'a eklenen 105/A maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla;

a) Açık ceza infaz kurumunda cezasının son altı ayını kesintisiz olarak geçiren,

b) Çocuk eğitimevinde toplam cezasının beşte birini tamamlayan,

koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hükümlü hakkında hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak, infaz hâkimi tarafından karar verilebilir."

12. 24/1/2013 tarih ve 6411 sayılı Kanun ile 5275 sayılı Kanun'a eklenen geçici 4. madde şöyledir:

"Bu Kanunun 105/A maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde ve ikinci fıkrasında belirtilen altı aylık süre şartı ile birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen cezanın belirli bir süre infaz edilmesine ilişkin şart 31/12/2015 tarihine kadar uygulanmaz.”

13. 2/7/2012 tarih ve 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve

Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun'un geçici 3. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(2) Terör suçları, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar hariç olmak üzere;

a) Kasıtlı suçlardan toplam üç yıl veya daha az hapis cezasına mahkûm olanların,

b) Taksirli suçlardan toplam beş yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm olanların,

c) Adli para cezasının infazı sürecinde tazyik hapsine tabi tutulanların,

cezaları doğrudan açık ceza infaz kurumlarında yerine getirilir. Bu fıkra hükümleri 3l/l2/2017 tarihine kadar uygulanır."

14. 5275 sayılı Kanun'un 14. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"(2) Hükümlülerin açık cezaevlerine ayrılmalarına ilişkin esas ve usûller yönetmelikte gösterilir.

(3) İlk kez suç işleyen ve iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına hükümlü bulunanların cezaları doğrudan açık ceza infaz kurumlarında yerine getirilebilir."

15. Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği'nin "Doğrudan açık kuruma alınacak hükümlüler" başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Terör suçları, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar hariç olmak üzere;

.....

cezaları doğrudan açık kurumlarda yerine getirilir."

16. Anılan Yönetmeliğin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hükümlülerden;

a) Toplam cezalarının beşte birini kapalı kurumlarda iyi hâlli olarak geçiren ve koşullu salıverilme tarihine altı yıl veya daha az süre kalanlar,

....

açık kurumlara ayrılabilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 23/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/2/2014 tarih ve 2014/1711 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi kapsamında 1 yıl hapis cezasının denetimli serbestlik tedbiri ile infazı mümkünken kendisinin mahkûm edildiği 7 ay 15 gün hapis cezasının cinsel suçtan kaynaklanmasından ve anılan Kanun'un cinsel suçlarda denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına izin vermediğinden dolayı bu uygulamadan yararlandırılmadığını belirterek Anayasa'nın 10. maddesinde tanımlanan eşitlik ilkesine aykırı olan 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin iptalini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

19. Başvurucu, cinsel suçtan hakkında kesinleşen cezanın infazının 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi kapsamında denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmak suretiyle gerçekleştirilmesini yetkili İnfaz Hâkimliğinden talep etmiş ancak mahkûmiyete esas suçun cinsel suç olması nedeniyle talebi reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu, bu durumun Anayasa'nın 10. maddesinde tanımlanan eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüş ve 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin iptalini talep etmiştir.

20. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 'Bireysel başvuru hakkı' kenar başlıklı 45. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı kurala bağlanmıştır.

21. Bireysel başvuru, temel hak ihlali iddialarının incelenmesi ve ihlalin tespiti hâlinde bunun ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere de karar verilmesine olanak sağlayan bir başvuru yoludur. Bu kapsamda, bireylere doğrudan yasama işleminin iptalini isteme yetkisi tanınmamıştır (B.No: 2013/469, 16/4/2013, .§ 13). Bununla birlikte bir yasama işleminin, temel hak ve özgürlüğün ihlaline neden olması durumunda, doğrudan yasama işlemi aleyhine değil, ancak yasama işleminin uygulanması mahiyetindeki işlem, eylem ve ihmallere karşı bireysel başvuru yapılabilir (B.No: 2013/469, 16/4/2013, .§ 17).

22. Başvuru formunun talep kısmında her ne kadar doğrudan yasama işleminin iptali talep edilmiş ise de başvuru bir bütün olarak incelendiğinde başvurucu, yasama işleminin uygulanması sonucu hakkında kesinleşen cezanın infazında, cezanın cinsel suçtan kaynaklanması nedeniyle, denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmamasından şikâyetçi olmuştur. Bu durumda başvurunun, salt yasama işleminin iptali talebini içermediği, yasama işleminin uygulanması ile ortaya çıkan durumun eşitsizlik doğurduğu iddiasının da şikâyete konu edildiği kabul edilmelidir.

23. Bu kapsamda, başvurunun konusu, koşullu salıverme tarihine bir yıl ve daha az kalan hükümlülerin denetimli serbestlik tedbirinden yararlanabilmeleri için ön şart olan açık ceza infaz kurumuna ayrılmak için mahkûmiyete esas suç temelinde sınırlama yapılmasıdır. Bu sınırlamanın sonucu olarak da başvurucunun ceza infaz kurumu dışında cezasını infaz etmesinin engellenmesidir.

24. 6291 sayılı Kanun ile 5275 sayılı Kanun'a eklenen 105/A maddesi, cezaların infazına ilişkin olarak belirli şartlar altında koşullu salıverme tarihinden bir yıl önce hükümlüleri denetimli serbestlik tedbirinden yararlandırarak bazı yükümlülükler altında erken tahliyesini öngörmektedir. Anılan kuralın uygulanması, mahkûmiyet kararının infazının bir kısmının ceza infaz kurumu dışında yapılmasını öngördüğünden hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacağı sürenin belirlenmesi açısından önemlidir.

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), hükümlü olup olmadığına bakılmaksızın herkesin Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında kişi özgürlüğü ve güvenliğine sahip olduğunu, bunun da 5. maddenin birinci fıkrasında belirlenen istisnalar dışında özgürlükten yoksun bırakmama veya yoksun bırakmanın devamının engellenmesi ve uygun olduğu ölçüde tutuklama veya gözetim altına alınma durumlarında 5. maddenin (2), (3) ve (4) fıkralarının sağladığı çeşitli koruma mekanizmalarının sağlanması anlamına geldiğini belirtmiştir. Hükümlülerin infaz rejimi kapsamında yararlandıkları koşullu salıverme gibi cezanın infazının ceza infaz kurumları dışında gerçekleştirilmesine dair bir uygulama da Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında değerlendirilmiştir (Bkz. Weeks/Birlesik Krallık, B.No. 9787/82, 2 Mart 1987, § 40).

26. Bu çerçevede hükümlülerin, ceza infaz kurumlarında kalacağı süreyi doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen durumların Anayasa’nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Başvurucunun şikâyet biçimi dikkate alındığında, başvurucunun iddialarının özü, hakkında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanamaması nedeniyle ceza infaz kurumunda kalacağı sürenin kendisiyle aynı süre hapis cezası alan mahkûmlara göre daha fazla olması hususu ile ilgili olduğundan başvurucunun bütün iddiaları aşağıda kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Diğer taraftan başvurucunun, başka bir suçtan hükümlü bulunanlardan farklı bir infaz rejimine tabi olmasına ilişkin iddiaları ise kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında Anayasa’nın 10. maddesinde tanımlanan kanun önünde eşitlik ilkesi kapsamında incelenmelidir. Bu nedenle başvuru aşağıda iki başlık altında incelenmiştir.

1. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı Yönünden

27. Anayasa’nın 19. maddesi şöyledir:

“Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; … halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.”

28. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 5. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

a) Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkûmiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;

…”

29. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı halinde söz konusu olabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

30. Anayasa’nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ilk istisnası “Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi” olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararlarının sonucu olarak hapis cezası veya güvenlik tedbirlerinin uygulanması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali kabul edilmeyecektir. Diğer taraftan “suç şüphesine bağlı tutma” kapsamında olan durumdan farklı olarak anılan istisna “bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutmayı” ifade etmektedir. (Benzer kararlar için bkz. B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 41, B. No: 2014/912, 6/3/2014, § 70).

31. “Bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutma”nın infazına ilişkin uygulamaların da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında kalıp kalmayacağı anılan meşru sınırları belirlemek için elzemdir

32. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi ve AİHS'nin 5. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte herkesin, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olması ve bu hakka getirilebilecek sınırlamaların ayrıntılı olarak madde metinlerinde belirtilmesi, "keyfi bir biçimde" bu haktan kimsenin mahrum bırakılmamasını amaçlamaktadır. Yetkili bir mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve ceza infaz kurumunda tutma süresi de bu hak kapsamında değerlendirmelidir. Ceza mahkemelerinin kararına uygun hareket edilmesi de hakkın korunması açısından bir zorunluluktur. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına uygun olması Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi ve AİHS'nin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında güvence altına alınmıştır.

33. Diğer taraftan, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi ve AİHS'nin 5. maddesi birinci fıkrasının (a) bendi bir mahkûmun af yasasından ya da erkenden şartlı tahliye veya kesin tahliye durumlarından yararlanması gibi hususları güvence altına almamaktadır (Mouesca/Fransa, B.No.:52189/99, 18 Ekim 2001, İrfan Kalan/Türkiye, B.No. 73561/01, 2 Ekim 2001, Çelikkaya/Türkiye (kabul edilebilirlik hakkında karar), B.No: 34026/03, 1 Haziran 2010, § 60, Alican Demir/Türkiye, B.No: 41444/09, 25 Şubat 2014, § 89). Ancak AİHM, ulusal mahkemelerin, bu tür bir tedbirden faydalanmak için kanunda belirtilen koşulları yerine getiren herkese, herhangi bir takdir yetkileri bulunmadan, bu tedbiri uygulamakla yükümlü olmaları halinde durumun farklı olacağını belirtmektedir (Del Rio Prada/İspanya [BD], B.No: 42750/09, 10 Temmuz 2012, § 126, Hıdır Durmaz/Türkiye (No. 2), B.No. 26291/05, 12 Temmuz 2011, § 26). AİHM'in yukarıda belirtilen Alican Demir/Türkiye kararında, şartla tahliyenin süre ve iyi hale ilişkin şartları gerçekleştikten sonra hâkimin şartla tahliyeye karar vermekle yükümlü olduğunu ve bu kapsamda hâkimin görevi bu koşulların bir araya gelip gelmediğini incelemekle sınırlı olup tahliyenin uygun olup olmadığını değerlendirme imkânına sahip olmadığını ve dolayısıyla hâkimin takdir yetkisinin bulunmadığını belirtmiştir. Bu çerçevede şartla tahliyeye kadar olan sürenin hesaplanmasını AİHS'in 5. maddesi birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında incelenmiştir (Alican Demir/Türkiye, §§ 91-92).

34. Başvurucu, mahkûmiyetine ilişkin hukuki bir temelin olmadığına dair herhangi bir iddia belirtmemiştir. Başka bir ifade ile başvurucu, Kdz. Ereğli 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 18/3/2011 tarihli kararı ile hakkında verilen 7 ay 15 gün hapis cezasına ilişkin olarak herhangi bir iddia ileri sürmemiştir.

35. Başvurucu, mahkûmiyetine esas olan cinsel taciz suçundan aldığı hapis cezasını 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi kapsamında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilmesi talebinin reddedilmesinden şikâyetçi olmuştur.

36. 6291 sayılı Kanun ile 5275 sayılı Kanun'a eklenen 105/A maddesi, hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla şartla tahliyelerine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi halinde, cezalarının şartla tahliye tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hükümlü hakkında hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak, infaz hâkimi tarafından karar verilebileceğini hükme bağlamaktadır. Sonuç olarak anılan maddenin, hükümlülerin ceza infaz kurumunda geçirecekleri süreyi kısalttığı açıktır.

37. Hükümlülerin denetimli serbestlik tedbirlerinden yararlanmaları anılan madde

kapsamında bazı şartlara bağlanmıştır. Bu şartlardan biri hükümlünün, cezasının son altı ayını kesintisiz olarak açık ceza infaz kurumunda geçirmesidir. Ancak altı aylık süre şartı 6411 sayılı Kanun ile 5275 sayılı Kanun'a eklenen geçici 4. madde kapsamında 31/12/2015 tarihine kadar uygulanmayacaktır. Bununla birlikte 6352 sayılı Kanun'un 31/12/2017 tarihine kadar geçerli olan geçici 3. maddesinin (2) numaralı fıkrası ve 5275 sayılı Kanun'un 14. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında çıkarılan Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği'nin 5. maddesi doğrudan açık ceza infaz kurumuna ayrılacak hükümlüleri belirlemiş ve terör suçları, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçları istisna bırakmıştır.

38. Anılan kural kasıtlı suçlardan toplam üç yıl veya daha az hapis cezasına mahkûm olanların, taksirli suçlardan toplam beş yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm olanların, adli para cezasının infazı sürecinde tazyik hapsine tabi tutulanların cezaların infazı doğrudan açık ceza infaz kurumlarında yapılabilecek ve şartla tahliye tarihine bir yıl veya daha az bir sürenin olması durumunda denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmak suretiyle serbest bırakılabilmelerine imkan sağlamaktadır. Diğer taraftan cinsel taciz suçundan mahkûmiyet halinde açık ceza infaz kurumuna ayrılabilmek için anılan Yönetmeliğin 6. maddesi uyarınca cezanın 1/5'ini kapalı ceza infaz kurumunda geçirmek gerekmektedir.

39. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi uyarınca bir hükümlünün, kapalı ceza infaz kurumunda geçirmesi gereken süreyi geçirdikten veya doğrudan açık ceza infaz kurumuna ayrıldıktan sonra denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmasına infaz hâkimi tarafından karar verilebilir ve şartla tahliye tarihinden önce serbest kalabilir. Bu durumda denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına karar verilmesinin yetkili infaz hâkiminin takdirine bırakılıp bırakılmadığının tespiti, denetimli serbestlik tedbirinden yararlanarak şartla tahliye tarihinden önce hükümlünün serbest kalmasının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınıp alınmadığı hususu açısından önemlidir.

40. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi infaz hâkiminin takdir yetkisi ve belirlenecek yükümlülükler çerçevesinde hükümlülerin infaz rejiminin şeklini belirleyip cezalarının bir kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak ceza infaz kurumu dışında geçirmelerini sağlamaktadır. Anılan kural uyarınca, hükümlünün talebi ve kanuni şartlar oluşmuş olsa dahi infaz hâkimi keyfi olmadığı sürece tedbirin uygulanması talebini reddedebilecektir. Dolayısıyla bütün hükümlüler için Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hapis cezasının tamamının veya bir kısmının denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması suretiyle infaz edilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Başka bir ifade ile denetimli serbestlik tedbiri kararının yetkili infaz hâkiminin takdir yetkisinde olduğundan Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi ve AİHS'nin 5. maddesi birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında güvence altına alındığından bahsetmek mümkün değildir (Bkz., § 33). Ancak bu durumun kişi hürriyeti ve güvenliği açısından infaz hâkimlerine açıkça keyfi bir şekilde karar vermesi sonucunu doğurduğu da söylenemez. Öte yandan başvurucunun denetimli serbestlikten yararlanamaması hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün süresini de uzatmamaktadır.

41. Somut olayda başvurucu, 6352 sayılı Kanun'un geçici 3. maddesi ve Açık Ceza İnfaz Kurumuna Ayrılma Yönetmeliğinin 5. maddesi gereğince doğrudan açık ceza infaz kurumuna ayrılamadığından cinsel taciz suçundan aldığı 7 ay 15 günlük hapis cezasını denetimli serbestlik tedbirinden yararlanarak infaz edememektedir. Ancak anılan

Yönetmeliğin 6. maddesi kapsamında toplam cezasının beşte birini kapalı ceza infaz kurumunda iyi hâlli olarak geçirdikten sonra açık ceza infaz kurumuna ayrılabilecek ve denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmak için infaz hâkimliğine başvurabilecektir. İnfaz hâkiminin takdiri kapsamında cezasından şartla tahliyeye kadar geri kalan kısmını denetimli serbestlik tedbiri kapsamında ceza infaz kurumu dışında infaz edebilecektir.

42. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun işlediği suç temelinde açık ceza infaz kurumuna ayrılamamasının hakkındaki mahkûmiyet kararını uzatmadığı gibi sadece infaz hâkiminin takdiri kapsamında uygulanabilecek bir tedbirinin uygulanmamasına ilişkin açık bir keyfilik de tespit edilmemiştir. Dolayısıyla açık ve görünür bir ihlal olmadığı anlaşılmakla başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Eşitlik İlkesinin İhlali İddiası Yönünden

43. Başvurucu, hakkında verilen mahkûmiyet kararının cinsel suç olması nedeniyle 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi kapsamında hapis cezasının infazının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle ceza infaz kurumu dışında infaz edilmeyerek kendisine karşı ayrımcılık yapıldığını belirterek Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen "kanun önünde eşitlik ilkesi"nin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

44. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" kenar başlıklı 10. maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

…

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

45. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Ayırımcılık yasağı" kenar başlıklı 14. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."

46. Başvurucunun, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine yönelik iddialarının, bahsi geçen maddelerdeki ifadeler dikkate alındığında, soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp, mutlaka Anayasa ve AİHS kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

47. Yukarıda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden yapılan değerlendirmede hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına uygun olmasının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi ve AİHS'nin 5. maddesi birinci fıkrasının (a) bendinde güvence altına alınmıştır (Bkz., § 32). Dolayısıyla başvurucunun iddiaları Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi bağlamında Anayasa'nın 10. maddesinde tanımlanan kanun önünde eşitlik kapsamında incelenmelidir.

48. Hükümlülerin hapis cezalarının bir kısmını veya tamamını denetimli serbestlik tedbiri

uygulanmak suretiyle infaz edilmesi, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi ve AİHS'in 5. maddesi birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında güvence altına alınmamasına rağmen (Bkz. § 40) belirlenen ceza politikasının bireyleri ayrımcı bir şekilde etkilemesi halinde Anayasa'nın 10. maddesi kapsamında kanun önünde eşitlik ilkesine aykırı bir durum teşkil edebilecektir (Bkz. Gerger/Türkiye, B.No:24919/94, 8 Temmuz 1999, § 69).

49. Başvurucunun mahkûm olduğu cinsel taciz suçu 6352 sayılı Kanunun geçici 3. maddesinin (2) numaralı fıkrası ve Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği'nin 5. maddesi kapsamında doğrudan açık ceza infaz kurumuna ayrılmayı engelleyen ve dolayısıyla farklı bir infaz rejimine tabi olmayı gerektiren ve sonuçta 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinden doğrudan yararlanmasını engelleyen bir durumdur. Bu hususa dayalı olarak, suçun türüne göre yasama meclisi görüşlerine uygun olarak farklı insan grupları arasında değil de farklı suç türleri arasında ayrım yapılmasının kanun önünde eşitlik ilkesini ihlal etmediği açıktır.

50. Açıklanan nedenlerle açık ve görünür bir ihlal olmadığından başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali iddiası yönünden "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. Eşitlik ilkesinin ihlali iddiası yönünden "açıkça dayanaktan yoksun olması",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

23/7/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET YİĞİNER

B. No: 2014/1944 | Karar tarihi: 23.07.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1944

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET YİĞİNER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1944)

Karar Tarihi: 23/7/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Mehmet YİĞİNER

Vekili : Av. Hayri Çağatay CENGİZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Ankara Umum Otomobilciler ve Şoförler Odasının Olağan Genel Kurulunda yapılan organ seçimlerindeki kanuna aykırılıklar nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 13/2/2014 tarihinde başvurucu vekili tarafından Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 6/3/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Ankara Umum Otomobilciler ve Şoförler Odasının 12/1/2014 tarihinde yapılan Olağan Genel Kuruluna başkan adayı olarak katılmıştır.

6. Başvurucu, oy verme işlemlerinin tamamlanmasının ardından genel kurul katılımcıları arasında çıkan tartışma ve olaylar sonucunda birtakım usulsüzlüklerin yapıldığı iddiasıyla Çankaya 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığına itirazda bulunmuştur.

7. Çankaya 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının 12/1/2014 tarihli kararı ile seçim sonrası meydana gelen olaylar ile oyların sayım ve dökümüne ilişkin olarak yapılan itirazların seçimlerin iptali ile tekrar edilmesini gerektirecek bir neden bulunmadığı gerekçesi ile itirazı reddetmiştir.

8. Başvurucu, ilk kararının ardından Çankaya 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığına ikinci kez başvurmuş ve Başkanlık, 14/1/2014 tarihli kararı ile itirazları yine reddetmiştir.

9. Başvurucu bu kez 23/1/2014 tarihli dilekçe ile Çankaya 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının itirazın reddi kararlarının kaldırılması için Yüksek Seçim Kuruluna başvurmuştur.

10. Yüksek Seçim Kurulu, 25/1/2014 tarihli kararında itiraz nedenlerinde “tam kanunsuzluk hali bulunmaması” ve Çankaya 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının kararlarının kesin olması nedeniyle itirazların reddine karar vermiştir.

B. İlgili Hukuk

11. 7/6/2005 tarih ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu’nun 49. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 23/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 13/2/2014 tarih ve 2014/1944 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, Ankara Umum Otomobilciler ve Şoförler Odasının Olağan Genel Kurulunda yapılan organ seçimlerinde sayımın devam ettiği sırada oy torbalarının çalındığını, kullanılan pusulaların hatalı olduğunu, seçim kurulunun tuttuğu birleştirme tutanaklarının yanlış düzenlendiğini, hesaplamalarda hata yapıldığını belirterek Anayasa’nın 2., 10., 67., 79., ve 135. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve seçimlerin iptali ile tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

14. Başvurucu, Oda seçimlerinin yapılması ve oyların sayım ve tasnifinde açık kanuna aykırılıklar olduğunu, bu sebeple Anayasa’nın 2., 10., 67., 79., ve 135. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Başvurucu, Yüksek Seçim Kurulunun 25/1/2014 tarihli itiraz nedenlerinde “tam kanunsuzluk hali bulunmaması” kararı ile ve Çankaya 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının 12/1/2014 ve 14/1/2014 tarihli kararlarına karşı bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Başvurucu, Oda seçimlerinin yapılması ve oyların sayım ve tasnifinde açık kanuna aykırılıklar olduğu yönündeki şikâyetlerinde bir bütün olarak ve esas itibariyle Anayasa'nın

67. maddesinde yer alan “seçme seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı”nın ihlal edildiğini ileri sürmüş ve bu doğrultuda açıklamalarda bulunmuştur. Başvurucu, Anayasa’nın 2., 10., 67., 79., ve 135. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiş ancak başvuru dilekçesinde, bu maddelerde yer alan haklarla ilgili olarak herhangi bir açıklamaya yer vermemiştir.

17. Öte yandan Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu sebeplerle, başvurucunun şikâyetinin bir bütün olarak Anayasa'nın 67. maddesinde yer alan hakkın ihlal edildiği iddiasına ilişkin olduğu kabul edilerek şikâyetin Anayasa'nın 67. kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

18. Anayasa’nın “Seçme, seçilme ve siyasî faaliyette bulunma hakları” başlıklı 67. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir.”

19. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne (Sözleşme) Ek Protokol 1’in 3. maddesi şöyledir:

“Yüksek Sözleşmeci Taraflar, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest şeçimler yapmayı taahhüt ederler.”

20. Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS’in ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

21. Anayasa’nın “Siyasi Haklar ve Ödevler” başlıklı dördüncü bölümünde yer alan 67. maddede seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasî faaliyette bulunma hakkı güvence altına alınmıştır (B. No: 2012/1051, 20/2/2014 § 65). Bir meslek kuruluşunda, yöneticilerin aynı mesleğe mensup kişilerin oluşturduğu organlar tarafından seçilmesi, Anayasa’nın 67. maddesinde düzenlenen ve tipik anlamda siyasi haklardan olan seçilme hakkının kullanımı kapsamında değerlendirilemez.

22. Öte yandan Avrupa kamu düzeninin temel unsuru olan demokrasinin en önemli ilkelerinden biri olarak kabul edilen “serbest seçim hakkı” Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 3. maddesinde düzenlenmiştir. Maddede yasama organının seçimle oluşması, bu seçimin halkın kanaatlerini özgürce yansımasını sağlayacak türden bir seçim olması, seçimin belli aralıklarla yapılacağının düzenlenmiş olması ve gizli oyla serbest seçimler yapılmasına yer verilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), maddede yer alan “yasama organının seçilmesi” kavramını ulusal parlamentolar ile sınırlı tutmamış muhtemel seçmenler üzerinde etki doğuran kararlar alan yerel veya Avrupa Birliği Parlamentosu gibi meclislerin seçimine de genişletmiştir (bkz. Matthews/Birleşik Krallık, B. No. 24833/94, 18/2/1999, § 38-42).

23. Başka bir deyişle, Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 3. maddesinde düzenlenmiş olan “serbest seçim hakkı”, ulusal parlamentolar gibi meclislerin seçimlerine ilişkin güvenceler

getirmiş olup meslek örgütlerinin seçimleri Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi kapsamında değildir.

24. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun ihlal edildiğini ileri sürdüğü Oda seçimlerinde oyların sayım ve dökümündeki hukuka aykırılıklar, Anayasa ile AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin ortak koruma alanına girmediğinden, başvurucunun bu iddiasının, Yüksek Seçim Kurulu kararlarının bireysel başvurunun konusu olup olmadığı yönünden ve diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun, "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 23/7/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AZİZ YILDIRIM (3)

B. No: 2014/1957 | Karar tarihi: 23.07.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1957

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AZİZ YILDIRIM BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2014/1957)

Karar Tarihi: 23/7/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Özcan ÖZBEY

Başvurucu : Aziz YILDIRIM

Vekili : Av. Köksal BAYRAKTAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kendisine isnat edilen suçlamalar nedeniyle kanunun öngördüğü azami süreyi aşacak şekilde gözaltında tutulduğunu, bu sürede ciddi hastalıkları olduğu halde, yetkililerce sağlık durumu dikkate alınmaksızın hastane yerine emniyetteki nezarethanede kötü şartlar altında alıkonulduğunu, savcılık ve mahkemedeki ifade ve sorgusunun hastalığına rağmen alınarak ardından tutuklandığını, soyut ve genel gerekçelerle tutukluluğun devamına ilişkin kararlar verildiğini, görevli ve yetkili olmayan mahkemece yargılamasının yapıldığını, iletişimin tespitinin hukuka aykırı olarak alındığını ve mahkumiyetin tek delili olarak kullanıldığını, gıyapta alınan ara karar ile resen açılan duruşmada savunmaya yer verilmeksizin bazı tanıkların dinlendiğini, olaylarla ilgisi olduğu iddia edilen futbolcu ve spor kulübü yöneticilerinin tanık olarak dinlenmediğini, dosyadaki bir kısım rapor ve yazıların dikkate alınmayarak kanıtların tam olarak değerlendirilmediğini, tevsii tahkikat taleplerinin reddedildiğini belirterek, Anayasa'nın 17., 20., 36., 37., 38. ve 141. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 14/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 28/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından, 25/4/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas hakkındaki incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 25/4/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Talep üzerine Bakanlığa tanınan süre 29/5/2014 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 30 gün uzatılmıştır. Adalet Bakanlığı, görüşünü 27/6/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 30/6/2014 tarihinde bildirilmiş olup, başvurucu, karşı görüşlerini 15/7/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüşünde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, olay tarihi itibarıyla Fenerbahçe Spor Kulübü Başkanıdır.

9. 2009 yılı içerisinde Almanya adli makamlarınca yürütülen şike ve bahis soruşturmasının Türkiye'de oynanan müsabakaları da içine alacak şekilde genişlemesi sonucunda Türkiye Futbol Federasyonu'nun (TFF) da şikâyeti ile Sarıyer Cumhuriyet Başsavcılığınca konu hakkında başlatılan soruşturma kapsamında, birçok futbolcu, teknik direktör, kulüp yöneticisi hakkında adli işlem yapılması ve bir kısmının tutuklanması üzerine emniyet birimlerince olaylara ilişkin inceleme başlatılmıştır.

10. Yapılan incelemelerde, çevresindeki birçok kişi ile birlikte çeşitli cebir ve tehdit içerikli eylemlerde yer aldıkları iddia edilen O. P.'nin futbol camiası içerisinde son derece etkin konumda bulunduğu, futbolcu transferlerinde söz sahibi olduğu, özellikle Giresunspor Kulübünün yönetimini ele geçirmeye çalıştığı şüphesiyle, bu kişiler hakkında iletişimin tespiti ve kayda alınması işlemleri yapılmıştır.

11. Emniyet birimlerince; Giresunspor yönetimini, Ö. Ü. vasıtası ile elinde bulunduran O. P.'nin, Giresunspor'un TFF nezdinde yaşadığı sorunları da çözmeye çalıştığı, Giresunspor'a yönelik transfer yasağının kaldırılması amacıyla TFF Başkanı M. Ö. nezdinde girişimlerde bulunduğunun değerlendirilmesi üzerine 4/2/2011 tarihinde M. Ö. hakkında iletişiminin tespitine başlanmıştır.

12. M. Ö.'ye yönelik iletişim tespitlerinde, Fenerbahçe Spor Kulübü Başkanı olan başvurucunun; şüphe çeken bazı görüşmelerinin olduğu, aracılar üzerinden görüşüp buluştukları, başvurucunun, Fenerbahçe futbol takımının oynayacağı müsabakalarda görev alacak hakemlerin Fenerbahçe aleyhine karar vermemesi için girişimlerde bulunduğu, bazı müsabakalar için hakem ayarlaması yapmaya çalıştığı, M. Ö.'nün, karşılığında futbol camiası

içerisinde etkin konumda bulunan başvurucunun desteğini almayı hedeflediği ve bu maksatla başvurucudan gelen her türlü talebe olumlu cevap vermeye çalıştığı değerlendirilerek, başvurucu hakkında da örgütsel ilişkilerinin tespiti ve ortaya çıkarılması için 17/2/2011 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma açılmıştır.

13. Başvurucu, hakkında yapılan teknik takip yanında, fiziki takip, tanık beyanları ve sair delil toplama çalışmaları sonucunda; 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Suç işlemek amacıyla örgüt kurmak" kenar başlıklı 220. maddesinin (1) numaralı fıkrası; "Nitelikli dolandırıcılık" kenar başlıklı 158. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi; 31/3/2011 tarih ve 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'un "Şike ve teşvik primi" kenar başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası, (4) numaralı fıkranın (b) ve (c) bentleri ile (5) numaralı fıkrasında düzenlenen suçları işlediği şüphesi ile 3/7/2011 tarihinde gözaltına alınmış, 6/7/2011 tarihinde hakkında yakalama kararı çıkartılmış, 10/7/2011 tarihinde tutuklanmış ve 2/7/2012 tarihinde de tahliye edilmiştir.

14. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünün 20/5/2014 tarihli yazısına göre; başvurucu 4/7/2011 tarihinde rahatsızlandığını beyan ettiğinden hastaneye sevk edilerek gerekli tedavisi yapılmıştır. Başvurucu aynı gün tekrar rahatsızlandığını beyan ettiğinden başka bir hastaneye sevk edilmiş ve yatışı yapılmış, burada 7/7/2011 tarihine kadar tedavi görmüştür.

15. Başvurucunun, 7/7/2011 tarihinde Emniyet Müdürlüğü tarafından ifadesi alınmıştır. 7/7/2011 tarihinde yeniden gözaltına alınan başvurucu 8/7/2011 tarihinde gözaltından çıkarılmıştır. 8/7/2011 tarihinde sorgulanmak üzere Mahkeme huzuruna çıkan başvurucu rahatsızlandığını ifade ettiğinden hastaneye sevk edilmiştir. 9/7/2011 günü saat 21.30'da sağlık elemanlarının gözetiminde tekrar Mahkeme huzuruna çıkan başvurucunun sorgusuna başlanmıştır. Başvurucu saat 23.40'ta ilaçlarını almak istediğini beyan ettiğinden sorgusuna ara verilmiş ve 10/7/2011 günü saat 00.01 itibariyle ifadesinin alınmasına devam edilmiştir. Saat 00.45'te rahatsızlandığını beyan eden başvurucunun sorgusuna tekrar ara verilmiş ve tıbbi kontrolü yaptırılmış, sonrasında ise başvurucunun sağlık durumundaki değişim sebebiyle sorguya o gün itibarıyla son verilmiştir.

16. 10/7/2011 günü saat 14.55 itibarıyla başvurucunun sorgusuna devam edilmiş ve başvurucunun "örgüt faaliyeti kapsamında birden fazla kez şike eyleminde bulunmak ve bu eylemleri organize etmek" suçunu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu gerekçesiyle tutuklanmasına karar verilmiştir.

17. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca, 2/11/2011 tarihinde, başvurucunun da aralarında bulunduğu toplam 93 şüphelinin yer aldığı iddianame ile yukarıda belirtilen suçlar (§ 13) kapsamında başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

18. Başvurucu, İstanbul 16. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. maddesi ile görevli) 2/7/2012 tarih ve E.2011/63, K.2012/71 sayılı kararı ile; "spor müsabakalarının sonucunu etkilemek amacıyla Türkiye Profesyonel Süper Ligi'nde şike ve teşvik primi suçlarını işlemek suretiyle suç örgütü kurup yönetmek" suçundan 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 62. maddesi uyarınca 2 yıl 6 ay hapis; "Türkiye Profesyonel Süper Ligi'nde; 1/5/2011 günü oynanan Fenerbahçe-İBB Spor, 8/5/2011 günü oynanan Karabük–Fenerbahçe, 15/5/2011 günü oynanan Fenerbahçe-Ankaragücü, 22/5/2011 günü oynanan Sivasspor-Fenerbahçe müsabakalarının sonucunu etkilemek amacıyla şike; 17/4/2011 günü oynanan Trabzonspor-Bursaspor, 22/4/2011 günü oynanan Eskişehirspor-Trabzonspor ve 15/5/2011 günü oynanan Trabzonspor-İBB Spor

müsabakalarının sonucunu etkilemek amacıyla teşvik pirimi" suçundan 6222 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası, (4) numaralı fıkranın (b) ve (c) bentleri ile (10) numaralı fıkrası ve 5237 sayılı Kanun'un 62. ve 52. maddeleri gereğince 3 yıl 9 ay hapis ve 1.312.500 TL Adli Para Cezası ile cezalandırılmış; ayrıca 6222 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (11) numaralı fıkrası uyarınca spor kulüplerinin, federasyonların, bünyesinde sportif faaliyet icra edilen tüzel kişilerin yönetim ve denetim organlarında görev yapmaktan yasaklanmıştır.

19. Bu yaptırımların yanında anılan Mahkemece başvurucunun bazı eylemleri için de beraat kararı verilmiştir. Mahkemenin beraat gerekçesi ise şöyledir:

"Her ne kadar başvurucu hakkında; Türkiye Profesyonel Süper Ligi'nde; 21/2/2011 günü oynanan Manisaspor-Trabzonspor, 26/2/2011 günü oynanan Fenerbahçe-Kasımpaşa, 6/3/2011 günü oynanan Bursaspor-İBB Spor, 7/3/2011 günü oynanan Gençlerbirliği-Fenerbahçe, 20/3/2011 günü oynanan Gençlerbirliği-Trabzonspor ve 9/4/2011 günü oynanan Eskişehirspor-Fenerbahçe müsabakalarında şike yaptığı ve teşvik primi verdiğinden bahisle dolandırıcılık suçundan cezalandırılması istemi ile kamu davası açılmış ise de, 6222 sayılı Kanun öncesinde şike ve teşvik primi fiilleri suç olarak tanımlanmadığı gibi ceza kanunlarında da bu fiiller özel olarak düzenlenmediğinden ve özetle yüklenen fiil kanunda suç olarak tanımlanmamış olduğundan CMK'nın 223/2-a maddesi uyarınca beraatına…"

20. Başvurucunun kararı temyiz etmesi üzerine, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 17/1/2014 tarih ve E.2013/16791, K.2014/516 sayılı kararı ile, Mahkeme kararı onanarak kesinleşmiştir.

21. Yargıtay Kararının gerekçesinin özellikle iletişimin tespiti ile ilgili kısımlarında (Yargıtay Kararı, s. 11-16) şu hususlara yer verilmiştir:

"İç hukukumuz açısından iletişimin tespiti ve kayda alınması koruma tedbirine CMK'nın 135., teknik araçlarla izleme tedbirine ise aynı Yasanın 140. maddelerinde düzenlenen suçlar yönüyle gidilebileceği, bir başka anlatımla katalog olarak belirtilen suçların dışında bu yola müracaat edilemeyeceği, ancak katalog suçtan dolayı alınan iletişimin tespiti kararının icrası sırasında dinlenen kişi hakkında soruşturmaya konu suç dışında ve fakat katalogda belirtilen bir başka suç isnadının bulunması durumunda, tespitin devamına karar verilmesi gerektiğinin bir kısım öğretide kabul görmüş bir düşünce olduğu,

AİHM'in teknik takip sırasında suç vasfının değişmesi durumunda yapılan teknik takibin her zaman Sözleşme'nin 8. maddesine aykırılık oluşturmayacağı yönünde kararlarının da bulunduğu, burada yetkililerin teknik araçlarla izleme tedbirinde iyi niyetli olup olmadıkları ve yasa ile belirtilen sınırlar içerisinde hareket edip etmediklerinin büyük önem taşıdığı, nitekim Aydoğdu, Duran ve diğerleri ile Kaya ve Türkiye kararlarının bu yönde olduğu, söz konusu kararlarda özetle, teknik takip kararının hâkim tarafından verilmiş olması ve savcı gözetiminde icra edilmesinin Yasada belirtilen katalog suçlardan birisi için alınan kararın bir diğer katalog suç için de geçerli olabileceği gibi suç vasfı değişikliği nedeniyle birbirine kolayca dönüşebilen suçlar yönüyle elde edilen verilerin delil olarak kullanılmasında ulusal makamların baştan itibaren iyi niyetli oldukları sonucuna varıldığı,

AİHM kararlarına göre, bu yollarla elde edilen delillerin ceza yargılamasında kullanılabilmesi için, sanık huzurunda ve kamuya açık bir yargılama sırasında tartışma olanağının sağlanması gerektiği, bir başka anlatımla, sanığa elde edilen delillere itiraz etmesi için yeterli ve gerekli imkânların tanınması ve bu bağlamda savunma hakkının

çiğnenmemiş olmasının gerektiği…,

Davaya konu somut olayda, AİHS'nin 8. maddesi anlamında koruma tedbiri kararlarının verildiği tarih itibariyle ulaşılabilirlik ve öngörülebilirlik kriterlerinin karşılandığının son derece açık olduğu, bu kararların CMK'nın 135. maddesi kapsamında yetkili ve görevli mahkemelerden alındığı, kamuya açık olarak yapılan yargılamalar sırasında tartışılıp, taraflara iletişimin tespiti ve kayda alınması kararları ve iletişim tutanakları ile teknik araçlarla izleme tutanakları hakkında itirazlarını bildirme imkanının sağlandığı hususlarında bir kuşkunun bulunmadığı…,

Sanıklar haklarındaki tüm iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izleme kararlarının suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı alındığı,

14/4/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'dan önce, Türk Ceza Yasasında ve ceza hükmü içeren özel yasalarda şike ve teşvik primi fiillerinin bu adla suç olarak tanımlanmadığı, 6222 sayılı Kanun'un 23/2. madde ve fıkra hükmündeki 'Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci maddesi hükümleri, 11 inci maddede tanımlanan suç bakımından da uygulanır.' düzenlemesi uyarınca, şike ve teşvik primi fiillerinin söz konusu yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren CMK'nın 135. maddesindeki katalog suç kapsamına alındığının anlaşıldığı,

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma, yönetme ve üye olma suçlarının temadi eden suçlardan olduğu, bu suçun oluşması bakımından amaçlanan suçların işlenmesinin gerekmediği, yani örgüt faaliyeti kapsamında amaçlanan herhangi bir suç işlenmese dahi bu suçun oluşabileceği, dolayısıyla şike ve teşvik primi suçlarının işlenmesi amacıyla örgüt kurulmasına yasal bir engel bulunmadığı, bu fiillerin bu ad altında kanunda suç olarak tanımlanmadığı 14/4/2011 tarihi öncesinde, bu fiilleri gerçekleştirmek için örgüt kurulamayacağından (TCK'nın 220/1. maddesindeki 'Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla...' ibaresi nedeniyle) bahsedilebilirse de…, şike anlaşması yapılmak suretiyle müsabaka sonucuna ilişkin olarak hileli yöntemlerle elde edilen ön bilgiye dayanılarak oynanan bahiste sonuçlar tutturulmak suretiyle yüksek kazançlar elde edilmesi ve diğer yasal şartların varlığı halinde, dolandırıcılık suçunun işlenebileceği, esasen 14/4/2011 tarihi öncesinde mevcut olan yapı içerisinde yer alan kişilerin hukuka uygun, geçerli ve muteber bir amaç için bir araya gelmedikleri, 14/4/2011 öncesi ve sonrası eylemlerinin amaç ve işleniş biçimi itibariyle benzerlik ve birlik gösterdiği, faillerin eylemlerini bu tarih itibariyle sonlandırmak yerine aynı şekilde sürdürmelerinin de amaçlanan suçlara yönelik hareketler olduğu, örgüt suçunun amaç suç açısından bir araç suç olması ve bu suçların hazırlık hareketi oluşu ile bu hareketlerin oluşturduğu toplumsal düzen ve barışa yönelik somut tehlike hali cezalandırıldığından, temadi eden örgüt suçunun 14/4/2011 öncesinde işlenmeye başlandığı hususunun kabulünde bir tereddüt bulunmadığı,

Esasen, bu tarih öncesindeki şike ve teşvik primi eylemleri için Cumhuriyet Savcısının bir kısım sanıklar haklarında TCK'nın 158. maddesinde düzenlenen nitelikli dolandırıcılık suçundan kamu davası açtığı, yukarıda da izah edildiği üzere koruma tedbirlerinin haklı olup olmadığının ancak yargılama sonunda belli olacağı, somut olayda da CMK'nın 135 ve 140. maddeleri kapsamında görünüşte haklılık koşulunun bulunduğu, yapılan yargılama neticesinde bir kısım sanıklar haklarında 14/4/2011 tarihi öncesi şike ve teşvik primi fiilleriyle ilgili olarak beraat kararları verildiği, dosyada dolandırıcılık suçunun işlendiği yolunda kesin ve inandırıcı delillerin bulunmadığı, yine TCK'nın 220/2. madde ve fıkrasında

düzenlenen örgüt üyeliği suçunun katalog suç kapsamında bulunmadığı sanık savunmanları tarafından ileri sürülmüş ise de; yukarıda ifade edildiği üzere koruma tedbirlerinin ön koşullarının somut olayda mevcut olduğu, örgüt kurmak suçundan hakkında dinleme ya da gizli izleme kararı alınan şüpheli/lerin örgüt faaliyetindeki rolünün/rollerinin ancak yargılama sonunda anlaşılabileceği, bu düşünce biçiminin Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 10/12/2013 gün, 2013/483 Esas ve 2013/599 sayılı Kararının müzakeresi sırasında da benimsendiği, bu itibarla bu yöndeki itirazların da yerinde olmadığı,

Açıklanan nedenler ve örgüt suçunun niteliği gereği temadi eden suçlardan olması karşısında 14/4/2011 tarihinden önce iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile fiziki takip suretiyle elde edilen delillerin hukuka uygun olarak elde edilmiş deliller olduğunda şüphe bulunmadığı,

Suç işlemek için örgüt kurma suçu ile bu örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçların birlikte soruşturulup kovuşturulduğu, esasen suç işlemek için örgüt kurma suçunu bu örgütlerin işlediği suçlardan bağımsız düşünmenin doğru ve sağlıklı bir yaklaşım olmadığı, katalog kapsamında yer almayan bu suçlar bakımından delil elde edilirken ek bir tedbir uygulanması ve kişinin özel hayatı ile iletişimin gizliliğine yönelik ilave bir müdahalenin de söz konusu olmadığı...

Haklarında düzenlenen iletişimin tespiti tutanakları kendilerine okunan sanıkların bu kayıtların içeriklerine yönelik bir itirazda bulunmayıp, bu konuşmaların içeriklerini doğrular tarzda ve sadece yorumlanma biçimine karşı savunmada bulunduklarının görüldüğü,

Bu itibarla, Aziz Yıldırım liderliğindeki suç örgütünün faaliyeti kapsamında işlenen şike ve teşvik primi fiillerine ilişkin olarak Mahkemeden usulüne uygun olarak alınan iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izleme kararları üzerine elde edilen TAPE kayıtları ile fiziki takip tutanaklarının usul ve yasaya uygun olarak elde edilmiş deliller olduğu, sanık Aziz Yıldırım'ın 23/2/2012 günlü oturumda hakkında düzenlenen iletişimin tespiti tutanakları kendisine okunduğunda 'Aleyhime olanları kabul etmiyorum, görüşmeleri ben yaptım bana aittir...' şeklindeki beyanları da nazara alındığında, mahkemece hükme esas alınmalarında bir isabetsizlik bulunmadığı..."

22. Bu karar başvurucu tarafından aynı tarihte öğrenilmiş olup, başvurucu, 14/2/2014 tarihli dilekçesi ile süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

23. Ayrıca, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin onama kararına karşı yapılan itiraz, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 14/4/2014 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

24. Başvurucu, bireysel başvuru tarihinden sonra, 18/4/2014 ve 8/5/2014 tarihlerinde yargılamanın yenilenmesi talebiyle Mahkemeye başvurmuştur.

25. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/5 sayılı dosyasında, 23/6/2014 tarih ve 2014/236 Değişik İş sayılı karar ile, 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 318. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilmiş ve infazın geri bırakılmasına karar verilmiştir.

26. Mahkemenin yargılamanın yenilenmesi gerekçesi şöyledir:

"TCK'nın 220. maddesinde yer alan suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu 6526 sayılı Yasa ile yapılan değişiklik sonrası CMK'nın 135. maddesinde düzenlenen iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile CMK'nın 140. maddesinde yer alan teknik araçlarla izlemeye ilişkin katalog suçlar arasından çıkartılmıştır.

Mahkememize tevzi edilen dosyada Yargıtay tarafından onanan bir kısım eylemler, onama tarihinden sonra yapılan Kanun ile iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ve teknik araçlarla izlemeye ilişkin katalog suçlar arasından çıkartılan TCK'nın 220. maddesine ilişkindir.

Aynı dosyada aynı olaydan yargılaması devam eden sanıklarla haklarındaki hüküm onanmış sanıklar arasında farklı yargısal sonuçlara ulaşmanın adalete güven duygusunu önleyebileceği ihtimal dâhilindedir.

Bu açıklamalar dikkate alındığında, Mahkememize tevzi edilen dosyada Yargıtay 5. Ceza Dairesince onama kararı verilmesinden sonra 6526 sayılı Yasa ile iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izlemeye ilişkin usul yasasında yapılan değişikliklerin CMK'nın 311/1-e maddesi kapsamında hükümlüler lehine değerlendirme yapılmasını gerektiren yeni olay niteliğinde olması nedeniyle yargılamanın yenilenmesi istemi, talepte bulunan hükümlü Aziz Yıldırım (...) açısından mahkumiyet kararı verilerek Yargıtay 5. Ceza Dairesince onanarak kesinleşen eylemlere yönelik CMK'nın 318/1. maddesi uyarınca kabule değer nitelik taşımakta olduğuna oy birliği ile ... infazın geri bırakılmasına oy çokluğu ile karar vermek gerekmiştir...

Görevsizlik ve yetkisizlik kararları verilmesine ilişkin taleplerin; Sanıklara kumpas kurulduğuna ilişkin iddialar sebebiyle yargılamanın yenilenmesi taleplerinin; Duruşma tutanaklarında sahtecilik yapıldığına ilişkin iddialar sebebiyle yargılamanın yenilenmesi taleplerinin oy birliği ile reddine..."

B. İlgili Hukuk

27. 5237 sayılı Kanun'un "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma" kenar başlıklı 220. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması hâlinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir."

28. 5271 sayılı Kanun'un, olay tarihinde yürürlükte olan "İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması" kenar başlıklı 135. maddesinin ilgili bölümleri şöyledir:

"(1) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmalarda, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir ve kayda alınabilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhâl hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl kaldırılır.

(2) Şüphelinin tanıklıktan çekinebilecek kişilerle arasındaki iletişimi kayda alınamaz. Kayda alma gerçekleştikten sonra bu durumun anlaşılması hâlinde, alınan kayıtlar derhâl yok edilir.

(3) Birinci fıkra hükmüne göre verilen kararda, yüklenen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon numarası veya iletişim bağlantısını tespite imkân veren kodu, tedbirin türü, kapsamı ve süresi belirtilir. Tedbir kararı en çok üç ay için verilebilir; bu süre, bir defa daha uzatılabilir.

(4) Şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için, kullanmakta olduğu mobil telefonun yeri, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararına istinaden tespit edilebilir. Bu hususa ilişkin olarak verilen kararda, kullanılan mobil telefon numarası ve tespit işleminin süresi belirtilir. Tespit işlemi en çok üç ay için yapılabilir; bu süre, bir defa daha uzatılabilir.

(5) Bu Madde hükümlerine göre alınan karar ve yapılan işlemler, tedbir süresince gizli tutulur.

(6) Bu Madde hükümleri ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

8. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, Madde 220),

….

(7) Bu Maddede belirlenen esas ve usuller dışında hiç kimse, bir başkasının telekomünikasyon yoluyla iletişimini dinleyemez ve kayda alamaz.”

29. 5271 sayılı Kanun’un 135. maddesinin 21/2/2014 tarih ve 6526 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişiklik halinin ilgili bölümleri şöyledir:

“(1) (Değişik fıkra: 21/02/2014-6526 S.K./12. md) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, ağır ceza mahkemesi veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhâl mahkemenin onayına sunar ve mahkeme, kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya mahkeme tarafından aksine karar verilmesi hâlinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl kaldırılır. Bu fıkra uyarınca alınacak tedbire ağır ceza mahkemesince oy birliğiyle karar verilir. İtiraz üzerine bu tedbire karar verilebilmesi için de oy birliği aranır.

(2) (Ek fıkra: 21/02/2014-6526 S.K./12. md) Talepte bulunulurken hakkında bu madde uyarınca tedbir kararı verilecek hattın veya iletişim aracının sahibini ve biliniyorsa kullanıcısını gösterir belge veya rapor eklenir.

(3) Şüpheli veya sanığın tanıklıktan çekinebilecek kişilerle arasındaki iletişimi kayda alınamaz. Kayda alma gerçekleştikten sonra bu durumun anlaşılması hâlinde, alınan kayıtlar derhâl yok edilir.

(4) Birinci fıkra hükmüne göre verilen kararda, yüklenen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon numarası veya iletişim bağlantısını tespite imkân veren kodu, tedbirin türü, kapsamı ve süresi belirtilir. Tedbir kararı en çok iki ay için verilebilir; bu süre, bir ay daha uzatılabilir. (Ek cümle: 25/05/2005-5353 S.K./17.mad) Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, mahkeme yukarıdaki sürelere ek olarak her defasında bir aydan fazla olmamak ve toplam üç ayı geçmemek üzere uzatılmasına karar verebilir.

(5) Şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için, ... mobil telefonun yeri, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararına istinaden tespit edilebilir. Bu hususa ilişkin olarak verilen kararda, ... mobil telefon numarası ve tespit işleminin süresi belirtilir. Tespit işlemi en çok iki ay için yapılabilir; bu süre, bir ay daha uzatılabilir.

(6) Bu Madde hükümlerine göre alınan karar ve yapılan işlemler, tedbir süresince gizli tutulur.

(7) Bu Madde kapsamında dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümler ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

9. (Mülga alt bent: 21/02/2014-6526 S.K./12. md)

…

(8) Bu Maddede belirlenen esas ve usuller dışında hiç kimse, bir başkasının telekomünikasyon yoluyla iletişimini dinleyemez ve kayda alamaz.”

30. 6222 sayılı Kanun’un “Şike ve teşvik primi” başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası, (4) numaralı fıkranın (b) ve (c) bentleri ile (10) ve (11) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Kendisine menfaat temin edilen kişi de bu suçtan dolayı müşterek fail olarak cezalandırılır. Kazanç veya sair menfaat temini hususunda anlaşmaya varılmış olması halinde dahi, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

…

(4) Suçun;

…

b) (Değişik bent: 10/12/2011 - 6259 S.K./1. md.) Federasyon veya spor kulüpleri ile spor alanında faaliyet gösteren tüzel kişilerin, genel kurul ve yönetim kurulu başkan veya üyeleri, teknik veya idari yöneticiler ile kulüplerin ve sporcuların menajerleri veya temsilciliğini yapan kişiler tarafından,

c) Suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde,

…işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

…

(10) (Ek fıkra: 10/12/2011 - 6259 S.K./1. md.) Bu maddede tanımlanan suçların bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla işlenmesi halinde, bunlardan en ağır cezayı gerektiren fiilden dolayı verilecek ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılarak tek cezaya hükmolunur.

(11) (Ek fıkra: 10/12/2011 - 6259 S.K./1. md.) Bu maddede tanımlanan suçlardan dolayı cezaya mahkûmiyet halinde, kişi hakkında ayrıca Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesi hükümlerine göre, spor kulüplerinin, federasyonların, bünyesinde sportif faaliyetler icra

edilen tüzel kişilerin yönetim ve denetim organlarında görev yapmaktan yasaklanmasına hükmolunur.”

31. 6222 sayılı Kanun’un “Yargılama ve usul hükümleri” başlıklı 23. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci maddesi hükümleri, 11 inci maddede tanımlanan suç bakımından da uygulanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 23/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 14/2/2014 tarih ve 2014/1957 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

33. Başvurucu, kendisine isnat edilen suçlamalar nedeniyle kanunun öngördüğü azami süreyi aşacak şekilde gözaltında tutulduğunu, bu sürede ciddi hastalıkları olduğu halde, yetkililerce sağlık durumu dikkate alınmaksızın hastane yerine emniyetteki nezarethanede kötü şartlar altında alıkonulduğunu, savcılık ve mahkemedeki ifade ve sorgusunun iyileşmesi beklenmeden alınıp ardından tutuklandığını, soyut ve genel gerekçelerle tutukluluğun devamına ilişkin kararlar verildiğini, görevli ve yetkili olmayan mahkemece yargılamasının yapıldığını, soruşturma evresinde bir kısım sanıklar hakkında tutuklama kararı vermiş olan Mahkeme Başkanının kanuna aykırı olarak kovuşturma evresinde de görev aldığını, şartları oluşmadığı halde hukuka aykırı şekilde iletişimin tespitinin yapılarak, yargılama neticesinde mahkumiyetin tek delili olarak gösterildiğini, iletişimin tespiti tutanağında bir kısım kişilerin sıfat ve konuşmalarının birbirlerine karıştırıldığını, gıyapta alınan ara karar ile resen açılan duruşmada savunmaya yer verilmeksizin Türkiye Futbol Federasyonu’nu temsil eden bazı tanıkların dinlendiğini, isnat edilen eylemlere karıştığı iddia edilen futbolcu ve spor kulübü yöneticilerinin tanık olarak dinlenmediğini, dosyadaki bir kısım rapor ve yazıların dikkate alınmayarak kanıtların tam olarak değerlendirilmediğini, tevsii tahkikat taleplerinin reddedildiğini belirterek, Anayasa’nın 13., 17., 20., 36., 37., 38. ve 141. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, incelemenin duruşmalı yapılmasını, infazının tedbiren durdurulmasını, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesini, 6222 sayılı Kanun’un 11. maddesinin Anayasaya aykırı olduğuna karar verilmesini ve 19.070.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

34. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu nedenle başvurucunun iddiaları Anayasa’nın 17., 19., 20., 22. ve 36. maddeleri ile ilişkili görülerek bu maddelerin sağladığı haklar kapsamında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiği İddiası

35. Başvurucu, kendisine isnat edilen suçlamalar nedeniyle kanunun öngördüğü azami süreyi aşacak şekilde gözaltında tutulduğunu, soyut ve genel gerekçelerle tutukluluğun devamına ilişkin kararlar verildiğini belirterek, Anayasa’nın 19. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Bakanlık görüş yazısında, başvurucunun gözaltı süresinin uzunluğu ve tutukluluğuna

ilişkin şikâyetlerinin, Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru imkânının başladığı 23/9/2012 tarihinden önceye ait olduğu belirtilmiştir.

37. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

38. Bu hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkeme'nin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

39. Somut olayda başvurucu, isnat edilen suçlar kapsamında 3/7/2011 tarihinde gözaltına alınmış, 10/7/2011 tarihinde tutuklanmış ve 2/7/2012 tarihinde de tahliye edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun tutukluluk hali, davanın esasına ilişkin kararın 2/7/2012 tarihinde açıklanmasıyla birlikte sona ermiş ve başvurucuya isnat olunan suçlar sabit görülerek cezalandırılmasına hükmedilmiştir.

40. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun gözaltı süresinin uzunluğu ve tutukluluğa ilişkin şikâyetlerinin Anayasa Mahkemesinin yetkisinin başladığı tarihten önceye ait olduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiği İddiası

41. Başvurucu, gözaltında tutulduğu sürede ciddi hastalıkları olduğu halde, yetkililerce sağlık durumu dikkate alınmaksızın hastane yerine Emniyetteki nezarethanede kötü şartlar altında alıkonulduğunu, savcılık ve mahkemedeki ifade ve sorgusunun iyileşmesi beklenmeden alındığını, bu nedenle Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiğini belirtmiştir.

42. Bakanlık görüş yazısında, başvurucunun bu yöndeki şikâyetlerine konu işlem ve eylemlere yönelik hali hazırda bir soruşturmanın bulunmadığı ve bu şikayetlerin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru imkânının başladığı 23/9/2012 tarihinden önceye ait olduğu belirtilmiştir.

43. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

44. Bu hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkeme'nin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

45. Somut olayda başvurucu, 3/7/2011 tarihinde gözaltına alınmış, sağlık problemleri nedeniyle adli işlemlerine ara verilerek hastanede tedavi görmesi sağlanmış, 6/7/2011 tarihinde hakkında yakalama kararı çıkartılmış, ifade ve sorgu işlemleri yapılarak 10/7/2011

tarihinde tutuklanmıştır.

46. Dosyanın incelemesinde, başvurucunun anılan iddialarıyla ilgili olarak hali hazırda devam eden bir soruşturmanın bulunduğuna dair bir bilgiye ulaşılamadığı gibi, belirtilen hususlarla ilgili olarak, başvurucu tarafından sorumlular hakkında şikâyette bulunulduğuna dair bir bilgi de tespit edilememiştir.

47. Buna göre şikâyete konu ihlal iddialarının, Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru imkanının sağlandığı 23/9/2012 tarihinden önceye ilişkin olduğu ve söz konusu iddialarla ilgili olarak gerek başvurucunun istemi üzerine gerekse resen hali hazırda yürütülmekte olan bir soruşturmanın bulunmadığı saptanmıştır.

48. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun kötü muameleye ilişkin şikâyetlerinin Anayasa Mahkemesinin yetkisinin başladığı tarihten önceye ait olduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

49. Başvurucu, Mahkemenin, hukuka aykırı şekilde elde edilmiş delilleri hükme esas aldığını, tevsii tahkikat taleplerini gerekçe göstermeksizin reddettiğini; iletişim tespit tutanağında bir kısım kişilerin sıfat ve konuşmalarının birbirlerine karıştırıldığını; görevli ve yetkili olmayan mahkemece yargılamasının yapıldığını, soruşturma evresinde bir kısım sanıklar hakkında tutuklama kararı vermiş olan Mahkeme Başkanının kanuna aykırı olarak kovuşturma evresinde de görev aldığını, soruşturma aşamasında yorma sonucu ifadesinin alındığını, gıyapta alınan ara karar ile resen açılan duruşmada savunmaya yer verilmeksizin Türkiye Futbol Federasyonu'nu temsil eden bazı tanıkların dinlendiğini, isnat edilen eylemlere karıştığı iddia edilen futbolcu ve spor kulübü yöneticilerinin tanık olarak dinlenmediğini, dosyadaki bir kısım rapor ve yazıların dikkate alınmayarak kanıtların tam olarak değerlendirilmediğini, Mahkeme kararının gerekçesiz olduğunu, 6222 sayılı Kanun'un 11. maddesinin Anayasaya aykırı olduğunu, bu nedenle Anayasa'nın 36., 37., 38. ve 141. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş, başvurucunun bu iddiaları adil yargılanma hakkı ile ilişkili görülerek bu hak kapsamında incelenmiştir.

50. Bakanlık görüş yazısında, Mahkemece yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesi nedeniyle, başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına sebep olan yargılamanın halen derdest bulunduğu, başvurucunun şikâyetleriyle ilgili olarak iç hukuk yollarının gereği gibi tüketilip tüketilmediği hususunda takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğu belirtilmiştir.

51. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

52. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

53. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel

hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

54. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

55. Somut olayda, başvurucu hakkında verilmiş olan kararın, temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 17/1/2014 tarih ve E.2013/16791, K.2014/516 sayılı kararı ile onanarak kesinleştiği, başvurucunun, 18/4/2014 ve 8/5/2014 tarihli dilekçeleri ile olağanüstü kanun yolu niteliğinde olan yargılamanın yenilenmesi ve infazın geri bırakılması talebiyle yaptığı başvurunun Mahkemenin 23/6/2014 tarih ve 2014/236 Değişik İş sayılı kararı ile kabul edildiği anlaşılmaktadır.

56. Yargılamanın yenilenmesi ile ilgili düzenlemeleri içeren 5271 sayılı Kanun'un "Yenileme istemi hakkında uygulanacak hükümler" başlıklı 317. maddesinin (1) numaralı fıkrası, "Kanun yollarına başvurma hakkındaki genel hükümler, yargılamanın yenilenmesi istemi hakkında da uygulanır."; "Yenileme isteminin esassız olmasından dolayı reddi, aksi takdirde kabulü" başlıklı 321. maddesinin (2) numaralı fıkrası, "Aksi hâlde mahkeme, yargılamanın yenilenmesine ve duruşmanın açılmasına karar verir."; "Yeniden duruşma sonucunda verilecek hüküm" başlıklı 323. maddesinin (1) numaralı fıkrası, "Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir." hükmünü içermektedir.

57. Anılan bu maddelerden de görüleceği gibi "yargılamanın yenilenmesi" yolu her ne kadar bir olağanüstü kanun yolu olarak düzenlenmiş ise de, Mahkemece bu talebin kabul edilmesi halinde duruşmanın açılarak, yargılama sonucunda yeni bir hükmün verilmesi ve bu hükme karşı kanun yollarına başvurulması imkânının bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu süreçte, adil yargılanma ile ilgili hak ihlalleri iddialarının öncelikle derece mahkemelerince incelenmesinin beklenilmesi Anayasa Mahkemesinin ikincil nitelikteki rolüne uygun olacaktır.

58. Açıklanan gerekçelerle, ihlal iddiasına konu edilen dava ile ilgili yeniden yargılama yapılmasına karar verildiği ve bu usulde öngörülmüş yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Özel Hayatın Gizliliği Hakkı ile Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiği İddiası

59. Başvurucu, 6222 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce kanuna aykırı olarak iletişiminin dinlenerek, özel hayatın gizliliği hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

60. Bakanlık, başvurunun bu kısmının kabul edilebilirliği konusunda herhangi bir görüş bildirmemiş, ancak esas hakkındaki görüşünde; somut olayda, başvurucunun iletişiminin tespitine Mahkemelerin karar verdiği, bu kararlarda, başvurucunun açık kimlik bilgilerinin ve hangi tarihe kadar iletişimin tespit edileceği hususlarının yer aldığı, tedbirin türü ve kapsamının belirtildiği, kararın verilme sebebinin yazılı olduğu, başvurucuya yüklenen suçun gösterildiği, başvurucunun bu yöndeki şikâyetlerinin Yargıtay tarafından da değerlendirildiği gibi hususlara yer vermiştir.

61. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"… Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

62. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

63. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

64. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

65. Somut olayda, başvurucu hakkında verilmiş olan kararın, temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 17/1/2014 tarih ve E.2013/16791, K.2014/516 sayılı kararı ile onanarak kesinleştiği, başvurucunun, 18/4/2014 ve 8/5/2014 tarihli dilekçeleri ile olağanüstü kanun yolu niteliğinde olan yargılamanın yenilenmesi ve infazın geri bırakılması talebiyle yaptığı başvurunun Mahkemenin 23/6/2014 tarih ve 2014/236 Değişik İş sayılı kararı ile kabul edildiği anlaşılmaktadır.

66. Yargılamanın yenilenmesi ile ilgili düzenlemeleri içeren 5271 sayılı Kanun'un yukarıda da zikredilen ilgili maddelerinden de görüleceği gibi (§ 56) "yargılamanın yenilenmesi" yolu her ne kadar bir olağanüstü kanun yolu olarak düzenlenmiş ise de, Mahkemece bu talebin kabul edilmesi halinde duruşmanın açılarak, yargılama sonucunda yeni bir hükmün verilmesi ve bu hükme karşı kanun yollarına başvurulması imkânının bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu süreçte, özel hayatın gizliliği hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği yönündeki iddialarının öncelikle derece mahkemelerince incelenmesinin beklenilmesi Anayasa Mahkemesinin ikincil nitelikteki rolüne uygun

olacaktır.

67. Açıklanan nedenlerle, ihlal iddiasına konu edilen dava ile ilgili yeniden yargılama yapılmasına karar verildiği ve bu usulde öngörülmüş yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasının "zaman bakımından yetkisizlik",

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasının "zaman bakımından yetkisizlik",

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemesi",

4. Özel hayatın gizliliği hakkı ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemesi",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

23/7/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

CİHAN GÜNEŞ

B. No: 2014/2275 | Karar tarihi: 23.07.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2275

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CİHAN GÜNEŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2275)

Karar Tarihi: 23/7/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Hüseyin TURAN

Başvurucu : Cihan GÜNEŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 19/1/2009 tarihinden beri tutuklu olması nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkının ve yargılamadaki usul hataları nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 10/2/2014 tarihinde Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler giderilmiş ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonu, 31/3/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

4. Bölüm, 29/5/2014 kabul edilebilirlik ve esas hakkındaki incelemenin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvurucu adli yardım talebinde bulunmuş, 31/3/2014 tarihinde Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca başvurucunun yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olması

nedeniyle adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular 29/5/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, 30/6/2014 tarihinde daha önceki görüşlerine atıfta bulunarak başvuruya ilişkin ayrıca görüş sunmaya gerek görülmediğini bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru dilekçesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında "Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etmek, tasarlayarak öldürme" suçlarından dolayı 19/1/2009 tarihinde İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesince tutuklanmış ve hakkında 2/2/2009 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının E.2009/126 sayılı iddianamesi ile kamu davası açılmıştır.

9. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, E.2009/19 sayılı dosya kapsamında 3/9/2009 tarihinde yaptığı duruşmada başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

10. 15/12/2009 tarihindeki 4. celsede ve devamında yapılan 16 celsede Mahkeme başvurucunun tutukluluk hâlinin devamı yönünde karar vermiştir.

11. Başvurucunun, 14/1/2014 tarihli duruşmada tahliye talebi, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesince "... atılı suçu işledikleri hususunda olay tutanağı, otopsi raporu, cep telefonu inceleme tutanakları, bir kısım sanıkların tüm aşamalardaki diğer sanıklar hakkındaki ifade ve savunma içerikleri ve tüm dosya kapsamına göre kuvvetli suç şüphesini gösteren olgular bulunması, suçun niteliği, delil durumu, atılı suçun 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100/3. maddesinde sayılan katalog suçlardan olması, tutuklama tarihleri ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesindeki şartların devam etmesine Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102. maddedeki tutukluluk süresinin iki kat uygulanacağına dair hükmün Anayasa Mahkemesince iptal edilmesine rağmen henüz yürürlüğe girmemiş olması, ayrıca sanıklara birden fazla Ağır Ceza Mahkemesinin görevine giren suçun isnat edilmesine binaen ..." gerekçesiyle reddedilmiş ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

12. Bu karara karşı yapılan itirazı değerlendiren İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi, 11/2/2014 tarih ve Değişik İş 2014/194 sayılı kararı ile verilen kararda bir isabetsizlik olmadığından itirazın reddine karar vermiştir.

13. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, 10/3/2014 tarih ve E.2009/1, K.2014/255 sayılı kararıyla “06/03/2004 tarihinde Resmi Gazetenin mükerrer sayısında yayımlanarak yürürlüğe giren "6526 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 1.Maddesi uyarınca", Terörle Mücadele Kanunun 10.Maddesi gereğince görevlendirilen mahkememizin kapatıldığı, aynı kanun hükmü uyarınca mahkememize ait dosyaların görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesi gerektiği anlaşıldığından, mahkememize ait yukarıda esas numarası yazılı dava dosya bakımından görevli ve yetkili mahkemenin (İstanbul Nöbetçi) Ağır Ceza Mahkemesi olduğu anlaşıldığından, Mahkememizin bu dosyasının görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesine” karar verilmiştir.

14. Dosya halen derdesttir.

15. Bireysel başvuru ise, 10/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

16. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

17. 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 23/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 10//2/2014 tarih ve 2014/2275 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, hakkında devam eden yargılamanın 5 yılı aşkın bir süredir tutuklu olarak devam etmesi ve tutukluluğun yeterince gerekçelendirilmemesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan özgürlük ve güvenlik hakkının, yargılamada tevsi tahkikat talebi, suçtan kurtulma hakkı ve silahların eşitliği gibi usul hataları nedeniyle de Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliye talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

20. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"... Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

21. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

22. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için öngörülen idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir. Bireysel başvurunun ikincil nitelikte bir hak arama yolu olması nedeniyle, asıl olan hak ve özgürlüklere kamu otoritelerince saygı gösterilmesi ve olası bir ihlal durumunda bunun idari ve/veya yargısal olağan yollarla giderilmesidir. Bu nedenle bireysel başvuru yoluna ancak kanunda öngörülen olağan yollar tüketilmesine rağmen ihlalin ortadan kaldırılamadığı durumlarda gidilebilir (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 28).

23. Somut olayda başvuru konusu yargılamanın derdest olduğu, yargılamada tevsii tahkikat talebi, suçtan kurtulma hakkı ve silahların eşitliği gibi usul hatalarına dair adil yargılanma hakkı kapsamındaki iddiaları yönünden başvuru yollarının tüketilmediği görülmektedir.

24. Açıklanan nedenlerle, başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Özgürlük ve Güvenlik Hakkının İhlal Edildiği İddiası

25. Başvurucunun kanunda öngörülen azami sürenin aşılması nedeniyle tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkin şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı görülmektedir. Başka bir kabul edilemezlik nedeni de görülmeyen başvurunun bu kısım yönünden kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

26. Başvurucu, 19/1/2009 tarihinden itibaren tutuklu olarak yargılandığı dava kapsamında Kanun'da öngörülen azami beş yıllık sürenin aşılması nedeniyle tutukluluğun devamına karar verilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

27. Anayasa'nın 19. maddesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

…"

28. Başvurucunun kanuni tutukluluk süresinin aşıldığına ilişkin şikâyetinin Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

29. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı halinde söz konusu olabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

30. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların,

Anayasa’nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa’nın 19. maddesindeki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi ölçütü, Anayasa’nın 13. maddesindeki temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceğine dair kural ile uyumludur (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 43).

31. Kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin sınırlamaların, kanunda belirtilen esas ve usule uygunluğunu sağlama yükümlülüğü ilke olarak idari organlara ve derece mahkemelerine aittir. Anayasa’nın 19. maddesinin amacı bireyi keyfi bir şekilde özgürlüğünden alıkoymaya karşı korumak olup, maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi özgürlüğüne getirilecek sınırlamaların maddenin amacına uygun olması ve keyfi uygulamaya yol açmaması gerekir. Bu nedenle Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan hürriyetten yoksun bırakmanın şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralı gereğince, başvurucunun tutukluluk durumunun “kanuni” dayanağının bulunup bulunmadığının, kanunun özgürlükten yoksun kılmaya izin verdiği hâllerde ise, hukuk devleti ilkesi gereği, keyfiliği önlemek için, uygulanmasında yeterli ölçüde erişilebilir, kesin ve öngörülebilir olup olmadığının Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 44).

32. Tutuklamaya ilişkin hükümler 5271 sayılı Kanun’un 100. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Anılan maddeye göre kişi ancak hakkında suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde tutuklanabilir. Maddede tutuklama nedenlerinin neler olduğu da belirtilmiştir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 45).

33. 5271 sayılı Kanun’un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresinin en çok iki yıl olduğu ve bu sürenin zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek uzatılabileceği, ancak uzatma süresinin toplam üç yılı geçemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre uzatma süreleri dâhil toplam tutukluluk süresinin azami beş yıl olabileceği anlaşılmaktadır (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 46).

34. Örgütlü suçlarda Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102. maddesindeki tutukluluk süresinin iki kat uygulanacağına dair Terörle Mücadele Kanunu’nun 10. maddesinin (5) numaralı fıkrasındaki bu hükmün Anayasa Mahkemesince 4/7/2013 tarihinde iptal edilmesi üzerine 21/2/2014 tarih ve 6526 sayılı Kanunla Terörle Mücadele Kanunu’nun 10. maddesi bütünüyle yürürlükten kaldırılmış ve ağır ceza mahkemesinin görevine giren tüm işlerde azami tutuklama süresi 5 yıl olarak kabul edilmiştir.

35. Somut olayda 19/1/2009 tarihinde tutuklanan başvurucu, 5271 sayılı Kanun’un yukarıda belirtilen hükümleri uyarınca tutukluluk için öngörülen azami sürenin aşıldığı iddiasıyla tahliye talebinde bulunmuştur. Gerek davaya bakan, gerekse itirazı inceleyen mahkemeler tutukluluğun devamına karar vermişlerdir.

36. Anayasa’da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Tutukluluk konusundaki kanun hükümlerinin yorumu ve somut olaylara uygulanması da derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak kanun veya Anayasa’ya bariz şekilde aykırı yorumlar ile delillerin takdirinde açıkça keyfilik halinde hak ve özgürlük ihlaline sebebiyet veren bu tür kararların bireysel başvuruda incelenmesi gerekir.

37. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinde soruşturma ve kovuşturma evrelerinde kişilerin tutulabileceği azami kanuni süreler düzenlenmiştir. Kişi hakkında birden fazla suça ilişkin yargılama kapsamında tutukluluk süresinin her bir suç için ayrı uygulanamayacağı, uygulanan bir tutuklama tedbirinin yargılama sürecinin bütünü açısından sonuç doğuracağı daha önce belirtilmiştir (B. No: 2012/521, § 48, 2/7/2013).

38. Ayrıca suç ve sanık sayısı, davanın karmaşık olması gibi etkenler tutukluluk süresinin makul olup olmadığı konusundaki değerlendirmede ele alınabilecek etkenler olup kanuni tutukluluk süresinin belirlenmesinde esas alınmaları mümkün değildir. Normun lafzı ve amacı, tutuklama tedbirinin ceza adalet sistemi içerisindeki yeri ve 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesindeki düzenleme ile kişi özgürlüğüne yönelik sınırlamaların dar yorumlanması hususları birlikte değerlendirildiğinde aksine bir sonuca varmak mümkün görünmemektedir (B. No: 2012/521, § 49, 2/7/2013).

39. 5271 sayılı Kanun'daki azami tutukluluk süresinin ağır cezalık işler bakımından uzatmalarla birlikte azami beş yıl olduğu, bu haliyle düzenlemenin öngörülebilir olduğu anlaşılmaktadır. Ancak derece mahkemelerinin, birden fazla suça ilişkin soruşturma ve kovuşturmanın bir dosya üzerinden yürütülmesi veya bir dosyada birleştirilmiş olması halinde kanuni tutukluluk süresinin her suç için ayrı değerlendirilmesi gerektiği yönündeki yorumu, kişilerin tutuklu yargılanabileceği azami süreyi belirsiz ve öngörülemez bir şekilde uzatmaya elverişlidir. Zira bir kişi hakkında birden fazla suç isnadı olması halinde azami tutukluluk süresi her biri için ayrı değerlendirdiğinde kişinin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği süre öngörülemez bir şekilde uzayacaktır. Bir hukuk devletinde henüz suçluluğu hükmen sabit hale gelmemiş bir kişinin bu yorum nedeniyle belirsiz bir süre özgürlüğünden yoksun bırakılması düşünülemez (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 53).

40. Başvurucu 19/1/2009 tarihinde tutuklanmıştır. Somut olay bakımından 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen azami tutukluluk süresi 20/1/2014 tarihinde dolmuştur. Başvuru tarihi itibarıyla tutukluluk süresi ise 5 yıl 20 gündür. Bu tarihten sonraki tutukluluk hali kanunda aranan şekil ve şartlara uymamaktadır. Başvurucu, ayrıca tutukluluğun yeterince gerekçelendirilmemesi nedeniyle hak ihlalinde bulunulduğunu iddia etmiş ise de, tutukluluk azami süreyi aşmakla bir kez hukuki olmaktan çıkmış olması nedeniyle bunun ayrıca gerekçesiz olup olmadığının incelenmesine gerek duyulmamıştır.

41. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

42. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

43. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

44. Başvuruda Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu tazminat talebinde bulunmamıştır Başvurucu adli yardım talebinde bulunduğundan herhangi bir yargılama giderinde bulunmamıştır.

45. Karar örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerinin “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İlk derece yargılamasında devam eden tutukluluk kapsamındaki şikâyetlerinin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. “Kanun’da öngörülen azami tutukluluk süresinin aşılması” nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE

C. Karar örneğinin ilgili Mahkemeye gönderilmesine,

D. Başvurucunun yargılama giderlerinden muaf tutulmasına,

23/7/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BİLAL KARHAN

B. No: 2014/3895 | Karar tarihi: 23.07.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3895

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİLAL KARHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3895)

Karar Tarihi: 23/7/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Raportör : Hüseyin TURAN

Başvurucu : Bilal KARHAN

Vekili : Av. Fatih ÖZSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturma sürecinde 26/2/2004 tarihinde gözaltına alındığını, 1/3/2004 tarihinde tutuklandığını, davanın temyiz aşamasında derdest olduğunu, tutukluluk halinin makul süreyi aşması nedeniyle Anayasa'nın 19., 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 20/3/2014 tarihinde Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 27/5/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru dilekçesindeki ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 26/2/2004 tarihinde gözaltına alınmış, İstanbul 4 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesinin 1/3/2004 tarih ve 2004/18 Sorgu sayılı kararıyla tutuklanmıştır.

6. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 10/3/20014 ve 2004/252 Esas sayılı iddianame ile başvurucu ve diğer şüphelilerin "suç işlemek amacıyla örgüt kurma, 6136 sayılı Kanuna muhalefet" suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

7. Davanın görüldüğü İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, 12/10/2012 tarih ve E.2004/92, K.2012/264 sayılı kararı ile başvurucunun atılı suçlardan 92 yıl 1 ay 10 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmetmiştir.

8. Bu karar, başvurucunun yüzüne karşı tefhim edilmiştir.

9. Başvurucun temyizi üzerine dosya Yargıtay'a gönderilmiş olup, dava temyiz aşamasında derdesttir.

B. İlgili Hukuk

10. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 100. maddesi şöyledir:

“(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

…

(4) Sadece adlî para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.”

11. 5271 sayılı Kanun’un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini

isteyebilir.”

5271 sayılı Kanun’un 104. maddesi (1) şöyledir:

(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir.

(3) Dosya bölge adliye mahkemesine veya Yargıtaya geldiğinde salıverilme istemi hakkındaki karar, bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay ilgili dairesi veya Yargıtay Ceza Genel Kurulunca dosya üzerinde yapılacak incelemeden sonra verilir; bu karar re'sen de verilebilir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 23/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 20/3/2014 tarih ve 2014/3895 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, 26/2/2004 tarihinden beri tutuklu olduğunu, ilk derece Mahkemesince 12/10/2012 tarihinde mahkûm edildiğini, davanın temyiz aşamasında bulunduğunu, tutuklu kaldığı sürenin makul süreyi aştığını belirterek, Anayasa’nın 19., 36. ve 38. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

14. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurunun doğrudan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlali iddiasına yönelik olduğu görülmektedir. Zira başvurucu, 26/2/2004 tarihinde gözaltına alındığını, ilk derece Mahkemesince yapılan yargılama sonucunda 12/10/2012 tarihinde karar verildiğini, dosyanın temyiz aşamasında olduğunu, başvuru tarihi itibariyle 10 yıl 20 gündür tutuklu olduğunu belirtmiştir. Başvurucu her ne kadar Anayasanın 36. ve 38. maddelerinin de ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de, bu iddiaların özü, söz konusu tutuklu yargılanıyor olması nedeniyle kişisel özgürlüğünden mahrum bırakıldığı hususu ile ilgilidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvurucunun iddiaları kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

15. Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

“Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir."

16. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

18. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru usulü” kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. …”.

19. Başvurucu, uzun süredir devam eden tutukluk nedeniyle mağdur olduğunu ifade etmektedir. Bu şikâyetin Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

20. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

21. Ancak başvurucu hakkında ilk derece mahkemesinde mahkûmiyet kararı verilmiş ise, bireysel başvuru açısından talep hukuka aykırılığın tespiti ve tazminatla sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu tür ihlal iddiaları bakımından varsa başvuru yolları denendikten sonra bireysel başvuru yapılmalıdır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

22. Kişi serbest bırakılmadan yargılandığı davada ilk derece mahkemesinin kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu “bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu” olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), gerekse Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. AİHM, ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olan bir sanığın, söz konusu mahkûmiyet kararından sonraki tutulmasını Sözleşme’nin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü uyarınca “mahkûmiyet sonrası tutma” olarak değerlendirmekte ve tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 33).

23.“Bir suç isnadına bağlı olarak” tutuklulukta geçen sürenin başlangıcı, başvurucunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 66). Belirtilen tarihler arasında geçen süre esas alınarak “bir suç isnadına bağlı olarak” tutuklulukta geçen sürenin makul olup olmadığı değerlendirmesi yapılacaktır.

24. Bu kapsamda “bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma” durumunda, tutukluluk süresinin makul olmadığı iddiasıyla yapılacak bireysel başvurunun ilk derece yargılaması devam ederken tutukluluğun devamına karar verilen her aşamada başvuru yolları tüketildikten sonra ve serbest bırakılma dışında, nihayet bu durumun ortadan kalktığı mahkûmiyet kararından itibaren süresi içinde yapılması gerekir. AİHM de, mahkumiyet kararından itibaren altı ay içerisinde yapılmayan “bir suç isnadına bağlı” tutma kapsamındaki başvurunun süresinde olmadığını belirtmiştir (Atalay Öztürk / Türkiye (KK), B. No: 54890/09, 7/1/2014, § 37-41).

25. Somut olayda başvurucu isnat edilen suçlar nedeniyle 26/2/2004 tarihinde gözaltına alınmış ve 1/3/2004 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu hakkında yürütülen yargılama sonunda İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesince 12/10/2012 tarihinde verilen mahkumiyet kararıyla sonuçlanmıştır.

26. Başvurucunun, isnat edilen suçlarla ilgili yargılama kapsamında mahkûmiyet kararının verildiği tarihe kadar geçen sürede “bir suç isnadına bağlı olarak” özgürlüğünden yoksun bırakıldığı, mahkûmiyet kararından sonra geçen sürenin “mahkûmiyet sonrası tutma” kapsamında olduğu anlaşılmaktadır.

27. Bu belirlemeler karşısında, “bir suç isnadına bağlı olarak” tutuklulukla ilgili şikayetleri içeren bireysel başvurunun ilk derece mahkemesinin nihai kararının başvurucuya tefhim edildiği 12/10/2012 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekirken 20/3/2014 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle, başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “süre aşımı” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun, “süre aşımı” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 23/7/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MANSUR YAVAŞ VE CUMHURİYET HALK PARTİSİ

B. No: 2014/5425 | Karar tarihi: 23.07.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5425

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MANSUR YAVAŞ VE CUMHURİYET HALK PARTİSİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5425)

Karar Tarihi: 23/7/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Şermin BİRTANE

Başvurucular : 1) Mansur YAVAŞ

Vekili : Av. Balkan ŞENCAN

2) Cumhuriyet Halk Partisi

Temsilcileri : Bülent TEZCAN

Gürsel TEKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 30/3/2014 tarihinde yapılan Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin iptal edilmesi talebinin reddine ilişkin Yüksek Seçim Kurulu (YSK) kararının serbest seçim, adil yargılanma hakları ile ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, 21/4/2014 ve 12/6/2014 tarihlerinde Anayasa Mahkemesi'ne doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. 2014/8820 sayılı ve 2014/5425 sayılı başvuruların konu bakımından aynı nitelikte bulunmaları nedeniyle 2014/5425 sayılı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu Mansur Yavaş 30/3/2014 tarihlinde yapılan Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisinden aday olmuş, ancak seçilememiştir. Cumhuriyet Halk Partisi, kanuna aykırı hallerin mevcut olduğu iddiasıyla anılan seçimin iptal edilmesi talebiyle Yüksek Seçim Kuruluna itiraz etmiştir.

7. Yüksek Seçim Kurulunun 9/4/2014 tarih ve 1203 sayılı kararıyla, geçerli oy pusulası toplamı ile siyasi partilere verilen oy miktarları toplamının birbirini doğruladığının tespit edildiği, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından bir internet sitesine tüm Türkiye'den erişim engeli konulmasının herkes için geçerli bir uygulama olması nedeniyle propagandaların engellenmesi olarak değerlendirilemeyeceği, seçime ilişkin bir kısım tutanakların incelenmesinden, oy kullanan seçmen sayısı/kullanılan zarf sayısı, artan oy pusulası/zarf sayısı, geçerli oylar, geçersiz oylar toplamalarında hatalara rastlanmış olmakla birlikte, geçerli oyların siyasi partilere dağılımında bir hataya rastlanmaması göz önünde bulundurularak, bu hususun sonuca etkili olmayan maddi hata olarak değerlendirildiği gerekçesiyle itirazın reddine karar verilmiştir.

B. İlgili Hukuk

8. Anayasa'nın 79. maddesinin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Seçimler, yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılır.

Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikâyet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarını (Ek ibare: 31.5.2007 - 5678/2 md.) ve Cumhurbaşkanlığı seçimi tutanaklarını kabul etme görevi Yüksek Seçim Kurulunundur. Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz.

Yüksek Seçim Kurulunun ve diğer seçim kurullarının görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.

Yüksek Seçim Kurulu yedi asıl ve dört yedek üyeden oluşur. Üyelerin altısı Yargıtay, beşi Danıştay Genel Kurullarınca kendi üyeleri arasından üye tamsayılarının salt çoğunluğunun gizli oyu ile seçilir. Bu üyeler, salt çoğunluk ve gizli oyla aralarından bir başkan ve bir başkanvekili seçerler.”

9. Anayasa'nın 68. maddesi şöyledir

“.....

Siyasî partiler, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Siyasî partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde

faaliyetlerini sürdürürler.

Siyasî partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez.

…..

…..

Siyasî partilere, Devlet, yeterli düzeyde ve hakça malî yardım yapar. Partilere yapılacak yardımın, alacakları üye aidatının ve bağışların tabi olduğu esaslar kanunla düzenlenir.”

10. 26/4/1961 tarih ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun’un 14. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

…

7. İl seçim kurullarınca, oy verme günü işlemleri hakkında verilmiş olan kararlara karşı yapılan itirazları derhal inceleyip kesin karara bağlamak,

8. İl seçim kurullarınca düzenlenen tutanaklara karşı yapılan itirazları inceleyip kesin karara bağlamak,

9. Seçimlerden sonra, kendisine süresi içinde yapılan, seçimin sonucuna müessir olacak ve o çevre seçiminin veya seçilenlerden bir veya birkaçının tutanağının iptalini gerektirecek mahiyette itirazları, altkurullara yapılan itirazların silsilesine ve sürelerine uygunluğunu araştırmaksızın inceleyip kesin karara bağlamak,

….”

11. 298 sayılı Kanun’un 130. maddesi şöyledir:

“İl seçim kurullarının kararlarına karşı aşağıdaki şekilde itiraz olunur:

1. İl seçim kurullarıyla başkanlarının kendi işlemleri aleyhine vaki şikayetlerin reddine dair verdikleri kararlara, tebliğ veya tefhiminden itibaren üç gün,

2. Bu kurulların teşekkülüne, kurulun teşkilinden itibaren üç gün,

3. Oy verme günü işlemlerine ait kararlara karşı derhal,

4. Sair kararlar aleyhine bu kararların öğrenildiği tarihten itibaren üç gün içinde ve en geç il birleştirme tutanağının düzenlenmesini takip eden üçüncü gün saat 17.00 ye,

5. Oyların dökümüne, sayımına, oyların seçilenlere göre ayrılmasına; il birleştirme tutanağının düzenlenmesinden sonraki üçüncü gün saat 17.00 ye,

6. Seçilme yeterliğine; veya kendilerine tutanak verilenlerin, seçilmediğine veya seçimin sonucuna tesir edecek olaylara karşı, seçilenlere verilecek tutanağın düzenlenmesinden sonraki üçüncü gün saat 17.00 ye,

Kadar 110 uncu maddede yazılı kimseler tarafından doğrudan doğruya veya il seçim kurulları vasıtasıyla Yüksek Seçim Kuruluna itiraz edilebilir.

Şu kadar ki; siyasi partilerin il başkanlarıyla genel merkezleri veya bağımsız aday tarafından tutanağın düzenlenmesinden sonra (7) gün içinde seçimin neticesine müessir olaylar ve haller sebebiyle yapılan itirazlar, seçimin sonucu hakkında kesin karar vermek yetkisine sahip olan kurullarca, seçimin neticesine müessir görüldüğü takdirde, alt kademelerce verilen kararların kesin veya kesinleşmiş olması veya kurullara derece derece ve müddeti içinde müracaat edilmemiş olması, bu itirazın incelenmesine ve reddine sebep teşkil etmez.

Bu itirazlar yazılı olarak yapılır. İtiraz dilekçesine, itiraz edenin adının, soyadının ve açık adresinin yazılması, ihbar ve iddia olunan vakıaların mahiyetinin ve gerekçesinin beyanının, delillerinin gösterilmesi ve belgelerinin bağlanması, bu belgelerin elde edilmesi mümkün değil ise, sebeplerinin ve nereden ve ne suretle temin olunabileceğinin bildirilmesi lazımdır.

Ancak, adaylığın kesinleşmesinden sonra, adayın Türk olmadığına, yaşının kanunda gösterilenden küçük olduğuna, okur - yazar olmadığı veya seçilme yeterliğini kaybettiren bir mahkumiyeti bulunduğuna ilişkin iddialar dışındaki nedenlerle adaylara itiraz olunamaz. Bu hüküm olağanüstü itirazlar için de geçerlidir.

Bu şartları haiz olmayan dilekçeler reddolunur.”

12. 298 sayılı Kanun’un 131. maddesi şöyledir:

“ Her türlü seçimin devamı sırasında, Yüksek Seçim Kurulunun itiraz eylediği veya itiraz yolu ile verdiği kararlar dışında kalan işlemleri, tedbirleri ve sair muameleleriyle, bu kanunda başka bir mercie şikayet veya başvurma yolu gösterilmemiş ve fakat alt kurulların görevleri sınırlarını aşmış olan veya bu mahiyette bulunan, kanuna aykırı hareketlerden dolayı 110 uncu maddede gösterilenler tarafından, yazılı olarak, doğrudan doğruya, Yüksek Seçim Kuruluna şikayet olunabilir.

Yazılı şikayetlerin 112 nci maddedeki şartları ihtiva etmesi lazımdır. Bu şikayetler üzerine, Yüksek Seçim Kurulunca derhal ve kesin olarak karar verilir.”

13. 298 sayılı Kanun’un 132. maddesi şöyledir:

“ Yüksek Seçim Kurulu evrak üzerinde, incelemeler yapar. Ayrıca lüzum gördüğü bilcümle tahkik ve her türlü tetkik işlemlerini de yapar. Gerekli mercilerden her türlü bilgi ve belgeleri ister. Bu mercilerin, en kısa bir zamanda ve en geç yedi gün içinde istenilen bilgi ve belgeyi vermeleri mecburidir.

Kurul başkanı, lüzum ve ihtiyaca göre, bu işlerde çalışmak üzere, Yargıtay ve Danıştay memurlarını da vazifelendirebilir.

İtiraz dilekçesinin bir sureti, tutanağına itiraz edilene tebliğ olunur. Tutanağına itiraz olunan kimse, isterse yazı ile savunabileceği gibi, isteği üzerine, Yüksek Seçim Kurulunun tayin edeceği günde bizzat veya bir vekil marifetiyle kendini kurul huzurunda savunabilir. Kurul, yapılan itiraz ve ihbarları kendisine verildiği tarihten itibaren en geç üç ay içinde bir karara bağlar.

Kurulun kararı kesindir. Aleyhine hiçbir mercie ve kanun yoluna başvurulamaz.

Seçimin özelliğine göre seçim sonuçları hakkında kesin karar vermeye yetkili mercie yapılacak itirazlarda da yukarıki 1 inci ve 3 üncü fıkralar hükümleri uygulanır.

Ancak, bu kurul itirazları onbeş gün içinde kesin karara bağlar.

Yukarıki fıkralarda yazılı kararlar aleyhine hiçbir mercie ve kanun yoluna başvurulamaz.

Tutanakların iptali halinde özel kanunlarındaki hükümler uygulanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 23/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 2014/5425 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

15. Başvurucular, Yüksek Seçim Kurulu kararlarının yargısal nitelik taşıyan kararlar olduğunu, diğer yargı yerleri kararları gibi YSK kararlarına karşı da bireysel başvuru yapılabileceğini, Anayasa'nın 79. maddesindeki YSK kararları aleyhine bir başka mercie başvurulamayacağı yolundaki hükmün, kararlarının kesin olması şeklinde anlaşılması gerektiğini, YSK'nın 9/4/2014 tarihli kararında ileri sürdükleri delilleri ve iddiaları yeterince incelemediğini, kararda bariz takdir hatası bulunduğunu, YSK'nın, çok sayıda seçim sandığında geçersiz kabul edilen oy pusulalarının geçersizlik nedenlerinin yazılmamış olması yönündeki itirazı reddettiğini, YSK'nın seçimlerin düzgün yürütülmesine dair pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediğini, yeterli tedbirleri almadığını, Ankara'da muhtar pusulalarının diğer pusulalarla aynı zarf içerisine konmasının kanunen geçersiz sayılması hususunun yaklaşık 125.000 oyun geçersiz sayılmasına neden olduğunu, oysa ülke genelinde aynı durumda olan oyların sandık kurullarının inisiyatifiyle geçerli sayıldığını, bu şekilde tutarsız uygulamalara yol açıldığını, YSK'nın aynı konuda yapılan itirazlarda çelişkili kararlar verdiğini, seçimde yapılan usulsüzlükler nedeniyle başvurucu Mansur Yavaş’ın seçilmesinin engellendiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma, Anayasa'nın 67. maddesinde yer alan seçme ve seçilme haklarının ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Başvurucu Cumhuriyet Halk Partisinin başvurusunun kişi bakımından yetki yönünden

16. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

'Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.'

17. 30/11/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un, 'Bireysel başvuru hakkı' kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

'Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.'

18. 6216 sayılı Kanun'un, 'Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar' kenar başlıklı 46. maddesi şöyledir:

'(1) Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel, kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

(2) 'Kamu tüzel kişileri bireysel başvuru yapamaz. Özel hukuk tüzel kişileri sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilir.

...''

19. 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinde, bireysel başvurunun ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabileceği düzenlenmektedir

20. Aynı maddenin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde ise kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapamayacağı, özel hukuk tüzel kişilerinin sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilecekleri kuralı yer almaktadır.

21. Anayasa'nın 68. maddesinin ikinci fıkrasında “Siyasî partiler, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.” ilkesine yer verildikten sonra üçüncü fıkrasında da “Siyasî partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içinde faaliyetlerini sürdürürler.” denilmektedir.

22. Anayasa Mahkemesinin 10/2/1994 tarih ve E.1992/2, K.1994/1 sayılı kararında, siyasî partilere ilişkin Anayasa kuralları gözden geçirilirse Anayasa koyucunun bu konuya özel bir önem ve değer vermiş olduğu, ancak, siyasî partilerin Anayasa'da kamu kurumları olarak nitelendirilmediği belirtilmiştir.

23. Anayasa Mahkemesinin 30/7/2008 tarih ve E. 2008/1, K. 2008/2 sayılı kararında ise siyasi partilerin, Anayasa’nın konuya ilişkin kuralları ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin ‘örgütlenme’, ‘düşünce ve ifade’ özgürlüğünü düzenleyen 10. ve 11. maddelerinin koruması altında oldukları belirtilmiştir.

24. Buna göre siyasi partilerin hukuki nitelikleri bakımından kamu tüzel kişisi olmadıkları açıktır. Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan kararlarında siyasi partilere ilişkin Anayasa’da yer alan özel düzenlemeler dikkate alınarak, siyasi partilerin olağan derneklerden farklı oldukları vurgulanmışsa da bu tespit onların bireysel başvuru usulünde 6216 sayılı Kanun’un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca özel hukuk tüzel kişileri olarak başvuru yapabilmelerine engel değildir.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkraları uyarınca, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini düşünen, medeni haklara sahip gerçek ve tüzel kişilere Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru açısından dava ehliyeti tanınmıştır. Buna karşılık 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, özel hukuk tüzel kişilerinin bireysel başvurunun niteliği gereği sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilecekleri ifade edilmiştir. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrası ise bireysel başvuru yapılabilmesi açısından güncel ve kişisel hakların doğrudan ihlal edilmiş olmasını gerekli kılmaktadır.

26. Somut başvuruda Cumhuriyet Halk Partisi, 30/3/2014 tarihinde yapılan Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerinde hukuka aykırılıklar bulunduğu iddiasıyla YSK’ya başvurmuş, söz konusu seçimin iptalini talep etmiş, talebinin reddi üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur. Demokratik hayatın vazgeçilmez öğesi kabul edilen siyasi partilerin kendilerini ifade etmelerinde en önemli yol olan seçimlere ilişkin hususların siyasi partilerin tüzel kişiliğine ait haklardan olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminde birtakım usulsüzlükler yapıldığı iddialarıyla YSK’ya yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin bir siyasi parti olan CHP’nin

tüzel kişiliğine ait haklarını etkilediği açıktır. Bu nedenle başvuru ehliyeti bakımından bir eksiklik bulunmamaktadır.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Başvurucular her ne kadar YSK'nın başvuru konusu 9/4/2014 tarihli kararı nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma, Anayasa'nın 67. maddesinde yer alan seçilme haklarının ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüşler ise de ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin somut olay ve olgulara dayalı bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığı, özellikle siyasi propaganda olanaklarının ne suretle kısıtlandığına yönelik somut kanıtların sunulmadığı, başvuru formu ve eklerinin incelenmesinden şikayetin özünün seçilme hakkına ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifiyle bağlı olmayan Anayasa Mahkemesi, başvuruculaların iddialarını seçilme hakkı çerçevesinde değerlendirmiştir.

28. Başvuru dosyasının incelenmesinde öncelikle Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında çizilen çerçevede başvurunun Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi içinde olup olmadığı hususunun ortaya konulması gerekmekte olduğundan bu dosya bakımından Anayasa'nın 79. maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesi ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası yönünden bir değerlendirme yapılmamıştır.

29. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

30. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

31. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18; B. No: 2012/917, 16/4/2013, § 16).

32. AİHS'in Türkiye'nin taraf olduğu Ek 1 Nolu Protokolün 3. maddesi şöyledir:

"Yüksek Sözleşmesi Taraflar, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler."

33. AİHM içtihatlarına göre, anılan maddede geçen "yasama" ifadesi mutlak anlamda ulusal parlamento anlamına gelmemekte, söz konusu ifadenin devletlerin anayasal yapısı ışığında yorumlanması gerekmekte, federal devletlerde federe devletlerin parlamentoları da bu madde anlamında "yasama" organı olarak kabul edilmektedir (Mathieu-Mohin ve Clerfayt/Belçika, B. No: 9267/81, 2/3/1987; Matthews/Birleşik Krallık, B. No: 24833/94,

18/2/1999, § 40).

34. Bunun yanı sıra AİHM, kapsam ve güç bakımından yeterli yasama yetkisine sahip olmayan yerel yönetim seçimlerini "yasama organı" seçimi kapsamında görmemektedir (X/Birleşik Krallık, B. No: 7215/75, 5/11/1981; Clerfayt, Legros/Belçika, B. No: 10650/83, 17/5/1985; Booth-Clibborn/Birleşik Krallık, B. No: 11391/85, 5/7/1985; Malarde/Fransa, B.No: 46813/99, 5/9/ 2000; Molka/Polonya, B. No: 56550/00, 11/4/2006).

35. Görüldüğü üzere AİHS kapsamında korunan hak, yasama organının seçimi ile ilgili olup Anayasa'nın 127. maddesi uyarınca mahalli idare niteliğinde olan Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimiyle ilgili ihlal iddiaları, bağımsız bir hak olarak AİHS kapsamında değerlendirilmediğinden, bu hakka yönelik ihlal iddialarının bireysel başvuru konusu yapılabilmesi mümkün değildir.

36. Sonuç itibariyle, başvuruculaların ihlal iddiasının konusu, Anayasa'da güvence altına alınmış ve Sözleşme kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kalmaktadır.

37. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların başvuru dilekçesinde ifade ettiği şekliyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü haklar, Anayasa ve AİHS ile buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin ortak koruma alanına girmediğinden başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun, "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına, 23/7/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

LİBERAL DEMOKRAT PARTİ

B. No: 2014/11268 | Karar tarihi: 23.07.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11268

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

LİBERAL DEMOKRAT PARTİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11268)

Karar Tarihi: 23/7/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Liberal Demokrat Parti

Temsilcisi : Cem TOKER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanlığına aday olması nedeniyle Başbakanlık görevinden ayrılması gerektiğini belirterek, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 10/7/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 16/7/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Yüksek Seçim Kurulunun cumhurbaşkanı seçimi geçici aday listesine ilişkin kararı 8/7/2014 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Başvurucu, Yüksek Seçim Kurulunun bu kararına itiraz etmemiştir.

6. Cumhurbaşkanı seçimi kesin aday listesiyle ilgili Yüksek Seçim Kurulunun 10/7/2014 tarih ve 2014/3227 sayılı kararı, 11/7/2014 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. "Cumhurbaşkanı seçimi" nedeniyle aday gösterilenlere ilişkin itirazlar da bu kararla değerlendirilmiştir.

7. Yüksek Seçim Kurulunun "kesin aday listesi"ne ilişkin kararının ilgili kısmı şu şekildedir:

"… İlk oylaması 10 Ağustos 2014 Pazar günü, ilk oylamada geçerli oyların salt çoğunluğu sağlanamadığı takdirde ikinci oylaması 24 Ağustos 2014 Pazar günü yapılacak olan Cumhurbaşkanı Seçimi nedeniyle aday gösterilenlere ilişkin itirazlar Yüksek Seçim Kurulunca karara bağlanmış olup.

-Ekmeleddin Mehmet İHSANOĞLU,

-Recep Tayyip ERDOĞAN,

-Selahattin DEMİRTAŞ'tan

oluşan "KESİN ADAY LİSTESİ"nin 6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'nun 10. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca 11 Temmuz 2014 Cuma günü Resmî Gazete'de yayımlanmasına karar verilmesi gerekmiştir…"

8. Başvurucu, 10/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

19/1/2012 tarih ve 6271 Sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'nun "İtiraz ve kesin aday listesi" kenar başlıklı 10. maddesi ile aynı Kanun'un "Adayların görevden ayrılması ve göreve dönmesi" kenar başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 23/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 10/7/2014 tarih ve 2014/11268 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın kamu görevlisi olduğunu, Cumhurbaşkanlığına aday olması dolayısıyla Başbakanlık görevinden istifa etmesi gerektiğini, Başbakanlığın sağladığı maddi ve manevi imkânlardan yararlanarak Cumhurbaşkanlığı seçimine katılmasının, Anayasa'nın 10. maddesinde belirtilen eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

11. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

12. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan

Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. ...”

13. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

14. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.”

15. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup, anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre; bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu önkoşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, başvurucunun “güncel bir hakkının ihlal edilmesi”, bu ihlalden dolayı kişinin “kişisel olarak” ve “doğrudan” etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin “mağdur” olduğunu ileri sürmesi gerekir (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

16. Bu üç temel koşula ilave olarak 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine ancak Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasıyla başvurulabilir. Buradan çıkan sonuca göre Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamında bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi “mağdur” statüsü kazanamaz (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 25).

17. Bireysel başvuruda “mağdur” kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti kuralları gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, B. No: 62543/00, 10/11/2004, § 35). Ayrıca “mağdur” kavramının yorumu, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup, bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde uygulanmalıdır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, § 38).

18. Kendilerinin belirli bir işlemden doğrudan etkilenme tehdidiyle ya da tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını ve dolayısıyla potansiyel olarak mağdur olduklarını iddia eden başvurucular ile yalnızca ulusal hukukları değiştirmeyi veya toplumun menfaatinin korunmasını amaçlayan başvurular arasında dikkatli bir ayrım yapılmalıdır. Bu son bahsedilen türdeki ve içtihatta “halk davası” (actio popularis) olarak isimlendirilen başvurulara bireysel başvuru hakkı tanınmamıştır (bkz. Klass ve Diğerleri/Almanya, B.No: 5029/71, 6/9/1978, §33; Altuğ Taner Akçam/Türkiye, B.No: 27520/07, 25/10/2011, §66). Dolayısıyla bireylerin, kendi bireysel hakkının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakkı bulunmamaktadır.

19. Başvuru konusu olayda ilk oylaması 10/8/2014 tarihinde yapılacak olan Cumhurbaşkanı seçimi geçici aday listesine ilişkin Yüksek Seçim Kurulu kararı 8/7/2014 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Adaylara ilişkin itirazlar Yüksek Seçim Kurulunun 10/7/2014 tarih ve 2014/3227 sayılı kararı ile değerlendirilmiş ve reddedilmiştir. Başvurucu, Yüksek Seçim Kurulunca bu itirazların değerlendirildiği gün Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Başvurucu, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Başbakanlığın sağladığı maddi ve manevi imkânlardan yararlanarak Cumhurbaşkanlığı seçimine katılmasının, Anayasa'nın 10. maddesinde belirtilen eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Yüksek Seçim Kurulunun, Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin söz konusu kararlarının siyasal bir parti olan başvurucunun tüzel kişiliğine ait haklarına bir müdahale oluşturduğundan bahsedilemez. Dolayısıyla Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı adaylığına ilişkin Yüksek Seçim Kurulu kararları nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenmeyen başvurucu Partinin, bireysel başvuru yapma hakkı bulunmamaktadır.

21. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü Yüksek Seçim Kurulu kararlarından kişisel olarak etkilenmediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 23/7/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT TANAL

B. No: 2014/11368 | Karar tarihi: 23.07.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11368

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUT TANAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11368)

Karar Tarihi: 23/7/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Mahmut TANAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanlığına aday olması nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/7/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 16/7/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Yüksek Seçim Kurulunun cumhurbaşkanı seçimi geçici aday listesine ilişkin kararı

8/7/2014 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

6. Başvurucu, Yüksek Seçim Kurulunun bu kararına 9/7/2014 tarihinde itiraz etmiştir.

7. Cumhurbaşkanı seçimi kesin aday listesiyle ilgili Yüksek Seçim Kurulunun 10/7/2014 tarih ve 2014/3227 sayılı kararının 11/7/2014 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanması ile başvurucunun itirazının reddedildiği anlaşılmaktadır.

8. Yüksek Seçim Kurulunun "kesin aday listesi"ne ilişkin kararının ilgili kısmı şu şekildedir:

"... İlk oylaması 10 Ağustos 2014 Pazar günü, ilk oylamada geçerli oyların salt çoğunluğu sağlanamadığı takdirde ikinci oylaması 24 Ağustos 2014 Pazar günü yapılacak olan Cumhurbaşkanı Seçimi nedeniyle aday gösterilenlere ilişkin itirazlar Yüksek Seçim Kurulunca karara bağlanmış olup.

-Ekmeleddin Mehmet İHSANOĞLU,

-Recep Tayyip ERDOĞAN,

-Selahattin DEMİRTAŞ'tan

oluşan "KESİN ADAY LİSTESİ"nin 6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'nun 10. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca 11 Temmuz 2014 Cuma günü Resmî Gazete'de yayımlanmasına karar verilmesi gerekmiştir..."

9. Başvurucu, itirazının reddedilmesi üzerine 11/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

10. 19/1/2012 tarih ve 6271 Sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'nun "İtiraz ve kesin aday listesi" kenar başlıklı 10. maddesi ile aynı Kanun'un "Adayların görevden ayrılması ve göreve dönmesi" kenar başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 23/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/7/2014 tarih ve 2014/11368 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetinin ve bu partinin temsilcisi Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın farklı mezhep, din, etnik kökene sahip vatandaşları birbirinden ayrıştıran eylem ve söylemlerde bulunduğunu, bu durumun ülkede iç çatışma ve şiddetin artmasına sebep olduğunu, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanlığına aday olmasının hukuksuz olduğunu, adaylığının iptal edilmesi gerektiğini belirterek, Anayasa'nın 17., 19., 20., 24., 25., 26., 27., 28., 30., 34., 36., 38. ve 40. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

13. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

14. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan

Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. ...”

15. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

16. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.”

17. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup, anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre; bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu önkoşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, başvurucunun “güncel bir hakkının ihlal edilmesi”, bu ihlalden dolayı kişinin “kişisel olarak” ve “doğrudan” etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin “mağdur” olduğunu ileri sürmesi gerekir (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

18. Bu üç temel koşula ilave olarak 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine ancak Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasıyla başvurulabilir. Buradan çıkan sonuca göre Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamında bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi “mağdur” statüsü kazanamaz (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 25).

19. Bireysel başvuruda “mağdur” kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti kuralları gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, B. No: 62543/00, 10/11/2004, § 35). Ayrıca “mağdur” kavramının yorumu, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup, bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde uygulanmalıdır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, § 38).

20. Kendilerinin belirli bir işlemden doğrudan etkilenme tehdidiyle ya da tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını ve dolayısıyla potansiyel olarak mağdur olduklarını iddia eden başvurucular ile yalnızca ulusal hukukları değiştirmeyi veya toplumun menfaatinin korunmasını amaçlayan başvurular arasında dikkatli bir ayrım yapılmalıdır. Bu son bahsedilen türdeki ve içtihatta “halk davası” (actio popularis) olarak isimlendirilen başvurulara bireysel başvuru hakkı tanınmamıştır (bkz. Klass ve Diğerleri/Almanya, B.No: 5029/71, 6/9/1978, §33; Altuğ Taner Akçam/Türkiye, B.No: 27520/07, 25/10/2011, §66). Dolayısıyla bireylerin, kendi bireysel hakkının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakkı bulunmamaktadır.

21. Başvuru konusu olayda ilk oylaması 10/8/2014 tarihinde yapılacak olan Cumhurbaşkanı seçimi geçici aday listesine ilişkin Yüksek Seçim Kurulu kararı 8/7/2014 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Adaylara ilişkin itirazlar Yüksek Seçim Kurulunun 10/7/2014 tarih ve 2014/3227 sayılı kararı ile değerlendirilmiş ve reddedilmiştir. Başvurucu, Başbakanın Cumhurbaşkanlığına aday olmasının hukuksuz olduğunu, adaylığının iptal edilmesi gerektiğini belirterek Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Başvurucu, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın farklı mezhep, din, etnik kökene sahip vatandaşları birbirinden ayrıştıran eylem ve söylemlerde bulunduğunu, bu durumun ülkede iç çatışma ve şiddetin artmasına sebep olduğunu, Başbakan'ın Cumhurbaşkanı adayı olmasının Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Yüksek Seçim Kurulunun, Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin söz konusu kararlarının başvurucunun haklarına bir müdahale oluşturduğundan bahsedilemez. Dolayısıyla Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı adaylığına ilişkin Yüksek Seçim Kurulu kararları nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenmeyen başvurucunun, bireysel başvuru yapma hakkı bulunmamaktadır.

23. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü Yüksek Seçim Kurulu kararlarından kişisel olarak etkilenmediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 23/7/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT TANAL (2)

B. No: 2014/11438 | Karar tarihi: 23.07.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11438

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUT TANAL BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/11438)

Karar Tarihi: 23/7/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Mahmut TANAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanlığına aday olması nedeniyle Başbakanlık görevinden ayrılması gerektiğini belirterek, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 14/7/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca 17/7/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Yüksek Seçim Kurulunun Cumhurbaşkanı seçimi geçici aday listesine ilişkin kararı 8/7/2014 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

6. Başvurucu, Yüksek Seçim Kurulunun bu kararına 3/7/2014 tarihinde itiraz etmiştir.

7. Cumhurbaşkanı seçimi kesin aday listesiyle ilgili Yüksek Seçim Kurulunun 12/7/2014 tarihli kararı ile başvurucunun itirazı reddedilmiştir.

8. Yüksek Seçim Kurulunun "kesin aday listesi"ne ilişkin kararının ilgili kısmı şu şekildedir:

"... İlk oylaması 10 Ağustos 2014 Pazar günü, ilk oylamada geçerli oyların salt çoğunluğu sağlanamadığı takdirde ikinci oylaması 24 Ağustos 2014 Pazar günü yapılacak olan Cumhurbaşkanı Seçimi nedeniyle aday gösterilenlere ilişkin itirazlar Yüksek Seçim Kurulunca karara bağlanmış olup.

-Ekmeleddin Mehmet İHSANOĞLU,

-Recep Tayyip ERDOĞAN,

-Selahattin DEMİRTAŞ'tan

oluşan "KESİN ADAY LİSTESİ" nin 6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'nun 10. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca 11 Temmuz 2014 Cuma günü Resmî Gazete'de yayımlanmasına karar verilmesi gerekmiştir..."

9. Başvurucu, itirazının reddedilmesi üzerine 14/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

10. 19/1/2012 tarih ve 6271 Sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'nun "İtiraz ve kesin aday listesi" kenar başlıklı 10. maddesi ile aynı Kanun'un "Adayların görevden ayrılması ve göreve dönmesi" kenar başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 23/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 14/7/2014 tarih ve 2014/11438 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, Başbakanın kamu görevlisi olduğunu, Cumhurbaşkanlığına aday olması dolayısıyla başbakanlık görevinden istifa etmesi gerektiğini, Başbakanlığın sağladığı maddi ve manevi imkânları kullanarak Cumhurbaşkanlığı seçimine katılmasının eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağına aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

13. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

14. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. ..."

15. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

16. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir."

17. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup, anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre; bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu önkoşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, başvurucunun "güncel bir hakkının ihlal edilmesi", bu ihlalden dolayı kişinin "kişisel olarak" ve "doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin "mağdur" olduğunu ileri sürmesi gerekir (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

18. Bu üç temel koşula ilave olarak 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine ancak Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasıyla başvurulabilir. Buradan çıkan sonuca göre Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi "mağdur" statüsü kazanamaz (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 25).

19. Bireysel başvuruda "mağdur" kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti kuralları gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, B. No: 62543/00, 10/11/2004, § 35). Ayrıca "mağdur" kavramının yorumu, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup, bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde uygulanmalıdır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, § 38).

20. Kendilerinin belirli bir işlemden doğrudan etkilenme tehdidiyle ya da tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını ve dolayısıyla potansiyel olarak mağdur olduklarını iddia eden başvurucular ile yalnızca ulusal hukukları değiştirmeyi veya toplumun menfaatinin korunmasını amaçlayan başvurular arasında dikkatli bir ayrım yapılmalıdır. Bu son bahsedilen türdeki "halk davası" (actio popularis) olarak isimlendirilen başvurulara bireysel başvuru hakkı tanınmamıştır (bkz. Klass ve Diğerleri/Almanya, B.No: 5029/71, 6/9/1978, §33; Altuğ Taner Akçam/Türkiye, B.No: 27520/07, 25/10/2011, §66). Dolayısıyla bireylerin, kendi bireysel hakkının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakkı bulunmamaktadır.

21. Başvuru konusu olayda, ilk oylaması 10/8/2014 tarihinde yapılacak olan Cumhurbaşkanı seçimi geçici aday listesine ilişkin Yüksek Seçim Kurulu kararı 8/7/2014 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Başvurucunun itirazı Yüksek Seçim Kurulunun 12/7/2014 tarihli kararı ile değerlendirilmiş ve reddedilmiştir. Başvurucu, Başbakanın Cumhurbaşkanlığına

aday olmasının hukuksuz olduğunu, Başbakanlıktan çekilmesi gerektiğini belirterek Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Başvurucu, Başbakanın kamu görevlisi olduğunu, Cumhurbaşkanlığına aday olması dolayısıyla Başbakanlık görevinden istifa etmesi gerektiğini, Başbakanlığın sağladığı maddi ve manevi imkânları kullanarak Cumhurbaşkanlığı seçimine katılmasının eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağına aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Yüksek Seçim Kurulunun, Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin söz konusu kararlarının başvurucunun haklarına bir müdahale oluşturduğundan bahsedilemez. Dolayısıyla Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı adaylığına ilişkin Yüksek Seçim Kurulu kararları nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenmeyen başvurucunun, bireysel başvuru yapma hakkı bulunmamaktadır.

23. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü Yüksek Seçim Kurulu kararlarından kişisel olarak etkilenmediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 23/7/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KUDRET HATİPOĞLU VE SELMA HATİPOĞLU

B. No: 2013/1428 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1428

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KUDRET HATİPOĞLU VE SELMA HATİPOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1428)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucular : Kudret HATİPOĞLU

Selma HATİPOĞLU

Vekilleri : Av. Orçun BAYRAKTUTAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 16/5/2000 tarihinde Düzce 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tazminat davasının kısmen reddedildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 5/2/2013 tarihinde Düzce 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 17/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucular, 16/5/2000 tarihinde Düzce 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde, maliki oldukları taşınmazın mimari proje müellifi, statik proje müellifi, beton üreticisi ve fenni sorumlusu aleyhine açtıkları tazminat davasında, taşınmazlarının 1999 yılında Marmara Bölgesinde meydana gelen depremde ağır hasar gördüğünü ileri sürerek uğradıkları zararın tazminini talep etmişlerdir.

6. Mahkemece, 15/12/2009 tarih ve E.2000/208, K.2009/322 sayılı kararla; davalılardan Düzce Belediye Başkanlığı ve F.S hakkındaki davaların kısmen kabulüne, diğer davalılar bakımından davanın reddine karar verilmiştir.

7. Temyiz üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 13/7/2011 tarih ve E.2011/6641, K.2011/8268 sayılı ilamıyla; yapılan bilirkişi incelemelerine göre, olayın meydana gelmesinde yüzde elli oranında dava dışı müteahhidin sorumlu olduğu, müteahhidin davada taraf olmadığı ve başvuruculaların yakını olduğu iddiası karşısında bir savunmada bulunmadıkları, müteahhidin kusuruna karşılık gelen miktarın belirlenen zarardan indirilmesi gerektiği, meydana gelen olayda depremin, dolayısıyla doğa olayının yüzde yirmi beş etkili olduğu, bu orana karşılık gelen miktarın da zarardan indirilmesi gerektiği, diğer davalıların temyiz itirazları bakımından ise kendilerini vekille temsil ettirdikleri halde vekalet ücretine hükmedilmediği gerekçesiyle hüküm bozulmuştur.

8. Mahkemece, bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 13/3/2012 tarih ve E.2011/460, K.2012/93 sayılı kararla; bilirkişi raporunda gösterilen oranlar üzerinden resen hesaplama ve indirim yapılarak davanın kısmen reddine karar verilmiştir.

9. Temyiz üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 16/10/2012 tarih ve E.2012/9607, K.2012/15213 sayılı ilamıyla hüküm düzeltilerek onanmıştır.

10. Başvurucular, onama kararının 3/12/2012 tarihinde tebliğ edildiğini bildirmişlerdir.

11. Karar, 10/1/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

12. Başvurucular, 5/2/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

13. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 41. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Gerek kasten gerek ihmal ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ika eden şahıs, o zararın tazminine mecburdur.”

14. 818 sayılı mülga Kanun'un 43. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Hakim, hal ve mevkiin icabına ve hatanın ağırlığına göre tazminatın suretini ve şumulünün derecesini tayin eyler.”

15. 818 sayılı mülga Kanun'un 44. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Mutazarrır olan taraf zarara razı olduğu yahut kendisinin fiili zararın ihdasına veya zararın tezayüdüne yardım ettiği ve zararı yapan şahsın hal ve mevkiini ağırlaştırdığı takdirde hakim, zarar ve ziyan miktarını tenkis yahut zarar ve ziyan hükmünden sarfınazar edebilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 5/2/2013 tarih ve 2013/1428 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

17. Başvurucular, 1999 yılında Marmara Bölgesinde meydana gelen depremde taşınmazlarının ağır hasara uğradığını, 16/5/2000 tarihinde Düzce 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tazminat davasının kısmen reddedildiğini, temyiz üzerine Yargıtay tarafından hükmün onandığını, karar düzeltme yoluna başvurmadıklarını ve 10/1/2013 tarihinde hükmün kesinleştiğini, davalıların meydana gelen zarardan müteselsilen sorumlu tutulmaları gerekirken bu durumun Yargıtay tarafından dikkate alınmadığını ve bahse konu yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

18. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

19. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

20. Bireysel başvurunun ön şartlarından birisi başvuru süresi olup, bu durum başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür.

21. Bireysel başvuruların, 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılması gerekmektedir (B. No: 2012/1075, 12/2/2013, §§ 18-19).

22. Başvuru konusu olayda, başvuruculaların Düzce 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tazminat davasında 15/12/2009 tarihli kararla davanın kısmen reddine karar verilmiş, temyiz incelemesi sonucu 13/7/2011 tarihinde Yargıtay 4. Hukuk Dairesince hükmün bozulması üzerine Mahkemece bozma kararına uyularak, 13/3/2012 tarihinde davanın kısmen reddine hükmedilmiştir. Anılan kararın başvurucular tarafından temyizi sonucu Yargıtay 4. Hukuk Dairesince 16/10/2012 tarihinde hüküm düzeltilerek onanmış ve karar düzeltme yoluna başvurulmadığı için 10/1/2013 tarihinde kesinleşmiştir. Onama kararı 3/12/2012 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

23. Hukuk davalarında olağan kanun yolları temyiz ve karar düzeltme yoludur. Karar düzeltme yolu açık olan bir hükmün kesinleşmesi, karar düzeltme istemi sonunda verilen ret kararıyla veya karar düzeltme yoluna başvurulmamışsa temyiz onama kararının tebliğinden itibaren karar düzeltme başvuru süresinin sonunda gerçekleşir (B. No: 2013/1936, 18/9/2013, § 19).

24. Karar düzeltme yolu açık olan bir hükme yönelik olarak, etkili görmedikleri için bu yola

başvurmayan başvurucular, temyiz onama kararını öğrendikleri tarihte ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kararı öğrenmiş olup, karar düzeltme yoluna başvurmayarak, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkını kullanmışlarsa, buna ilişkin süreye riayet etmeleri beklenir. Her ne kadar derece mahkemesi kararı, karar düzeltme süresi sonunda kesinleşmekte ise de başvurucular bu yola başvurmadığında, temyiz onama kararı ile ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kararı öğrendiklerine göre, bu tarihten itibaren otuz gün içinde başvuruda bulunmaları gerekir. Karar düzeltme yolunu etkili bir yol olarak görmeyen başvurucular bireysel başvuruda bulunma yolunu tercih etmişlerse bireysel başvuruya ilişkin süreye riayet etmelidirler (B. No: 2013/1936, 18/9/2013, § 23).

25. Somut olayda, Düzce 2. Asliye Hukuk Mahkemesince verilen karar, Yargıtay 4. Hukuk Dairesince 16/10/2012 tarihinde onanmış ve karar düzeltme yoluna başvurulmadığı için bu tarihte başvuru yolları tüketilmiştir. Başvurucular, onama kararının öğrenildiği 3/12/2012 tarihinden itibaren otuz günlük başvuru süresi içinde bireysel başvuruda bulunmaları gerekirken, bu sürenin geçmesinden sonra 5/2/2013 tarihinde başvuruda bulunmuşlardır. Dolayısıyla başvuruda süre aşımı bulunduğu sonucuna varılmaktadır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün geçtikten sonra yapılan başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “süre aşımı” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “süre aşımı” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYRETTİN KAYA

B. No: 2013/2293 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2293

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYRETTİN KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2293)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Cüneyt DURMAZ

Başvurucu : Hayrettin KAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, terör olayları nedeniyle 1992 yılında köyünü terk etmek zorunda kaldığını, uğradığı zararların karşılanması amacıyla tazminat komisyonuna yaptığı başvurudan ve akabinde açtığı davadan bir sonuç alamadığını ve başvurusunun karara bağlanmasının yaklaşık 8 yıl sürdüğünü belirterek Anayasa'da düzenlenen mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 26/3/2013 tarihinde Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 27/6/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 17/9/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 25/9/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 25/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 26/11/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, karşı beyanlarını 4/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Diyarbakır ili, Kulp ilçesi, Akbulak köyünde ikamet etmekte iken 1992 yılında meydana gelen terör olayları nedeniyle köyünden göç etmiştir.

9. Başvurucu, 1992–2002 yılları arasında malvarlığına ulaşamaması nedeniyle uğradığı zararların karşılanması talebiyle, 7/9/2004 tarihinde 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkındaki Kanun kapsamında kurulan Diyarbakır Valiliği Zarar Tespit Komisyonu Başkanlığına (Komisyon) başvuruda bulunmuştur. (Komisyon kayıtlarında başvuru tarihi 23/11/2004 olarak yer almaktadır.)

10. Komisyon, 5/3/2008 tarih ve 2008/4-9733 sayılı kararıyla söz konusu yerleşim yerinin terör nedeniyle boşaltılmadığını, keşif ve tespit raporunda müracaatçının evinin sağlam olduğunu tespit etmiş ancak terör kaygısıyla arazilerini bir süre ekip biçememesi ve mal varlığına ulaşamaması nedeniyle oluşan zararlarının tazmini amacıyla 5.836,59 TL ödenmesine karar vermiştir. Başvurucunun Komisyonca belirlenen zarar miktarını kabul etmemesi üzerine 31/12/2008 tarihli uyuşmazlık tutanağı düzenlenmiştir.

11. Başvurucu, Komisyonun verdiği kısmen ret kararının iptali talebiyle 16/2/2009 tarihinde Diyarbakır İdare Mahkemesine dava açmıştır. Mahkeme, 24/12/2009 tarih, E.2009/324 ve K.2009/2585 sayılı kararıyla söz konusu yerleşim yerinin tamamen boşaltılan yerlerden olmadığı ve başvurucunun sübjektif güvenlik algısı nedeniyle göç etmesinden dolayı uğradığı zararların 5233 sayılı Kanun kapsamında idarece karşılanmasının mümkün olmayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Danıştay 15. Dairesinin 6/11/2012 tarih, E.2011/5489 ve K.2012/7177 sayılı kararıyla onanmıştır.

13. Onama kararı üzerine başvurucu, bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi zorunlu bir hukuk yolu olmadığı ve sonuç alamayacağı düşüncesiyle, karar düzeltme yoluna başvurmamıştır.

14. Başvurucu, Danıştay 15. Dairesinin temyiz talebinin reddine ilişkin kararının 4/3/2013 tarihinde kendisine tebliğinden sonra 26/3/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 5233 sayılı Kanun'un "Amaç" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle maddî zarara uğrayan kişilerin, bu zararlarının karşılanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemektir."

16. Aynı Kanun'un "Kapsam" kenar başlıklı 2. maddesi şöyledir:

“Aşağıda belirtilen zararlar bu Kanunun kapsamı dışındadır:

…

d) Terör dışındaki ekonomik ve sosyal sebeplerle uğranılan zararlar ile güvenlik kaygıları dışında kendi istekleriyle bulundukları yerleri terk edenlerin bu sebeple uğradıkları zararlar.”

17. Aynı Kanun’un “Zarar tespit komisyonları” kenar başlıklı 4. maddesi şöyledir:

“Zarar tespit komisyonları illerde; bu Kanun kapsamında yapılacak başvurular üzerine on gün içinde kurulur. Komisyon, bir başkan ve altı üyeden oluşur. Valinin görevlendireceği vali yardımcısı komisyonun başkanı; maliye, bayındırlık ve iskân, tarım ve köyişleri, sağlık, sanayi ve ticaret konularında uzman ve o ilde görev yapan kamu görevlilerinden vali tarafından belirlenecek birer kişi ile baro yönetim kurulunca baroya kayıtlı olanlar arasından görevlendirilecek bir avukat komisyonun üyesidir. Komisyonun başkan ve üyeleri her yıl ocak ayının ilk haftasında yeniden belirlenir. Eski üyeler yeniden görevlendirilebilirler. İş yoğunluğuna göre aynı ilde birden fazla komisyon kurulabilir.”

18. Aynı Kanun’un “Başvurunun süresi, şekli, incelenmesi ve sonuçlandırılması” kenar başlıklı 6. maddesi şöyledir:

“(Değişik: 28/12/2005 - 5442/3 md.) Zarar gören veya mirasçılarının veya yetkili temsilcilerinin zarar konusu olayın öğrenilmesinden itibaren altmış gün içinde, her hâlde olayın meydana gelmesinden itibaren bir yıl içinde zararın gerçekleştiği veya zarar konusu olayın meydana geldiği il valiliğine başvurmaları hâlinde gerekli işlemlere başlanır. Bu sürelerden sonra yapılacak başvurular kabul edilmez.

…”

19. Aynı Kanun’un “Karşılanacak Zararlar” kenar başlıklı 7. maddesi şöyledir:

“Bu Kanun hükümlerine göre sulh yoluyla karşılanabilecek zararlar şunlardır:

a) Hayvanlara, ağaçlara, ürünlere ve diğer taşınır ve taşınmazlara verilen her türlü zararlar.

b) Yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerinde uğranılan zararlar ile tedavi ve cenaze giderleri.

c) Terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle kişilerin mal varlıklarına ulaşamamalarından

kaynaklanan maddî zararlar.”

20. Aynı Kanun’un “Zararın Tespiti” kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

“7 nci maddede belirtilen zararlar, zarar görenin beyanı, adlî, idarî ve askerî mercilerdeki bilgi ve belgeler göz önünde tutularak olayın oluş şekli ve zarar görenin aldığı tedbirlere göre, zarar görenin varsa kusur veya ihmalinin de göz önünde bulundurulması suretiyle, hakkaniyete ve günün ekonomik koşullarına uygun biçimde komisyon tarafından doğrudan doğruya veya bilirkişi aracılığı ile belirlenir.”

21. Aynı Kanun’un geçici 1. maddesi şöyledir:

“Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde ilgili valilik ve kaymakamlıklara başvurmaları hâlinde, 19.7.1987 tarihi ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih arasında işlenen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü

maddeleri kapsamına giren eylemler veya anılan tarihler arasında terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararları hakkında da bu Kanun hükümleri uygulanır.

Bu maddeye göre yapılan başvurular, başvuru tarihinden itibaren iki yıl içinde sonuçlandırılır."

22. Aynı Kanun'un geçici 3. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun geçici 1 inci maddesi ve bu Kanuna 28/12/2005 tarihli ve 5442 sayılı Kanunla eklenen geçici 1 inci madde gereğince yapılan başvuruların sonuçlandırılma süresi, maddelerde öngörülen sonuçlandırılma süresinin bitiminden itibaren bir yıl uzatılmıştır. Bu sürenin de bitmesi ve başvuruların sonuçlandırılamamış olması halinde, Bakanlar Kurulu bu süreyi her defasında bir yılı aşmamak üzere uzatabilir."

23. Aynı Kanun'un geçici 4. maddesi şöyledir:

"(Ek: 24/5/2007-5666/1 md.) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde ilgili valilik ve kaymakamlıklara başvurmaları halinde, 19/7/1987 tarihi ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih arasında işlenen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1 inci, 3 üncü ve 4 üncü maddeleri kapsamına giren eylemler veya anılan tarihler arasında terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararları hakkında da bu Kanun hükümleri uygulanır.

Bu maddeye göre yapılan başvurular, başvuru tarihinden itibaren iki yıl içinde sonuçlandırılır. Bu sürenin de bitmesi ve başvuruların sonuçlandırılamamış olması halinde, Bakanlar Kurulu bu süreyi her defasında bir yılı aşmamak üzere uzatabilir."

24. 5233 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi gereğince yapılan başvuruların sonuçlandırılma süresi, son olarak 20/7/2013 tarih ve 28713 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 24/6/2013 tarih ve 2013/5034 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki Kararın 1. maddesiyle, 2/4/2012 tarih ve 2012/2996 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile uzatılan sürenin bitiminden itibaren bir yıl uzatılmıştır.

25. Danıştay 10. Dairesinin 30.12.2008 tarih ve E.2008/4141, K.2008/9584 sayılı kararı şöyledir:

"…Öte yandan; kişilerin malvarlıklarına ulaşamamaları nedeniyle uğradıkları zararların 5233 sayılı Yasa uyarınca tazmini; köyün, idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılması halinde mümkün olabileceğinden; Mahkemece bozma kararı üzerine davacının ikamet ettiği köyün boşaltılıp boşaltılmadığının araştırılmasından sonra bir karar verilmesi gerektiği tabiidir.

…"

26. Danıştay 10. Dairesinin 31/12/2008 tarih ve E.2008/5548, K.2008/9733sayılı kararı şöyledir:

"…5233 sayılı Yasanın yukarıda aktarılan maddelerinin değerlendirilmesinden; kişilerin malvarlıklarına ulaşamaması nedeniyle uğradıkları zararın 5233 sayılı Yasa uyarınca tazmininin, terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sonucu meydana gelmesi şartına bağlı bulunduğu; başka bir ifadeyle, köyün, idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılması halinde söz konusu zararların tazmini yoluna gidilebileceği; güvenlik kaygısına dayansa dahi, terör olayları sonucu köyü terk edenlerin malvarlıklarına

ulaşamaması nedeniyle uğradıkları zararın, sadece köyün idarece veya köy halkı tarafından tamamen boşaltılması halinde ve köyün boşaltılmasından köye dönüşün başladığı tarihe kadar geçen süreçle sınırlı olarak tazmininin mümkün olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Zira, boşaltılan bir köye dönüşün başlaması, o köyde güvenli bir şekilde yaşayabilme olanaklarına kavuşulduğu anlamına gelmektedir. Köye dönüş için sağlanması zorunlu olan asgari güvenlik düzeyi ölçütünün ise objektif olması gerektiği; başka bir anlatımla, köye geri dönen ve dönmeyen kişilere göre değişmemesi gerektiği de tabiidir.

Bu kabule göre, uyuşmazlığa konu olayda, davacının terör olayları sonucu terk ettiği Yoncalıbayır Köyü'nde bulunan malvarlığına ulaşamamasından kaynaklanan zararının; sadece köyün boşaltılmasından, köye dönüşün başladığı tarihe kadar geçen süreçle sınırlı kalmak kaydıyla tazmini olanaklı bulunduğundan, davalı idarece yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu 1 yıllık süre üzerinden hesaplanan miktarın ödenmesi yolundaki dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

…”

27. Danıştay 10. Dairesinin 20.2.2009 tarih ve E.2008/6679, K. 2009/1227 sayılı kararı şöyledir:

“…Dava konusu olayda; komisyonca düzenlenen tutanaklarda da belirtildiği üzere, Alluç Köyü'nde herhangi bir terör olayının meydana gelmediği; bununla birlikte, 1993 yılında bölgede yaşanan terör olayları nedeniyle köye geçici köy koruculuğu sisteminin getirildiği, koruculuğu kabul edenlerin köyde ikamet etmeye devam ettiği, diğerlerinin ise koruculuğu kabul etmedikleri için ve yaşanan terör olayları sonucu duydukları güvenlik kaygısı nedeniyle köyden göç ettikleri hususlarında çekişme bulunmamaktadır.

Buna göre, sadece geçici köy korucularının yaşadığı köyün, güvenli bir yerleşim yeri olduğundan bahsedilemeyeceği açık olup; güvenlik kaygısı nedeniyle köyü terk eden davacının 5233 sayılı Yasa kapsamında uğradığı bir zararı olup olmadığının tespiti ve saptanan zararının tazmini gerekirken, başvurusunun reddedilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamakta ise de; bu husus, temyize konu kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemektedir.

…”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 26/3/2013 tarih ve 2013/2293 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, Akbulak köyünün 1992 yılında terör eylemleri ve terörle mücadele kapsamında idarece yürütülen askeri operasyonlar nedeniyle güvenlik kaygısıyla boşaltıldığını, 2002 yılına kadar köyde kalan malvarlığına erişemediğini, uğradığı zararların karşılanması amacıyla yaptığı idari başvurudan ve akabinde açtığı davadan sonuç alamadığını ve başvurusunun karara bağlanmasının yaklaşık 8 yıl sürdüğünü belirterek Anayasa’da düzenlenen adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

30. Başvurucu, terör olayları nedeniyle vatandaşların zorunlu göçe tabi tutulduğunu, Akbulak köyünün gayri resmi olarak boşaltıldığını, uğradığı zararların karşılanması amacıyla yaptığı idari başvurudan ve ardından açtığı davadan Akbulak köyünün tamamen boşalan yerleşim yerlerinden biri olmadığı gerekçesiyle reddedildiği için bir sonuç alamadığını, oysa Akbulak köyünde birden fazla terör eylemi ve silahlı çatışma gerçekleştiğini, Akbulak İlköğretim Okulunun 1992-2003 yılları arasında kapalı kaldığını, bu nedenlerle köyü terk etmek zorunda kaldığını ve köyde bulunan taşınmazlarından yararlanamadığını tüm bunlardan dolayı mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyet değerlendirilirken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) mülkiyet hakkı konusunda benimsediği ilkelere değinilmiş, mülkiyetin korunması hakkının mutlak bir hak olmayıp devlete, özel ve tüzel kişilere ait olan mülkleri yasalarda belirtilen koşullar altında kullanma ve hatta bu kişileri bunlardan mahrum etme yetkisi de tanınabileceği, bu kapsamda ülkenin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde 1985 yılından itibaren güvenlik sorunları nedeniyle bazı köy ve kasabaların boşaltıldığı ve AİHM'nin ilgili şahısların köylerine girişlerinin reddedilmesinin, başvuranların mülkiyet haklarına bir müdahale teşkil ettiği sonucuna vardığı, bu karardan sonra bu kişilerin zararlarının karşılanması amacıyla 5233 sayılı Kanun'un kabul edildiği ifade edilmiştir.

32. Bakanlık görüşünde, ayrıca AİHM'nin özellikle silahlı çatışmalar, genel şiddet, insan hakları ihlalleri göz önüne alındığında, yetkili makamların, olağanüstü hal bölgesinde güvenliği sağlamak için istisnai tedbirler almalarını mecbur tutan bu müdahalenin dayanaktan yoksun olmadığı, bu müdahale nedeniyle meydana gelen zararları gidermek için oluşturulan iç hukuk yolunun ulaşılabilir ve etkin olduğu, temel olayların tespit edilmesi veya maddi tazminat hesaplaması gibi konulardaki değerlendirmelerin iç hukuk yolu olarak Komisyon tarafından yapılacağı sonucuna vardığı görüşüne yer verilmiştir.

33. Bakanlık görüşünde somut olayla ilgili özetle şu değerlendirmeler yapılmıştır: Mevcut başvuruda başvurucu Diyarbakır ili, Kulp ilçesi, Akbulak köyünde ikamet etmekte iken meydana gelen terör olayları nedeniyle 1992 yılında köyünü terk etmiştir. Başvurucunun başvurusu sonrasında Komisyon tarafından yapılan araştırma sonucunda Akbulak köyünün terör nedeniyle tamamen boşalmamış olduğu tespitinde bulunmakla birlikte terör kaygısıyla arazilerini bir süre ekip biçememesi nedeniyle oluştuğu belirlenen zararını tazmini amacıyla 5.836,59 TL ödenmesine karar verilmiştir. Başvurucu tarafından bu miktarın kabul edilmemesi üzerine Komisyon tarafından uyuşmazlık tutanağı düzenlenmiş, başvurucu da bu karara karşı idare mahkemesinde dava açmıştır. İdare mahkemesi tarafından dava hakkında yapılan araştırmada 5233 sayılı Kanun'un 8. maddesine uygun olarak ilgili kurum ve kuruluşlardan bilgi ve belge temininde bulunulmuş, Akbulak köyünün boşaltılmadığı, her beş yılda bir muhtarlık seçimlerinin yapıldığı, köye koruculuk sisteminin getirilmediği, yıllar itibariyle köydeki nüfusun bildirildiği tespit edilmiştir. Tüm bu somut araştırmalar sonrasında Mahkeme söz konusu köyün terör olayları nedeniyle tamamen boşalan köylerden olmadığı sonucuna vararak başvurucunun davasını reddetmiştir. Bu karara karşı başvurucu tarafından temyiz başvurusunda bulunulmuşsa da bu talep Danıştay tarafından reddedilmiştir. Böylelikle başvurunun 5233 sayılı Kanun kapsamında olmadığı kesinleşmiş kararla tespit edilmiştir.

34. Başvurucu, başvurunun esası hakkındaki Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyanında

Adalet Bakanlığının görüşüne katılmadığını belirtmiş, İdare Mahkemesine sunduğu dava dilekçesinde yer verdiği iddiaları özetleyerek yinelemiştir.

35. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 24).

36. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz bir takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular bariz bir takdir hatası veya açık keyfilik içermedikçe Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

37. Başvurucunun iddiaları incelendiğinde, idari başvuru ve yargılama aşamasında taşınmaz mallarına erişememekten dolayı uğradığı zararın usulünce tespit edilemediği, talep edilmesine rağmen tanıklarının komisyon ve mahkeme aşamasında dinlenmediği, ileri sürdüğü iddia ve sunduğu delillerinin yeterince araştırılmadığı ve zararının tazmin edilmediği, bu nedenlerle mülkiyet hakkının ihlal edildiği ileri sürülmektedir.

38. Başvurucunun taleplerinin reddine ilişkin 5/3/2008 tarihli Komisyon kararı ve derece mahkemelerinin karar gerekçeleri incelendiğinde, iddiaların özünün 5233 sayılı Kanun'un kapsamına ilişkin hükümler içeren 2. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendinde yer verilen "Terör dışındaki ekonomik ve sosyal sebeplerle uğranılan zararlar ile güvenlik kaygıları dışında kendi istekleriyle bulundukları yerleri terk edenlerin bu sebeple uğradıkları zararlar." ifadesinin Komisyon ve derece mahkemeleri tarafından yorumlanmasında ve ileri sürülen iddia ve delillerin değerlendirilmesinde isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

39. Başvurucu her ne kadar iddialarını mülkiyet hakkına dayanarak ileri sürmüşse de, başvurucunun dava ve temyiz dilekçelerinde de aynen ileri sürdüğü bu iddialarının idari makamların ve mahkemelerin delilleri değerlendirmesine ve konuya ilişkin hukuk kurallarının mahkeme tarafından yorumlanmasına ilişkin olduğu, nihai olarak lehine olmayan mahkeme kararının sonucundan şikâyet edildiği, bununla birlikte başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların ve delillerin derece mahkemeleri tarafından değerlendirilerek karşılandığı anlaşılmaktadır.

40. Nitekim Diyarbakır 1. İdare Mahkemesinin 24/12/2009 tarih ve E.2009/324, K.2009/2585 sayılı kararında 5233 sayılı kanun kapsamında hangi hallerde uğranılan zararların tazmin edilebileceği şu şekilde ifade edilmiştir:

"5233 sayılı Yasanın yukarıda aktarılan maddelerinin değerlendirilmesinden; "terör eylemleri" veya "terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler" sonucunda bir yerleşim yerinin tamamen boşalmış/boşaltılmış olması nedeniyle malvarlığına ulaşamayan kişilerce uğranılan maddi zararın, sözü edilen Yasa hükümlerine göre idarece sulh yoluyla ödenmesi gerekir. Bir başka deyişle, bir yerleşim yerinin güvenlik nedeniyle idarece veya güvenlik

kaygısıyla o yerleşim yerinde yaşayan ha/k tarafından "tamamen" boşaltılmış olması halinde yerleşim yerinin boşaltılmasından yerleşim yerine dönüşün başladığı tarihe kadar Yasada tek tek sayılmak suretiyle belirlenen maddi zararın idarece karşılanması mümkündür. Dolayısıyla, güvenlik kaygısına dayanılarak bir yerleşim yerinin kısmen boşalmış olması nedeniyle malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın idarece ödenmesine yasal olanak bulunmamaktadır.

Yerleşim yerinin kısmen boşalmış olması, o yerleşim yerinde güvenli bir şekilde yaşayabilme olanağını sağlayan asgari güvenlik şartlarının idarece yerine getirilmiş olduğunun nesnel bir göstergesidir. Güvenlik kaygısının, yerleşim yerinde sürek)i yasayan kişilere ve sözü edilen kaygı nedeniyle aynı yerleşim yerini terk eden kişilere göre değişmemesi gerekmektedir. Terör olayları nedeniyle toplumda oluşan korku ve endişe karşısında her bireyin farklı tepki göstermesi mümkündür. Bu nedenle, kişiden kişiye değişebilen bir duygu olan güvenlik kaygısının yukarıda belirtildiği şekilde nesnel bir ölçüte dayandırılması zorunludur. Ancak, bir yerleşim yerinde meydana gelen terör olayları nedeniyle yerleşim yerinde sadece köy korutulan ile bunların aileleri kalmış, diğer köy halkının yerleşim yerini terk etmiş olması halinde, bir başka İfade ile bu şekilde bir yerleşim yeri kısmen boşalmış ise yerleşim yerini kısmen terk eden köy halkının da güvenlik kaygısıyla köyden ayrıldığının kabul edileceği ve bu nedenden dolay» malvarlığına ulaşılamamasından kaynaklanan maddi zararın 5233 sayılı Yasa hükümlerine göre idarece karşılanacağı açıktır.”

41. Mahkemenin kararında Diyarbakır ili Kulp ilçesi Akbulak köyüne ilişkin şu değerlendirmelere yer verilerek davacının (başvurucunun) uğradığını ileri sürdüğü zararların 5233 sayılı Kanun kapsamında tazmininin mümkün olmadığına ve davanın reddine şu gerekçeyle karar verilmiştir:

“…

Dava dosyasında ve Mahkememizin 2008/2392 sayılı dava dosyasında yer alan bilgi ve belgelerden; Diyarbakır ili Kulp ilçesi Akbulak köyünün boşaltılmadığı, köyde geçici köy koruculuğu sisteminin getirilmediği, Genel Nüfus Sayımları ve tespitlerine göre 1990 yılında 970, 1997 yılında 615, 2000 yılında ise 877 kişinin köyde yaşadığı, 1995 yılı Milletvekili Genel Seçimlerinde 241, 1999 yılı Milletvekili Genel Seçimlerinde 246 oy kullanıldığı görülmüştür.

Bu nedenle yukarıda yer verilen açıklamalara göre Kulp ilçesi Akbulak köyünün boşalan yerleşim yerlerinden olmaması nedeniyle davacının subjektif güvenlik kaygısıyla da olsa köyden göç etmesinden dolayı uğradığını ileri sürdüğü zararın, 5233 sayılı Yasa kapsamında karşılanmasına olanak bulunmamaktadır.

…”

42. Mahkemenin belirtilen kararı, ilgili hükmün (5233 sayılı Kanun’un 2. maddesi) yorumu kapsamında başvurucunun zararının tazmin edilebilmesi için köyün ya da mezranın tamamen boşalmış/boşaltılmış olması veya anılan yerleşim yerlerinde sadece geçici köy korucularının kalması şartını arayan Danıştayın yerleşik içtihatlarına (§§ 25–27) uygun olup, herhangi bir keyfilik içermemektedir.

43. Böylelikle başvurucunun mülkiyetinde bulunan mallarını terör dolayısıyla terk etmediği Danıştayın onaması sonucu kesinleşen mahkeme kararıyla belirlenmiştir. Bakanlığın görüşünde de ifade edildiği üzere bunun doğal sonucu ise başvurucunun mülkiyet hakkına 5233 sayılı Kanun’un kapsamına girecek şekilde müdahalede bulunulmadığıdır. Anayasa

Mahkemesi açısından bu tespitten ayrılmayı gerektirecek herhangi bir husus bulunmadığından mülkiyet hakkı açısından ayrı bir değerlendirme yapılmayacaktır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Akbayır ve Diğerleri/Türkiye, 30415/08, 28/6/2011, §§ 85-88).

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, mülkiyet hakkı kapsamında bir inceleme yapılmasının mümkün olmadığı ve derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

45. Başvurunun incelenmesi neticesinde, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun bu bölümünün kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

46. Başvurucu, terör olayları dolayısıyla uğramış olduğu zararın tazmini için başvurduğu komisyonun incelemesinin ve devamındaki yargılamanın yaklaşık 8 yıl sürdüğünü ve bu sürenin uzun olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

47. Bakanlık görüşünde, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetin kabul edilebilirliği değerlendirilirken, öncelikle AİHM ve Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetki konusunda benimsediği ilkelere değinilmiş, adil yargılanmanın alt unsurların biri olan "makul sürede yargılanma hakkı" kapsamında değerlendirme yapılması gerektiği ve yargılanma süresinin uzunluğunun incelendiği durumlarda sadece bireysel başvurunun başlangıcı olan 23/9/2012 tarihinden sonraki dönemin değil, bu süreye kadar geçen sürecin de dikkate alınmakta olduğu ifade edilmiştir.

48. Bakanlık görüşünde, AİHM'ye göre hukuk ve idari davalarda sürenin kural olarak davanın mahkemeye getirildiği anda başladığını, ancak idari davalarda sürenin idari yargıda dava açılmadan önce söz konusu işlem aleyhine idareye başvuru yapılmasıyla da başlayabileceği belirtilmiştir.

49. Bakanlık görüşünde ayrıca, yargılama süresinin makul olup olmadığına her olayın kendine özgü koşulları ve özellikle davanın karmaşık olup olmadığı, başvurucunun yargılama süresince gösterdiği tavır ve davranışlar, kamu otoritelerinin ve özellikle de yargılama organlarının tutumları, davacının başvurucu açısından taşıdığı önem gibi ölçütler dikkate alınarak karar verildiği görüşüne yer verilmiştir.

50. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

51. Somut başvurunun dayanağını oluşturan "makul sürede yargılanma hakkı" Anayasa Mahkemesinin bu konuda daha önce aldığı kararlarda belirtildiği üzere, adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının

değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No:2012/1198, 7/11/2013, § 35-39).

52. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken hususlardır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40–46). Bu nedenle başvuruya konu yargılama süresinin makul olup olmadığı bu hususlar dikkate alınarak değerlendirilecektir.

53. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

54. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olmakla beraber, bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir (B.No: 2012/1198, 7/1/2013, § 45). Somut başvuru açısından benzer bir durum söz konusu olup makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak zaman diliminin başlangıç tarihi, başvurucunun terör olayları nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü zararların giderilmesi amacıyla Komisyona başvurduğu kayıt altına alınan 23/11/2004 tarihidir. Bu doğrultuda idari makama başvurulması ile başlayan süreç ile yargılamada geçen süreler ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

55. Somut başvuruda başvurucunun terör olayları nedeniyle uğradığı zararların giderilmesi amacıyla 23/11/2004 tarihinde Komisyona başvurduğu, Komisyonun 5/3/2008 tarihli kararıyla “2 yıl mal varlığına ulaşamama nedeniyle” toplam 5.836,59 TL ödenmesine karar verdiği, başvurucunun sulhname tasarısını kabul etmemesi nedeniyle 31/12/2008 tarihli uyuşmazlık tutanağının düzenlendiği, bu suretle idari başvurunun karara bağlanmasının yaklaşık 4 yıl 1 ay sürdüğü görülmektedir.

56. İdari karar alma ve yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, işlemlerin süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa’nın 36. maddesi, hukuk sisteminin, idari başvuruları ve davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu devlete yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44). Bu kapsamda, personel ve yargıç sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55).

57. Anayasa Mahkemesinin bu başvuruya benzer başka başvurularla ilgili daha önce verdiği kararlarda (B. No: 2013/3007, 2013/3008, 2013/3202 ve 2013/3309, 6/2/2014), bu konuda gereken çabanın gösterilmesi ve zamanında yeterli önlemlerin alınması koşuluyla, geçici olarak iş yükünde meydana gelen olağanüstü artıştan kaynaklanan belli bir süreye kadar

yaşanan gecikmelerden devletin sorumluluğunun ortaya çıkmayacağı ancak, bu tarz gecikmelerin yapısal bir soruna dönüşmesi ve halihazırda uygulanan yöntemlerin yetersiz hale gelmesi durumunda devletin, yaşanan gecikmelerden sorumlu hale geleceği kabul edilmiştir (B. No: 2013/3007, 6/2/2014, § 65).

58. Bakanlık görüşünde de ifade edildiği üzere 5233 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra Ekim 2012 tarihine kadar tüm komisyonlara toplam 361.279 başvuru yapılmış, bu başvurulardan 307.789'u karara bağlanmıştır. Yine bu tarih itibarıyla, ülke genelinde kurulan toplam 105 komisyondan 66'sı çalışmasını tamamlamış ancak 39 komisyon çalışmaya devam etmiştir.

59. 5233 sayılı Kanun'un 2. maddesi uyarınca, tazminat komisyonları, 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1., 3. ve 4. maddeleri kapsamına giren eylemler veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin maddî zararlarının sulhen karşılanması amacıyla kurulmuştur. Ancak, komisyonlara gelen başvuruların çok büyük çoğunluğunu 5233 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesine dayalı olarak 1987-2004 yılları arasında gerçekleşen aynı kapsamdaki eylem ve faaliyetler nedeniyle oluşan zararların tazmini amacıyla yapılan başvurular oluşturmaktadır. 5233 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte bu döneme ilişkin bir anda çok yüksek miktarda başvurunun geldiği anlaşılmaktadır. Diğer yandan, 5233 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi ile bu döneme ilişkin başvuruların anılan Kanun'un yürürlüğe girmesinden itibaren 1 yıl içinde yapılabileceği belirtilmiş fakat bu süre son olarak 5233 sayılı Kanun'a 5666 sayılı Kanunla eklenen geçici 4. madde ile 30/5/2008 tarihine kadar uzatılmıştır. Dolayısıyla komisyonlara bir dönem çok sayıda başvuru yapıldığı, fakat söz konusu başvuru yoğunluğunun devam etmesinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.

60. Yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde, 5233 sayılı Kanun uyarınca oluşturulan idari başvuru yolunda iş yükündeki artış geçici olup her bir başvurunun karara bağlanmasında yaşanan gecikmelere ilişkin makul süre değerlendirmesi yapılırken bu olgunun dikkate alınması gerektiği görülmektedir. Bu durumda, yaşanan gecikmelerin makul sürede yargılanma hakkının ihlaline yol açıp açmadığı konusunda bir karara varabilmek için 5233 sayılı Kanunla kurulan bu sistemin etkili bir şekilde işlemesi noktasında yetkili kişilerin yeterli çabayı gösterip göstermediklerinin ve gerekli önlemleri alıp almadıklarının ortaya konulması gerekmektedir.

61. 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurularda bu komisyonların anılan Kanun'un 7. ve 8. maddeleri uyarınca karşılanacak zararları tespit ettiği, bu çerçevede, her bir başvuruda yapılan talebe bağlı olarak, uğranılan zararların tespiti amacıyla keşifler yaptığı, ayrı ayrı ziraat, kadastro, inşaat vb. teknik bilirkişi raporları aldığı, başvuruculara taşınmazlarının değerini ve bu taşınmazlardan tarım arazisi niteliğinde olanlarının özelliklerine (yetişen tarla bitkisi, endüstri bitkisi, sebze, meyve ağacı olmasına) bağlı olarak gelirlerini hesapladığı görülmektedir. 360.000'in üzerinde başvuru için çok değişken ve ayrıntılı hesaplamalar yapılmak suretiyle her bir başvurucunun zararlarının tespiti amacıyla yürütülen bu işlemlerin komisyonlar açısından oldukça karmaşık ve zaman alıcı olduğu ortadadır (B. No: 2013/3007, 6/2/2014, § 69, benzer değerlendirmeler içeren AİHM kararı için bkz. Akbayır ve Diğerleri/Türkiye, 30415/08, 28/6/2011, § 69-70).

62. Bu çerçevede, 5233 sayılı Kanun kapsamında Diyarbakır ilinden yapılan başvurular hakkında karar almak üzere anılan Kanun'un 4. maddesi uyarınca bir komisyon kurulduğu,

başvuru sayısının çokluğu nedeniyle komisyon sayısının 26/5/2005 tarihinde 3'e ve daha sonra 6'ya kadar çıkarıldığı, 2012 yılına kadar 6 komisyon halinde çalışıldığı, kurulan komisyonlara toplam olarak yaklaşık 51.148 başvuru yapıldığı, 5233 sayılı Kanun'un yürürlülük tarihi olan 27/7/2004 tarihinden 2006 yılı sonuna kadar yaklaşık 42.594 başvuru yapıldığı anlaşılmaktadır. Komisyona 2004 yılı öncesi olaylara ilişkin sadece 30/5/2008 tarihine kadar başvuruların yapılabildiği, bu tarihten sonra 5233 sayılı Kanun kapsamında sadece yeni ortaya çıkan olaylara ilişkin başvuru yapılabileceği, dolayısıyla toplam başvuru sayısındaki artışın çok sınırlı olduğu, 15/4/2014 tarihi itibarıyla yapılan toplam 51.148 başvurudan 50.832'sinin karara bağlandığı, komisyon sayısının bire düştüğü ve sadece 316 başvurunun komisyon önünde derdest olduğu anlaşılmaktadır.

63. Görüldüğü gibi komisyonlara, belli bir dönem çok yoğun başvuru yapılmış ancak belirli bir tarihten sonra (30/5/2008) başvuru sayısında çok sınırlı bir artış gerçekleşmiştir. Komisyonlar bu tarihten sonra mevcut başvuruların karara bağlanması için çalışmaktadırlar. Başvuru sayısının çok yüksek olduğu dönemlerde Batman (B. No: 2013/3007, 6/2/2014, § 70) ve Siirt (B. No: 2013/3054, § 74) örneklerinde de görüldüğü üzere, illerde kurulan komisyonların sayısının arttırıldığı, iş yükünün erimesi sonrasında bu sayının düşürüldüğü ve işi biten komisyonların kapatıldığı görülmektedir. Hem ülke genelinde hem de Diyarbakır ilinde komisyonlarda karara bağlanmamış başvuruların sayısına bakıldığında çok az sayıda başvurunun kaldığı anlaşılmaktadır.

64. Ülke genelinde ve Diyarbakır ilinde karara bağlanan başvuru sayısı ve her bir başvuru kapsamında ayrı ayrı yürütülmesi gereken işlemler göz önünde bulundurulduğunda, komisyonların çok yoğun bir şekilde çalıştıklarının kabulü gerekmektedir. Komisyonların oluşumunu düzenleyen 5233 sayılı Kanun'un 4. maddesinde belirtildiği üzere, bu komisyonların yürüttüğü işlemleri yerine getirebilmek için sadece belirli niteliklere sahip kişilerin komisyon üyesi olabilmesi ve bu komisyon üyelerinin yarı zamanlı görev alan kamu görevlileri oldukları dikkate alındığında bir il içinde kurulan komisyon sayısının belirli bir sayının üzerinde arttırılması da mümkün görünmemektedir (2013/3007, 6/2/2014, § 72).

65. Somut olayda, Komisyon kayıtlarından anlaşıldığı kadarıyla, 23/11/2004 tarihinde Komisyona başvurulduğu, başvuru tarihinden yaklaşık 3 yıl 3 ay sonra Komisyonun 5/3/2008 tarihli kararıyla "2 yıl mal varlığına ulaşamama nedeniyle" başvurucuya toplam 5.836,59 TL ödenmesine karar verildiği, başvurucunun sulhname tasarısını kabul etmemesi nedeniyle yaklaşık 10 ay sonra 31/12/2008 tarihli uyuşmazlık tutanağının düzenlendiği, bu suretle idari başvurunun karara bağlanmasının 4 yıl 1 ay sürdüğü görülmektedir.

66. Başvurunun karara bağlanmasında yaşanan bu gecikmenin Komisyona daha önce yapılmış diğer başvuruların incelenmesi nedeniyle ortaya çıktığı açıktır. Yukarıda açıklanan nedenlerle de geçici olarak ortaya çıkan bu iş yükü artışının yapısal bir soruna dönüştüğü ve yetkililerin bu konuda üzerine düşeni yapmadıkları söylenemeyecektir.

67. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde, Komisyon tarafından uyuşmazlık tutanağının düzenlenmesinden sonra 16/2/2009 tarihinde dava dilekçesinin Diyarbakır İdare Mahkemesine sunulması suretiyle bu sürecin başladığı, dosyanın ilk incelemesinin ve taraflara tebligat işlemlerinin yapıldığı, Diyarbakır İdare Mahkemesinin 2008/2392 sayılı dava dosyasında ara karar ile 5233 sayılı Kanun'un 8. maddesi uyarınca dava konusu köy hakkında ilgili mercilerden bilgi ve belgelerin istenilmesine karar verildiği ve bu talebin sonucunun beklendiği ve 24/12/2009 tarihinde davanın reddine karar verdiği anlaşılmaktadır.

68. Başvurucu tarafından 5/2/2010 tarihinde kararın temyiz edilmesi üzerine İlk Derece Mahkemesince 6/2/2010 tarihinde temyiz ilk inceleme tutanağı düzenlenerek dosya temyiz incelemesi için 22/3/2010 tarihinde Danıştay'a gönderilmiştir. Temyiz talebine ilişkin olarak yaklaşık 2 yıl 7 ay sonra 6/11/2012 tarihinde Danıştay 15. Dairesince onama kararı verilmiştir.

69. Bu kararla birlikte neticelenen yargılama faaliyetinin toplam 3 yıl 8 ay 20 gün sürdüğü (16/2/2009-6/11/2012 tarihleri arası) anlaşılmaktadır.

70. Başvuru konusu yargılama süreci değerlendirildiğinde, ilgili dava dosyasının Diyarbakır 1. İdare Mahkemesince verilen ara karar ile bilgi ve belgelerin istenilmesi nedeniyle yaklaşık 10 ayda esasa ilişkin kararın verildiği, karara ilişkin temyiz talebinin yaklaşık 2 buçuk yıl sonra Danıştay tarafından karara bağlandığı anlaşılmaktadır. Ülke genelinde tazminat komisyonlarının aldıkları kararlar sonrasında açılan davalar nedeniyle ilgili Danıştay 10. Dairesine bu konuda kısa sürede çok sayıda temyiz dosyasının geldiği, ilgili Danıştay dairesinin halihazırda var olan iş yükünün yanı sıra ortaya çıkan bu yeni iş yükünün gecikmeye yol açtığı, 14/2/2011 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6110 sayılı Kanun ile Danıştay daire sayısının 13'ten 15'e çıkarıldığı, üye sayısının arttırıldığı ve birden fazla heyet halinde karar alma imkanının getirildiği, 5233 sayılı Kanun'un uygulanmasından doğan uyuşmazlıklara ilişkin yaklaşık 11.000 temyiz başvurusunun yeni kurulan Danıştay 15. Dairesine devredildiği, anılan Dairenin bu konuda gelen davalar hakkında çok sayıda (yaklaşık 22.000) karar verdiği ve 2013 yılı sonu itibarıyla bu konuda derdest dosya sayısının 2.400 olduğu dikkate alındığında, yukarıda yer verilen ilkeler çerçevesinde (§§ 56-57) geçici iş yükü artışına bağlı olarak ortaya çıkan gecikmenin yapısal bir soruna dönüştüğü ve yetkililerin bu konuda üzerine düşeni yapmadıkları söylenemez. Bu nedenle, her ne kadar temyiz talebinin karara bağlanması göreceli olarak uzun sürmüşse de, yargılamada geçen toplam süre dikkate alındığında kayda değer bir gecikmenin yaşanmadığı görülmektedir.

71. Başvurucunun idari başvurusunun karara bağlanması ile devamında açılan davanın neticelenmesi için geçen toplam sürenin (23/11/2004-6/11/2012 tarihleri arası) yaklaşık 7 yıl 11 ay olduğu görülmektedir.

72. Sonuç olarak, idari başvuru sürecinde komisyonlarda incelenen toplam başvuru sayısı, komisyonda her bir başvuru kapsamında yürütülen keşif, bilirkişi raporları alınması vb. faaliyetlerin bütünü düşünüldüğünde detaylı hesaplamalar yapılmasının gerekmesi ve işlemlerin karmaşık olması, söz konusu başvuru öncesi çok sayıda başvuru yapılması (Başvurucunun dosya sıra numarası 3455'tir.) ve bunların karara bağlanması, bunların yanı sıra yargılama sürecinde davanın ilk derece mahkemesinde 10 ayda ve Danıştay'da temyiz başvurusunun 2 buçuk yılda karara bağlanmasının bu konuda kısa sürede çok sayıda dosyanın gelmesinden kaynaklanması ancak, ortaya çıkan bu gecikmenin yapısal bir soruna dönüştüğünün ve yetkililerin bu konuda üzerine düşeni yapmadıklarının söylenemeyeceği (§ 70) ve idari davanın toplamda 3 yıl 8 ay 20 günde ilk derece ve temyiz aşamalarından geçerek kesinleşmesi gibi davanın tüm koşulları dikkate alındığında, toplamda 7 yıl 11 ayda başvurunun karara bağlanmasında kamu otoritelerine ve yargılama organlarına atfedilebilecek bir gecikmenin olduğu söylenemez.

73. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesinin gerektirdiği makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu görülmekle “açıkça dayanaktan yoksunluk” nedeniyle, KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN BİBER

B. No: 2013/2568 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2568

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN BİBER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2568)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Ramazan BİBER

Vekili : Av. Salih TORUN – Av. Ömer ÇİĞİL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 4/5/2006 tarihinde Kadıköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının kısmen reddedildiğini, hükmün Yargıtay tarafından karar düzeltme yolu kapalı olarak onandığını, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, kanuni hâkim güvencesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 10/4/2013 tarihinde İstanbul 10. Asliye Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 10/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/5/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu vekili 17/6/2014 tarihinde karşı beyanlarını sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 4/5/2006 tarihinde Peugeot Otomotiv Pazarlama A.Ş. aleyhine Kadıköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, davalı tarafından satılan aracı kullandığı sırada meydana gelen kazada aracın hava yastıklarının açılmadığını, bu nedenle ağır yaralandığını, araçta üretim ve imalat hatası olduğunu ileri sürerek, 1.000,00 TL maddi, 30.000,00 TL manevi tazminatın tahsilini talep etmiştir.

8. Başvurucu, 16/9/2009 tarihli ıslah dilekçesi ile maddi tazminat talebini 110.899,64 TL'ye yükseltmiştir.

9. Mahkemece, 23/12/2009 tarih ve E.2006/122, K.2009/566 sayılı kararla; başvurucunun yaralanmasının sadece kendisinin çarpmasından değil, aracın üretim hatası sonucu gizli ayıp olarak kabul edilen hava yastıklarının açılmamış olmasından kaynaklandığı gerekçesiyle; başvurucunun kusuru nedeniyle tazminat miktarından ½ oranında indirim yapılarak, 55.944,50 TL maddi, 10.000,00 TL manevi tazminatın davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 1/2/2011 tarih ve E.2010/6999, K.2011/923 sayılı ilamıyla; başvurucunun ıslah dilekçesine karşı davalı taraf zamanaşımı definde bulunduğu halde, bu savunma hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmeden ıslah edilen kısım yönünden de işin esasının incelenmiş olması doğru görülmemiş ve hükmün bu nedenle bozulmasına, diğer temyiz itirazlarının incelenmesine şimdilik yer olmadığına karar verilmiştir.

11. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 19/7/2012 tarih ve E.2011/212, K.2012/419 sayılı ilamla, aracın garanti süresinin 1 yıl olduğu, Borçlar Kanunu'nun 207. maddesine göre, satıcı daha uzun bir süre için kefalet etmemiş ise ayıba karşı tekeffülden mütevellit her davanın, satılandaki ayıp daha sonra ortaya çıksa bile satılanın alıcıya tesliminden itibaren 1 yıl geçmekle düşeceği, aracın tesliminden itibaren 1 yıllık garanti süresinin ve ıslah tarihi itibarıyla 1 yıllık zamanaşımı süresinin geçtiği gerekçesiyle 1.000,00 TL maddi, 10.000,00 TL manevi tazminatın davalıdan tahsiline, ıslah edilen kısmın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmiştir.

12. Temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 7/2/2013 tarih ve E.2012/29938, K.2013/2584 sayılı ilamıyla; dosyadaki yazılara, kararın bozmaya uygun olmasına, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun olan hükmün onanmasına, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun (HUMK) 440/III-2. maddesi gereği karar düzeltme yolu kapalı olmak üzere karar verilmiştir.

13. Başvurucu, 10/4/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurucunun karar düzeltme istemi üzerine, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 21/5/2013 tarih ve E.2013/13388, K.2013/13242 sayılı ilamıyla; temyiz ilamında belirtilen gerektirici nedenler karşısında ve temyiz edilen karara yönelik olarak karar düzeltme yolu açık olmasına rağmen maddi hata sonucu karar düzeltme yolunun kapalı olduğunun belirtildiği dikkate alınarak, HUMK'un 440. maddesinde sayılan nedenlerden hiçbirine girmeyen karar düzeltme isteminin reddine karar vermiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

16. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 41. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Gerek kasten gerek ihmal ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ika eden şahıs, o zararın tazminine mecburdur."

17. 818 sayılı mülga Kanun'un 47. maddesi şöyledir:

"Hâkim, hususi halleri nazara alarak cismani, zarara düçar olan kimseye yahut adam öldüğü takdirde ölünün ailesine manevi zarar namiyle adalete muvafık tazminat verilmesine karar verebilir."

18. 818 sayılı mülga Kanun'un 60. maddesi şöyledir:

"Zarar ve ziyan yahut manevi zarar namiyle nakdi bir meblağ tediyesine müteallik dava, mutazarrır olan tarafın zarara ve failine ittılaı tarihinden itibaren bir sene ve her halde zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren on sene mürurundan sonra istima olunmaz.

Şu kadar ki zarar ve ziyan davası, ceza kanunları mucibince müddeti daha uzun müruru zamana tabi cezayı müstelzim bir fiilden neşet etmiş olursa şahsi davaya da o müruru zaman tatbik olunur.

Eğer haksız bir fiil, mutazarrır olan taraf aleyhinde bir alacak tevlit etmiş olursa, mutazarrır kendisinin tazminat talebi müruru zaman ile sakıt olsa bile o alacağı vermekten imtina edebilir."

19. 818 sayılı mülga Kanun'un 207. maddesi şöyledir:

"Bayi daha uzun müddet için kefalet etmemiş ise, mebii ayıba karşı tekeffülden mütevellit her türlü dava, mebideki ayıp daha sonra meydana çıksa bile müşteriye teslim vukuundan itibaren bir sene geçmekle sakıt olur.

Fakat müşterinin bayi tarafından aleyhine ikame edilen davaya karşı mebiin tesliminden itibaren bir sene geçmeksizin ihbar ettiği ayıptan dolayı defi hakkı sene geçmekle sakıt olmayıp devam eder.

Bayi müşteriyi iğfal etmiş ise bu bir senelik müruru zamandan istifade edemez."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 10/4/2013 tarih ve 2013/2568 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, 4/5/2006 tarihinde Kadıköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının zamanaşımı nedeniyle kısmen reddedildiğini, temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince reddedilen kısım karar düzeltme sınırının üzerinde olduğu halde, HUMK'un 440/III-2. maddesi gereği karar düzeltme yolu kapalı olarak hükmün onandığını, bu şekilde hak arama hürriyetinin kısıtlandığını, HUMK'un 440/III-2. maddesinin uygulanma olanağının bulunmadığını, zira ilk bozma kararında gerekçe gösterilmeksizin bozma kararı verildiğini, olayda Borçlar Kanunu'nun 207. maddesindeki 1 yıllık sürenin, aynı maddenin son fıkrasında belirtildiği üzere, satıcı alıcıyı iğfal etmiş ise uygulanamayacağını, bu hükmün Mahkemece değerlendirilmediğini, ayrıca olayda ceza zamanaşımı süresinin de uygulanabileceğini, hava yastıklarının açılmamasının gizli ayıp niteliğinde olduğunu, ayrıca aracın maliki olmayıp sürücüsü olduğunu, dolayısıyla Borçlar Kanunu'nun 207. maddesinin de uygulanamayacağını, yargılamanın beş farklı hâkim tarafından yürütüldüğünü, bu şekilde tabi hâkim ilkesinin ihlal edildiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

22. Başvuru dilekçesi ve eklerinin değerlendirilmesi neticesinde, başvurucunun iddialarının, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı, karar düzeltme kanun yoluna başvuru olanağının bulunmadığı, kanuni hâkim güvencesinin ve makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiaları çerçevesinde incelenmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı iddiası

23. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

24. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

25. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

26. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

27. Somut olayda başvurucu, Kadıköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat

davasının zamanaşımı nedeniyle kısmen reddedildiğini, olayda Borçlar Kanunu'nun 207. maddesindeki 1 yıllık sürenin, aynı maddenin son fıkrasına göre, satıcı alıcıyı iğfal etmiş ise uygulanamayacağını, bu hükmün Mahkemece değerlendirilmediğini, ayrıca olayda ceza zamanaşımı süresinin de uygulanabileceğini, hava yastıklarının açılmamasının gizli ayıp niteliğinde olduğunu, ayrıca aracın maliki olmayıp sürücüsü olduğunu, dolayısıyla Borçlar Kanunu'nun 207. maddesinin de tatbik edilemeyeceğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Adalet Bakanlığı, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiasına ilişkin olarak, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

29. Başvurucunun, Kadıköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, Mahkemece tarafların delilleri toplanmış, Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulundan başvurucunun yaralanmasına ilişkin rapor alınmıştır. Kazaya karışan araç üzerinde üç kişilik bilirkişi heyeti tarafından yapılan inceleme sonucunda bilirkişiler, hava yastıklarının açılmamasının üretim hatasından kaynaklandığını, bu durumun gizli ayıp niteliğinde olduğunu bildirmişlerdir. Tazminat miktarının tespiti amacıyla farklı bilirkişi heyetinden rapor alınmış, başvurucu ıslah dilekçesi vererek tazminat talebini artırmıştır. Mahkemece, zararın sadece başvurucunun kendi çarpmasından değil, gizli ayıp niteliğinde olan hava yastıklarının açılmamasından kaynaklandığı gerekçesiyle başvurucunun kusuru dikkate alınarak ve tazminat miktarından yarı oranında indirim yapılarak davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

30. Temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesince, başvurucunun ıslah dilekçesine karşı davalı zamanaşımı definde bulunduğu halde, bu savunma hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmeden ıslah edilen kısım yönünden de işin esasının incelenmiş olması doğru görülmemiş ve hükmün bu nedenle bozulmasına karar verilmiştir.

31. Mahkemece bozma kararına uyularak, aracın garanti süresinin 1 yıl olduğu, Borçlar Kanunu'nun 207. maddesine göre satıcı daha uzun bir süre için kefalet etmemiş ise ayıba karşı tekeffülden mütevellit her dava, satılandaki ayıp daha sonra ortaya çıksa bile satılanın alıcıya teslim vukuundan itibaren 1 yıl geçmekle düşeceği, aracın tesliminden itibaren 1 yıllık garanti süresinin ve ıslah tarihi itibarıyla 1 yıllık zamanaşımı süresinin geçtiği gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne ve ıslah edilen kısma yönelik davanın reddine karar verilmiştir. Yargıtay 13. Hukuk Dairesince hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi reddedilerek hüküm kesinleşmiştir.

32. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

33. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

34. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti

niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiği İddiası

35. Başvurucu, 4/5/2006 tarihinde Kadıköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının zamanaşımı nedeniyle kısmen reddedildiğini, temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince reddedilen kısım karar düzeltme sınırının üzerinde olduğu halde, HUMK'un 440/III-2. maddesi gereği karar düzeltme yolu kapalı olarak hükmün onandığını, bu şekilde hak arama hürriyetinin kısıtlandığını, HUMK'un 440/III-2. maddesinin uygulanma olanağının bulunmadığını, zira ilk bozma kararında gerekçe gösterilmeksizin bozma kararı verildiğini belirterek, hak arama özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Adalet Bakanlığı görüşünde, yargılamanın kaç dereceli olacağı konusunun Devletin yargılama sistemine ilişkin bir tercih meselesi olduğunu, adil yargılanma hakkının mutlaka iki dereceli bir yargılama sistemini zorunlu kılmadığını bildirmiştir.

37. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne katılmadığını belirtmiş, ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

38. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

39. Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

40. Anayasa'nın 142. maddesi şöyledir:

"Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir."

41. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

42. Hak arama özgürlüğü Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenmiş ve anılan maddede hak arama hürriyeti için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş ise de Anayasa'nın, mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini öngören 142. ve davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını ifade eden 141. maddelerinin, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/816, 6/2/2014, § 46).

43. Başvuru konusu olayda, Kadıköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesince verilen 19/7/2012 tarihli kararın temyizi üzerine, Yargıtay 13. Hukuk Dairesince 7/2/2013 tarihinde hükmün onanmasına, HUMK'un 440/III-2. maddesi gereği karar düzeltme yolu kapalı olmak üzere karar verilmiştir. Başvurucu, her ne kadar karar düzeltme yolunun kapalı olması nedeniyle hak arama özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüşse de, Yargıtay 13. Hukuk Dairesince verilen karara karşı karar düzeltme yoluna başvurduğu ve anılan Dairece 21/5/2013 tarihli ilamla; temyiz ilamında belirtilen gerektirici nedenler karşısında ve temyiz edilen karara yönelik olarak karar düzeltme yolu açık olmasına rağmen maddi hata sonucu karar düzeltme

yolunun kapalı olduğunun belirtildiği dikkate alınarak, HUMK'un 440. maddesinde sayılan nedenlerden hiçbirine girmeyen karar düzeltme isteminin reddine karar verildiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucu karar düzeltme hakkının ortadan kaldırılması nedeniyle hak arama özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmişse de başvurucunun karar düzeltme istemi üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince karar düzeltme dilekçesi kabul edilerek, karar düzeltme talepleri esastan incelenmiş ve istemin reddine karar verilmiştir. Bu sebeple başvurucunun karar düzeltme yoluna başvuru hakkının kısıtlandığından söz edilemez.

44. Açıklanan nedenlerle, karar düzeltme talebinin esastan incelendiği dikkate alındığında, mahkemeye erişim hakkına yönelik açık bir ihlal saptanmadığından, başvurunun bu bölümünün"açıkça dayanaktan yoksun" olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Kanuni Hâkim Güvencesinin İhlal Edildiği İddiası

45. Başvurucu, Kadıköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, yargılamanın beş farklı hâkim tarafından yürütüldüğünü, bu şekilde kanuni hakim güvencesinin ihlal edildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

46. Adalet Bakanlığı görüşünde, davanın Kadıköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açıldığını ve Kadıköy Adliyesinin kapatılmasından sonra dava dosyasının İstanbul Anadolu 16. Asliye Hukuk Mahkemesine devredildiğini, anılan Mahkemelerin başvuru konusu olaydan önce ve yasayla kurulan Mahkemeler olduğunu bildirmiştir.

47. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne katılmadığını belirtmiş, ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

48. Anayasa'nın 37. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz.

Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz."

49. Hukuk devletinde, kanuni hâkim, tabii hâkim olarak anlaşılmalıdır. Tabii hâkim kavramı ise dar anlamda, suçun işlenmesinden veya çekişmenin doğmasından önce davayı görecek yargı yerini yasanın belirlemesi diye tanımlanmaktadır. Başka bir anlatımla tabii hâkim ilkesi, yargılama makamlarının, suçun işlenmesinden veya çekişmenin meydana gelmesinden sonra kurulmasına veya hâkimlerin atanmasına engel oluşturur; sanığa veya davanın yanlarına göre hâkim atanmasına olanak vermez (Anayasa Mahkemesinin 20/11/1990 tarih ve E.1990/13, K.1990/30 sayılı kararı).

50. Kanuni hâkim güvencesi ilkesi, olayın niteliğine göre, yargılamanın hangi mahkemede yapılacağının önceden belirlenmiş olması ilkesidir. Yargılama, tabii hâkimi dışında başka bir hâkim tarafından yapılamaz (B. No: 2013/2568, 18/9/2013, § 31).

51. Başvuru konusu olayda, başvurucu tarafından 4/5/2006 tarihinde Kadıköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada, Mahkemece yargılama yapılarak 23/12/2009 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesince hükmün bozulması üzerine Mahkemece yargılamaya devam edilerek 9/7/2012 tarihinde davanın kısmen kabulü yönünde hüküm kurulmuştur. 30/11/2012 tarihli Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) Kararıyla Kadıköy Adliyesinin kapatılması üzerine dava dosyası İstanbul Anadolu 16. Asliye Hukuk Mahkemesine devredilmiştir. Yargılamanın başından itibaren hüküm kesinleştiği 21/5/2013 tarihine kadar farklı hâkimler tarafından

davaya bakılmışsa da Hâkimlerin müstemir yetkilerinin HSYK tarafından belirlendiği, davanın görüldüğü Mahkemenin ise Kanun'la ve yargılama konusu olay gerçekleşmeden önce kurulduğu anlaşılmıştır.

52. Açıklanan nedenlerle, kanuni hâkim güvencesine yönelik açık bir ihlal saptanmadığından, başvurunun bu bölümünün“açıkça dayanaktan yoksun” olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

53. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

54. Başvurucu, Kadıköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

55. Adalet Bakanlığı, yargılamanın makul sürede tamamlanmadığı iddiasına ilişkin olarak, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

56. Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

57. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, haksız fiile dayalı tazminat davasında, 1086 sayılı mülga Kanun ve 6100 sayılı Kanun’da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

58. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

59. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 4/5/2006 tarihidir.

60. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

61. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun, 4/5/2006 tarihinde

Kadıköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, Mahkemece tarafların delilleri toplanmış, Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulundan başvurucunun yaralanmasına ilişkin rapor alınmıştır. Kazaya karışan araç üzerinde üç kişilik bilirkişi heyeti tarafından inceleme yaptırılarak rapor düzenlettirilmiştir. Tazminat miktarının tespiti amacıyla farklı bilirkişi heyetinden rapor alınmış, başvurucu ıslah dilekçesi vererek tazminat talebini artırmıştır. Mahkemece, 23/12/2009 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

62. Temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesince, 1/2/2011 tarihinde hükmün bozulması üzerine Mahkemece bozma kararına uyularak, 9/7/2012 tarihinde davanın kısmen kabulü yönünde hüküm kurulmuştur. Temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince 7/2/2013 tarihinde hüküm onanmış, karar düzeltme isteminin aynı Daire tarafından reddedildiği 21/5/2013 tarihinde hüküm kesinleşmiştir.

63. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

64. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu tazminat davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından, farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

65. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

66. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle toplam 200.000,00 TL maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

67. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

68. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

69. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit

edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

70. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kanuni hâkim güvencesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

5. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İZZET EKİN VE NUSRET EKİN

B. No: 2013/3337 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/3337

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İZZET EKİN VE NUSRET EKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3337)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucular : İzzet EKİN

Nusret EKİN

Vekili : Av. İlknur ÇANCI BATMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, hissedarı oldukları taşınmazın kadastro tespitinin iptali talebiyle açılan davanın 34 yıldır sonuçlandırılmadığını ve hâlihazırda ilk derece mahkemesi önünde derdest olduğunu, bu nedenle Anayasanın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespiti ile uğradıkları maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 10/5/2013 tarihinde Burhaniye Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 18/2/2014 tarihinde yapılan toplantıda, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 26/2/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucuların da hissedarı olduğu taşınmaz 28/9/1978 tarihinde, tapulama komisyonunun tespit çalışmaları sonucunda, başvurucu ve diğer hissedarları adına tescil edilmiştir.

8. Başvurucular İzzet Ekin ve bir kısım hissedarlar tarafından Kadastro Tespit Komisyonunca yapılan tespite 2/11/1978 tarihinde itiraz edilmiş, komisyonca yapılan inceleme üzerine, 26/12/1978 tarihli ek karar ve beyanname düzenlenmiştir.

9. Kadastro Tespit Komisyonunun 26/12/1978 tarihli ek karar ve beyannamesinin iptali talebiyle Burhaniye Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan dava neticesinde, Mahkemenin E.1979/21, K.1981/401 sayılı kararı ile taşınmazların tespit gibi tesciline karar verilmiştir.

10. Aynı taşınmaz hakkında, başvuruculaların da aralarında bulunduğu bir kısım davacılar aleyhine 12/1/1979 tarihinde Burhaniye Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan ve Mahkemenin E.1979/52 sırasına kaydedilen kadastro tespitinin iptali davası, görevsizlik kararı ile Burhaniye Kadastro Mahkemesine devredilerek, Mahkemenin E.1995/33 sırasına kaydı yapılmıştır.

11. Ayrıca, başvuruculaların da aralarında bulunduğu bir kısım davalılar aleyhine 10/1/1979 tarihinde açılan ve Burhaniye Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1979/46 sırasına kaydedilen bir diğer dava dosyası da görevsizlik kararı ile Burhaniye Kadastro Mahkemesine devredilerek, Mahkemenin E.2009/9 sırasına kaydı yapılmıştır.

12. Burhaniye Kadastro Mahkemesinin E.2009/9 sayılı dosyası, E.1995/33 sayılı dosya üzerinde birleştirilmiş olup, dava hâlihazırda ilk derece mahkemesi önünde derdesttir.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

14. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait

uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir.”

15. 3402 sayılı Kanun’un “Kadastro davalarında usul” kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder.”

16. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama usulü” kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

17. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

18. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

19. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 10/5/2013

tarih ve 2013/3337 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

21. Başvurucular, hissedarı oldukları taşınmaza ilişkin kadastro tespitinin iptali talebiyle açılan davanın 34 yıldır sonuçlandırılmadığını ve özel usul hükümlerine riayet edilmemesi nedeniyle hâlihazırda ilk derece mahkemesi önünde derdest olduğunu beyan ederek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Burhaniye Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1979/21 Sayılı Dosyasına İlişkin Olarak

22. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

23. Anılan Kanun hükmü uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Bu açık düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir.

24. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin gereğidir (B. No. 2012/51, 25/12/2012, § 18).

25. Başvurucular makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiaları kapsamında, makul sürenin tespitinde nazara alınacak sürenin başlangıç tarihi olarak Burhaniye Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1979/21 sırasına kayıtlı dava tarihini esas almış olmakla beraber, 3/1/1979 tarihli dava dilekçesi ile yargılamasına başlanılan E.1979/21 sayılı davanın, Mahkemenin 3/12/1981 tarih ve E.1979/21, K.1981/401 sayılı kararı ile reddedildiği ve kararın temyiz edilmemesi neticesinde 19/4/1982 tarihinde kesinleştiğine dair şerh verildiği görülmekle, başvurucuların belirtilen dava evrakına yönelik makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının incelenmesinin, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi kapsamı dışında kaldığı anlaşılmaktadır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 gününden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Burhaniye Kadastro Mahkemesinin E.1995/33 Sayılı Dosyasına İlişkin Olarak

27. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucuların Burhaniye Kadastro Mahkemesinin E.1995/33 sayılı dosyası yönünden ileri sürdükleri makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı

anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

28. Başvurucular, hissedarı oldukları taşınmazın kadastro tespitinin iptali talebiyle açılan davanın 34 yıldır sonuçlandırılmadığını belirterek, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

29. Başvuruculaın iddialarına konu ettikleri Burhaniye Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1979/21 sırası üzerinde yürütülen yargılama faaliyeti açısından, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiş olmakla, belirtilen iddia açısından değerlendirmeye alınacak yargılama süreci Burhaniye Kadastro Mahkemesinin E.1995/33 sayılı dosyası kapsamında yürütülen süreçtir.

30. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

31. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

32. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

33. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

34. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

35. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

36. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve

yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye hukuk mahkemesinde açılan davanın verilen görevsizlik kararıyla kadastro mahkemesine devredilmesi suretiyle yürütülen bir yargılamanın söz konusu olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

37. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Burhaniye Kadastro Mahkemesine görevsizlik kararı ile devredilen davalardan daha önceki esas numarasını taşıyan E.1979/46 sayılı davanın açılış tarihi olan 10/1/1979 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

38. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

39. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir.(B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

40. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucuların da aralarında bulundukları bir kısım davalılar aleyhine 10/1/1979 ve 12/1/1979 tarihlerinde açılan ve sırasıyla Mahkemenin E.1979/46 ve E.1979/52 sıralarına kaydedilen kadastro tespitine itiraz davalarının verilen görevsizlik kararları ile Burhaniye Kadastro Mahkemesine devredildiği, görevsizlik kararları 1987 yılında verilen dosyaların sırasıyla 1995 ve 2009 yıllarında Burhaniye Kadastro Mahkemesinin esasına kaydedilerek tensip zabıtlarının hazırlandığı, görevsizlik kararları sonrasında Mahkemenin E.1995/33 ve E.2009/9 sıralarına kaydedilen dosyaların, davalıları ve dava konusu parselin aynı olduğundan bahisle Mahkemenin E.1995/33 sayılı dosyası üzerinde birleştirildiği ve görevsizlik kararları sonrasında kaydedildiği esas üzerinde yaklaşık on dokuz yıldır karara bağlanmaksızın ilk derece mahkemesi nezdinde derdest olan davanın taraflarında kırk dört kişinin yer aldığı anlaşılmaktadır.

41. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin kısmen asliye hukuk kısmen kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 12-18).

42. Kadastro mahkemesi ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar

verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık otuz altı yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

44. Başvurucular, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

45. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

46. Başvuruculara tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık otuz altı yıllık yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara her birine takdiren 24.900,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

47. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

49. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık otuz altı yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara,

1. Burhaniye Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1979/21 sayılı dosyası yönünden ileri sürdükleri makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının "zaman bakımından

yetkisizlik” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Burhaniye Kadastro Mahkemesinin E.1995/33 sayılı dosyası yönünden ileri sürdükleri makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculaların her birine 24.900,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞAHABETTİN İLYAS YILMAZ

B. No: 2013/5636 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5636

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞAHABETTİN İLYAS YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5636)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Şahabettin İlyas YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Serik Cumhuriyet Başsavcılığına yaptığı şikayet üzerine kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, karara yaptığı itirazın gerekçesiz şekilde reddedildiğini, 9/2/2007 tarihinde Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının da reddine karar verildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 29/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 31/10/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 4/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 7/1/2014 tarihli görüş yazısına, başvurucu süresi içinde karşı beyanlarını sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 9/2/2007 tarihinde Y.D. ve yirmi davalı aleyhine Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2007/87 sayılı dosyasında açtığı davada, davalıların Serik Noterliğince düzenlenen vekaletnameye istinaden Serik Tapu Müdürlüğü nezdinde on dokuz parça gayrimenkul alım satım işini yapacaklarını, taşınmazların karşılığı olarak 1.923.000,00 TL'yi davalılara ödediğini, bir kısım taşınmazların satın alındığını, ancak kalan taşınmazlar alınmadığı gibi paranın da iade edilmediğini, davalıların vekaletnameyi kötüye kullandıklarını, toplam 1.769.996,50 TL'nin iade edilmesi gerektiğini ileri sürmüş, fazlaya dair haklarını saklı tutarak 100.000,00. TL'nin tahsilini talep etmiştir.

8. Başvurucu, 16/2/2007 tarihinde Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde N.Y. ve Ş.Y. aleyhine açtığı davada, adına taşınmaz alınması için gönderdiği para ile alınan taşınmazların başka şahıs adına tapuya tescil edildiğini, vekaletin kötüye kullanıldığını, mal kaçırmak kastı ile muvazaalı işlem yapıldığını ileri sürerek, bir kısım taşınmazların tapu kayıtlarının iptalini talep etmiş, Mahkemece, 18/12/2008 tarih ve E.2007/102, K.2008/725 sayılı kararla davanın Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2007/87 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

9. Başvurucu, 16/2/2007 tarihinde Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde V.K. ve İ.Ö. aleyhine açtığı davada, adına taşınmaz alınması için gönderdiği para ile alınan taşınmazların başka şahıs adına tapuya tescil edildiğini, vekaletin kötüye kullanıldığını, mal kaçırmak kastı ile muvazaalı işlem yapıldığını ileri sürerek, bir kısım taşınmazların tapu kayıtlarının iptalini talep etmiş, Mahkemece, 18/12/2008 tarih ve E.2007/103, K.2008/726 sayılı kararla davanın Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2007/87 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

10. Başvurucu, 16/2/2007 tarihinde Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde M.Ö., N.Y. ve Y.Ö. aleyhine açtığı davada, adına taşınmaz alınması için gönderdiği para ile alınan taşınmazların başka şahıs adına tapuya tescil edildiğini, vekaletin kötüye kullanıldığını, mal kaçırmak kastı ile muvazaalı işlem yapıldığını ileri sürerek, bir kısım taşınmazların tapu kayıtlarının iptalini talep etmiş, Mahkemece, 18/12/2008 tarih ve E.2007/104, K.2008/727 sayılı kararla Serik 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2007/87 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

11. Mahkemece, 25/12/2012 tarih ve E.2007/87, K.2012/544 sayılı kararla; "Davacı tarafından bir kısım davalılara havale edilen paraların havale edildiğinin davalılar tarafından kabul edildiği, ancak bir alacak karşılığı olarak havale edildiğinin beyan edildiği, dosyada bulunan havale makbuzlarında gönderilen paraların ne için gönderildiği konusunda kayıt/meşruhat düşülmediği anlaşılmıştır. Davalılar bu şekilde gerekçeli/vasıflı ikrarda bulunmaktadırlar. Bunun yanında havalenin bir borcun ödenmesi amacıyla yapıldığı hususunda yasal bir karine bulunduğu, bu karinenin tersini ileri sürenin bu iddiasını ispat ile yükümlü olduğu göz önüne alındığında; davacının, davalıların vasıflı ikrarları, yani

havaleyi kabul ederek alacaklarına karşılık aldıkları ikrarı karşısında, davacının herhangi bir kayıt içermeyen havalelerini davalılar tarafından kendisine gayrimenkul alınması için yapıldığını kesin delille ispat zorunluluğu olup, davacı bu iddiasını ispat edememiştir. Dava konusu edilen taşınmazlar yönünden de bahsi geçen havalelerin niteliği ispatlanamadığından ve tapuya güven ilkesi bulunduğu" gerekçeleriyle davanın reddine karar verilmiştir.

12. Kararın başvurucu tarafından temyizi üzerine, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 5/12/2013 tarih ve E.2013/24218, K.2013/30311 sayılı ilamıyla; asıl ve birleşen davalarda hangi gerekçe ile hangi hükmün kurulduğunun açıklanmadığı gerekçesiyle diğer yönlerden incelenmeksizin hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

13. Yargıtay bozma kararı tebliğ aşamasında olup, dava dosyası henüz Mahkemenin esasına kaydedilmemiştir.

14. Öte yandan başvurucu, 12/2/2007 tarihinde H.Ö. ve dört arkadaşı hakkında Serik Cumhuriyet Başsavcılığına şikayette bulunarak, adına taşınmaz alınması için şüphelilere para gönderdiğini, şüphelilerin gönderilen paralar ile kendi adlarına taşınmaz aldıklarını ileri sürerek, güveni kötüye kullanma ve dolandırıcılık suçlarından cezalandırılmalarını talep etmiştir.

15. Serik Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine Serik Sulh Ceza Mahkemesince 12/2/2007 tarih ve 2007/90 Müteferrik İş sayılı kararıyla; başvurucunun şikayet dilekçesinde bildirdiği taşınmazların tapu kaydına el konulma şerhi düşülmüştür.

16. Anılan karara şüphelilerin itirazı üzerine Serik Sulh Ceza Mahkemesinin 3/4/2007 tarih ve 2007/192 Müteferrik İş sayılı kararıyla; suçun işlendiği konusunda yeterli şüphenin bulunmadığı ve olayın hukuki ihtilaf niteliğinde olduğu gerekçesiyle taşınmazlara el konulma işleminin kaldırılmasına karar verilmiştir.

17. Anılan karar itiraz edilmeksizin kesinleşmiştir.

18. Serik Cumhuriyet Başsavcılığınca 26/9/2007 tarih ve 2007/479 Soruşturma numarası ile müşteki ile şüpheliler arasındaki fiillerin hukuki çekişmeden ibaret olduğu gerekçesiyle kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir.

19. Başvurucunun karara itirazı üzerine Alanya 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/12/2007 tarih ve 2007/542 Değişik İş sayılı kararı ile itirazın reddine karar verilmiştir.

20. Başvurucunun, 22/2/2012 tarihli dilekçesi ile şüpheliler hakkında, yeni delil çıktığı iddiasıyla şikayette bulunması üzerine, Alanya 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 31/5/2012 tarih ve 2012/476 Değişik İş sayılı kararı ile başvurucunun belirttiği hususların yeni delil mahiyetinde olmadığı gerekçesiyle talebin reddine kesin olarak karar verilmiştir.

21. Başvurucu, 8/2/2013 tarihinde H.Ö. ve altı arkadaşı hakkında Serik Cumhuriyet Başsavcılığına şikayette bulunarak, adına taşınmaz alınması için şüphelilere para gönderdiğini, şüphelilerin gönderilen paralar ile kendi adlarına taşınmaz aldıklarını ileri sürerek güveni kötüye kullanma ve dolandırıcılık suçlarından cezalandırılmalarını talep etmiştir.

22. Serik Cumhuriyet Başsavcılığınca 25/4/2013 tarih ve 2013/584 Soruşturma numarası ile müştekinin şikayetlerinin daha önce soruşturması yürütülen şikayetlerden farklı olmadığı, müştekinin daha önce kesinleşmiş savcılık ve mahkeme kararlarına karşı mütemadiyen

itirazda bulunduğu ve şikayetçi olduğu, yeniden soruşturma şartının gerçekleşmediği gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına, karara Alanya Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde itiraz edilebileceğine, itirazın reddi halinde itirazdan kaynaklanan giderleri ödemeye mahkum edileceğine karar verilmiştir.

23. Karara itiraz üzerine, Alanya 1. Ağır Ceza Mahkemesince 8/7/2013 tarih ve 2013/651 Değişik İş sayılı kararı ile kovuşturmaya yer olmadığına dair verilen karardaki gerekçeler usul ve yasaya uygun bulunmakla itirazın reddine, itiraz ile ilgili yapılan davetiye ve posta giderlerinin itiraz edenden alınmasına kesin olarak karar verilmiştir.

24. Karar, 29/7/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

25. Başvurucu, 29/7/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

26. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 18., 410., 411., 457., 458. ve 459. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 29/7/2013 tarih ve 2013/5636 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu, adına arsa alacakları düşüncesiyle N.Y., A.B., M.Ö. ve V.K.'ya toplam 1.770.000,00 TL havale yapıldığını, ayrıca taşınmaz alımı için vekaletname verildiğini, anılan şahısların taşınmazları kendi adlarına alarak tapuya tescil ettirdiklerini, sonrasında da başka kişilere satış yaptıklarını, havale edilen paranın da iade edilmediğini, 12/2/2007 tarihinde anılan şahıslar aleyhine suç duyurusunda bulunduğunu, 26/9/2007 tarihinde Serik Cumhuriyet Başsavcılığınca kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, anılan şahısların örgütlü olarak bu işleri gerçekleştirdiklerini ve kendisini dolandırdıklarını, 12/2/2007 tarihinde Serik Sulh Ceza Mahkemesince taşınmazlar üzerine el konulma işlemi gerçekleştirildiği halde 3/4/2007 tarihinde hukuki olmayan gerekçelerle kaldırıldığını, bu nedenle de mağduriyet yaşadığını, 9/2/2007 tarihinde Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde alacak davası açtığını, bu davanın 25/12/2012 tarihinde reddedildiğini, Mahkemece tanık dinlenilmesine karar verildiği halde dinlenen tanıkların beyanlarına neden itibar edilmediğinin açıklanmadığını, davanın makul süre içinde sonuçlandırılmadığını, 22/2/2012 tarihinde Serik Cumhuriyet Başsavcılığına yeniden suç duyurusunda bulunarak üç yeni tanıkla iki yeni şüphelinin ifadelerinin Savcılık tarafından alınmasını istediğini, buna rağmen Serik Cumhuriyet Başsavcılığınca Alanya 1. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilen dosyada Mahkemece 31/5/2012 tarihinde doğru olmayan gerekçe ile ret kararı verildiğini, 4/2/2013 tarihinde yaptığı şikayette Y.Ö.'nün 19/3/2007 tarihli savcılık ifadesinde emlak işi yapmadığını bildirmesine rağmen, vekaleten sattığı taşınmaza ilişkin olarak 15/10/2012 tarihinde aleyhine dava açıldığını, bunun yeni delil olduğunu, 2/12/2012 tarihli dilekçesinde belirttiği tanıkların ve şüphelilerin ifadelerine başvurulmadığını ileri sürerek, yeni delil ortaya çıktığı iddiasıyla suç duyurusunda bulunduğunu, Serik Cumhuriyet Başsavcılığınca hiçbir araştırma yapılmaksızın kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, itiraz halinde masrafların alınacağı yönünde de hüküm kurulduğunu, karara yaptığı itirazın Alanya 1. Ağır Ceza Mahkemesince 8/7/2013 tarihinde gerekçesiz şekilde reddedildiğini, Serik Cumhuriyet

Başsavcılığı ve Alanya 1. Ağır Ceza Mahkemesinin görevlerini gereği gibi yapmadıklarını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Ceza Soruşturmasının Sonucu İtibarıyla Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

29. Başvurucu, adına arsa alacakları düşüncesiyle para verdiği kişiler aleyhine güveni kötüye kullanma ve dolandırıcılık suçlarından suç duyurusunda bulunduğunu, 26/9/2007 tarihinde Serik Cumhuriyet Başsavcılığınca kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, 4/2/2013 tarihinde yaptığı şikayette Y.Ö.'nün 19/3/2007 tarihli savcılık ifadesinde emlak işi yapmadığını bildirmesine rağmen, vekaleten sattığı taşınmaza ilişkin olarak 15/10/2012 tarihinde aleyhine dava açıldığını, bunun yeni delil olduğunu, 2/12/2012 tarihli dilekçesinde belirttiği tanıkların ve şüphelilerin ifadelerine başvurulmadığını ileri sürerek, yeni delil ortaya çıktığı iddiasıyla suç duyurusunda bulunduğunu, Serik Cumhuriyet Başsavcılığınca hiçbir araştırma yapılmaksızın kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, karara yaptığı itirazın Alanya 1. Ağır Ceza Mahkemesince 8/7/2013 tarihinde gerekçesiz şekilde reddedildiğini, Serik Cumhuriyet Başsavcılığı ve Alanya 1. Ağır Ceza Mahkemesinin görevlerini gereği gibi yapmadıklarını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvurucunun şikâyeti üzerine Serik Cumhuriyet Başsavcılığınca tüm delillerin değerlendirilerek kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, başvurucunun iddialarının Cumhuriyet Başsavcılığınca incelendiğini bildirmiştir.

31. Başvurucu karşı beyanında, Serik Cumhuriyet Başsavcılığınca yeterli ve etkin soruşturma yapılmadığını, itiraz merciinin itirazı incelemeden karar verdiğini belirtmiştir.

32. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. …"

33. 30/11/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

34. Anılan Anayasa ve Kanun hükmüne göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No. 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

35. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı

veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

36. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. …"

37. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 38).

38. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin "medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların" ve bir "suç isnadının" esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bu ifadeden, hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır (B. No. 2012/917, 16/4/2013, § 21).

39. Bir ceza davasında üçüncü kişilerin suçlanması veya cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler, adil yargılanma hakkının koruma alanı dışında kalmaktadır. Bu kuralın istisnaları, ceza davasında medenî hak talebine imkân veren bir sistemin benimsenmiş veya ceza davası sonucunda verilen kararın hukuk davası açısından etkili ya da bağlayıcı olması hâlleridir (B. No. 2013/1845, 7/11/2013, § 37; Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Perez/Fransa, B. No. 47287/99, 12/2/2004, § 70).

40. Başvuru konusu olayda, başvurucunun Serik Cumhuriyet Başsavcılığına güveni kötüye kullanma ve dolandırıcılık suçundan yaptığı şikayet üzerine en son 25/4/2013 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş, bu karara yapılan itiraz, Alanya 1. Ağır Ceza Mahkemesince 8/7/2013 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

41. Hukuk sistemimiz açısından, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kalkmış olup, başvurucunun ceza muhakemesi sürecinde medeni haklarını ileri sürme imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca somut olayda başvurucunun isteğinin üçüncü kişilerin cezalandırılmasıyla, verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkilerinin de ceza muhakemesi süreci ile sınırlı olduğu ve başvurucunun iddiaları göz önünde bulundurulduğunda hukuk yargılaması açısından bağlayıcı bir etkisi bulunmadığı anlaşılmaktadır.

42. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesine dayanan ihlal iddiasının konusunun, Anayasa'da güvence altına alınmış ve Sözleşme kapsamında yer alan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kaldığı anlaşılmakla, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Serik Sulh Ceza Mahkemesi Kararı Yönünden Adil yargılanma Hakkının İhlali İddiası

43. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

44. Anılan Kanun hükmü uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilir. Niteliği itibarıyla kamu düzenine ilişkin olan bu başvuru şartını taşımayan bireysel başvuruların incelenebilmesi mümkün değildir.

45. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir (B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 18).

46. Başvuru konusu olayda, başvurucu, Serik Sulh Ceza Mahkemesince taşınmazlar üzerine konulan el koyma işleminin 3/4/2007 tarihinde hayali gerekçelerle kaldırıldığını, bu nedenle mağduriyet yaşadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

47. Başvurucu tarafından yapılan şikayet üzerine Serik Cumhuriyet Başsavcılığının talebiyle Serik Sulh Ceza Mahkemesince 12/2/2007 tarihinde başvurucunun bildirdiği taşınmazlara el konulmasına karar verilmiş, şüphelilerin itirazları üzerine Serik Sulh Ceza Mahkemesince 3/4/2007 tarihinde şüphelilere isnat edilen suçun işlendiği konusunda yeterli şüphenin bulunmadığı ve olayın hukuki ihtilaf niteliğinde olduğu gerekçesiyle el konulma işleminin kaldırılmasına karar verilmiş, itiraz edilmeksizin 3/4/2007 tarihi itibarıyla karar kesinleşmiştir. Bu durumda başvuru, zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

48. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesindeki Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı iddiası

49. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

50. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

51. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

52. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

53. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19). Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz.

54. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

55. Başvuru konusu olayda, başvurucu, adına arsa alacakları düşüncesiyle N.Y., A.B., M.Ö. ve V.K.'ya toplam 1.770.000,00 TL havale yapıldığını, ayrıca taşınmaz alımı için vekaletname verildiğini, anılan şahısların taşınmazları kendi adlarına alarak tapuya tescil ettirdiklerini, sonrasında da başka kişilere satış yaptıklarını, havale edilen paranın da iade edilmediğini, 9/2/2007 tarihinde Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı alacak davasının 25/12/2012 tarihinde reddedildiğini, Mahkemece tanık dinlenilmesine karar verildiği halde dinlenen tanıkların beyanlarına neden itibar edilmediğinin açıklanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

56. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvurucu tarafından Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan dava sonucunda verilen kararın Yargıtay tarafından bozulduğunu, dolayısıyla olağan kanun yollarının tüketilip tüketilmediğinin değerlendirilmesi gerektiğini bildirmiştir.

57. Başvurucu karşı beyanında, ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

58. Başvurucunun, 9/2/2007 tarihinde Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı alacak davası sonunda Mahkemece 25/12/2012 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 13. Hukuk Dairesince 5/12/2013 tarihinde hüküm bozulmuştur. Yargıtay kararının tebliğ süreci devam etmekte olup, dava dosyası henüz Mahkemenin esasına kaydedilmemiştir.

59. Başvurucu her ne kadar delilleri değerlendirilmeden davanın reddine karar verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüşse de yargılamanın halen devam ettiği, dolayısıyla hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarının henüz tüketilmediği anlaşılmıştır.

60. Açıklanan nedenlerle, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesindeki Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

61. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

62. Başvurucu, Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

63. Adalet Bakanlığı, makul sürede yargılama yapılmadığı iddialarına ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

64. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

65. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

66. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu alacak davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

67. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 9/2/2007 tarihidir.

68. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

69. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu tarafından 9/2/2007 tarihinde Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesine açılan alacak davasında Mahkemece, yine başvurucu tarafından açılan üç ayrı dava dosyası ile birleştirme kararı verilmiştir. Mahkemece, asıl ve birleşen davalarda toplam yirmi bir davalı aleyhine açılan davada yapılan yargılamada, tarafların delileri toplanmış, tanıkları dinlenmiş, keşif yapılarak bilirkişi raporu alınmış ve 25/12/2012 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir.

Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince 5/12/2013 tarihinde hüküm bozulmuştur. Yargıtay kararının tebliğ süreci devam etmekte olup, dava dosyası henüz Mahkemenin esasına kaydedilmemiştir.

70. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

71. Başvuruya konu davadaki taraf sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, mülga 1086 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık sekiz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

72. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

73. Başvurucu, etkin soruşturma yapılmaması ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle 1.700.000,00 TL maddi, 110.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

74. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

75. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık sekiz yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 4.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

76. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

77. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

78. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık sekiz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede

sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Ceza soruşturmasının sonucu itibarıyla adil yargılanma hakkının ihlali iddiasının "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Serik Sulh Ceza Mahkemesi kararı yönünden adil yargılanma hakkının ihlali iddiasının “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesindeki davanın sonucu itibarıyla adil yargılanma hakkının ihlali iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesindeki dava yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

5. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 4.400,00 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Serik 2. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SADİYE KOCA VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/6043 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6043

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SADİYE KOCA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6043)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Sadiye KOCA

Mehmet Rütfai KOCA

Mehmet Baki KOCA

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, murisleri aleyhine 17/9/1975 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında yargılamanın halen devam ettiğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 13/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 7/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına, başvurunun bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 7/3/2014 tarihli görüş yazısı başvurucular vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu vekili Adalet Bakanlığı görüşüne karşı 24/3/2014 tarihli beyan dilekçesi ibraz etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Derik ilçesi Bayraklı köyünde 1975 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda, 2 parsel numaralı taşınmaz, başvuruculaların murisi ve M.Ş.K. adlarına tespit edilmiştir.

8. M.Y. tarafından, başvuruculaların murisi ve M.Ş.K. aleyhine, 17/9/1975 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında 2 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptali talep edilmiştir.

9. Mahkemece, 14/4/1989 tarih ve E.1975/342, K.1989/7 sayılı ilamla, davanın reddine 2 parsel numaralı taşınmazın başvuruculaların murisi ve M.Ş.K. mirasçıları adlarına tapuya tesciline karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 29/3/1990 tarih ve E.1989/9477, K.1990/4197 sayılı ilamıyla hüküm bozulmuştur.

11. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda 11/10/1994 tarih ve E.1990/7, K.1994/12 sayılı kararla davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

12. Temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 24/10/1995 tarih ve E.1995/495, K.1995/11444 sayılı ilamıyla hüküm bozulmuştur.

13. Mahkemece bozma kararına uyulmuş olup, yargılama Derik Kadastro Mahkemesinin E.1996/1 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

15. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir. "

16. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder.”

17. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama usulü” kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

18. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

19. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

20. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculların 7/8/2013 tarih ve 2013/6043 numaralı başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

22. Başvurucular, 1975 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda Derik ilçesinde

bulunan taşınmazın murisleri adına tespit edildiğini, 17/9/1975 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde murisleri aleyhine açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, taşınmazları 39 yıldır kullanamadıklarını, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Başvuruculaın makul sürede yargılanma hakkı ile ilgili şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

24. Başvurucular, 17/9/1975 tarihinde, murisleri aleyhine Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

25. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmasına gerek görülmediği, başvuruculaın taşınmaz üzerinde mülkiyet hakkının bulunmadığı bildirilmiştir.

26. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13,2/7/2013, § 38).

27. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

28. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

29. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından

ayrıca değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

30. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde gözönünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

31. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

32. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

33. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 17/9/1975 tarihidir.

34. Başvuruya konu dava, başvuruculların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

35. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

36. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

37. Başvuruya konu yargılama süreci, kadastro tespitine itiraz ile başvuruculların murisi adına yapılan kadastro tespitinin iptali istemine ilişkindir.

38. Mardin ili Derik ilçesinde yapılan kadastro çalışması sırasında 2 parsel sayılı taşınmazın başvuruculların murisi ve arkadaşları adına tespit edilmesinden sonra, T.Y. ve arkadaşları tarafından başvuruculların murisi aleyhine Derik Kadastro Mahkemesinde 17/9/1975 tarihinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

39. Davanın tensip tutanağının düzenlenmesinden sonra tarafların delilleri toplanmış, taşınmazın tedavüllü tapu kayıtları getirtilmiş ve 3/4/1989 tarihinde keşif yapılarak bilirkişi raporu alınmıştır. Mahkeme 14/4/1989 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.

40. Kararın Yargıtay 16. Hukuk Dairesince 29/3/1990 tarihinde bozulması üzerine 25/6/1990 tarihinde dosya yeniden esasa kaydedilmiş ve bozma kararına uyularak yargılamaya devam edilmiştir. Mahkemece taşınmazın bulunduğu yerde yeniden keşif yapılmış ve 11/10/1994

tarihinde davanın kısmen reddine karar verilmiştir.

41. Kararın taraflarca temyizi üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesince 24/10/1995 tarihinde hüküm bozulmuştur. Mahkeme bozma kararına uyarak 16/1/1996 tarihinden itibaren yargılamaya devam etmiştir.

42. Taraf teşkilinin sağlanmasından sonra keşif kararı verilmiş, birçok ertelemeden sonra, 19/11/2013 tarihinde keşif yapılmıştır.Yargılama, Derik Kadastro Mahkemesinde halen devam etmektedir.

43. Yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

44. 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

45. Belirtilen hükümlere rağmen, Mahkemece defalarca davaya dâhil edilmesi gereken şahısların tespiti ve davaya dâhil edilmeleri, yargılama sırasında vefat edenlere ait veraset ilamlarının sunulması için taraflara süreler verildiği, birçok defa keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi, keşif masrafının yatırılmaması, ilçede tek hâkimin olması ve duruşmalarının bulunması, güvenlik gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda verilen bir kısım keşif ara kararlarından dönülerek tekrar taraf teşkili sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir.

46. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmaz sayısı gerekse taraf sayısı gerek keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

47. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2013/4687, 23/1/2014, § 47).

48. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, taraflarca muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, başvuruculara tutumunun yargılamanın

uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

49. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında yaklaşık otuz dokuz yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

50. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

51. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmişler olup, başvuruculaların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

52. Başvurucular, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadıklarını ve gelirlerinden istifade edemediklerini belirterek, maruz kaldıkları zarar karşılığı 250.000,00 TL maddi tazminata, 150.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

53. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvuruculaların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespiti halinde hakkaniyete uygun bir tazminata karar verilmesinin yerinde olacağı bildirilmiştir.

54. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

55. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculaların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

56. Başvuruculaların tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık otuz dokuz yıllık yargılama süresi nazara alındığında, başvuruculaların yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve başvuruculaların yargılamayı murislerinden intikalle takip etmekte oldukları nazara alınarak, her bir başvurucuya takdiren 3.750,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

57. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

58. Başvuruya konu yargılamanın otuz dokuz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul

sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculara ayrı ayrı 3.750,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Derik Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDÜRREZAK HAZAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/6045 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6045

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDÜRREZAK HAZAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6045)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Abdürrezak HAZAR

Fatma HAZAR

Zeynep HAZAR

Mustafa HAZAR

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, murisleri tarafından 21/7/1978 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 6/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 7/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına, başvurunun bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 7/3/2014 tarihli görüş yazısı başvurucular vekiline tebliğ edilmiş olup, başvurucular vekili tarafından 24/3/2014 tarihinde Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyan dilekçesi ibraz edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Kızıltepe ilçesi Akdoğan köyünde 1978 yılında yapılan kadastro çalışmaları sırasında 355 ve 357 parsel numaralı taşınmazlar kısmen başvuruculaın murisi, kısmen başka şahıslar ve kısmen Maliye Hazinesi adına tespit edilmiştir.

8. Başvuruculaın murisi ve diğer hissedarlar tarafından Maliye Hazinesi ve taşınmazın diğer hissedarları aleyhine 21/7/1978 tarihinde, Maliye Hazinesi tarafından Halef Kurt ve Fatma Kurt aleyhine 16/8/1978 tarihinde, 355 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptali amacıyla Kızıltepe Tapulama Mahkemesinin E.1978/70 sayılı dosyasında kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

9. Başvuruculaın murisi ve diğer hissedarlar tarafından Maliye Hazinesi ve taşınmazın diğer hissedarları aleyhine 14/8/1978 tarihinde, 357 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptali amacıyla Kızıltepe Tapulama Mahkemesinin E.1978/94 sayılı dosyasında kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

10. Kızıltepe Tapulama Mahkemesince, 30/11/1998 tarih ve E.1978/94, K.1998/145 sayılı kararla; E.1978/94 sayılı dava dosyası ile E.1978/70 sayılı dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1978/70 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

11. Dava dosyası 2013 yılında Mardin Kadastro Mahkemesine devredilmiş olup, yargılamaya Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/70 sayılı dava dosyasında devam edilmektedir.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

13. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir. "

14. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

15. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

...

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir."

16. 3402 sayılı Kanun'un "Deliller ve hakimin takdiri" kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir."

17. 3402 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı" kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur."

18. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculların 7/8/2013 tarih ve 2013/6045 numaralı başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

20. Başvurucular, 1978 yılında yapılan kadastro çalışmaları sırasında bir kısım taşınmazların kısmen Maliye Hazinesi kısmen başka şahıslar adlarına tespit edildiğini, belirtilen taşınmazlar hakkında murisleri tarafından 21/7/1978 tarihinde Kızıltepe Tapulama Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını ve 36 yıldır devam eden yargılama sürecinde taşınmazı kullanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Başvuruculaın makul sürede yargılanma haklarının ihlali ilgili şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvurucular, 21/7/1978 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açtıkları kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

23. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmasına gerek görülmediği, başvurucuların taşınmaz üzerinde mülkiyet hakkının bulunmadığı bildirilmiştir.

24. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049,26/3/2013, § 18).

25. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

26. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

27. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

28. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13,2/7/2013, § 38).

29. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

30. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

31. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

32. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde gözönünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

33. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

34. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

35. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 21/7/1978 tarihidir.

36. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda

muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

37. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

38. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

39. Başvuruya konu yargılama süreci, kadastro tespitine itiraz ile taşınmazın başvuruculların murisi adına tapuya tescili istemine ilişkindir.

40. Başvuruculların murisi, Maliye Hazinesine aleyhine 21/7/1978 tarihide Kızıltepe Tapulama Mahkemesinde açtığı davada, 355 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptali ile adına tescilini talep etmiştir. 357 parsel numaralı taşınmaz için de 14/8/1978 tarihinde aynı mahkemede dava açılmıştır.

41. Mahkemece, 30/11/1998 tarihinde her iki parsele yönelik açılan dava dosyaları birleştirilerek yargılamaya devam edilmiştir. 24/7/1984 tarihinde N.Ö. müdahil davacı olarak yargılamaya katılmıştır.

42. Mahkemece, davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, yargılama sürecinde birçok duruşma yapılmış olup, belirtilen celseler arasında genellikle üç aylık sürelerin bulunduğu, davanın esasına yönelik uyuşmazlığın sona ermediği anlaşılmıştır.

43. Mahkemece 30/6/1998 tarihinde keşif yapılarak rapor alınmıştır. Tarafların rapora itirazları üzerine eksik hususların tamamlanması ve taraf teşkilinin tekrar sağlanmasından sonra 18/12/2008 tarihinde yeniden keşif yapıldığı ve bilirkişi raporu alındığı anlaşılmıştır.

44. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılmasından sonra dava dosyası Mardin Kadastro Mahkemesine devredilmiş olup, yargılamaya Mardin Kadastro Mahkemesinde devam edilmektedir.

45. Yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

46. 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

47. Belirtilen hükümlere rağmen, Mahkemece defalarca davaya dâhil edilmesi gereken şahısların tespiti ve davaya dâhil edilmeleri, yargılama sırasında vefat edenlere ait veraset

ilamlarının sunulması için taraflara süreler verildiği, birçok defa keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi, keşif masrafının yatırılmaması, ilçede tek hâkimin bulunması ve seçim dönemi olması, komşu parsellerin tutanaklarının çıkarılmamış olması, güvenlik gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda verilen bir kısım keşif ara kararlarından dönülerek tekrar taraf teşkili sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir.

48. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmaz sayısı gerekse taraf sayısı bakımından ve keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

49. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2013/4687, 23/1/2014, § 47).

50. Başvuru konusu yargılamada söz konusu olduğu gibi, verilen birleştirme kararının adaletin daha iyi gerçekleştirilebilmesi için makul olduğu değerlendirilebilirse de, bu tür kararların yargılamayı uzatacağı göz önünde bulundurularak, yargılamanın diğer aşamalarında sürecin hızlandırılması hususunda daha fazla gayret ve özen gösterilmesi gerektiği açıktır.

51. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, taraflarca muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, başvuruculların tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

52. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında söz konusu otuz altı yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

53. Açıklanan nedenlerle, başvuruculların Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

54. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa’nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvuruculların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

55. Başvurucular, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadıklarını ve gelirlerinden istifade edemediklerini belirterek, maruz kaldıkları zarar karşılığı 250.000,00 TL maddi, 150.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

56. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvuruculara makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğinin tespiti halinde hakkaniyete uygun bir tazminata karar verilmesinin yerinde olacağı bildirilmiştir.

57. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

58. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

59. Başvuruculara tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin otuz altı yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, başvuruculara yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve başvuruculara yargılamayı murislerinden intikalle takip etmekte oldukları nazara alınarak, her bir başvurucuya takdiren 3.700,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

60. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

61. Başvuruya konu yargılamanın otuz altı yıldan beri sürdüğü ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculara ayrı ayrı 3.700,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculara tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ SERDAR UĞURLU

B. No: 2013/6330 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6330

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ SERDAR UĞURLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6330)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Ali Serdar UĞURLU

Vekili : Av. Özgür YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 6/9/2004 tarihinde Gaziantep Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı tazminat davasının reddedildiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, Anayasa'nın 2., 5., 10., 17. ve 36. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 16/8/2013 tarihinde Gaziantep 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 8/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 28/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 6/9/2004 tarihinde Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.Ş. aleyhine Gaziantep Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı tazminat davasında, hamili olduğu iki adet bononun tahsili amacıyla protesto edilmesi için davalıya verdiğini, davalının yasal sürede protesto yaptırmadığı için cirantalara karşı takip yapma imkanı kalmadığını, keşideciler aleyhine yaptığı icra takiplerinin de sonuçsuz kaldığını, davalının ağır kusuru nedeniyle bonoları tahsil edemediğini ve zarara uğradığını ileri sürerek, maddi ve manevi tazminat ile munzam zararın tazminini talep etmiştir.

8. Mahkemece, 22/6/2005 tarih ve E.2004/83, K.2005/476 sayılı kararla; manevi tazminat ve munzam zararın tazmini davasının reddine, maddi tazminat davasının kabulüne, 300.000,00 TL maddi tazminatın davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

9. Temyiz üzerine, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 10/7/2006 tarih ve E.2005/12125, K.2006/8223 sayılı ilamıyla; dava konusu bonoların davalı tarafından süresi içinde protesto edilmesi halinde başvurucunun, cirantadan senetlerin bedelini tahsil edip edemeyeceği, bu cirantanın protesto tarihi itibarıyla ekonomik durumunun bu bonoları ödemeye yeterli olup olmadığı, eş söyleyişle ödeme gücü bulunup bulunmadığı araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

10. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda; 25/4/2007 tarih ve E.2006/259, K.2007/106 sayılı kararla; lehtar ve ilk ciranta konumunda olan kişinin ödeme ve protesto süresi içinde acz içinde olduğu ve bu acz durumundan bonoları protesto ettirmeyen davalının sorumlu olmayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

11. Temyiz üzerine, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 4/6/2009 tarih ve E.2007/11525, K.2009/6891 sayılı ilamıyla eksik inceleme ve araştırmaya dayalı karar verildiği gerekçesiyle hüküm bozulmuştur.

12. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 15/1/2010 tarih ve E.2009/12167, K.2010/349 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

13. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 13/9/2011 tarih ve E.2010/63, K.2011/417 sayılı kararla; lehtar ve ilk ciranta konumunda olan kişinin protesto tarihi itibarıyla ekonomik durumunun bonoları ödemeye yeterli olmadığı, cirantanın 2/6/2006 tarihinde vefat ettiği, cirantanın bankalarda mevduat hesabının bulunmadığı, bonoların süresi içinde protesto edilmiş olması halinde dahi cirantanın ekonomik durumunun bonoları ödemeye yeterli olmadığı, bonoları protesto ettirmeyen davalının eyleminin sonuca etkili olmadığı, başvurucunun zaten bu bonoları tahsil edemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

14. Temyiz üzerine, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 25/1/2013 tarih ve E.2012/542,

K.2013/1628 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

15. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 11/6/2013 tarih ve E.2013/7731, K.2013/12128 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

16. Karar, 18/7/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu, 16/8/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

18. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 47. ve 105. maddeleri, 29/6/1956 tarih ve 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 626., 629., 642. ve 690. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 16/8/2013 tarih ve 2013/6330 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, ticari ilişki nedeniyle aldığı iki adet bonoyu, tahsil amacıyla protesto çekilmesi için Bankaya teslim ettiğini, bankanın süresi içinde protesto çekmemesi nedeniyle cirantalara müracaat haklarının ortadan kalktığını, Bankanın kusuru nedeniyle zarara uğradığı için 6/9/2004 tarihinde Gaziantep Asliye Ticaret Mahkemesinde tazminat davası açtığını, davalının banka olması nedeniyle hafif kusurlarından dahi sorumlu olmasına ve basiretli tacir gibi davranma zorunluluğu bulunmasına rağmen Mahkemece davanın reddedildiğini, davalının Devlet tarafından imtiyaz hakkı verilen kuruluş olduğunu ve sorumsuzluk sözleşmelerinin geçersiz olduğunu, Mahkemece tamamen tahmine dayalı olarak, somut ve delile dayalı olmayan gerekçelerle protesto çekilseydi dahi alacağın tahsilinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılarak davanın reddine karar verildiğini, cirantaya başvurma imkanı olsaydı haczi kabil malvarlığı olmadığı için aciz vesikası alınabileceğini ve borçluyu hayatının sonuna kadar takip edebileceğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 2., 5., 10., 17. ve 36. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

21. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Gaziantep Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada delilerin ve hukuk kurallarının yanlış ve hatalı değerlendirilerek davanın reddine karar verilmesinin Anayasa'nın 2., 5., 10., 17. ve 36. maddelerini ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Bu kapsamda başvurucunun ihlal iddialarının, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığı iddiaları açısından değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

22. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

24. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

25. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

26. Somut olayda başvurucu, ticari ilişki nedeniyle aldığı iki adet bononun tahsili amacıyla protesto çekilmesi için Bankaya teslim ettiğini, bankanın süresi içinde protesto çekmemesi nedeniyle cirantalara müracaat haklarının ortadan kalktığını, Bankanın kusuru nedeniyle zarara uğradığı için Gaziantep Asliye Ticaret Mahkemesinde tazminat davası açtığını, Mahkemece delillerin hatalı yorumlanması nedeniyle davanın reddedildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Başvurucunun, Gaziantep Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada, Mahkemece, tarafların delilleri toplanmış, icra takip dosyaları incelenmiş ve tüm dosya kapsamı doğrultusunda davanın kabulüne karar verilmiştir. Mahkemece verilen kararların Yargıtay tarafından bozulması üzerine bozma kararına uyularak, lehtar ve ilk ciranta konumunda olan kişinin protesto tarihi itibarıyla ekonomik durumunun bonoları ödemeye yeterli olmadığı, cirantanın 2/6/2006 tarihinde vefat ettiği, cirantanın bankalarda mevduat hesabının bulunmadığı, bonoların süresi içinde protesto edilmiş olması halinde dahi cirantanın ekonomik durumunun bonoları ödemeye yeterli olmadığı, bonoları protesto ettirmeyen davalının eyleminin sonuca etkili olmadığı, başvurucunun zaten bu bonoları tahsil edemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Hüküm aynı gerekçelerle Yargıtay tarafından onanmış ve karar düzeltme istemi reddedilerek kesinleşmiştir.

28. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

29. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

31. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

32. Başvurucu, Gaziantep Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

34. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, haksız fiile dayalı tazminat davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

35. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

36. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 6/9/2004 tarihidir.

37. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihi olan 11/6/2013 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

38. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu, 6/9/2004 tarihinde Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.Ş. aleyhine Gaziantep Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada, maddi ve manevi tazminat ile munzam zararın tazminini talep etmiştir. Mahkemece, tarafların delilleri toplanarak, 22/6/2005 tarihli kararla 300.000 TL maddi tazminatın davalıdan tahsiline karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 10/7/2006 tarihli kararıyla hüküm bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına

uyularak, 25/4/2007 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 4/6/2009 tarihinde hüküm bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 13/9/2011 tarihinde yine davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 25/1/2013 tarihli ilamıyla hüküm onanmış, karar düzeltme isteminin reddedildiği 11/6/2013 tarihi itibarıyla hüküm kesinleşmiştir.

39. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

40. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu tazminat davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık dokuz yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

42. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 100.000,00 TL manevi, 300.000,00 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

43. 6216 Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

44. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık 9 yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

46. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 6.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ABİDİN ÇELİK

B. No: 2013/6848 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6848

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABİDİN ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6848)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Abidin ÇELİK

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, murisi tarafından 27/10/1976 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında yargılamanın halen devam ettiğini belirterek, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 19/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 20/2/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu vekili 18/3/2014 tarihli dilekçesinde, yargılamanın uzun sürdüğünü belirtmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun murisi ve arkadaşları tarafından Derik Asliye Hukuk Mahkemesinde Maliye Hazinesi aleyhine tapu iptali ve tescil davası açılmıştır.

8. Mardin ili Derik ilçesi Bozbayır köyünde bulunan 2, 5, 8, 10, 13, 19, 21, 22, 43, 47 ve 68 parsel numaralı taşınmazlar, 1976 yılında yapılan kadastro çalışması sonunda kısmen mera vasfı ile Bozbayır köyü tüzel kişiliği adına tespit edilmiştir

9. Başvurucunun murisi Sırrı Çelik ve arkadaşları, taşınmazların kendilerine ait olduğu iddiasıyla Maliye Hazinesi ve Bozbayır köyü tüzel kişiliği aleyhine, 27/10/1976 tarihinde kadastro tespitine itiraz davası açmışlardır.

10. Derik Asliye Hukuk Mahkemesince de E.1977/64, K.1978/38 sayılı kararla dava konusu taşınmazların bulunduğu yerde kadastro çalışmaları yapıldığı için dava dosyasının Derik Kadastro Mahkemesine devrine karar verilmiştir.

11. Mahkemece, tüm taşınmazlara yönelik dava dosyaları birleştirilerek yargılama yapılmıştır.

12. Mahkeme, 12/4/1985 tarih ve E.1976/625, K.1985/8 sayılı kararla; 2, 5, 8, 13, 19, 21, 22, 43, 47 ve 68 parsel numaralı taşınmazların kadastro tespitlerinin iptali ile kısmen davacılar adlarına tapuya tescillerine karar vermiştir.

13. Temyiz üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 24/2/1987 tarih ve E.1985/5211, K.1987/2142 sayılı ilamıyla komşu parsellere ilişkin tapu kayıtları ve kadastro tutanaklarının dosyaya eklendikten sonra temyiz incelemesi yapılmak üzere dosyanın geri çevrilmesine karar verilmiştir.

14. Mahkemece, dosya yeni esasa kaydedilerek davaya devam edilmiş olup yargılama, Derik Kadastro Mahkemesinin E.1987/25 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

16. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

17. 3402 sayılı Kanun'un "Mahalli mahkemelerde görülmekte olan davaların devri ve eksik idari işler hakkında yapılacak işlem" kenar başlıklı 27. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Mahalli hukuk mahkemelerinde görülmekte olan kadastro ile ilgili ve henüz kesinleşmemiş bulunan taşınmaz mala ilişkin davalar hakkında o taşınmaz mal için kadastro tutanağı düzenlendiği tarihte bu mahkemelerin görevi sona erer ve davalara ait dosyalar mahkemesine resen devrolunur."

18. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

19. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

...

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir."

20. 3402 sayılı Kanun'un "Deliller ve hakimin takdiri" kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir."

21. 3402 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı" kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur."

22. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri

giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

23. 3402 sayılı Kanun’un Geçici 1. maddesi şöyledir:

“Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş tapulama mahkemeleri, kadastro mahkemesi adını alır ve açılmış davaları, bu Kanundaki hükümlere göre yürütür.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/9/2013 tarih ve 2013/6848 numaralı başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu, 1976 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda Bozbayır köyünde bulunan taşınmazların kısmen mera vasfıyla Bozbayır köyü tüzel kişiliği adına tespit edildiğini, murisi tarafından Maliye Hazinesi ve Bozbayır köyü tüzel kişiliği aleyhine Derik Kadastro Mahkemesinde 27/10/1976 tarihinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının, Mahkemenin E.1987/25 sayılı dava dosyasında halen devam ettiğini, taşınmazları 37 yıldan fazla süredir kullanamadığını, yargılamanın uzun sürdüğünü ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Başvurucu, murisi tarafından 27/10/1976 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında yargılamanın halen devam ettiğini belirterek, Anayasa’nın 35. ve 36. maddelerinde tanımlanan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

28. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmasına gerek görülmediği, mülkiyet hakkının ihlali iddiasına ilişkin olarak ise yargılamanın devam ettiği ve başvuru yollarının bu anlamda tüketilmediği bildirilmiştir.

29. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

30. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu

belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

31. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, başvurucunun murisi tarafından, taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkına ilişkin olarak Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

32. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

33. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

34. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

35. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

36. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 27/10/1976 tarihidir.

37. Başvuruya konu dava, başvurucunun miras bırakanından intikalle takip etmekte olduğu bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

38. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

39. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında

da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

40. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, Derik ilçesindeki bir kısım taşınmazların kadastro tespitine itiraz ile başvurucunun murisi ve arkadaşları adlarına tapuya tescili istemine ilişkin olduğu anlaşılmıştır.

41. Başvurucunun murisi ve arkadaşları tarafından 27/10/1976 tarihinde Maliye Hazinesi ve Bozbayır köyü tüzel kişiliği aleyhine açılan tespite itiraz davalarında, Bozbayır köyünde bulunan 2, 5, 8, 10, 13, 19, 21, 22, 43, 47 ve 68 parsel numaralı taşınmazların kadastro tespitlerinin iptali ile davacılar adlarına tapuya tescili talep edilmiştir. Mahkemece, tarafları aynı olan dava dosyaları birleştirilerek yargılamaya devam edilmiştir. Mahkeme, dava konusu tüm parseller üzerinde ayrı ayrı keşif yapmış ve 12/4/1985 tarihinde, kadastro tespiti sonucu oluşan parsellerin davacılara ait eski tapu kaydının kapsamında kaldığı ve davacıların zilyetliğinde oldukları gerekçesiyle davanın kabulüne, tespitin iptaline karar vermiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesince 24/2/1987 tarihinde, eksik hususların ikmali için dosyanın geri çevrilmesine karar verilmiş, Mahkemece dosya 1987/25 sayılı esasa kaydedilerek yargılamaya devam edilmiştir. Yargılama süresince yaklaşık 3 ay aralıklarla duruşmalar yapıldığı anlaşılmıştır.

42. Yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, dava konusu taşınmazlara komşu olan taşınmazlara ait tutanak ve dayanaklarının toplanmadığı, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

43. 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

44. Belirtilen hükümlere rağmen, Mahkemece defalarca keşif masraflarının ikmali, davaya dâhil edilmesi gereken şahısların tespiti ve davaya dâhil edilmeleri için taraflara süreler verildiği, birçok defa keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda verilen bir kısım keşif ara kararlarından dönülerek tekrar taraf teşkili sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir.

45. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmaz sayısı gerekse taraf sayısı bakımından ve keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

46. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2013/4687, 23/1/2014, § 47).

47. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, taraflarca muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, başvuruculların tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

48. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında yaklaşık otuz sekiz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

49. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

50. Başvurucu ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığı gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

51. Başvurucu, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadığını ve gelirlerinden istifade edemediğini belirterek, maruz kaldığı zarar karşılığı 250.000,00 TL maddi, 150.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

52. Adalet Bakanlığı, başvurucunun tazminat talebi konusunda görüş bildirmemiştir.

53. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

54. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

55. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık otuz sekiz yıllık yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve başvurucunun

yargılamayı murisinden intikalle takip etmekte olduğu nazara alınarak, takdiren 3.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

56. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

57. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık otuz sekiz yıldan beri devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 3.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir ilgili Derik Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

NAİME BAYRACI

B. No: 2013/7017 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7017

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAİME BAYRACI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7017)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucu : Naime BAYRACI

Vekili : Av. Ahmet Emir BİNİCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kendisine yanlış tedavi uygulanması sonucu uğradığı zararların tazmini istemiyle 2007 yılında açmış olduğu tam yargı davasının halen karara bağlanmamış olduğunu ve davanın iyi incelenmediğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitiyle maddi ve manevi zararlarının tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/9/2013 tarihinde Menderes 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 29/11/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 14/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş ve Adalet Bakanlığının 12/3/2014 tarih ve 30143 sayılı görüş yazısı 20/3/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş olup, başvurucu tarafından Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanda bulunulmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 24/3/2007 tarihinde gebeliği dolayısıyla artan sancıları nedeniyle Buca Seyfi Demirsoy Devlet Hastanesi Acil Servisine başvurmuştur. Hastanenin kadın hastalıkları ve doğum servisinde müşahade altına alınan başvurucu, tedavisinin ardından tam düşük tanısıyla 26/3/2007 tarihinde taburcu edilmiştir.

8. Aynı gün durumunun kötüye gitmesi üzerine başka bir hastane acil servisine müracaat eden başvurucu, burada dış gebelik teşhisiyle ameliyata alınmıştır.

9. Başvurucu, Buca Seyfi Demirsoy Devlet Hastanesinde kendisine dış gebelik teşhisinin konulmamış olması nedeniyle hayati tehlikeye maruz kaldığını, yapılan ameliyat sırasında da tüplerinden birinin alınması sonucu gebelik şansının azaldığını, olayda idarenin hizmet kusuru bulunduğunu ileri sürerek oluşan maddi ve manevi zararlarının tazmini amacıyla ilgili idareye 6/6/2007 tarihinde yaptığı başvurunun reddi üzerine İzmir 4. İdare Mahkemesinde 10/8/2007 tarihinde idare aleyhine tam yargı davası açmıştır.

10. İzmir 4. İdare Mahkemesinin 30/9/2010 tarih ve E.2007/1457, K.2010/1225 sayılı kararıyla, “Adli Tıp Kurumu 3. Adli İhtisas Kurulunca düzenlenen bilimsel rapor ve dosyadaki diğer bilgi ve belgelerin birlikte değerlendirilmesine göre bünyesinde risk taşıyan sağlık hizmetini yürüten davalı idarenin hizmetten yararlanan davacıya karşı ağır hizmet kusurunda bulunmadığı” gerekçesiyle dava reddedilmiştir.

11. Başvurucu, tarafına 16/12/2012 tarihinde tebliğ edilen kararı temyiz etmiş olup, başvuru tarihi itibarıyla dava Danıştay 15. Dairesi önünde derdesttir.

B. İlgili Hukuk

12. 2577 sayılı Kanun’un “Kapsam ve nitelik” kenar başlıklı 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır.”

13. 2577 sayılı Kanun’un “Dilekçeler üzerine ilk inceleme” kenar başlıklı 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

“(3) Dilekçeler, Danıştayda daire başkanının görevlendireceği bir tetkik hakimi, idare ve vergi mahkemelerinde ise mahkeme başkanı veya görevlendireceği bir üye tarafından:

a) Görev ve yetki,

b) İdari merci tecavüzü,

c) Ehliyet,

d) İdari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı,

e) Süre aşımı,

f) Husumet,

g) 3 ve 5 inci maddelere uygun olup olmadıkları,

Yönlerinden sırasıyla incelenir.

(4) Dilekçeler bu yönlerden kanuna aykırı görülürse durum; görevli daire veya mahkemeye bir rapor ile bildirilir. Tek hakimle çözümlenecek dava dilekçeleri için rapor düzenlenmez ve 15 inci madde hükümleri ilgili hakim tarafından uygulanır. 3 üncü fıkraya göre yapılacak inceleme ve bu fıkra ile 5 inci fıkraya göre yapılacak işlemler dilekçenin alındığı tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde sonuçlandırılır."

14. 2577 sayılı Kanun'un "Dosyaların incelenmesi" kenar başlıklı 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dosyalar, bu Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca konu itibariyle tespit edilip Resmi Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler gözönünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıra dahilinde bir karara bağlanır. Bunların dışında kalan dosyalar ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılır."

15. 2577 sayılı Kanun'un "Tebliğ işleri ve ücretler" kenar başlıklı 60. maddesi şöyledir:

"Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerine ait her türlü tebliğ işleri, Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır. Bu suretle yapılacak tebliğlere ait ücretler ilgililer tarafından peşin olarak ödenir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/9/2013 tarih ve 2013/7017 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, kendisine yanlış tedavi uygulanması sonucu uğradığı zararlarının tazmini istemiyle açtığı davanın altı yılı aşkın süredir sonuçlanmaması nedeniyle makul yargılanma süresinin aşıldığını, yargı makamının davalı tarafın dosyayı sürüncemede bırakmaya yönelik davranışlarını engelleyici hiçbir önlem almadığını, dolayısıyla davanın iyi incelenmediğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlalin tespitiyle maddi ve manevi zararının tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

18. Başvurucu, yargı makamının davalı tarafın dosyayı sürüncemede bırakmaya yönelik davranışlarını engelleyici hiçbir önlem almadığı yönündeki iddialarını davanın düzgün bir şekilde incelenmesi hakkının ihlali olarak ileri sürmüşse de, bu iddianın özü, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması hususu ile ilgilidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvurucunun tüm iddiaları Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı

çerçevesinde değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvurucu 2007 yılında idari yargıda açmış olduğu davaya ilişkin yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

21. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

22. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

23. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

24. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

25. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

26. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

27. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk

sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince “kamu hukuku” alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da, Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, yanlış uygulanan tedavi nedeniyle uğranılan zararların tazimini istemini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

28. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olmakla beraber, bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir. Somut başvuru açısından benzer bir durum söz konusu olup, makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak zaman diliminin başlangıç tarihi, başvurucu tarafından idarenin kusuru nedeniyle uygulanan yanlış tedavi sonucu uğramış olduğu maddi ve manevi zararlarının tazminine yönelik taleplerini ilgili idareye ilettiği 11/6/2007 tarihidir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 45).

29. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

30. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir.(B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

31. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yanlış uygulandığı ileri sürülen tedavi neticesinde uğranılan maddi ve manevi zararların tazmini istemini konu alan tam yargı davasında ilk derece mahkemesince, dosyanın usulüne uygun olarak tekemmülünün sağlandığı, ardından başvurucunun uğradığı zararlara ilişkin olarak idarenin hizmet kusurunun bulunup bulunmadığının tespiti amacıyla bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verildiği, Adli Tıp Kurumu Başkanlığınca gönderilen rapora dair taraf beyanlarının alınmasının ardından dosyanın karara bağlandığı ve yargılamanın yaklaşık üç yıl dört aylık bir sürede sonuçlandırıldığı, 7/3/2011 tarihi itibarıyla Danıştay kayıtlarına giren dosyanın hâlihazırda Danıştay 15. İdare Mahkemesi önünde derdest olduğu anlaşılmaktadır.

32. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun’da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun’un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 12-15).

33. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM tarafından verilen birçok ihlal

kararında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 54-60), başvuruya konu davada, uyuşmazlığın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve henüz sonuçlandırılmayan yedi yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

35. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

36. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

37. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

39. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

40. Başvuruya konu yargılamanın yedi yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SALİH GÖZCÜ

B. No: 2013/7188 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7188

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SALİH GÖZCÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7188)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Mehmet Salih GÖZCÜ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, aleyhine açılan ceza davasının makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 13/9/2013 tarihinde Bergama Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 19/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm, 9/1/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas hakkındaki incelemenin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği 13/1/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 13/2/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı

bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 2/7/2007 tarihinde işlediği iddia edilen hırsızlık suçu nedeniyle aynı tarihte gözaltına alınmış ve 3/7/2007 tarihinde tutuklanmıştır.

8. Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı 4/7/2007 tarihli iddianamesi ile başvurucunun hırsızlık suçundan cezalandırılması için Bursa 13. Asliye Ceza Mahkemesine kamu davası açmıştır.

9. Bursa 13. Asliye Ceza Mahkemesinin 26/7/2007 tarihli kararı ile başvurucunun hırsızlık suçundan 1 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş ve başvurucu aynı tarihte tahliye edilmiştir.

10. Temyiz üzerine ilk derece mahkemesinin kararı, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 27/5/2013 tarihli ilamı ile onanmış ve aynı tarihte kesinleşmiştir.

B. İlgili Hukuk

11. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 142. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 13/9/2013 tarih ve 2013/7188 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, Bursa 13. Asliye Ceza Mahkemesinde 4/7/2007 tarihli iddianame ile açılan dava sonucunda bir yıl altı ay hapis cezası ile cezalandırıldığını, bu kararın temyiz edildiğini, temyiz incelemesi sonucu kararın 27/5/2013 tarihinde kesinleştiğini, makul sürede tamamlanmayan yargılama nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

16. AİHS'nin "Adil yargılanma hakkı" başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes … cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir …"

17. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriği, AİHS'in "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmelidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

18. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 39).

19. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/673, 19/12/2013, § 27).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 41–45).

21. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

22. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

23. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz: Eckle/Almanya, B. No: 8130/78, 15/07/1982, § 73). Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir.

24. Somut olayda başvurucu, nitelikli hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla 2/7/2007 tarihinde tutuklanmış ve başvurucu hakkında 26/9/2004 tarihli iddianameyle kamu davası açılmıştır. Bursa 13. Asliye Ceza Mahkemesinin 26/7/2007 tarihli kararı ile başvurucunun 1 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Temyiz üzerine ilk derece mahkemesinin kararı, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 27/5/2013 tarihli ilamı ile onanmış ve aynı tarihte kesinleşmiştir. Somut olayda yargılama faaliyeti, başvurucunun gözaltına alınarak suç isnadından haberdar olduğu 2/7/2007 tarihi ile kararının kesinleşme tarihi olan 27/5/2013 arasında toplam 5 yıl 10 ay 25 gün sürmüştür.

25. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın

süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

26. Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, yargıç ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55).

27. Devlet, yargılama sisteminde çözüm bekleyen uyuşmazlıkların nicelik itibarıyla artmasına rağmen, yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilebilmesi için gerekli tüm tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, hukuk sisteminin adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunun bir görünümüdür.

28. Somut başvuru açısından özellikle değerlendirilmesi gereken yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliklerinin yol açtığı gecikmeler AİHM tarafından da müteaddit defalar incelemeye tabi tutulmuştur. Bu kapsamda, bir yapısal sorun olması ve yargılama sisteminde çözüm bekleyen uyuşmazlıkların uzun bir müddet zarfında artması ve birikmesi sonucu yargılamalarda makul sürenin aşılması durumunda, Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmaktadır (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 56).

29. İki dereceli bir yargılamada 5 yıl 10 ay 25 gün devam eden yargılama faaliyetinin, Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi gereğince, yargılama sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi zorunluluğu göz önünde bulundurulduğunda, hukuk sisteminde var olan yapısal ve organizasyona ilişkin eksikliklerin, yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmemesini izah edemeyeceği açıktır.

30. Somut olayda başvurucunun gözaltına alındığı 2/7/2007 tarihinden ilk derece mahkemesinin kararını verdiği 26/7/2007 tarihine kadar geçen süre 24 gündür. Kararın temyizi ile Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 27/5/2013 tarihli ilamı arasında geçen süre ise yaklaşık 5 yıl 10 aydır.

31. Yargılamanın 5 yıl 10 ay 25 gün sürmesinde başvurucuya veya müdafiine yüklenebilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yargılama süresinin makul olup olmadığının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gereken davadaki sanık sayısı, davanın karmaşıklığı, atılı suçun vasıf ve mahiyeti, söz konusu suç için öngörülen cezanın miktarı gibi unsurların hiçbiri somut davadaki yargılama süresinin makul olarak değerlendirilmesine olanak vermemektedir.

32. Yargılamanın yürütülmesindeki izlenen yöntem dikkate alındığında, 2/7/2007 tarihinde başvurucunun göz altına alınması ile başlayan ve Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 27/5/2013 tarihli ilamı ile sona eren tek sanıklı ve karmaşık nitelikte olmayan davadaki yaklaşık altı yıllık yargılama süresi makul olarak değerlendirilemez.

33. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

34. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş; ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

35. Başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

36. Başvurucu, tazminat talebinde bulunmadığından bu konuda bir karar verilmesine gerek bulunmamaktadır.

37. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan ibaret yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

C. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMED FESİH BAYDUR

B. No: 2013/7236 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7236

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMED FESİH BAYDUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7236)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Muhammed Fesih BAYDUR

Vekili : Av. Şenay KARAKUŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Tatvan Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/9/2013 tarihinde Tatvan Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 10/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 16/6/2006 tarihinde, alışveriş merkezinde boşluğa düşerek yaralanmıştır.

8. Başvurucu, 21/6/2006 tarihinde Tatvan Sulh Hukuk Mahkemesine başvurarak olay yerinde tespit yapılmasını talep etmiş, Mahkemece aynı tarihte tespit yapılarak bilirkişi raporu alınmıştır.

9. Başvurucu ve sekiz arkadaşı, 26/4/2007 tarihinde, Ankara 8. İdare Mahkemesinde Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) aleyhine açtıkları davada, TOKİ konutlarının olduğu yerde bulunan alışveriş merkezindeki açık boşluktan düşerek yaralandığını, davalının tedbir almaması nedeniyle olayın meydana geldiğini ve ağır hizmet kusuru bulunduğunu ileri sürerek, 40.000,00 TL maddi, 42.000,00 TL manevi tazminatın faiziyle tahsilini talep etmiştir.

10. Mahkemece, 22/5/2007 tarih ve E.2007/363, K.2007/1408 sayılı kararla; zarara konu fiilin Tatvan ilçesinde meydana geldiği ve Van İdare Mahkemesinin yetki alanında olduğu gerekçesiyle davanın yetki yönünden reddine, dava dosyasının Van İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

11. Van İdare Mahkemesince yapılan yargılama sonunda, 29/5/2009 tarih ve E.2007/2821, K.2009/1243 sayılı kararla; işyerinin olay tarihinden önce sahibine teslim edildiği, uyuşmazlığın Borçlar Kanunu'nun bina sahibinin sorumluluğunu düzenleyen hükmü uyarınca adli yargıda çözümlenmesi gerektiği belirtilerek görev yönünden davanın reddine karar verilmiştir.

12. Temyiz edilmeyen karar, 20/11/2009 tarihinde kesinleşmiştir.

13. Başvurucu, 10/12/2009 tarihinde Tatvan Asliye Hukuk Mahkemesinde TOKİ Başkanlığı, Pekhan İnş. ve Tic. Koll. Şti. ve Metroplan Müş. ve Müh. San. Tic. Ltd. Şti. aleyhine açtığı davada, davalıların kusurlu filleri sonucu düşerek yaralandığını ileri sürerek, 40.000,00 TL maddi, 42.000,00 TL manevi tazminatın faiziyle tahsilini talep etmiştir.

14. Mahkemece yapılan yargılama sonunda, 21/5/2013 tarih ve E.2009/693, K.2013/348 sayılı kararla; davalıların kusurlarının bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

15. Karar temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi devam etmektedir.

16. Başvurucu, 11/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 41. ve 58. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/9/2013 tarih ve 2013/7236 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 16/6/2006 tarihinde alışveriş merkezindeki merdiven boşluğuna düşerek yaralandığını, 26/4/2007 tarihinde İdare Mahkemesinde açtığı tazminat davasının görev yönünden reddedilmesi üzerine, süresinde başvuruda bulunduğu Tatvan Asliye Hukuk Mahkemesinde yargılamaya devam edildiğini, 21/5/2013 tarihinde davanın reddine karar verildiğini, hükmün temyiz incelemesinin devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

20. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Van 1. İdare Mahkemesinde açtığı dava ile Tatvan Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada yapılan yargılamaların uzun sürdüğünü belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Van 1. İdare Mahkemesindeki Yargılamaya İlişkin Olarak

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

22. Anılan Kanun hükmü uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilir. Niteliği itibarıyla kamu düzenine ilişkin olan bu başvuru şartını taşımayan bireysel başvuruların incelenebilmesi mümkün değildir.

23. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir (B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 18).

24. Başvuru konusu olayda, başvurucu ve sekiz arkadaşı tarafından TOKİ aleyhine Van 1. İdare Mahkemesinde açılan dava sonunda Mahkemece, 29/5/2009 tarihinde davanın adli yargının görev alanına girdiği gerekçesiyle görev yönünden reddine karar verilmiştir. Kararın temyiz edilmemesi üzerine, 20/11/2009 tarihinde kesinleştiği anlaşılmıştır. İdare Mahkemesi kararı 20/11/2009 tarihinde kesinleşmiş olmakla başvuru, zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Tatvan Asliye Hukuk Mahkemesindeki Yargılamaya İlişkin Olarak

26. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı

anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Başvurucu, Tavan Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

29. Anayasa'nın 36. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, haksız fille dayalı tazminat davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

30. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde gözönünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§41–45).

31. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 10/12/2009tarihidir.

32. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

33. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun başvurucunun 16/6/2006 tarihinde alışveriş merkezindeki merdiven boşluğuna düşerek yaralanması üzerine açtığı tazminat davasına ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun üç davalı aleyhine açtığı davada Mahkemece, tarafların iddia ve savunmaları incelenmiş, başvurucunun tanıkları dinlenmiş, Van 1. İdare Mahkemesinin dava dosyası ile Tatvan Sulh Hukuk Mahkemesinin tespit dava dosyası incelenmiş, kusur oranının tespiti amacıya bilirkişi raporu alınarak 4/6/2013 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın başvurucu tarafından temyiz edildiği ve temyiz incelemesinin halen devam ettiği anlaşılmıştır.

34. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati

temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

35. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu tazminat davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık beş yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

36. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

37. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 100.000 TL manevi tazminat ile 6.514,00 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

38. 6216 Kanun'un"Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

39. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık beş yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 4.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

40. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

41. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

42. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık beş yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Van 1. İdare Mahkemesindeki yargılamaya ilişkin olarak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tatvan Asliye Hukuk Mahkemesindeki yargılamaya ilişkin olarak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 4.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Tatvan Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SÖĞÜT

B. No: 2013/7277 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7277

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SÖĞÜT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7277)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Mehmet SÖĞÜT

Vekili : Av. Yılmaz FİDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 31/5/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat ödenmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından, 10/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 20/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Savur ilçesi Şenocak köyünde yapılan kadastro çalışması sırasında 32 parsel numaralı taşınmaz kısmen Maliye Hazinesi adına tespit edilmiştir.

8. Başvurucu, 31/5/1990 tarihinde Maliye Hazinesi aleyhine Savur Kadastro Mahkemesinin E.1990/36 sayılı dosyasında açtığı davada, 32 parsel numaralı taşınmazın kısmen Hazine adına tespit edildiğini ileri sürerek tespitin iptali ile söz konusu taşınmazın adına tescilini talep etmiştir.

9. Yargılama, Savur Kadastro Mahkemesinin E.1990/36 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

10. Başvurucu, 27/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

12. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

13. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

14. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve

30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

15. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

16. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

17. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/9/2013 tarih ve 2013/7277 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 31/5/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Başvurucu, 31/5/1990 tarihinde Maliye Hazinesi aleyhine Savur Kadastro

Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

23. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

24. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

25. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

26. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

27. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

28. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

29. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, kadastro mahkemesi nezdinde açılan bir tespite itiraz davasının söz konusu olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

30. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 31/5/1990 tarihidir.

31. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

32. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

33. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Kadastro Mahkemesinde açılan ve ilgili taşınmazı konu alan tespite itiraz davasının halen ilk derece aşamasında devam ettiği, yargılama boyunca alınan keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği, keşfin ancak 11/3/2014 tarihinde yapılabildiği, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, ilgili kurumlardan talep edilen evrakların Mahkemeye geç ulaştığı anlaşılmıştır.

34. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin ilk derece mahkemesi nezdinde geçen bölümünün tamamının Kadastro Mahkemesinde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanun'da hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 8-14).

35. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No. 2012/12, 17/9/2013, § 58; B. No. 2013/1115, 5/12/2013, § 64).

36. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

37. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yirmi dört yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

39. Başvurucu ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığı gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

40. Başvurucu, taşınmazını uzun süren yargılama boyunca kullanamadığını ve gelirlerinden istifade edemediğini belirterek, maruz kaldığı zarar karşılığı 100.000,00 TL maddi, 100.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

41. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

42. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yirmi dört yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 28.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

43. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

44. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

45. Başvuruya konu yargılamanın yirmi dört yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 28.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Savur Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SÖĞÜT (2)

B. No: 2013/7281 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7281

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SÖĞÜT BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2013/7281)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Mehmet SÖĞÜT

Vekili : Av. Yılmaz FİDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 31/5/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 10/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 20/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Savur ilçesi Şenocak köyünde yapılan kadastro çalışması sırasında 435 ve 437 parsel numaralı taşınmazlar kısmen Maliye Hazinesi adına tespit edilmiştir.

8. Başvurucu, 31/5/1990 tarihinde Maliye Hazinesi aleyhine Savur Kadastro Mahkemesinin E.1990/38 sayılı dosyasında açtığı davada, 437 parsel numaralı taşınmazın kısmen Hazine adına tespit edildiğini ileri sürerek tespitin iptali ile taşınmazın adına tespitini talep etmiştir.

9. Başvurucu, yine Maliye Hazinesi aleyhine Savur Kadastro Mahkemesinin E.1990/35 sayılı dosyasında açtığı davada, 435 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptalini ve taşınmazın adına tescilini talep etmiştir.

10. Mahkemece, 14/10/1992 tarih ve E.1990/38, K.1992/33 sayılı kararla, her iki parseldeki taşınmazın dayanak tapu kayıtlarının aynı olduğu, dava dosyaları arasında hukuki ve fiili irtibat bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1990/35 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

11. Yargılama Savur Kadastro Mahkemesinin E.1990/35 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

12. Başvurucu, 27/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

14. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

15. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt

ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder.”

16. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama usulü” kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

17. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

18. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

19. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/9/2013 tarih ve 2013/7281 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, 31/5/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

23. Başvurucu, 31/5/1990 tarihinde Maliye Hazinesi aleyhine Savur Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

25. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

26. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

27. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

28. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

29. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

30. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi

gereklidir.

31. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 31/5/1990 tarihidir.

32. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

33. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

34. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Kadastro Mahkemesinde açılan ve ilgili taşınmazı konu alan tespite itiraz davasının halen ilk derece aşamasında devam ettiği, davaya esas dayanak tapu kayıtlarının aynı olması nedeniyle dava dosyalarının birleştirildiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği, keşfin ancak 4/3/2014 tarihinde yapıldığı, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, ilgili kurumlardan talep edilen evrakların Mahkemeye geç ulaştığı anlaşılmıştır.

35. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin ilk derece mahkemesi nezdinde geçen bölümünün tamamının Kadastro Mahkemesinde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanun'da hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 10-16).

36. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No. 2012/12, 17/9/2013, § 58; B. No. 2013/1115, 5/12/2013, § 64).

37. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

38. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini

gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yirmi dört yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

40. Başvurucu ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığı gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

41. Başvurucu, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadığını ve gelirlerinden istifade edemediğini belirterek, maruz kaldığı zarar karşılığı 100.000,00 TL maddi, 100.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

42. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

43. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yirmi dört yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 28.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

44. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

46. Başvuruya konu yargılamanın yirmi dört yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 28.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Savur Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HURİYE KAVAK VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/7284 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7284

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HURİYE KAVAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7284)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : 1. Huriye KAVAK

2. Remziye KAVAK

3. Mehmet Ensari KAVAK

4. Selda KAVAK

5. Emine TAŞKIN

6. Doğan SABAH

7. Bekir KAVAK

8. Semira KAVAK

9. Selahattin KAVAK

Vekilleri : Av. Yılmaz FİDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 30/6/1988 tarihinde Maliye Hazinesi tarafından Savur Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan ve Savur Kadastro Mahkemesine devredilen tespite itiraz

davasında yargılamanın halen devam ettiğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 22/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 12/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 11/2/2014 tarihli görüş yazısı başvuruculara tebliğ edilmiş olup, başvurucular vekili 18/3/2014 tarihli dilekçesinde, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirtmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Savur ilçesi Kocahöyük köyü 122 ada 1 parsel numaralı taşınmaz, 18/8/1989 tarihinde yapılan kadastro çalışması sonunda, Maliye Hazinesi ve Doğan Sabah'ın itirazları da dikkate alınarak, malik hanesi boş bırakılmak suretiyle mülkiyetin tespiti amacıyla Savur Kadastro Mahkemesine gönderilmiş, yargılama tespite itiraz davası olarak Mahkemenin E.1989/5 sayılı dava dosyasında başlamıştır.

8. Maliye Hazinesi, başvurucular ile murisleri aleyhine Savur Asliye Hukuk Mahkemesinde 30/6/1988 tarihinde açtığı meni müdahale davası sonunda, 19/10/1989 tarih ve E.1988/59, K.1989/122 sayılı kararla, men'i müdahale istenen taşınmaz hakkında kadastro tutanağı düzenlenip malik hanesinin boş bırakıldığı, tespit tutanağının Kadastro Müdürlüğünce Savur Kadastro Mahkemesine gönderildiği gerekçesiyle 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 27. maddesi gereği dava dosyasının Savur Kadastro Mahkemesine devrine karar verilmiş, Mahkemenin E.1989/5 sayılı dava dosyasıyla birleştirilerek yargılamaya devam edilmiştir.

9. Mahkemece, Maliye Hazinesi ve Doğan Sabah tarafından bir kısım başvurucular aleyhine açılan dava sonunda, 22/6/2006 tarih ve E.1989/5, K.2006/4 sayılı kararla, taşınmazın devletin hüküm ve tasarrufu altında kalan yerlerden olmadığı ve davalıların zilyetliğinde bulunduğu gerekçesiyle davanın reddine, taşınmazın davalılar adlarına tapuya kayıt ve tesciline karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 7/7/2011 tarih ve E.2011/4796, K.2011/4144 sayılı ilamıyla hüküm bozulmuştur.

11. Mahkemece, bozma kararına uyulmuş olup, yargılama Savur Kadastro Mahkemesinin E.2012/20 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun “Usul ekonomisi ilkesi” kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

“Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

13. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun “Genel olarak görev” kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir. ”

14. 3402 sayılı Kanun’un “Mahalli mahkemelerde görülmekte olan davaların devri ve eksik idari işler hakkında yapılacak işlem” kenar başlıklı 27. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Mahalli hukuk mahkemelerinde görülmekte olan kadastro ile ilgili ve henüz kesinleşmemiş bulunan taşınmaz mala ilişkin davalar hakkında o taşınmaz mal için kadastro tutanağı düzenlendiği tarihte bu mahkemelerin görevi sona erer ve davalara ait dosyalar mahkemesine resen devrolunur”

15. 3402 sayılı Kanun’un “Kadastro davalarında usul” kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder.”

16. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama usulü” kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

17. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle

yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

18. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

19. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 27/9/2013 tarih ve 2013/7284 numaralı başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

21. Başvurucular, 30/6/1988 tarihinde Savur Asliye Hukuk Mahkemesine aleyhlerine açılan men'i müdahale davasının 19/10/1989 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesine devredildiğini, aynı taşınmaza ilişkin olarak kadastro tespiti sırasında yapılan itiraz üzerine tespit tutanağının malik hanesi boş bırakılarak Savur Kadastro Mahkemesine gönderildiğini, Mahkemece tespite itiraz davası olarak yargılamaya devam edildiğini, taşınmazı 24 yıldan fazla süredir kullanamadıklarını, yargılamanın uzun sürdüğünü ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Başvuru evrakı kapsamından açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

23. Başvurucular, 30/6/1988 tarihinde Savur Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan men'i müdahale davasının, Savur Kadastro Mahkemesinde devam ettiğini, yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa’nın 35. ve 36. maddesinde tanımlanan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

24. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmasına gerek görülmediği belirtilerek, mülkiyet hakkının ihlali iddialarının, başvurucuların ihtilaf konusu taşınmazlar üzerinde henüz mülkiyet haklarının bulunmadığı dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6.

maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

26. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

27. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz hakkında Savur Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan ve Savur Kadastro Mahkemesine devredilerek kadastro tespitine itiraz davası olarak görülen dava dosyasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

28. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

29. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

30. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

31. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

32. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuruda, başvurucu Doğan Sabah açısından 31/8/1989 tarihi, diğer başvurucular açısından 30/6/1988 tarihidir.

33. Başvuruya konu dava, bir kısım başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

34. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

35. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

36. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, Kızıltepe ilçesindeki taşınmaza müdahalenin men'i ile kadastro tespitine itiraz ve taşınmazın tapuya tescili istemine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

37. Maliye Hazinesi tarafından bir kısım başvurucular ve murisleri aleyhine 30/6/1988 tarihinde Savur Asliye Hukuk Mahkemesinde men'i müdahale davası açılmıştır. Anılan taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışması sırasında taşınmaz hakkında Savur Asliye Hukuk Mahkemesinde dava bulunduğu ve tespite itiraz edildiği için Kadastro Müdürlüğünce taşınmazın kadastro tespit tutanağının malik hanesi boş bırakılarak Savur Kadastro Mahkemesine gönderilmiş, anılan Mahkemede tespite itiraz davası olarak yargılamaya başlanılmıştır. Savur Asliye Hukuk Mahkemesince, 19/10/1989 tarihinde Maliye Hazinesi tarafından başvurucular aleyhine açılan dava dosyası da Savur Kadastro Mahkemesine devredilmiş ve her iki dava dosyasında birlikte yargılamaya devam edilmiştir. Anılan dosyada, başvuruculardan Doğan Sabah davacı, diğer başvurucular ve murisleri ise davalı olarak yer almışlardır.

38. 30/6/1988 havale tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davada yaklaşık 3 ay aralıklarla duruşmalar yapıldığı anlaşılmıştır.

39. Mahkemece, keşif yapılıp bilirkişi raporlarının alınmasından sonra 22/6/2006 tarihinde davanın reddi ve taşınmazın davalılar adlarına tapuya tescili yönünde hüküm kurulmuş, temyiz üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesince 29/12/2006 ve 15/6/2009 tarihlerinde dosyada eksiklikler bulunduğu gerekçesiyle eksik hususların tamamlanması için dosyanın geri çevrilmesine karar verilmiş, 7/7/2011 tarihinde de hüküm bozulmuştur.

40. Mahkemece bozma kararına uyulmuş olup, yargılamaya Savur Kadastro Mahkemesinin E.2012/20 sayılı dava dosyasında devam edilmektedir.

41. Yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

42. 3402 sayılı Kanun’da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun’un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

43. Belirtilen hükümlere rağmen, Mahkemece defalarca keşif masraflarının ikmali, davaya dâhil edilmesi gereken şahısların tespiti ve davaya dâhil edilmeleri için taraflara süreler verildiği, birçok defa keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi, güvenlik gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda verilen bir kısım keşif ara kararlarından dönülerek tekrar taraf teşkili sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir.

44. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmaz sayısı gerekse taraf sayısı bakımından ve keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

45. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2013/4687, 23/1/2014, § 47).

46. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, taraflarca muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, başvuruculara tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

47. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, başvurucu Doğan Sabah yönünden yirmi beş yılı aşkın, diğer başvurucular yönünden yirmi altı yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

48. Açıklanan nedenlerle, başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

49. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvuruculara makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. Başvurucular, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadıklarını ve gelirlerinden istifade edemediklerini belirterek, maruz kaldıkları zarar karşılığı 200.000,00 TL maddi, 100.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

51. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvuruculara haklarının ihlal edildiğinin tespiti halinde

hakkaniyete uygun bir tazminata karar verilmesinin yerinde olacağı bildirilmiştir.

52. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

53. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculaların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

54. Başvuruculaların tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin olarak, başvurucu Doğan Sabah yönünden yirmi beş yılı aşkın, diğer başvurucular yönünden yirmi altı yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, başvuruculaların yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucu Doğan Sabah'a takdiren 24.900,00 TL, başvurucu Huriye Kavak'a 26.600,00 TL, yargılamayı murislerinden intikalle takip ettikleri anlaşılan başvurucu Selahattin Kavak'a 3.000,00 TL, diğer başvuruculara ayrı ayrı 3.800,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

55. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

56. Başvuruya konu yargılamanın, başvurucu Doğan Sabah yönünden yirmi beş yıldır, diğer başvurucular yönünden yirmi altı yıldır sürdüğü ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucu Doğan Sabah'a takdiren 24.900,00 TL, başvurucu Huriye Kavak'a 26.600,00 TL, başvurucu Selahattin Kavak'a 3.000,00 TL, diğer başvuruculara ayrı ayrı 3.800,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili Savur Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ADSAY VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/7288 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7288

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ADSAY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7288)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : 1. Ahmet ADSAY

2. Seydoş AKTAY

3. Hasan ABIK

4. Doğan AKTAY

5. Ali ABUL

6. Mehmet EZİN

7. Mehmet ÇEN

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 25/4/2000 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde aleyhlerine açılan kadastro tespitine itiraz davasında yargılamanın halen devam ettiğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 15/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 4/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 6/1/2014 tarihli görüş yazısı başvuruculara tebliğ edilmiş olup, başvurucular vekili tarafından Adalet Bakanlığı görüşüne karşı 30/1/2014 tarihli beyan dilekçesi ibraz edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Derik ilçesi Zeytinpınar mahallesi 496 ada, 33, 62, 65, 116, 174, 175, 183, 188, 189, 221 ve 222 parsel numaralı taşınmazlar 1999 yılında yapılan kadastro çalışması sonunda başvurucular ve murisleri adlarına tespit edilmiştir.

8. Z.A. ve arkadaşları, anılan taşınmazların kendilerine ait olduğu iddiasıyla başvurucular ve murisleri aleyhine, 25/4/2000 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açmışlardır.

9. Mahkemece, 25/1/2008 tarih ve E.2000/79, K.2008/1 sayılı kararla; davacının Kadastro Kanunu'nun 36. maddesine göre keşif giderlerini süresi içinde yatırmadığı, dolayısıyla keşif deliline dayanmaktan vazgeçtiği, mevcut delillere göre de davacının davasını ispat edemediği gerekçesiyle davanın reddine, taşınmazların başvurucular ve murisleri adlarına tapuya tescillerine karar verilmiştir.

10. Davacılar tarafından temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 22/5/2009 tarih ve E.2008/4808, K.2009/1926 sayılı ilamıyla davacılara keşif giderlerini yatırması için verilen sürenin Kadastro Kanunu'nun 36. maddesine uygun olarak verilmediği gerekçesiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

11. Mahkemece bozma kararına uyularak yargılamaya Derik Kadastro Mahkemesinin E.2010/1 sayılı dava dosyasında devam edilmektedir.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun “Usul ekonomisi ilkesi” kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

“Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

13. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun “Genel olarak görev” kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü

uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir. ”

14. 3402 sayılı Kanun’un “Kadastro davalarında usul” kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder.”

15. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama usulü” kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

16. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

17. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

18. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 27/9/2013 tarih ve 2013/7288 numaralı başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

20. Başvurucular, 1999 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda adlarına tespit edilen taşınmazların kadastro tespitlerinin iptali amacıyla 25/4/2000 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde aleyhlerine kadastro tespitine itiraz davası açıldığını, yargılamaya halen devam edildiğini, taşınmazı 13 yıldan fazla süredir kullanamadıklarını, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

21. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucu Seydoş Aktay'ın 4/7/2013 tarihinde yargılamaya katıldığı anlaşıldığından, anılan başvurucunun ihlal iddiaları ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Başvurucu Seydoş Aktay'ın İhlal İddialarına İlişkin Olarak

22. Başvurucu Seydoş Aktay, 25/4/2000 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde aleyhinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

24. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

25. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

26. Somut başvurunun dayanaklarından birini oluşturan makul sürede yargılanma hakkı, adil yargılanma hakkının kapsamına dâhildir. Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesi de, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

27. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

28. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

29. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

30. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

31. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmazın kadastro tespitine itiraz davası bulunmakta olup, bu sorunun çözümüne yönelik olarak 3402 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

32. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih başvurucu açısından 4/7/2013 tarihidir. Zira, her ne kadar başvuru konusu yargılama 25/4/2000 tarihinde başlamışsa da başvurucu, dahili davalılardan taşınmaz satın aldığını ileri sürerek 4/7/2013 tarihinden sonra davaya müdahil olmuştur. Dolayısıyla başvurucu açısından yargılamanın başladığı tarih 4/7/2013 olarak kabul edilmiştir.

33. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

34. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusu, Derik ilçesindeki taşınmazların kadastro tespitine itiraz ve taşınmazların tapuya tescili istemine ilişkindir.

35. Mardin ili Derik ilçesinde yapılan kadastro çalışmaları sonunda başvurucuların bir kısmı ve murisleri adına tespit edilen taşınmazlara yönelik olarak, 25/4/2000 tarihinde Derik kadastro Mahkemesinde tespite itiraz davası açılmıştır.

36. Mahkemece, 25/1/2008 tarihinde davanın reddine, taşınmazların bir kısım başvurucular ve murisleri adlarına tapuya tesciline karar verilmiştir.

37. Temyiz üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesince hüküm bozulmuş, Mahkemece bozma kararına uyularak yargılamaya devam edilmiştir.

38. Başvurucu Seydoş Aktay'ın, dahili davalılardan taşınmaz satın aldığını ileri sürerek 4/7/2013 tarihinden sonra davaya katıldığı anlaşılmıştır.

39. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

40. Somut olayda, başvuruya kadastro tespitine itiraz davasına başvurucu Seydoş Aktay 4/7/2013 tarihinden sonra müdahil olmuştur. Bu tarihten itibaren anılan başvurucu açısından yargılamanın 1 yıl 2 ayı aşkın bir süredir devam ettiği anlaşılmaktadır. Benzer yöndeki ihlal iddiaları Anayasa Mahkemesi tarafından incelemeye tabi tutulmuş olup (B. No: 2012/367, 17/9/2013, §§ 15–29), somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektiren bir durumun söz konusu olmadığı, başvurucu açısından geçerli olan bir yıl iki aylık yargılama süresinin somut davada makul süreyi aşmadığı ve başvuruya konu uyuşmazlığın yargılama makamlarının tutumu nedeniyle geciktirildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu anlaşılmaktadır.

41. Açıklanan nedenlerle, başvurucu Seydoş Aktay'ın makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının, açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Diğer Başvuruculaların İhlal İddialarına İlişkin Olarak

42. Başvuru formu ve ekleri ile ilgili yargılama evrakının tetkikinden, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

43. Başvurucular, 25/4/2000 tarihinde Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 35. ve 36. maddesinde tanımlanan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

44. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak görüş sunulmasına gerek görülmediği belirtilerek, mülkiyet hakkının ihlali iddialarının, başvuruculaların ihtilaf konusu taşınmazlar üzerinde henüz mülkiyet haklarının bulunmadığı dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

45. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

46. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

47. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

48. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

49. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

50. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

51. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz hakkında Derik Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun’da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

52. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

53. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

54. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

55. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

56. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre

değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından başvurucular Ahmet Adsay, Hasan Abık, Mehmet Çen ve Doğan Aktay için 25/4/2000 tarihi, başvurucular Ali Abul ve Mehmet Ezin için 12/12/2000 tarihidir. Zira Mardin ili Derik ilçesinde yapılan kadastro çalışmaları sonunda başvurucular ve murisleri adına tespit edilen taşınmazlara yönelik olarak, 25/4/2000 tarihinde, başvurucular Ahmet Adsay, Hasan Abık, Mehmet Çen ve Doğan Aktay aleyhine Derik Kadastro Mahkemesinde tespite itiraz davası açılmıştır. Diğer başvurucular Ali Abul ve Mehmet Ezin ise, yargılama sırasında 12/12/2000 tarihinde davaya dâhil edilmişlerdir.

57. Başvuruya konu dava, başvurucu Doğan Aktay'ın miras bırakanından intikalle takip etmekte olduğu bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçının yargılamaya katıldığı an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

58. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

59. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

60. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusu, Derik ilçesindeki taşınmazların kadastro tespitine itiraz ve taşınmazların tapuya tescili istemine ilişkindir. Mahkemece taraf teşkilinin sağlanmasından sonra tarafların delilleri toplanmış, eski tapu kayıtları çıkarılmıştır.

61. Mahkemece mahalli bilirkişilerin tespitinden sonra 17/8/2007 tarihinde keşif yapılmasına, keşif masraflarının davacılardan alınmasına karar verilmiştir. Keşif masraflarının yatırılmaması üzerine 9/11/2007 tarihinde yeniden keşif yapılmasına ve keşif masraflarının davacılardan alınmasına karar verilmiş, keşif giderlerinin yatırılmaması nedeniyle 25/1/2008 tarihinde mevcut deliller doğrultusunda davanın reddine, taşınmazların başvurucular ve murisleri adlarına tapuya tesciline karar verilmiştir.

62. Temyiz üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesince hüküm bozulmuş, Mahkemece bozma kararına uyularak taraf teşkili sağlanmış ve keşif yapılmasına karar verilmiştir.

63. Keşif giderlerinin davacılar tarafından yatırılması üzerine 14/3/2012 tarihli duruşmada keşif yapılmasına karar verilmiş, ancak halen keşif yapılamadığı anlaşılmıştır. Yargılamaya Derik Kadastro Mahkemesinde devam edilmektedir.

64. Yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

65. 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

66. Belirtilen hükümlere rağmen, Mahkemece defalarca keşif masraflarının ikmali, davaya dâhil edilmesi gereken şahısların tespiti ve davaya dâhil edilmeleri için taraflara süreler verildiği, birçok defa keşif ara kararlarının hava şartları, bilirkişi temin edilememesi, keşif masrafının yatırılmaması gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

67. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmaz sayısı gerekse taraf sayısı bakımından ve keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu ancak, yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

68. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2013/4687, 23/1/2014, § 47).

69. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, başvuruculara tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

70. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında başvurucular Ahmet Adsay, Hasan Abık, Mehmet Çen ve Doğan Aktay açısından on dört yılı aşkın, başvurucular Ali Abul ve Mehmet Ezin açısından ise yaklaşık on dört yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

71. Açıklanan nedenlerle, başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

72. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

73. Başvurucular, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadıklarını ve gelirlerinden istifade edemediklerini belirterek, maruz kaldıkları zarar karşılığı 500.000,00 TL maddi, 150.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

74. Adalet Bakanlığı, başvuruculaın tazminat taleplerine ilişkin olarak görüş bildirmemiştir.

75. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

76. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculaın maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

77. Başvuruculaın tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin on dört yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, başvuruculaın yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında, başvurucular Ahmet Adsay, Hasan Abık, Ali Abul, Mehmet Ezin ve Mehmet Çen'e ayrı ayrı 14.950,00 TL, başvurucu Doğan Aktay'a yargılamayı miras bırakanından intikalle takip ettiği nazara alınarak 1.500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

78. Başvurucu Seydoş Aktay tarafından yapılan yargılama giderlerinin üzerinde bırakılmasına, diğer başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin belirtilen başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

79. Başvuruya konu yargılamanın on dört yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Seydoş Aktay'ın makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Diğer Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının

İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucular Ahmet Adsay, Hasan Abık, Ali Abul, Mehmet Ezin ve Mehmet Çen'e ayrı ayrı 14.950,00 TL, başvurucu Doğan Aktay'a 1.500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu Seydoş Aktay tarafından yapılan yargılama giderlerinin üzerinde bırakılmasına, diğer başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin belirtilen BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili Derik Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HEKİM HİLMİ YAKIŞAN

B. No: 2013/8321 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8321

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HEKİM HİLMİ YAKIŞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8321)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Hekim Hilmi YAKIŞAN

Vekili : Av. Mehmet ARSLANARGIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 3/3/2003 tarihinde İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında yargılamanın halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/11/2013 tarihinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 19/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 8/4/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 29/7/2002 tarihinde meydana gelen trafik kazası sonucu yaralanmıştır.

8. Başvurucu, 3/3/2003 tarihinde aracın maliki ve sürücüsü Ş.Y. ile aracı trafik sigortası ile sigortalayan Kapital Sigorta A.Ş. aleyhine Beyoğlu 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında, 8.000,00 TL maddi, 2.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesini talep etmiştir.

9. Beyoğlu 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2011 yılında kapatılmasından sonra yargılamaya İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam edilmiştir.

10. Yargılama sırasında, Beyoğlu 11. Asliye Ceza Mahkemesinde davalı Ş.Y. ile D.K. aleyhine açılan ceza davasının sonuçlanması beklenilmiş, anılan dava sonunda verilen kararın temyizi üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesince, 28/9/2010 tarihinde, suçun zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle düşme kararı verilmiştir.

11. Başvurucunun açtığı tazminat davasında, İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesi, 29/5/2014 tarih ve E.2003/150, K.2014/231 sayılı kararla davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.

12. Karar tebliğ aşamasında olup henüz kesinleşmemiştir.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 41. ve 47. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/11/2013 tarih ve 2013/8321 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, 29/7/2002 tarihinde meydana gelen trafik kazası sonucu yaralandığını, kazaya sebebiyet veren aracın sürücüsü ile sigortacısı aleyhine 3/3/2003 tarihinde, Beyoğlu 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında ceza davası sonucunun beklenildiğini, bilirkişi raporları alındığını, 2011 yılında Beyoğlu Adliyesinin kapatılması üzerine yargılamaya İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam edildiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı

ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucu, İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

19. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, haksız fiile dayalı tazminat davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 3/3/2003 tarihidir.

22. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu, 3/3/2003 tarihinde Beyoğlu 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında, trafik kazası sonucu yaralandığını iddia ederek maddi ve manevi tazminat talep etmiş olup, Mahkemece uzun süre Beyoğlu 11. Asliye Ceza Mahkemesinde olaya sebebiyet verenler hakkında açılan ceza davasının sonuçlanması beklenmiş ve maluliyet oranının tespiti amacıyla Adli Tıp Kurumundan rapor alınmasına karar verilmiştir. Beyoğlu Adliyesinin kapatılması üzerine, yargılamaya İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam edilmiştir. Mahkemece, tedavi giderlerinin hesaplanması için rapor alınmasına ve zararın tespiti amacıyla aktüerya bilirkişisinden rapor alınmasına hükmedilmiştir. Başvurucu, 29/8/2012 tarihinde ıslah dilekçesi vererek talebini artırmıştır. Mahkemece, 29/5/2014 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Karar tebliğ aşmasında olup henüz kesinleşmemiştir.

24. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

25. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu tazminat davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından, farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve on bir yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 100.000,00 TL manevi ve 30.000,00 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on bir yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 13.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın on bir yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 13.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN ÖZTÜRK VE AYŞE AK

B. No: 2013/8344 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8344

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN ÖZTÜRK VE AYŞE AK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8344)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Orhan ÖZTÜRK

Ayşe AK

Vekilleri : Av. Kemal ERSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 24/10/1963 tarihinde Manavgat 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan meni müdahale davasının, taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları nedeniyle Manavgat Kadastro Mahkemesine devredildiğini, yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 7/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 4/2/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. a) Başvuruculların murisleri Musa ve Hasan Öztürk aleyhine, Hüseyin Öztürk ve arkadaşları tarafından 14/12/1955 tarihinde Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesinde taşınmaza müdahalenin men'i davası açılmıştır.

b) Mahkemece, davanın takip edilmemesi nedeniyle 20/6/1961 tarihinde davanın 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 409. maddesi gereği müracaata bırakılmasına karar verilmiş, 23/12/1961 tarih ve E.1955/132, K.1961/335 sayılı kararla davanın yenilenmemesi nedeniyle işlemden kaldırılmasına hükmedilmiştir.

c) Hüseyin Öztürk ve arkadaşlarının 24/10/1963 tarihli yenileme dilekçeleri üzerine, dava dosyasının E.1963/358 sayılı dosyasına kaydı yapılmıştır.

d) Mahkemece 18/2/1966 tarih ve E.1963/358, K.1966/24 sayılı ilamla; taşınmazın bulunduğu yerde kadastro çalışması başladığı için Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın Manavgat Tapulama Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

8. Başvuruculların murisleri tarafından, Avni Öztürk ve arkadaşları aleyhine 19/2/1964 tarihinde Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tescil davası sonunda Mahkemece, 17/12/1965 tarih ve E.1964/55, K.1965/347 sayılı kararla taşınmazın bulunduğu yerde kadastro çalışması başladığı için Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın Tapulama Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiş, yargılamaya Manavgat Tapulama Mahkemesinin E.1966/1979 sayılı dosyasında, başvuruculların murisleri aleyhine açılan müdahalenin men'i davasıyla birlikte devam edilmiştir.

9. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 391 parsel numaralı taşınmaza yönelik olarak, başvuruculların murisleri tarafından, Hüseyin Öztürk ve arkadaşları aleyhine 26/10/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 31/7/1990 tarih ve E.1976/309, K.1990/137 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

10. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 350 parsel numaralı taşınmaza yönelik olarak, başvuruculların murisleri tarafından Avni Öztürk ve arkadaşları aleyhine 26/10/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 31/7/1990 tarih ve E.1976/313, K.1990/138 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava

dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

11. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 407 parsel numaralı taşınmaza yönelik olarak, başvuruculların murisleri tarafından, Avni Öztürk ve arkadaşları aleyhine 26/10/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 31/7/1990 tarih ve E.1976/317, K.1990/139 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

12. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 409 parsel numaralı taşınmaza yönelik başvuruculların murisleri tarafından, Avni Öztürk ve arkadaşları aleyhine 5/12/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 31/7/1990 tarih ve E.1976/319, K.1990/140 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

13. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 255 parsel numaralı taşınmaza yönelik olarak, başvuruculların murisleri tarafından, Avni Öztürk ve arkadaşları aleyhine 5/12/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 31/7/1990 tarih ve E.1976/321, K.1990/141 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

14. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 259 parsel numaralı taşınmaza yönelik olarak başvuruculların murisleri tarafından, Avni Öztürk ve arkadaşları aleyhine 5/12/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) 12/1/1981 tarih ve 1981/5 sayılı protokol ile Manavgat 2 Nolu Tapulama Mahkemesi kurulmuştur.

c) Manavgat Tapulama Mahkemesince, 2/8/1982 tarih ve E.1976/312, K.1982/218 sayılı kararla; dava dosyasının 2 nolu Tapulama Mahkemesine devrine karar verilmiştir.

d) Manavgat 2. Kadastro Mahkemesi, 31/7/1990 tarih ve E.1982/79, K.1990/21 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

15. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 2 parsel numaralı taşınmaza yönelik olarak, başvuruculların murisleri tarafından, Avni Öztürk ve arkadaşları aleyhine 5/12/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 2/8/1982 tarih ve E.1976/314, K.1982/217 sayılı kararla; dava dosyasının 2 nolu Tapulama Mahkemesine devrine karar verilmiştir.

c) Manavgat 2. Kadastro Mahkemesi, 31/7/1990 tarih ve E.1982/80, K.1990/22 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

16. a) Aynı taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 408 parsel numaralı taşınmaza yönelik olarak, başvuruculaların murisleri tarafından, Avni Öztürk ve arkadaşları aleyhine 5/12/1976 tarihinde, Manavgat Tapulama Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

b) Mahkemece, 2/8/1982 tarih ve E.1976/318, K.1982/219 sayılı kararla dava dosyasının 2 nolu Tapulama Mahkemesine devrine karar verilmiştir.

c) Manavgat 2. Kadastro Mahkemesi, 31/7/1990 tarih ve E.1982/75, K.1990/20 sayılı kararla; Mahkemenin E.1966/1979 sayılı dava dosyası ile aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1966/1979 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

17. Maliye Hazinesi ve Orman Genel Müdürlüğü davalı sıfatıyla davaya katılmışlardır.

18. Tapulama mahkemeleri, kadastro mahkemesi adını alarak yargılamaya devam etmiştir.

19. Manavgat 1. Kadastro Mahkemesi, asıl ve birleşen tüm dava dosyalarında yaptığı yargılama sonunda; 31/7/1990 tarih ve E.1966/1979, K.1990/136 sayılı ilamla tüm davaların reddine, taşınmazların hisseleri oranında davacılar ve davalılar adlarına tapuya tescillerine karar vermiştir.

20. Temyiz üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 24/1/1992 tarih ve E.1991/1842, K.1992/657 sayılı ilamıyla kararın davalıların tamamına tebliğinden sonra dosyanın Yargıtaya gönderilmesi için dosyanın geri çevrilmesine karar verilmiştir.

21. Dosyanın, eksikliklerin tamamlanmasından sonra yeniden Yargıtaya gönderilmesi üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesi, 11/9/1992 tarih ve E.1992/7081, K.1992/10111 sayılı ilamla dosyanın Yargıtay 20. Hukuk Dairesine gönderilmesine karar vermiştir.

22. Yargıtay 20. Hukuk Dairesi, 19/10/1993 tarih ve E.1992/13337, K.1993/8328 sayılı kararla hükmün bozulmasına karar vermiştir.

23. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 20/8/2013 tarih ve E.1996/12, K.2013/89 sayılı kararla tescil davalarının reddine, meni müdahale davalarının ve kadastro tespitine itiraz davalarının kısmen kabulüne, taşınmazların hisseleri oranında davacılar ve davalılar adlarına tapuya tescillerine karar verilmiştir.

24. Başvurucular, 15/11/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

25. Temyiz üzerine, Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 13/2/2014 tarih ve E.2013/10091, K.2014/1822 sayılı ilamıyla hüküm onanmış ve karar düzeltme yoluna başvurulmaması üzerine karar kesinleşmiştir.

B. İlgili Hukuk

26. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

“Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

27. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun “Genel olarak görev” kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir.”

28. 3402 sayılı Kanun’un “Mahalli mahkemelerde görülmekte olan davaların devri ve eksik idari işler hakkında yapılacak işlem” kenar başlıklı 27. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Mahalli hukuk mahkemelerinde görülmekte olan kadastro ile ilgili ve henüz kesinleşmemiş bulunan taşınmaz mala ilişkin davalar hakkında o taşınmaz mal için kadastro tutanağı düzenlendiği tarihte bu mahkemelerin görevi sona erer ve davalara ait dosyalar mahkemesine resen devrolunur.”

29. 3402 sayılı Kanun’un “Kadastro davalarında usul” kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder.”

30. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama usulü” kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

31. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle

yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir."

32. 3402 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı" kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur."

33. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır."

34. 3402 sayılı Kanun'un Geçici 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş tapulama mahkemeleri, kadastro mahkemesi adını alır ve açılmış davaları, bu Kanundaki hükümlere göre yürütür."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

35. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 15/11/2013 tarih ve 2013/8344 numaralı başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

36. Başvurucular, 1955 yılında murisleri aleyhine açılan davanın takip edilmemesi nedeniyle işlemden kaldırıldığını, davacıların 24/10/1963 tarihli yenileme talepleri üzerine dosyanın Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesinin 1963/358 esas numarasına kaydedildiğini, taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları nedeniyle dava dosyasının Manavgat Kadastro Mahkemesine devredildiğini, 1964 yılında murisleri tarafından Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tescil davasının da Manavgat Kadastro Mahkemesine devredildiğini, taşınmazların bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda murisleri adına tespiti yapılmayan 2, 255, 259, 350, 391, 407, 408 ve 409 parsel numaralı taşınmazların kadastro tespitlerinin iptali amacıyla her bir parsel için ayrı ayrı olmak üzere Manavgat Kadastro Mahkemesinde tespite itiraz davası açtıklarını, tüm dava dosyalarının birleştirilmesine karar verildiğini, Mahkemece 20/8/2013 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, yargılamanın uzun sürdüğünü ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

37. Başvuruculara yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

38. Başvurucular, murisleri aleyhine 24/10/1963 tarihinde Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

39. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

40. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

41. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Manavgat Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davalarında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

42. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

43. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

44. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

45. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

46. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından başvuruculların murisleri aleyhine açılan davanın yenileme tarihi olan 24/10/1963 tarihidir. Belirtilen dilekçenin, daha önce 14/12/1955 tarihinde açılan davanın açılmamış sayılmasına karar verildiği ve 24/10/1963 tarihinde verilen dilekçe üzerine talebin farklı bir esasa kaydedilerek yargılama yapıldığı görülmekle, ayrı bir dava dilekçesi olduğu anlaşılmaktadır.

47. Başvuruya konu dava, başvuruculaın miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

48. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

49. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

50. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, başvuruculaın murisleri aleyhine açılan ve Manavgat Kadastro Mahkemesine devredilen müdahalenin meni davası ile Manavgat ilçesindeki kadastro çalışmaları sonucunda yapılan kadastro tespitlerine itiraz ile taşınmazların başvuruculaın murisleri adlarına tapuya tescili istemlerine ilişkin olduğu anlaşılmıştır.

51. Başvuruculaın murisleri aleyhine Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan müdahalenin meni davası ile başvuruculaın murisleri tarafından aynı Mahkemede açılan tescil davası, taşınmazların bulunduğu yerde kadastro çalışmalarının başlaması nedeniyle Manavgat Kadastro Mahkemesine devredilmiştir.

52. Başvuruculaın murisleri tarafından Manavgat Kadastro Mahkemesinde 2, 255, 259, 350, 391, 407, 408 ve 409 parsel numaralı taşınmazların kadastro tespitlerinin iptali amacıyla Manavgat Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davaları açılmış, Mahkemece tüm dava dosyaları arasında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle dava dosyalarının birleştirilmesine karar verilmiştir.

53. Mahkemece uzun süre ertelenen keşfin yapılmasından ve veraset ilamlarının tamamlanmasından sonra, 31/7/1990 tarihinde tüm davaların reddine, taşınmazların hisseleri oranında davacılar ve davalılar adlarına tapuya tescillerine karar verilmiştir. Hükmün temyizi üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesince 24/1/1992 tarihinde dosyanın geri çevrilmesine karar verilmiş, eksikliklerin tamamlanmasından sonra dosya tekrar Yargıtay 16. Hukuk Dairesine gönderilmiştir. Anılan Daire, 11/9/1992 tarihli kararla dosyanın Yargıtay 20. Hukuk Dairesine gönderilmesine karar vermiş, 20. Hukuk Dairesince 19/10/1993 tarihinde hüküm bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına uyularak yargılamaya devam edilmiş, 20/8/2013 tarihinde tescil davalarının reddine, müdahalenin meni ve kadastro tespitine itiraz davalarının kısmen kabulüne karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 20. Hukuk Dairesince 13/2/2014 tarihinde hüküm onanmış ve karar düzeltme yoluna başvurulmaması üzerine aynı tarihte karar kesinleşmiştir.

54. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, ara karar gereklerinin yerine getirilmediği muhtelif celselerde taraf vekillerinin mazeretlerinin kabulüne dair karar tesisi ile yetinildiği, celse harcı tayini gibi usuli imkânların yargılama makamlarınca kullanılmadığı, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara

kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

55. 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanun'da hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

56. Belirtilen hükümlere rağmen, Mahkemece defalarca keşif masraflarının ikmali, davaya dâhil edilmesi gereken şahısların tespiti ve davaya dâhil edilmeleri, yargılama sırasında vefat ettiği anlaşılan tarafların veraset ilamlarının dosyaya ibraz edilmesi hususunda taraflara süreler verildiği, birçok defa keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda verilen bir kısım keşif ara kararlarından dönülerek tekrar taraf teşkili sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir.

57. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmaz sayısı gerekse taraf sayısı bakımından, keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle, müracaat yokluğu ve masraf ikmal edilmemesi gibi nedenlerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

58. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2012/12, 17/9/2013, § 58).

59. Başvuru konusu yargılamada söz konusu olduğu gibi, verilen birleştirme kararlarının adaletin daha iyi gerçekleştirilebilmesi için makul olduğu değerlendirilebilirse de bu tür kararların yargılamayı uzatacağı göz önünde bulundurularak, yargılamanın diğer aşamalarında sürecin hızlandırılması hususunda daha fazla gayret ve özen gösterilmesi gerektiği açıktır.

60. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, taraf vekillerince muhtelif celselerde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, başvuruculların tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

61. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında elli yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

62. Açıklanan nedenlerle, başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

63. Başvurucular, maruz kaldıkları zarar karşılığı her bir başvurucu lehine 85.000,00 manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

64. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

65. Başvuruculaın, tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin elli yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve yargılamayı murislerinden intikalle takip ettikleri de nazara alınarak, başvurucu Ayşe Ak'a 8.300,00 TL, başvurucu Orhan Öztürk'e 2.800,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

66. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucu Ayşe Ak'a 8.300,00 TL, başvurucu Orhan Öztürk'e 2.800,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN GÜLMEZ

B. No: 2013/8345 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8345

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN GÜLMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8345)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Hasan GÜLMEZ

Vekili : Av. Kemal ERSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu 1958 yılında murisi tarafından açılmış olan ve kendisinin de 26/4/1994 tarihli celse itibarıyla dâhili dava edildiği hukuk davasının hâlen ilk derece mahkemesi önünde derdest olduğunu, bu nedenle Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespiti ile uğradığı manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 18/2/2014 tarihinde yapılan toplantıda, kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 17/3/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu murisi Ali Gülmez tarafından 4/2/1958 tarihinde, Antalya ili Manavgat ilçesi Şişeler köyünde kain yedi parsel taşınmazı konu alan tescil davası açılmıştır.

8. Manavgat 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1958/21 sırasına kaydı yapılan dosyanın yargılaması sonucunda, taşınmazların bulunduğu bölgede kadastro tespit çalışmalarının başladığından bahisle dosya 11/6/1969 tarihli görevsizlik kararı ile Manavgat Kadastro Mahkemesine devredilerek, Mahkemenin E.1970/269 sırasına kaydı yapılmıştır.

9. Manavgat Kadastro Mahkemesinin 2/6/1986 tarihli kısmen kabul kısmen red kararının temyiz incelemesi neticesinde Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 20/2/1990 tarihli kararı ile bozulması üzerine, dosyanın Manavgat Kadastro Mahkemesinin E.1990/227 sırasına kaydı yapılmış, bozma kararı sonrasında yürütülen yargılama sonucunda verilen 2/5/1991 tarihli karar Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 15/4/1993 tarihli kararı ile bozulmuştur.

10. Bozma sonrası ilk derece mahkemesinin E.1994/113 sırasına kaydı yapılan davanın yargılaması neticesinde, Mahkemece verilen 26/12/2001 tarihli karar Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 29/5/2003 tarihli kararı ile bozularak Mahkemenin E.2004/2 sırasına kaydı yapılmış, belirtilen esas üzerinden verilen 26/8/2008 tarihli karar Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 8/12/2009 tarihli kararı ile bozulmuştur.

11. Son bozma ilamı üzerine Manavgat Kadastro Mahkemesinin E.2010/126 sırasına kaydı yapılan dava, hâlihazırda ilk derece mahkemesi önünde derdesttir.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

13. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

14. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder.”

15. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama usulü” kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

...

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

16. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

17. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

18. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 15/11/2013 tarih ve 2013/8345 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, 1958 tarihinde murisi tarafından açılmış olan hukuk davasının hâlen ilk

derece mahkemesi önünde derdest olduğunu ve dava süresinin uzamasına usul işlemlerine gerekli özenin gösterilmemesinin neden olduğunu belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik

21. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

22. Başvurucu, 1958 yılında açılan hukuk davasının henüz kesin karara bağlanmamış olduğunu belirterek, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

24. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

25. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

26. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

27. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

28. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

29. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye hukuk mahkemesinde açılan tescil davasının verilen görevsiz kararıyla kadastro mahkemesine devredilmesi suretiyle yürütülen bir yargılamanın söz konusu olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

30. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 4/2/1958 tarihidir. Başvurucu mirasçı olarak dahili dava edilmek suretiyle yargılama sürecine katılmıştır. Ancak miras bırakanından intikalle davayı takip etmekte olan başvurucu açısından da makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, başvurucunun yargılamaya katıldığı tarih değil, somut olayda murisi açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anı olan 4/2/1958 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

31. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

32. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

33. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu murisi tarafından 4/2/1958 tarihinde Manavgat Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde açılan tespite itiraz davasının, taşınmazların bulunduğu bölgede kadastro tespit çalışmalarının başladığından bahisle verilen görevsizlik kararı ile Manavgat Kadastro Mahkemesine devredildiği, ilk derece mahkemesince verilen kararların temyiz incelemesi neticesinde dört defa bozulduğu, son bozma kararı sonrası Manavgat Kadastro Mahkemesinin E.2010/126 sırası üzerinde devam eden yargılamanın keşif aşamasında olduğu ve davanın taraflarında kırk dört kişinin yer aldığı anlaşılmaktadır.

34. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin kısmen asliye hukuk kısmen kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 12-18).

35. Kadastro mahkemesi ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar

verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık elli yedi yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

36. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

37. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 85.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

38. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

39. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık elli yedi yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında ve davayı miras bırakanından intikalle takip etmekte olduğu nazara alınarak, başvurucuya takdiren 2.200,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

40. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

41. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık elli yedi yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

A. Başvurucuya 2.200,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

B. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

C. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

D. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FARUK METE

B. No: 2013/8489 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8489

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FARUK METE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8489)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Faruk METE

Vekili : Av. Vedat KARADUMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu 2002 yılında kendisine ait taşınmazla ilgili olarak açılan kamulaştırma bedelinin tespitine ilişkin davanın ilk derece mahkemesinde derdest olması nedeniyle makul sürede yargılama hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/11/2013 tarihinde Ergani Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 19/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 18/4/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından başvurucuya ait taşınmazla ilgili olarak, 26/9/2002 tarihinde Ergani Asliye Hukuk Mahkemesinde kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil talebiyle dava açılmıştır.

8. Ergani Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/423 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yargılama neticesinde, Mahkemenin 18/3/2003 tarih ve E.2002/423, K.2003/153 sayılı kararı ile idarece açılan davanın kabulüne hükmedilmiştir.

9. İlk Derece Mahkemesi kararı temyiz edilmekle, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 19/2/2004 tarih ve E.2003/89, K.2004/1407 sayılı kararı ile bozulmuştur.

10. Bozma kararı sonrasında Ergani Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2004/274 sırası üzerinde yapılan yargılama sonucunda, Mahkemenin 25/5/2006 tarih ve E.2004/274, K.2006/251 sayılı kararı ile davanın kabulüne hükmedilmiştir.

11. İlk Derece Mahkemesi kararı temyiz edilmekle, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 19/9/2012 tarih ve E.2012/12326, K.2012/16817 sayılı kararı ile bozulmuştur.

12. Bozma kararı sonrasında Ergani Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2012/636 sırası üzerinden yapılan yargılama neticesinde, Mahkemenin 30/4/2013 tarih ve E.2012/636, K.2013/309 sayılı kararı ile davanın kabulüne hükmedilmiş olup, karar temyiz edilmekle, dosya hâlen Yargıtayda derdesttir.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 15/11/2013 tarih ve 2013/8489 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, 2002 yılında kendisine ait taşınmazla ilgili olarak açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescile ilişkin davanın İlk Derece Mahkemesinde derdest olduğunu, dosyanın kanun yolu incelemesine gönderilmesi söz konusu olduğundan, yargılama süresinin daha da uzayacağını, yargılamanın uzun sürmesinin yargılama makamlarının işlemlerinden kaynaklandığını ve ekonomik durumu kötü olduğu için kamulaştırma bedelinin tespitini konu alan davanın süratle sonuçlandırılmasında önemli bir hukuki

menfaatinin bulunduğunu beyan ederek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik

16. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

17. Başvurucu, 2002 yılında kendisine ait taşınmazla ilgili olarak açılan hukuk davasının İlk Derece Mahkemesinde derdest olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

19. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

20. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

23. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

24. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye hukuk mahkemesi nezdinde açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescile ilişkin bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olmakla beraber, bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir Somut başvuru açısından benzer bir durum söz konusu olup, makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak zaman diliminin başlangıç tarihi, başvurucu ile idare arasında anlaşmazlık tutanağı düzenlendiği anlaşılan 11/6/2002 tarihidir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 45).

26. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

27. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir.(B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

28. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun bir adet taşınmaza ilişkin kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil talebi olduğu, 26/9/2002 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde ilk derece mahkemesince verilen iki ayrı kararın temyiz incelemesi neticesinde bozulduğu, son bozma kararını takiben mahkemenin E.2012/636 sırasına kaydı yapılan davanın yargılaması sonucunda verilen kararın temyiz edildiği, taraflarında iki kişinin yer aldığı davanın hâlihazırda temyiz mercii nezdinde derdest olduğu anlaşılmaktadır.

29. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin asliye hukuk mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 12-18).

30. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64), başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir

karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on iki yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

32. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 25.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

33. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

34. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on iki yıllı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 11.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. Başvuruya konu yargılamanın on iki yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 11.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHDİ TANRIKULU

B. No: 2013/8492 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8492

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHDİ TANRIKULU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8492)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Mehdi TANRIKULU

Vekili : Av. İnan AKMEŞE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, aleyhine açılan ceza davasının yaklaşık 7 yıl sürdüğünü ve yargılamanın henüz bitmediğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/11/2013 tarihinde İstanbul 24. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 20/12/2013 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 9/1/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 13/1/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına gönderilmiş,

Adalet Bakanlığınca 12/2/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Diyarbakır'da görev yapan bir Cumhuriyet Savcısı, hazırlamış olduğu bir iddianamede "sözde Kürt halkı" ifadesini kullanmış ve bu ifadeler bir gazetede yayınlanmıştır.

8. Başvurucu, Kürtlere hakaret ettiğini ileri sürerek sözü geçen Cumhuriyet Savcısının cezalandırılması için 4/4/2006 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına Kürtçe ve Türkçe dillerinde yazılmış bir dilekçe vermiştir.

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 3/10/2006 tarihli iddianamesiyle başvurucunun 1/1/1928 tarih ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun hükümlerine aykırı olarak Kürtçe dilekçe vermek suretiyle 1/10/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 222. maddesinde tanımlanan suçu işlediği iddiasıyla cezalandırılması için İstanbul 1. Sulh Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır.

10. İstanbul 1. Sulh Ceza Mahkemesi, 6/2/2008 tarihli kararı ile başvurucunun 5 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

11. İlk derece Mahkemesinin kararı başvurucu tarafından temyiz edilmiş olup dosya başvuru tarihi itibariyle Yargıtayda derdesttir.

B. İlgili Hukuk

12. 5237 sayılı Kanun'un 222. maddesi şöyledir:

"25. 11.1925 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası Hakkında Kanunla, 1.11.1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanunun koyduğu yasaklara veya yükümlülüklere aykırı hareket edenlere iki aydan altı aya kadar hapis cezası verilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/11/2013 tarih ve 2013/8492 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, İstanbul 1. Sulh Ceza Mahkemesinde 31/10/2006 tarihli iddianame ile açılan dava sonucunda beş ay hapis cezası ile cezalandırıldığını, bu kararın 11/2/2008 tarihinde temyiz edildiğini, temyiz incelemesinin halen devam ettiğini, yedi yıldır devam etmekte olan bu süreç nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

17. AİHS’nin “Adil yargılanma hakkı” başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes … cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir …”

18. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa’da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriği, AİHS’in “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmelidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

19. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 39).

20. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 40).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 41–45).

22. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

23. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

24. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz: Eckle/Almanya, B. No: 8130/78, 15/07/1982, §§ 73–75). Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir.

25. Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 3/10/2006 tarihli iddianamesi ile 1353 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olarak Kürtçe dilekçe

vermek suretiyle 5237 sayılı Kanun'un 222. maddesinde tanımlanan suçu işlediği iddiasıyla cezalandırılması için İstanbul 1. Sulh Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır. Başvurucu hakkında kamu davası açılmasından sonra kendisine çağrı kâğıdı tebliğ edilememesi nedeniyle, savunmasının alınabilmesi için yakalama emri çıkarılmıştır. Hakkında yakalama kararı çıkarılan başvurucunun savunması üçüncü celsenin yapıldığı 13/7/2007 tarihinde alınabilmiştir. 13/9/2007 tarihinde yapılan dördüncü celsede başvurucunun sabıka kaydında yer alan ilamların istenmesine karar verilmiş ve 6/2/2008 tarihinde başvurucunun beş ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu bu mahkûmiyet kararını temyiz etmiştir. Temyiz aşaması henüz sonuçlanmamıştır.

26. Somut olayda yargılama faaliyetinin, başvurucunun yakalanarak savunmasının alındığı, dolayısıyla suç isnadından haberdar olduğu 13/7/2007 tarihinde başlamış olacağı kabul edilmelidir. Bununla birlikte, yargılama, dosya Yargıtayda derdest olduğundan henüz sonuçlanmamıştır. Bu bağlamda yargılama faaliyeti yedi yılı aşkın süredir devam etmektedir.

27. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

28. Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, yargıç ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55).

29. Devlet, yargılama sisteminde çözüm bekleyen uyuşmazlıkların nicelik itibarıyla artmasına rağmen, yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilebilmesi için gerekli tüm tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, hukuk sisteminin adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunun bir görünümüdür.

30. Yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliklerinin yol açtığı gecikmeler AİHM tarafından da müteaddit defalar incelemeye tabi tutulmuştur. Bu kapsamda, bir yapısal sorun olması ve yargılama sisteminde çözüm bekleyen uyuşmazlıkların uzun bir müddet zarfında artması ve birikmesi sonucu yargılamalarda makul sürenin aşılması durumunda, Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmaktadır (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 56).

31. Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi gereğince, yargılama sisteminin adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi zorunluluğu göz önünde bulundurulduğunda, tek sanıklı bir yargılamada yedi yılı aşkın bir süre devam eden yargılama faaliyetinin, hukuk sisteminde var olan yapısal ve organizasyona ilişkin eksikliklerle izah edilemeyeceği açıktır.

32. Başvurucunun yakalanarak savunmasının alındığı 13/7/2007 tarihinden Anayasa Mahkemesinin kabul edilebilirlik ve esas hakkında başvuruyu incelediği tarih arasında 6 yıl 10 aylık bir sürenin geçtiği görülmektedir. Başvurucunun yakalanarak savunmasının

alınmasından sonra başvurucunun sabıka kaydında yer alan ilamlar istenmiş ve 6/2/2008 tarihinde dosya ikmal edilerek karar verilmiştir. İlk Derece Mahkemesi, başvurucu hakkında çıkartılmış yakalama emrinin infazını beklediği sırada geçen üç celsede başvurucunun sabıka kaydında yer alan ilamları getirtmeyerek sonradan bunları tamamlama yoluna gitmiş ve dosya toplam 5 ay sürüncemede kalmıştır. İlk Derece Mahkemesinin kararını verdiği 6/2/2008 tarihinden bugüne kadar dosya Yargıtayda temyiz aşamasında beklemektedir. Bu süre ise 6 yılın üzerindedir.

33. Dosyanın sürünceme bırakılmasında ve yargılamanın yaklaşık yedi yıldır devam etmesinde başvurucuya veya müdafiine yüklenebilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yargılama süresinin makul olup olmadığının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gereken davadaki sanık sayısı, davanın karmaşıklığı, atılı suçun vasıf ve mahiyeti, söz konusu suç için öngörülen cezanın miktarı gibi unsurların hiçbiri somut davadaki yargılama süresinin makul olarak değerlendirilmesine olanak vermemektedir. Tek bir sanığın yargılandığı ve karmaşık nitelikte olmayan davada yargılamanın yürütülmesindeki izlenen yöntem dikkate alındığında, 13/7/2007 tarihinde yakalanarak savunması alınmakla başlayan ve halen devam eden davadaki yargılama süresi makul olarak değerlendirilemez.

34. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

35. Başvurucu, 10.000,00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Adalet Bakanlığı, başvurucu tarafından talep edilen tazminat miktarları konusunda herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

37. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

38. Başvurucunun, tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, başvurucuya 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

39. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF GÜVEL VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/8695 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8695

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF GÜVEL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8695)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : 1. Yusuf GÜVEL

Temsilcisi : Ünay GÜVEL

2. Miyase MEHLİ

3. Nazlı GÜVEL

4. Saliha CEVAT

5. Ayni BAŞDOĞAN

6. Seadet GÜVEL

7. Urfi GÜVEL

Vekilleri : Av. Zafer ERGÜN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 15/3/1974 ve 3/2/1983 tarihlerinde Kadirli 1. Kadastro Mahkemesinde aleyhlerine açılan kadastro tespitine itiraz davalarının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 2/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 29/1/2014tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 26/2/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Kadirli ilçesinde 1972 yılında yapılan kadastro tespit çalışmaları sonunda 25 parsel numaralı taşınmaz başvuruculaların murisi Ahmet Güvel ile Hasan Dede Güvel adlarına, 108 parsel numaralı taşınmaz Ahmet Güvel adına tespit edilmiştir.

8. Maliye Hazinesi ve Metin Erdoğan, tespit maliki Ahmet Güvel mirasçıları olarak başvurucular ve Hasan Dede Güvel aleyhine 15/3/1974 tarihinde Kadirli 1. Kadastro Mahkemesinde açtıkları kadastro tespitine itiraz davasında, 25 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptali ile adlarına tapuya tescilini talep etmişler, dava dosyası Mahkemenin E.1974/28 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

9. Metin Erdoğan, Hamza Güler ve Mustafa Güler tarafından başvurucular aleyhine 3/2/1983 tarihinde Kadirli 1. Kadastro Mahkemesinde açılan davada, 108 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptali ile adlarına tescili talep edilmiş, dava dosyası Mahkemenin E.1983/79 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

10. Kadirli 1. Kadastro Mahkemesince 11/3/2009 tarih ve E.1983/79, K.2009/47 sayılı kararla; Mahkemenin E.1974/28 sayılı dava dosyası ile E.1983/79 sayılı dava dosyası arasında hukuki ve fiili irtibat bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1974/28 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

11. Kadirli 1. Kadastro Mahkemesi, 13/1/2012 tarihli kararla dava dosyalarının ayrılmasına karar vermiş, 108 parsel numaralı taşınmaza yönelik dava Mahkemenin E.2012/16 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

12. 108 parsel numaralı taşınmaza ilişkin Kadirli 1. Kadastro Mahkemesinde yapılan yargılama sonunda, 5/3/2014 tarih ve E.2012/16, K.2014/37 sayılı kararla davanın kabulüne karar verilmiştir.

13. Anılan karar temyiz edilmiş olup, temyiz inceleme safhası devam etmektedir.

14. 25 parsel numaralı taşınmaza ilişkin yargılama aynı Mahkemenin E.1974/28 sayılı

dosyasında devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25., 27., 28., 29., 30., 32. ve 36. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 2/12/2013 tarih ve 2013/8695 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

17. Başvurucular, Kadirli ilçesinde bulunan 25 ve 108 parsel numaralı taşınmazların kadastro çalışması sonunda murisleri adlarına tespit edildiğini, 15/3/1974 tarihinde 25 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptali amacıyla Kadirli 1. Kadastro Mahkemesinde aleyhlerine kadastro tespitine itiraz davası açıldığını, 108 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptali amacıyla 3/2/1983 tarihinde aynı Mahkemede aleyhlerine kadastro tespitine itiraz davası açıldığını, her iki dava dosyasının 11/3/2009 tarihli kararla birleştirildiğini, 3/1/2012 tarihinde her iki parsele ilişkin dava dosyalarının ayrılmasına karar verildiğini, yargılamaların makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Başvurucular, 15/3/1974 ve 3/2/1983 tarihlerinde Kadirli 1. Kadastro Mahkemesinde aleyhlerine açılan kadastro tespitine itiraz davalarının halen devam ettiğini belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Dolayısıyla her iki dava dosyası için ayrı ayrı değerlendirme yapılmıştır.

2. Esas Yönünden

20. Başvurucular, kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

21. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması

gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Kadirli 1. Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davalarında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde gözönünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§41–45).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 15/3/1974 ve 3/2/1983 tarihleridir.

25. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 15/3/1974 tarihinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında 25 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptali talep edilmiştir. Mahkemece, taraf teşkili sağlanmış ve eski tapu kayıtları çıkarılmıştır.

27. Yine 3/2/1983 tarihinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında 108 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptali talep edilmiştir. Anılan dosyada da taraf teşkili sağlanmış ve eski tapu kayıtları çıkarılmıştır.

28. Mahkemece her iki taşınmaza yönelik açılan dava dosyalarında verilen keşif kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği, 11/3/2009 tarihinde dava dosyalarının birleştirilmesine karar verildiği anlaşılmıştır. Birlikte yapılan yargılama sırasında Mahkemece, 13/1/2012 tarihli kararla dava dosyalarının ayrılmasına karar verilmiştir.

29. 108 parsel numaralı taşınmaza ilişkin olarak yapılan yargılama sırasında 27/12/2013 tarihinde keşif yapılarak bilirkişi raporu alınmış ve 5/3/2014 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Karar temyiz edilmiş olup, henüz kesinleşmemiştir.

30. 25 parsel numaralı taşınmaza yönelik olarak Mahkemenin E.1974/28 sayılı dava dosyasında yargılamaya devam edilmektedir. Anılan dava dosyasında çoğu defa keşif ara kararlarının farklı nedenlerle yerine getirilmediği, taraflardan vefat edenlerin olması nedeniyle tekrar taraf teşkili sağlanmaya çalışıldığı, birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

31. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No:2012/12, 17/9/2013, §§ 38-62; B. No:2013/1115, 5/12/2013, §§ 39-67;2012/673, 19/12/2013, §§ 21-43).

32. Başvuruya konu davalarda yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamaların karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davalara bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi yargılama süreçlerine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, 15/3/1974 tarihinde Kadirli 1. Kadastro Mahkemesinin E.1974/28 sayılı dava dosyasında açılan ve kırk yılı aşkın süredir devam eden yargılama süreci ile 3/2/1983 tarihinde açılan ve Kadirli 1. Kadastro Mahkemesinin E.1983/79 sayılı dava dosyasında otuz bir yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının başvuruya konu her iki yargılama süreci açısından da ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. Başvurucular, makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle her iki dava dosyası için ayrı ayrı 25.000,00 TL manevi, 20.000,00 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

35. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvuruculara tarafı olduğu uyuşmazlıklara ilişkin olarak, Kadirli 1. Kadastro Mahkemesinin E.1974/28 sayısında açılan ve kırk yılı aşkın süredir devam eden yargılama süreci ile Kadirli 1. Kadastro Mahkemesinin E.1983/79 sayısında açılan ve otuz bir yılı aşkın süredir devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara, kırk yıldır devam eden yargılama nedeniyle ayrı ayrı 22.450,00 TL, otuz bir yıldır devam eden yargılama nedeniyle ayrı ayrı 19.950,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

38. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

39. Başvuruya konu yargılamaların uzun süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar

verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculara, Kadirli 1. Kadastro Mahkemesinin E.1974/28 sayısında açılıp kırk yıldır devam eden yargılama nedeniyle ayrı ayrı 22.450,00 TL; Kadirli 1. Kadastro Mahkemesinin E.1983/79 sayısında açılıp otuz bir yıldır devam eden yargılama nedeniyle ayrı ayrı 19.950,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kadirli 1. Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

CENGİZ GEZGİN

B. No: 2013/8738 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8738

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CENGİZ GEZGİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8738)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Cengiz GEZGİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, murisi tarafından 8/11/1978 tarihinde açılan zilyetliğin tespiti ve kamulaştırma bedelinin tahsili davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/12/2012 tarihinde Osmaniye 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 29/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 25/2/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin

önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun murisi ve diğer davacılar, 8/11/1978 tarihinde Osmaniye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları davada, zilyetliğin tespiti ve kamulaştırma bedelinin ödenmesini talep etmişlerdir.

8. Mahkemece, 19/7/1991 tarih ve E.1978/408, K.1991/328 sayılı görevsizlik kararıyla dava dosyası İslahiye Kadastro Mahkemesine gönderilmiştir.

9. İslahiye Kadastro Mahkemesi, 14/7/1995 tarihli görevsizlik kararıyla dosyayı yeniden İslahiye Asliye Hukuk Mahkemesine göndermiştir.

10. İslahiye Asliye Hukuk Mahkemesi, 14/1/2014 tarih ve E.1995/247, K.2014/27 sayılı kararla davanın reddine karar vermiştir.

11. Gerekçeli karar, 5/3/2014 tarihinde yazılmıştır.

12. Karar, başvurucu ve bir kısım davacılar tarafından temyiz edilmiş olup, temyiz inceleme safhası devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 16/5/1956 tarih ve 1956/1-6 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı, 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun geçici 6. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/12/2013 tarih ve 2013/8738 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, murisi tarafından 8/11/1978 tarihinde İslahiye Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan zilyetliğin tespiti ve kamulaştırma bedelinin ödenmesi davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucu, murisi tarafından açılan zilyetliğin tespiti ve kamulaştırma bedelinin ödenmesi davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

19. Anayasa'nın 36. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, zilyetliğin tespiti ve kamulaştırma bedelinin davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 8/11/1978 tarihidir.

22. Başvuruya konu dava, başvurucunun miras bırakanından intikalle takip etmekte olduğu bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçının yargılamaya katıldığı an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

23. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

24. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun zilyetliğin tespiti ve kamulaştırma bedelinin ödenmesi olduğu, 8/11/1978 yılında İslahiye Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davanın 1991 yılında görevsizlik kararı ile Kadastro Mahkemesine gönderildiği, anılan Mahkemenin de 1995 yılında görevsizlik kararı vererek dosyayı yeniden Asliye Hukuk Mahkemesine gönderdiği, yargılama sırasında farklı dava dosyaları ile birleştirme kararları verildiği, 14/1/2014 tarihinde davanın reddine hükmedildiği anlaşılmıştır. Karar, başvurucu ve bir kısım davacılar tarafından temyiz edilmiş ve henüz kesinleşmemiştir. Yargılama sırasında Mahkemece çoğu defa keşif ara kararlarının farklı nedenlerle yerine getirilmediği, taraflardan vefat edenlerin olması nedeniyle tekrar taraf teşkili sağlanmaya çalışıldığı, birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu uygulamaların davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın

uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

25. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

26. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, mülga 1086 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık otuz altı yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 100,00 Euro maddi, 100.000 Euro manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin otuz altı yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 11.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık otuz altı yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 11.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin İslahiye Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SAMİ ARSLAN

B. No: 2013/8821 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8821

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SAMİ ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8821)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Mehmet Sami ARSLAN

Vekili : Av. Aydın TORAMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu 1995 tarihinde aleyhine açılan hukuk davasının hâlen İlk Derece Mahkemesi nezdinde derdest olması ve uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığı gibi taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkının kesinliğe kavuşmaması nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/11/2013 tarihinde Marmaris 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 18/2/2014 tarihinde yapılan toplantıda, kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 18/3/2014 tarihli görüş yazısı 3/4/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu vekili tarafından Adalet Bakanlığı görüşüne karşı 17/4/2014 tarihli beyan dilekçesi ibraz edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu aleyhine 25/5/1995 tarihinde Marmaris Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1995/456 esasıyla tapu iptal ve tescil davası açılmıştır.

8. Belirtilen dosya Marmaris Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1984/42 sayılı dosyası ile birleştirilmiştir.

9. Yargılamanın 8/12/2009 tarihli celsesinde başvurucu aleyhine açılan davanın E.1984/42 sayılı dosyadan tefrikine karar verilerek Mahkemenin E.2008/196 sırasına kaydı yapılmıştır.

10. Taşınmazın bulunduğu bölgede kadastro tespit çalışmalarının yapıldığından bahisle, dosya görevsizlik kararı verilerek Marmaris Kadastro Mahkemesine devredilmiş ve Mahkemenin E.2009/1532 sırasına kaydedilmiştir.

11. Devam eden yargılama sürecinde, E.2009/1532 sayılı dosyanın Mahkemenin E.2009/106 sayılı dosyasıyla birleştirilmesine karar verilmiştir.

12. Marmaris Kadastro Mahkemesinin 29/11/2010 tarih ve E.2009/106, K.2010/853 sayılı kararı, Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 12/4/2013 tarih ve E.2012/8560, K.2013/4305 sayılı kararı ile bozulmuştur.

13. Bozma sonrası Mahkemenin E.2013/97 sırasına kaydı yapılan dava, hâlen ilk derece mahkemesi önünde derdesttir.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

15. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

16. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder.”

17. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama usulü” kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

...

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

18. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

19. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

20. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/11/2013 tarih ve 2013/8821 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, 1995 tarihinde taşınmazıyla ilgili olarak aleyhine açılan hukuk davasının

hâlen ilk derece mahkemesinde derdest olduğunu, özellikle kurumlara yazılan müzekkere akıbetlerinin tekit edilmeksizin beklenilmesi, başka dava dosyalarının ön mesele yapılarak sonuçlarının yıllarca beklenilmesi ve keşiflerin değişik gerekçelerle birçok defa icra edilmemesi nedeniyle yargılama sürecinin uzadığını, ayrıca uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığı gibi taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkının kesinliğe kavuşmadığını belirterek, Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik

23. Başvurucu, başvuruya konu uyuşmazlığı sonlandıracak nitelikte bir kararın mevcut olmadığını belirtmiştir.

24. Adalet Bakanlığı görüşünde, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvurucun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden görüş sunulmayacağı, mülkiyet hakkına yönelik ihlal iddiası açısından ise, başvurucuya henüz mülkiyet hakkı tanınmadığı ve bu hakkın varlığının yargılama sonucuna göre belirlenebileceği bildirilmiştir.

25. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

26. Başvurucu 1995 tarihinde aleyhine açılan hukuk davasının hâlen İlk Derece Mahkemesinde derdest olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

28. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

29. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

30. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

31. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

32. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

33. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye hukuk mahkemesi nezdinde açılan tapu iptali ve tescil davasının görevsizlik kararı ile kadastro mahkemesine devredilmiş olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

34. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 25/5/1995 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

35. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

36. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun başlangıçta bir adet taşınmaza ilişkin tapu iptal ve tescil talebi olduğu, Mahkemenin farklı bir dosyası ile birleştirilen dava dosyasının tekrar tefrik edilerek ayrı bir esasa kaydedildiği, taşınmaza ilişkin kadastro tespit çalışmalarının yapıldığından bahisle görevsizlik kararı verilen davanın Marmaris Kadastro Mahkemesindeki yargılaması sırasında da bir birleştirme kararına konu olduğu ve son olarak Mahkemenin E.2009/106 sırasına kaydı yapılan davaya ilişkin olarak ilk derece mahkemesince verilen hükmün temyiz incelemesi neticesinde bozulması üzerine, Marmaris Kadastro Mahkemesinin E.2013/97 sırasına kaydının yapıldığı, taraflarında altı kişinin yer aldığı yargılamanın hâlen İlk Derece Mahkemesi önünde derdest olduğu anlaşılmaktadır.

37. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin kısmen Asliye Hukuk kısmen Kadastro Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin

uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 12-18).

38. Kadastro mahkemesi ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on dokuz yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

40. Başvurucu tarafından ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazlardan yararlanamadığı gibi taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkının kesinleşmesi için yıllarca beklemek zorunda kaldığı belirtilerek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddia edilmiş olmakla beraber, somut yargılama bağlamında başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddianın ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

41. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 50.000,00 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

42. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

43. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on dokuz yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 23.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

44. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya

ödenmesine karar verilmesi gerekir.

45. Başvuruya konu yargılamanın on dokuz yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 23.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MELİK UZUN

B. No: 2013/8905 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8905

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MELİK UZUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8905)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucu : Melik UZUN

Vekili : Av. Keziban TÜLEN BİNİCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tedavi için gittiği hastanede yapılan iğne nedeniyle felç kalması üzerine uğranılan zararların tazmini istemiyle 2007 yılında açmış olduğu tam yargı davasının hâlihazırda karara bağlanmamış olduğunu ve davanın düzgün bir şekilde incelenmediğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitiyle maddi ve manevi zararının tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/12/2013 tarihinde Menderes 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 6/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 17/3/2014 tarihli yazı ile benzer şikâyetlere ilişkin başvurularda sunulan görüşlere atıf yapılarak, ayrıca görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun, 14/9/2006 tarihinde halsizlik şikâyeti ile başvurduğu Buca Seyfi Demirsoy Hastanesi Acil Servisinde vücuduna enjekte edilen iğne nedeniyle sağ bacağı felç olmuştur.

8. Başvurucu, uğradığı zararların tazmini istemiyle idareye yaptığı başvurunun reddi üzerine Sağlık Bakanlığı aleyhine 7/11/2007 tarihinde İzmir 2. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır. Mahkeme, 21/12/2011 tarih ve E.2007/1828, K.2011/2139 sayılı kararıyla "dava dosyasındaki bilgi ve belgeler ile Adli Tıp Kurumu Raporunun birlikte değerlendirilmesinden, davacıda enjeksiyon sonrası gelişen bulguların enjeksiyon nöropotisi ile uyumlu olduğu, enjeksiyonun doğru uygulanması sonrası dahi ödem hematom gibi nedenlerle sinire bası oluşabileceği gibi ilacın sinire nufuzu sonucu ilacın toksik etkisiyle de nöropati gelişebileceği, bu nedenlerle idareye yüklenecek bir kusurun bulunmadığı sonucuna varıldığı, bu itibarla maddi ve manevi tazminat isteminin reddi gerektiği" gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

9. Başvurucu, tarafına 2/2/2012 tarihinde tebliğ edilen kararı 14/2/2012 tarihinde temyiz etmiştir. Başvuru tarihi itibarıyla dava, Danıştay 15. Dairesi önünde derdesttir.

B. İlgili Hukuk

10. 2577 sayılı Kanun'un "Kapsam ve nitelik" kenar başlıklı 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır."

11. 2577 sayılı Kanun'un "Dilekçeler üzerine ilk inceleme" kenar başlıklı 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(3) Dilekçeler, Danıştayda daire başkanının görevlendireceği bir tetkik hakimi, idare ve vergi mahkemelerinde ise mahkeme başkanı veya görevlendireceği bir üye tarafından:

a) Görev ve yetki,

b) İdari merci tecavüzü,

c) Ehliyet,

d) İdari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı,

e) Süre aşımı,

f) Husumet,

g) 3 ve 5 inci maddelere uygun olup olmadıkları,

Yönlerinden sırasıyla incelenir.

(4) Dilekçeler bu yönlerden kanuna aykırı görülürse durum; görevli daire veya mahkemeye bir rapor ile bildirilir. Tek hakimle çözümlenecek dava dilekçeleri için rapor düzenlenmez ve 15 inci madde hükümleri ilgili hakim tarafından uygulanır. 3 üncü fıkraya göre yapılacak inceleme ve bu fıkra ile 5 inci fıkraya göre yapılacak işlemler dilekçenin alındığı tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde sonuçlandırılır."

12. 2577 sayılı Kanun'un "Dosyaların incelenmesi" kenar başlıklı 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dosyalar, bu Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca konu itibariyle tespit edilip Resmi Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler gözönünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıra dahilinde bir karara bağlanır. Bunların dışında kalan dosyalar ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılır."

13. 2577 sayılı Kanun'un "Tebliğ işleri ve ücretler" kenar başlıklı 60. maddesi şöyledir:

"Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerine ait her türlü tebliğ işleri, Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır. Bu suretle yapılacak tebliğlere ait ücretler ilgililer tarafından peşin olarak ödenir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/12/2013 tarih ve 2013/8905 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, hatalı tıbbi müdahale nedeniyle felç kalması üzerine açtığı davanın 5 yıl 11 ay 24 günlük sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle makul yargılanma süresinin aşıldığını, yargı makamının davalı tarafın dosyayı sürüncemede bırakmak için usule ilişkin tüm esasları bertaraf etmesine yönelik hiçbir önlem almadığını, dolayısıyla davanın düzgün bir şekilde incelenmediğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlalin tespitiyle maddi ve manevi zararının tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

16. Başvurucu, yargı makamının davalı tarafın dosyayı sürüncemede bırakmak için usule ilişkin tüm esasları bertaraf etmesine yönelik hiçbir önlem almadığı yönündeki iddialarını davanın düzgün bir şekilde incelenmesi hakkının ihlali olarak ileri sürmüşse de, bu iddianın özü, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması hususu ile ilgilidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvurucunun tüm iddiaları Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı

anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu 2007 yılında idari yargıda açmış olduğu davaya ilişkin yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

19. Adalet Bakanlığı görüşünde, Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkına ilişkin kararlarına atfen, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası açısından görüş sunulmasına gerek görülmediği bildirilmiştir.

20. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

21. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

22. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

23. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

24. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

25. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

26. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti

nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

27. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

28. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

29. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

30. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince “kamu hukuku” alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da, Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, hatalı yapılan iğneden dolayı sakat kalınması nedeniyle uğranılan zararların tazimini istemini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

31. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olmakla beraber, bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir. Somut başvuru açısından benzer bir durum söz konusu olup, makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak zaman diliminin başlangıç tarihi, başvurucu tarafından idarenin kusuru nedeniyle sakat kalması sonucu uğramış olduğu maddi ve manevi zararlarının tazminine yönelik taleplerini ilgili idareye ilettiği 14/9/2007 tarihidir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 45).

32. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

33. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması

halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

34. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, idari yargıda açılan ve hatalı yapılan iğne sonucu sakat kalınması nedeniyle uğranılan maddi ve manevi zararların tazmini istemini konu alan tam yargı davasında ilk derece mahkemesince, dosyanın usulüne uygun olarak tekemmülünün sağlandığı, ardından başvurucunun sakat kalmasında idarenin hizmet kusurunun bulunup bulunmadığının tespiti amacıyla bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verildiği, Adli Tıp Kurumu Başkanlığından gönderilen rapora başvurucunun itirazı üzerine ikinci bir raporun hazırlanması için dosyanın tekrar ilgili Kuruma gönderildiği, birinci raporun yaklaşık yedi ay, ikinci raporun ise yaklaşık bir yıl sonra İdare Mahkemesine ulaştırıldığı, ikinci bilirkişi raporunun gönderilmesinin ardından dosyanın karara bağlandığı ve yargılamanın yaklaşık dört yıl üç aylık bir sürede sonuçlandırıldığı, 2/4/2012 tarihi itibarıyla Danıştay kayıtlarına giren dosyanın hâlihazırda Danıştay 15. İdare Mahkemesi önünde derdest olduğu anlaşılmaktadır.

35. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§10-13).

36. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM tarafından verilen birçok ihlal kararında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 54-60), başvuruya konu davada, uyuşmazlığın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve henüz sonuçlandırılmayan yaklaşık yedi yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

37. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

38. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

39. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden

yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

40. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yedi yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 6.500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

41. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

43. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık yedi yıllık bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 6.500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE

C. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL ERTAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/9061 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9061

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL ERTAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9061)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Kemal ERTAŞ

Şeyhmus AYYILDIZ

Süleyman AYYILDIZ

İsmail AYYILDIZ

Behçet AYYILDIZ

Kayhan AYYILDIZ

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, murisleri tarafından 16/9/1976 tarihinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 16/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden

yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 19/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 18/4/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Kızıltepe ilçesinde yapılan kadastro çalışmaları sırasında 41, 42, 43 ve 44 parsel numaralı taşınmazlar E.Ç. ve 5 arkadaşı adına tespit edilmiştir.

8. Başvuruculların murisleri Hasan Ayyıldız ve Mehmet Sait Ertaş ile Ali Bozan tarafından, E.Ç ve beş arkadaşı aleyhine, 16/9/1976 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

9. Mahkemece, 6/11/1986 tarih ve E.1976/28, K.1986/33 sayılı kararla davanın reddine, taşınmazların hisseleri oranında davalılar adlarına tespit ve tapuya tescillerine karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 13/10/1988 tarih ve E.1987/18172, K.1988/15740 sayılı ilamıyla; eksik inceleme ve araştırmaya dayalı hüküm kurulduğu gerekçesiyle karar bozulmuş, yargılamaya Mahkemenin E.1989/6 sayılı dava dosyasında devam edilmiştir.

11. Yine başvuruculların murisleri Hasan Ayyıldız ve Mehmet Sait Ertaş ile Ali Bozan tarafından H.E. ve 2 arkadaşı aleyhine 16/9/1976 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin E.1976/29 sayılı dava dosyasında kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

12. Kızıltepe Kadastro Mahkemesince E.1989/6 sayılı dava dosyasında yapılan yargılama sırasında, 20/12/2001 tarih ve E.1989/6, K.2001/3 sayılı kararla; E.1979/29 sayılı dava dosyası ile hukuki ve fiili irtibat bulunduğu gerekçesiyle her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1976/29 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

13. Başvurucu Kemal Ertaş'ın murisi Mehmet Sait Ertaş'ın vefatı üzerine, 14 mirasçısının kaldığı, Kemal Ertaş'ın 1985 yılında miras şirketi temsilcisi olarak davaya katıldığı anlaşılmıştır.

14. Diğer başvuruculların murisi Hasan Ayyıldız'ın vefatı üzerine mirasçıları olarak başvurucular davaya devam etmişlerdir.

15. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılması üzerine dosya Mardin Kadastro Mahkemesine devredilmiş olup, anılan Mahkemenin E.2013/69 sayılı dava dosyasında

yargılamaya devam edilmektedir.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25., 28., 29., 30., 32. ve 36. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculların 16/12/2013 tarih ve 2013/9061 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculların İddiaları

18. Başvurucular, 16/9/1976 tarihinde murisleri tarafından Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında verilen kararın Yargıtay tarafından bozulduğunu, Mahkemece birleştirme kararı verildiğini, Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılmasından sonra yargılamaya Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/69 sayılı dava dosyasında devam edildiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvurucular, murisleri tarafından açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

21. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde

göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 16/9/1976 tarihidir.

25. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

26. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

27. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucuların murislerinin, 16/9/1976 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açtıkları davada, Mahkemece taraf teşkilinin sağlanmasından sonra tapu kayıtlarının ve kadastro tutanaklarının getirtildiği, birçok defa keşif ara kararlarının farklı nedenlerle ertelenmesinden sonra yapılan keşif ve alınan bilirkişi raporları doğrultusunda 6/11/1986 tarihinde davanın reddine karar verildiği anlaşılmıştır. Hükmün Yargıtay tarafında bozulması üzerine, Mahkemece bozma kararına uyularak yargılamaya devam edilmiş, 20/12/2001 tarihinde aynı Mahkemenin E.1976/29 sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine karar verilmiştir. Başvuruculların murisleri vefat etmiş olup başvurucular davaya devam etmişlerdir. Mahkemece, keşif kararlarının farklı nedenlerle ertelendiği ve birçok defa dosyanın incelemeye alındığı anlaşılmıştır. 21/6/2005 tarihinde keşif yapılarak bilirkişilerden rapor alınmış, raporlara itiraz edilmesi üzerine ek rapor istenmiştir. Çelişkilerin giderilemediği gerekçesiyle yeniden keşif kararı verilmiş, ancak keşif yapılamamıştır. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılması üzerine yargılamaya Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/69 sayılı dava dosyasında halen devam edilmektedir.

28. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 38-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 39-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 21-43).

29. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık otuz sekiz yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan

makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

32. Başvurucular, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması ve bu sürede taşınmazı kullanamamaları nedeniyle 500.000,00 TL maddi, 300.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

33. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

34. Başvuruculara tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık otuz sekiz yıldır devam yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve başvuruculara miras bırakanlarından intikal ile davayı takip etmekte oldukları nazara alınarak, başvurucular İsmail Ayyıldız, Süleyman Ayyıldız, Şeyhmus Ayyıldız'a ayrı ayrı 2.300,00 TL, başvurucu Kemal Ertaş'a 2.150,00 TL, başvurucular Kayhan Ayyıldız ve Behçet Ayyıldız'a ayrı ayrı 500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

36. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık otuz sekiz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucular İsmail Ayyıldız, Süleyman Ayyıldız, Şeyhmus Ayyıldız'a ayrı ayrı 2.300,00 TL; başvurucu Kemal Ertaş'a 2.150,00 TL; başvurucular Kayhan Ayyıldız ve Behçet Ayyıldız'a ayrı ayrı 500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Ö.K.A.

B. No: 2013/9095 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9095

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Ö.K.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9095)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Ö.K.A.

Vekili : Av. Cesim PARLAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, murisinden intikalle takip ettiği hukuk davasının makul süre içerisinde kesin karara bağlanmamış olması nedeniyle adil yargılama hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/12/2013 tarihinde İstanbul Anadolu 11. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 31/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/4/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Davacının babası Mehmet Sait Argeşo'nun da aralarında bulunduğu davacılar tarafından Gönen Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde 28/5/1971 tarihinde açılan el atmanın önlenmesi davası Mahkemenin E.1971/318 sırasına kaydedilerek, taşınmazların bulunduğu bölgede kadastro tespit çalışmalarının başlaması üzerine verilen görevsizlik kararı ile Gönen Kadastro Mahkemesine devredilmiş ve Mahkemenin E.1973/71 sırasına kaydı yapılmıştır.

8. Yürütülen yargılama neticesinde verilen 23/3/1973 tarihli karar temyiz edilmekle, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 2/11/1977 tarihli kararı ile bozulmuştur.

9. Bozma sonrası Mahkemenin E.1078/3 sırasına kaydı yapılan davanın yargılaması neticesinde İlk Derece Mahkemesince verilen 22/6/1979 tarihli karar, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 25/2/1980 tarihli kararı ile bozulmuştur.

10. Bozma kararı sonrasında dosyanın E.1980/93 sırasına kaydı yapılmış olup, Mahkemece verilen 31/5/1982 tarihli karar, temyiz incelemesi neticesinde Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 15/11/1983 tarihli kararı ile bozulmuştur.

11. Mahkemenin E.1983/71 sırasına kaydedilen dosyada verilen 5/11/1999 tarihli kararı ile, davacıların davasının reddine ve taşınmazın orman niteliği ile Hazine adına tapuya kayıt ve tesciline karar verilmiştir.

12. İlk Derece Mahkemesi kararı temyiz edilmekle, Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 23/11/2000 tarihli kararı ile bozulmuştur.

13. Bozma kararı sonrası Gönen Kadastro Mahkemesinin E.2001/1 sırasına kaydı yapılan dosya, hâlen İlk Derece Mahkemesi önünde derdesttir.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

15. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

16. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

17. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

...

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir."

18. 3402 sayılı Kanun'un "Deliller ve hakimin takdiri" kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir."

19. 3402 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı" kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur."

20. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/12/2013 tarih ve 2013/9095 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, murisinden intikalle takip ettiği hukuk davasının uzun süredir sonuçlandırılmadığını, bozma sonrasında geçen yaklaşık on iki yıl boyunca, verilen keşif ara kararlarının yerine getirilmediğini, yargılamanın uzamasının nedeninin kamu gücünün ihmali olduğunu, ayrıca yargılama süresince taşınmazından yararlanamadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik

23. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

24. Başvurucu, 28/5/1971 tarihinde açılan ve murisinden intikalle takip ettiği hukuk davasının henüz İlk Derece Mahkemesinde karara bağlanmamış olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

26. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

27. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

28. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

29. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu

kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

30. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

31. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye hukuk mahkemesi nezdinde açılan el atmanın önlenmesi davasının görevsizlik kararı ile kadastro mahkemesine devredilmiş olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

32. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 28/5/1971 tarihidir. Başvurucu mirasçı olarak dahili dava edilmek suretiyle yargılama sürecine katılmıştır. Ancak miras bırakanından intikalle davayı takip etmekte olan başvurucu açısından da makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, başvurucunun yargılamaya katıldığı tarih değil, somut olayda murisi açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anı olan 28/5/1971 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

33. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

34. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir.(B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

35. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun başlangıçta bir adet taşınmazı konu alan el atmanın önlenmesi talebi olduğu, taşınmaza ilişkin kadastro tespit çalışmalarının yapıldığından bahisle görevsizlik kararı verilen davanın Gönen Kadastro Mahkemesindeki yargılaması sırasında ilke derece mahkemesi tarafından verilen esasa ilişkin dört kararın temyiz incelemesi neticesinde bozulduğu, son olarak Gönen Kadastro Mahkemesinin E.2001/1 sırasına kaydı yapılan davanın taraflarının sekiz kişiden oluştuğu ve hâlen ilk derece mahkemesi önünde derdest olduğu anlaşılmaktadır.

36. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin kısmen Asliye Hukuk kısmen Kadastro Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§

12-18).

37. Kadastro mahkemesi ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu kırk üç yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

39. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 500.000,00 TL maddi ve 500.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

40. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

41. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin kırk üç yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında ve başvuruya konu davayı miras bırakanından intikalle takip etmekte olduğu nazara alınarak, başvurucuya takdiren 15.800,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

43. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

44. Başvuruya konu yargılamanın kırk üç yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 15.800,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ARZU KAFESCİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/9322 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9322

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARZU KAFESCİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9322)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : 1. Arzu KAFESCİ

2. Nahide YILDIZ

3. Şerife BAYKAN

4. Ayşe UÇGUN

5. Hatice BAYKAN

6. Mehmet SOYLU

7. Mehmet TOPALOĞLU

8. Duran BAYHAN

9. Ayşe UÇGUN

10. Yeter BAYHAN

11. Mahmut BAYKAN

12. Gülay BAYKAN

13. İbrahim BAYHAN

14. İsmail AŞKIN
15. Dudu BAYHAN
16. Hilmi UÇGUN
17. Gülsüm SOYLU
18. Hamide SOYLU
19. Emine GÖREGEN
20. Emine KIRLI
21. Murat BAYHAN
22. Elif KILIÇ
23. Ayhan BAYHAN
24. Fatma KAFES
25. Hüsne DİNDAR
26. Meryem AYDOĞMUŞ
27. Neziha COŞKUN
28. Çiğdem BERÇİN
29. Arzu BENLİ
30. Fatma COŞKUN
31. İsmail COŞKUN
32. Erkan COŞKUN
33. Meryem TEKİK
34. Ramazan UÇGUN
35. Recai UÇGUN
36. Iraz BAYKAN
37. Hacergül GÖZ
38. Fatma AVŞAR
39. Erdoğan UÇGUN
40. Güllü BAŞER
41. Fadime TÜDEŞ
42. Ümit BAYHAN
43. Hümmet BAYHAN
44. Songül ÖZDEMİR
45. Veysel UÇGUN
46. Aynur YAZICI

47. Gülüzar ÇALIŞKAN
48. Hamit UÇGUN
49. Hasan UÇGUN
50. Hayriye UÇGUN
51. Emine BAYHAN
52. Fatma SOYER
53. Ayşe DOĞANAY
54. Eran SOYLU
55. Keziban SOYLU
56. Raci BAYHAN
57. Fatma KARA
58. Sevim KİPRİ
59. Semiha İNCE
60. Oktay OKTAMIŞ
61. Naim OKTAMIŞ
62. Mehmet OKTAMIŞ
63. Hasan BAYKAN
64. Abdullah ÇİÇEN
65. Seray KARABURÇ
66. Zülfü KIRNIT
67. Yusuf UÇGUN
68. Hasan UÇGUN
69. Bayram BAYHAN
70. Ramazan BAYHAN
71. Hatice ÖTEBAY
72. Zeliha KURTLAR
73. İshak ÇİÇEN
74. Musa BAYKAN
75. Osman BAYKAN
76. Nuriye BAYKAN
77. Ayşe BAYKAN
78. Esme SOYER
79. Nebiye AYTUTTU

80. Elife SOYLU

81. Sadık UÇGUN

82. Nail BAYKAN

83. Döndü GÜR

84. Tahsin SOYLU

85. Gülseren BAYHAN

86. Hasan SOYLU

87. Şevket BAYKAN

88. Ganime AŞKIN

89. Hamit BAYHAN

90. Rıza UÇGUN

91. Ali UÇGUN

92. Nazım BAYKAN

93. Nazmi BAYHAN

94. Keziban AŞKIN

95. Gülsüm UÇGUN

96. Memiş UÇGUN

Vekilleri : Av. Bülent MARAKLI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 26/9/1983 tarihinde Ceyhan Kadastro Mahkemesinde aleyhlerine açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 2/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 26/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Adana ili Ceyhan ilçesi Kurtpınarı köyünde yapılan kadastro çalışmaları sırasında 48 ayrı taşınmaz kısmen başvurucular ve murisleri adlarına tespit edilmiştir.

8. Maliye Hazinesi ve 139 kişi, başvurucular ve murisleri aleyhine 26/9/1983 tarihinde Ceyhan Kadastro Mahkemesinde açtıkları davada, taşınmazların kadastro tespitlerinin iptalini ve adlarına tescilini talep etmişlerdir.

9. Mahkemece, 1/10/2001 tarih ve E.1983/424, K.2001/35 sayılı kararla; davanın kısmen kabulüne, taşınmazların kısmen davacılar, kısmen başvurucular adlarına tapuya tescillerine karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 26/6/2003 tarih ve E.2003/6853, K.2003/6654 sayılı ilamıyla; toplam 26 parsel yönünden hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

11. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 31/5/2004 tarih ve E.2004/5508, K.2004/7890 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

12. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda; 28/11/2008 tarih ve E.2004/4, K.2008/22 sayılı kararla, davanın kısmen kabulüne, bozma kararı kapsamında kalan taşınmazların kısmen davacılar, kısmen başvurucular adlarına tapuya tescillerine karar verilmiştir.

13. Temyiz üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 22/4/2013 tarih ve E.2013/2632, K.2013/4081 sayılı ilamıyla; kararın taraflardan bir kısmına tebliğ edilmediği gerekçesiyle tebliğ edildikten sonra temyiz incelemesi yapılmak üzere dosyanın Mahkemesine geri çevrilmesine karar verilmiştir.

14. Geri çevirme kararı sonrasında dosya henüz Yargıtaya gönderilmemiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 19/12/2013 tarih ve 2013/9322 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

17. Başvurucular, 26/9/1983 tarihinde Ceyhan Kadastro Mahkemesinde aleyhlerine açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

18. Başvurucular vekili, 21/1/2014 tarihli dilekçesiyle başvurucular Emine Göregen, Nahide Yıldız, Emine Kırlı, Elif Kılıç, Mehmet Topaloğlu, Fatma Kafes, Hüsne Dindar, Meryem

Aydoğmuş ve Çiğdem Berçin'in Derece Mahkemesi kararında yer almadıklarını, bu nedenle anılan başvuruculara ilişkin olarak başvuruya devam edilmediğini bildirmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Bireysel Başvuruları Takipsiz Bırakan Başvurucular Yönünden

19. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un, "Esas hakkındaki inceleme" kenar başlıklı 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruların incelenmesinde, bu Kanun ve İçtüzükte hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanır."

20. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir."

21. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Düşme kararı" başlıklı 80. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

…

b) Başvurucunun davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması.

…

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

22. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrasına göre başvurucunun, başvurunun her aşamasında başvurudan feragat etmesi mümkündür. Feragat, kelime olarak "vazgeçme" anlamına gelir.6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrasına göre bu konuda uygulanması gereken 6100 sayılı Kanun'un 307. maddesinde, "Feragat, davacının, talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir"şeklinde tanımlanmıştır(B. No: 2012/69, 12/2/2013, § 16).

23. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi gereğince başvurucunun başvuruya devam etmediğini ve takipsiz bıraktığını bildirmesi halinde Anayasa Mahkemesi tarafından, başvurunun İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasındaki istisnalar arasında bulunup bulunmadığı değerlendirilecektir.

24. Başvuru konusu olayda, başvurucular vekili, 21/1/2014 tarihli dilekçesiyle başvurucular Emine Göregen, Nahide Yıldız, Emine Kırlı, Elif Kılıç, Mehmet Topaloğlu, Fatma Kafes, Hüsne Dindar, Meryem Aydoğmuş ve Çiğdem Berçin'in Derece Mahkemesi kararında yer almadıklarını, bu nedenle anılan başvuruculara ilişkin olarak başvuruya devam edilmediğini bildirmiştir. Başvurucular vekilinin 21/1/2014 tarihli dilekçesiyle bir kısım başvurucular yönünden başvuruya devam etmediğini bildirmesi,İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi kapsamında değerlendirilecek bir husus olup, İçtüzük'ün 80. maddesinin

(2) numaralı fıkrasındaki istisnaların da söz konusu olmadığı anlaşılmakla, başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerekir.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucular Emine Göregen, Nahide Yıldız, Emine Kırlı, Elif Kılıç, Mehmet Topaloğlu, Fatma Kafes, Hüsne Dindar, Meryem Aydoğmuş ve Çiğdem Berçin'in yaptığı başvuruların takipsiz bırakılmasınedeniyle başvurunun kabul edilebilirlik şartlarıyönünden incelenmeksizin, "düşmesine"karar verilmesi gerekir.

b. Diğer Başvurucular Yönünden

26. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Başvurucular, Ceyhan Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

28. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

29. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45)

30. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Ceyhan Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

31. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 26/9/1983 tarihidir.

32. Başvuruya konu dava, başvurucuların bir kısmının miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

33. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

34. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Maliye Hazinesi ve 139 kişi tarafından, başvurucular ve murisleri aleyhine 26/9/1983 tarihinde Ceyhan Kadastro Mahkemesinde açılan davada, Mahkemece taraf teşkilinin sağlanmasından sonra tapu kayıtları ve kadastro tutanakları getirtilmiş, keşif yapılarak 1/10/2001 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Hükmün Yargıtay 16. Hukuk Dairesince bozulması üzerine Mahkemece bozma kararına uyularak yeniden taraf teşkili sağlanmış ve keşif yapılmasına karar verilmiştir. Keşif kararlarının farklı gerekçelerle birçok defa ertelenmesinden sonra keşif yapılarak bilirkişi raporları alınmış ve 28/11/2008 tarihinde davanın kısmen kabulü yönünde hüküm kurulmuştur. Hükmün temyizi üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesince 22/4/2013 tarihinde eksik hususların tamamlanması için dosyanın Mahkemesine geri çevrilmesine karar verilmiştir. Mahkemece eksik hususlar tamamlanmamış olup, dosya henüz Yargıtaya gönderilmemiştir.

35. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır(§ 15).

36. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

37. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık otuz bir yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

39. Başvurucular, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle her bir başvurucu lehine 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

40. 6216 sayılı Kanun'un“Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

41. Başvuruculaın tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık otuz bir yıldır devam yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Dudu Bayhan, Ramazan Bayhan, Duran Bayhan, Ayhan Bayhan, Murat Bayhan, Bayram Bayhan ve Emine Bayhan’a ayrı ayrı 1.100,00 TL; başvurucular Raci Bayhan, Hamit Bayhan, Nazmi Bayhan, Sadık Uçgun, Ayşe Baykan, Şevket Baykan, Musa Baykan, Nazım Baykan, Hayriye Uçgun, Hasan Baykan, Nail Baykan, Osman Baykan, Nuriye Baykan, Şerife Baykan, Mahmut Baykan, Gülay Baykan, İsmail Aşkın, Mehmet Soylu, Keziban Soylu, Ayşe Doğanay, Fatma Soyer, Hatice Baykan, Rıza Uçgun, Ali Uçgun, Ganime Aşkın, Fatma Kara, Zülfü Kırnıt, Döndü Gür, Yusuf Uçgun, Esme Soyer, Nebiye Aytuttu, Hamit Uçgun, Memiş Uçgun, Hatice Ötebay, Hasan Uçgun (Mehmet oğlu), Hilmi Uçgun, Hamide Soylu, Gülseren Bayhan, Gülsüm Uçgun, Hasan Soylu, İbrahim Bayhan, Keziban Aşkın ve Gülsüm Soylu'ya ayrı ayrı 8.500,00 TL; başvurucular Yeter Bayhan, Fadime Tüdeş, Ümit Bayhan, Hümmet Bayhan ve Güllü Başer’e ayrı ayrı 1.450,00 TL; başvurucu Arzu Benli’ye 4.250,00 TL; başvurucular Neziha Coşkun, Meryem Tekik, Erkan Coşkun, İsmail Coşkun, Fatma Coşkun, Erdoğan Uçgun, Hasan Uçgun (Osman Oğlu), Fatma Avşar, Iraz Baykan, Ayşe Uçgun (Osman kızı), Gülüzar Çalışkan, Veysel Uçgun, Hacergül Göz, Recai Uçgun, Aynur Yazıcı, Ramazan Uçgun, Songül Özdemir'e ayrı ayrı 750,00 TL; başvurucular Arzu Kafesci, Semiha İnce, Mehmet Oktamış, Naim Oktamış, Sevim Kipri, Oktay Oktamış ve Ayşe Uçgun'a (Ali kızı) ayrı ayrı 1.250,00 TL; başvurucular Seray Karaburç, Abdullah Çiçen, İshak Çiçen, Zeliha Kurtlar'a ayrı ayrı 2.150,00 TL; başvurucular Elife Soylu, Tahsin Soylu ve Eran Soylu'ya ayrı ayrı 2.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucular Emine Göregen, Nahide Yıldız, Emine Kırlı, Elif Kılıç, Mehmet Topaloğlu, Fatma Kafes, Hüsne Dindar, Meryem Aydoğmuş ve Çiğdem Berçintarafından yapılan yargılama giderlerinin üzerlerinde bırakılmasına, diğer başvuruculartarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin belirtilen başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

43. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık otuz bir yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucular Emine Göregen, Nahide Yıldız, Emine Kırlı, Elif Kılıç, Mehmet Topaloğlu, Fatma Kafes, Hüsne Dindar, Meryem Aydoğmuş ve Çiğdem Berçin tarafından yapılan bireysel başvurunun takipsiz bırakılması nedeniyle DÜŞMESİNE,

2. Diğer başvuruculaların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucular Dudu Bayhan, Ramazan Bayhan, Duran Bayhan, Ayhan Bayhan, Murat Bayhan, Bayram Bayhan ve Emine Bayhan'a ayrı ayrı 1.100,00 TL; başvurucular Raci Bayhan, Hamit Bayhan, Nazmi Bayhan, Sadık Uçgun, Ayşe Baykan, Şevket Baykan, Musa Baykan, Nazım Baykan, Hayriye Uçgun, Hasan Baykan, Nail Baykan, Osman Baykan, Nuriye Baykan, Şerife Baykan, Mahmut Baykan, Gülay Baykan, İsmail Aşkın, Mehmet Soylu, Keziban Soylu, Ayşe Doğanay, Fatma Soyer, Hatice Baykan, Rıza Uçgun, Ali Uçgun, Ganime Aşkın, Fatma Kara, Zülfü Kırnıt, Döndü Gür, Yusuf Uçgun, Esme Soyer, Nebiye Aytuttu, Hamit Uçgun, Memiş Uçgun, Hatice Ötebay, Hasan Uçgun (Mehmet oğlu), Hilmi Uçgun, Hamide Soylu, Gülseren Bayhan, Gülsüm Uçgun, Hasan Soylu, İbrahim Bayhan, Keziban Aşkın ve Gülsüm Soylu'ya ayrı ayrı 8.500,00 TL; başvurucular Yeter Bayhan, Fadime Tüdeş, Ümit Bayhan, Hümmet Bayhan ve Güllü Başer'e ayrı ayrı 1.450,00 TL; başvurucu Arzu Benli'ye 4.250,00 TL; başvurucular Neziha Coşkun, Meryem Tekik, Erkan Coşkun, İsmail Coşkun, Fatma Coşkun, Erdoğan Uçgun, Hasan Uçgun (Osman Oğlu), Fatma Avşar, Iraz Baykan, Ayşe Uçgun (Osman kızı), Gülüzar Çalışkan, Veysel Uçgun, Hacergül Göz, Recai Uçgun, Aynur Yazıcı, Ramazan Uçgun, Songül Özdemir'e ayrı ayrı 750,00 TL; başvurucular Arzu Kafesci, Semiha İnce, Mehmet Oktamış, Naim Oktamış, Sevim Kipri, Oktay Oktamış ve Ayşe Uçgun'a (Ali kızı) ayrı ayrı 1.250,00 TL; başvurucular Seray Karaburç, Abdullah Çiçen, İshak Çiçen, Zeliha Kurtlar'a ayrı ayrı 2.150,00 TL; başvurucular Elife Soylu, Tahsin Soylu ve Eran Soylu'ya ayrı ayrı 2.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular Emine Göregen, Nahide Yıldız, Emine Kırlı, Elif Kılıç, Mehmet Topaloğlu, Fatma Kafes, Hüsne Dindar, Meryem Aydoğmuş ve Çiğdem Berçin tarafından yapılan yargılama giderlerinin üzerlerinde bırakılmasına, diğer başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin belirtilen BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Ceyhan Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜNSAL BOLEL

B. No: 2013/9885 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9885

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜNSAL BOLEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9885)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Ünsal BOLEL

Vekili : Av. Emel ARICAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu 2002 yılında açılan hukuk davasının henüz ilk derece mahkemesinde karara bağlanmamış olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/12/2013 tarihinde Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 19/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/4/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Muğla ili Fethiye ilçesi Kaya Köyü Tunçpınarı mevkiinde kain 1330 parsel sayılı taşınmazın tapulama tespiti sırasında yarı hissesinin başvurucular murisi Aziz Bolel adına tespitine karar verilmiştir.

8. Orman Genel Müdürlüğü'ne izafeten Fethiye Orman İşletme Müdürlüğü tarafından taşınmazın tespit malikleri aleyhine Fethiye Tapulama Mahkemesinin 1957/466 esas sayılı dosyasında tespite itiraz davası açılmıştır.

9. Fethiye Tapulama Mahkemesinde yapılan yargılama neticesinde Mahkemenin 1957/466 esas 1971/3 karar sayılı kararı ile taşınmazın tespit gibi, sunulan veraset ilamları uyarınca tespit maliklerinin mirasçıları adına tapuya tesciline karar verilmiştir.

10. Belirtilen taşınmaz hakkında Orman Genel Müdürlüğü'ne izafeten Fethiye Orman İşletme Müdürlüğü tarafından taşınmaz malikleri aleyhine Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 ve 2002/699 esas sayılı dosyaları ile sırasıyla 26/3/2002 ve 27/11/2002 tarihlerinde tapu iptali ve tescil davaları açılmıştır.

11. Açılan bu davalarda Orman Genel Müdürlüğü tarafından, dava konusu parselin bulunduğu köyde 5/6/1986 tarihli ve 3302 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun'un 10. ve 11. maddeleri ile Orman Sınırları Dışına Çıkarılacak Yerler Hakkındaki Tüzüğün 28. maddeleri uyarınca uygulama yapıldığı ve dava konusu parselin bir kısmının kesinleşen orman tahdidi sınırları içinde kaldığı ifade edilerek, belirtilen kısmın tapusunun iptaline ve orman vasfı ile hazine adına tapuya kayıt ve tesciline karar verilmesi talep edilmiştir.

12. Orman Genel Müdürlüğü tarafından açılan bu davalar Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 esas sayılı dosyası üzerinde birleştirilmiştir.

13. Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 esas sayılı dosyasında devam eden yargılama sırasında Fethiye Kadastro Mahkemesince 27/12/2011 tarihli yazı ile dava konusu taşınmazın 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 22-A bendi uyarınca yapılan uygulama çalışmalarında 251 ada 4 parsel sayılı taşınmaz olarak uygulamaya tabi tutulduğu ve tespit tutanaklarının Kadastro Mahkemesine gönderildiği bildirilmiştir.

14. Fethiye Kadastro Mahkemesinin bahsedilen yazısı üzerine Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 2002/175 esas sayılı dosyasında görevsizlik kararı vermiştir.

15. Görevsizlik kararı sonrası Fethiye Kadastro Mahkemesinin E.2014/13 sırasına kaydı yapılan dosyada 20/2/2014 tarihinde verilen karşı görevsizlik kararı üzerine, dosya olumsuz görev uyuşmazlığının karara bağlanması için Yargıtay 17. Hukuk Dairesine gönderilmiştir.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

17. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

18. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

19. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

...

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir."

20. 3402 sayılı Kanun'un "Deliller ve hakimin takdiri" kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir."

21. 3402 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı" kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

22. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/12/2013 tarih ve 2013/9885 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, murisinden intikal eden taşınmaza ilişkin Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 esas sayılı dosyasında yürütülen yargılamanın on yılı aşkın bir süre devam ettiğini, verilen görevsizlik kararı da nazara alındığında uzun bir süre daha devam edeceğini, yargılamayı hızlandırıcı etkiye sahip usul hükümleri ihmal edilerek yargılamanın sürüncemede bırakıldığını, bu nedenle yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik

25. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

26. Başvurucu, 2002 yılında açılan ve tarafı olduğu hukuk davasının henüz kesin karara bağlanmamış olduğunu belirterek, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

28. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

29. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

30. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

31. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

32. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

33. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

34. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

35. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

36. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

37. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye hukuk mahkemesi nezdinde açılan tapu iptali ve tescil davasının görevsizlik kararı ile kadastro mahkemesine devredilmiş olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

38. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre

değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 27/11/2002 tarihidir. Zira başvurucunun 27/11/2002 tarihinde açılarak Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/699 sırasına kaydedilen ve bilahare Mahkemenin E.2002/175 sayılı dosyası ile birleştirilen davanın davalıları hanesinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

39. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir.(B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

40. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun başlangıçta bir parsel taşınmaza ilişkin tapu iptal talebi olduğu, dava konusu taşınmaza ilişkin kadastro tespit çalışmaları yapılması üzerinde dosyanın görevsizlik kararı ile kadastro mahkemesine devredildiği ve belirtilen mahkeme tarafından verilen karşı görevsizlik kararı üzerine olumsuz görev uyuşmazlığının karara bağlanması için Yargıtay 17. Hukuk Dairesine gönderilen dosyanın taraflarında ellinin üzerinde kişinin yer aldığı anlaşılmaktadır.

41. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin kısmen asliye hukuk kısmen kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 12-18).

42. Kadastro mahkemesi ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar, bu kapsamda başvuruya konu Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/175 sayılı dosyasına ilişkin yargılama sürecinin makul sürede tamamlanmadığı iddiası daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık on iki yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

44. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

45. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

46. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on iki yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

47. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

48. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on iki yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA BOLEL

B. No: 2014/69 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/69

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA BOLEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/69)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Mustafa BOLEL

Vekili : Av. Emel ARICAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu 2002 yılında açılan hukuk davasının henüz ilk derece mahkemesinde karara bağlanmamış olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 31/12/2013 tarihinde Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 19/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/4/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Muğla ili Fethiye ilçesi Kaya Köyü Tunçpınarı mevkiinde kain 1330 parsel sayılı taşınmazın tapulama tespiti sırasında yarı hissesinin başvurucular murisi Aziz Bolel adına tespitine karar verilmiştir.

8. Orman Genel Müdürlüğü'ne izafeten Fethiye Orman İşletme Müdürlüğü tarafından taşınmazın tespit malikleri aleyhine Fethiye Tapulama Mahkemesinin 1957/466 esas sayılı dosyasında tespite itiraz davası açılmıştır.

9. Fethiye Tapulama Mahkemesinde yapılan yargılama neticesinde Mahkemenin 1957/466 esas 1971/3 karar sayılı kararı ile taşınmazın tespit gibi, sunulan veraset ilamları uyarınca tespit maliklerinin mirasçıları adına tapuya tesciline karar verilmiştir.

10. Belirtilen taşınmaz hakkında Orman Genel Müdürlüğü'ne izafeten Fethiye Orman İşletme Müdürlüğü tarafından taşınmaz malikleri aleyhine Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 ve 2002/699 esas sayılı dosyaları ile sırasıyla 26/3/2002 ve 27/11/2002 tarihlerinde tapu iptali ve tescil davaları açılmıştır.

11. Açılan bu davalarda Orman Genel Müdürlüğü tarafından, dava konusu parselin bulunduğu köyde 5/6/1986 tarihli ve 3302 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun'un 10. ve 11. maddeleri ile Orman Sınırları Dışına Çıkarılacak Yerler Hakkındaki Tüzüğün 28. maddeleri uyarınca uygulama yapıldığı ve dava konusu parselin bir kısmının kesinleşen orman tahdidi sınırları içinde kaldığı ifade edilerek, belirtilen kısmın tapusunun iptaline ve orman vasfı ile hazine adına tapuya kayıt ve tesciline karar verilmesi talep edilmiştir.

12. Orman Genel Müdürlüğü tarafından açılan bu davalar Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 esas sayılı dosyası üzerinde birleştirilmiştir.

13. Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 esas sayılı dosyasında devam eden yargılama sırasında Fethiye Kadastro Mahkemesince 27/12/2011 tarihli yazı ile dava konusu taşınmazın 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 22-A bendi uyarınca yapılan uygulama çalışmalarında 251 ada 4 parsel sayılı taşınmaz olarak uygulamaya tabi tutulduğu ve tespit tutanaklarının Kadastro Mahkemesine gönderildiği bildirilmiştir.

14. Fethiye Kadastro Mahkemesinin bahsedilen yazısı üzerine Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 2002/175 esas sayılı dosyasında görevsizlik kararı vermiştir.

15. Görevsizlik kararı sonrası Fethiye Kadastro Mahkemesinin E.2014/13 sırasına kaydı yapılan dosyada 20/2/2014 tarihinde verilen karşı görevsizlik kararı üzerine, dosya olumsuz görev uyuşmazlığının karara bağlanması için Yargıtay 17. Hukuk Dairesine gönderilmiştir.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

17. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

18. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

19. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

...

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir."

20. 3402 sayılı Kanun'un "Deliller ve hakimin takdiri" kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir."

21. 3402 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı" kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

22. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 31/12/2013 tarih ve 2014/69 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, murisinden intikal eden taşınmaza ilişkin Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 esas sayılı dosyasında yürütülen yargılamanın on yılı aşkın bir süre devam ettiğini, verilen görevsizlik kararı da nazara alındığında uzun bir süre daha devam edeceğini, yargılamayı hızlandırıcı etkiye sahip usul hükümleri ihmal edilerek yargılamanın sürüncemede bırakıldığını, bu nedenle yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik

25. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

26. Başvurucu, 2002 yılında açılan ve tarafı olduğu hukuk davasının henüz kesin karara bağlanmamış olduğunu belirterek, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

28. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

29. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

30. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

31. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

32. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

33. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

34. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

35. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

36. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

37. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye hukuk mahkemesi nezdinde açılan tapu iptali ve tescil davasının görevsizlik kararı ile kadastro mahkemesine devredilmiş olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

38. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre

değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 27/11/2002 tarihidir. Zira başvurucunun 27/11/2002 tarihinde açılarak Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/699 sırasına kaydedilen ve bilahare Mahkemenin E.2002/175 sayılı dosyası ile birleştirilen davanın davalıları hanesinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

39. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

40. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun başlangıçta bir parsel taşınmaza ilişkin tapu iptali ve tescil talebi olduğu, dava konusu taşınmaza ilişkin kadastro tespit çalışmaları yapılması üzerinde dosyanın görevsizlik kararı ile kadastro mahkemesine devredildiği ve belirtilen mahkeme tarafından verilen karşı görevsizlik kararı üzerine olumsuz görev uyuşmazlığının karara bağlanması için Yargıtay 17. Hukuk Dairesine gönderilen dosyanın taraflarında ellinin üzerinde kişinin yer aldığı anlaşılmaktadır.

41. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin kısmen asliye hukuk kısmen kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 12-18).

42. Kadastro mahkemesi ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar, bu kapsamda başvuruya konu Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/175 sayılı dosyasına ilişkin yargılama sürecinin makul sürede tamamlanmadığı iddiası daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık on iki yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

44. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 20.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

45. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

46. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on iki yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

47. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

48. Başvuruya konu yargılamanın on iki yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ENVER ALTUNDAL

B. No: 2014/175 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/175

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ENVER ALTUNDAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/175)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Enver ALTUNDAL

Vekili : Av. İnan AKMEŞE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 1/12/2008 tarihinde Bakırköy 10. İş Mahkemesinde açtığı tazminat ve alacak davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 30/12/2013 tarihinde İstanbul 3. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 12/2/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı, 14/3/2014 tarihli yazısı ile başvuruya ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, işvereni şirket aleyhine 1/12/2008 tarihinde Bakırköy 10. İş Mahkemesinde açtığı davada, 18/9/2000 ilâ 16/9/2008 tarihleri arasında davalıya ait işyerinde çalıştığını, davalının, iş akdini gerekçe göstermeden feshettiğini ileri sürerek, 1.000,00 TL kıdem tazminatı, 1.000,00 TL ihbar tazminatı, 500,00 TL fazla mesai alacağı ve 500,00 TL hafta tatili alacağının davalıdan tahsilini talep etmiştir.

8. Davalı işveren, başvurucunun tüm alacaklarının ödendiğini savunarak davanın reddini istemiştir.

9. Başvurucu yargılama sırasında ıslah dilekçesi vererek tazminat talebini artırmıştır.

10. Mahkemece, 7/4/2011 tarih ve E.2008/1335, K.2011/172 sayılı kararla; başvurucunun iş akdinin davalı işveren tarafından İş Kanunu'nun 17. maddesine göre tazminatlar ödenmek şartıyla sona erdirildiği, başvurucunun alacak ve tazminatlarının ödendiğinin davalı tarafından ispatlanamadığı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne, 13.164,62 TL kıdem tazminatı, 2.671,28 TL ihbar tazminatı ve 44,85 TL fazla mesai ücreti alacağının davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

11. Davalının temyizi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 24/10/2013 tarih ve E.2011/36090, K.2013/27144 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

12. Karar, 5/12/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 30/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

15. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

16. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur."

17. 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir."

18. 5521 sayılı Kanun'un 15. maddesi şöyledir:

I. "Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır."

19. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun "Süreli fesih" kenar başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Belirsiz süreli iş sözleşmelerinin feshinden önce durumun diğer tarafa bildirilmesi gerekir.

İş sözleşmeleri;

a) İşi altı aydan az sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlayarak iki hafta sonra,

b) İşi altı aydan birbuçuk yıla kadar sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlayarak dört hafta sonra,

c) İşi birbuçuk yıldan üç yıla kadar sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlayarak altı hafta sonra,

d) İşi üç yıldan fazla sürmüş işçi için, bildirim yapılmasından başlayarak sekiz hafta sonra,

Feshedilmiş sayılır.

Bu süreler asgari olup sözleşmeler ile artırılabilir.

Bildirim şartına uymayan taraf, bildirim süresine ilişkin ücret tutarında tazminat ödemek zorundadır.

İşveren bildirim süresine ait ücreti peşin vermek suretiyle iş sözleşmesini feshedebilir.

…"

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 30/12/2013 tarih ve 2014/175 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, iş akdinin, işveren tarafından gerekçe gösterilmeksizin feshedilmesi üzerine, 1/12/2008 tarihinde Bakırköy 10. İş Mahkemesinde açtığı tazminat ve alacak davası sonunda verilen kararın 24/10/2013 tarihinde kesinleştiğini, yargılamanın yaklaşık 4 yıl 11 ay sürdüğünü ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de

bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

23. Başvurucu, 1/12/2008 tarihinde Bakırköy 10. İş Mahkemesinde açtığı alacak ve tazminat davasının makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

25. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

26. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

27. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

28. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

29. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

30. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı

edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

31. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

32. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §46).

33. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

34. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi amacıyla açılan bir dava söz konusu olmakla, bu sorunun çözümüne yönelik olarak 5521 ve 6100 sayılı Kanunlarda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

35. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 1/12/2008 tarihidir.

36. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

37. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihi olup, somut başvuru açısından bu tarih Yargıtay onam ilamı tarihi olan 24/10/2013 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

38. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

39. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır.

40. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. İş akdinin haksız feshedildiği iddiasıyla açılan alacak ve tazminat davasında derhal bir yargı kararı verilmesinde, çalışanın önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Bu nedenle iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina

göstermesi gerekir.

41. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Dolayısıyla işçi alacaklarının ve tazminatlarının ödenmesi amacıyla açılan davalarda takip edilmesi gereken yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

42. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

43. Başvuru konusu olayda, başvurucu, 1/12/2008 tarihinde Bakırköy 10. İş Mahkemesinde alacak ve tazminat davası açmıştır. Mahkemece tensip zaptının düzenlenmesinden sonra tarafların delilleri toplanmış, başvurucunun sigorta sicil kayıtları incelenmiş, tarafların tanıkları dinlenmiştir.

44. Mahkemece, 26/2/2010 tarihli duruşmada bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiş, 30/9/2010 tarihli duruşmada bilirkişi raporu okunmuştur. Başvurucu ıslah dilekçesi vererek talebini artırmıştır.

45. Davalının rapora itiraz etmesi üzerine 17/12/2010 tarihli duruşmada ek rapor alınmasına karar verilmiş, 11/3/2011 tarihinde ek rapor okunmuş ve rapora karşı beyanda bulunmaları için taraflara süre verilmiştir.

46. 7/4/2011 tarihinde davanın reddine karar verilmiş, temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 24/10/2013 tarihinde hüküm onanmıştır. Karar düzeltme yolu kapalı olan hüküm anılan tarihte kesinleşmiştir.

47. Yargılama sürecinde Mahkemece yaklaşık 3 ay aralıklarla duruşma yapıldığı ve başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

48. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş akdinin feshedilmesi iddiasına dayanan tazminat ve alacakların ödenmesi amacıyla açılan dava; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

49. Başvurunun konusu olan alacak ve tazminat davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, ilk derece mahkemesince uzun aralıklarla duruşmalar yapıldığı, temyiz süreciyle beraber yargılamanın yaklaşık beş yıllık bir sürede tamamlandığı görülmektedir. İş hukukuna dayalı alacak ve tazminat davalarının niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, bu sürenin makul olmadığı açıktır.

50. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

51. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitini ve manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

52. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez."

53. Başvurucunun açtığı tazminat davası, makul olmayan bir süre olan yaklaşık beş yıllık bir süreçte sonuçlandırılmış olup, başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında takdiren 4.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 4.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT ŞİMŞEK

B. No: 2014/372 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/372

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT ŞİMŞEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/372)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Bülent ŞİMŞEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 19/2/2009 tarihinde, Mersin 2. İş Mahkemesinde açtığı işe iade davasının reddedildiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, çalışma ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yargılamanın yenilenmesini ve tazminat ödenmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/1/2014 tarihinde Mersin 2. İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 15/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 11/6/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun iş akdi, işveren tarafından, dışarıdan gelen kişilerin işyerine sokularak tesisin güvenliğinin tehlikeye düşürüldüğü gerekçesiyle 13/2/2009 tarihinde feshedilmiştir.

8. Başvurucu, 19/2/2009 tarihinde Mersin 2. İş Mahkemesinde, Enerji Petrol Ürünleri Paz. A.Ş. aleyhine açtığı davada, iş akdinin haksız feshedildiğini ileri sürerek işe iadesine karar verilmesini talep etmiştir.

9. Mahkemece, 16/7/2010 tarih ve E.2009/151, K.2010/376 sayılı kararla; davalı tarafından, iş akdinin haklı nedenle feshedildiğinin ispatlanamadığı, izlenen CD kayıtlarında başvurucunun tesisin güvenliğini tehlikeye düşürecek emare bulunmadığı, dolayısıyla feshin haklı bir nedene dayanmadığı gerekçesiyle davanın kabulüne, başvurucunun işe iadesine karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine, Yargıtay 22. Hukuk Dairesince, 2/3/2012 tarih ve E.2011/9702, K.2012/3233 sayılı ilamla; başvurucu hakkında tutulan tutanakta imzaları bulunan tutanak mümzilerinin dinlenmediği gerekçesiyle ve oyçokluğuyla hüküm bozulmuştur.

11. Anılan bozma kararına muhalif olan üye, tanık listesinde gösterilmeyen tanıkların dinlenmesinin mümkün olmadığını, hâkimin resen delil toplayamayacağını, bu hususta temyiz talebinde de bulunulmadığını, dosyada mevcut ve hukuki delillere göre iş akdinin feshinin geçerli nedene dayandığının davalı işverence ispatlanamadığını, dolayısıyla hükmün onanması gerektiğini bildirmiştir.

12. Mahkemece bozma kararına uyularak, tutanak mümzi tanıklar dinlenmiş, 19/6/2013 tarih ve E.2012/689, K.2013/426 sayılı kararla; incelenen CD kayıtlarında başvurucunun tesisin güvenliğini tehlikeye düşürecek iz veya emare bulunmadığı, tutanak mümzi tanıkların da başvurucunun işyeri güvenliğini tehlikeye düşürecek bir davranışı belirtmedikleri gerekçesiyle davanın kabulüne, başvurucunun işe iadesine karar verilmiştir.

13. Temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 1/10/2013 tarih ve E.2013/22760, K.2013/16458 sayılı ilamıyla; tanıkların beyanlarına göre işyerinin kapı kısmında güvenlik görevlisi olarak çalışan başvurucunun, işyerinin güvenliğini tehlikeye düşürecek şekilde görev yerinden ayrılarak işyerine gelen yabancı misafirlerle birlikte idari binaya girmesi nedenine dayanan feshin haklı ve geçerli bir nedene dayandığı, dolayısıyla davanın reddi yerine kabulüne karar verilmesinin hatalı olduğu gerekçesiyle Mahkeme kararının bozularak ortadan kaldırılmasına, davanın reddine kesin olarak karar verilmiştir.

14. Karar, 4/12/2013 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

15. Başvurucu, 3/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ile 447.

maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/1/2014 tarih ve 2014/372 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, iş akdinin işveren tarafından haksız feshedilmesi üzerine 19/2/2009 tarihinde Mersin 2. İş Mahkemesinde açtığı işe iade davasının kabulüne karar verildiğini, CD kayıtlarında, tesisin güvenliğini tehlikeye düşürecek fiilinin olmadığı açık olduğu ve tutanak mümzi tanıkların da tesisin güvenliğini tehlikeye sokacak davranışta bulunulduğunu görmediklerini ve duymadıklarını belirtmelerine rağmen, Yargıtay tarafından davanın reddine karar verildiğini, ayrıca davalının, tutanak mümzilerinin tanık olarak dinlenmesi yönünde talepte bulunmamasına rağmen tanıkların dinlendiğini, hâkimin resen delil toplayamayacağını, tarafların sunduğu delillere göre değerlendirme yapabileceğini, davalının tanık listesinde göstermediği tanıkların dinlenmesinin hukuken mümkün olmadığını, nitekim Yargıtayın ilk bozma kararında muhalif kalan üyenin bu hususları belirttiğini, davalı şirketin güvenliğini tehlikeye sokacak bir durumun da bulunmadığını, 3 ay içinde sonuçlandırılması gereken işe iade davasının 4 yıl 9 ay sonra sonuçlandığını, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, çalışma ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, işe iade davasında delillerin hatalı değerlendirilmesi ve aleyhine yorumlanması sonucu davanın reddine karar verilmesinin çalışma ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. İhlal iddiaları, yargılama sonucunda verilen kararın adil olup olmadığına yönelik olup, bu iddialar da adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

22. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin

şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

23. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

24. Somut olayda başvurucu, CD kayıtlarında, tesisin güvenliğini tehlikeye düşürecek fiilinin olmadığı açık olduğu ve tutanak mümzi tanıkların da tesisin güvenliğini tehlikeye sokacak davranışta bulunulduğunu görmediklerini belirtmelerine rağmen, Yargıtay tarafından davanın reddine karar verildiğini, davalının, tutanak mümzilerinin tanık olarak dinlenmesi yönünde talepte bulunmamasına rağmen tanıkların dinlendiğini, hâkimin resen delil toplayamayacağını, tarafların sunduğu delillere göre değerlendirme yapabileceğini, davalının tanık listesinde göstermediği tanıkların dinlenmesinin hukuken mümkün olmadığını, nitekim Yargıtayın ilk bozma kararında muhalif kalan üyenin bu hususları belirttiğini, davalı şirketin güvenliğini tehlikeye sokacak bir durumun da bulunmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Başvurucu tarafından açılan davada, taraflarca delillerin bildirilmesinden sonra Mahkemece olay yerine ait görüntüleri içeren CD kayıtları incelenmiştir. Mahkemece, davalı işveren tarafından, iş akdinin haklı nedenle feshedildiğinin ispatlanamadığı, izlenen CD kayıtlarında başvurucunun tesisin güvenliğini tehlikeye düşürecek emare bulunmadığı, dolayısıyla feshin haklı bir nedene dayanmadığı gerekçesiyle davanın kabulüne, başvurucunun işe iadesine karar verilmiştir.

26. Temyiz üzerine Yargıtay 22. Hukuk Dairesince, başvurucu hakkında tutulan tutanakta imzaları bulunan tutanak mümzilerinin dinlenmediği gerekçesiyle hüküm bozulmuştur. Başvurucunun belirttiği üzere anılan bozma kararına muhalif olan üye, tanık listesinde gösterilmeyen tanıkların dinlenmesinin mümkün olmadığını, hâkimin resen delil toplayamayacağını, bu hususta temyiz talebinde de bulunulmadığını, dosyada mevcut ve hukuki delillere göre iş akdinin feshinin geçerli nedene dayandığının davalı işverence ispatlanamadığını, dolayısıyla hükmün onanması gerektiğini bildirmiştir. Mahkemece bozma kararına uyularak, tutanak mümzi tanıklar dinlenmiş ve anılan tanıkların da başvurucunun, işyeri güvenliğini tehlikeye düşürecek bir davranışı belirtmedikleri gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 1/10/2013 tarihli ilamıyla; tanıkların beyanlarına göre işyerinin kapı kısmında güvenlik görevlisi olarak çalışan başvurucunun, işyerinin güvenliğini tehlikeye düşürecek şekilde görev yerinden ayrılarak işyerine gelen yabancı misafirlerle birlikte idari binaya girmesi nedenine dayanan feshin haklı ve geçerli bir nedene dayandığı, dolayısıyla davanın reddi yerine kabulüne karar verilmesinin hatalı olduğu gerekçesiyle Mahkeme kararının bozularak ortadan kaldırılmasına, davanın reddine kesin olarak karar verilmiştir.

27. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Yargıtay tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

28. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Yargıtay kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

30. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

31. Başvurucu, Mersin 2. İş Mahkemesinde açtığı işe iade davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

33. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu işe iade davasında, 5521 ve 4857 sayılı Kanun ile 6100 sayılı Kanun’da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

34. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

35. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 19/2/2009 tarihidir.

36. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihi olan 1/10/2013 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

37. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

38. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No:2013/4701, 23/1/2014, § 47).

39. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu tarafından açılan davada tarafların delilleri toplanmış, başvurucuya ait sigorta sicil kayıtları istenmiş ve CD kayıtları incelenerek 16/7/2010 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Hükmün Yargıtay tarafından bozulması üzerine başvurucu hakkında tutulan tutanakta imzası bulunan tanıkların beyanları alınmış ve 19/6/2013 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesince, 1/10/2013 tarihinde hükmün bozularak ortadan kaldırılmasına ve davanın reddine karar verilmiş, aynı tarihte hüküm kesinleşmiştir.

40. 5521 ve 4857 sayılı Kanun ile 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 49-66).

41. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu işe iade davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davanın başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık beş yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

42. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

43. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle 50.000,00 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

44. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

45. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık beş yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 4.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

46. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 4.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET EMİN TUNÇ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/382 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/382

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET EMİN TUNÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/382)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Mehmet Emin TUNÇ

Abdullah DURMAZ

Fahriye EBİS

Fikriye TUNÇ

Vekilleri : Av. Hüseyin AKÇARA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, Maliye Hazinesi tarafından murisleri aleyhine 1/5/1959 tarihinde Batman Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında yargılamanın makul sürede bitirilemediğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 2/1/2014 tarihinde Batman 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu Abdullah Durmaz tarafından yapılan 2014/383 sayılı bireysel başvuru dosyası, başvurucu Fahriye Ebis tarafından yapılan 2014/386 sayılı bireysel başvuru dosyası ve başvurucu Fikriye Tunç tarafından yapılan 2014/380 sayılı bireysel başvuru dosyası ile Mehmet Emin Tunç tarafından yapılan 2014/382 sayılı bireysel başvuru dosyası, aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş, incelemeye 2014/382 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

5. Birinci Bölümün 12/2/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

6. Adalet Bakanlığı, 17/3/2014 tarihli yazısı ile başvuruya ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Batman ili, Şikeftan köyünde 1957 yılında yapılan kadastro çalışmaları sonunda 170 parsel numaralı taşınmaz 1/3 hisselerle Halil Özdemir, Tacdo Toy ve Sabriye Toy adlarına tespit edilmiştir.

9. Tevfik Şeker, Hüseyin Sulutekin, Şevki Yiğit ve Maliye Hazinesi, 1/5/1959 tarihinde Batman Tapulama Mahkemesine başvurarak, tespite itiraz etmişlerdir.

10. Batman Tapulama Mahkemesi, 4/11/1970 tarih ve E.1959/5304, K.1970/792 sayılı kararla; kadastro tespitine itirazın öncelikle Tapulama Komisyonunca incelenmesi gerektiği halde bu inceleme yapılmaksızın dava açıldığı gerekçesiyle itirazın incelenmesi için dosyanın Silvan Tapulama Müdürlüğüne iadesine karar vermiştir.

11. Tapulama Komisyonu, 10/1/1980 tarihinde, tespite itirazların reddine, taşınmazın tespit gibi tapuya tesciline karar vermiştir.

12. Maliye Hazinesi, 6/6/1986 tarihinde, Batman Kadastro Mahkemesinde Halil Özdemir mirasçıları, Sabriye Durmaz ve Tacdo Toy (Tacettin Tunç) aleyhine açtığı davada, 170 parsel numaralı taşınmazın devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerden olduğunu ileri sürerek, Maliye Hazinesi adına tescilini talep etmiştir.

13. Mahkemece, 25/9/2008 tarih ve E.1986/108, K.2008/15 sayılı kararla, davanın reddine, taşınmazın tespit gibi davalıların mirasçıları adlarına tapuya kayıt ve tesciline karar verilmiştir.

14. Temyiz üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 4/6/2009 tarih ve E.2009/4050, K.2009/3933 sayılı ilamıyla; eksik araştırma ve incelmeye dayalı hüküm kurulduğu gerekçesiyle karar bozulmuştur.

15. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sırasında, Halil Kandemir müdahil davacı olarak yargılamaya katılmıştır.

16. Mahkemece, 26/8/2010 tarih ve E.2009/110, K.2010/112 sayılı kararla; davanın reddine, taşınmazın tespit gibi davalıların mirasçıları adlarına tapuya tesciline karar verilmiştir.

17. Davacı Maliye Hazinesi ve müdahil davacının temyizi üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 23/1/2012 tarih ve E.2010/9458, K.2012/93 sayılı ilamıyla; mirasçılara düşen pay miktarlarının hesaplanmasında hata yapıldığı, hükmün bu haliyle yasa kurallarına uygun ve denetime açık olmadığı gerekçesiyle karar bozulmuştur.

18. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda; 7/2/2013 tarih ve E.2012/34, K.2013/6 sayılı ilamla; davanın reddine, taşınmazın davalıların mirasçıları adlarına tapuya tesciline karar verilmiştir.

19. Temyiz üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 19/9/2013 tarih ve E.2013/6852, K.2013/8426 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

20. Başvurucular, 2/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

21. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 20/3/2014 tarih ve E.2014/1508, K.2014/3015 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

B. İlgili Hukuk

22. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

23. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Kadastro tespitine itiraz" kenar başlıklı 9. maddesi fıkrası şöyledir:

"Kadastro tutanağı düzenlendikten sonra kadastro ekibi çalışma alanında işlerini bitirinceye kadar tespitlere itiraz edilebilir.

İtiraz, kadastro teknisyenliğine veya kadastro müdürlüğüne yapılır. Bu durumda itirazla ilgili tutanak veya ekleri en geç on gün içinde kadastro komisyonuna intikal ettirilir.

İtiraz sadece uygulanan belgelerin geçerliliği hakkında yapılabilir. Bir belgeye dayanmayan itirazlar incelenmez.

İtiraz edenin ilan süresi içinde dava açma hakkı saklıdır."

24. 3402 sayılı Kanun'un "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir. "

25. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat

Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder.”

26. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama usulü” kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

27. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

28. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

29. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 2/1/2014 tarih ve 2014/382 numaralı başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

31. Başvurucular, Şikeftan köyünde bulunan 170 parsel numaralı taşınmazın, 1957 yılında yapılan kadastro çalışması sonunda murisleri adına tespit edildiğini, 1/5/1959 tarihinde Batman Kadastro Mahkemesinde tespite itiraz davası açıldığını, Mahkemece, 4/11/1970 tarihli kararla dosyanın Silvan Tapulama Müdürlüğüne iadesine karar verildiğini, Tapulama Komisyonunun 10/1/1980 tarihinde itirazların reddine karar verdiğini, 1986 yılında komisyon kararının tebliğ edildiğini, 6/6/1986 tarihinde Maliye Hazinesi tarafından murisleri

aleyhine Batman Tapulama Mahkemesinde tespite itiraz davası açıldığını, Mahkemece verilen davanın reddine dair kararın20/3/2014 tarihinde kesinleştiğini, bu şekilde 1/5/1959 tarihinde başlanılan yargılamanın 55 yıldır devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Başvuruculaın yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

33. Başvurucular, murisleri aleyhine 1/5/1959 tarihinde Batman Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, Anayasa'nın 35. ve 36. maddesinde tanımlanan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

34. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

35. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

36. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

37. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

38. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM

içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

39. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

40. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz hakkında Batman Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

41. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

42. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde gözönünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

43. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

44. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

45. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 6/6/1986 tarihidir.

46. Başvurucular, 1/5/1959 tarihinde Batman Tapulama Mahkemesinde murisleri aleyhine kadastro tespitine itiraz davası açıldığını belirterek, bu tarihten itibaren yargılamanın devam ettiğini ileri sürmüşlerse de dosyanın incelenmesinde, 1/5/1959 tarihinde başvurucuların murisleri aleyhine açılan davada Batman Kadastro Mahkemesince 4/11/1970 tarihinde dosyanın Silvan Tapulama Müdürlüğüne iadesine karar verilmiş olup, hüküm temyiz edilmeksizin kesinleşmiş ve başvurucuların murisleri aleyhine yapılan itirazların incelenmesi için dosya Silvan Tapulama Müdürlüğüne gönderilmiştir. Anılan Müdürlük tarafından yapılan inceleme sonucunda 10/1/1980 tarihinde itirazların reddine karar verilmiştir. Maliye Hazinesi 6/6/1986 tarihinde, başvurucuların murisleri aleyhine kadastro

tespitine itiraz davası açmıştır. Anılan dava yeni bir dava olup bu davadaki yargılama süreci dikkate alınarak makul sürede yargılama yapılmadığı iddiaları değerlendirilmiştir.

47. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

48. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

49. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

50. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusu, taşınmazın başvurucuların murisi adına olan kadastro tespitinin iptali ile davacı adına tapuya tescili istemine ilişkindir.

51. Batman ilinde yapılan kadastro tespiti sonrasında dava konusu taşınmaz başvurucuların murisleri adına tespit edilmiş, Maliye Hazinesi ve arkadaşlarının itirazı üzerine Silvan Tapulama Müdürlüğünce itirazlar reddedilmiştir.

52. Bu şekilde itirazların reddedilmesi üzerine tespit tutanaklarının askıya çıkarılmasından sonra Maliye Hazinesi, başvurucuların murisleri aleyhine 6/6/1986 tarihinde kadastro tespitine itiraz davası açmıştır.

53. Mahkemece taraf teşkilinin sağlanmasından sonra deliller toplanmış, eski tapu kayıtları çıkarılmış, keşif yapılarak bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir.

54. Mahkemece 26/10/2004 ve 16/6/2005 tarihlerinde keşfin yapılmasından sonra, yeniden keşif kararı verilmiş ancak, keşif yapılmaksızın 25/9/2008 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir.

55. Temyiz sonucu, Yargıtay 16. Hukuk Dairesince 4/6/2009 tarihinde hükmün bozulması üzerine, Mahkemece bozma kararına uyularak 17/5/2010 tarihinde yeniden keşif yapılmış ve 26/8/2010 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir.

56. Temyiz üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesince 23/1/2012 tarihinde hüküm bozulmuştur.

57. Mahkeme bozma kararına uyarak 7/2/2013 tarihinde yeniden davanın reddine karar vermiş, temyiz üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesince 19/9/2013 tarihinde hüküm onanmış, karar düzeltme isteminin reddedildiği 20/3/2014 tarihinde karar kesinleşmiştir.

58. Yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği anlaşılmaktadır.

59. 3402 sayılı Kanun’da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması

durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesi, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

60. Belirtilen hükümlere rağmen, Mahkemece defalarca keşif masraflarının ikmali, davaya dâhil edilmesi gereken şahısların tespiti ve davaya dâhil edilmeleri için taraflara süreler verildiği, birçok defa keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi, köyde cenaze olması gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

61. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmaz sayısı gerekse taraf sayısı bakımından ve keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde Kadastro Mahkemesinde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği ve verilen ara kararların birçoğunda taraflara eksikliklerin ikmali hususunda usul hükümlerine aykırı şekilde süreler verilerek, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

62. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No: 2013/4687, 23/1/2014, § 47).

63. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, başvuruculara tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

64. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında yaklaşık yirmi sekiz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

65. Açıklanan nedenlerle, başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

66. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvuruculara makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, yargılama süresinin uzunluğu nedeniyle mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

67. Başvurucular, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadıklarını belirterek, maruz kaldıkları zarar karşılığı her bir başvurucu lehine 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

68. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

69. Başvuruculaların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yirmi sekiz yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, başvuruculaların yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında muris Tacettin Tunç mirasçıları başvurucular Mehmet Emin Tunç ve Fikriye Tunç'a ayrı ayrı 3.350,00 TL, muris Sabriye Durmaz mirasçıları başvurucular Fahriye Ebis ve Abdullah Durmaz'a ayrı ayrı 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

70. Başvurucular tarafından ayrı ayrı yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucular Mehmet Emin Tunç ve Fikriye Tunç'a ayrı ayrı 3.350,00 TL, başvurucular Fahriye Ebis ve Abdullah Durmaz'a ayrı ayrı 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından ayrı ayrı yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

COŞKUN ALP BEYLİKÇİ

B. No: 2014/385 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/385

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

COŞKUN ALP BEYLİKÇİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/385)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Coşkun Alp BEYLİKÇİ

Vekili : Av. İlhan DURMUŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 1956 yılında açılan ve murisinden intikalle takip ettiği hukuk davasının henüz ilk derece mahkemesinde karara bağlanmamış olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/1/2014 tarihinde Lüleburgaz 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 31/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 2/4/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun murisinin de taraf olduğu ve 26/12/1956 tarihinden itibaren açılan dokuz adet tespite itiraz davası, verilen muhtelif ayırma, birleştirme ve bozma kararları neticesinde farklı esas sıralarına kaydedilmiş, nihai olarak davaların taraflarının ve dayanılan kayıtların aynı olduğundan bahisle, Lüleburgaz 2. Kadastro Mahkemesinin E.2003/2 sayılı dosyası üzerinde birleştirilmiştir.

8. Lüleburgaz 2. Kadastro Mahkemesinin E.2003/2 sırası üzerinde kayıtlı olan dava, hâlen İlk Derece Mahkemesinde derdesttir.

B. İlgili Hukuk

9. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

10. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

11. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

12. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir.”

13. 3402 sayılı Kanun’un “Deliller ve hakimin takdiri” kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir.”

14. 3402 sayılı Kanun’un “Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı” kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

15. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/1/2014 tarih ve 2014/385 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, murisinden intikalle takip ettiği hukuk davasının uzun süredir sonuçlandırılmadığını ve yargılamanın uzamasında kendisinin kusuru bulunmadığını belirterek, Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

19. Başvurucu 1956 yılında açılan ve tarafı olduğu hukuk davasının henüz İlk Derece Mahkemesinde karara bağlanmamış olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

21. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

22. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

24. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

25. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

26. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, kadastro mahkemesi nezdinde açılan bir tespite itiraz davasının söz konusu olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

27. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 26/12/1956 tarihidir. Başvurucu, mirasçı olarak dahili dava edilmek suretiyle yargılama sürecine katılmıştır. Ancak miras bırakanından intikalle davayı takip etmekte olan başvurucu açısından da makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, başvurucunun yargılamaya katıldığı tarih değil,

somut olayda murisi açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anı olan 26/12/1956 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

28. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

29. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir.(B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

30. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, kadastro mahkemesinde açılan ve muhtelif taşınmazları konu alan tespite itiraz davalarının verilen bozma, ayırma ve birleştirme kararları sonucunda birçok farklı esas numarası aldığı, nihai olarak, dayanılan kayıtlar ve davanın taraflarının aynı olması nedeniyle belirtilen davaların tümünün Lüleburgaz 2. Kadastro Mahkemesinin E.2003/2 sayılı dosyası üzerinde birleştirildiği, hâlihazırda keşif aşamasında olduğu anlaşılan davanın taraflarında iki yüz yirmi yedi kişinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

31. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin İlk Derece Mahkemesinde geçen bölümünün tamamının Kadastro Mahkemesinde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 9-15).

32. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No. 2012/12, 17/9/2013, § 58; B. No. 2013/1115, 5/12/2013, § 64).

33. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık elli sekiz yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

35. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 19.500,00 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

36. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

37. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık elli sekiz yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında ve başvuru konusu yargılama faaliyetini miras bırakanından intikalle takip etmekte olduğu nazara alınarak, başvurucuya takdiren 1.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,1 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

39. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık elli sekiz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 1.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,1 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

H.Z.

B. No: 2014/579 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/579

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

H.Z. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/579)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : H. Z.

Vekili : Av. Mehmet Kadir FİLİZER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 23/12/2009 tarihinde Küçükçekmece 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı itirazın iptali davasının uzun sürdüğünü, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 10/1/2014 tarihinde Küçükçekmece 5. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 2/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 17/4/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, A.Ö. aleyhine Küçükçekmece 4. İcra Müdürlüğünde yaptığı ilamsız icra takibinde, ticari ilişkiye dayalı olarak, toplam 7.371,66 TL alacağın tahsilini talep etmiştir.

8. İcra takibine itiraz edilmesi üzerine takip durmuştur.

9. Başvurucu, 23/12/2009 tarihinde, A.Ö. aleyhine Küçükçekmece 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, davalıdan alacakları olduğunu ileri sürerek, icra takibine itirazın iptalini, icra inkar tazminatının tahsilini talep etmiştir.

10. Mahkemece, 19/3/2014 tarih ve E.2009/923, K.2014/112 sayılı kararla davanın kısmen kabulüne, takibin 6.604,42 TL üzerinden devamına, icra inkar tazminatı talebinin reddine karar verilmiştir.

11. Karar tebliğ aşamasında olup henüz kesinleşmemiştir.

12. Başvurucu, 10/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 9/6/1932 tarih ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 67. ve 68. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 10/1/2014 tarih ve 2014/579 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, A.Ö. aleyhine yaptığı ilamsız icra takibine itiraz edilmesi üzerine takibin durduğunu, 23/12/2009 tarihinde Küçükçekmece 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı itirazın iptali davasının halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucu, icra takibine itirazın iptali davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) metni ile Avrupa İnsan Hakları

Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

19. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, icra takibine itirazın iptali davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 23/12/2009 tarihidir.

22. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun Küçükçekmece 4. İcra Müdürlüğünde yaptığı icra takibine itiraz edilmesi üzerine başvurucu, Küçükçekmece 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde itirazın iptali istemiyle dava açmıştır. Mahkemece, icra dosyası istenmiş, tarafların delilleri toplanmış ve taraf tanıklarının beyanlarının alınması için farklı yerlerdeki mahkemelere talimatlar yazılmıştır. Tarafların ticari defter kayıtlarının incelenerek bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiş, rapora itiraz edilmesi üzerine ek rapor alınmasına hükmedilmiştir. Ek rapora itiraz edilmesi nedeniyle farklı bir bilirkişiden ek rapor alınmasına karar verilmiştir. Raporun gelmesinden sonra 19/3/2014 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiş ancak karar henüz kesinleşmemiştir.

24. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

25. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu icra takibine itirazın iptali davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin

toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık 5 yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 12.500,00 TL maddi ve 10.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık 5 yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık beş yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının

İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 4.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Küçükçekmece 2. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ESRA ARAL BOYNUİNCEOĞLU

B. No: 2014/888 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/888

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ESRA ARAL BOYNUİNCEOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/888)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Esra Aral BOYNUİNCEOĞLU

Vekili : Av. Murat NAS

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu 2002 yılında açılan hukuk davasının henüz ilk derece mahkemesinde karara bağlanmamış olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 17/1/2014 tarihinde Bakırköy 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 19/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/4/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Muğla ili Fethiye ilçesi Kaya Köyü Tunçpınarı mevkiinde kain 1330 parsel sayılı taşınmazın tapulama tespiti sırasında yarı hissesinin başvurucular murisi Aziz Bolel adına tespitine karar verilmiştir.

8. Orman Genel Müdürlüğü'ne izafeten Fethiye Orman İşletme Müdürlüğü tarafından taşınmazın tespit malikleri aleyhine Fethiye Tapulama Mahkemesinin 1957/466 esas sayılı dosyasında tespite itiraz davası açılmıştır.

9. Fethiye Tapulama Mahkemesinde yapılan yargılama neticesinde Mahkemenin 1957/466 esas 1971/3 karar sayılı kararı ile taşınmazın tespit gibi, sunulan veraset ilamları uyarınca tespit maliklerinin mirasçıları adına tapuya tesciline karar verilmiştir.

10. Belirtilen taşınmaz hakkında Orman Genel Müdürlüğü'ne izafeten Fethiye Orman İşletme Müdürlüğü tarafından taşınmaz malikleri aleyhine Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 ve 2002/699 esas sayılı dosyaları ile sırasıyla 26/3/2002 ve 27/11/2002 tarihlerinde tapu iptali ve tescil davaları açılmıştır.

11. Açılan bu davalarda Orman Genel Müdürlüğü tarafından, dava konusu parselin bulunduğu köyde 5/6/1986 tarihli ve 3302 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun'un 10. ve 11. maddeleri ile Orman Sınırları Dışına Çıkarılacak Yerler Hakkındaki Tüzüğün 28. maddeleri uyarınca uygulama yapıldığı ve dava konusu parselin bir kısmının kesinleşen orman tahdidi sınırları içinde kaldığı ifade edilerek, belirtilen kısmın tapusunun iptaline ve orman vasfı ile hazine adına tapuya kayıt ve tesciline karar verilmesi talep edilmiştir.

12. Orman Genel Müdürlüğü tarafından açılan bu davalar Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 esas sayılı dosyası üzerinde birleştirilmiştir.

13. Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 esas sayılı dosyasında devam eden yargılama sırasında Fethiye Kadastro Mahkemesince 27/12/2011 tarihli yazı ile dava konusu taşınmazın 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 22-A bendi uyarınca yapılan uygulama çalışmalarında 251 ada 4 parsel sayılı taşınmaz olarak uygulamaya tabi tutulduğu ve tespit tutanaklarının Kadastro Mahkemesine gönderildiği bildirilmiştir.

14. Fethiye Kadastro Mahkemesinin bahsedilen yazısı üzerine Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 2002/175 esas sayılı dosyasında görevsizlik kararı vermiştir.

15. Görevsizlik kararı sonrası Fethiye Kadastro Mahkemesinin E.2014/13 sırasına kaydı yapılan dosyada 20/2/2014 tarihinde verilen karşı görevsizlik kararı üzerine, dosya olumsuz görev uyuşmazlığının karara bağlanması için Yargıtay 17. Hukuk Dairesine gönderilmiştir.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

17. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

18. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

19. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

...

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir."

20. 3402 sayılı Kanun'un "Deliller ve hakimin takdiri" kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir."

21. 3402 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı"

kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

22. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 17/1/2014 tarih ve 2014/888 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, murisinden intikal eden taşınmaza ilişkin Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 esas sayılı dosyasında yürütülen yargılamanın on yılı aşkın bir süre devam ettiğini, verilen görevsizlik kararı da nazara alındığında uzun bir süre daha devam edeceğini, açılan davanın tapu iptali ve tescil davası olup taşınmaz maliklerinin tapu kaydı uyarınca belirli olduğunu, taşınmaz maliklerinin mirasçılarının tespitinin ve dâhili dava edilerek taraf teşkilinin sağlanmasının da mümkün ve kolay olduğunu, bu yönüyle davanın karmaşık olmadığını, ancak uzun süre taraf teşkili sağlanmasıyla uğraşılarak yargılamanın sürüncemede kaldığını, bu nedenle yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik

25. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

26. Başvurucu, 2002 yılında açılan ve tarafı olduğu hukuk davasının henüz kesin karara bağlanmamış olduğunu belirterek, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

28. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

29. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

30. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

31. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

32. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

33. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

34. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

35. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

36. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

37. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye hukuk mahkemesi nezdinde açılan tapu iptali ve tescil davasının görevsizlik kararı ile kadastro mahkemesine devredilmiş olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun’da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut

yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

38. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 27/11/2002 tarihidir. Zira başvurucunun 27/11/2002 tarihinde açılarak Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/699 sırasına kaydedilen ve bilahare Mahkemenin E.2002/175 sayılı dosyası ile birleştirilen davanın davalıları hanesinde yer alan Zehra Sevin Bolel'in mirasçısı olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu mirasçı olarak dâhili dava edilmek suretiyle yargılama sürecine katılmıştır. Ancak miras bırakanından intikalle davayı takip etmekte olan başvurucu açısından da makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, başvurucunun yargılamaya katıldığı tarih değil, somut olayda murisi açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anı olan 27/11/2002 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

39. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

40. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

41. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun başlangıçta bir parsel taşınmaza ilişkin tapu iptal talebi olduğu, dava konusu taşınmaza ilişkin kadastro tespit çalışmaları yapılması üzerinde dosyanın görevsizlik kararı ile kadastro mahkemesine devredildiği ve belirtilen mahkeme tarafından verilen karşı görevsizlik kararı üzerine olumsuz görev uyuşmazlığının karara bağlanması için Yargıtay 17. Hukuk Dairesine gönderilen dosyanın taraflarında ellinin üzerinde kişinin yer aldığı anlaşılmaktadır.

42. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin kısmen asliye hukuk kısmen kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 12-18).

43. Kadastro mahkemesi ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar, bu kapsamda başvuruya konu Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/175 sayılı dosyasına ilişkin yargılama sürecinin makul sürede tamamlanmadığı iddiası daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43), başvuruya konu davada yer alan kişi

sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık on iki yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

45. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 500.000 TL maddi ve 500.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

46. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

47. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on iki yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında ve başvurucunun yargılamayı murisinden intikalle takip ettiği nazara alınarak takdiren 1.950,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

49. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,1 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

50. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on iki yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının

İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 1.950,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,1 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HİKMET BOLEL

B. No: 2014/889 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/889

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HİKMET BOLEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/889)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Hikmet BOLEL

Vekili : Av. Murat NAS

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu 2002 yılında açılan hukuk davasının henüz ilk derece mahkemesinde karara bağlanmamış olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 17/1/2014 tarihinde Bakırköy 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 19/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/4/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Muğla ili Fethiye ilçesi Kaya Köyü Tunçpınarı mevkiinde kain 1330 parsel sayılı taşınmazın tapulama tespiti sırasında yarı hissesinin başvurucular murisi Aziz Bolel adına tespitine karar verilmiştir.

8. Orman Genel Müdürlüğü'ne izafeten Fethiye Orman İşletme Müdürlüğü tarafından taşınmazın tespit malikleri aleyhine Fethiye Tapulama Mahkemesinin 1957/466 esas sayılı dosyasında tespite itiraz davası açılmıştır.

9. Fethiye Tapulama Mahkemesinde yapılan yargılama neticesinde Mahkemenin 1957/466 esas 1971/3 karar sayılı kararı ile taşınmazın tespit gibi, sunulan veraset ilamları uyarınca tespit maliklerinin mirasçıları adına tapuya tesciline karar verilmiştir.

10. Belirtilen taşınmaz hakkında Orman Genel Müdürlüğü'ne izafeten Fethiye Orman İşletme Müdürlüğü tarafından taşınmaz malikleri aleyhine Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 ve 2002/699 esas sayılı dosyaları ile sırasıyla 26/3/2002 ve 27/11/2002 tarihlerinde tapu iptali ve tescil davaları açılmıştır.

11. Açılan bu davalarda Orman Genel Müdürlüğü tarafından, dava konusu parselin bulunduğu köyde 5/6/1986 tarihli ve 3302 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun'un 10. ve 11. maddeleri ile Orman Sınırları Dışına Çıkarılacak Yerler Hakkındaki Tüzüğün 28. maddeleri uyarınca uygulama yapıldığı ve dava konusu parselin bir kısmının kesinleşen orman tahdidi sınırları içinde kaldığı ifade edilerek, belirtilen kısmın tapusunun iptaline ve orman vasfı ile hazine adına tapuya kayıt ve tesciline karar verilmesi talep edilmiştir.

12. Orman Genel Müdürlüğü tarafından açılan bu davalar Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 esas sayılı dosyası üzerinde birleştirilmiştir.

13. Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 esas sayılı dosyasında devam eden yargılama sırasında Fethiye Kadastro Mahkemesince 27/12/2011 tarihli yazı ile dava konusu taşınmazın 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 22-A bendi uyarınca yapılan uygulama çalışmalarında 251 ada 4 parsel sayılı taşınmaz olarak uygulamaya tabi tutulduğu ve tespit tutanaklarının Kadastro Mahkemesine gönderildiği bildirilmiştir.

14. Fethiye Kadastro Mahkemesinin bahsedilen yazısı üzerine Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 2002/175 esas sayılı dosyasında görevsizlik kararı vermiştir.

15. Görevsizlik kararı sonrası Fethiye Kadastro Mahkemesinin E.2014/13 sırasına kaydı yapılan dosyada 20/2/2014 tarihinde verilen karşı görevsizlik kararı üzerine, dosya olumsuz görev uyuşmazlığının karara bağlanması için Yargıtay 17. Hukuk Dairesine gönderilmiştir.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

17. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

18. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

19. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

...

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir."

20. 3402 sayılı Kanun'un "Deliller ve hakimin takdiri" kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir."

21. 3402 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı"

kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur.”

22. 3402 sayılı Kanun’un “Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 17/1/2014 tarih ve 2014/889 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, murisinden intikal eden taşınmaza ilişkin Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 esas sayılı dosyasında yürütülen yargılamanın on yılı aşkın bir süre devam ettiğini, verilen görevsizlik kararı da nazara alındığında uzun bir süre daha devam edeceğini, açılan davanın tapu iptali ve tescil davası olup taşınmaz maliklerinin tapu kaydı uyarınca belirli olduğunu, taşınmaz maliklerinin mirasçılarının tespitinin ve dâhili dava edilerek taraf teşkilinin sağlanmasının da mümkün ve kolay olduğunu, bu yönüyle davanın karmaşık olmadığını, ancak uzun süre taraf teşkili sağlanmasıyla uğraşılarak yargılamanın sürüncemede kaldığını, bu nedenle yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik

25. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

26. Başvurucu, 2002 yılında açılan ve tarafı olduğu hukuk davasının henüz kesin karara bağlanmamış olduğunu belirterek, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

28. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu

belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

29. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

30. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

31. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

32. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

33. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye hukuk mahkemesi nezdinde açılan tapu iptali ve tescil davasının görevsizlik kararı ile kadastro mahkemesine devredilmiş olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

34. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 27/11/2002 tarihidir. Zira başvurucunun 27/11/2002 tarihinde açılarak Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/699 sırasına kaydedilen ve bilahare Mahkemenin E.2002/175 sayılı dosyası ile birleştirilen davanın davalıları hanesinde yer alan Halit Hilmi Bolel'in mirasçısı olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu mirasçı olarak dâhili dava edilmek suretiyle yargılama sürecine katılmıştır. Ancak miras bırakanından intikalle davayı takip etmekte olan başvurucu açısından da makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, başvurucunun yargılamaya katıldığı tarih değil, somut olayda murisi açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anı olan 27/11/2002 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

35. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

36. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir.(B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

37. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun başlangıçta bir parsel taşınmaza ilişkin tapu iptal talebi olduğu, dava konusu taşınmaza ilişkin kadastro tespit çalışmaları yapılması üzerinde dosyanın görevsizlik kararı ile kadastro mahkemesine devredildiği ve belirtilen mahkeme tarafından verilen karşı görevsizlik kararı üzerine olumsuz görev uyuşmazlığının karara bağlanması için Yargıtay 17. Hukuk Dairesine gönderilen dosyanın taraflarında ellinin üzerinde kişinin yer aldığı anlaşılmaktadır.

38. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin kısmen asliye hukuk kısmen kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 12-18).

39. Kadastro mahkemesi ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar, bu kapsamda başvuruya konu Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/175 sayılı dosyasına ilişkin yargılama sürecinin makul sürede tamamlanmadığı iddiası daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık on iki yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

40. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

41. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 500.000 TL maddi, 500.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

42. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

43. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on iki yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında ve başvurucunun yargılamayı murisinden intikalle takip etmekte olduğu nazara alınarak takdiren 1.950,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

44. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,1 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

46. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on iki yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 1.950,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,1 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ZÜLFİKAR CENGİZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/914 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/914

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZÜLFİKAR CENGİZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/914)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Zülfikar CENGİZ

Mehmet Emin CENGİZ

Ayşe Yaşar SOYSAL

Cemile YALVAÇ

Mehmet Cemil İZGİŞ

Süleyman İZGİŞ

Mustafa İZGİŞ

Nurı İZGİŞ

Züfükar BARUT

Aliye BARUT

Vekilleri : Av. Lütfü POLAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 13/3/1989 tarihinde aleyhlerine açılan tapu iptali ve tescil davasında makul

sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/1/2014 tarihinde Siverek 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 17/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Maliye Hazinesi, 13/3/1989 tarihinde bir kısım başvurucular ve murisleri aleyhine Siverek Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, davalılara ait eski tapu kayıtlarında belirtilen taşınmazın yüzölçümünden daha fazlasının davalılar adına tespit ve tescil edildiğini, fazlalık kısmın Hazine arazisi olduğunu ileri sürerek, davalılar adına fazla tescil edilen taşınmazın tapu kaydının iptali ile Hazine adına tapuya tescilini talep etmiştir.

8. Davalılar Ali İzgiş ve Ahmet Barut vefat etmiş olup, mirasçıları olan başvurucuların bir kısmı davaya katılmışlardır.

9. Mahkemece, E.1989/245 sayılı dava dosyasında yargılamaya başlanılmış, 4/6/2013 tarihinde Siverek 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin kurulmasından sonra dava dosyası anılan Mahkemeye devredilmiştir.

10. Yargılama, Siverek 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2013/3 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

11. Başvurucular 21/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi, 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun 16. ve 17. maddeleri, 17/2/1926 tarih ve 743 sayılı mülga Türk Medeni Kanunu’nun 641. ve 642. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 21/1/2014 tarih ve 2014/914 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

14. Başvurucular, Maliye Hazinesi tarafından, 13/3/1989 tarihinde kendileri ve murisleri aleyhine Siverek Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tapu iptali ve tescil davasının, Siverek 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Başvurucular, kendileri ve murisleri aleyhine açılan tapu iptali ve tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

18. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmazın tapu kaydının iptali ve tescil davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 13/3/1989 tarihidir.

21. Başvuruya konu dava, başvurucuların bir kısmının miras bırakanından intikalle takip etmekte olduğu bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldığı an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

22. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın

sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun tapu iptali ve tescil davası olduğu, 13/3/1989 tarihinde Siverek Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada, Mahkemece eski tapu kayıtları ve kadastro tespit tutanaklarının getirtildiği, taraf teşkilinin sağlanmasında sonra 15/5/1990 tarihinde keşif yapılmasına karar verildiği anlaşılmıştır. Keşif kararlarının hava şartları, bilirkişi temin edilememesi, hâkim değişikliği, müracaat olmaması ve güvenlik gibi nedenlerle birçok defa yerine getirilmediği ve 18/5/2004 tarihinde keşfin yapıldığı belirlenmiştir. Taraflardan vefat edenlerin olması nedeniyle taraf teşkilinin sağlanmaya çalışıldığı, bilirkişi raporlarına itiraz edilmesi üzerine 6/3/2007 tarihinde yeniden keşif yapılmasına karar verildiği ancak keşfin farklı nedenlerle yerine getirilmediği, 4/6/2013 tarihinde Siverek 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin kurulmasından sonra dava dosyasının anılan Mahkemeye devredildiği ve halen yargılamanın devam ettiği anlaşılmıştır.

24. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

25. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yirmi beş yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucular, makul sürede yargılama yapılmadığı için ayrı ayrı 25.000,00 TL maddi ve 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

29. Başvuruculara tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yirmi beş yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Zülfikar

Cengiz, Mehmet Emin Cengiz, Ayşe Yaşar Soysal ve Cemile Yalvaç'a ayrı ayrı 28.250,00 TL, başvurucular, Zülfikar Barut ve Aliye Barut'a ayrı ayrı 14.200,00 TL, başvurucular Nuri İzgiş, Mehmet Cemil İzgiş, Mustafa İzgiş ve Süleyman İzgiş'e ayrı ayrı 5.700,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın yirmi beş yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucular Zülfikar Cengiz, Mehmet Emin Cengiz, Ayşe Yaşar Soysal ve Cemile Yalvaç'a ayrı ayrı 28.250,00 TL, başvurucular, Zülfikar Barut ve Aliye Barut'a ayrı ayrı 14.200,00 TL, başvurucular Nuri İzgiş, Mehmet Cemil İzgiş, Mustafa İzgiş ve Süleyman İzgiş'e ayrı ayrı 5.700,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculara tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Siverek 2. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜNSAL KARAHAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/998 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/998

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜNSAL KARAHAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/998)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : 1. Ünsal KARAHAN

2. Suzan KARAHAN

3. Müzeyyen CİZRELİ

4. Muazzez SOYSAL

5. Metin KARAHAN

6. Muhsin YILMAZ

Temsilcisi (Vasi) : Adnan KARAHAN

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 2/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 21/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Maliye Hazinesi, Arif Karahan, Beşir Çengelli, İsmail Palay, Caziye Palay ve Abdurrezzak Karadeniz, karşılıklı olarak birbirleri aleyhine açtıkları davada, 364 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptalini talep etmişlerdir.

8. Mahkemece, 25/12/1980 tarih ve E.1978/58, K.1980/60 sayılı kararla; dava konusu taşınmazın kadastro tutanağının malik hanesinin boş bırakıldığı belirtilerek, tapulama işlemlerinin tamamlanması ve malik hanelerinin doldurulması için tutanakların Tapulama Müdürlüğüne gönderilmesine karar verilmiş ve aynı tarihte kesinleşmiştir.

9. Kızıltepe ilçesinde yapılan kadastro çalışmaları sırasında 364 parsel numaralı taşınmaz kısmen başvuruculaın murisleri Arif, Muhsin ve Vedat Karahan ile kısmen Maliye Hazinesi adına tespit edilmiştir.

10. Başvuruculaın murisleri Arif Karahan, Muhsin Karahan ve Vedat Karahan, Maliye Hazinesi aleyhine; Hazine ve Beşir Çengelli, başvuruculaın murisleri Arif, Muhsin ve Vedat Karahan aleyhine 26/4/1985 tarihinde açtıkları davada, 364 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptali ile adlarına tescilini talep etmişlerdir.

11. Mahkemece, 24/5/1989 tarih ve E.1985/4, K.1989/22 sayılı kararla; davacı Maliye Hazinesinin açtığı davanın reddine, davacı Beşir Çengelli'nin itirazından vazgeçmesi nedeniyle itiraz etmemiş sayılmasına, Arif Karahan ve arkadaşları tarafından açılan davanın kısmen reddine karar verilmiştir.

12. Temyiz üzerine, Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 6/7/1992 tarih ve E.1992/9325, K.1992/6947 sayılı ilamıyla eksik inceleme ve değerlendirme sonucu karar verildiği gerekçesiyle hüküm bozulmuştur.

13. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 9/6/1993 tarih ve E.1993/3992 tarih ve K.1993/188 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

14. Mahkemece, bozma kararına uyularak yapılan yargılama sırasında, 12/11/2003 tarih ve E.1993/10, K.2003/8 sayılı kararla; E.1978/77 sayılı dava dosyasındaki taraflar ve dayanak tapu kayıtlarının benzer olduğu, aralarında irtibat bulunduğu gerekçesiyle dava dosyasının

E.1978/77 sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine, yargılamaya bu dosya üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

15. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılmasında sonra yargılamaya Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/99 sayılı dava dosyasında devam edilmektedir.

16. Başvurucular, 24/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

18. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun "Genel olarak görev" kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar; Kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyuşmazlıkları çözümleyebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir."

19. 3402 sayılı Kanun'un "Kadastro davalarında usul" kenar başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro hakimi, askı süresi içinde açılacak davalar ve kadastro müdürü tarafından mahkemeye tevdi olunacak taşınmaz mallara ait kadastro tutanakları ve mahalli hukuk mahkemelerinden devredilen işler hakkında dava dosyası açar. İlgililerin başvurusunu beklemeksizin kadastro tutanakları ile uyuşmazlığın çözümlenmesine etkili olabilecek kayıt ve diğer bilgileri ilgili dairelerden getirtir. Hakim, duruşma gününü taraflara Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen tebliğ eder."

20. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" kenar başlıklı 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Kadastro mahkemesinde gelmeyen tarafın yokluğunda duruşma yapılır. Taraflardan hiç biri gelmez ise dosya işlemden kaldırılmaz. Hakim, toplanması mümkün olan delilleri inceler ve 30 uncu madde hükmünce işi karara bağlar.

…

Bu Kanunun tatbikinde ayrıca açıklık bulunmıyan hallerde basit yargılama usulü uygulanır.

Kadastro mahkemeleri adli tatile tabi değildir."

21. 3402 sayılı Kanun'un "Deliller ve hakimin takdiri" kenar başlıklı 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kadastro tutanaklarında beyanlarına başvurulan kişiler, bu beyanlarına gerekçe gösterilerek itiraz edilmedikçe, yeniden dinlenmezler. Ancak hakim, kadastro tutanağındaki beyanla, duruşma sırasında topladığı deliller arasında çelişki görürse, bunu gidermek için tutanakta beyanlarına başvurulan kimseleri tanık sıfatıyla yeniden dinleyebilir.

Kadastro komisyonlarından gönderilen tutanaklar ile mahalli mahkemelerden devredilen

dosyaların muhtevasından malik tespiti yapılamadığı veya dava açan mirasçının dışında başka mirasçıların da bulunduğu anlaşıldığı takdirde, hakim resen lüzum gördüğü diğer delilleri toplayarak taşınmaz malın kimin adına tescil edileceğine karar vermekle yükümlüdür. Taşınmaz malın ölü bir şahsa ait olduğu anlaşılır ve mirasçıları da tespit edilemezse, ölü olduğu yazılmak suretiyle o şahsın adına tescil kararı verilir."

22. 3402 sayılı Kanun'un "Kararların tebliği, kanun yollarına başvurma ve ilamların infazı" kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kadastro mahkemesi kararları Tebligat Kanunu hükümlerine göre resen taraflara tebliğ olunur."

23. 3402 sayılı Kanun'un "Yargılama giderleri, kadastro harcı ve tahakkuku" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Bu Kanun gereğince resen yapılması gereken soruşturma ve tebligat işlemleri için zaruri giderler, ileride haksız çıkacak taraftan alınmak üzere bütçeye konulan ödenekten karşılanır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 24/1/2014 tarih ve 2014/998 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

25. Başvurucular, 1978 yılında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını, bu sürede taşınmazı kullanmadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Başvurucular, kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

28. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

29. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul

sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

30. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Mardin Kadastro Mahkemesinde devam eden kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

31. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

32. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

33. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

34. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

35. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, idari işlem henüz tamamlanmadan Kızıltepe Tapulama Mahkemesinin E.1978/58 sayılı dosyasında açılan dava tarihi değil, 26/4/1985 tarihidir. Zira başvuruculların belirttikleri 1978 yılında açılan dava sonunda 25/12/1980 tarihinde kadastro tutanaklarının Kadastro Müdürlüğüne gönderilmesine karar verilmiş ve bu karar anılan tarihte kesinleşmiştir. Tutanakların doldurulmasından sonra 26/4/1985 tarihinde kadastro tespitine itiraz davası açılmış olup, yargılama süreci anılan dava tarihinden itibaren başlamaktadır.

36. Başvurucular mirasçı olarak dâhili dava edilmek suretiyle yargılama sürecine katılmıştır. Miras bırakanından intikalle davayı takip etmekte olan başvurucular açısından da makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, başvuruculların yargılamaya katıldığı tarih değil, somut olayda murisleri açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anı olan 26/4/1985 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

37. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında

da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

38. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir.(B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

39. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, kadastro mahkemesinde açılan tespite itiraz davasının bozma kararı sonucunda farklı esas numarası aldığı, dava konusu taşınmazlar arasında bağlantı olması nedeniyle dava dosyalarının birleştirilmesine karar verildiği, Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılması üzerine yargılamaya Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/99 sayılı dava dosyasında devam edildiği anlaşılmaktadır.

40. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin ilk derece Mahkemesi nezdinde geçen bölümünün tamamının Kadastro Mahkemesinde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanun'da hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 17-23).

41. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No. 2012/12, 17/9/2013, § 58; B. No. 2013/1115, 5/12/2013, § 64).

42. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

43. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yirmi dokuz yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

46. Başvurucular, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadıklarını ve gelirlerinden istifade edemediklerini belirterek, maruz kaldıkları zarar karşılığı 250.000,00 TL maddi, 150.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

47. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

48. Başvuruculara tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yirmi dokuz yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucu Muhsin Yılmaz adına vasisi Adnan Karahan'a 26.600,00 TL (vesayet kararı devam ettiği sürece vasiye, vesayet kararı sona erdiğinde başvurucu Muhsin Yılmaz'a), diğer başvuruculara yargılamayı murislerinden intikalle takip etmekte oldukları nazara alınarak ayrı ayrı 1.700,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

49. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

50. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

51. Başvuruya konu yargılamanın yirmi dokuz yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucu Muhsin Yılmaz adına vasisi Adnan Karahan'a (vesayet kararı devam ettiği sürece vasiye, vesayet kararı sona erdiğinde başvurucu Muhsin Yılmaz'a) 26.600,00 TL, diğer başvuruculara ayrı ayrı 1.700,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

başvuruculara tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN ESİR

B. No: 2014/1097 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1097

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN ESİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1097)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Hasan ESİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 21/12/2005 tarihinde Rize 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) aleyhine açılan rücuen tazminat davasının tamamen reddedilmesi gerekirken kısmen kabulüne karar verildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 20/1/2014 tarihinde Rize 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 2/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 20/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 20/12/2002 tarihinde aracını muayene ettirmek için araç muayene istasyonunda kanala yaklaştığı sırada, arka tekerleğin kanala düşmesi sonucu muayene kontrol teknisyeninin kafasına çarpmış ve yaralanmasına neden olmuştur.

8. Başvurucu hakkında Rize Cumhuriyet Başsavcılığınca 18/3/2003 tarihinde Rize 2. Asliye Ceza Mahkemesine açılan kamu davası sonunda Mahkemece, 12/11/2009 tarih ve E.2009/390, K.2009/498 sayılı kararla; başvurucunun olayda 5/8 oranında kusurlu olduğu gerekçesiyle 807,00 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

9. Temyiz üzerine, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 10/5/2012 tarih ve E.2012/12414, K.2012/11824 sayılı ilamıyla; dava zamanaşımın geçmesi nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verilmiştir.

10. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı (SGK) tarafından sigortalı olan muayene kontrol teknisyenine tedavi masrafı ve iş göremezlik ödenekleri ödenmiştir.

11. SGK, 21/12/2005 tarihinde, başvurucu ile Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM) aleyhine Rize 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla)a açtığı davada, sigortalıya ödemeler yapıldığını ve davalıların kusurlu olduğunu ileri sürerek yaptığı ödemelerin rücuen tazminini talep etmiştir.

12. Mahkemece, 14/3/2013 tarih ve E.2005/1042, K.2013/224 sayılı kararla; bilirkişi heyetinin raporuna göre, olayda sigortalının %20, başvurucunun %50, davalı KGM'nin %30 oranında kusurlu oldukları gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne, 35.248,91 TL davacının peşin sermaye değerli gelir alacağının, 12.251,47 TL geçici iş göremezlik ödeneği alacağının ve 8.387,19 TL tedavi masraflarının davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline karar verilmiştir.

13. Tarafların temyizi üzerine, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 12/11/2013 tarih ve E.2013/7910, K.2013/21062 sayılı ilamıyla maddi hatalar yönünden hüküm düzeltilerek onanmıştır.

14. Karar, başvurucuya 19/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu, 20/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 31/5/2006 tarih ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesinin üçüncü fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 20/1/2014 tarih ve 2014/1097 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, araç muayene istasyonuna aracı götürdüğünde kontrol muayene teknisyeninin yanlış yönlendirme yaptığını, teknisyenin kafasında miğfer ve üzerinde iş elbisesinin olmadığını, onun yönlendirmesi ile kanala çıktığı sırada aracın şahsın kafasına çarptığını ve yaralanmasına neden olduğunu, araç muayenesinin yapıldığı yerin KGM'ye ait olmadığını, KGM'nin, kendi kurumuna ait olmayan bir yerde araç muayenesi yaptırdığını, dolayısıyla kamu gücünün ihmali nedeniyle kazanın meydana geldiğini, ayrıca mevzuata göre araç muayene istasyonlarında meydana gelen kazalardan istasyonu işletenlerin sorumlu olduğunu, işletenin kusursuz sorumluluğunun bulunduğunu, dolayısıyla kendisine kusur izafe edilemeyeceğini, aleyhine açılan davanın tamamen reddi gerektiği halde kısmen kabulüne karar verildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde başvurucunun, yargılama sırasında hukuk kurallarının yanlış yorumlanması, delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucu davanın kabulüne karar verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ve yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını ileri sürdüğü anlaşılmakla, akla, belirtilen iddiaların adil yargılanma hakkı kapsamında, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı ve yargılama süresinin makul olmadığı iddiaları çerçevesinde değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

22. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

23. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

24. Somut olayda başvurucu, kontrol muayene teknisyeninin yanlış yönlendirme yaptığını, teknisyenin kafasında miğfer ve üzerinde iş elbisesinin olmadığını, onun yönlendirmesi ile kanala çıktığı sırada aracın şahsın kafasına çarptığını, KGM'nin ihmali nedeniyle kazanın meydana geldiğini, ayrıca mevzuata göre araç muayene istasyonlarında meydana gelen kazalardan istasyonu işletenlerin kusursuz sorumluluğunun bulunduğunu, dolayısıyla kendisine kusur izafe edilemeyeceğini, aleyhine açılan davanın tamamen reddi gerektiği halde kısmen kabulüne karar verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Mahkemece davanın tensip zaptının düzenlenmesinden sonra, tarafların delilleri toplanmış, başvurucu hakkında açılan ceza dava dosyası ve mahkûmiyet kararı incelenmiş, kusur durumlarının ve tazminatın hesaplanması için bilirkişi raporları alınarak başvurucunun meydana gelen iş kazasında tedbirsiz ve dikkatsiz araç sevk ederek kazaya birinci dereceden sebebiyet verdiği ve %50 oranında kusurlu olduğu, KGM'nin %30, mağdurun ise %20 oranlarında kusurlu oldukları gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Karar, Yargıtay 10. Hukuk Dairesince onanarak kesinleşmiştir.

26. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

27. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

29. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

30. Başvurucu, Rize 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) aleyhine açılan rücuen tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak

suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

32. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, sigortalıya ödenen tazminatların rücuen tazmini davasında, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

33. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde gözönünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§41–45).

34. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 21/12/2005 tarihidir.

35. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihi olan 12/11/2013 tarihidir.

36. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

37. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B.No:2013/4701, 23/1/2014, § 47).

38. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu aleyhine SGK tarafından açılan davada, başvurucunun, aracını sevk ve idare ettiği sırada SGK nezdinde sigortalı şahsa çarpması sonucu yaraladığı, sigortalıya iş göremezlik aylığı bağlandığı ve başvurucunun kusurlu olduğu iddiasıyla sigortalıya ödenen tazminatların rücuen tahsili talep edilmiştir. Mahkemece, başvurucu hakkında açılan ceza dava dosyasının sonuçlanması beklenmiş, sigortalıya yapılan ödemeler getirtilmiş, kusur durumunun ve tazminatın tespiti için bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir. Raporların gelmesinden sonra 14/3/2013 tarihinde davanın kısmen kabulü yönünde hüküm kurulmuştur. Kararın temyizi üzerine Yargıtay 10. Hukuk Dairesince 12/11/2013 tarihinde hüküm onanmış ve karar düzeltme yolu kapalı olan hüküm anılan tarihte kesinleşmiştir.

39. 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 49-66; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

40. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş kazasına dayalı rücuen tazminat davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık 8 yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

42. Başvurucu, yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiası nedeniyle 62.546,87 TL maddi tazminat ile makul sürede yargılama yapılmadığı için 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

43. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

44. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık sekiz yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucu tarafından yargılamanın sonucunun adil olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayalı olarak maddi tazminat talebinde bulunulmuştur. Anayasa Mahkemesince, yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verildiği dikkate alındığında, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

46. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının

İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ZÜBEYDE ÇAÇAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/1584 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1584

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZÜBEYDE ÇAÇAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1584)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : 1. Zübeyde ÇAÇAN

2. Mehmet Veysi SOLHAN

3. Gülizar SOLHAN

4. Ramazan SOLHAN

5. Bubo SOLHAN

6. Ömer SOLHAN

7. Hamit SOLHAN

8. Mehmet Emin SOLHAN

9. Tacettin SOLHAN

10. Abdi SOLHAN

11. Zeyni SOLHAN

12. Kadriye SOLHAN

13. Veysi SOLHAN

14. Ümit SOLHAN

15. Nuran SOLHAN

16. Necmettin SOLHAN

17. Ayno SOLHAN

18. Abdurrahman SOLHAN

19. Abdulkadir SOLHAN

20. Tacettin SOLHAN

Vekilleri : Av. Seher GELERİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, murisleri aleyhine 1/1/1965 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 2/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 21/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Kızıltepe ilçesi İkikuyu köyünde yapılan kadastro çalışmaları sırasında 17, 18 ve 21 parsel numaralı taşınmazlar kısmen başvurucular ve murisleri adlarına tespit edilmiştir.

8. Maliye Hazinesi ile N.S. ve 9 arkadaşı, 1/1/1965 tarihinde, Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde başvuruculaların murisleri ve arkadaşları aleyhine açtıkları kadastro tespitine itiraz davasında, kadastro tespitinin iptali ile taşınmazların kısmen adlarına tescilini talep etmişlerdir.

9. Mahkemece, 13/4/2011 tarih ve E.1965/85, K.2011/3 sayılı kararla davanın kısmen kabulüne, taşınmazların kadastro tespitlerinin iptali ile kısmen davacılar, kısmen davalılar

ve mirasçıları adlarına tapuya tesciline karar verilmiştir.

10. Kararın temyizi üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 28/2/2014 tarih ve E.2013/9354, K.2014/1831 sayılı ilamıyla; bir kısım davalılar vekilinin temyiz dilekçesinin taraflara tebliğ edilip edilmediğinin araştırılması için dosyanın Mahkemesine geri çevrilmesine karar verilmiştir.

11. Eksik hususlar tamamlanmadığı için dosya halen Yargıtaya gönderilmemiştir.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25., 27., 28., 29., 30., 32. ve 36. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 7/2/2014 tarih ve 2014/1584 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

14. Başvurucular, Maliye Hazinesi ve diğer şahıslar tarafından, murisleri aleyhine, 1/1/1965 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını, kararın henüz kesinleşmediğini, taşınmazı bu sürede kullanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Başvurucular, kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

18. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri

konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde gözönünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§41–45).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 1/1/1965 tarihidir.

21. Başvuruya konu dava, başvuruculaın miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

22. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 1/1/1965 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan ve muhtelif taşınmazları konu alan tespite itiraz davasında yapılan yargılama sonunda 13/4/2011 tarihinde karar verildiği, kararın henüz kesinleşmediği, Mahkemece çoğu defa keşif ara kararlarının farklı nedenlerle yerine getirilmediği, taraflardan vefat edenlerin olması nedeniyle tekrar taraf teşkili sağlanmaya çalışıldığı, birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

24. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No:2012/12, 17/9/2013, §§ 38-62; B. No:2013/1115, 5/12/2013, §§ 39-67;2012/673, 19/12/2013, §§ 21-43).

25. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık elli yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaın Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

27. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın

35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucular, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadıklarını ve gelirlerinden istifade edemediklerini belirterek, maruz kaldıkları maddi zararların tazmin edilmesini ve her bir başvurucu lehine 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvuruculara tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık elli yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucu Bubo Solhan'a 24.900,00 TL, başvurucular Ahmet Solhan mirasçıları Ömer Solhan, Tacettin Solhan, Mehmet Emin Solhan ve Hamit Solhan'a ayrı ayrı 1.600,00 TL, başvurucular Nusrettin Solhan mirasçıları Kadriye Solhan, Veysi Solhan, Ayno Solhan, Necmettin Solhan, Zeyni Solhan, Abdi Solhan, Tacettin Solhan, Ümit Solhan, Nuran Solhan, Abdulkadir Solhan ve Abdurrahman Solhan'a ayrı ayrı 250,00 TL, başvurucular Nurettin Solhan mirasçıları Mehmet Veysi Solhan, Zübeyde Çaçan, Gülizar Solhan ve Ramazan Solhan'a ayrı ayrı 500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık elli yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucu Bubo Solhan'a 24.900,00 TL, başvurucular Ahmet Solhan mirasçıları Ömer Solhan, Tacettin Solhan, Mehmet Emin Solhan ve Hamit Solhan'a ayrı ayrı 1.600,00 TL, başvurucular Nusrettin Solhan mirasçıları Kadriye Solhan, Veysi Solhan, Ayno Solhan, Necmettin Solhan, Zeyni Solhan, Abdi Solhan, Tacettin Solhan, Ümit Solhan, Nuran Solhan, Abdulkadir Solhan ve Abdurrahman Solhan'a ayrı ayrı 250,00 TL, başvurucular Nurettin Solhan mirasçıları Mehmet Veysi Solhan, Zübeyde Çaçan, Gülizar Solhan ve Ramazan Solhan'a ayrı ayrı 500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ZÜBEYDE ÇAÇAN VE DİĞERLERİ (2)

B. No: 2014/1589 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1589

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZÜBEYDE ÇAÇAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/1589)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : 1. Zübeyde ÇAÇAN

2. Mehmet Veysi SOLHAN

3. Gülizar SOLHAN

4. Ramazan SOLHAN

5. Bubo SOLHAN

6. Ömer SOLHAN

7. Hamit SOLHAN

8. Mehmet Emin SOLHAN

9. Tacettin SOLHAN

10. Abdi SOLHAN

11. Zeyni SOLHAN

12. Kadriye SOLHAN

13. Veysi SOLHAN

14. Ümit SOLHAN

15. Nuran SOLHAN

16. Necmettin SOLHAN

17. Ayno SOLHAN

18. Abdurrahman SOLHAN

19. Abdulkadir SOLHAN

20. Tacettin SOLHAN

Vekilleri : Av. Seher GELERİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, murisleri tarafından 1/1/1965 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 2/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 21/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Kızıltepe ilçesi İkikuyu köyünde yapılan kadastro çalışmaları sırasında 1 ilâ 15 numaralı parseller arasındaki taşınmazlar Maliye Hazinesi adına tespit edilmiştir.

8. Başvuruculaların murisleri ve arkadaşları, 1/1/1965 tarihinde, Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde Maliye Hazinesi aleyhine açtıkları kadastro tespitine itiraz davasında, kadastro tespitinin iptali ile taşınmazların kısmen adlarına tescilini talep etmişlerdir.

9. Mahkemece, 13/4/2011 tarih ve E.1965/70, K.2011/4 sayılı kararla davanın kısmen kabulüne, taşınmazların kadastro tespitlerinin iptali ile kısmen davacılar ve mirasçıları adlarına tapuya tesciline karar verilmiştir.

10. Kararın temyizi üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 26/11/2013 tarih ve

E.2013/9357, K.2013/11399 sayılı ilamıyla; bir kısım davacılar vekilinin temyiz dilekçesinin araştırılması için dosyanın Mahkemesine geri çevrilmesine karar verilmiştir.

11. Eksik hususların tamamlanmasından sonra, davalının temyizi üzerine dosya Yargıtaya gönderilmiş olup, temyiz incelemesi devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25., 27., 28., 29., 30., 32. ve 36. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 7/2/2014 tarih ve 2014/1589 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

14. Başvurucular, murisleri tarafından Maliye Hazinesi aleyhine, 1/1/1965 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını, kararın henüz kesinleşmediğini, taşınmazı bu sürede kullanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Başvurucular, tarafı oldukları kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

18. Anayasa'nın 36. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 1/1/1965 tarihidir.

21. Başvuruya konu dava, bir kısım başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

22. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 1/1/1965 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan ve muhtelif taşınmazları konu alan tespite itiraz davasında yapılan yargılama sonunda 13/4/2011 tarihinde karar verildiği, kararın henüz kesinleşmediği, Mahkemece çoğu defa keşif ara kararlarının farklı nedenlerle yerine getirilmediği, taraflardan vefat edenlerin olması nedeniyle tekrar taraf teşkili sağlanmaya çalışıldığı, birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

24. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 38-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 39-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 21-43).

25. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık elli yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

27. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup,

başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucular, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadıklarını ve gelirlerinden istifade edemediklerini belirterek, maruz kaldıkları maddi zararların tazmin edilmesini ve her bir başvuru lehine 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvuruculara tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık elli yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucu Bubo Solhan'a 24.900,00 TL, başvurucular Ahmet Solhan mirasçıları Ömer Solhan, Tacettin Solhan, Mehmet Emin Solhan ve Hamit Solhan'a ayrı ayrı 1.600,00 TL, başvurucular Nusrettin Solhan mirasçıları Kadriye Solhan, Veysi Solhan, Ayno Solhan, Necmettin Solhan, Zeyni Solhan, Abdi Solhan, Tacettin Solhan, Ümit Solhan, Nuran Solhan, Abdulkadir Solhan ve Abdurrahman Solhan'a ayrı ayrı 250,00 TL, başvurucular Nurettin Solhan mirasçıları Mehmet Veysi Solhan, Zübeyde Çaçan, Gülizar Solhan ve Ramazan Solhan'a ayrı ayrı 500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık elli yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarının KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucu Bubo Solhan’a 24.900,00 TL, başvurucular Ahmet Solhan mirasçıları Ömer Solhan, Tacettin Solhan, Mehmet Emin Solhan ve Hamit Solhan’a ayrı ayrı 1.600,00 TL, başvurucular Nusrettin Solhan mirasçıları Kadriye Solhan, Veysi Solhan, Ayno Solhan, Necmettin Solhan, Zeyni Solhan, Abdi Solhan, Tacettin Solhan, Ümit Solhan, Nuran Solhan, Abdulkadir Solhan ve Abdurrahman Solhan’a ayrı ayrı 250,00 TL, başvurucular Nurettin Solhan mirasçıları Mehmet Veysi Solhan, Zübeyde Çaçan, Gülizar Solhan ve Ramazan Solhan’a ayrı ayrı 500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucuların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Hazinesine başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDAL YAMAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/1591 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1591

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDAL YAMAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1591)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : 1. Abdal YAMAN

2. Hasan YAMAN

3. Naci YAMAN

4. Mahmut YAMAN

5. Nuri YAMAN

6. İsmail YAMAN

7. Hediye YAMAN

8. Nofi YAMAN

9. Sultan DİDİN

10. Ömer YAMAN

11. Ahmet YAMAN

12. Elif EKE

13. Bedriye ÖZKAN

14. Halime EKE

15. İzzettin YAMAN

16. Faruk YAMAN

17. Necmettin YAMAN

18. Davut YAMAN

19. Şeyhdavut YAMAN

20. Vecdi YAMAN

21. Hasan YAMAN

22. Bedrettin YAMAN

23. Muhittin YAMAN

24. İbrahim YAMAN

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 2/4/1970 tarihinde murisleri aleyhine Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, 7/2/2014 ve 19/2/2014 tarihlerinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucular Abdal Yaman ve sekiz arkadaşı tarafından yapılan 2014/1591 sayılı bireysel başvuru dosyası ile Ömer Yaman ve on dört arkadaşı tarafından yapılan 2014/2230 sayılı bireysel başvuru dosyası, aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş, incelemeye 2014/1591 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

5. Bölüm tarafından 2/5/2014tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. a. S.D. ve iki arkadaşı, T.İ. ve A.Ç. aleyhine 20/3/1970 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açtıkları davada, 2, 6, 7, 12 ve 17 parsel numaralı taşınmazların kadastro tespitlerinin iptalini talep etmişler, dava, Mahkemenin E.1970/133 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

b. Davacıların vefat etmesinden sonra dahili davacıların bir kısmı davadan feragat etmişlerdir.

9. a. S.D. ve iki arkadaşı, başvurucuların murisleri Hasso Yaman ve Sadun Yaman ile İniz Yaman aleyhine 2/4/1970 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açtıkları davada, 18 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptalini talep etmişler, dava, Mahkemenin E.1970/147 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

b. Davacıların vefat etmesinden sonra dahili davacıların bir kısmı davadan feragat etmişlerdir.

c. Mahkemece, 28/12/1988 tarih ve E.1970/147, K.1988/17 sayılı kararla; E.1970/133 sayılı dava dosyasındaki taraflar ve dayanak tapu kayıtları arasında irtibat bulunduğu gerekçesiyle dava dosyasının E.1970/133 sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine, yargılamaya bu dosya üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

10. a. S.D. ve iki arkadaşı, başvurucuların murisi Hasso Yaman ile İniz Yaman aleyhine 1970 yılında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açtıkları davada, 5, 9, 13, 16 ve 25 parsel numaralı taşınmazların kadastro tespitlerinin iptalini talep etmişler, dava, Mahkemenin E.1970/144 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

b. Davacıların vefat etmesinden sonra dahili davacıların bir kısmı davadan feragat etmişlerdir.

c. Mahkemece, 28/12/1988 tarih ve E.1970/144, K.1988/16 sayılı kararla; E.1970/133 sayılı dava dosyasındaki taraflar ve dayanak tapu kayıtları arasında irtibat bulunduğu gerekçesiyle dava dosyasının E.1970/133 sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine, yargılamaya bu dosya üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir

11. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılmasında sonra yargılamaya Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/63 sayılı dava dosyasında devam edilmektedir.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25., 27., 28., 29., 30., 32. ve 36. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruların 7/2/2014 tarih ve 2014/1591 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

14. Başvurucular, 2/4/1970 tarihinde murisleri aleyhine Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını, bu sürede taşınmazı kullanmadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Başvurucular, kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

18. Anayasa'nın 36. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Mardin Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde gözönünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§41–45).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 2/4/1970tarihidir.

21. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

22. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan ve muhtelif taşınmazları konu alan tespite itiraz davalarının E.1970/133 sayılı dosyada birleştirildiği, Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılmasında sonra yargılamaya Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/63 sayılı dava dosyasında devam edildiği, en son yapılan 4/6/2014 tarihli duruşmada bir kısım mirasçılar vekiline dosyanın esası hakkında beyanda bulunması için süre verildiği ve bu nedenle duruşmanın 26/9/2014 tarihine ertelendiği belirlenmiştir. Mahkemece çoğu defa keşif ara kararlarının farklı nedenlerle yerine getirilmediği, birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

24. Başvuru konusu yargılamada söz konusu olduğu gibi, verilen birleştirme kararlarının adaletin daha iyi gerçekleştirilebilmesi için makul olduğu değerlendirilebilirse de, bu tür kararların yargılamayı uzatacağı göz önünde bulundurularak, yargılamanın diğer aşamalarında sürecin hızlandırılması hususunda daha fazla gayret ve özen gösterilmesi gerektiği açıktır.

25. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No:2012/12, 17/9/2013, §§ 38-62; B. No:2013/1115, 5/12/2013, §§ 39-67;2012/673, 19/12/2013, §§ 21-43).

26. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu kırk dört yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

29. Başvurucular, taşınmazlarını uzun süren yargılama boyunca kullanamadıklarını ve gelirlerinden istifade edemediklerini belirterek, maruz kaldıkları zarar karşılığı 250.000,00 TL maddi tazminata ve her bir başvuru lehine 40.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

30. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan

kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

31. Başvuruculaların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin kırk dört yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucu Abdal Yaman'a 34.900,00 TL, başvurucular Ahmet Yaman, Ömer Yaman, Halime Eke, Nofi Yaman ve Davut Yaman'a ayrı ayrı 3.200,00 TL, başvurucular Mahmut Yaman ve İzzettin Yaman'a ayrı ayrı 750,00 TL, diğer başvuruculara ayrı ayrı 500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculaın maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucular Abdal Yaman ve sekiz arkadaşı ile Ömer Yaman ve on dört arkadaşı tarafından ayrı ayrı yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı birleşen dosyalardaki bu başvuruculara ödenmesine ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvuruya konu yargılamanın kırk dört yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucu Abdal Yaman'a 34.900,00 TL, başvurucular Ahmet Yaman, Ömer Yaman, Halime Eke, Nofi Yaman ve Davut Yaman'a ayrı ayrı 3.200,00 TL, başvurucular Mahmut Yaman ve İzzettin Yaman'a ayrı ayrı 750,00 TL, diğer başvuruculara ayrı ayrı 500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular Abdal Yaman ve sekiz arkadaşı ile Ömer Yaman ve on dört arkadaşı tarafından ayrı ayrı yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı birleşen dosyalardaki bu başvuruculara müştereken ödenmesine ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KAZIM EGE

B. No: 2014/1605 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1605

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAZIM EGE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1605)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Kazım EGE

Vekili : Av. Güven YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 9/3/2004 tarihinde Bakırköy 2. İş Mahkemesinde açtığı alacak davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve maddi tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/2/2014 tarihinde İstanbul 11. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 2/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 3/6/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 9/3/2004 tarihli dilekçesiyle işçi alacaklarının tahsili amacıyla alacak davası açmıştır.

8. Bakırköy 2. İş Mahkemesi, 29/4/2008 tarih ve E.2004/595, K.2008/414 sayılı kararıyla davayı reddetmiştir.

9. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 29/11/2010 tarih ve E.2008/41232, K.2010/34973 sayılı ilamıyla başvurucu lehine hüküm bozulmuştur.

10. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan inceleme sonucu, 17/4/2012 tarih ve E.2011/71, K.2012/218 sayılı kararla, davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

11. Davalının temyizi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 26/9/2012 tarih ve E.2012/28617, K.2012/31938 sayılı ilamıyla karar onanmıştır.

12. Onama ilamı başvurucuya 23/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 3/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 32. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/2/2014 tarih ve 2014/1605 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, iş akdinin işveren tarafından haksız feshi üzerine, 9/3/2004 tarihinde Bakırköy 2. İş Mahkemesinde açtığı alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını, bu nedenle alacaklarının zamanaşımına uğradığını ve ıslah hakkının engellenmiş olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, Bakırköy 2. İş Mahkemesinde açtığı alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

20. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının tahsili amacıyla açılan davada, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 9/3/2004 tarihidir.

23. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihi olan 26/9/2012 tarihidir.

24. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

25. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No:2013/4701, 23/1/2014, § 47).

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu, 9/3/2004 tarihinde Bakırköy 2. İş Mahkemesinde açtığı davada, işçilik alacaklarının tahsilini talep etmiştir. Mahkemece taraf teşkilinin sağlanmasından sonra tarafların delilleri toplanmış ve tanıkları dinlenmiştir. Bilirkişi raporu alınmasından sonra 29/4/2008 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Başvurucunun temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 29/11/2010 tarihli ilamıyla hükmün bozulmasından sonra Mahkemece bozma kararına uyularak, davalıya ait iş yeri kayıtları incelenmiş bilirkişi rapor ve ek raporu alınarak 17/4/2012 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Davalının temyizi üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 26/9/2012 tarihli ilamıyla hüküm onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir. Yargıtay onama kararının 23/1/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiği anlaşılmıştır. Başvurucu

tarafından yargılama sırasında ıslah dilekçesi verilmediği gibi Mahkemece verilen son kararın da temyiz edilmediği belirlenmiştir.

27. 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 49-66; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

28. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş hukukuna dayalı alacak davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davanın başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu sekiz yıl altı ayı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

30. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için ıslah edilemeyen ve zamanaşımına uğrayan prim alacakları, faiz ve yargılama giderleri toplamı olarak 44.665,00 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

31. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

32. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu manevi tazminat isteminde bulunmadığı için bu konuda değerlendirme yapılmamıştır.

34. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucunun tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN UYSAL

B. No: 2014/2235 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2235

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN UYSAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2235)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Hasan UYSAL

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 28/2/2008 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı ortaklığın giderilmesi davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 31/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 17/4/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı, 30/5/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 28/2/2008 tarihinde U.A. ve 46 arkadaşı aleyhine Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı davada taşınmaz üzerindeki ortaklığın aynen taksim suretiyle giderilmesini talep etmiştir.

8. Davalılardan bir kısmının dava tarihinden önce vefat etmesi nedeniyle mirasçıları davaya dâhil edilmişlerdir.

9. Yargılama, Mahkemenin E.2008/109 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

10. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

11. 6100 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi şöyledir:

"Sulh hukuk mahkemeleri, dava konusunun değer veya tutarına bakılmaksızın;

…

b) Taşınır ve taşınmaz mal veya hakkın paylaştırılmasına ve ortaklığın giderilmesine ilişkin davaları,

…

görürler."

12. 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Basit yargılama usulü, kanunlarda açıkça belirtilenler dışında, aşağıdaki durumlarda uygulanır:

a) Sulh hukuk mahkemelerinin görevine giren dava ve işler.

…"

13. 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 642. maddesi şöyledir:

"Mirasçılardan her biri, sözleşme veya kanun gereğince ortaklığı sürdürmekle yükümlü olmadıkça, her zaman mirasın paylaşılmasını isteyebilir.

Her mirasçı, terekedeki belirli malların aynen, olanak yoksa satış yoluyla paylaştırılmasına karar verilmesini sulh mahkemesinden isteyebilir. Mirasçılardan birinin istemi üzerine hâkim, terekenin tamamını ve terekedeki malların her birini göz önünde tutarak, olanak varsa taşınmazlardan her birinin tamamının bir mirasçıya verilmesi suretiyle paylaştırmayı yapar. Mirasçılara verilen taşınmazların değerleri arasındaki fark para ödenmesi yoluyla giderilerek miras payları arasında denkleştirme sağlanır.

Paylaşmanın derhâl yapılması, paylaşım konusu malın veya terekenin değerini önemli

ölçüde azaltacaksa; sulh hâkimi, mirasçılardan birinin istemi üzerine bu malın veya terekenin paylaşılmasının ertelenmesine karar verebilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/2/2014 tarih ve 2014/2235 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, 28/2/2008 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı ortaklığın giderilmesi davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucu, 28/2/2008 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı ortaklığın giderilmesi davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

18. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

19. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

20. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

21. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

22. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut

görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

23. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

24. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, başvurucu tarafından açılan taşınmaz mülkiyeti üzerindeki ortaklığın giderilmesi davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

25. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde gözardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

26. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

27. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

28. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

29. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 28/2/2008 tarihidir.

30. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

31. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

32. Taşınır ve taşınmaz mallar üzerindeki ortaklığın giderilmesi davalarında görevli mahkeme, mülga 1086 sayılı Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrası ve 6100 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre sulh hukuk mahkemeleridir. Yine mülga 1086 sayılı Kanun'un 176. maddesi ve 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesine göre, bu mahkemelerde basit yargılama usulüne göre yargılama yapılmaktadır.

33. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

34. 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesi ve devamı maddelerinde yer alan bu usulde davalar, mahkemeye sunulan dilekçe ile açılmakta ve davalının, dava dilekçesinin kendisine tebliğinden itibaren 2 hafta içinde cevap dilekçesini mahkemeye sunması gerekmektedir. Bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla iki hafta uzatılabilmektedir. Basit yargılama usulünde cevaba cevap ve ikinci cevap aşamaları bulunmamaktadır. Mahkemeler, 6100 sayılı Kanun'un 320. maddesine göre mümkünse tarafları duruşmaya davet etmeden dosya üzerinden karar verirler. Duruşmalı yargılamada aynı maddeye göre mahkemelerin, tahkikatı ilk duruşma hariç, kural olarak iki duruşmada tamamlaması ve duruşmalar arasındaki sürenin de bir aydan uzun olmaması gerekmektedir. Ancak istisnai hallerde ikiden fazla duruşma yapılabileceği gibi, duruşma araları da bir aydan fazla tutulabilmektedir.

35. Bu şekilde kanun koyucu, taşınır ve taşınmaz mallar üzerindeki ortaklığın giderilmesi davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır.

36. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, başvurucunun hissedar olduğu taşınmaz üzerindeki ortaklığın giderilmesi istemine ilişkin olduğu anlaşılmıştır.

37. Başvurucu tarafından açılan davada tensip zaptı ile toplam 47 davalı adına tebligat çıkarılmasına ve tapu kayıtlarının istenmesine karar verilmiştir.

38. Davalılardan bir kısmının dava açılmadan önce vefat ettiklerinin anlaşılması üzerine mirasçıları davaya dâhil edilerek adlarına tebligat çıkarılmıştır.

39. Yine yargılama sırasında dava konusu taşınmazın komşu parsellerini de gösteren krokisinin istendiği anlaşılmıştır.

40. Mahkemece henüz keşif yapılmadığı ve yargılamanın halen devam ettiği belirlenmiştir.

41. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmazın büyüklüğü ve taraf sayısı, gerekse keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde basit yargılama usulünde tatbiki

gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği, celse harcı tayini gibi usuli imkânların yargılama makamlarınca kullanılmadığı, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle yerine getirilmediği ve dosyanın birçok defa incelemeye alındığı anlaşılmaktadır.

42. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, davacı vekilinin toplam 6 duruşmaya mazeret bildirerek katılmadığı ve anılan duruşmalarda, mazeretin kabulüne karar verilerek duruşmaların ertelendiği anlaşılmıştır. Başvurucu vekilinin mazeret bildirerek katılmadığı duruşmalar nedeniyle yargılamanın 13 ay 7 gün uzadığı belirlenmiştir.

43. Başvurunun konusu olan ortaklığın giderilmesi davasında yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği, başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, yaklaşık yedi yıldır devam eden ve henüz uyuşmazlığın esastan çözüme kavuşturulmadığı yargılama sürecinin makul olmadığı sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

45. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

46. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

47. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yedi yıllık yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve başvurucunun tutumunun yargılamanın uzaması üzerindeki kısmi etkisi de nazara alınmak suretiyle, başvurucuya takdiren 2.350,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

49. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık yedi yıldır devam ettiği, uyuşmazlığın esasının henüz çözüme kavuşturulmadığı ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın konusu uyuşmazlığın esasının mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya takdiren 2.350,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER BOĞURCU

B. No: 2014/2238 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2238

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER BOĞURCU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2238)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Ömer BOĞURCU

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 16/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/6/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe Belediye Başkanlığı aleyhine Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı davada, kanundan ve toplu iş sözleşmelerinden doğan alacaklarının ödenmesini talep etmiştir.

8. Yargılama, anılan Mahkemenin E.2008/121 sayılı dava dosyasında halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

9. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/2/2014 tarih ve 2014/2238 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı işçi alacaklarının ödenmesi davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Başvurucu, Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede

yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

15. Anayasa'nın 36. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının tahsili amacıyla açılan davada, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

16. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

17. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 27/2/2008 tarihidir.

18. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

19. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

20. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No:2013/4701, 23/1/2014, § 47).

21. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu tarafından, kanundan ve toplu iş sözleşmelerinden kaynaklanan alacakların ödenmediği iddiasıyla 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) alacak davası açılmıştır. Mahkemece tarafların delilleri toplanmış, başvurucuya ait sigorta sicil kayıtları getirtilmiş ve bilirkişi raporu alınmıştır. Mahkemece toplu iş sözleşmesinin ve sendika üye kayıt fişinin Mardin Belediye-İş Sendikasından istenmesine karar verilmiş olup, halen yazı cevabı gelmediği ve yargılamanın devam ettiği anlaşılmıştır.

22. 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 49-66; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

23. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş hukukuna dayalı alacak davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin

toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davanın başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık yedi yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

25. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 20.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

26. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

27. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yedi yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 8.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık yedi yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 8.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata

ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (İş Mahkemesi sıfatıyla) gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEYNETTİN GÜÇLÜ

B. No: 2014/2240 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2240

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEYNETTİN GÜÇLÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2240)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Zeynettin GÜÇLÜ

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 15/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 11/6/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe Belediye Başkanlığı aleyhine Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı davada, kanundan ve toplu iş sözleşmelerinden doğan alacaklarının ödenmesini talep etmiştir.

8. Yargılama, Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinin (İş Mahkemesi sıfatıyla) E.2008/128 sayılı dava dosyasında halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

9. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/2/2014 tarih ve 2014/2240 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı işçi alacaklarının ödenmesi davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Başvurucu, Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).Bu doğrultuda, makul sürede

yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

15. Anayasa'nın 36. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının tahsili amacıyla açılan davada, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

16. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde gözönünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§41–45).

17. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 27/2/2008 tarihidir.

18. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir.Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

19. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

20. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B.No:2013/4701, 23/1/2014, § 47).

21. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu, 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla), Kızıltepe Belediye Başkanlığı aleyhine açtığı davada, işçilik alacaklarının tahsilini talep etmiştir. Mahkemece taraf teşkilinin sağlanmasından sonra Kızıltepe Belediye Başkanlığından ilgili belgeler istenmiş, maaş bordroları ve sigorta sicil kayıtları getirtilmiştir. İlgili belgelerin tamamlanmasından sonra Ankara Nöbetçi İş Mahkemesi aracılığıyla bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir. Yargılamaya, Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde halen devam edilmektedir.

22. 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 49-66; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

23. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş hukukuna dayalı alacak

davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davanın başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık yedi yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

25. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 20.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

26. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un"Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

27. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yedi yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 8.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Başvuruya konu yargılamanın altı yılı aşkın bir yaklaşık yedi yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 8.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (İş Mahkemesi sıfatıyla) gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET KASAÇ

B. No: 2014/2241 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2241

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET KASAÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2241)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Mehmet KASAÇ

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 15/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/6/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe Belediye Başkanlığı aleyhine Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı davada, kanundan ve toplu iş sözleşmelerinden doğan alacaklarının ödenmesini talep etmiştir.

8. Yargılama, anılan Mahkemenin E.2008/122 sayılı dava dosyasında halen devam etmektedir.

9. Başvurucu, 19/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

10. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/2/2014 tarih ve 2014/2241 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı işçi alacaklarının ödenmesi davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

14. Başvurucu, Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil

yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

16. Anayasa'nın 36. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının tahsili amacıyla açılan davada, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

17. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

18. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 27/2/2008 tarihidir.

19. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

20. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

21. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No:2013/4701, 23/1/2014, § 47).

22. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu, 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla), Kızıltepe Belediye Başkanlığı aleyhine açtığı davada, işçilik alacaklarının tahsilini talep etmiştir. Mahkemece taraf teşkilinin sağlanmasından sonra Kızıltepe Belediye Başkanlığından ve Mardin Belediye İş Sendikasından ilgili belgeler istemiş, maaş bordroları ve sigorta sicil kayıtları getirtilmiştir. İlgili belgelerin tamamlanmasından sonra Ankara Nöbetçi İş Mahkemesi aracılığıyla bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir. Yargılamaya, Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde halen devam edilmektedir.

23. 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 49-66; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

24. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş hukukuna dayalı alacak davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davanın başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık yedi yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

26. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 20.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

27. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

28. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yedi yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 8.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık yedi yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının

İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 8.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (İş Mahkemesi sıfatıyla) gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ERGÜN TÜTMEZ

B. No: 2014/2367 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2367

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERGÜN TÜTMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2367)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Ergün TÜTMEZ

Vekili : Av. İnan AKMEŞE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 18/6/2008 tarihinde Kadıköy 1. İş Mahkemesinde açtığı işçi alacaklarına ilişkin davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/2/2014 tarihinde İstanbul 12. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 8/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 29/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 18/6/2008 tarihinde, Detar Elektronik San. Tic. Ltd. Şti. aleyhine Kadıköy 1. İş Mahkemesinde işçi alacaklarının ödenmesi amacıyla alacak davası açmıştır.

8. Mahkeme, 15/4/2010 tarih ve E.2008/132, K.2010/177 sayılı kararla davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.

9. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 13/2/2013 tarih ve E.2010/45273, K.2013/5607 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

10. Onama kararı başvurucuya 4/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu, 12/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/2/2014 tarih ve 2014/2367 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, 18/6/2008 tarihinde Kadıköy 1. İş Mahkemesinde açtığı alacak davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Başvurucu, Kadıköy 1. İş Mahkemesinde açtığı alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir

çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

18. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının tahsili amacıyla açılan davada, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 18/6/2008 tarihidir.

21. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihi olan 13/2/2013 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

22. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

23. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No:2013/4701, 23/1/2014, § 47).

24. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden anlaşıldığı kadarıyla, başvurucunun 18/6/2008 tarihinde davalı aleyhine açtığı davada, Mahkemece tarafların delilleri toplanmış ve tanıkları dinlenmiştir. Başvurucuya ait ücret bordroları ve sigorta sicil kayıtları getirtilmiş, başvurucunun alacaklarının ve kıdem tazminatının hesaplanması amacıyla bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir. Raporun gelmesinden sonra 15/4/2010 tarihinde davanın kısmen kabulü yönünde hüküm kurulmuştur. Bu süreçte, Mahkemedeki dava dosyasının çok fazla olması nedeniyle uzun aralıklarla duruşmalar yapıldığı belirlenmiştir. Kararın temyizi üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 13/2/2013 tarihinde hüküm onanmış ve karar düzeltme yolu kapalı olan hüküm anılan tarihte kesinleşmiştir.

25. 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar

verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 49-66; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

26. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş hukukuna dayalı alacak davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davanın başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık beş yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 20.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık beş yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 4.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 4.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

CEVRİYE KEÇECİLER

B. No: 2014/2803 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2803

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEVRİYE KEÇECİLER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2803)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Cevriye KEÇECİLER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 1/6/2009 tarihinde Bakırköy 26. İş Mahkemesinde açtığı kıdem ve ihbar tazminatı alacağının ödenmesi davasının reddedildiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 4/3/2014 tarihinde Bakırköy 12. İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 15/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 6/6/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun iş akdi 11/5/2009 tarihinde, işyeri amirine ahlak ve iyi niyet kurallarına aykırı davranışlarda bulunulduğu gerekçesiyle işveren tarafından feshedilmiştir.

8. Başvurucu, 1/6/2009 tarihinde, Bakırköy 10. İş Mahkemesinde işvereni Hastane aleyhine açtığı davada, iş akdinin davalı tarafından haksız feshedildiğini ileri sürerek, kıdem ve ihbar tazminatının tahsilini talep etmiştir.

9. Mahkeme, 29/12/2010 tarih ve E.2009/445, K.2010/796 sayılı kararla; başvurucunun işyeri koordinatörüne yönelik sözlerinin karşılığı olduğu belirtilen işten çıkarma disiplin cezasının ağır olduğu, 10 yıllık kıdemi olan başvurunun fiili ile ceza arasında orantısızlık bulunduğu, işyeri koordinatörünün sözlerine karşılık aynı veya benzer nitelikte sözler sarfedildiği gerekçesiyle davanın kısmen kabulü ile 21.390,28 TL kıdem ve 4.217,67 TL ihbar tazminatının davalıdan tahsiline karar vermiştir.

10. Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 18/6/2013 tarih ve E.2011/14895 K.2013/18735 sayılı ilamıyla; 4857 sayılı İş Kanunu'nun 25/II-d bendine göre işçinin, işverenin diğer işçisine sataşmasının derhal fesih hakkı tanıdığı, işçinin 10 yıllık kıdeminin bulunmasının fiil ile ceza arasında orantısızlık bulunduğunu göstermeyeceği, başvurucunun taleplerinin reddi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

11. Bakırköy 26. İş Mahkemesine devredilen dosyada Mahkemece bozma kararına uyularak, 3/10/2013 tarih ve E.2013/589, K.2013/167 sayılı kararla davanın reddine karar verilmiştir.

12. Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 17/12/2013 tarih ve E.2013/14847, K.2013/33821 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

13. Karar, 6/2/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu, 4/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 25/II-d maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 4/3/2014 tarih ve 2014/2803 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, 1/6/2009 tarihinde Bakırköy 26. İş Mahkemesinde açtığı davanın reddine karar verildiğini, işyerindeki tartışmanın karşılıklı olduğunu, tartıştığı kişinin sadece işçi

olmayıp işyerinin disiplinini sağlamakla görevli işveren vekili konumunda olduğunu, işverenin diğer işçisinin kişilik haklarına saldırıda bulunmadığını, aksi kabul edilse dahi anılan işçinin de kendisine karşı kişilik haklarını ihlal eder şekilde hitaplarda bulunduğunu, işyerinin disiplinini sağlayamayan anılan işçinin sataşması ve tahrikleri sonucu tartışma yaşandığını, tartışmanın diğer tarafındaki şahsa hiçbir ceza verilmediği halde kendine verilen cezanın en ağır ceza olduğunu, disiplin kurulunun tek taraflı toplandığını ve tartıştığı kişinin savunmasının dahi alınmadığını, işverenin yanında çalışan kişilerin beyanlarına itibar edilerek karar verildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

18. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, kıdem ve ihbar tazminatının tahsili amacıyla açtığı davada delillerin hatalı değerlendirilmesi ve aleyhine yorumlanması sonucu davanın reddine karar verilmesinin eşitlik ilkesi ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Bu kapsamda başvurucunun şikâyetlerinin, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı ve yargılama süresinin makul olmadığı iddiaları açısından değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

19. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

20. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

21. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

22. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Somut olayda başvurucu, işyerindeki tartışmanın karşılıklı olduğunu, tartıştığı kişinin sadece işçi olmayıp işyerinin disiplinini sağlamakla görevli işveren vekili konumunda olduğunu, işverenin diğer işçisinin kişilik haklarına saldırıda bulunmadığını, aksi kabul edilse dahi anılan işçinin de kendisine karşı kişilik haklarını ihlal eder şekilde hitaplarda

bulunduğunu, işyerinin disiplinini sağlayamayan anılan işçinin sataşması ve tahrikleri sonucu tartışma yaşandığını, tartışmanın diğer tarafındaki şahsa hiçbir ceza verilmediği halde kendine verilen cezanın en ağır ceza olduğunu, disiplin kurulunun tek taraflı toplandığını ve tartıştığı kişinin savunmasının dahi alınmadığını, işverenin yanında çalışan kişilerin beyanlarına itibar edilerek karar verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Başvurucu tarafından açılan davada, tarafların delilleri toplanmış, başvurucuya ait sigorta sicil kayıtları, ücret bordroları ve izin kayıtları getirtilmiş, 8/5/2009 tarihli iş yeri disiplin kurulu kararı incelenmiş, tarafların tanıkları dinlenmiş ve bilirkişi raporu alınmıştır. Rapora itiraz edilmesi üzerine ek rapor alınmış ve 29/12/2010 tarihinde, başvurucunun, sözlerini, iş yeri koordinatörünün başvurucuya yönelik aynı veya benzer içerikli sözlerine karşılık söylediği, başvurucunun kıdemi de dikkate alındığında fiil ile ceza arasında orantısızlık bulunduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesince, işçinin, işverenin diğer işçisine sataşmasının derhal fesih sebebi olduğu, başvurucunun kıdeminin fiil ile ceza arasında orantısızlık olduğunu göstermeyeceği, başvurucunun taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği belirtilerek hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Mahkemece bozma kararına uyularak davanın reddine hükmedilmiştir.

25. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

26. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

28. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

29. Başvurucu, Bakırköy 26. İş Mahkemesinde açtığı kıdem ve ihbar tazminatının tahsili davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve

haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

31. Anayasa'nın 36. maddesi ve AİHS'in 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, kıdem ve ihbar tazminatının tahsili amacıyla açılan davada, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

32. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

33. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 1/6/2009 tarihidir.

34. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihi olan 17/12/2013 tarihidir.

35. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

36. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No:2013/4701, 23/1/2014, § 47).

37. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu tarafından açılan davada tarafların delilleri toplanmış, başvurucuya ait sigorta sicil kayıtları, ücret bordroları ve izin kayıtları getirtilmiş, iş yeri disiplin kurulu kararı incelenmiş, tarafların tanıkları dinlenmiş ve bilirkişi raporu alınmıştır. Rapora itiraz edilmesi üzerine ek rapor alınmış ve 29/12/2010 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesince, 18/6/2013 tarihinde hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Mahkemece bozma kararına uyularak davanın reddine hükmedilmiş, temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 17/12/2013 tarihli ilamıyla hüküm onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir.

38. 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 49-66; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

39. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş hukukuna dayalı kıdem ve ihbar tazminatının tahsili davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davanın başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu dört yıl altı ayı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

40. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

41. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle maddi ve manevi zararlarının tazminine hükmedilmesini talep etmiştir.

42. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

43. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin dört yıl altı ayı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 4.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

44. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 4.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata

ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET GÜLMEZ

B. No: 2014/4436 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4436

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET GÜLMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4436)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİBÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Mehmet GÜLMEZ

Vekili : Av. Niyazi KALAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 1/8/2002 tarihinde açtığı tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/3/2014 tarihinde Elbistan Kadastro Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 15/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/6/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin

önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 1/8/2002 tarihinde Elbistan 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde, Maliye Hazinesi ve Atmalıkaşanlı köyü tüzel kişiliği aleyhine açtığı tescil davasında, uzun süredir kullandığı ve zilyedi olduğu taşınmazın adına tescilini talep etmiştir.

8. Mahkemece, 20/10/2006 tarih ve E.2002/254, K.2006/423 sayılı kararla; taşınmazın bulunduğu yerde kadastro çalışmalarının başladığı ve kadastro tutanağının düzenlendiği gerekçesiyle; 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 27. maddesi gereği Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın Elbistan Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

9. Dava dosyası Elbistan Kadastro Mahkemesinin E.2007/174 sayılı dosyasına kaydedilmiş olup, yargılamaya halen devam edilmektedir.

B. İlgili Hukuk

10. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 3402 sayılı Kanun'un 25., 27., 28., 29., 30., 32. ve 36. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/3/2014 tarih ve 2014/4436 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, 1/8/2002 tarihinde Elbistan 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasında verilen görevsizlik kararı üzerine Elbistan Kadastro Mahkemesine gönderilen dava dosyasında yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

14. Başvurucu, kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok

kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

16. Anayasa'nın 36. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye hukuk mahkemesi nezdinde açılan tescil davasının görevsizlik kararı ile kadastro mahkemesine devredildiği görülmekle, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

17. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde gözönünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§41–45).

18. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 1/8/2002tarihidir.

19. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

20. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu, 1/8/2002 tarihinde Elbistan 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde, Maliye Hazinesi ve Atmalıkaşanlı köyü tüzel kişiliği aleyhine açtığı davada, zilyetliğe dayalı olarak taşınmazın adına tescilini talep etmiştir. Mahkemece tarafların beyanları alınmış, keşif yapılarak bilirkişi raporları alınmış, dava konusu taşınmazın bulunduğu yerde kadastro çalışmalarının yapılması ve kadastro tutanağının düzenlenmesi üzerine, 20/10/2006 tarihinde Mahkemenin görevsizliğine, dava dosyasının Elbistan Kadastro Mahkemesine gönderilmesine hükmedilmiştir. Anılan Mahkemece eski tapu kayıtları istenmiş ve 30/5/2007 tarihinde keşif yapılmasına karar verilmiştir. Keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği, keşif kararlarından vazgeçilerek yeniden tapu kayıtlarının talep edildiği ve 2013 yılı sonlarında keşfin gerçekleştirilerek bilirkişi raporlarının alındığı anlaşılmıştır. Yargılamaya, Elbistan Kadastro Mahkemesinde halen devam edilmektedir.

21. Kadastro mahkemesi ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No:2012/12, 17/9/2013, §§ 38-62; B. No:2013/1115, 5/12/2013, §§ 39-67;2012/673, 19/12/2013, §§ 21-43).

22. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on iki yıllı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

24. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle 20.000,00 TL maddi, 25.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

25. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un"Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

26. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on iki yıllı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 14.950,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

27. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Başvuruya konu yargılamanın on iki yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya 14.950,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Elbistan Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SABRİ ERGÜL

B. No: 2014/13625 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/13625

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SABRİ ERGÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/13625)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Sabri ERGÜL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Recep Tayyip Erdoğan'ın 10 Ağustos 2014 tarihli Cumhurbaşkanı seçiminde Cumhurbaşkanı seçilmiş olması nedeniyle, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) üyeliği ile Adalet ve Kalkınma Partisi üyeliğinden çıkarılması istemiyle yaptığı başvurulardan sonuç alamadığını belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 20/8/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Recep Tayyip Erdoğan, 10/8/2014 tarihinde 12. Cumhurbaşkanı olarak seçilmiş, buna ilişkin mazbata Yüksek Seçim Kurulu tarafından 15/8/2014 tarihinde TBMM Başkanlığına verilmiştir. Cumhurbaşkanı seçimi sonuçları yayımlanmak üzere Başbakanlığa gönderilmiş, ancak sonuçlar başvuru tarihi itibarıyla Resmi Gazete'de yayımlanmamıştır.

6. Başvurucu, 18/8/2014 tarihinde TBMM Başkanlığına başvuruda bulunarak, Recep Tayyip Erdoğan'ın 12. Cumhurbaşkanı olarak seçilmekle milletvekili sıfatının ve TBMM üyeliğinin düştüğünü belirterek buna ilişkin işlemlerin yapılmasını istemiştir. Başvurucunun bu istemine başvuru tarihi itibarıyla cevap verilmediği anlaşılmaktadır.

7. Başvurucu, 18/8/2014 tarihinde ayrıca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına da başvuruda bulunmuş ve Recep Tayyip Erdoğan'ın 10/8/2014 tarihinde 12. Cumhurbaşkanı olarak seçildiğinden Adalet ve Kalkınma Partisi Parti Üyeliği Sicili'nden çıkarılmasına karar verilmesini istemiştir.

8. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 18/8/2014 tarih ve 722 sayılı kararıyla başvuruyu reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

1- 10 Ağustos 2014 tarihinde Cumhurbaşkanı seçilen ve halen Başbakanlık görevini yürüten Recep Tayyip Erdoğan'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinin sona erip ermeyeceği konusunda karar verme görev ve yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir.

2- 10 Ağustos 2014 tarihinde yapılan ve 15 Ağustos 2014 tarihinde kesin sonuçları açıklanan ve bu hususta tutanak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslim edilen ancak, Cumhurbaşkanlığı sıfatını 28 Ağustos 2014 tarihinde kazanacak olan Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi faaliyette bulunmasına ve siyasi parti üyeliğinin devam etmesinde herhangi bir yasal engel bulunmadığı sonuç ve kanaatine varıldığından istemlerinizin yerine getirilmesi uygun görülmemiştir."

B. İlgili Hukuk

9. Anayasa'nın 101. maddesinin dördüncü fıkrası ile 102. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları şöyledir:

"Madde 101

...

Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişiği kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.

Madde 102

...

Cumhurbaşkanı göreve başlayıncaya kadar görev süresi dolan Cumhurbaşkanının görevi devam eder.

Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin usûl ve esaslar kanunla düzenlenir."

10. 19/1/2012 tarih ve 6721 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'nun 4. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile 20. maddesi şöyledir:

"Madde 4

…

(5). Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişiği kesilir ve Türkiye Büyük Millet

Meclisi üyeliği sona erer.

Madde 20

(1) Cumhurbaşkanı seçiminin kesin sonuçları, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Cumhurbaşkanlığı Makamına bildirilir, kamuoyuna ilân edilir ve Resmî Gazetede yayımlanır.

(2) Seçilen Cumhurbaşkanı adına, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Cumhurbaşkanı seçildiğine dair bir tutanak düzenlenir. ”

11. 22/4/1983 tarih ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun 14. ve 21. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 20/8/2014 tarih ve 2014/13625 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaın İddiaları

13. Başvurucu, Recep Tayyip Erdoğan’ın 10/8/2014 tarihinde 12. Cumhurbaşkanı olarak seçildiğinden TBMM üyeliği ile Adalet ve Kalkınma Partisi üyeliğinin hukuken sona erdiğini, buna ilişkin başvurduğu hukuk yollarından sonuç alamadığını belirterek Anayasa’da güvence altına alınan insan haklarına saygılı, demokratik bir hukuk devletinde yaşama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

14. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. …”

15. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

16. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

17. 6216 sayılı Kanun’un 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup, anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre, bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu önkoşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, başvurucunun “güncel bir hakkının

ihlal edilmesi", bu ihlalden dolayı "kişisel olarak" ve "doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesi gerekir (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

18. Bu üç temel koşula ilave olarak anılan Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine ancak Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasıyla başvurulabilir. Buradan çıkan sonuca göre Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi "mağdur" statüsü kazanamaz (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 25).

19. Bireysel başvuruda "mağdur" kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, B. No: 62543/00, 10/11/2004, § 35). Ayrıca mağdur kavramının yorumu, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup, bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde uygulanmalıdır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, § 38), (B. No: 2014/11438, 24/7/2014, § 20).

20. Kendilerinin belirli bir işlemden doğrudan etkilenme tehdidiyle ya da tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını ve dolayısıyla potansiyel olarak mağdur olduklarını iddia eden başvurucular ile yalnızca ulusal hukukları değiştirmeyi veya toplumun menfaatinin korunmasını amaçlayan başvurular arasında dikkatli bir ayrım yapılmalıdır. Bu son bahsedilen türdeki ve içtihatta "halk davası" (actio popularis) olarak isimlendirilen başvurulara bireysel başvuru hakkı tanınmamıştır (Klass ve Diğerleri/Almanya, B.No: 5029/71, 6/9/1978, §33). Dolayısıyla bireylerin, kendi bireysel haklarının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin, toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakları bulunmamaktadır (B. No: 2014/11438, 24/7/2014, § 20).

21. Somut olayda ise, başvurucunun iddiaları, başvuru tarihi itibarıyla TBMM üyeliği ile Adalet ve Kalkınma Partisi üyeliğini sürdüren Recep Tayyip Erdoğan'ın, Cumhurbaşkanı seçilmesi ile birlikte anılan üyeliklerden ayrılmış sayılıp sayılmadığının veya bu üyeliklerin resen sona erip ermediğinin tespitine ilişkindir.

22. Recep Tayyip Erdoğan'ın anılan üyeliklerinden ayrılması veya bu üyeliklerin sona ermiş sayılması hususunun, başvurucuyu güncel ve kişisel olarak doğrudan etkilemesi, dolayısıyla başvurucuya mağdur statüsü kazandırması söz konusu olamayacağından, başvurucunun bu hususta bireysel başvuru yapma hakkı bulunmamaktadır.

23. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü hususların mağduru olmadığı anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ATİLLA KART VE CUMHURİYET HALK PARTİSİ

B. No: 2014/13634 | Karar tarihi: 08.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/13634

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ATİLLA KART VE CUMHURİYET HALK PARTİSİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/13634)

Karar Tarihi: 8/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucular : 1) Atilla KART

2) Cumhuriyet Halk Partisi

Temsilcisi : Bülent TEZCAN

Gürsel TEKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 10 Ağustos 2014 tarihli Cumhurbaşkanı seçiminde Cumhurbaşkanı seçilen Recep Tayyip Erdoğan'ın, Başbakanlık ile Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanlığı görevlerinden istifa etmeyip bu görevlere devam etmesi nedeniyle etkili başvuru, adil yargılanma ile seçme ve seçilme haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, 21/8/2014 ve 25/8/2014 tarihlerinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. 2014/13809 sayılı bireysel başvuru dosyasının konu yönünden hukuki irtibatı nedeniyle 2014/13634 sayılı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2014/13634

sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 10/8/2014 tarihinde 12. Cumhurbaşkanı olarak seçilmiş, buna ilişkin mazbata Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından 15/8/2014 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Başkanlığına verilmiştir.

7. Cumhurbaşkanı seçimi sonuçları yayımlanmak üzere Başbakanlığa gönderilmiş, ancak sonuçlar başvuru tarihi itibarıyla Resmi Gazete'de yayımlanmamıştır.

8. Başvurucu Atilla Kart, 12/8/2014 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına başvuruda bulunarak, Recep Tayyip Erdoğan'ın Adalet ve Kalkınma Partisi yetkili kurullarını ve 27/8/2014 tarihinde yapılacak 1. Olağanüstü Kongresini yönetmesinin engellenmesini istemiştir.

9. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 18/8/2014 tarih ve 722 sayılı kararıyla başvuruyu reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...1- 10 Ağustos 2014 tarihinde Cumhurbaşkanı seçilen ve halen Başbakanlık görevini yürüten Recep Tayyip Erdoğan'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinin sona erip ermeyeceği konusunda karar verme görev ve yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir.

2- 10 Ağustos 2014 tarihinde yapılan ve 15 Ağustos 2014 tarihinde kesin sonuçları açıklanan ve bu hususta tutanak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslim edilen ancak, Cumhurbaşkanlığı sıfatını 28 Ağustos 2014 tarihinde kazanacak olan Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi faaliyette bulunmasına ve siyasi parti üyeliğinin devam etmesinde herhangi bir yasal engel bulunmadığı sonuç ve kanaatine varıldığı...."

10. Başvurucu Atilla Kart, 15/8/2014 tarihinde Cumhurbaşkanlığına başvurarak, Başbakanlık makamının 15/8/2014 tarihi itibarıyla boşaldığı iddiasıyla yeni bir başbakan görevlendirilmesini istemiştir.

11. Başvurucu Atilla Kart, Cumhurbaşkanı seçim sonuçlarının Resmi Gazete'de yayımlanmamasına ilişkin olarak da 19/8/2014 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuş olup başvuru tarihi itibarıyla inceleme dosyasının derdest olduğu anlaşılmaktadır.

12. Başvurucular, 27/8/2014 tarihinde yapılacak Adalet ve Kalkınma Partisi 1. Olağanüstü Kongresinin tüm sonuçlarıyla birlikte iptaline ya da yok hükmünde sayılmasına karar verilmesi ve ihtiyati tedbir uygulanması istemiyle 21/8/2014 tarihinde Ankara 22. Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açmışlardır. Başvuru tarihi itibariyle dava derdest durumdadır.

B. İlgili Hukuk

13. Anayasa'nın 101. maddesinin dördüncü fıkrası ile 102. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları şöyledir:

"Madde 101

…

Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişiği kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.

Madde 102

…

Cumhurbaşkanı göreve başlayıncaya kadar görev süresi dolan Cumhurbaşkanının görevi devam eder.

Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin usûl ve esaslar kanunla düzenlenir.”

14. 19/1/2012 tarih ve 6721 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu’nun 4. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile 20. ve 21. maddeleri şöyledir:

“Madde 4

…

(5). Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişiği kesilir ve Türkiye Büyük Millet

Meclisi üyeliği sona erer.

Madde 20

(1) Cumhurbaşkanı seçiminin kesin sonuçları, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Cumhurbaşkanlığı Makamına bildirilir, kamuoyuna ilân edilir ve Resmî Gazetede yayımlanır.

(2) Seçilen Cumhurbaşkanı adına, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Cumhurbaşkanı seçildiğine dair bir tutanak düzenlenir.

Madde 21

(1) Seçilen Cumhurbaşkanı adına düzenlenen tutanak, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tarafından verilir ve aynı oturumda andiçme töreni yapılır. Bu oturum, eski Cumhurbaşkanının görev süresinin dolduğu gün, makamın başka bir sebeple boşalması hâlinde ise seçim sonuçlarının kesinleşmesinden itibaren üç gün içinde gerçekleştirilir.”

15. 22/4/1983 tarih ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun “Tanım” kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

“Siyasi partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 21/8/2014 tarih ve 2014/13634 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

17. Başvurucular, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 10/8/2014 tarihinde 12.

Cumhurbaşkanı olarak seçildiğini ve buna ilişkin mazbatanın YSK tarafından 15/8/2014 tarihinde TBMM Başkanlığına verildiğini, 15/8/2014 tarihi itibarıyla Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Başbakanlık görevi ile Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanlığı görevlerinin hukuken sona erdiğini, ancak anılan kişinin hukuka aykırı olarak bu görevleri sürdürdüğünü, bu durumun Anayasa'da güvence altına alınan seçme ve seçilme hakkını ihlal ettiğini, seçilmiş Cumhurbaşkanı statüsü ile and içerek göreve başlamanın birbirinden farklı olduğunu dolayısıyla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kararının hukuka aykırı olduğunu, seçim sonuçlarının Resmi Gazete'de yayımlanmaması ve Cumhurbaşkanınca yeni başbakan görevlendirilmemesi nedeniyle de etkili başvuru ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

18. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. ..."

19. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

20. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi şöyledir:

"(1) Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

(2)... Özel hukuk tüzel kişileri sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilir."

21. 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup, anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre, bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu önkoşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, başvurucunun "güncel bir hakkının ihlal edilmesi", bu ihlalden dolayı "kişisel olarak" ve "doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesi gerekir (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

22. Bu üç temel koşula ilave olarak anılan Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine ancak Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasıyla başvurulabilir. Buradan çıkan sonuca göre Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi "mağdur" statüsü kazanamaz (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 25).

23. Bireysel başvuruda “mağdur” kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, B. No: 62543/00, 10/11/2004, § 35). Ayrıca mağdur kavramının yorumu, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup, bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde uygulanmalıdır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, § 38), (B. No: 2014/11438, 24/7/2014, § 20).

24. Kendilerinin belirli bir işlemden doğrudan etkilenme tehdidiyle ya da tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını ve dolayısıyla potansiyel olarak mağdur olduklarını iddia eden başvurucular ile yalnızca ulusal hukukları değiştirmeyi veya toplumun menfaatinin korunmasını amaçlayan başvurular arasında dikkatli bir ayrım yapılmalıdır. Bu son bahsedilen türdeki ve içtihatta “halk davası” (actio popularis) olarak isimlendirilen başvurulara bireysel başvuru hakkı tanınmamıştır (Klass ve Diğerleri/Almanya, B. No: 5029/71, 6/9/1978, §33). Dolayısıyla bireylerin, kendi bireysel haklarının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin, toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakları bulunmamaktadır (B. No: 2014/11438, 24/7/2014, § 20).

25. Öte yandan 2820 sayılı Kanun’un 3. maddesinde siyasi partiler tüzel kişiliğine sahip kuruluşlar olarak tanımlanmış olup, siyasi partilerin hukuki nitelikleri bakımından kamu tüzel kişisi olmadıkları açıktır. Anayasa Mahkemesi kararlarında siyasi partilere ilişkin Anayasa’da yer alan özel düzenlemeler dikkate alınarak, siyasi partilerin olağan derneklerden farklı oldukları vurgulanmışsa da bu tespit onların bireysel başvuru usulünde 6216 sayılı Kanun’un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca özel hukuk tüzel kişileri olarak başvuru yapabilmelerine engel değildir (B. No: 2014/5425, 24/7/2014, § 24).

26. 6216 sayılı Kanun’un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde ise özel hukuk tüzel kişilerinin bireysel başvurunun niteliği gereği sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilecekleri ifade edilmiştir.

27. Başvuruculardan Atilla Kart, TBMM Konya Milletvekili olup, diğer başvurucu Cumhuriyet Halk Partisi ise Anamuhalefet Partisidir.

28. Demokratik hayatın vazgeçilmez öğesi kabul edilen siyasi partilerin kendilerini ifade etmelerinde en önemli yol olan seçimlere ilişkin hususların siyasi partilerin tüzel kişiliğine ait haklardan olduğunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2014/5425, 24/7/2014, § 26).

29. Somut olayda ise, başvuruculaların iddiaları, Başbakanlık ve Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanlığı görevlerini yürütmekte olan kişinin Cumhurbaşkanı seçilmesi ile birlikte anılan görevlerinden ayrılmış sayılıp sayılmayacağına veya bu görevlerin resen sona erip ermediğinin tespitine ilişkin olup doğrudan seçimlere ilişkin değildir. Başvurucular Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapmadan önceki süreçlerde belirtilen durumun tespitini istemişler, müracaat süreçleri olumsuz sonuçlanmış veya bir kısım talepleri hakkında bir karar verilmemiş olmakla birlikte başvurunun özü, seçme ve seçilme hakkı bağlamında etkili başvuru yollarının bulunmaması ve hak arama özgürlüğünün ihlali iddialarına ilişkindir.

30. Başvuru tarihinde yukarıda bahsedilen görevleri ifa etmekte olan Recep Tayyip Erdoğan’ın görevlerinden ayrılması veya bu görevlerin sona ermiş sayılması hususunun, başvurucu Atilla Kart’ı güncel ve kişisel olarak doğrudan etkilemesi, dolayısıyla bu kişiye mağdur statüsü kazandırması söz konusu olamayacağı gibi belirtilen hususun doğrudan seçimlere ilişkin olmaması nedeniyle de siyasi bir parti olan diğer başvurucunun tüzel

kişiliğine ait haklarına bir müdahale oluşturduğundan da bahsedilemez. Bu durumda, Cumhurbaşkanı seçilen Recep Tayyip Erdoğan'ın, Başbakanlık ve Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanlığı'nın sona ermesine veya sonlandırılmasına ilişkin hususlar nedeniyle güncel ve kişisel hakları doğrudan etkilenmeyen başvuruculaların, bireysel başvuru yapma hakları bulunmamaktadır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri hususların mağduru olmadıkları anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına, 8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA EKİCİ

B. No: 2014/13675 | Karar tarihi: 08.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/13675

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA EKİCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/13675)

Karar Tarihi: 8/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Mustafa EKİCİ

Vekili : Av. Sabri ERGÜL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 10/8/2014 tarihinde Cumhurbaşkanı seçilen Recep Tayyip Erdoğan'ın, seçim sonuçları 15/8/2014 tarihinde kesinleşmesine rağmen Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanlığı görevinden ayrılmadığını, bu durumda 27/8/2014 tarihinde bu partinin 1. Olağanüstü Kongresinin yapılmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/8/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 10/8/2014 tarihinde 12. Cumhurbaşkanı seçilmiş, buna ilişkin mazbata Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından 15/8/2014 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Başkanlığına verilmiştir. Cumhurbaşkanı seçimi sonuçları yayımlanmak üzere Başbakanlığa gönderilmiş, ancak sonuçlar başvuru tarihi itibarıyla Resmi Gazete'de yayımlanmamıştır.

6. Başvurucu, 18/8/2014 tarihinde Çankaya 4. İlçe Seçim Kuruluna başvuruda bulunarak, Recep Tayyip Erdoğan'ın 10/8/2014 tarihinde 12. Cumhurbaşkanı olarak seçilmekle parti genel başkanlığının boşaldığını ve ilgili mevzuat uyarınca Adalet ve Kalkınma Partisi Olağanüstü Kongresinin 27/8/2014 tarihinde yapılmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek kongre işlemlerinin durdurulmasına karar verilmesini istemiştir.

7. Çankaya 4. İlçe Seçim Kurulu, 19/8/2014 tarih ve 2014/185 sayılı kararıyla başvuruyu reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"…Adalet ve Kalkınma Partisi 1. Olağanüstü Büyük Kongresinin 27 Ağustos 2014 tarihinde toplayacağını belirten Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı Teşkilat Başkanı Süleyman Soylu tarafından imzalı, 11/08/2014 havale ve kayıt tarihli başvuru yazısının 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 21. maddesinde öngörülen süreye uygun olduğu anlaşılmıştır.

Diğer taraftan, anılan Kanun'un 21. maddesi, gözetimle görevlendirdiği İlçe Seçim Kurulu Başkanı Hakimin görev ve yetkisini de açıkça belirlemiş bulunmaktadır.

Sözü edilen 21. madde hükmüne göre hakimin yapacağı iş siyası parti tarafından verilen delege listesini inceleyip, onaylamaktan, yine siyasi partinin düzenlediği gündem çerçevesinde seçim işlerini yapmaktan ve gerek listelere gerekse seçim işlem ve tutanaklarına vaki itirazları kesin karara bağlamaktan ibarettir. Sayılanlar dışında hakime verilmiş bir görev ve tanınmış bir yetki mevcut olmadığı cihetle kongrenin hakim tarafından iptali tasarrufunun da yasal dayanağı yoktur.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, talebin REDDİNE…."

B. İlgili Hukuk

8. Anayasa'nın 101. maddesinin dördüncü fıkrası ile 102. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları şöyledir:

"Madde 101

…

Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişiği kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.

Madde 102

…

Cumhurbaşkanı göreve başlayıncaya kadar görev süresi dolan Cumhurbaşkanının görevi devam eder.

Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin usûl ve esaslar kanunla düzenlenir."

9. 19/1/2012 tarih ve 6721 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'nun 4. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile 20. maddesi şöyledir:

"Madde 4

…

(5) Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişiği kesilir ve Türkiye Büyük Millet

Meclisi üyeliği sona erer.

Madde 20

(1) Cumhurbaşkanı seçiminin kesin sonuçları, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Cumhurbaşkanlığı Makamına bildirilir, kamuoyuna ilân edilir ve Resmî Gazetede yayımlanır.

(2) Seçilen Cumhurbaşkanı adına, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Cumhurbaşkanı seçildiğine dair bir tutanak düzenlenir. "

10. 22/4/1983 tarih ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 14. ve 21. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 8/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/8/2014 tarih ve 2014/13675 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

12. Başvurucu, Recep Tayyip Erdoğan'ın 10/8/2014 tarihinde Cumhurbaşkanı seçildiğini ve buna ilişkin mazbatanın YSK tarafından 15/8/2014 tarihinde TBMM Başkanlığına verildiğini, 15/8/2014 tarihi itibariyle Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanlığı görevinin hukuken sona erdiğini, bu nedenle de ilgili mevzuat uyarınca Adalet ve Kalkınma Partisi 1. Olağanüstü Kongresinin 27/8/2014 tarihinde yapılmasının hukuka aykırı olduğunu, buna ilişkin başvurduğu ilçe seçim kurulundan bir sonuç alamadığını belirterek Anayasa'da güvence altına alınan siyasi faaliyette bulunma hakkı ile insan haklarına saygılı, demokratik bir hukuk devletinde yaşama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve kongre işlemlerinin durdurulmasına karar verilmesini istemiştir.

B. Değerlendirme

13. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurunun, siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiği iddiasına dayandığı görülmektedir. Başvurucu, her ne kadar insan haklarına saygılı, demokratik bir hukuk devletinde yaşama hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de başvuruya konu iddiaların özü, üyesi olduğu partinin olağanüstü kongresinin hukuka aykırı şekilde yapıldığı iddiası ile ilgilidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvurucunun bütün iddiaları siyasi faaliyette bulunma hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

14. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. …"

15. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı

fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

16. Belirtilen hükümlere göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS’in ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

17. AİHS'in Türkiye'nin taraf olduğu Ek 1 Nolu Protokolünün 3. maddesi şöyledir:

"Yüksek Sözleşmeci Taraflar, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler."

18. Görüldüğü üzere AİHS kapsamında korunan siyasi hak, doğrudan yasama organının seçimi ile ilgilidir. Bu bağlamda başvurucunun üyesi olduğunu belirttiği bir siyasi partinin kongresinin hukuka aykırı şekilde yapıldığı yönündeki iddiası yasama organının seçimi ile ilgili olmadığından Anayasa ve AİHS’in ortak koruma alanında yer almamaktadır. Bu nedenle ileri sürülen ihlal iddiasının bireysel başvuru kapsamında incelenmesi mümkün değildir.

19. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun başvuru dilekçesinde ifade ettiği şekliyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hususlar, Anayasa ve AİHS ile buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokollerin ortak koruma alanına girmediğinden, başvurunun “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 8/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

TURGAY ÇAMLI

B. No: 2012/1266 | Karar tarihi: 17.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1266

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TURGAY ÇAMLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/1266)

Karar Tarihi: 17/9/2014

R.G. Tarih-Sayı: 5/11/2014-29166

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Özcan ÖZBEY

Başvurucu : Turgay ÇAMLI

Vekili : Av. Mehmet YALÇIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 5/5/2012 tarihinde vefat eden kızının tedavisini yapan doktorların görevlerini tıp kurallarının gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğü içinde yürütmeyerek, ihmalleri ile ölümüne sebebiyet verdikleri iddiasıyla Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunduğunu, ilgililerin kamu görevlisi olması sebebiyle Savcılıkça soruşturma izni talep edildiğini, ancak söz konusu kamu görevlilerinin amiri olan Valinin başkanlığında toplanan ve bağımsız bir organ niteliğinde olmayan İl İdare Kurulu tarafından yapılan soruşturma sonucunda gerekli iznin verilmediğini, bu işleme karşı açtığı davanın da reddedildiğini ve böylece soruşturmanın bağımsız organlarca etkin bir şekilde yapılmadığını belirterek, Anayasa'nın 17., 36., 41. ve 56. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 17/12/2012 tarihinde Denizli Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır.

Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 31/10/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 6/3/2014 tarihinde yapılan toplantıda başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 6/3/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, tanınan ek süre sonunda görüşünü 2/5/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığının görüşü, başvurucuya 14/5/2014 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucu, karşı görüşlerini 27/5/2014 tarihinde bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüşünde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 1/1/2005 tarihinde doğan ve 5/5/2012 tarihinde vefat eden Ümmühan Çamlı'nın babasıdır.

9. Ümmühan Çamlı, 22/4/2012 tarihinde yüksek ateş, bulantı, kusma şikayetleri ile Servergazi Devlet Hastanesi acil servisine götürülmüştür. Burada gerçekleştirilen muayene sonucunda "üst solunum yolları enfeksiyonu" teşhisi konularak 4 kutu ağızdan alınacak ilaç reçete edilmek suretiyle hasta evine gönderilmiş ve bu ilaçlar temin edilerek tedavisine başlanmıştır.

10. Uygulanan tedaviye rağmen hastalığın daha da şiddetlenmesi üzerine hasta 25/4/2012 tarihinde Karşıyaka Aile Sağlığı Merkezine götürülmüştür. Aile doktoru tarafından yapılan muayenede, önceden yazılan ilaçların 4 yaşındaki çocukların tedavisi için kullanıldığı, hastalığın iyileşmesi açısından bu ilaçların yetersiz kaldığı belirtilerek antibiyotik ile tedaviye geçilmiştir.

11. Bu ikinci tedavi yönteminin devamı sırasında hastanın vücudunda bazı alerjik kızarıklıklar, döküntüler ve kaşıntılar ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine hasta 27/4/2012 tarihinde özel bir hastane olan T. Hastanesine götürülerek çocuk doktoru tarafından muayene edilmiştir. Burada hastanın kan tahlili yapılarak boğaz enfeksiyonu ve orta kulak iltihabı teşhisi konulmuş ve alerjik reaksiyonları da gözetilerek buna göre antibiyotik verilmiş ve evine gönderilmiştir.

12. Hastalık belirtilerinin devamı üzerine başvurucu, 2/5/2012 tarihinde tekrar anılan özel hastaneye başvurmuştur. Bu kez hastaya, bağırsak enfeksiyonu teşhisi konularak, yatılı tedaviye geçilmiştir. Daha sonra akciğer filmi çektirilerek bronşit başlangıcı olduğu belirlenerek, serum ve buharlı hava verilmiştir. Başvurucu tarafından tedavi ücretinin karşılanamaması üzerine hasta 3/5/2012 tarihinde Servergazi Devlet Hastanesine sevk edilmiştir. Başvuru dilekçesine göre, acil servisteki işlemler sırasında hasta yaklaşık 2 saat bekletilmiş, daha sonra burada yatış yapılmayacağı söylenerek çocuk hastalıkları polikliniğine yönlendirilmiştir. Burada yatış kararı verilerek, filmi çekilmiş, kan tetkiki

yapılmış ve bronşit teşhisi konularak tedavisine başlanılmıştır.

13. Anılan Hastanede hastanın tedavisine devam edilirken durumunun ağırlaşması ve nefes almakta zorluk çekmesi üzerine solunum makinesine bağlanmış, akciğer filmi yeniden çekilerek, akciğerlerinden birinin iflas ettiği, diğerinin de kapanmak üzere olduğu ailesine söylenerek, yoğun bakım imkânlarının daha iyi olduğu Pamukkale Üniversitesine sevk edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

14. Hasta, 4/5/2012 tarihi gece saat 21.30 sıralarında Pamukkale Üniversitesi Hastanesine sevk edilmiş ve ancak cihaz ile nefes alıp verebilmiştir. İstenilen bazı ilaçlar başvurucu tarafından dışarıdan temin edilmiştir. 5/5/2012 tarihi gece saat 04.00'de hastanın kalbi durmuş ise de yapılan müdahale sonucunda yeniden çalıştırılmış, ancak saat 11.00 sularında kalbi tekrar durmuş ve saat 12.30'da kesin olarak öldüğü saptanmıştır.

15. Doktorlar tarafından başvurucuya, ölümün "staf pnomoni" denilen bir hastalıktan kaynaklandığı söylenmiştir.

16. Başvurucu, kızının ölümü olayında ihmalleri bulunduğunu iddia ettiği üç ayrı hastanede çalışan doktorların cezalandırılması için 28/6/2012 tarihinde Denizli Cumhuriyet Başsavcılığına başvurmuştur. Cumhuriyet Başsavcılığınca, tedavi sürecinde görev alan doktorların çoğunun devlet memuru olması sebebiyle, 4483 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca Denizli Valiliğinden soruşturma izni istenilmiştir.

17. Olay ile ilgileri olduğu ileri sürülen 8 doktor hakkında yapılan inceleme sonucunda, Denizli Valiliği İl İdare Kurulunun 28/8/2012 tarih ve 2012/76 sayılı kararı ile, "doktorların, başvurucunun kızının tetkik ve tedavisinde görevlerini tıp kurallarının gerektirdiği gibi dikkat ve özen içerisinde yürüttükleri herhangi bir ihmal ve kusurlarının olmadığı, bir kısım doktorların ise hasta ile hiç karşılaşmadıkları anlaşıldığından 4483 sayılı Kanun'un 6. maddesi uyarınca soruşturma izni verilmemesine" dair karar verilmiştir.

18. Başvurucunun anılan karara 18/9/2012 tarihinde itiraz etmesi üzerine Denizli Bölge İdare Mahkemesi, 14/11/2012 tarih ve E.2012/154, K.2012/175 sayılı kararıyla "ön inceleme raporu ve eki belgelerin, isnat edilen suçtan dolayı Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlık soruşturması yapılmasını gerektirecek nitelik ve yeterlikte olmadığı" gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

19. Bu karar başvurucuya 20/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucu, 17/12/2012 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

20. 2/12/1999 tarih ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un "İzin vermeye yetkili merciler" başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi şöyledir:

"Soruşturma izni yetkisi;

…

b) İlde ve merkez ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında vali,

…tarafından bizzat kullanılır."

21. 4483 sayılı Kanun'un "Ön inceleme" başlıklı 5. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Ön inceleme, izin vermeye yetkili merci tarafından bizzat yapılabileceği gibi,

görevlendireceği bir veya birkaç denetim elemanı veya hakkında inceleme yapılanın üstü konumundaki memur ve kamu görevlilerinden biri veya birkaçı eliyle de yaptırılabilir. İnceleme yapacakların, izin vermeye yetkili merciin bulunduğu kamu kurum veya kuruluşunun içerisinden belirlenmesi esastır. İşin özelliğine göre bu merci, anılan incelemenin başka bir kamu kurum veya kuruluşunun elemanlarıyla yaptırılmasını da ilgili kuruluştan isteyebilir. Bu isteğin yerine getirilmesi, ilgili kuruluşun takdirine bağlıdır."

22. 4483 sayılı Kanun'un "Ön inceleme yapanların yetkisi ve rapor" başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"Ön inceleme ile görevlendirilen kişi veya kişiler, bakanlık müfettişleri ile kendilerini görevlendiren merciin bütün yetkilerini haiz olup, bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre işlem yapabilirler; hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisinin ifadesini de almak suretiyle yetkileri dahilinde bulunan gerekli bilgi ve belgeleri toplayıp, görüşlerini içeren bir rapor düzenleyerek durumu izin vermeye yetkili mercie sunarlar. Ön inceleme birden çok kişi tarafından yapılmışsa, farklı görüşler raporda gerekçeleriyle ayrı ayrı belirtilir.

Yetkili merci bu rapor üzerine soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine karar verir. Bu kararlarda gerekçe gösterilmesi zorunludur."

23. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması" başlıklı 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

24. 11/1/2011 tarih ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Sorumluluk" başlıklı 49. maddesi şöyledir:

"Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür."

25. 6098 sayılı Kanun'un haksız fiillerden doğan borç ilişkilerinin Ceza Hukuku ile ilişkisini düzenleyen 74. maddesi ise şöyledir:

"Hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir.

Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz."

26. Yargıtayın konu ile ilgili bazı içtihatları şöyledir:

"…Bir davada dayanılan maddi olguları hukuksal açıdan nitelendirmek ve uygulanacak yasa hükümlerini bulmak ve uygulamak HUMK.76.maddesi gereği doğrudan hakimin görevidir.

Davacı, davalı doktor tarafından yapılan ameliyat nedeniyle ameliyat edilen bölgede yabancı cisim bırakıldığından yeniden ameliyat olmak zorunda kaldığını ileri sürerek maddi ve manevi tazminat istemiştir. Davanın temeli vekillik sözleşmesi olup, özen borcuna aykırılığa dayandırılmıştır. (BK. 386-390) Vekil vekalet görevine konu işi görürken yöneldiği sonucun elde edilmemesinden sorumlu değil ise de, bu sonuca ulaşmak için gösterdiği çabanın, yaptığı işlemlerin, eylemlerin ve davranışların özenli olmayışından doğan zararlardan dolayı sorumludur. Vekilin sorumluluğu, genel olarak işçinin sorumluluğuna ilişkin kurallara bağlıdır. Vekil işçi gibi özenle davranmak zorunda olup, en hafif kusurundan bile sorumludur (BK.321/1.md.) O nedenle doktorun meslek alanı içinde olan bütün kusurları, hafif de olsa, sorumluluğun unsuru olarak kabul edilmelidir. Doktor, hastasının zarar görmemesi için, mesleki tüm şartları yerine getirmek, hastanın durumunu tıbbi açıdan zamanında ve gecikmeksizin saptayıp, somut durumun gerektirdiği önlemleri eksiksiz biçimde almak, uygun tedaviyi de yine gecikmeden belirleyip uygulamak zorundadır. Asgari düzeyde dahi olsa, bir tereddüt doğuran durumlarda, bu tereddüdünü ortadan kaldıracak araştırmalar yapmak ve bu arada da, koruyucu tedbirleri almakla yükümlüdür. Çeşitli tedavi yöntemleri arasında bir seçim yapılırken, hastanın ve hastalığın özellikleri göz önünde tutularak, onu risk altına sokacak tutum ve davranışlardan kaçınılmalı ve en emin yol seçilmelidir. Gerçekten de müvekkil (hasta), mesleki bir iş gören doktor olan vekilden, tedavinin bütün aşamalarında titiz bir ihtimam ve dikkat göstermesini beklemek hakkına sahiptir. Gereken özeni göstermeyen vekil, BK.nun 394/1.maddesi hükmü uyarınca, vekaleti gereği gibi ifa etmemiş sayılmalıdır. Tıbbın gerek ve kurallarına uygun davranılmakla birlikte sonuç değişmemiş ise doktor sorumlu tutulmamalıdır…(Hukuk Genel Kurulunun 13/4/2011 tarih ve E.2010/13-717, K.2011/129 sayılı kararı).”

“Dava, desteğin yanlış tedavi sonucu öldüğü iddiasına dayalı tazminat istemine ilişkindir. Uyuşmazlık; kamu görevlisi doktorun eylemi nedeniyle açılan eldeki tazminat davasında husumetin adı geçen doktora yöneltilip yöneltilemeyeceği noktasında toplanmaktadır.

Davacı taraf, davalı doktorun görevi sırasında kanamalı ve acil durumda olduğu halde destekleri olan hastaya müdahalede bulunmayıp, dış gebelik olan başka bir hastayla ilgilendiği; böylece, dikkatsizlik ve tedbirsizliği nedeni ile desteğin ölümüne neden olduğu iddiasıyla ve doktoru hasım göstererek eldeki tazminat davasını açmıştır.

Davalının görevi dışında kalan kişisel kusuruna dayanılmadığına, dikkatsizlik ve tedbirsizliğe dayalı da olsa eylemin görev sırasında ve görevle ilgili olmasına ve hizmet kusuru niteliğinde bulunmasına göre, eldeki davada husumet kamu görevlisine değil, idareye düşmektedir. Öyle ise dava idare aleyhine açılıp, husumetin de idareye yöneltilmesi gerekir. Mahkemece, davalı doktor hasım gösterilerek açılan davanın husumet yokluğu nedeni ile reddedilmesi hukuka uygundur…(Hukuk Genel Kurulunun 1/2/2012 tarih ve E. 2011/4-592, K.2012/25 sayılı kararı).”

“…Davadaki ileri sürülüşe ve kabule göre dava temelini vekillik sözleşmesi oluşturmakta olup, özen borcuna aykırılığa dayandırılmıştır (BK. 386-390). Vekil, vekalet görevine konu işi görürken yöneldiği sonucun elde edilmemesinden sorumlu değil ise de; bu sonuca ulaşmak için gösterdiği çabanın yaptığı işlemlerin eylemlerin ve davranışlarının özenli olmayışından doğan zararlardan sorumludur. Vekilin sorumluluğu genel olarak işçinin sorumluluğuna ilişkin kurallara bağlıdır (BK. 290/2 md.). Vekil, işçi gibi özenle davranmak zorunda olup, hafif kusurundan dahi sorumludur (BK. 321/1 md.). O nedenle vekil konumunda olan doktorun meslek alanı içinde olan bütün kusurları, hafif dahi olsa sorumluluğunun unsuru olarak kabul edilmelidir. Doktor, hastasının zarar görmemesi için

mesleki tüm şartları yerine getirmek, hastanın durumunu, tıbbi açıdan zamanında gecikmeksizin saptayıp, somut durumun gerektirdiği önlemleri eksiksiz biçimde almak, uygun tedavi yöntemini de gecikmeden belirleyip uygulamak zorundadır. Asgari düzeyde dahi olsa, tereddüt doğuran durumlarda, bu tereddüdü ortadan kaldıracak araştırmalar yapmak ve bu arada da koruyucu tedbirleri almakla yükümlüdür. Çeşitli tedavi yöntemleri arasında bir tercih yaparken de hastasının ve hastalığının özelliklerini göz önünde tutmalı, onu risk altına sokacak tutum ve davranışlardan kaçınmalı, en emin yol seçilmelidir. Gerçekten de hasta, tedavisini üstlenen meslek mensubu doktorundan tedavisinin bütün aşamalarında mesleğin gerektirdiği titiz bir ihtimam ve dikkati göstermesini, beden ve ruh sağlığı ile ilgili tehlikelerden kendisini bilgilendirmesini güven içinde beklemek hakkına sahiptir. Gereken özeni göstermeyen vekil, B.K.'nun 394/1. maddesi hükmü uyarınca, vekaleti gereği gibi ifa etmemiş sayılmalıdır. Tıbbın gerek ve kurallarına uygun davranılmakla birlikte sonuç değişmemiş ise doktor sorumlu tutulmamalıdır…(13. Hukuk Dairesinin 16/2/2012 tarih ve E.2011/19947, K.2012/3097 sayılı kararı).”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 17/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 17/12/2012 tarih ve 2012/1266 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu, hasta olan kızının değişik hastanelerde tedavisi devam ederken 5/5/2012 tarihinde hayatını kaybettiğini, ilk muayene yapan doktor tarafından, hastada bulantı, kusma ve yüksek ateş şikayetleri bulunmasına rağmen, hastanın ateşinin ölçülmediğini, akciğer filmi ya da sinüs filmi çektirilmediğini, gözlem altında tutulmadığını, çocuk doktoruna yönlendirilmediğini, tedavi sürecinde hastanın boy ve kilosunun yaşıtlarına nazaran daha gelişmiş olduğu göz ardı edilerek yetersiz dozda ilaç kullandırıldığını ve etkisiz bir tedavi yöntemi uygulatıldığını, bu durumun da hastalığın ilerlemesine ve alt solunum yollarına sıçramasına neden olduğunu, devam eden süreçte de yanlış yöntemlerin sürdürüldüğünü, Servergazi Devlet Hastanesi acil servisinde hastanın yaklaşık 2 saat herhangi bir işlem yapılmaksızın bekletildiğini, tedavi için başvurdukları sağlık kurumlarında temizlik ve hijyen koşullarının uygun olmadığını, hastanın bu kurumların birinden ya da bir kaçından son derece dirençli olan hastane mikrobunu kaptığını ve bu durumun hastayı ölüme götürdüğünü, doktorların gerekli tetkik ve incelemeleri yapmamaları sebebiyle hastaya zamanında tam ve doğru bir teşhisin konulmadığını, hastanın son derece ciddi olan rahatsızlığının boğaz enfeksiyonu olarak kabul edilip günlerce boş yere zaman kaybettirildiğini, sonuç olarak doktorların ihmal ve kusurları nedeniyle hastanın hayatını kaybettiğini iddia etmiştir.

29. Başvurucu, kızının tedavisini yapan doktorların görevlerini tıp kurallarının gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğü içinde yürütmeyerek, kusurları ile ölümüne sebebiyet verdikleri iddiasıyla Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunduğunu, ilgililerin kamu görevlisi olması sebebiyle Savcılıkça soruşturma izni talep edildiğini, söz konusu kamu görevlilerinin amiri olan Valinin başkanlığında toplanan ve bağımsız bir organ niteliğinde olmayan İl İdare Kurulu tarafından soruşturmanın açıldığını, İl İdare Kurulu tarafından ilgili kamu görevlileri hakkında yapılan ön soruşturmada kızının vefat ettiği üniversite hastanesinden bilirkişilerin seçildiğini, ilgili doktorların kusurları bakımından yeterli şüphe olmasına rağmen soruşturma izninin verilmediğini, bu işleme karşı açtığı davanın da reddedildiğini, dava dilekçesinde iddia ettiği hususların Mahkemece karşılanmadığını ve

bilirkişi incelemesi yaptırılmadığını, hukuk sistemimizde yer alan kamu görevlilerinin yargılanmasını özel koşullara bağlayan düzenlemeler sebebiyle olayda kusuru bulunan kamu görevlilerinin bağımsız mahkemelerce yargılanmadığını ve böylece soruşturmanın bağımsız organlarca etkin bir şekilde yapılmadığını belirterek, Anayasa'nın 17., 36., 41. ve 56. maddeleri ile AİHS'nin 2., 6. ve 13. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve soruşturmanın yeniden açılması, maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu nedenle ceza soruşturmasında şikâyetçi konumunda olan başvurucunun "adil yargılanma", "ailenin korunması ve çocuk hakları" ile "sağlık hizmetleri" haklarına bağlı olarak Anayasa'nın 36., 41. ve 56. maddelerinin ihlal edildiği şeklindeki iddiaları Anayasa'nın 17. maddesi ile ilişkili görülerek, bu iddiaların tamamı yaşam hakkı kapsamda değerlendirilmiştir.

31. Başvurucu, kızının ölüm olayında ihmalleri olan görevliler hakkında etkili soruşturma yapılmayarak Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

32. Adalet Bakanlığı görüşünde şikâyetlerin kabul edilebilirliği açısından değerlendirme yapılırken, 30/3/2012 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvurunun ancak başvuru yollarının tamamının tüketilmesi sonrasında yapılabileceği, bu koşulun yerine getirilmediği hususunun dikkate alınması gerektiği, AİHM kararlarında, yaşam hakkına ya da fiziksel bütünlüğe yönelik ihlallerin kasıtlı olmadığı durumlarda, özellikle de tıbbi hata konusunda "etkili bir adli sistem" oluşturmayı kapsayan pozitif yükümlülüğün her davada cezai işlem başlatmayı gerektirmediğinin belirtildiği, başvurucunun ceza soruşturması açılması talebi dışında yetkililerin idari veya hukuki sorumluluklarına ilişkin herhangi bir kanun yoluna başvurmadığı ve bu yöndeki başvuru yollarının tüketilmediği ifade edilmiştir.

33. Başvurucu, başvurunun kabul edilebilirliği hakkındaki Bakanlık görüşüne karşı, yaşam hakkını koruma konusunda devletin pozitif yükümlülüğü bulunduğunu, idare aleyhine tazminat davası açmamasının devletin sorumluları tespit ederek cezalandırması yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacağını, bu nedenle Bakanlığın başvuru yollarının tüketilmediği görüşünün yerinde olmadığını ileri sürmüştür.

34. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

35. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin, negatif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra, pozitif bir yükümlülük olarak, yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların, gerek diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50-51).

36. Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükler açısından benimsediği temel yaklaşıma göre, devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında gerçekleşen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi, devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak, bu konuda ihdas edilmiş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 52).

37. Söz konusu pozitif yükümlülük sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır. Nitekim Anayasa'nın 56. maddesinde herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, devletin "herkesin hayatını(,) beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak (…) amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini" düzenleyeceği ve bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getireceği kurala bağlanmıştır.

38. Devlet, yaşam hakkı kapsamında ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin, sağlık hizmetlerini, hastaların yaşamlarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Calvelli ve Ciglio/İtalya, B. No: 32967/96, 17/1/2002, § 49, Sevim Güngör/Türkiye, B. No. 75173/01, 14/4/2009).

39. Devletin yaşam hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüklerin bir de usuli yönü bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmi bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen ölümler için hesap vermelerini sağlamaktır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 54).

40. Usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, yaşam hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Buna göre, genel olarak ihmal suretiyle ortaya çıkan diğer ölümlerde olduğu gibi tıbbi ihmal sonucu meydana geldiği ileri sürülen ölüm olaylarında "etkili bir yargısal sistem kurma" yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 59, benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Vo/Fransa,[BD], 53924/00, 8/7/2004, § 90; Calvelli ve Ciglio/İtalya, 32967/96, 17/1/2002, § 51).

41. Bu şekildeki bir kabul, bu tür olaylarda yürütülen ceza soruşturmalarının Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmeyeceği anlamına gelmemektedir (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Karakoca/Türkiye, B. No: 46156/11, 21/5/2013). Diğer bir ifadeyle, bir ihlal iddiasına ilişkin olarak başvurulabilecek birden fazla etkili başvuru yolunun bulunması durumunda, kural olarak başvurucudan aynı amacı taşıyan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi beklenemez (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Kozacıoğlu/Türkiye, B. No: 2334/03, 19/2/2009, § 40; Jasinskis/Letonya, B. No: 45744/08, 21/12/2010, §§ 50 ve 53-54). Ancak ilke olarak tıbbi ihmallere ilişkin şikayetler konusunda temel başvuru yolu hukuki

sorumluluğu tespit adına takip edilecek olan hukuk veya idari tazminat davası yoludur (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Calvelli ve Ciglio/İtalya, 32967/96, 17/1/2002, § 51-54; Vo/Fransa, [BD], B. No: 53924/00, 8/7/2014, § 90; Karakoca/Türkiye, B. No: 46156/11, 21/5/2013; B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 38).).

42. Hukuka veya sözleşmeye aykırı bir fiil nedeniyle başkasına verilmiş olan zararın tazmin edilmesi yükümlülüğünü ifade eden hukuki sorumluluk, ceza hukuku alanında suç diye adlandırılan insan davranışına göre daha geniş bir hukuka aykırı davranış grubunu kapsamaktadır. Bir eylemin suç teşkil edebilmesi için ilgili kanunda açıkça tanımlanması gerekirken haksız fiil için böyle bir sınırlamaya yer verilmemektedir. Ayrıca, ceza hukuku alanında taksire dayalı sorumluluğun istisnai nitelik taşımasına rağmen, kasten veya taksirle başkalarına verilen zararın hukuki sorumluluk kapsamında giderim imkânının daha fazla olduğu, ceza hukuku alanında objektif sorumluluğa yer verilmezken hukuki sorumluluk alanında objektif sorumluluk esasının da etkin şekilde uygulandığı ve hukuki sorumluluk alanında aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanılarak kişisel sorumluluğun söz konusu olabildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, hukuk sistemimizde ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kaldırılırken, hukuki sorumluluk alanındaki tazmin yükümlülüğünün asıl gayesinin zarar görenin zararının telafi edilmesi olduğu nazara alındığında, özellikle somut başvuruya konu ihlal iddiasına benzer uyuşmazlıklar açısından, hukuki tazmin yolunun daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yolu olduğu anlaşılmaktadır (B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 44).

43. Buna göre somut olaya bakıldığında, 22/4/2012 tarihinde ilk kez tedavi için hastaneye giden Ümmühan Çamlı'nın 5/5/2012 tarihine kadar değişik hastanelerde tedavisine devam edilmiş olmasına rağmen kurtarılamayarak vefat ettiği görülmüştür. Bunun üzerine başvurucu, Cumhuriyet Başsavcılığına başvurmuş ve kızının ölümünden sorumlu gördüğü doktorlar hakkında şikâyetçi olmuştur.

44. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı kapsamında devletin yerine getirmek zorunda olduğu pozitif yükümlülüklerin usuli boyutu, yaşanan ölüm olayının tüm yönlerinin ortaya konulmasına ve sorumlu kişilerin belirlenmesine imkan tanıyan bağımsız bir soruşturma yürütülmesini gerektirmektedir (B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 94). Soruşturmanın etkililik ve yeterliliğini temin adına soruşturma makamlarının resen harekete geçmesi ve ölüm olayını aydınlatabilecek, sorumluların tespitine imkan sağlayacak bütün delilleri toplaması gerekmektedir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 57).

45. Başvuru konusu olayda, başvurucunun kızının yaşamını kaybettiği tarihten yaklaşık 2 ay sonra yapılan şikâyet üzerine, Denizli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından derhal soruşturma başlatıldığı, bu kapsamda Denizli Valiliğinden ilgili doktorlar hakkında görevi ihmal ve taksirle ölüme sebebiyet vermek suçlarından 4483 sayılı Kanun gereğince inceleme yapılarak soruşturma izni verilip verilmeyeceğine dair kararın Savcılığa gönderilmesinin talep edildiği görülmektedir. Bu talep sonucunda Denizli Valiliği, ön inceleme raporuna istinaden söz konusu doktorlar hakkında "doktorların, başvurucunun kızının tetkik ve tedavisinde görevlerini tıp kurallarının gerektirdiği gibi dikkat ve özen içerisinde yürüttükleri herhangi bir ihmal ve kusurlarının olmadığı, bir kısım doktorların ise hasta ile hiç karşılaşmadıkları" gerekçesi ile soruşturma izni verilmemesine karar vermiş, bu karara yapılan itiraz üzerine Denizli Bölge İdare Mahkemesi "ön inceleme raporu ve eki belgelerin, isnat edilen suçtan dolayı Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlık soruşturması yapılmasını gerektirecek nitelik ve yeterlikte olmadığı" gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

46. Ceza soruşturmasına ilişkin süreç incelendiğinde, başvurucunun şikâyeti üzerine, Savcılık tarafından yaşanan ölümden sorumlu olduğu ileri sürülen doktorlar hakkında görevi ihmal ve taksirle ölüme neden olma suçlarına ilişkin derhal hazırlık soruşturmasının başlatıldığı, sonrasında 4483 sayılı Kanun hükümleri uyarınca soruşturma dosyasının Denizli Valiliğine gönderildiği, hakkında şikâyet bulunan doktorların görev aldığı sağlık kurumundan farklı bir kurumda görevli ve konunun uzmanı doktorlar tarafından hangi nedenlerle söz konusu doktorun sorumluluğunun bulunmadığını teknik olarak açıklayan ön inceleme raporuna istinaden soruşturmaya izin verilmediği, başvurucunun karara itiraz ettiği, ancak Denizli Bölge İdare Mahkemesinin ön inceleme raporu ve eki belgelere göre ilgililere isnat edilen eylemin haklarında soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte bulunmadığından bahisle soruşturma izni verilmemesine dair yetkili merci kararına yapılan itirazı reddettiği, bu şekilde başvurucunun soruşturmanın açıklığını temin edecek ve meşru menfaatlerini koruyabilecek bir şekilde soruşturma sürecine dâhil olabildiği görülmektedir. 4483 sayılı Kanun'un konu hakkındaki hükümleri göz önünde bulundurulduğunda, yürütülen soruşturmanın yetersiz olduğunu ortaya koyacak bir eksiklik veya soruşturmayı yürüten yetkililere yüklenilebilecek ihmali bir davranış da saptanmamıştır.

47. Bu tür olaylarda yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve vuku bulan ölüm olayında varsa sorumluları ve sorumluluklarını tespit etmek üzere adalet önüne çıkarılmalarını sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil, uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 56). Tıbbi ihmaller sonucunda meydana geldiği ileri sürülen ölüm olaylarına ilişkin yürütülen soruşturma sonucunda mutlaka herhangi bir kişinin cezai sorumluluğunun belirlenmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Anayasa'nın 17. maddesi, başvuruculara üçüncü kişileri (başvuru konusu olayda doktoru) belirli bir suç (görevi kötüye kullanma ve taksirle ölüme neden olma suçu) nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı verdiği, tüm yargılamaların mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma yükümlülüğü verdiği şeklinde yorumlanamaz (B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 45).

48. Başvuruda ileri sürülen doğru teşhisin zamanında konulmaması ve gerekli tedavinin uygulanmaması suretiyle yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği iddiaları açısından yaşam hakkına ilişkin bir ihlal söz konusu ise bu ihlalin giderilmesi öncelikle idari makamların ve derece mahkemelerinin yükümlülüğü altındadır (B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 75). Başvurucu, olayda ihmali olduğunu ileri sürdüğü doktorlar hakkında suç duyurusunda bulunarak ceza soruşturması açılması talebinde bulunmuş olmakla birlikte, doktorların veya hastanelerin idari ve hukuki sorumluluklarına ilişkin herhangi bir kanun yoluna başvurmadığı görülmektedir. Yargıtayın yukarıda (§ 26) yer verilen konu hakkındaki içtihatları (B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 24-27) dikkate alındığında, ceza kanunları uyarınca suç oluşturmayan eylem ve ihmallere karşı da, husumetin yöneltileceği kişiye bağlı olarak, 2577 sayılı Kanun ile 6098 sayılı Kanun'un yukarıda belirtilen (§ 23-25) hükümleri uyarınca kusura ve hatta kusursuz sorumluluğa dayalı olarak idareye veya kişilere yönelik idare ve hukuk mahkemeleri önünde uğranılan zararları tazmin yolları düzenlenmiştir (B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 74).

49. Bu açıklamalara göre, başvuru konusu olayda cezai sorumluluğun tespiti için ilgili kanun yoluna başvuran ancak sonuç alamayan başvurucu açısından da değinilen hukuki ve idari kanun yollarına başvurma imkânı bulunmaktadır. Dolayısıyla, yapılan tıbbi müdahale açısından ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda

öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olduğundan söz edilemeyecektir.

50. Açıklanan nedenlerle, zamanında ve yeterli tedavi hizmetinin verilmemesi suretiyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddialarının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun, zamanında ve yeterli tedavi hizmetinin verilmemesi suretiyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddialarının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 17/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİN BEÇET

B. No: 2013/70 | Karar tarihi: 17.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/70

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİN BEÇET BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/70)

Karar Tarihi: 17/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : Emin BEÇET

Vekili : Av. Ziya FIRAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, yasadığı örgüt üyesi olduğu suçlamasıyla yargılandığı davada 8/1/2010 tarihinden beri tutuklu olması ve mahkumiyet kararıyla birlikte tutukluluk halinin devamına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 20/12/2012 tarihinde Gaziantep 6. Ağır Ceza Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 31/12/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvuru konusu olay ve olgular 19/6/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı benzer başvurulara ilişkin önceki görüşlerine atıf yaparak ayrıca görüş

sunulmasına gerek görülmediğini bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, yasadığı örgüt (PKK-KCK) üyesi olduğu suçlamasıyla Gaziantep 5. Sulh Ceza Mahkemesinin 2010/12 sayılı kararıyla 8/1/2010 tarihinde tutuklanmıştır.

7. Başvurucu hakkında anılan suçla ilgili olarak Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 2010/128 esas sayılı dosyasında kamu davası açılmıştır.

8. Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/9/2012 tarih ve E.2010/128, K.2012/158 sayılı kararıyla başvurucu 10 yıl hapis cezasına mahkum edilmiş ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

9. Başvurucunun mahkûmiyet kararıyla birlikte verilen tutukluluk halinin devamına ilişkin karara itirazı, Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/11/2012 tarih ve 2012/895 Değişik İş sayılı kararıyla reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 21/12/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

10. Başvurucu 20/12/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucu hakkındaki mahkumiyet kararı Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 27/11/2013 tarihli ilamıyla onanmıştır.

B. İlgili Hukuk

12. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Silahlı örgüt" kenar başlıklı 314. maddesi şöyledir:

(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır."

13. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

…

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

…

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

14. 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 20/12/2012 tarih ve 2013/70 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, yasadışı örgüt üyeliği suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davada 8/1/2010 tarihinden itibaren tutuklu olduğunu, gerekçesiz kararlarla tutukluluğun devamına karar verildiğini, suç vasfının değişmesi ve beraat etme ihtimalinin bulunduğunu belirterek, mahkumiyet kararıyla birlikte tutukluluk halinin devamına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliğinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

17. Şikâyetin özü ilk derece yargılamasında devam eden tutukluluk ve hükümle birlikte tutukluluğun devamına karar verilmesidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir (B. No: 2012/695, 12/2/2013, § 15). Bu nedenle başvurunun kişi hürriyeti ve güvenliği kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

18. Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

…

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

…

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.

19. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

20. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan

Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

22. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

23. Ancak başvurucu hakkında ilk derece mahkemesinde mahkûmiyet kararı verilmiş ise, bireysel başvuru açısından talep hukuka aykırılığın tespiti ve tazminatla sınırlı kalacaktır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

24. Kişi serbest bırakılmadan yargılandığı davada ilk derece mahkemesinin kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan sanığın sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında cezaya hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), gerekse Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 26).

25. Suç vasfına veya suçun sübutuna ilişkin nedenlerle kanun incelemesi sonunda hükmün bozulması ihtimali, mahkûmiyete bağlı tutmanın bu sebeplere bağlı olarak hukuki olup olmadığının bireysel başvuru kapsamında incelenmesine imkân vermez. Mahkûmiyet kararı ile özgürlükten yoksun bırakılma arasında illiyet bağının varlığı, kural olarak tutmanın hukukiliği bakımından yeterlidir.

26. Tutukluluk hâli sona erdikten sonra tutuklama süresinin makul olmadığını iddia eden başvurucunun, devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak, iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise bu yolu tüketmesi gerekir (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 46).

27. Bu çerçevede 5271 sayılı Kanun'un 141. ve 142. maddelerinde öngörülen tazminat yolunun başvurucunun şikâyetleri açısından tüketilmesi gereken bir yol olup olmadığının incelenmesi gerekir.

28. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde, makul sürede hakkında hüküm verilmeyen bir tutuklu için tazminat talebinde bulunabilme imkânı

tanınmaktadır. Bu yol bir yandan başvurucunun maruz kaldığı tutukluluk süresinin makul olup olmadığının tespiti, diğer yandan da uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Bu nedenle, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolu başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 48).

29. Somut olayda başvurucu isnat edilen suç nedeniyle 8/1/2010 tarihinde tutuklanmıştır. Yargılama sonunda 28/9/2012 tarihli kararla başvurucunun 10 yıl hapis cezasına mahkumiyetine karar verilmiş ve bu karar 27/11/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

30. Başvurucu, hakkındaki mahkûmiyet hükmünün kesinleştiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak süresi içinde tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Mahkumiyet kararının kesinleşmesiyle birlikte tutukluluk sürecine ilişkin olarak sadece tazminat talebinde bulunabileceği dikkate alındığında, bu talep yönünden etkin ve erişilebilir bir çözüm imkânı sunan hukuk yolu tüketilmeksizin bireysel başvuruların incelenmesi, bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün değildir (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 49).

31. Açıklanan nedenlerle, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle başvurucunun "kişi özgürlüğü ve güvenliğinin" ihlal edildiğine ilişkin başvurusunun "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 17/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ÜNLÜ

B. No: 2013/735 | Karar tarihi: 17.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/735

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ÜNLÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/735)

Karar Tarihi: 17/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Selami ER

Başvurucu : Mustafa ÜNLÜ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, müştereken maliki olduğu taşınmazın kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili talebiyle açılan davada ön şart yokluğuna rağmen karar verildiğini, bedelin olması gerekenden düşük tespit edildiğini, davanın 5 yıl sürdüğü halde dava tarihine göre belirlenen bedelin dava sonunda faizsiz olarak kendisine ödendiğini, kararların gerekçeli olmadığını ve bu nedenlerle Anayasa'nın 10., 35., 36., 37., 40., 46. ve 141. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle yeniden yargılama yapılmasına ve uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/1/2013 tarihinde İzmir 6. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 31/3/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 8/5/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 28/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığınca (idare) başvurucunun 4/10 hissesine sahip olduğu İzmir ili Konak ilçesi Karabağlar Mahallesi 4326 sokak 16 numarada kayıtlı 57 ada 9 parselde yer alan sabun ve prina fabrikası olarak kullanılan taşınmazın 1577,99 m2'lik kısmının zemin üstü yapılarla beraber Gediz karayolu alt geçidi projesi kapsamında kaldığı gerekçesiyle 17/12/2006 tarihinde kamulaştırılmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu kamulaştırma kararının iptali ve yürütmenin durdurulması talebiyle İzmir 1. İdare Mahkemesinde dava açmıştır.

9. İdare ise başvurucunun pazarlık görüşmelerine davet edildiği halde katılmaması sonrasında 31/5/2007 tarihinde İzmir 10. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açmıştır.

10. Başvurucu cevap dilekçesinde; uzlaşmaya çağrının usulüne uygun tebliğ edilmediğini, yapılacak proje için taşınmazının kamulaştırılmasına gerek olmadığını, taşınmaz üzerindeki yapıların korunarak kamulaştırılma yapılması gerektiğini, taşınmazda bulunan fabrikayı kiraya verdiğini belirterek idare mahkemesinde açtığı idari işlemin iptali davasının bekletici mesele yapılmasını talep etmiştir.

11. İzmir 1. İdare Mahkemesi, 26/9/2008 tarih ve E.2007/1184, K.2008/1380 sayılı kararında dava konusu işlemin, dava konusu 9 ve 13 parsellerin imar planında "Gediz Karayolu Alt Geçit Projesi" kapsamında kalan kısımlarının zemin üstü yapılarından ekli krokide (S) ve (U) ile gösterilenlerin kamulaştırılmasına ilişkin kısmının iptaline; kalan kısımlarının zemin ve zemin üstü yapılarının kamulaştırılması kararının iptali isteminin reddine karar vermiştir.

12. Temyiz üzerine Danıştay 6. Dairesi, 22/5/2009 tarih ve E.2008/12135, K.2009/6045 sayılı ilamı ile hükmün onanmasına karar vermiştir.

13. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 28/9/2011 tarih ve E.2009/14165, K.2011/3431 sayılı ilamı ile reddedilmiştir.

14. Asliye Hukuk Mahkemesi, 28/4/2008 tarihinde bilirkişiler eşliğinde taşınmazda keşif yapmış ve İdare Mahkemesinin kısmi iptal kararı öncesinde 14/5/2008 tarihli bilirkişi raporuyla taşınmazın zemin ve zemin üstü yapılarla birlikte toplam değerini 693.766,77 TL ve başvurucunun hissesinin karşılığını 427.100,15 TL olarak belirlemiştir.

15. Asliye Hukuk Mahkemesi, başvurucunun talebi doğrultusunda idare mahkemesi kararının onanmasını beklemiş, bilirkişilerce resen belirlenen somut emsalle ilgili araştırmalar yapıldıktan sonra aynı bilirkişi kurulundan ek rapor istemiş ve 18/2/2009 tarihli

ek raporla taşınmazın kamulaştırma bedeli 1.079.040,33 TL olarak belirlenmiştir.

16. Taraflarca bilirkişi raporlarına itiraz edilmesi ve idare mahkemesinin kamulaştırma işleminin bir kısmını iptal eden kararı sonrasında 22/10/2010 tarihinde tekrar keşif yapılmış, bilirkişi ön raporunda yeniden ölçüm yapılması gerektiği ifade edildiğinden 24/2/2011 tarihinde harita mühendisi ile birlikte yeniden keşif yapılarak idare mahkemesinin kararı sonrasında kamulaştırılacak taşınmazın ölçümü gerçekleştirilmiştir.

17. Daha sonra düzenlenen 21/4/2011 tarihli bilirkişi raporuyla taşınmazın kamulaştırılan kısmının zemin ve zemin üstü yapılarında başvurucu hissesinin değeri 244.311,94 TL olarak belirlenmiştir. Başvurucunun itirazı üzerine alınan 16/6/2011 tarihli ek raporla somut alınan emsalin değiştirilmesi nedeniyle başvurucunun payına düşen kamulaştırma bedeli 216.539,32 TL olarak belirlenmiştir.

18. Mahkemece, 2/2/2012 tarih ve E.2007/218, K.2012/17 sayılı kararında 4/10 hissesi başvurucuya ait olan taşınmazın İdare Mahkemesince kamulaştırılma işlemi iptal edilen kısımları hariç bırakılarak ve son bilirkişi raporunun daha ayrıntılı olduğu gerekçesiyle bu rapor esas alınarak başvurucu için kamulaştırma bedeli dava tarihi itibarıyla 216.539,32 TL olarak belirlenmiş ve davanın kabulü ile taşınmazın idare adına tesciline karar verilmiştir.

19. Başvurucu kamulaştırma kararının kısmen iptal edilmesi nedeniyle yok hükmünde olduğunu, mahkemenin bu nedenle kamulaştırma kararının kapsamını değiştirerek karar verdiğini, kendisinin idarece pazarlığa usulünce çağrılmaması nedeniyle ön şartın yerine getirilmediğini, beş yıl süren davada dava tarihine göre belirlenen bedelin faizsiz olarak ödenmesine karar verildiğini, bilirkişi raporlarına itirazlarının dikkate alınmadığını ifade ederek kararı temyiz etmiştir.

20. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 28/5/2012 tarih ve E.2012/5214, K.2012/6317 sayılı kararıyla ilk derece mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir.

21. Başvurucunun karar düzeltme talebi aynı Dairenin 15/11/2012 tarih ve E.2012/10659, K.2012/12627 sayılı ilamı ile reddedilmiştir.

22. Karar, başvurucuya 25/12/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

23. Başvurucu 21/1/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

24. Ayrıca belirtilen süreçte başvurucu Karabağlar Belediyesine olan emlak vergisi borcu nedeniyle 9.263,53 TL haciz işleminin iptali için İzmir 4. Vergi Mahkemesinde dava açmış ancak, hesabına yatırılan bedele banka tarafından haciz işlemi uygulanmıştır. Vergi Mahkemesi, 8/5/2012 tarih ve E.2011/2021, K.2012/707 sayılı kararıyla, tebliğin usulüne uygun yapılmadığı gerekçesiyle davayı kabul ederek haciz işleminin iptaline ve kesilen bedelin başvurucuya iadesine karar vermiştir.

B. İlgili Hukuk

25. 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun "Kamulaştırma bedelinin mahkemece tespiti ve taşınmaz malın idare adına tescili" kenar başlıklı 10. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, … asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, … idare adına tesciline karar verilmesini ister.

Mahkeme, idarenin başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün sonrası için belirlediği duruşma gününü, … taşınmaz malın malikine … bildirerek duruşmaya katılmaya çağırır. Duruşma günü idareye de tebliğ olunur.

…

Mahkemece yapılan duruşmada tarafların bedelde anlaşamamaları halinde hakim, en geç on gün içinde keşif ve otuz gün sonrası için de duruşma günü tayin ederek, 15 inci maddede sayılan bilirkişiler marifetiyle ve tüm ilgililerin huzurunda taşınmaz malın değerini tespit için mahallinde keşif yapar…

Bilirkişiler, taraflar ve diğer ilgililerin beyanını da dikkate alarak, 11 inci maddedeki esaslar doğrultusunda taşınmaz malın değerini belirten raporlarını onbeş gün içinde mahkemeye verirler. Mahkeme bu raporu, duruşma günü beklenmeksizin taraflara tebliğ eder. Yapılacak duruşmaya hakim, taraflar veya vekillerini ve bilirkişileri çağırır. Bu duruşmada tarafların bilirkişi raporlarına varsa itirazları dinlenir ve bilirkişilerin bu itirazlara karşı beyanları alınır.

Tarafların bedelde anlaşamamaları halinde gerektiğinde hakim tarafından onbeş gün içinde sonuçlandırılmak üzere yeni bir bilirkişi kurulu tayin edilir ve hakim, tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli tespit eder. Mahkemece tespit edilen bu bedel, taşınmaz mal, kaynak veya irtifak hakkının kamulaştırılma bedelidir. … İdarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına … dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesine karar verilir ve bu karar, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescil hükmü kesin olup tarafların bedele ilişkin temyiz hakları saklıdır.

(Ek fıkra: 11/04/2013-6459 S.K./6. md) Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.

…”

26. 2942 sayılı Kanun’un 24/4/2001 tarih ve 4650 sayılı Kanunla değişik 11. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Taşınmaz malın değerinin tespitinde, kamulaştırmayı gerektiren imar ve hizmet teşebbüsünün sebep olacağı değer artışları ile ilerisi için düşünülen kullanma şekillerine göre getireceği kâr dikkate alınmaz.”

27. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun “Usul ekonomisi ilkesi” kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

“Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 17/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/1/2013 tarih ve 2013/735 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, aleyhine açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında idarece

usulsüz tebligat yapıldığını, bu nedenle pazarlık görüşmelerine katılamadığını, idare mahkemesince kamulaştırma kararının kısmen iptaline karar verildiği halde bedel tespiti davasına devam edildiğini, taşınmaz tevhit edilerek tek parsel haline getirildiğinden değerinin düştüğünü, yeterli bilirkişi incelemesi yapılmadan ve taşınmazın işletme niteliği dikkate alınmadan bedelin belirlendiğini, emsal alınan taşınmazların kamulaştırma yapılan imar adasından seçilmediğini, yargılamanın beş yıldan fazla sürdüğü halde dava tarihine göre belirlenen bedelin faizsiz olarak ödendiğini, mahkemenin itiraza imkân vermeden ve yetkisini bankaya devrederek bedelin bankaya yatırılmamasına karar vermesiyle bankanın haksız haciz kesintisine sebebiyet verildiğini, kamulaştırma nedeniyle mülkiyeti kendisinde kalan taşınmazın anayola bağlantısının tekyönlü bir servis yoluyla yapılabildiğini, kararların gerekçesiz olduğunu ve Yargıtay'ın karar düzeltme para cezasına hükmettiğini belirterek Anayasa'nın 10., 35., 36., 37., 40., 46. ve 141. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlale neden olan mahkeme kararının sonuçlarının ortadan kaldırılmasını, kamulaştırma prosedürünün tekrar başlatılmasını ya da yeni bilirkişi incelemesi yapılmasını ve kayıplarını karşılayacak tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

30. Başvurucu aleyhine açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında, idarece usulsüz tebligat yapıldığını, bu nedenle pazarlık görüşmelerine katılamadığını, idare mahkemesince kamulaştırma kararının kısmen iptaline karar verildiği halde bedel tespiti davasına devam edildiğini, taşınmaz tevhit edilerek tek parsel haline getirildiğinden değerinin düştüğünü, yeterli bilirkişi incelemesi yapılmadan ve taşınmazın işletme niteliği dikkate alınmadan bedelin belirlendiğini, emsal alınan taşınmazların kamulaştırma yapılan imar adasından seçilmediğini belirterek Anayasa'nın 35., 36., 40., ve 46. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

32. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

33. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

34. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden

bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

35. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun yukarıdaki iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına, derece mahkemelerinin uyuşmazlığa getirdiği çözümünün âdil olmamasına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

36. 2942 sayılı Kanun'un 10. ve 11. maddeleri uyarınca tarafların kamulaştırma kararı sonrasında bedel hususunda anlaşamamaları halinde dava tarihine göre taşınmazın bedelinin mahkemece adil ve hakkaniyete uygun bir şekilde tespit edilmesi gerekmektedir.

37. Başvuruya konu davada Mahkeme, 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesi doğrultusunda kamulaştırmaya konu taşınmaza ilişkin tapu kayıtlarını, kroki bilgilerini ve emsal satış bedellerini gösterir belgeleri temin etmiş, yerinde keşif yapmış, bilirkişi raporuyla taşınmazlarda başvurucunun hisse oranını tespit ettirmiş, daha sonra bilirkişi raporuyla bedel tespiti yaptırmış, başvurucunun bu bedele itirazları doğrultusunda ek bilirkişi incelemesi yaptırarak beş bilirkişiden oluşan heyete taşınmazın değerini tespit ettirmiş, ek bilirkişi raporunun taraflara tebliği üzerine tekrar itiraz hakkı tanınmış ve usulüne uygun olarak ve gerekçesini açıklayarak kamulaştırma bedelini tespit etmiştir. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi ise, yaptığı temyiz incelemesinde kamulaştırma bedelinin tespiti konusunda bir isabetsizlik olmadığına karar vermiştir.

38. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun belirtilen iddialarının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Gerekçeli Karar ve Mahkemeye Erişim Haklarının İhlali İddiası

40. Başvurucu, Yargıtay'ın karar düzeltme talebini reddederek para cezasına hükmetmesi ve kararların gerekçesiz olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

41. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

42. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

43. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Mahkemece açıkça

dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir.

44. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

45. Mahkemelerin hükümleri için gerekçe yazmaları gerekmekle birlikte bunun tarafların tüm iddialarına detaylı yanıt vermek zorunluluğu şeklinde anlaşılmamalıdır. Gerekçe yazma yükümlülüğünün ileri sürülen iddiaların davanın sonucuna etkisi yönünden her davanın şartları çerçevesinde değerlendirilerek belirlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ileri sürülen iddianın kabulü halinde davanın sonucuna etkili olması bekleniyor ise mahkemelerin bu iddiayı değerlendirmeleri gerekebilir.

46. Öte yandan temyiz mercilerinin yargılamayı yapan mahkemenin kararına katılmaları halinde bunu aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararlarına yansıtmaları yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

47. Somut olayda Mahkemece, tarafların ileri sürdükleri tüm deliller, emsal taşınmaz değerleri, tapu kayıtları toplanarak, yerinde keşif yapılarak ve bilirkişi raporlarına müracaat edilerek kamulaştırma bedelinin tespiti yapılmıştır (bkz. § 14-18). Mahkeme gerekçeli kararında ayrıntılı biçimde yargılama sürecini ve tespitte kullandığı yöntemi anlatmış ve hangi nedenle hangi bilirkişi raporunu geçerli kabul ettiğini izah ederek karar vermiştir (bkz. § 18). Yargıtay tarafından da Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe aynen kabul edilerek hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi reddedilmiştir (bkz. § 21, 22). Dolayısıyla ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

48. Öte yandan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hale getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

49. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp, sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte getirilecek sınırlandırmaların, hakkın özünü zedeleyecek şekilde kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerekir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

50. AİHM kararlarında da devletlerin başvuruculara mahkemelere erişimiyle ilgili yargının

idaresini sağlamak ve iş yükünü azaltmak amacıyla getirdikleri, hakkın kötüye kullanılmasını engellemeyi hedefleyen ceza niteliğinde düzenlemeler, mahkemeye erişimi engelleyecek kadar yüksek olmadığı ve bariz bir takdir hatası ya da açık keyfilik içermediği sürece mahkemeye erişim hakkının ihlali olarak değerlendirilmemektedir (Bkz. Maillard/Frasa, B. No: 35009 /02, 6/12/2005, §§ 35-37).

51. Somut olayda, başvurucunun savunmaları ve iddiaları, karar düzeltme safhasından önce iki derecede incelenmiş, başvurucu karar düzeltme isteminde bulunmuş, Yargıtay 18. Hukuk Dairesince karar düzeltme istemleri reddedilerek, başvurucu aleyhine toplam 203,00 TL para cezasına hükmedilmiştir.

52. Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla karar düzeltme istemlerinin reddi halinde uygulanan ve yüksek miktarlı olmayan cezalar başvurucular üzerinde aşırı bir yük oluşturmadığı gibi, bu yola başvurulmasını imkânsız hale getirmediği veya aşırı derecede zorlaştırmadığından mahkemeye erişim hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (B. No: 2012/603, 20/2/2014, § 36).

53. Açıklanan nedenlerle, derece mahkemesi kararının onanmasından sonra karar düzeltme isteminin reddine karar verilmesi üzerine, başvurucu aleyhine para cezasına hükmedilmesinin açık bir ihlal niteliğinde olmadığı ve mahkeme kararlarının yeterli gerekçe ihtiva ettiği anlaşıldığından, başvurucunun bu yöndeki iddiaları hakkında “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iii. Adil Yargılanma Hakkına Yönelik Diğer İhlal İddiaları

54. Başvurucu ayrıca mahkemenin kamulaştırma bedelinin bankaya yatırılmasına karar vermesiyle bankanın haksız haciz kesintisine sebebiyet verildiğini, ayrıca kamulaştırma nedeniyle mülkiyeti kendisinde kalan taşınmazın anayola bağlantısının tekyönlü bir servis yoluyla yapılabildiğini belirterek, Anayasa’da tanımlanan birçok hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

55. 6216 sayılı Kanun'un, 'Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi' kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

'Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.'

56. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvurucu tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmak ve dava dosyasında yer alan bazı bilirkişi raporları sunulmakla birlikte, tek yönlü bir servis yoluyla kısmen kamulaştırılan taşınmazına ulaşmasının bahsedilen haklarını ve dayandığı hükümleri nasıl ihlal ettiği ve özellikle bir vergi borcu nedeniyle kendisinden tahsil edilen ve vergi mahkemesindeki yargılama sonucu geri aldığı bedelin somut kamulaştırma davasıyla ilişkisi ve bahsettiği hakları nasıl ihlal ettiği açıklanmamıştır.

57. Açıklanan nedenlerle başvurucunun belirtilen hükümlerin nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'açıkça dayanaktan yoksun olması' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iv. Mülkiyet Hakkı

58. Başvurucunun dava tarihi itibarıyla tespit edilen kamulaştırma bedelinin dava sonunda faiz işletilmeden ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu kısmına ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

59. Başvurucu dava tarihi itibarıyla tespit edilen kamulaştırma bedelinin dava sonunda faiz işletilmeden ödenmesinden şikâyet etmekte ve kamulaştırma bedeline dava tarihinden ödeme tarihine kadar kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranı uygulanarak belirlenecek meblağın tazminat olarak ödenmesini talep etmektedir.

60. Anayasa'nın "Mülkiyet Hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

61. Anayasa'nın "Kamulaştırma" kenar başlıklı 46. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. … Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

…

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır."

62. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

63. Somut başvuruda başvurucu, kamulaştırmanın kamu yararı şeklinde meşru bir amaca yönelik olmadığı yönünde bir şikâyette bulunmamaktadır. Başvuru dosyası incelendiğinde başvurucunun taşınmazının yol güzergâhında kalması nedeniyle kamulaştırıldığı ve kamulaştırma sürecinin 2942 sayılı Kanun'a uygun olarak tamamlandığı görülmektedir. Bu durumda mülkiyetten yoksun bırakmanın meşru amacının bulunduğu ve kanuna uygun olarak yapıldığı anlaşıldığından başvurucunun faiz ödenmemesine yönelik şikâyetleri Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri kapsamında ölçülülük ilkesi yönünden incelenecektir.

64. Anayasa'nın 35. maddesine göre kişilerin mülkiyetleri ancak kanunla öngörülmüş usullerle ve kamu yararı gereği karşılığı ödenmek suretiyle ellerinden alınabilir. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülklerinden mahrum

bırakılmaları halinde elde edilmek istenen kamu yararı ile mülkünden mahrum bırakılan bireyin hakları arasında adil bir denge kurulması gerekmektedir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 37).

65. Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen ve temel öğesinin “kamu yararı” olduğu kabul edilen kamulaştırma, bir taşınmaz üzerindeki özel mülkiyet hakkının, malikin rızası olmaksızın, kamu yararı için ve karşılığı ödenmek koşuluyla devlet tarafından sona erdirilmesidir. Kamu yararı bulunması, kamulaştırma kararının yasada gösterilen esas ve usullerine uyulması, gerçek karşılığın peşin ve nakden ödenmesi kamulaştırmanın anayasal öğeleridir. (AYM, E.2004/25, K.2008/42, K.T. 17/1/2008)

66. Başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olabilmesi için ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi, yani kamulaştırma tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması gerekir. (Scordino/İtalya (no:1), B. No: 36813/97, 29/3/2006, § 258).

67. Anayasa’nın 46. maddesindeki düzenlemeye göre; kamulaştırma bedeli nakden ve peşin olarak ödenmelidir. Ancak tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenmesi taksitlendirilebilmektedir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faiz işletilebilir. Yargıtay’ın istikrar kazanan içtihatlarına göre de, Anayasa’nın 46. maddesinde öngörülen faiz oranı ancak kesinleşip de ödenmeyen kamulaştırma bedelleri için işletilebilir (Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, E.2002/7971, K.2002/9752, 15/10/2002). Dolayısıyla dava sonunda tespit edilen kamulaştırma bedelinin dava tarihinden itibaren devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faizle ödenmesi talebinin yasal bir dayanağı veya yargı kararlarıyla oluşmuş ve istikrar kazanmış bir uygulaması bulunmamaktadır (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 50).

68. Uzun süren kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında dava tarihine göre belirlenen kamulaştırma bedeli, dava sonunda faiz işletilmeden taşınmazı kamulaştırılan bireylere ödenerek bireylerin almaları gereken bedelin enflasyon karşısında aşınmasına neden olunmaktadır. Taşınmazı kamulaştırılan kişilere ödenen kamulaştırma bedelinin kişinin uğradığı zararı telafi edebilmesi için taşınmazın gerçek karşılığı olması yanında ayrıca ödenen bedelin, tespitiyle ödenmesi arasında geçen dönemde gözlemlenen enflasyona nispetle hissedilir derecede değer kaybetmemiş olması gerekir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 59).

69. Bir eşyanın devir tarihindeki bedelinin daha sonra ödenmesi durumunda arada geçen sürede enflasyon nedeni ile paranın değerinde oluşan hissedilir aşınma ile mülkiyetin gerçek değeri azaldığı gibi bu bedelin tasarruf veya yatırım aracı olarak getirisinden yararlanmak imkânı da bulunmamaktadır. Bu şekilde kişiler mülkiyet haklarından mahrum edilerek haksızlığa uğratılmaktadır (AYM, E.2008/58, K.2011/37, K.T. 10/2/2011).

70. Nitekim kanun koyucu bahsedilen hususstaki yasal eksiği gidermek ve kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında davanın zamanında sonuçlandırılamaması halinde yargılama sürecinde kamulaştırma bedelinin enflasyon etkisiyle uğrayacağı değer kaybını telafi ederek benzer mağduriyetlerin önlenmesi maksadıyla 6459 sayılı Kanun’un 6. maddesiyle 2942 sayılı Kanun’un 10. maddesine ek fıkra ekleyerek “Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin

bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.” hükmünü getirmiş ve zamanında tamamlanamayan kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında ödemenin yapıldığı tarihe kadar kamulaştırma bedeline faiz ödenmesi imkânını tanımıştır (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 53).

71. Somut başvuruya konu kamulaştırma işleminde ise dava, bahsedilen kanun hükmünün yürürlüğe giriş tarihinden önce sonuçlandığından yasal faiz ödemesi yapılmamıştır. Bu durumda kamulaştırma sürecinde kamu yararına ulaşmak için kullanılan yöntemler ile izlenen amaç arasında makul bir orantılılığın ve mülkünden mahrum bırakılan başvurucunun orantısız ve aşırı bir yüke maruz kalıp kalmadığının araştırılması gerekmektedir.

72. Başvuru konusu kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davası, 31/5/2007 tarihinde İzmir 10. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılmış, Mahkeme 2/2/2012 tarihli kararıyla adına bankaya bloke edilen 216.539,32 TL bedelin başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Bu durumda dava tarihi esas alınarak tespit edilen kamulaştırma bedeli başvurucuya 4 yıl 9 ay sonra ödemiştir. Merkez Bankası verilerine göre davanın açıldığı ve bedel tespitinde esas alınan Mayıs 2007 ile bedelin ödendiği Şubat 2012 tarihleri arasında enflasyonda meydana gelen artış % 45,05’tir. Bir başka ifadeyle Eylül 2009 tarihindeki 100 TL’nin Aralık 2011’de enflasyon karşısında değer kaybı giderilmiş karşılığı 145,05 TL’dir.

73. Başvurucuya dava tarihine göre belirlenerek ödenen 216.539,32 TL kamulaştırma bedelinin ödeme tarihinde Merkez Bankası verileri kullanılarak enflasyon karşısında değer kaybı giderilmiş karşılığı 314.100,00 TL’dir. Bir diğer ifadeyle kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında uğradığı değer kaybını telafi edecek fark 97.560,68 TL’dir.

74. Yukarıdaki tespitler doğrultusunda, kamulaştırma bedelinin dava açıldığı tarihteki değeri ile ödendiği tarihteki değeri arasında gözlemlenen farkın kamulaştırma bedeline faiz eklenmemesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ödenmeyen bu fark, bireyin mülkiyet hakkının korunması ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozarak ve Anayasa’da yer alan ölçülülük ilkesine aykırı bir şekilde başvurucu üzerinde orantısız ve aşırı bir yük oluşturarak, başvurucunun mülkiyet hakkını ihlal etmektedir.

75. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu kamulaştırma bedelinin tespiti davasında dava tarihine göre belirlenen kamulaştırma bedelinin başvurucuya 4 yıl 9 ay sonra faiz işletilmeden ödendiği, bu süre zarfında Merkez Bankası verilerine göre enflasyonda meydana gelen artışın % 45,05 olduğu, bahsedilen değer kaybı oranı dikkate alındığında, başvurucunun üzerine idarenin ulaşmak istediği meşru kamu yararı ile haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız ve aşırı yük yüklediği sonucuna ulaşılmıştır.

76. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

77. Başvurucu, dava tarihine göre belirlenen kamulaştırma bedelinin dava sonunda kendisine enflasyon farkı uygulanmaksızın ödenmesi nedeniyle maddi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

78. 6216 sayılı Kanun’un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden

yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

79. Başvurucuya dava tarihine göre belirlenen kamulaştırma bedelinin 4 yıl 9 ay süren dava sonunda faiz işletilmeden ödenmesi sonucu kamulaştırma bedelinde bu sürede gerçekleşen % 45,05 oranındaki enflasyon nedeniyle ciddi bir değer kaybı oluştuğu, bu durumun başvurucu üzerine idarenin ulaşmak istediği meşru kamu yararı ile haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız ve aşırı bir yük oluşturduğu anlaşıldığından, bahsedilen maddi değer kaybını telafi edebilmek için bedel tespitinde esas alınan Mayıs 2007 ile bedelin ödendiği Şubat 2012 tarihleri arasında enflasyonda meydana gelen % 45,05 oranındaki artış nazara alınarak başvurucuya 97.560,68 TL maddi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Burhan ÜSTÜN ve Nuri NECİPOĞLU bu görüşe katılmamışlardır.

80. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiası yönünden,

2. Gerekçeli karar ve mahkemeye erişim haklarının ihlali iddiası yönünden,

3. Adil yargılanma hakkına yönelik diğer ihlal iddiaları yönünden,

"açıkça dayanaktan yoksun olması", nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, OY BİRLİĞİYLE,

4. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, OY BİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE, OY BİRLİĞİYLE,

C. Başvurucuya 97.560,68 TL maddi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, Burhan ÜSTÜN ve Nuri NECİPOĞLU'nun karşı oylarıyla ve OY ÇOKLUĞUYLA,

D. Başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE, OY BİRLİĞİYLE,

E. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE, OY BİRLİĞİYLE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına, OY BİRLİĞİYLE,

G. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine, OY BİRLİĞİYLE,

17/9/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY YAZISI

Başvurucu, müştereken maliki olduğu taşınmazın kamulaştırılması nedeniyle açılan bedel tespiti ve tescil davasında taşınmazın bedelinin olması gerekenden düşük tespiti ve dava tarihine göre belirtilen kamulaştırma bedelinin dava sonunda faiz işletilmeden kendisine ödenmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

Mahkememizce adil yargılama hakkına yönelik şikâyet yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkına yönelik şikâyet nedeniyle kabul edilebilir olduğuna ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğine, başvurucuya talebi doğrultusunda maddi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

Çoğunluğun adil yargılanmaya ilişkin kabul edilemezlik, mülkiyet hakkına ilişkin kabul edilebilirlik ve mülkiyet hakkının ihlali görüşüne aynen iştirak etmekle birlikte, başvurucuya maddi tazminat verilmesine ilişkin görüşüne katılmak mümkün değildir. Çünkü, tazminat davaları, çekişmeli yargılamayı gerektiren dava çeşitlerindendir. Bunun için davacının dilekçe ile harcını yatırarak mahkemeye başvurması gerekir. Mahkemece karşı tarafa dava dilekçesi tebliğ edilerek, savunma hakkı verilir ve Hâkim tarafından davanın türüne göre deliller toplanarak yargılama sonunda hüküm fıkrası kurulur. Hüküm fıkrasında, davacının istek sonuçlarından her biri hakkında taraflara yüklenilen borç ve tanınan haklar sıra numarası altında açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde belirtilip, faiz, harç, yargılama gideri ve vekâlet ücreti miktarları gösterilmelidir.

Anayasa Mahkemesi, ihlalin tespit edilmesi halinde başvurucuya maddi ve manevi tazminat verilmesi usulünü AİHM kararlarını örnek alarak uygulamakla neredeyse tesbit ettiği her ihlale tazminat verme yoluna gitmektedir. AİHM uluslararası yargılama yapan bir mahkeme olduğundan, esas aldığı bütün kurallar uluslararası niteliktedir. Orada açılan her davanın başvurucusunun (davacısının) mutlaka bir karşı tarafı (davalısı) ulusal devlet bulunmaktadır. AİHM'de başvuru dilekçesi karşı tarafa (davalıya) tebliğ edilerek savunma ve delil ikamesi imkânı verilmekte, davanın bütün aşamalarına katılımı sağlanarak sonuca gidilmektedir. Tazminatla ilgi olarak uluslararası yargılama yapan başka bir yargı mercide bulunmadığından, AİHM'nin tazminata da karar vermesi yapısına göre yerindedir. Bireysel başvuruyu uygulayan Avrupa ülkelerinin bir kısmının mevzuatında tazminat verilmesi hususu hiç düzenlenmemiş, tazminat verilmesi kabul edilen ülkelerin uygulamalarında ise çok özel durumlara ilişkin, sınırlı sayıda tazminat verilmesi örnekleri bulunmaktadır.

Tazminat verilmesi yönünden, usulü, uygulanması ve yapısı farklı, uluslararası mahkeme olan AİHM içtihatlarının örnek alınması yerine, bireysel başvuruda başarılı olduğu bilinen Avrupa'daki ulusal mahkemelerin uygulamalarının esas alınması daha yerinde olacaktır.

6216 sayılı Kanun'un "Esas hakkındaki inceleme" kenar başlıklı 49. maddesinin (2) numaralı fıkrası, "Bireysel başvurunun kabul edilebilirliğine karar verilmesi halinde, başvurunun bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığı'na gönderilir. Adalet Bakanlığı gerekli gördüğü hallerde görüşünü yazılı olarak Mahkemeye bildirir." şeklinde düzenlenmiştir.

Bireysel başvurularda başvurucunun (davacının) karşı tarafı (davalısı) bulunmamaktadır. Maddeye göre Adalet Bakanlığı davanın tarafı değil sadece bildirim yapılan muhatabıdır. Gerekli görürse, savunma değil, görüşünü yazılı olarak bildirebilir. Değiştirilen, Anayasa Mahkemesi İç Tüzüğünün 71. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi karar vermek için Adalet Bakanlığı'nın görüşünü beklemek zorunda değildir. Tazminata neden olan olayın muhatabı başka bir kamu kurumu olduğundan, gerçekte Adalet Bakanlığı tazminat davasının tarafı da olamaz. Tazminat davası ile ilgili olarak uluslararası veya ulusal hiçbir

usul ve maddi hukuk kuralı dikkate alınmayıp, taraf teşkili tamamlanmadan, karşı tarafa (davalıya) tebligat yapılmadan savunma ve delilleri alınmadan, tazminata karar verilmesi, hüküm fıkrasında bulunması zorunlu hususların varlığının gözetilmemesi, kararın ikinci derecede incelenmesinin ortadan kaldırılması doğru olmadığından, olayda adil yargılanma hakkının varlığından söz edilemez.

6216 Sayılı Kanununun “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre, “Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hallerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesi’nin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde, mümkünse dosya üzerinden karar verir.” denilmektedir.

Kuraldaki “başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir” kısmı, mahkemeye çok özel hallerde, istisnai olarak kullanılması maksadıyla verilmiş, ihtiyari bir yetkidir. Uygulamada mahkemece bu yetki, istek varsa, ihlal tespit edilen neredeyse her davada manevi tazminat, yargılamanın hiçbir kuralına uyulmadan isteğe bağlı olarak bazen maddi tazminat verilmesi şeklinde kullanılmaktadır.

Bireysel başvuru, şahısların kişisel haklarının tek tek tespit edilerek, kendilerine teslim edilmesi yeri değildir. Esasen Anayasa Mahkemesi’nce varsa ihlalin tespit edilmesiyle yetinilmesi, tazminat konusunda başvurucuya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilmesi, görevli genel mahkemesince usulüne uygun taraf teşkili sağlanması, yargılama yapılarak sonuca gidilmesi, taraflara ikinci derece inceleme yapılmasını isteme hakkı tanınması gerekir. Böyle bir tercih yapılması halinde başvurucunun da herhangi bir kaybı söz konusu olmayacaktır.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edilmesinden dolayı maddi tazminat ödenmesine ilişkin çoğunluğun görüşüne katılmıyoruz.

Üye Burhan ÜSTÜN Üye Nuri NECİPOĞLU

ALİ DEMİR

B. No: 2013/1912 | Karar tarihi: 17.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1912

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1912)

Karar Tarihi: 17/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : Ali DEMİR

Vekili : Av. Ziya FIRAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, yasadışı örgüt üyeliği ve tehlikeli maddeleri izinsiz bulundurma suçlarını işlediği iddiasıyla yargılandığı davada 14/2/2011 tarihinden beri tutuklu olması ve mahkumiyet kararıyla birlikte tutukluluk halinin devamına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliğinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/2/2013 tarihinde Gaziantep 4. Ağır Ceza Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 24/1/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvuru konusu olay ve olgular 19/6/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı benzer başvurulara ilişkin önceki görüşlerine atıf yaparak ayrıca görüş

sunulmasına gerek görülmediğini bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, yasadışı örgüt üyesi olduğu ve patlayıcı maddeleri izinsiz bulundurduğu suçlamasıyla 14/2/2011 tarihinde tutuklanmıştır.

7. Başvurucu hakkında anılan suçlarla ilgili olarak Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 2011/172 esas sayılı dosyasında kamu davası açılmıştır.

8. Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/12/2012 tarih ve E.2011/172, K.2012/303 sayılı kararıyla başvurucu yasadışı örgüt üyeliğinden 9 yıl, patlayıcı maddeleri izinsiz bulundurma suçundan7 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum edilmiş ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

9. Başvurucunun mahkûmiyet kararıyla birlikte verilen tutukluluk halinin devamına ilişkin karara itirazı, Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/1/2013 tarih ve 2013/26 Değişik İş sayılı kararıyla reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 7/2/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

10. Başvurucu 25/2/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 17/1/2014 tarihli ilamıyla yasadışı örgüt üyeliği suçuna ilişkin mahkumiyet kararı, başvurucunun örgüt adına suç işleme suçundan cezalandırılması gerektiği gerekçesiyle bozulmuş, tehlikeli maddeleri izinsiz bulundurma suçuna ilişkin mahkumiyet kararı onanmıştır.

B. İlgili Hukuk

12. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 174 . ve 314. maddeleri.

13. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

…

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

…

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

14. 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 25/2/2013

tarih ve 2013/1912 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, yasadışı örgüt üyeliği ve tehlikeli maddeleri izinsiz bulundurma suçlarını işlediği iddiasıyla yargılandığı davada 14/2/2011 tarihinden beri tutuklu olduğunu, gerekçesiz kararlarla tutukluluğun devamına karar verildiğini, suç vasfının değişmesi ve beraat etme ihtimalinin bulunduğunu belirterek, mahkumiyet kararıyla birlikte tutukluluk halinin devamına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliğinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

17. Şikâyetin özü ilk derece yargılamasında devam eden tutukluluk ve hükümle birlikte tutukluluğun devamına karar verilmesidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir (B. No: 2012/695, 12/2/2013, § 15). Bu nedenle başvurunun kişi hürriyeti ve güvenliği kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

18. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

…

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

…

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.

19. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

20. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı

fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

22. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

23. Ancak başvurucu hakkında ilk derece mahkemesinde mahkûmiyet kararı verilmiş ise, bireysel başvuru açısından talep hukuka aykırılığın tespiti ve tazminatla sınırlı kalacaktır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

24. Kişi serbest bırakılmadan yargılandığı davada ilk derece mahkemesinin kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu “suç isnadına bağlı olarak tutuklu” olma kapsamından çıkmaktadır. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan sanığın sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında cezaya hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), gerekse Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 26).

25. Suç vasfına veya suçun sübutuna ilişkin nedenlerle kanun incelemesi sonunda hükmün bozulması ihtimali, mahkûmiyete bağlı tutmanın bu sebeplere bağlı olarak hukuki olup olmadığının bireysel başvuru kapsamında incelenmesine imkân vermez. Mahkûmiyet kararı ile özgürlükten yoksun bırakılma arasında illiyet bağının varlığı, kural olarak tutmanın hukukiliği bakımından yeterlidir.

26. Tutukluluk hâli sona erdikten sonra tutuklama süresinin makul olmadığını iddia eden başvurucunun, devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak, iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise bu yolu tüketmesi gerekir (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 46).

27. Bu çerçevede 5271 sayılı Kanun’un 141. ve 142. maddelerinde öngörülen tazminat yolunun başvurucunun şikâyetleri açısından tüketilmesi gereken bir yol olup olmadığının incelenmesi gerekir.

28. 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde, makul sürede hakkında hüküm verilmeyen bir tutuklu için tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol bir yandan başvurucunun maruz kaldığı tutukluluk süresinin makul olup olmadığının tespiti, diğer yandan da uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Bu nedenle, 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolu başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 48).

29. Somut olayda başvurucu isnat edilen suçlar nedeniyle 14/2/2011 tarihinde tutuklanmış, 25/12/2012 tarihli kararıyla patlayıcı maddeleri izinsiz bulundurma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum edilmiş ve bu hüküm 17/1/2014 tarihinde kesinleşmiştir. Hakkında hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet kararı kesinleşen başvurucunun tutukluluk hali kesin olarak sona ermiştir. Yargılama kapsamındaki diğer suça ilişkin hüküm temyiz incelemesi sonunda bozulmuş ise de, ilk derece yargılamasında devam eden tutukluk hali kesinleşen mahkûmiyetle birlikte sona ermiştir. Bu durumda, başvurucunun tutuklu kaldığı süre kesinleşen hapis cezasının infazı kapsamında dikkate alınacaktır.

30. Başvurucu, hakkındaki mahkûmiyet hükmünün kesinleştiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Mahkumiyet kararının kesinleşmesiyle birlikte tutukluluk sürecine ilişkin olarak sadece tazminat talebinde bulunabileceği dikkate alındığında, bu talep yönünden etkin ve erişilebilir bir çözüm imkânı sunan hukuk yolu tüketilmeksizin bireysel başvuruların incelenmesi, bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün değildir (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 49).

31. Açıklanan nedenlerle, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun "Kişi özgürlüğü ve güvenliğinin" ihlal edildiğine ilişkin başvurusunun "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 17/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜROL DOĞAN

B. No: 2013/2642 | Karar tarihi: 17.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2642

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜROL DOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2642)

Karar Tarihi: 17/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Hüseyin TURAN

Başvurucu : Gürol DOĞAN

Vekili : Av. Murat SAVUL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılandığı davada savunma hakkının kısıtlandığını ve uzun süredir tutuklu kaldığını belirterek anayasal haklarının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/4/2013 tarihinde Adana 4. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Başvurucu tarafından yapılan 2013/3025 sayılı başvuru konu bakımından hukuki irtibat nedeniyle 10/5/2013 tarihinde 2013/2642 sayılı bu dosya ile birleştirilmiştir.

4. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 25/4/2014 tarihinde başvurunun karara bağlanması için dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu hakkında işkence suçundan Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığınca 29/9/2009 tarih ve E.2009/396 sayılı iddianame ile Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır.

7. Başvurucu, Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesince ifade vermek için geldiği 12/1/2010 tarihli celsede bir sonraki celseye kadar savunmasını hazırlamak üzere süre istemiş, mahkemece bu süre kendisine verilmiş ve aynı celsede tutuklanmıştır.

8. Başvurucu, Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 20/1/2010 tarihli celsesinde iddialara karşı ayrıntılı bir biçimde savunmada bulunmuştur.

9. Başvurucuya, müdafisinin hazır olduğu Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/6/2010 tarihli celsesinde Cumhuriyet Savcılığının esas hakkındaki mütalaasına karşı beyanda bulunmak üzere süre verilmiş, başvurucu 25/6/2010 tarihli celsede 4 sayfadan ibaret esasa ilişkin beyanda bulunmuş, başvurucunun vekaletnameli vekili ise dosyayı yeni aldığı için süre talep etmiş ve başvurucunun tahliyesini istemiş, mahkemece başvurucu vekilinin talebi doğrultusunda duruşma 29/6/2010 tarihine ertelenmiştir.

10. Başvurucu vekili, Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 29/6/2010 tarihli celsesinde esasa ilişkin olarak yazılı savunmada bulunmuş, ayrıca sözlü beyanında; “savunmamızı yazılı olarak sundum, aynı zamanda esasa ilişkin olarak böylesine kabarık ve içerikli dosyada 3 gün gibi kısa bir zaman dilimi verilmiş olmasını adil yargılanmaya göre uygun değildir, şerh olarak düşülmesini istiyorum ve devamında, esasa dair savunmamızın içeriğini özetle söyleyecek olursak,..” şeklinde devam eden savunmasını yapmış, mahkemece, yargılama bu tarihte bitirilerek başvurucunun işkence yapma suçundan 3 kez 2 sene 6’şar ay hapis cezasına mahkûm edildiği anlaşılmıştır.

11. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 30/6/2011 tarih ve E.2011/4289, K.2011/5743 sayılı ilamıyla Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinin kararı usul yönünden bozulmuştur.

12. Bozma üzerine yapılan yargılama sonunda başvurucu Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/4/2012 tarih ve E.2011/270, K.2012/138 sayılı kararıyla işkence yapma suçundan 3 kez 3’er sene hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Başvurucu hakkında ayrıca tutukluluğun devamına karar verilmiştir.

13. Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/4/2012 tarih ve E.2011/270, K.2012/138 sayılı gerekçeli kararı başvurucuya 17/5/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu tarafından 24/5/2012 tarihinde kararın temyizi üzerine Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 13/12/2012 tarih ve E.2012/29994, K.2012/38227 sayılı ilamıyla Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinin kararı düzeltilerek onanmış ve karar aynı tarihte kesinleşmiştir.

15. Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinin nihai kararı başvurucu tarafından 27/3/2013 tarihinde müddetnamenin tebliği ile öğrenilmiştir.

16. Bireysel başvuru ise 12/4/2013 tarihinde yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

17. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 94. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 17/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/4/2013 tarih ve 2013/2642 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, avukatının katıldığı 25/6/2010 tarihli celsede dosyadan fotokopi almak ve savunma hazırlamak için mahkemeden süre istediğini, 29/6/2010 tarihine kadar süre verildiğini, bu sürenin kısa olduğunun belirtilmesine karşılık sürenin uzatılmadığını, 29/6/2010 tarihinde de mahkemece karar verildiğini bu şekilde savunma hakkının kısıtlandığını, ayrıca yargılama süresince tutuklu kaldığını ve bunun 3 yıl sürdüğünü, bu sürenin makul olmadığından adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

20. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, tutukluluğun uzun sürdüğü şikayetinin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlali iddiasına yönelik olduğu görülmektedir. Başvurucu, tutuklu yargılanıyor olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş ise de, bu iddiaların özü, tutuklu yargılanıyor olması nedeniyle kişisel özgürlüğünden mahrum bırakıldığı hususu ile ilgilidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvurucunun bu iddiası kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

1. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığı Şikâyeti Yönünden

21. Başvurucu, uzun süre tutuklu kalması nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

23. Bu hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkeme'nin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

24. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çekişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapılıp yapılmadığı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, başvuru yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

25. Ancak başvurucu hali hazırda tahliye olmuş ya da hükümlü hale gelmiş ise bu takdirde serbest kalma ihtimali ortadan kalkmaktadır. Bu durumda talep, hukuka aykırılığın tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu tür ihlal iddiaları bakımından varsa olağan kanun yolları tüketildikten sonra gerekiyorsa bireysel başvuru yapılmalıdır.

26. Ne var ki başvurunun kabul edilebilmesi için ihlal iddiasına dayanak teşkil eden nihai işlem veya kararların 23/9/2012 tarihinden evvel kesinleşmemiş olmaları da gerekmektedir. Nihai işlem veya kararların anılan tarihten önce kesinleştikleri tespit edildiği takdirde ilgili şikâyetler bakımından başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Mahkemenin yargı yetkisine ilişkin bu tespitin bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında yapılabilmesi mümkündür. (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 32).

27. Kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibariyle de tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu “bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu” olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek AİHM, gerekse Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. AİHM, ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olan bir sanığın, söz konusu mahkûmiyet kararından sonraki tutulmasını Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü uyarınca “mahkûmiyet sonrası tutma” olarak değerlendirmekte ve tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır (Bkz. Solmaz / Türkiye, no. 27561/02, 16 Ocak 2007, §§ 23,24; Şahap Doğan / Türkiye, no.29361/07, 27 Mayıs 2010, § 26). Aynı yaklaşım Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından da benimsenmektedir. Kurul, 12 Nisan 2011 tarihli ve E. 2011/1-51, K. 2011/42 sayılı kararında, “hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmakla sanığın atılı suçu işlediği yerel mahkeme tarafından sabit görülmekte ve bu aşamadan sonra tutukluluğun dayanağı mahkûmiyet hükmü olmaktadır.” gerekçesiyle, temyizde geçen sürenin tutukluluk süresine dâhil edilmeyeceğine karar vermiştir.

28. Somut olayda başvurucu 12/1/2010 tarihinde Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesince tutuklanmış, ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet kararını verdiği 17/4/2012 tarihinde tutukluluk hali bu anlamda sona ermiştir. Kararla birlikte başvurucuya isnat olunan suç sabit görülerek 3 kez 3’ er yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmedilmiş, buna ilişkin karar ise 17/5/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

29. Başvurucunun tutukluluğa ilişkin şikâyetine konu olan kararın Anayasa Mahkemesinin yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce kesinleştiği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

30. Başvurucu, avukatının katıldığı 25/6/2010 tarihli celsede dosyadan fotokopi almak ve savunma hazırlamak için mahkemeden süre istediğini, 29/6/2010 tarihine kadar süre verildiğini, bu sürenin kısa olduğunun belirtilmesine karşılık sürenin uzatılmadığını,

29/6/2010 tarihinde de mahkemece karar verildiğini belirterek savunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

32. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak;

33. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

34. Savunmanın hazırlanması için gerekli zamana sahip olma hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen "meşru vasıta ve yollardan yararlanmak" kavramının kapsamındadır (AYM, E.1992/8, K.1992/39, K.T.16/6/1992). Bu hak gereğince sanığa ve müdafiine savunma için gerekli hazırlıkları yapabilecekleri zamanın verilmesi gerekmektedir.

35. Somut olayda, Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2009/340 sayılı dosyasında başvurucunun ilk kez katıldığı ve müdafisinin de bulunduğu 12/1/2010 tarihli celsede "savunmamı birkaç gün öncesinde almış olduğum iddianame ve eklerine bağlı olarak bir sonraki celsede savunma yapmak istiyorum" şeklinde beyanda bulunmuş, mahkeme başvurucunun bu talebi doğrultusunda savunmasını hazırlamak üzere bir haftadan fazla olmak üzere 20/1/2010 tarihli celseye kadar süre verilmiştir.

36. Duruşmada hazır bulunma hakkı adil muhakeme hakkının bir parçasıdır. Ancak, bu durumun istisnaları da bulunmaktadır. Bu tür durumlarda sanık hazır edilmeksizin yargılama yapılması adil muhakeme hakkını ihlal etmeyecektir. Örneğin duruşma tarihinin tebliğ edilmesi hususunda her türlü özen gösterilip başarılı olunmaması durumunda yargılamaya devam olunabilecektir. Böyle bir durumda, sanığın yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle ortaya çıkan imkânsızlığın ceza davasının yürütülmesini felce uğratma riski oluşmaktadır. Bundan dolayı delillerin yok olması, soruşturmanın zamanaşımına uğraması ve adaletin sağlanamaması tehlikesi ortaya çıkabilecektir (Bkz. Colozza/İtalya, B. No: 9024/80, 12/2/1985, § 27-29).

37. Yine sanığın yargılamadan haberdar olmasına rağmen yargılamadan kaçmak adına duruşmalarda hazır bulunmaktan kasten imtina ettiği durumlarda da yoklukta yargılamanın yapılması ve hüküm kurulması mümkün olabilecektir (bkz. Medenica/İsviçre, B. No: 20491/92, 14/6/2001, § 59; Sejdovic/İtalya, [BD], B. No: 56581/00, 1/3/2006, §§ 82-99).

38. Diğer bir istisna da feragat halidir. Sanık savunmasını yaptıktan sonra devam eden duruşmalar hakkında bilgi sahibi olmak şartıyla duruşmaya katılmaktan feragat edebilir. Feragat konusunda kişinin iradesi alenen ya da zımnen yansıtılmalı, hiçbir tereddüde yer bırakmayacak şekilde kesin olarak ortaya konulmalı, feragatin önemiyle orantılı asgari güvenceleri içermeli ve feragat önemli nitelikteki hiçbir kamu yararına aykırı olmamalıdır (Bkz. Sejdovic/İtalya, [BD], B. No: 56581/00, 1/3/2006, § 86). Feragatin açıkça belirtilmiş olması gerekmez, kişinin tutumundan da anlaşılabilir. Duruşma hakkında bilgi sahibi olan kişi duruşmaya katılmadığı zaman adil muhakeme hakkının ihlal edildiğinden bahsedilemez.

39. Ayrıca bazı usuli eksikliklerin tespit edilmesi halinde, yargılamanın bir bütün olarak "adil" olup olmadığı değerlendirilerek sonuca ulaşılması gerektiği de dikkate alınmalıdır. Hakkın özü, tarafların dosya içeriğine yanıt verebilecek durumda olmalarının sağlanmasıyla güvenceye alınmış olacaktır (Bkz. Walston (No 1)/Norveç, B. No: 37372/97, 3/6/2003, § 58).

40. Somut olayda başvurucu, savunmada bulunmak için kendisine yeterli süre verilmediğini başvuru formunda iddia etmiş ise de; 25/6/2010 tarihli duruşma tutanaklarından anlaşıldığı üzere; başvurucu vekilinin savunma hazırlamak ve dosyadan fotokopi almak için yönünde bir talepte bulunmadığı, müvekkili esasa ilişkin beyanda bulunmuş ise de kendisine de dosyayı yeni alması nedeniyle süre verilmesini istediği, başvurucu vekiline iddia makamının esas hakkındaki mütalaasına karşı nihai savunmalarını yapmak üzere 29/6/2010 tarihine kadar süre verildiği, bu aşamada verilen sürenin de yetersiz olduğuna ilişkin bir itirazının mahkemeye iletilmediği, 29/6/2010 tarihli karar celsesinde ise, sadece esasa ilişkin olarak böylesine kabarık ve içerikli bir dosyada üç gün gibi kısa bir zaman dilimi verilmiş olmasının adil yargılanmaya göre uygun olmadığının belirtilmiş olduğu, bununla birlikte ayrıntılı bir biçimde esasa ilişkin savunmada da bulunulduğu saptanmıştır.

41. Yapılan incelemede bozmadan sonra Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/270 sayılı dosyasında toplam 10 celse süren yargılamada başvurucunun 7/10/2011 tarihli ilk celsede hazır bulunduğu ve bozma ilamına karşı savunmada bulunduğu, bundan sonraki celselere ise katılmadığı, başvurucu vekilinin ise 14/11/2011 tarihli dilekçe ile müdafilik görevinden çekildiği ve bu durumun 29/11/2011 tarihli celsede tutanaklara geçirilmiş olduğu, celse günlerinin başvurucuya bildirildiği bu şekilde duruşma günlerinden haberdar olduğu, başvurucunun ve müdafisinin kendi istekleri ile bazı celselere ve hükmün açıklandığı oturuma katılmadıkları belirlenmiştir.

42. Yargılamanın yukarıda belirtilen tüm aşamaları dikkate alındığında başvurucuya iddianamede belirtilen suçlamalara karşı savunmasını hazırlamak üzere önce kendisine, bilahare de vekiline süre verildiği, başvurucu bozmadan önce yapılan yargılamada, iddia makamının 11/6/2010 tarihli celsede sunduğu esas hakkındaki mütalaasına karşı 25/6/2010 tarihinde 4 sayfadan ibaret yazılı olarak beyanda bulunduğu, başvurucu vekili ise dosyayı yeni alması nedeniyle mütalaaya karşı süre istediği ve bu sürenin verildiği 25/6/2010 tarihli celsede sürenin kısa olduğuna ilişkin her hangi bir beyanda bulunmadığı, sürenin kısa olduğunu belirttiği 29/6/2010 tarihli celsede ise ayrıntılı bir şekilde savunmada bulunduğu ve bunun da Yargıtay'ca kısmen dikkate alındığı ve dosyanın bozma sonrası yapılan yargılamaya da katılarak savunmada bulunduğu anlaşılmıştır. Başvurucu, adil yargılanma hakkını sınırlandırdığı iddiasıyla başkaca herhangi bir şikâyette bulunmamıştır. Bu durumda dava dosyası ve yargılama süreci bir bütün olarak incelendiğinde başvurucunun savunma haklarından yararlandırılmadığını gösteren bir bulguya da rastlanılmamıştır. Başvurucunun savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun "esasa ilişkin beyanlarını sunmak için yeterli süreye sahip olmaması nedeniyle savunma hakkının ihlal edildiği" ile ilgili şikâyeti yönünden başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Tutukluluk yönünden yapılan şikâyetler yönünden, “zaman bakımından yetkisizlik”,

2. Savunma hakkının kısıtlanması nedeniyle yargılamanın adil görülmediği iddiaları yönünden ise “açıkça dayanaktan yoksun olması”

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

7/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AHAT KÖK

B. No: 2013/3223 | Karar tarihi: 17.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/3223

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHAT KÖK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3223)

Karar Tarihi: 17/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : Ahat KÖK

Vekili : Av. Özlen ÖZERGİN SUYAKAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkındaki mahkûmiyet kararına ilişkin yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle Anayasanın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 9/5/2013 tarihinde Fethiye 4. Asliye Hukuk Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 7/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu hakkında, emniyeti suistimal suçlamasıyla Fethiye Cumhuriyet Başsavcılığının 31/12/2003 tarih ve 2003/1405 esas sayılı iddianamesi ile Fethiye 1. Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

6. Fethiye 1. Asliye Ceza Mahkemesi, 12/10/2009 tarih ve E.2004/14, K.2009/561 sayılı kararıyla, emniyeti suistismal suçundan başvurucunun 2 ay 10 gün hapis ve 400 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına hükmetmiştir.

7. Temyiz talebi süresinde yapılmadığından Yargıtay 15. Ceza Dairesinin 8/5/2012 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

8. Başvurucu, kendisine isnat edilen suçun işlendiği tarihte Türkiye'de bulunmadığını, bu nedenle suçu işlemesinin mümkün olmadığını, kaybettiği pasaportunu ele geçiren kimliği belirsiz kişilerce dava konusu suçun işlendiğini, bu hususlar araştırılmadan hakkında hüküm kurulduğunu belirterek 12/11/2012 tarihinde yargılamanın yenilenmesini talep etmiştir.

9. Fethiye 1. Asliye Ceza Mahkemesi, 22/1/2013 tarihli ek kararıyla "Mahkememizce sanığın yurt dışına giriş çıkış tarihleri gerekli kurumlardan araştırılmış ve yine mahkememizce yapılan yargılama öncesi bu durum tartışılıp gözetilerek karar verildiği sanık müdafiinin talebinin yargılamanın yenilenmesini gerektirir yeni bir talep olmadığı, daha önce yapılan yargılama öncesinde de bu husus tartışılıp karar verildiği…" gerekçesiyle yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine karar vermiştir.

10. Başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine ilişkin karara karşı yaptığı itiraz, kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle Fethiye Ağır Ceza Mahkemesinin 22/3/2013 tarih ve 2013/359 Değişik İş sayılı kararıyla reddedilmiştir.

11. Bu karar, başvurucu vekiline 11/4/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu 9/5/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı Mülga Türk Ceza Kanunu'nun "Emniyeti Suistimal" kenar başlıklı 508. maddesi.

14. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 321. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 9/5/2013 tarih ve 2013/3223 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, isnat edilen suçun işlendiği tarihte Türkiye'de bulunmadığını, bu nedenle suçu işlemesinin mümkün olmadığını, hatalı değerlendirmelerle yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

17. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

18. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

19. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

20. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, Fethiye 1. Asliye Ceza Mahkemesinin 12/10/2009 tarihli kararıyla başvurucunun emniyeti suistimal suçunu işlediği sabit görülerek mahkûmiyetine karar verildiği, bu karara ilişkin temyiz talebinin, süresinde yapılmadığı belirtilerek 8/5/2012 tarihinde Yargıtayca reddedildiği görülmektedir.

21. Başvurucu, suçun işlendiği tarihte Türkiye’de bulunmadığını, bu nedenle suçu işlemesinin mümkün olmadığını ileri sürerek 12/11/2012 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Mahkeme, ileri sürülen hususların yargılama aşamasında araştırıldığını ve kararda tartışıldığını, dolayısıyla yargılamanın yenilenmesini gerektirecek yeni bir durum olmadığını belirterek talebi 22/1/2013 tarihli ek kararla reddetmiştir. Bu karar yapılan itirazın reddedilmesiyle 22/3/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

22. Başvurucu, derece mahkemesince yargılamanın yenilenmesi isteminin reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmekte olup, iddiaların özü Mahkemenin hukuk kurallarını yorumlamada ve olayları değerlendirmede isabet edemediğine ilişkindir. Dolayısıyla başvuru bu haliyle kanun yolu incelemesi talebi niteliğinde olup, yargılamanın yenilenmesi talebiyle ilgili anılan Mahkeme kararlarının açıkça hukuka aykırı olarak kabul edilmesini gerektiren bir olgu tespit edilmemiştir.

23. Açıklanan nedenlerle, kanun yolu incelemesi talebi niteliğinde olan başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin, “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Serruh KALELİ ve Nuri NECİPOĞLU bu görüşe katılmamıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, Serruh KALELİ ve Nuri NECİPOĞLU’nun karşı oyları ve OY ÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına OY BİRLİĞİYLE,

17/9/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY

Olağanüstü kanun yollarından yargılamanın yenilenmesi başlıklı Ceza Muhakemeleri Kanunu’nun 311. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin yeni olaylar ve yeni deliller ortaya konulup da bunlar yalnız başına veya önceden sunulan delillerle birlikte göz önüne alındıklarında sanığın beraatini veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmünün uygulanması ile mahkum edilmesini gerektirecek nitelikte olması halini hükümlü lehine yargılanmanın yenilenmesi nedenlerinden saydığı görülmektedir.

Anayasa’nın 36. maddesinde yer alan hak arama özgürlüğü herkesin yargı mercileri önünde taraf sıfatı ile iddia ve savunmada bulunma ve adil biçimde yargılanma hak sahipliğini

mutlak koruma altına almıştır.

Anılan bu özgürlük, diğer temel hak ve özgürlüklerden de yararlanılmasını ve korunmasını temin eden bir güvencede sayıldığından, hak arama özgürlüğü kapsamının belirlenmesi için mahkeme kararlarının mutlak gerekçeli olması gereğini vurgulayan Anayasa'nın 141. maddesi ile birlikte düşünülmesi gerektiği açıktır.

İleri sürülen iddianın sonuca etkisi anlamında, her davanın kendi şartları yönünden farklı değerlendirilmelere tabi tutulabileceği koşulu yanında, mahkeme gerekçesi yazılan hükmün vazgeçilmezi ve uyuşmazlıkta adaletin nasıl tecelli ettirildiğini, değerlendirildiğini gösteren asli unsurudur.

Derece mahkemelerince yapılan hukuki değerlendirilmeler; davanın esasına ilişkin temel iddiaların kararda tartışıldığına açık bir yanıt vermeli ve takdirde ki bariz hata ya da keyfiyet şüphesini içermez nitelikli olmalıdır.

Başvuruya konu olgu ve olay, yargılanmanın yenilenmesine esas delilin bizatihi dava sonucuna etkisel yönden niteliği ve bu yönüyle gerekçeli kararda değerlendirilme şekli olduğu dikkate alındığında, karar gerekçesine etki eden bu husus, adil yargılanma hakkı kapsamında bireysel başvuruda mahkememizce mutlak surette ele alınmasını gerektirmekte olup, "iddianın özünün hukuk kuralının yorumlaması ve olayı değerlendirmede isabete ilişkin olduğu bu yönüyle kanun yolu inceleme talebi gibi değerlendirilmesi gerektiği ve bu nedenle de açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna" ilişkin bölüm karar düşüncesine katılınmamıştır.

Somut olay incelenecek olursa;

18.09.2003 tarihinde Türkiye'ye giriş yapan ve geldiği gün Antalya otogarında nüfus cüzdanı, ehliyet, cep telefonu ve parasını çaldıran başvurucunun 30.09.2003'de Türkiye'den 22.09.2003'de çıkarttığı yeni pasaport ile ayrıldığı, 16.11.2003 tarihinde kısa bir süre için, çalınan pasaport fotokopisi ibrazı ile adına kiralanan arabanın iade edilmemesi ve arama ile terk halde bulunması üzerine yapılan soruşturma sonucunda başvurucu hakkında açılan emniyeti suistimal davasında, suç tarihinde Türkiye'de olmadığı 15.07.2008'e kadar da hiç gelmediği savunması karşısında, davaya bakan mahkemenin Konya Valiliği Emniyet Müdürlüğüne yazdığı müzekkere ile sanığın 22.09.2003'de yeni bir pasaport alıp almadığı, aldı ise bunu öncekini kaybettiğinden dolayımı aldığı hususunun araştırılarak cevaplandırılması ve bir fotoğrafını istemiş verilen cevabi yazıda da davalı sanığa çalıntı nedeniyle böyle bir talep üzerine bir sene geçerli yeni bir pasaport verildiğini ve pasaport dosyasından taranmış bir fotoğrafı da ekleyerek cevap verildiği görülmektedir.

Dosyada sanığın suç tarihinde Türkiye'de olmadığını belirlemeye yarayacak savunmasını doğrulayan resmi yanıtın mevcudiyeti yanında, müştekice fotoğraftan yapılan teşhis karşısında suçun subut bulduğu nedeniyle sanık başvurucu hakkında 2 ay 10 gün hapis ve 400 TL adli para cezası ile hüküm kurulduğu anlaşılmaktadır.

Sanık vekili, Konya Emniyet Müdürlüğü'ne müracaat ile Fethiye Asliye Ceza Mahkemesi'ne verilmek üzere müvekkilinin Türkiye'ye yaptığı giriş çıkış kayıtlarını gösterir bir belge istemesi üzerine verilen 09.06.2011 tarihli 01.01.2002 -31.12.2011 tarihleri arasında yapmış olduğu giriş çıkış kayıtlarını gösterir belge ile de Fethiye 1. Asliye Ceza Mahkemesi'ne yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

Fethiye 1. Asliye Ceza Mahkemesi 2004/14 esas kayıtlı dosya ile baktığı bu müracaata

karşın, Muğla valiliği Emniyet Müdürlüğü'ne yazdığı müzekkere ile sanığın 01.01.2002 den itibaren yaptığı giriş çıkış kayıtlarının tespitini istediği ve başvurucu vekilinin elindeki kaydın aynısı, cevabın mahkemece de alındığı saptanmıştır.

Dava sonunda talebin reddine ilişkin mahkeme gerekçesinde;

"Sanığın yurtdışına giriş çıkış tarihleri gerekli kurumlardan araştırılması ve yine mahkememizce yapılan yargılama öncesi BU DURUM TARTIŞILIP GÖZETİLEREK karar verildiği, sanık vekilinin talebinin yargılamanın yenilenmesini gerektirir nitelikte olmadığı daha önce yapılan yargılama öncesinde de BU HUSUS TARTIŞILIP KARAR VERİLDİĞİ görülmekle talebin reddine karar vermek gerekmiştir" şeklinde bir ifade ile hüküm kurduğu görülmektedir.

Kısaca tekrar etmek gerekir ise, mahkememizce gerekçeli karar hakkı yönünden yapılacak bir değerlendirme de gerekçenin gözetileceği ve içeriğinin değerlendirileceği açıktır. Bu anlamda gerekçe; olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı göstermeli, hukuk düzenince talep konusunu özenle seçilmiş kelimeler ile aydınlatmaya yeterli, beklentiyi karşılayan bir yanıt içermelidir.

Somutlaştırıldığında, suç tarihinde Türkiye'de yoktum savunmasını karşılamak için yargılamanın yenilenmesi talep edilen mahkemeye sunulan yurtdışı-giriş çıkış kaydı dikkate alınarak bir kez daha yetkilisinden istenen bilgi mahkemeye ulaşmış, kayıt bilgileri incelendiğinde suç tarihinde Türkiye'de olmadığı sonucunu çıkaran Emniyetin cevabi yazısı savunmayı doğrulasa da, mahkemesince yargılamanın yenilenmesine konu delil önceki yapılan yargılamada tartışıldığı yönündeki bir gerekçe ile reddedilince, önceki karar gerekçesine yapılan atıf nedeniyle mahkumiyet hükmü kurulan gerekçeye bakılmak gerekmiştir.

Bu nedenle önceki karar ve gerekçesi gözetildiğinde ise; kararda,

Yargılama sürecinde mahkemenin sanığın savunması kapsamında araştırma yapmak amacı ile sorduğu soruya verilen cevapta, Türkiye'ye giriş yaptığı pasaportu çaldırdığı, yerine yenisini aldığı belirli iken hakkında Emniyeti suistimal suçunu sabit bulduğu nedeniyle kurduğu ceza hükmünün gerekçesinde, suç tarihinde Türkiye'de bulunmamasına karşın suçu nasıl işlemiş sayıldığının şüpheden soyutlanmış adalet duygusunu iknaya ve açıkca anlaşılmasına yarayacak, savunmayı karşılayacak bir yanıt bulunmamaktadır.

Yargılama sürecinde, davada taraf müştekinin fotoğraftan teşhis delili ile mahkemece sonuca ulaşıldığı anlaşılan karar ve gerekçesi, bizatihi dava sonucuna etkili bir niteliği olduğu anlaşılan, suçsuzluk şüphesini yoğunlaştıran yargılamanın yenilenmesi talebine konu resmi belge niteliğindeki delilinin nasıl değerlendirildiğini izah etmekten uzaktır. Kaldı ki ne önceki mahkumiyet ne de sonraki başvuruya konu red karar gerekçesinde sanığın Türkiye'de bulunmamasına ilişkin tartışılmış bir değerlendirme bulunmamaktadır.

O halde, Fethiye 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2004/14 Esas, 2005/561 Karar sayılı ek kararı ile atıf yaptığı başvuru hakkında hükme esas 12.10.2009 tarihli karar, hak arama özgürlüğü kapsamında adil yargılanma hakkının alt unsurlarından olan gerekçeli karar hakkını, yukarıda izah edilen Anayasal nedenlerle takdirde hata ve keyfilik içermek suretiyle ihlal etmiştir.

Anılan nedenler ile çoğunluk kararına katılınmamıştır.

Başkan Serruh KALELİ

KARŞI OY YAZISI

Başvurucu, isnat edilen suçun işlendiği tarihte Türkiye'de bulunmadığını, bu nedenle suçu işlemesinin mümkün olmadığını, hatalı değerlendirmelerle yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Başvurucu hakkında emniyeti suistimal suçundan mahkemece mahkumiyet kararı verilmiş, temyiz talebi, süresinde yapılmadığından karar kesinleşmiştir.

Başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebi, mahkemece reddine karar verilmiş, buna ilişkin karara karşı yapılan itiraz, kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

Başvurucunun suç tarihinde Türkiye'de olmadığına ilişkin belgeye dayanarak, suç tarihinden önce kaybettiği söylenen pasaportla birlikte, yeniden çıkarılan pasaport ya da pasaportların, nüfus cüzdanı ya da cüzdanların çıkarılıp çıkarılmadığı, buna yönelik belgelerin resmi makamlara müracaatta ya da seçim gibi olgularda kullanılıp kullanılmadığı, başvurucunun başka ülke vatandaşı olduğu dikkate alınarak yabancı ülke pasaportu ile Türkiye'ye giriş yapıp yapmadığı hususları ile birlikte değerlendirilmemesi başlı başına adil yargılanma hakkının ihlali sonucunu doğuracağından, çoğunluğun başvurunun kabul edilemez olduğuna yönelik karara katılamadım.

Üye Nuri NECİPOĞLU

HATİCE GİZEM DAĞCI VE SEVİN GÜL DAĞCI

B. No: 2013/3438 | Karar tarihi: 17.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/3438

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HATİCE GİZEM DAĞCI VE SEVİN GÜL DAĞCI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3438)

Karar Tarihi: 17/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Recep BENLİ

Başvurucular : 1) Hatice Gizem DAĞCI

2) Sevin Gül DAĞCI

Vekilleri : Av. Onur KORKMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, babaları olan İslam Dağcı'nın 7/7/2012 tarihinde aracıyla geçirmiş olduğu trafik kazası sonucu yaşamını yitirdiğini, olayla ilgili olarak diğer aracı kullanan şüpheli M.Y. hakkında Cumhuriyet Savcılığınca etkili bir soruşturma yürütülmeden "kovuşturmaya yer olmadığı" kararı verildiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/5/2013 tarihinde Antalya 8. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 30/4/2014 tarihinde başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 33. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca, kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formunda ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvuruculaların babası olan İslam Dağcı, 7/7/2012 tarihinde sevk ve idaresindeki aracıyla Manavgat istikametinden Akseki istikametine doğru ilerlerken karşı yönden gelmekte olan M.Y.'nin sürücülüğünü yaptığı araçla çarpışması sonucu yaralanmış ve Akseki Devlet Hastanesinde tedavi görmekte iken hayatını kaybetmiştir.

6. Akseki Cumhuriyet Başsavcılığınca olayla ilgili olarak aynı gün başlatılan soruşturma kapsamında Antalya Adli Tıp Grup Başkanlığında yapılan klasik otopsi işlemi sonucunda ölümün trafik kazası sonucu genel vücut travmasına bağlı sternum, yaygın kaburga ve etraf kırıkları ile birlikte göğüs içi kalp ve çoklu büyük damar yaralanması, batın içi organ harabiyeti ve iç kanama sonucu meydana geldiği anlaşılmıştır.

7. 7/7/2012 tarihli trafik kazası tespit tutanağında, başvuruculaların babası olan İslam Dağcı'nın sevk ve idaresindeki aracın karşı yönden gelen aracın kullandığı yol şeridine girmesi sonucu kazanın meydana geldiği ve 'şeride tecavüz etme' kuralını ihlal ettiği belirtilerek ölenin kazada asli kusurlu olduğu saptanmıştır.

8. M.Y. 7/7/2012 tarihinde alınan ifadesinde, 'Konya istikametinden Alanya istikametine doğru aracıyla gitmekte iken Akseki yol ayırımını yaklaşık 10 km geçtikten sonra karşı yönden gelmekte olan bir aracın kendi şeridine geçerek üzerine doğru geldiğini ve kafa kafaya çarpıştıklarını, gözünü açtığında hastanede olduğunu' söylemiştir.

9. Başvurucular Akseki Cumhuriyet Başsavcılığında verdikleri ifadelerinde, kaza tespit tutanağında sadece babalarına kusur verilmesi nedeniyle kusur tespitini kabul etmediklerini, Adli Tıptan rapor alınması gerektiğini beyan etmişlerdir.

10. Olay yerinde yapılan keşif sonucu hazırlanan bilirkişi raporunda ve Ankara Adli Tıp Grup Başkanlığı Trafik İhtisas Dairesince hazırlanan raporda İslam Dağcı'nın şerit ihlali yaparak karşı yönden gelen aracın şeridinde kazaya neden olması nedeniyle asli kusurlu olduğu, M.Y.'nin ise meydana gelen olayda kusurunun bulunmadığı belirtilmiştir.

11. Cumhuriyet Başsavcılığınca 2012/458 sayılı dosya üzerinden yürütülen soruşturma sonucunda verilen 24/9/2012 tarih ve 2012/366 sayılı kararda 'Kaza tespit tutanağı, mahallinde yapılan keşfe esas bilirkişi raporu, Ankara Adli Tıp Grup Başkanlığı Trafik İhtisas Dairesince düzenlenen rapor ve tüm evrak kapsamı dikkate alındığında şüpheli M.Y'ye atılı taksirle ölüme neden olma suçu yönünden kusur yokluğu, trafik güvenliğini tehlikeye sokmak suçu yönünden suçun işlendiğine dair delil bulunmadığı, alkol veya uyuşturucu maddenin etkisi altındayken araç kullanma suçu yönünden ise şüphelinin alkollü olmadığının doktor raporu ile tespit edilmesi ve uyuşturucu madde etkisi altında olduğuna ilişkin delil bulunmaması' gerekçe gösterilerek, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

12. Başvurucular tarafından bu karara itiraz edilmesi üzerine, Alanya 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/11/2012 tarih ve 2012/947 Değişik İş sayılı kararında 'Dosyadaki bilgi ve belgelere göre verilen kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararda yasa ve yönteme aykırı bir yön görülmediği' gerekçesine dayanılarak itiraz reddedilmiş ve bu karar başvuruculara

16/4/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucular, 15/5/2013 tarihli dilekçeleri ile 30 gün içinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

13. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar" kenar başlıklı 172. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verir. Bu karar, suçtan zarar gören ile önceden ifadesi alınmış veya sorguya çekilmiş şüpheliye bildirilir. Kararda itiraz hakkı, süresi ve mercii gösterilir."

14. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Taksirle öldürme" kenar başlıklı 85. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

15. 5237 sayılı Kanun'un 'Trafik güvenliğini tehlikeye sokma' kenar başlıklı 179. maddesi şöyledir:

"(1) Kara, deniz, hava veya demiryolu ulaşımının güven içinde akışını sağlamak için konulmuş her türlü işareti değiştirerek, kullanılamaz hale getirerek, konuldukları yerden kaldırarak, yanlış işaretler vererek, geçiş, varış, kalkış veya iniş yolları üzerine bir şey koyarak ya da teknik işletim sistemine müdahale ederek, başkalarının hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından bir tehlikeye neden olan kişiye bir yıldan altı yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kara, deniz, hava veya demiryolu ulaşım araçlarını kişilerin hayat, sağlık veya malvarlığı açısından tehlikeli olabilecek şekilde sevk ve idare eden kişi, iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle ya da başka bir nedenle emniyetli bir şekilde araç sevk ve idare edemeyecek halde olmasına rağmen araç kullanan kişi yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 17/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 15/5/2013 tarih ve 2013/3438 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

17. Başvurucular, trafik kazasının nasıl meydana geldiği hususunda gerekli teknik araştırmalar yapılmadan kazaya karışan şüpheli M.Y.'nin beyanları esas alınarak kaza tespit tutanağı tanzim edildiğini, Ankara Adli Tıp Grup Başkanlığı raporunda bu kaza tespit tutanağına itibar edilerek ölenin tam kusurlu olduğunun tespit edildiğini, savcılık makamınca şüpheli M.Y.'ye ait aracın hızına ilişkin bir inceleme yapılmadığını, kazanın oluş şekline ilişkin tanık beyanlarının alınmadığını, yeniden tarafsız bir bilirkişi heyetiyle beraber keşif yapılarak yeni bir rapor alındıktan sonra karar verilmesi gerektiğini, eksik incelemeye dayalı bir soruşturma sonunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesinin Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan hak arama hürriyetini ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

18. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurunun; trafik kazası sonucu meydana gelen ölüm olayında yeterince ve etkili bir soruşturma yapılmaması ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların gerçekliğinin hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu nedenle başvurucunun tüm iddiaları Anayasa'nın 17. maddesi ile ilişkili görülerek bu kapsamda değerlendirilmiştir.

19. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkraları uyarınca, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddia eden kişilere Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı tanınmıştır.

20. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

21. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ...açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

22. 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenlerin bireysel başvuru hakkına sahip oldukları kurala bağlanmıştır. Yaşam hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişiler açısından bu hakka yönelik bir başvuru ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle mağdur olan ölen kişilerin yakınları tarafından yapılabilecektir. Başvurucular, başvuru konusu olayda ölen kişinin çocuklarıdır. Bu nedenle başvuru ehliyeti açısından bir eksiklik bulunmamaktadır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 41).

23. Bütün diğer haklar için bir temel oluşturan yaşam hakkı, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmış ve bu maddede belirlenen istisnalar dışında hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemeyeceği belirtilmiştir. Devletin yaşam hakkına saygı gösterme yükümlülüğü öncelikle kamu otoritelerinin yaşam hakkına müdahale etmemelerini, yani maddede belirtilen istisnalar dışında kişilerin ölümüne neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin yaşam hakkından kaynaklanan negatif ödevidir. Yaşam hakkına saygı, ikinci olarak devletin üçüncü kişilerden gelecek tehlikelere karşı bireylerin hayatını korumasını gerektirir. Bir kimsenin hayatına yönelik çok özel ve ciddi bir tehdidin varlığı kanıtlanmışsa, devletin bu tehdide karşı bireyin hayatını korumak için makul tedbirleri alması gerekir. Bu, yaşam hakkından kaynaklanan devletin pozitif yükümlülüğüdür. Bir ölüm meydana gelmişse, devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında ölümün nedenlerini soruşturma ve sorumluları tespit ederek cezalandırma ödevi de vardır. Bu usul yükümlülüğünün gerektiği şekilde yerine getirilmemesi halinde devletin negatif ve pozitif yükümlülüklerine gerçekten uyup uymadığı tespit edilemez. Bu nedenle, devletin bu madde kapsamındaki negatif ve pozitif yükümlülüklerinin güvencesini, soruşturma yükümlülüğü oluşturmaktadır (B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 29).

24. Bireyin, bir devlet görevlisi ya da özel bir kişi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin

savunulabilir bir iddiasının bulunması halinde, Anayasa'nın 17. maddesi, "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmi bir soruşturmanın yapılmasını gerektirir (B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30).

25. Ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için, soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölümü aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Soruşturmada ölüm olayının nedenini veya sorumlu kişilerin ortaya çıkarılması imkânını zayıflatan bir eksiklik, etkili soruşturma yürütme kuralıyla çelişme riski taşır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 57). (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Hugh Jordan/Birleşik Krallık, 24746/94, 4/5/2001, § 109; Dink/Türkiye, 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09 ve 7124/09, 14/9/2010, § 78).

26. Yürütülecek ceza soruşturmalarının etkinliğini sağlayan hususlardan biri de, ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için bu sürece gerekli olduğu ölçüde katılımlarının sağlanmasıdır.

27. İhmal nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin davalar açısından farklı bir yaklaşımın benimsenmesi gerekir. Buna göre, yaşam hakkının veya fiziksel bütünlüğün ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise, 'etkili bir yargısal sistem kurma' yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 59. Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Vo/Fransa[BD], 53924/00, 8/7/2004, § 90; Calvelli ve Ciglio/İtalya, 32967/96, 17/1/2002, § 51).

28. Diğer taraftan, etkili bir başvurudan söz edebilmek için, başvuru yolunun sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp, bu yolun uygulamada fiilen de etkili olması ve başvurulan makamın ihlal iddiasının özünü ele alma yetkisine sahip bulunması gerekir. Başvuru yolunun bir hak ihlali iddiasını önleyebilme, devam etmekteyse sonlandırabilme veya sona ermiş bir hak ihlalini karara bağlayabilme ve bunun için uygun bir giderim (tazminat) sunabilmesi halinde ancak etkililiğinden söz etmek mümkün olabilir. Yine, vuku bulmuş bir hak ihlali iddiası söz konusu olduğunda, tazminat ödenmesinin yanı sıra sorumluların ortaya çıkarılması bakımından da yeterli usuli güvencelerin sağlanması gerekir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Ramirez Sanchez/Fransa, 59450/2000, 4/7/2006, §§ 157, 160; Aksoy/Türkiye, 21987/93, 18/12/1996, § 95).

29. Somut olayda başvurucular, yürütülen soruşturmanın yetersiz olduğunu, sadece kazaya karışan araç sürücüsünün beyanlarına itibar edilerek kusur durumunun belirlendiğini, babalarının tam kusurlu kabul edilmesi nedeniyle verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla, haklarını mahkeme önünde arama imkânını kaybettiklerini iddia etmişlerdir.

30. Bireylerin cezai sorumluluklarının kapsamının belirlenmesine yönelik hukuki sorunların incelenmesi kural olarak Anayasa Mahkemesinin yetkisi kapsamında olmayıp, suçluların tespiti ve cezalandırılması derece mahkemelerin görev ve yetkisindedir. Ancak yukarıda belirtilen yaşam hakkına yönelik müdahaleleri soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediği Mahkemece incelenmelidir.

31. Savcılığın sonuç kararı bu açıdan değerlendirildiğinde; ölenin 7/7/2012 tarihinde sevk ve idaresindeki aracıyla Manavgat istikametinden Akseki istikametine doğru ilerlerken karşı yönden gelmekte olan bir araçla çarpışması sonucu yaralandığı ve hastanede tedavi görmekte iken hayatını kaybettiği, aynı gün savcılık makamınca 'taksirle öldürme' suçundan

dolayı soruşturma başlatılıp klasik otopsi işlemi yapılarak kişinin kesin ölüm sebebinin belirlendiği, olay yerinde keşif yapılarak kusur durumunun tespit edildiği, başvuruculaların talebi üzerine Adli Tıp Grup Başkanlığı Trafik İhtisas Dairesinden rapor alındığı, soruşturmanın makul sürede tamamlandığı ve şüpheliye kusur izafe edilemediğinden kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği, bu bağlamda gerekli delillerin toplanarak soruşturmanın makul sürede tamamlandığı ve başvuruculaların soruşturmaya etkin bir şekilde katıldıkları görülmüştür.

32. Buna göre başvuru dosyasında oluşa ilişkin belge ve bilgiler dikkate alındığında, kusur durumunun tespitine yönelik soruşturmanın yetersiz olduğundan ve kararın somut kanıtlarla çelişecek biçimde ve açıkça hukuka aykırılık oluşturacak şekilde gerekçesiz ve keyfi verildiğinden söz edilemeyeceği gibi, bu konuda ihmali bir davranış veya yetkililere yüklenebilecek bir eksikliğin de saptanmadığı görülmüştür. Dolayısıyla, kişinin yaşam hakkının korunması kapsamında yürütülen cezai soruşturmanın etkisiz olduğuna ilişkin bir sonuca varılmasını gerektirecek bir husus tespit edilememiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle, Cumhuriyet Savcılığınca yürütülen soruşturma sonucunda verilen karar nedeniyle başvuruculaların yaşam hakkına yönelik bir ihlal açıkça tespit edilmediğinden, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun, “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına, 17/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MİTHAT BAKİKUŞAĞI

B. No: 2013/4682 | Karar tarihi: 17.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/4682

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MİTHAT BAKİKUŞAĞI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/4682)

Karar Tarihi: 17/9/2014

R.G. Tarih-Sayı: 5/11/2014-29166

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat ŞEN

Başvurucu : Mithat BAKİKUŞAĞI

Vekili : Av. Özel EROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve hapis cezasının kalan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infaz edilmesi talebinin hakkında devam eden üst sınırı yedi yıl ve üzeri hapis cezasını gerektiren bir suçtan kovuşturma olduğundan bahisle reddedilmesi nedeniyle eşitlik ilkesinin ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliye talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/6/2013 tarihinde Balıkesir Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 26/2/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, başvuru tarihinde Balıkesir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır.

6. Başvurucu, 5/4/2012 tarih ve 6291 sayılı Kanun ile 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'a eklenen 105/A maddesi kapsamında Balıkesir İnfaz Hâkimliğinden, cezasının koşullu salıverme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

7. Anılan talebe istinaden hazırlanan Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının 2/5/2013 tarih ve 2013/1873 sayılı "Değerlendirme Raporu" ve Disiplin Kurulu Başkanlığının 2/5/2013 tarih ve 2013/845 sayılı "İyi Hal Tespiti Görüş Bildirme Kararı"nda başvurucunun açık ceza infaz kurumlarına ayrılma koşullarını taşımadığı, bu sebeple talebinin kabulünün mümkün olmadığı görüşü İnfaz Hâkimliğine gönderilmiştir.

8. İnfaz Hâkimliği 2/5/2013 tarih ve E.2013/905, K.2013/899 sayılı kararı ile başvurucunun talebini reddetmiştir. Gerekçe şöyledir:

"6291 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesiyle 5275 sayılı Kanuna eklenen 105/A-(1-2) maddesine göre bir hükümlü hakkında cezasının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle karar verilebilmesi için ön koşulun açık ceza infaz kurumlarına ayrılma şartlarını taşıyor olması gerektiği,

Ancak hükümlü hakkında, İstanbul 8. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2012/13 Esas sayılı dosyası üzerinden yapılan yargılama sonucunda 5411 sayılı Kanunun 160/1. maddesinde altı yıldan oniki yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile yaptırıma bağlanan zimmet suçundan anılan Mahkeme'nin 12/06/2012 tarih ve 2012/13 Esas 2012/36 sayılı kararı ile 4 yıl 2 ay hapis ve 1.360,00 TL Adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği, hükümlü hakkında verilen bu mahkumiyet hükmünün Yargıtay aşamasında olup henüz kesinleşmediği,

Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliğinin 8/2-b maddesine göre "Haklarında üst sınırı yedi yıldan az olmayan başka bir suçtan soruşturma veya kovuşturması devam etmekte olanlar ile üst sınırı yedi yıldan az olmayan bir suçtan henüz kesinleşmemiş mahkûmiyet kararı bulunanların bu durumları devam ettiği sürece açık kurumlara ayrılamayacakları" bilinmekle, hükümlünün bu tarih itibariyle açık ceza infaz kurumlarına ayrılma koşullarını taşımadığı anlaşıldığından, hükümlünün talebinin reddi ile…"

9. Başvurucunun anılan karara karşı yaptığı itiraz Balıkesir 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/5/2013 tarih ve 2013/438 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir. İtiraz mercii benzer gerekçelere dayanmıştır.

10. Karar, başvurucuya 22/5/2013 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu 21/6/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. 5275 sayılı Kanun'un 14. maddesinin (4) numaralı fıkrasının tamamının veya belirli

bölümlerinin iptaline karar verilmesi istemiyle Anayasa Mahkemesine itiraz başvurusunda bulunulmuş ve Mahkemenin, 9/4/2014 tarih ve E.2014/26, K.2014/78 sayılı kararı ile 5275 sayılı Kanun'un 14. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan "…veya soruşturma konusu olan suçun kanunda öngörülen cezasının üst sınırı yedi yıldan az olmayan bir başka suçtan soruşturması veya böyle bir suçtan tutuksuz yargılaması devam etmekte…" ibaresinin iptaline karar verilmiştir. Kararın gerekçesi 23/5/2014 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

12. Başvurucu, anılan iptal kararından sonra 22/4/2014 tarihinde Balıkesir İnfaz Hâkimliğinden tekrar cezasının koşullu salıverme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

13. İnfaz Hâkimliği, 24/4/2014 tarih ve E.2014/706, K.2014/703 sayılı kararı ile anılan iptal kararı sonrası başvurucunun önceki açık ceza infaz kurumlarına ayrılma talebinin reddine dair verilen kararın gerekçesinin ortadan kalktığını belirterek başvurucunun talebinin kabulü ile tahliyesine ve cezasının koşullu salıverilme tarihi olan 7/6/2014 tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına karar vermiştir.

14. Bu kapsamda, başvurucu 24/4/2014 tarihinde Sındırgı A Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan tahliye edilerek denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması için Bandırma Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne gönderilmiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 6291 sayılı Kanun ile 5275 sayılı Kanun'a eklenen 105/A maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla;

a) Açık ceza infaz kurumunda cezasının son altı ayını kesintisiz olarak geçiren,

b) Çocuk eğitimevinde toplam cezasının beşte birini tamamlayan,

koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hükümlü hakkında hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak, infaz hâkimi tarafından karar verilebilir."

16. Anayasa Mahkemesinin 9/4/2014 tarih ve E.2014/26, K.2014/78 sayılı iptal kararı öncesi 5275 sayılı Kanun'un 14. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

" Açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerden kınamadan başka bir disiplin cezası alanlar ve hükümlü oldukları suçtan başka bir fiilden dolayı haklarında tutuklama kararı veya soruşturma konusu olan suçun kanunda öngörülen cezasının üst sınırı yedi yıldan az olmayan bir başka suçtan soruşturması veya böyle bir suçtan tutuksuz yargılaması devam etmekte olanlar ile yaş, sağlık durumu, bedensel veya zihinsel yetenekleri bakımından çalışma koşullarına uyum sağlayamayacakları saptananlar, kurum yönetim kurulunun kararı ile kapalı ceza infaz kurumlarına geri gönderilirler. Bu karar, infaz hâkiminin onayına sunulur."

17. Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği'nin 8. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kapalı kurumda hükümlü olup, işlediği iddia olunan başka bir suçtan dolayı haklarında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 100 üncü maddesine göre tutuklama kararı verilenler, bu durumları devam ettiği sürece açık kurumlara ayrılamaz."

18. Anılan Yönetmeliğin 8. maddesinin (2) numaralı fıkrasının 4/6/2014 tarih ve 29020 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan değişiklik öncesi hali şöyledir:

"(2) Kapalı kurumda hükümlü olup;

(…)

b) Haklarında üst sınırı yedi yıldan az olmayan başka bir suçtan soruşturma veya kovuşturması devam etmekte olanlar ile üst sınırı yedi yıldan az olmayan bir suçtan henüz kesinleşmemiş mahkûmiyet kararı bulunanlar,

bu durumları devam ettiği sürece açık kurumlara ayrılamaz.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 17/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/2/2014 tarih ve 2013/4682 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin yürürlüğe girmesi ile koşullu salıverme tarihine bir yıl ve daha az süresi kalan hükümlülerin denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle hapis cezasının infazının cezaevi dışında gerçekleşmesinin mümkün hale geldiğini, kendi cezasının da 29/4/2013 tarihinde bir yılın altına düştüğünü, ancak denetimli serbestlikten yararlanma talebinin hakkında devam eden üst sınırı yedi yıl ve üzeri hapis cezasını gerektiren bir suç nedeniyle kovuşturma olduğundan bahisle reddedildiğini, benzer durumda olan başka hükümlünün talebinin ise kabul edildiğini, ayrıca hakkında kesin bir hüküm olmadan denetimli serbestlik tedbirinden yararlandırılmamasının kişiyi suçlu kabul etmek olduğunu belirterek Anayasa'nın 10. ve 38. maddesinde tanımlanan eşitlik ilkesi ve masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüş ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanarak tahliyesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

21. Başvurunun konusu, infaz aşamasında denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmanın ön şartı olan açık ceza infaz kurumuna ayrılmanın "haklarında üst sınırı yedi yıldan az olmayan başka bir suçtan soruşturma veya kovuşturması devam etmekte olanlar ile üst sınırı yedi yıldan az olmayan bir suçtan henüz kesinleşmemiş mahkûmiyet kararı bulunanlar" açısından sınırlandırılmasıdır. Dolayısıyla, incelenmesi gereken sorun infaz şekline ilişkin yapılan düzenlemelerin ve bunların sonuçlarının değerlendirilmesidir.

22. 5/4/2012 tarih ve 6291 sayılı Kanun ile 5275 sayılı Kanun'a eklenen 105/A maddesi cezaların infazına ilişkin olarak belirli şartlar altında koşullu salıverme tarihinden bir yıl önce hükümlüleri denetimli serbestlik tedbirinden yararlandırarak bazı yükümlülükler altında erken tahliyesini öngörmektedir. Bu kapsamda anılan madde hükümlerinin uygulaması hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacağı sürenin belirlenmesi açısından önemlidir.

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), hükümlü olup olmadığına bakılmaksızın herkesin Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında kişi özgürlüğü ve güvenliğine sahip

olduğunu, bunun da 5. maddenin birinci fıkrasında belirlenen istisnalar dışında özgürlükten yoksun bırakmama veya yoksun bırakmanın devamının engellenmesi ve uygun olduğu ölçüde tutuklama veya gözetim altına alınma durumlarında 5. maddenin (2), (3) ve (4) fıkralarının sağladığı çeşitli koruma mekanizmalarının sağlanması anlamına geldiğini belirtmiştir. Hükümlülerin infaz rejimi kapsamında yararlandıkları koşullu salıverme gibi cezanın infazının ceza infaz kurumları dışında gerçekleştirilmesine dair bir uygulama da Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında değerlendirilmiştir (Bkz. Weeks/Birlesik Krallık, B.No. 9787/82, 2 Mart 1987, § 40).

24. Bakanlık görüş yazısında, denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına dair hususun kişinin ceza infaz kurumunda kalacağı süreyi belirlemede etkili olacağı gözeterek başvurucunun şikâyetinin Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı çerçevesinde incelenmesinin gerektiğini belirtmiştir.

25. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

26. Bu çerçevede hükümlülerin, ceza infaz kurumlarında kalacağı süreyi doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen durumların Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Başvurucunun şikâyet biçimi dikkate alındığında, Anayasa'nın 10. ve 38. maddesinde tanımlanan eşitlik ilkesi ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğine dair iddialarının özü, hakkında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanamaması nedeniyle ceza infaz kurumunda kalacağı sürenin kendisiyle aynı süre hapis cezası alan mahkûmlara göre daha fazla olması hususu ile ilgili olduğundan başvurucunun bütün iddiaları aşağıda kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

27. Anayasa'nın 19. maddesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; … halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz."

28. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 5. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

(a) Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkûmiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;

…"

29. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı halinde söz konusu olabilir (B.No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

30. Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ilk istisnası "Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine

getirilmesi” olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararlarının sonucu olarak hapis cezası veya güvenlik tedbirlerinin uygulanması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali kabul edilmeyecektir. Diğer taraftan “suç şüphesine bağlı tutma” kapsamında olan durumdan farklı olarak anılan istisna “bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutmayı” ifade etmektedir. (Benzer kararlar için bkz. B.No: 2012/338, 2/7/2013, § 41, B.No: 2014/912, 6/3/2014, § 70).

31. “Bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutma”nın infazına ilişkin uygulamaların da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında kalıp kalmayacağı anılan meşru sınırları belirlemek için elzemdir.

32. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa’nın 19. maddesi ve AİHS’nin 5. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte herkesin, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olması ve bu hakka getirilebilecek sınırlamaların ayrıntılı olarak madde metinlerinde belirtilmesi, “keyfi bir biçimde” bu haktan kimsenin mahrum bırakılmamasını amaçlamaktadır. Yetkili bir mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve ceza infaz kurumunda tutma süresi de bu hak kapsamında değerlendirilmelidir. Ceza mahkemelerinin kararına uygun hareket edilmesi de hakkın korunması açısından bir zorunluluktur. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına uygun olması Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi ve AİHS’nin 5. maddesi birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında güvence altına alınmıştır.

33. Diğer taraftan, Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi ve AİHS’nin 5. maddesi birinci fıkrasının (a) bendi bir mahkûmun af yasasından ya da erkenden şartla tahliye veya kesin tahliye durumlarından yararlanması gibi hususları güvence altına almamaktadır (Mouesca/Fransa, B.No.:52189/99, 18/10/2001, İrfan Kalan/Türkiye, B.No. 73561/01, 2/10/2001, Çelikkaya/Türkiye (kabul edilebilirlik hakkında karar), B.No: 34026/03, 1/6/2010, § 60, Alican Demir/Türkiye, B.No: 41444/09, 25/2/2014, § 89). Ancak AİHM, ulusal mahkemelerin, bu tür bir tedbirden faydalanmak için kanunda belirtilen koşulları yerine getiren herkese, herhangi bir takdir yetkileri bulunmadan, bu tedbiri uygulamakla yükümlü olmaları halinde durumun farklı olacağını belirtmektedir (Del Rio Prada/İspanya [BD], B.No: 42750/09, 10/7/2012, § 126, Hıdır Durmaz/Türkiye (No. 2), B.No. 26291/05, 12/7/2011, § 26). AİHM’in yukarıda belirtilen Alican Demir/Türkiye kararında, şartla tahliyenin süre ve iyi hale ilişkin şartları gerçekleştikten sonra hâkimin şartla tahliyeye karar vermekle yükümlü olduğunu ve bu kapsamda hâkimin görevi bu koşulların bir araya gelip gelmediğini incelemekle sınırlı olup tahliyenin uygun olup olmadığını değerlendirme imkânına sahip olmadığını ve dolayısıyla hâkimin takdir yetkisinin bulunmadığını belirtmiştir. Bu çerçevede şartla tahliyeye kadar olan sürenin hesaplanmasını AİHS’in 5. maddesi birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında incelemiştir (Alican Demir/Türkiye, §§ 91-92).

34. Yukarıda belirtilen ilkeler temelinde başvuru konusu olaya ilişkin her türlü değerlendirmeden önce başvurucunun, mahkûmiyetine ilişkin hukuki bir temelin olmadığına dair herhangi bir iddiasının olmadığını ortaya koymak gerekmektedir. Başvurucu, hakkındaki hapis cezasının 5275 sayılı Kanun’un 105/A maddesi kapsamında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilmesi talebinin reddedilmesinden şikâyetçi olmuştur.

35. 6291 sayılı Kanun ile 5275 sayılı Kanun’a eklenen 105/A maddesi, hükümlülerin dış

dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla şartla tahliyelerine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi halinde, cezalarının şartla tahliye tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hükümlü hakkında hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak, infaz hâkimi tarafından karar verilebileceğini hükme bağlamaktadır. Sonuç olarak anılan maddenin, hükümlülerin ceza infaz kurumunda geçirecekleri süreyi kısalttığı açıktır.

36. Hükümlülerin denetimli serbestlik tedbirlerinden yararlanmaları anılan madde uyarınca bazı şartlara bağlanmıştır. Hükümlülerin açık ceza infaz kurumuna ayrılması için gereken şartlardan biri hükümlü hakkında üst sınırı yedi yıl ve üzeri hapis cezasını gerektiren başka bir suça ilişkin soruşturma veya kovuşturma olmaması ile üst sınırı yedi yıldan az olmayan bir suçtan henüz kesinleşmemiş mahkûmiyet kararı bulunmamasıdır. Aksi takdirde hükümlünün açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartı gerçekleşmediğinden açık ceza infaz kurumuna ayrılamadığı gibi denetimli serbestlik tedbirinden de yararlanamayacaktır.

37. Hükümlülerin denetimli serbestlik tedbirinden yararlanarak koşullu salıverme tarihinden önce serbest kalmasının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinin güvencesinde olup olmadığının tespitinde denetimli serbestlik tedbirinde infaz hâkiminin takdir yetkisi olup olmadığı belirlenmesi gerekir.

38. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi infaz hâkiminin takdir yetkisi ve belirlenecek yükümlülükler çerçevesinde hükümlülerin infaz rejiminin şeklini belirleyip cezalarının bir kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak ceza infaz kurumu dışında geçirmelerini sağlamaktadır. Anılan kural uyarınca, hükümlünün talebi ve kanuni şartlar oluşmuş olsa dahi infaz hâkimi tedbirin uygulanması talebini reddedebilecektir. Dolayısıyla bütün hükümlüler için Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hapis cezasının tamamının veya bir kısmının denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması suretiyle infaz edilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Başka bir ifade ile denetimli serbestlik tedbiri kararının yetkili infaz hâkiminin takdir yetkisinde olduğundan Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi ve AİHS'nin 5. maddesi birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında güvence altına alındığından bahsetmek mümkün değildir (Bkz., § 33). Ancak bu durumun kişi hürriyeti ve güvenliği açısından infaz hâkimlerine açıkça keyfi bir şekilde karar vermesi sonucunu doğurduğu da söylenemez. Öte yandan başvurucunun denetimli serbestlikten yararlanamaması hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün süresini de uzatmamaktadır.

39. Somut olayda başvurucu hakkında İstanbul 8. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2012/13 sayılı dosyasında üst sınırı yedi yıldan az olmayan hapis cezasını gerektiren bir kovuşturma olduğundan bahisle açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartını gerçekleştiremediğinden cezasının koşullu salıverme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infaz edilmesi talebi reddedilmiştir. Daha sonra başvurucunun talebinin reddine gerekçe oluşturan 5275 sayılı Kanun'un 14. maddesinin dördüncü fıkrasının "...veya soruşturma konusu olan suçun kanunda öngörülen cezasının üst sınırı yedi yıldan az olmayan bir başka suçtan soruşturması veya böyle bir suçtan tutuksuz yargılaması devam etmekte..." ibaresi Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.

40. Başvurucu ikinci kez 22/4/2014 tarihinde denetimli serbestlik tedbirinden yararlanma talebinde bulunmuş ve Balıkesir İnfaz Hâkimliğinin 24/4/2014 tarihli kararı ile başvurucunun koşullu salıverme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına ve başvurucunun tahliyesine karar vermiştir. Dolayısıyla

Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra başvurucunun talebi gecikmeksizin değerlendirilmiş ve İnfaz Hâkimliğinin karar verdiği gün başvurucu tahliye olmuştur. Ayrıca İnfaz Hâkimliğinin kararlarında herhangi bir keyfilik de tespit edilmemiştir.

41. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun mahkûm olduğu cezadan daha uzun bir süre ceza infaz kurumunda tutulmadığı gibi ceza infaz kurumu dışında cezasının infazına imkân tanıyan ve sadece kendi talebi ve infaz hâkiminin takdiri kapsamında uygulanabilecek bir tedbirinin uygulanamamasına ilişkin kararda açık bir keyfilik de tespit edilmemiştir. Dolayısıyla açık ve görünür bir ihlal olmadığı anlaşılmakla başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle başvurunun, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 17/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜNAY OKAN

B. No: 2013/8114 | Karar tarihi: 17.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8114

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜNAY OKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8114)

Karar Tarihi: 17/9/2014

R.G. Tarih-Sayı: 5/11/2014-29166

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : Günay OKAN

Vekili : Av. Faruk SARIASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, koşullu salıverilmesinin geri alınmasına dair karar sonucunda Anayasa'nın 2., 36. ve 38. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 31/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru dilekçesi ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Nazilli 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2000/264, K.2001/44 sayılı kararı ile başvurucunun, kasten öldürme suçundan 15 yıl ağır hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Bu karar Yargıtay 1. Ceza Dairesinin "2001/3033-3253 sayılı ilâmı ile" onanarak kesinleşmiştir. 1/6/2005 tarihinde yürürlüğe giren 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu nedeniyle, lehe kanun değerlendirmesi yapılması gerektiğinden, kesinleşmiş hüküm uyarlanmış ve Nazilli 1. Ağır Ceza Mahkemesince 6/4/2006 tarihinde başvurucunun 15 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Bu karar, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 23/3/2007 tarih ve E.2007/349, K.2007/1876 sayılı ilâmı ile onanarak kesinleşmiştir.

6. Cezanın infazı devam ederken, Fethiye Ağır Ceza Mahkemesinin 26/9/2006 tarih ve 2006/362 Müt. sayılı kararı ile başvurucunun koşullu salıverilmesine karar verilmiştir. Başvurucu bu karara istinaden 29/10/2006 tarihinde koşullu salıverilmiştir. Başvurucunun hak ederek tahliye tarihi 25/10/2015'tir.

7. Başvurucu hakkında alkol etkisi altında araç kullanmak suretiyle trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçunu 16/5/2011 tarihinde işlediği iddiası ile kamu davası açılmıştır. Yargılama sonucunda Aydın 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 25/10/2011 tarih ve E.2011/669, K.2011/899 sayılı kararı ile başvurucunun bir ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve "karar kesinleştiğinde Nazilli Ağır Ceza Mahkemesine müzekkere yazılarak 2006/94 Esas 2006/99 Karar sayılı kararları ile verilen şartla tahliyenin kaldırılması için gereğinin ... takdirinin istenmesine" karar verilmiştir. Başvurucunun temyizi üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 1/7/2013 tarih ve E.2012/23594, K.2013/17848 sayılı ilâmıyla, mahkumiyet hükmünün onanmasına karar verilmiştir.

8. Nazilli 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 4/9/2013 tarih ve E.2006/94, K.2006/99 sayılı kararı ile başvurucunun "deneme süresi içerisinde kasıtlı suç işlediği kesin mahkumiyet hükmü ile kanıtlanan hükümlü hakkında verilen önceki koşullu salıverme kararının geri alınmasına, hükümlünün 2. suç tarihi ile bihakkın tahliye tarihi arasında kalan cezasının aynen ceza infaz kurumunda çektirilmesine" karar verilmiştir. Başvurucu bu karara karşı itiraz yoluna başvurmuş olup, itiraz mercii olan Nazilli 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/10/2013 tarih ve 2013/896 D.İş sayılı kararı ile itiraza konu kararın "usul ve yasaya uygun" olduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar verilmiştir. Bu karar başvurucuya 23/10/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

9. 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Koşullu salıverilme" kenar başlıklı 107. maddesi şöyledir:

"(1) Koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için mahkûmun kurumdaki infaz süresini iyi hâlli olarak geçirmesi gerekir.

(2) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuz yılını, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar yirmidört yılını, diğer süreli hapis cezalarına mahkûm edilmiş olanlar cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler.

...

(6) Koşullu salıverilen hükümlünün tâbi tutulacağı denetim süresi, yukarıdaki fıkralara göre infaz kurumunda geçirilmesi gereken sürenin yarısı kadardır. Ancak süreli hapislerde

hakederek tahliye tarihini geçemez.

…

(12) Koşullu salıverilen hükümlünün, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklere, hâkimin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi hâlinde koşullu salıverilme kararı geri alınır.

(13) Koşullu salıverilme kararının geri alınması hâlinde hükümlünün;

a) Sonraki suçu işlediği tarihten itibaren kalan cezasının aynen,

…

Ceza infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir. Koşullu salıverilme kararının geri alınmasından sonra aynı hükmün infazı ile ilgili bir daha koşullu salıverilme kararı verilmez.

…”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 17/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/11/2013 tarih ve 2013/8114 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, hakkında tesis edilen koşullu salıverilme kararının geri alınmasına dair kararda, öldürme ve trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçlarının aynı kapsamda değerlendirildiğini; bu durumun, suç ile ceza arasında olması gereken ölçülülük ilkesine aykırı olduğunu; 5275 sayılı Kanun’un 107. maddesinin (12) numaralı fıkrasının, Anayasa’nın 2. ve 38. maddelerine aykırı olduğunu; kişilerin, yasaklanan eylem sonucunda hangi cezaya çarptırılacaklarını önceden bilebilmeleri gerektiğini; ayrıca başvuruya konu uygulamanın hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüş, anılan kuralın iptalini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

12. Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için başvurunun, Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetki alanına girip girmediğinin tespiti gerekir. Bireysel başvuru incelemesinde, bir ihlal iddiasının Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetki alanına girip girmediğinin tespitinde Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ortak koruma alanı esas alınmaktadır (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18; B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 24).

13. Başvurucu, deneme süresinde işlediği ve bir ay hapis cezası ile cezalandırılmasına neden olan suç nedeniyle, suç tarihi olan 16/5/2011’den, hak ederek salıverileceği tarih olan 25/10/2015’e kadar hapis cezasının aynen infazına karar verilmesinden şikâyetçidir. Başvurucu, hakkında verilen koşullu salıverilmenin geri alınmasına dair karar nedeniyle, suç ve cezada kanunilik ve ölçülülük ilkeleri ile hakkaniyete uygun yargılama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun, mahkûmiyet kararı nedeniyle hürriyetinden yoksun bırakılmasına dayanan şikâyetinin, Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fırkası yönünden incelenmesi gerekir.

14. Anayasa’nın “Kişi hürriyeti ve güvenliği” kenar başlıklı 19. maddesi şöyledir:

“Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; … halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

…”

15. Sözleşme’nin “Özgürlük ve güvenlik hakkı” kenar başlıklı 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

a) Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkûmiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;

…”

16. Görüldüğü üzere, kişinin Anayasa ve Sözleşme’de güvence altına alınan özgürlüğünden yoksun bırakılabilmesi hallerinden biri de yetkili bir mahkemenin mahkûmiyet kararına dayalı olarak ve hukuka uygun bir şekilde tutulmasıdır. Bu doğrultuda, cezanın infazı devam ederken kişi koşullu salıverildikten sonra, deneme süresi içerisinde işlediği bir suç nedeniyle koşullu salıverilme kararının geri alındığı ve yeniden hapsedildiği durumlar da Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı ve dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi kapsamındadır.

17. Anayasa’nın 19. maddesinin birinci fıkrasında, özgürlük ve güvenlik hakkı güvence altına alınmıştır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise şekil ve şartları kanunda gösterilen belirli haller dışında, kişilerin başka bir nedenle özgürlüğünden yoksun bırakılması yasaklanmıştır. Anılan ikinci fıkradaki sınırlama nedenlerinden biri de mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi halidir.

18. Sözleşme’nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise Anayasa’nın birinci fıkrası ile paralel bir ifadeye yer verildikten sonra, aynı fıkranın (a) bendinde kişi özgürlüğü ve güvenliğinin istisnası olarak “yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkûmiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulma” hali düzenlenmiştir. Sözleşme’ye göre, özgürlüğe getirilen sınırlamanın meşru kabul edilebilmesi için mahkûmiyet kararı sonrası “tutma” hali veya hapsedilmenin, “yetkili mahkeme” kararına dayalı ve hukuka (kanuna) uygun olması şartları aranmaktadır. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı yönünden “tutma” hali, geniş anlamda kullanılmakta olup; gözaltı, tutuklama, mahkûmiyet sonrası tutukluluk ve hükümlülük hallerini içine almaktadır. Sözleşme maddesindeki “yetkili mahkeme” vurgusu, kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılması sonucunu doğuran ceza veya güvenlik tedbiri uygulama konusunda kanun gereği yetkilendirilmiş, yürütme organı ve taraflardan bağımsız ve yeterli güvencelere sahip yargısal organı ifade etmektedir (Benzer AİHM kararları için bkz. De Wilde, Ooms And Versyp/Belçika, B. No: 2832/66, 2835/66, 2899/66, 18/6/1971, § 78; Engel ve Diğerleri/Hollanda, B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8/6/1976, § 68). Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrası ve Sözleşme’nin 5. maddesinin (1) numaralı fırkasının (a) bendi kapsamına, mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet hükmünün yerine getirilmesi hallerinde ortaya çıkan özgürlükten yoksun bırakma halleri dâhil ise de anılan kurallar, mahkûmiyet kararının değil, tutmanın hukuka uygun olmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu güvence kapsamında, kişi hakkında hükmedilen hapis

cezasının yerindeliği veya orantılılığı incelemeye tabi tutulamaz.

19. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası gereğince, kural olarak tutma hali, mahkûmiyet kararına bağlı olmalıdır. Koşullu salıverilme kararının geri alınması nedeniyle kişinin yeniden hapsedilmesi durumunda da infazına karar verilen ceza ile önceki mahkûmiyet arasındaki nedensellik bağının kesilmemiş olması gerekir. AİHM'e göre Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde geçen "mahkûmiyet kararı sonrasında" ibaresi ile kastedilen, sadece "tutma"nın zaman bakımından mahkûmiyet kararından sonra olması değil, aynı zamanda mahkûmiyet nedeniyle olmasıdır (Bkz. Van Droogenbroeck/Belçika, B. No: 7906/77, 24/6/1982; Weeks/Birleşik Krallık, B. No: 9787/82, 2/3/1987, § 42; Stafford/Birleşik Krallığı, [BD], B. No: 46295/99, § 64; M./Almanya, B. No: 19359/04, 17/12/2009, § 88).

20. Koşullu salıverilme, cezanın çektirilmesinin kişiselleştirilmesi, başka bir deyişle cezaevindeki tutum ve davranışlarıyla (iyi haliyle) topluma uyum sağlayabileceği izlenimini veren hükümlünün şarta bağlı olarak ödüllendirilmesidir. Suçlunun kendisine verilen cezadan daha kısa bir sürede uslanması, eyleminden pişmanlık duyması ve bunu iyi davranışıyla kanıtlaması durumunda, cezaevinde daha fazla kalması gereksiz olabilir. Bu durumda koşullu salıverilme, infaz sistemindeki en etkili araçtır. Koşullu salıverilmenin en önemli öğeleri, cezanın belirli bir süre çekilmiş olması, hükümlünün bu süre içinde iyi durum göstermesi, koşullu salıverildikten sonra gözetim altında kalması ve koşullu salıverilmenin gereklerine uyulmaması durumunda koşullu salıverilme kararının geri alınabilmesidir (AYM, E.2001/4, K.2001/332, K.T. 18/7/2001).

21. Yukarıda da belirtildiği üzere, yetkili mahkemece verilmiş bir mahkumiyet hükmüne dayalı tutmanın aynı zamanda kanuni olması gerekmektedir.

22. Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri "belirlilik"tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu bir takım güvenceler içermesi gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup; birey, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların kamu otoritesine hangi müdahale yetkisini doğurduğunu, kanundan öğrenebilme imkânına sahip olmalıdır. Birey, ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörüp, davranışlarını düzenleyebilir. Hukuk güvenliği, kuralların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de kanuni düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2009/51, K.2010/73, K.T. 20/5/2010; AYM, E.2009/21, K.2011/16, K.T. 13/1/2011; AYM, E.2010/69, K.2011/116, K.T. 7/7/2011; AYM, E.2011/18, K.2012/53, K.T. 11/4/2012).

23. Kanunilik şartı, hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların yalnızca şekli olarak kanunla düzenlenmesi ile sınırlı olmayıp, bunların içerik olarak da belirli bir amacı gerçekleştirmeye elverişli olmalarına ilişkin gerekliliği de ifade etmektedir. Bu açıdan kanun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla, uygulanması öncesinde kanun, muhtemel etki ve sonuçlarına dair yeterli derecede öngörülebilir olmalıdır. Bununla birlikte, kanun metninin tüm sonuç ve etkileri göstermesi her zaman beklenemeyeceğinden, aranan

açıklığın ölçüsü, söz konusu metnin içeriği, düzenlemeyi hedeflediği alan ile hitap ettiği kitlenin statü ve büyüklüğü gibi faktörler dikkate alınarak belirlenebilir. Bu özelliklere sahip kanunun, aynı zamanda kolaylıkla erişilebilir nitelikte olması gerekir (AYM, E.2011/62, K.2012/2, K.T. 12/1/2012).

24. AİHM içtihatlarına göre de bir kanuni düzenlemenin bireylerin davranışını ona göre düzenleyebileceği kadar kesinlik içermesi, kişinin gerektiği takdirde hukuki yardım almak suretiyle, bu kanunun düzenlediği alanda belli bir eylem nedeniyle ortaya çıkacak sonuçları makul bir düzeyde öngörebilmesi gerekmektedir. Öngörülebilirliğin mutlak ölçüde olması gerekmez. Kanunun açıklığı, arzu edilir bir durum olmakla birlikte; bazen aşırı bir katılığı da beraberinde getirebilir. Oysa hukukun ortaya çıkan değişikliklere uyarlanabilmesi gerekmektedir. Birçok kanun, işin doğası gereği, yorumlanması ve uygulanması pratik gerçekliğe bağlı olan yoruma açık formüller içermektedir (bkz. Kayasu/Türkiye, B. No: 64119/00, 76292/01, 13/11/2008, § 83).

25. İlgili hukuk kısmında gösterilen hükümler (§ 9) incelendiğinde, koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için hükümlünün, infaz süresinin kanunda belirlenen kısmını “iyi halli” olarak geçirmesi gerekli olduğu; hal ve tavırları gözlemlenen hükümlünün, işlemiş olduğu suçtan dolayı pişmanlık duyduğunun belirlenmesinin koşullu salıverilmede “iyi halli” olmanın bir şartı olduğu anlaşılmaktadır. Koşullu salıverilen hükümlünün, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklere, hâkimin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi halinde koşullu salıverilme kararı geri alınır. Koşullu salıverilme kararının geri alınması hâlinde hükümlünün; sonraki suçu işlediği tarihten itibaren hak ederek tahliye tarihine kadar kalan cezasının aynen infazına karar verilir. Koşullu salıverilme kararının geri alınmasından sonra aynı hükmün infazı ile ilgili bir daha koşullu salıverilme kararı verilemez. Buna karşılık, hükümlünün denetim süresini yükümlülüklere uygun ve iyi hâlli olarak geçirmesi halinde, ceza infaz edilmiş sayılır.

26. Bu açıklamalar çerçevesinde, başvurucu hakkındaki uygulamanın şekli yönden kanuna dayalı olduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmadığı gibi, belirtilen düzenlemede açıkça, koşullu salıvermenin şartlarının neler olduğu, koşullu salıverme kararının hangi hallerde geri alınacağı ve bu hallerde aynen infaz edilecek ceza süresinin nasıl hesaplanacağı hususları, herhangi bir tereddüde yer bırakılmayacak açıklıkta düzenlenmiştir. Dolayısıyla, koşullu salıvermeye ilişkin söz konusu düzenlemenin; belirli, kesin, erişilebilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu açıktır.

27. Öte yandan, Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fırkası anlamında, mahkûmiyet hükmü ile tutma arasında illiyet bağı olup olmadığının (§ 19) tespit edilmesi gereklidir. Türk Hukukunda, belirtilen illiyet bağı kanuni düzenleme ile sağlanmış olup; 5271 sayılı Kanun’un 107. maddesinin (12) numaralı fıkrasına göre, koşullu salıverilen hükümlü, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlediği takdirde, koşullu salıverilme kararı geri alınacaktır. Anılan hükümle, koşullu salıverme kararının geri alınması noktasında yargı organına herhangi bir takdir yetkisi tanınmaksızın, yalnızca geri almaya ilişkin şekli şartların gerçekleşip gerçekleşmediği ile sınırlı bir inceleme yetkisi verilmiştir. Bu çerçevede, yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararı ile koşullu salıverme geri alınarak kişinin yeniden hapsedilmesi arasındaki şekli ve maddi illiyet bağı; kanun hükmü ile kurulmuş olmaktadır. Söz konusu kanun hükmü gereğince, koşullu salıverilen hükümlüden, salıverilme sonrasındaki sorumluluğunun ve hapis cezasının infaz süresi zarfında sergilediği iyi hale istinaden kendisine tanınan fırsatı değerlendirerek hapis cezasını gerektiren

herhangi bir suç işlememesi gerektiğinin bilinci ile davranışlarını düzenlemesi beklenmektedir.

28. Somut olayda, başvurucunun koşullu salıverilmesine esas teşkil eden mahkûmiyeti, kasten öldürme suçuna ilişkin olup, toplam hapis cezasının süresi 15 yıl, hak ederek tahliye tarihi 25/10/2015'tir. Bu cezanın infazı devam ederken, 26/9/2006 tarihli kararla başvurucunun koşullu salıverilmesine karar verilmiştir. Deneme süresi devam ederken başvurucu hakkında, 16/5/2011 tarihinde alkol etkisi altında araç kullanmak suretiyle trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açılmış ve yargılama sonucunda 25/10/2011 tarihli kararla, belirtilen suç nedeniyle başvurucunun bir ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş olup; bu karar, Yargıtayın 1/7/2013 tarihli onama ilâmı ile kesinleşmiştir. Bunun üzerine Nazilli 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 4/9/2013 tarihli kararı ile başvurucunun koşullu salıverilme kararı, 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin (12) numaralı fıkrası gereğince geri alınarak, aynı maddenin (13) numaralı fıkrası gereğince ikinci suç tarihi olan 16/5/2011 ile hak ederek tahliye tarihi olan 25/10/2015 arasındaki hapis cezasının aynen infazına karar verilmiştir.

29. Buna göre, başvurucu hakkında verilen koşullu salıvermenin geri alınması, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde, yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalı ve kanuna uygun bir tutma mahiyetinde olup, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına yönelik bir ihlal oluşturmadığı açık olduğundan, başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 17/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDOĞAN AYHAN KİT

B. No: 2013/9302 | Karar tarihi: 17.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9302

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDOĞAN AYHAN KİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9302)

Karar Tarihi: 17/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Şükrü DURMUŞ

Başvurucu : Erdoğan Ayhan KİT

Vekili : Av. Filiz Feyhan AKSOY KARAKOÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Kanun'da öngörülen azami tutukluluk süresini doldurmasına rağmen serbest bırakılmadığını, tutuklama kararının somut gerekçelere dayanmadığını ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürerek Anayasa'nın 19. ve 38. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucu tarafından 13/12/2013 tarihinde Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 31/1/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm, 25/2/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 25/2/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 27/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 28/3/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne karşı beyanlarını 10/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Devletin gizli belgelerini siyasal ve askeri casusluk amacıyla temin etme suçlamasıyla 10/2/2012 tarihinde gözaltına alınmış ve 12/2/2012 tarihinde tutuklanmıştır.

9. Başvurucu hakkında Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 2012/885-384 sayılı iddianamesiyle Devletin gizli belgelerini siyasal ve askeri casusluk amacıyla temin etme ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde E.2012/46 sayılı kamu davası açılmıştır.

10. Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/10/2013 tarih ve E.2012/46, K.2013/88 sayılı kararıyla başvurucunun Devletin gizli belgelerini siyasal ve askeri casusluk amacıyla temin etme suçundan beraatına ve tahliyesine, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan ise toplam 16 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve bu suçtan dolayı tutuklanmasına, beraat kararı verilen suçtan tutuklu kalınan sürenin kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan verilen hapis cezalarından mahsubuna karar verilmiştir.

11. Başvurucu, Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/10/2013 tarihli kararına 11/10/2013 tarihinde itiraz etmiş, Mahkeme dosyayı incelenmek üzere Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

12. Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesi 31/10/2013 tarih ve 2013/504 Değişik İş sayılı kararıyla başvurucunun tahliye talebini reddetmiş ve tutukluluk halinin devamına karar vermiştir. Ret kararı başvurucuya 15/11/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/10/2013 tarih ve E.2012/46, K.2013/88 sayılı kararının temyizi üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesi 7/7/2014 tarih ve E.2014/4207, K.2014/8246 sayılı ilamla hükmün başvurucu yönünden bozulmasına ve başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

14. Başvurucu, 13/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 109. maddesinin (1), (2) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan kişiye, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişi, fiili işlemek için veya işlediği sırada cebir, tehdit veya hile kullanırsa, iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Bu suçun;

a) Silahla,

b) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

d) Kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

e) Üstsoy, altsoy veya eşe karşı,

f) Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

İşlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir kat artırılır.”

16. Aynı Kanun’un 328. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından, niteliği itibarıyla, gizli kalması gereken bilgileri, siyasal veya askerî casusluk maksadıyla temin eden kimseye onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezası verilir.”

17. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 101. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususta bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir…”

18. Aynı Kanun’un 102. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.

(2) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez.”

19. Aynı Kanun’un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.”

20. 26/9/2004 tarih ve 5235 Sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanunu’nun 11. maddesi şöyledir:

“Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır.”

21. Aynı Kanun’un 12.maddesi şöyledir:

“ Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, … on yıldan fazla hapis

cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 17/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 13/12/2013 tarih ve 2013/9302 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu, ağır ceza mahkemesinin görevine giren bir suçtan tutuklandıktan sonra bu suçtan beraat ettiğini, beraat kararı sonrasında asliye ceza mahkemesinin görevine giren kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu nedeniyle tutuklandığını, 5271 sayılı Kanun’un 102. maddesinin tutuklama ile ilgili azami sınırı belirlerken yargılamayı yapan mahkemeyi değil, suçun tabi olduğu görevli mahkemeyi esas aldığını, bu nedenle kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu nedeniyle azami tutukluluk süresinin 5271 sayılı Kanun’un 102. maddesi gereğince 1 yıl 6 ay olduğunu, Anayasa Mahkemesinin “uygulanan bir tutuklama tedbirinin soruşturma ve kovuşturmaların tamamı açısından sonuç doğuracağı” kararı göz önünde alındığında asliye ceza mahkemesinin görevine giren suça ilişkin azami tutukluluk süresinin uygulanması gerektiğini, 7/10/2013 tarihinde verilen tutuklama kararına kadar 1 yıl 7 ay 27 gün tutuklu kalmak suretiyle 1 yıl 6 aylık azami sürenin aşıldığını ve halen tutuklu olduğunu, tutuklama kararının bu yönüyle kanunilik şartını ihlal ettiğini, hakkındaki tutuklama kararının orantılı olmadığını ve somut gerekçelere dayanmadığını, tutuklama yerine geçen seçeneklerin değerlendirilmediğini, mahkûmiyet kararı kesinleşmemiş olmasına rağmen tutuklamada ceza süresinin dikkate alınması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürerek Anayasa’nın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ve 38. maddesinde düzenlenen masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

24. Başvurucunun şikâyetlerinin, masumiyet karinesinin ihlali, azami tutukluluk süresinin aşılması ve tutuklama kararının gerekçesinin soyut olduğu iddialarına ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvurunun, masumiyet karinesi ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği İddiası Yönünden

25. Başvurucu, tutuklama ile ilgili karar verilirken kesin hüküm halini almayan ceza süresinin dikkate alınması suretiyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Masumiyet karinesi, Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ise 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir.

27. Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz”

28. Sözleşme’nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır.”

29. Masumiyet (suçsuzluk) karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak, kişinin masumiyeti “asıl” olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup, kimseye

suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

30. Bununla birlikte masumiyet karinesi adli makamların soruşturma ve kovuşturma işlemlerini yapmalarına, bu çerçevede şartları oluşmuşsa koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel oluşturmaz. Anayasa'nın 19. maddesindeki güvencelere uyulması şartıyla kişi hakkında tutuklama tedbirine başvurulması da masumiyet karinesinin ihlal edildiği anlamına gelmez. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'de (AİHM) mahkûm edilen bir kişinin temyiz aşamasında tutuklu bulundurulmasının Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ihlaline yol açmadığına karar vermiştir (Bkz: Cuvillers ve Da Luz /Fransa, B. No 55052/00, 1/9/2003).

31. Somut olayda, başvurucu, Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesince 7/10/2013 tarihinde kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan toplam 16 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve verilen hapis cezasının süresine göre açıkça kaçma şüphesi altında olması nedeniyle tutuklanmasına karar verilmiştir.

32. Mahkemenin, başvurucu hakkında hükmettiği hapis cezasının süresine bağlı olarak 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde geçen "kaçacağı" şüphesiyle tutuklama kararı vermesi masumiyet karinesinin ihlali olarak kabul edilemez.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun "masumiyet karinesi"nin ihlal edildiği yönündeki iddiasının, bir ihlalin olmadığının açık olmasından dolayı "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı Yönünden

a. Tutukluluğun Azami Süreyi Aştığı İddiası

34. Başvurucu, mahkûmiyetine esas alınan "kişiyi hürriyetinden yoksun kılma" suçuna ilişkin yargılamanın asliye ceza mahkemesinin görev alanına girmesi nedeniyle azami tutukluluk süresinin de bir yıl altı ay olarak kabul edilmesi gerektiğini, tutuklu kaldığı sürenin azami süreyi aştığını, bu nedenle verilen tutuklama kararının kanunilik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

35. Adalet Bakanlığı, AİHM'e göre bir tutmanın Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası anlamında hukuki sayılabilmesi için anılan fıkranın (a) ile (f) bentleri arasındaki istisnalardan birinin kapsamına girmesi gerektiğini, tutmanın kanuni olduğunun anlaşılmasından sonra kanunda düzenlenen prosedürün izlenip izlenmediği de dâhil olmak üzere esas ve usul kurallarına uyma yükümlülüğünün ulusal hukuka ait olduğunu, keyfiliğin önlenmesi için ulusal yasaların tümünün erişilebilir, açık ve öngörülebilir olması gerektiğini belirtmiştir.

36. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne karşı, ağır ceza mahkemesinin görevine giren bir suçtan dolayı tutuklandığını ancak bu suçtan beraat ettiğini, beraat kararı sonrası asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren bir suçtan dolayı tutuklandığını, tutuklamanın baştan sonuç doğuracağı ilkesi gereği asliye ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçlara ilişkin bir yıl altı ay azami tutukluluk süresinin uygulanması gerektiğini, ancak 1 yıl 7 ay 27 gün tutuklu kalması nedeniyle azami sürenin aşıldığını, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 4/1/2011 gün ve E.2010/8529, K.2011/77 sayılı kararının bu konuda emsal oluşturduğunu belirtmiştir.

37. Başvurucunun emsal karar olarak gösterdiği Yargıtay 5. Ceza Dairesinin kararında; "… Asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlarda toplam tutukluluk süresinin 1 yıl 6 ay, ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlarda ise toplam tutukluluk süresinin 5 yılı geçemeyeceği nazara alındığında dosya kapsamına göre sanık O.K.nın 12.12.2007 tarihinde, sanık S.E.nin ise 02.06.2008 tarihinde tutuklandıkları, yapılan yargılama sonucunda A. 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 11.12.2009 gün ve 2008/130 Esas, 2009/469 Karar sayılı ilamı ile TCK.nun 109/2-3-5 ve 105/1 maddeleri uyarınca ayrı ayrı cezalandırılmalarına karar verildiği anlaşılmakla, tutuklulukta geçen süreye göre sanıkların başka suçtan tutuklu veya hükümlü bulunmadıklar takdirde TAHLİYELERİNE …" karar verilmiştir.

38. Başvurucunun, azami tutukluluk süresinin aşıldığına ilişkin bu şikâyetinin Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

39. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabilir. Hakim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir."

40. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı halinde söz konusu olabilir (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 43).

41. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri hükme bağlanmıştır. Buna göre bir kişinin tutuklanabilmesi öncelikli olarak suç işlediği hususunda kuvvetli belirti bulunmasına bağlıdır. Bu, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

42. Ancak bu nitelemeye bağlı olarak kişinin suçla itham edilebilmesi için yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olması mutlaka gerekli değildir. Zira tutukluluğun amacı, yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında kişinin tutuklanmasının temelini oluşturan şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak veya ortadan kaldırarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütmektir. Buna göre, suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerekir (B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 73).

43. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresinin en çok bir yıl olduğu ve bu sürenin zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek altı ay daha uzatılabileceği, (2) numaralı fıkrasında ise ağır

ceza mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresinin en çok iki yıl olduğu, bu sürenin zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek uzatılabileceği, ancak uzatma süresinin toplam üç yılı geçemeyeceği belirtilmiştir.

44. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinde belirtilen tutukluluk süreleri, yargılamanın yapıldığı mahkemeye göre değil, 5235 sayılı Kanun'un 11. ve 12. maddelerindeki düzenlemeye göre yargılama konusu suçun hangi mahkemenin görevi kapsamında kabul edildiğine göre belirlenecektir.

45. Öte yandan, 5271 sayılı Kanun'un 9. maddesine göre değişik mahkemelerin görevine giren suçların aralarındaki hukuki bağlantı nedeniyle ve birlikte yüksek görevli mahkemede yargılama konusu olması mümkündür. Bu durumda yargılama konusu suç, alt dereceli mahkemenin görevine girse bile bağlantılı suç nedeniyle üst dereceli mahkeme davaya bakacaktır.

46. Bu kapsamda, değişik mahkemelerin görevine giren suçların hukuki bağlantı nedeniyle birlikte yüksek görevli mahkemede yargılama konusu olması durumunda kanuni tutukluluk süresi tutuklamaya esas alınan suça göre belirlenecektir. Tutuklama kararının dayanağı suç ağır ceza mahkemesinin görevine giren bir suç ise kanuni tutukluluk süresi de buna göre belirlenecektir. Sonradan bu suç hakkında beraat kararı verilmiş olmasının kanuni tutukluluk süresine etkisi olmayacaktır.

47. Anayasa'nın 19. maddesindeki güvencelere uyulması şartıyla kişi hakkında tutuklama tedbirine başvurulduktan sonra yargılama sonunda beraat kararı verilmesi mümkündür. Zira kişinin tutuklanması için suç işlediğine ilişkin "kuvvetli belirti"ye dayanak oluşturan olguların bulunması yeterli iken, mahkûmiyet hükmü verilebilmesi için kişinin suçu işlediği konusunda mahkemenin kesin bir kanaate ulaşmasını sağlayacak olgulara gerek duyulacaktır. Bu çerçevede mahkemenin, yargılama süreci sona ermeden kişinin beraat edeceğini veya mahkûm olacağını önceden öngörmesi mümkün değildir.

48. Somut olayda başvurucu "Devletin gizli belgelerini siyasal ve askeri casusluk amacıyla temin etme" suçlamasıyla 10/2/2012 tarihinde gözaltına alınmış, aynı suçtan 12/2/2012 tarihinde tutuklanmış ve hakkında "Devletin gizli belgelerini siyasal ve askeri casusluk amacıyla temin etme" ve "kişiyi hürriyetinden yoksun kılma (iki kez)" suçlarından Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde kamu davası açılmıştır.

49. Mahkeme, 7/10/2013 tarihli kararla, başvurucunun, tutuklama müzekkeresinde yer alan "Devletin gizli belgelerini siyasal ve askeri casusluk amacıyla temin etme" suçundan beraatına ve bu suçtan tahliyesine, "kişiyi hürriyetinden yoksun kılma" suçlarından ise hapis cezası ile cezalandırılmasına ve bu suçtan dolayı tutuklanmasına karar vermiştir. Başvurucu, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 7/7/2014 tarihli kararı ile tahliye edilmiştir.

50. Başvurucu hakkındaki 12/2/2012 tarihli tutuklama kararına esas teşkil eden suçun yargılama görevi 5235 sayılı Kanun'un 12. maddesi gereğince ağır ceza mahkemesine aittir. Başvurucunun bu suçtan tutuklu kaldığı süre 1 yıl 7 ay 27 gün olup, 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı bendinde öngörülen 5 yıllık azami süre aşılmamıştır.

51. Mahkemenin, kovuşturmanın sonunda ağır ceza mahkemesinin görevi kapsamında kalan suçtan beraat kararı vermiş olmasının uygulanacak kanuni tutukluluk süresine bir etkisi olmayacaktır. Bu nedenle başvurucunun tutukluluğuna esas alınacak kanuni tutukluluk süresinin, asliye ceza mahkemesinin görevine giren suçlara ilişkin süreler olarak kabulü mümkün değildir.

52. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun “azami tutukluluk süresinin aşıldığı” yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Tutuklama ve Tutukluluğun Devamına İlişkin Kararların Gerekçelerinin Soyut Olduğu İddiası

53. Başvurucu, tutuklama ve tutuklamanın devamı kararlarının gerekçesinin soyut olduğu, kararda kaçma şüphesini doğrulayan somut olgunun gösterilmediğini ve adli kontrol tedbirinin dikkate alınmadığını ileri sürmüştür.

54. Adalet Bakanlığı görüşünde; AİHM kararlarına göre, bir suç işlediği şüphesiyle hürriyetinden mahrum bırakılabilmesi için ilgili kişinin atılı suçu işlediği yönünde makul şüphe (reasonable suspicion) ya da inandırıcı nedenlerin (raisons plausibles) bulunması gerektiğini, bu gerekliliğin tutukluluk açısından olmazsa olmaz bir koşul olduğunu ve tutukluluğunun devam ettiği her aşamada varlığını sürdürmesi gerektiğini, makul şüphenin ortadan kalktığı anda ilgilinin serbest bırakılması gerektiğini, makul şüphenin, elde edilen deliller ve somut olayın kendine özgü koşulları da dikkate alındığında, olaylara dışarıdan bakan ve tamamen objektif bir gözlemciyi ikna edecek yeterlilikte olması gerektiğini, suç işlediğinden kuşkulanılan bir kişinin gerekçeden tamamen yoksun bir yargı kararıyla tutuklanmaması gerektiğini, ancak tutukluluğu meşru kılan bazı gerekçeler göstererek bir zanlı ya da sanığın tutuklanmasının keyfi olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir.

55. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne karşı beyanında tutuklama ve tutukluluğun devamına dair kararların gerekçelerinin soyut olduğunu, başvuruya esas karardaki “ceza süresi ve kaçma şüphesi” gerekçesinin somut kanıtlara dayanmadığını, ilk derece mahkemesinin “adli kontrol uygulaması ile ilgili talebe” ya yanıt vermediği ya da soyut nedenlerle talebi reddettiğini belirtilmiştir.

56. Somut olayda, başvurucunun, tutuklama ve tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçelerinin soyut olduğu yönündeki iddiasının, yargılandığı Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2012/46 sayılı dosyasında 7/10/2013 tarihli kararla kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından mahkûmiyetine bağlı olarak bu suçlardan tutuklanması ile bu karara yapılan itirazın derece mahkemeleri tarafından reddilmesine ilişkin olduğu değerlendirilmiştir.

57. Bu nedenle, başvurucunun iddialarının Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

58. Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

“ Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; … halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz..”

59. Anayasa’nın 19. maddenin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu, ikinci ve üçüncü fıkralarında ise bireylerin bu haktan şekil ve şartları kanunda gösterilen bazı istisnai durumlarda mahrum edilebileceği kuralı yer almaktadır (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 38). Buna göre, hürriyetten yoksun bırakılma ancak Anayasa’nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan birinin varlığı halinde söz konusu olabilir. (B. No: 2012/348, 4/12/2013, § 39). “Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların yerine getirilmesi” amacıyla kişilerin hürriyetinden yoksun bırakılması maddenin

ikinci fıkrasında sayılan hallerden biridir (B. No: 2012/1006, 16/7/2014, § 20).

60. AİHM, ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olan bir sanığın, söz konusu mahkûmiyet kararından sonraki tutulmasını Sözleşme'nin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü uyarınca "mahkûmiyet sonrası tutma" olarak değerlendirmekte ve tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır (Bkz: Solmaz/Türkiye, 27561/02, 16/1/2007, §§ 23, 24; Şahap Doğan/Türkiye, 29361/07, 27/5/2010, § 26), (B. No: 2013/6398, 3/4/2014, § 32). Öte yandan, burada geçen "sonra" ifadesi, tutuklamanın sadece zaman bakımından mahkûmiyetin ardından gelmesi anlamına gelmemektedir. Aynı zamanda tutuklama, mahkûmiyetin bir sonucu olmalı, mahkûmiyetin ardından ve mahkûmiyete bağlı olarak veya mahkûmiyet sebebiyle gerçekleşmelidir (Bkz.Van Droogenbroeck/Belçika, B. No: 7906/77, 24/6/1982 § 35).

61. Somut olayda, başvurucu hakkında, Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesi 7/10/2013 tarihli kararında toplam 16 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve "… kişiyi özgürlükten yoksun kılmak suçlarından verilen hapis cezalarının sürelerine göre, açıkça kaçma şüphesi altında olmaları nedeniyle CMK.100 ve devamı maddeleri gereğince tutuklanmalarına," şeklindeki gerekçe ile tutuklama kararı vermiştir. Başvurucunun, tutuklama kararına yaptığı itirazı Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesi 31/10/2013 tarih ve 2013/504 D.İş sayılı kararında "sanıklara atılı suçun vasıf ve mahiyeti, verilen ceza miktarı göz önünde bulundurularak Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 7/10/2013 tarihli açık yargılamada sanıkların tutuklanmalarına ilişkin verilen kararda yasal bir isabetsizlik bulunmadığından sanıklar müdafilerinin itirazlarının reddine ve sanıkların tutukluluk hallerinin devamına" şeklindeki gerekçe ile reddine karar verilmiştir.

62. Buna göre başvurucu hakkındaki 7/10/2013 tarihli tutuklama kararı, Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında kalan "mahkumiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması" halidir. Kararın gerekçesine göre mahkûmiyet kararı ve tutuklama kararı arasında yeterli bir nedensellik ilişkisi bulunmaktadır.

63. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun, "tutuklama ve tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçelerinin soyut olması" yönündeki iddiası yönünden bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. "Masumiyet karinesi"nin ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. "Azami tutukluluk süresinin aşıldığı" yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

3. "Tutuklama ve tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçelerinin soyut olması" yönündeki iddialarının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

17/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

LOKMAN ÇİFTÇİ

B. No: 2013/9690 | Karar tarihi: 17.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9690

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LOKMAN ÇİFTÇİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9690)

Karar Tarihi: 17/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Şükrü DURMUŞ

Başvurucu : Lokman ÇİFTÇİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, beş yılı aşan bir süredir tutuklu olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/12/2013 tarihinde Siirt 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 30/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 21/6/2008 tarihinde işlediği iddia edilen kasten öldürme suçu kapsamında 21/6/2008 tarihinde gözaltına alınarak İdil Sulh Ceza Mahkemesinin 23/6/2008 tarih ve 2008/24 sayılı kararıyla tutuklanmıştır.

6. Midyat Cumhuriyet Başsavcılığının 18/12/2008 tarihli iddianamesiyle, kasten öldürme, kasten öldürmeye teşebbüs ve mala zarar verme suçları ile ilgili olarak başvurucu ve diğer sanıklar hakkında Midyat Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

7. Midyat Ağır Ceza Mahkemesince verilen 25/6/2009 tarih ve E.2009/2, K.2009/106 sayılı mahkûmiyet kararı Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 8/11/2010 tarihli ilamıyla bozulmuştur.

8. Bozma sonrası Midyat Ağır Ceza Mahkemesince verilen 8/3/2012 tarih ve E.2011/8, K.2012/37 sayılı mahkûmiyet kararı Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 29/4/2013 tarihli ilamıyla bozulmuştur.

9. Bozma sonrası yapılan yargılamada Midyat Ağır Ceza Mahkemesi 26/9/2013 tarih ve E.2013/106, K.2013/181 sayılı kararla, başvurucuyu kasten öldürme, silahla tehdit ve mala zarar verme suçlarından toplam 34 yıl 15 ay 10 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.Karar başvurucunun yüzüne karşı verilmiştir.

10. Başvurucunun tutukluluğun devamına dair 26/9/2013 tarihli karara karşı itiraz yoluna başvurduğuna dair herhangi bir bilgi veya belge bulunmamaktadır.

11. Başvurucu, 25/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur

12. Başvurucu hakkındaki dava Yargıtayda temyiz aşamasında derdesttir.

13. Başvurucu, halen Siirt E Tipi Cezaevinde hükmen tutuklu olarak bulunmaktadır.

B. İlgili Hukuk

14. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 81. maddesi şöyledir:

“ (1) Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.”

15. 5237 sayılı Kanun’un 106. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendi şöyledir:

“(2) Tehdidin;

a) Silâhla,

…

İşlenmesi hâlinde, fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

16. 5237 sayılı Kanun’un 151. maddesi şöyledir:

“ (1) Başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkan, tahrip eden, yok eden, bozan, kullanılamaz hâle getiren veya kirleten kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan üç yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.”

17. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 100. maddesi şöyledir:

“ (1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

….”

18. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

" Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

19. 5271 sayılı Kanun’un 104. maddesi şöyledir

“(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir.

(3) Dosya bölge adliye mahkemesine veya Yargıtaya geldiğinde salıverilme istemi hakkındaki karar, bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay ilgili dairesi veya Yargıtay Ceza Genel Kurulunca dosya üzerinde yapılacak incelemeden sonra verilir; bu karar re'sen de verilebilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 17/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 25/12/2013 tarih ve 2013/9690 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, yaklaşık beş buçuk yıldır tutuklu olmasına rağmen hakkındaki yargılamanın bitmediğini, uzun tutukluluğa ilişkin kanundan yararlanmak istediğini, 5271 sayılı Kanun hükümleri ve Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci ve sekizinci fıkralarının ihlal edildiğini ileri sürerek tahliye talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

22. Başvurucu, tutukluluk süresinin kanunda öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle kanuni olmadığından şikâyet etmektedir.

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. …".

24. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

25. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19).

26. Yukarıda belirtilen hükümler uyarınca bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Bu yönüyle başvuru yollarının tüketilmesi ve başvuru süresine ilişkin koşullar arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekir. Olağan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi ibaresinin katı bir şekilde yorumlanması, bir takım başvurular açısından bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmayan neticelere yol açabilecektir. Bu nedenle, olayın özel şartları içinde etkisiz ve yetersiz olan bir kanun yolunun tüketilmesi şartı aranmaksızın, her bir başvuru yolunun somut başvurular açısından etkili olup olmadığının münferiden denetlenmesi gerekmektedir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 20).

27. Bireysel başvurunun, başvuru yolu öngörülmeyen durumlarda, ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmekle birlikte, başvuru süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi noktasında, başvurucunun ihlal oluşturan işlem, eylem veya kararla ilgili yeterince bilgi sahibi olması aranacaktır. Bu kapsamda, ilgili nihai kararın tebliğinin öngörüldüğü hallerde tebliğ tarihinin, tebliğ öngörülmeyen hallerde ise başvurucunun kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerekir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 21).

28. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çekişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapılıp yapılmadığı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

29. Kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete

hükmedilmesi arasındaki esaslı fark da bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmesi, şüphenin yenildiği anlamına gelmekte; isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Bir başka ifadeyle tutuklu sanığın hukuki statüsü değişmekte, tutuklanmasına neden olan (kuvvetli) şüphe yerini, her türlü şüpheden uzak bir kabulü ifade eden "kanaat"e bırakmaktadır. Bu nedenle mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesinin ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk halinin sona erdiğinin kabulü gerekir. Bu bakımdan, mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), gerekse Yargıtay mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. AİHM, ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olan bir sanığın, söz konusu mahkûmiyet kararından sonraki tutulmasını Sözleşme'nin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü uyarınca "mahkûmiyet sonrası tutma" olarak değerlendirmekte ve tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır (Benzer yöndeki bir AİHM kararı için bkz. Solmaz/Türkiye, B. No: 27561/02, 16/1/2007, § 23, 24; Şahap Doğan/Türkiye, B. No: 29361/07, 27/5/2010, § 26). Aynı yaklaşım Yargıtay Ceza Genel Kurulu (CGK) tarafından da benimsenmektedir. CGK'nin 12/4/2011 tarih ve E.2011/1-51, K.2011/42 sayılı kararında, "hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmakla sanığın atılı suçu işlediği yerel mahkeme tarafından sabit görülmekte ve bu aşamadan sonra tutukluluğun dayanağı mahkûmiyet hükmü olmaktadır" gerekçesiyle, temyizde geçen sürenin tutukluluk süresine dâhil edilmeyeceğine karar verilmiştir (B. No: 2013/6398, 3/4/2014, § 32).

30. Bu nedenle mahkûmiyete ilişkin nihai kararla birlikte, sanığın tutukluluğa ilişkin hukuki statüsü ve dolayısıyla tabi olduğu rejim değiştiğinden, 30 günlük başvuru süresinin, itiraz yoluna başvurulmayan durumlarda, tutukluluğun hükümle birlikte devamına dair kararın başvurucu tarafından öğrenildiği tarihten itibaren hesaplanması gerekir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Atalay Öztürk/Türkiye [KK], B. No: 54890/09, 7/1/2014; B. No: 2013/6398, 3/4/2014, § 33).

31. Somut olayda başvurucu, isnat edilen suç nedeniyle 21/6/2008 tarihinde gözaltına alınmış ve 23/6/2008 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu ve diğer sanıklar hakkında yürütülen yargılama sonunda Midyat Ağır Ceza Mahkemesince 25/6/2009 tarihinde verilen mahkûmiyet kararı, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 8/11/2010 tarihli kararıyla bozulmuş, ilk derece mahkemesinde yeniden başlayan yargılamada 8/3/2012 tarihinde verilen mahkûmiyet kararı da Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 29/4/2013 tarihli ilamıyla bozulmuştur. Bozma sonrası ilk derece mahkemesinde yeniden başlayan yargılamada Midyat Ağır Ceza Mahkemesi 26/9/2013 tarihinde başvurucunun mahkûmiyetine ve tutukluluğun devamına karar vermiştir.

32. Midyat Ağır Ceza Mahkemesinin 26/9/2013 tarihli mahkûmiyet ve tutukluluğun devamı kararı ile başvurucunun tutukluluk hali bu anlamda sona ermiştir. Bu karar başvurucuya aynı tarihte tefhim edilmiş olup, başvurucu, anılan karara karşı itiraz yasa yoluna başvurduğuna dair bilgi veya belge sunmamıştır. Buna göre, başvurucunun 25/12/2013 tarihinde yapmış olduğu bireysel başvurunun, süresi içerisinde yapıldığının kabul edilmesi mümkün değildir.

33. Açıklanan nedenlerle, ilk derece mahkemesinin 26/9/2013 tarihli mahkûmiyet ve tutukluluğun devamı kararının başvurucuya tefhimi tarihinden itibaren otuz günlük başvuru süresi içinde yapılmayan başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'süre aşımı' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun, “süre aşımı” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 17/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İHSAN GÜNGÖR

B. No: 2014/342 | Karar tarihi: 17.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/342

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İHSAN GÜNGÖR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/342)

Karar Tarihi: 17/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Şükrü DURMUŞ

Başvurucu : İhsan GÜNGÖR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, yaklaşık altı yıldır süren uzun tutukluluk nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/1/2014 tarihinde Bafra Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 30/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, başvuru tarihi itibarıyla Bafra T Tipi Cezaevinde hükmen tutuklu olarak bulunmaktadır.

6. Başvurucu, 23/2/2008 tarihinde işlendiği iddia edilen çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçu kapsamında Diyarbakır 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 28/2/2008 tarih ve 2008/126 sayılı kararıyla tutuklanmıştır.

7. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 12/3/2008 tarihli iddianamesiyle, anılan suçla ilgili olarak başvurucu hakkında Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

8. Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesince verilen 24/2/2009 tarih ve E.2008/276, K.2009/70 sayılı mahkumiyet kararı Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 22/11/2010 tarihli ilamıyla bozulmuştur.

9. Bozma sonrası Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 1/3/2011 tarih ve E.2011/30, K.2011/64 sayılı direnme kararı, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 31/1/2012 tarihli ilamı ile bozulmuştur.

10. Bozma sonrası yapılan yargılamada Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi, 4/4/2013 tarih ve E.2012/202, K.2013/152 sayılı kararla başvurucunun, çocuğun beden ve ruh sağlığını bozacak şekilde basit cinsel istismarı suçundan 13 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar etmiştir. Karar başvurucunun yüzüne karşı tefhim edilmiştir.

11. Başvurucunun tutukluluğun devamına dair 4/4/2013 tarihli karara karşı itiraz yoluna başvurduğuna dair herhangi bir bilgi veya belge bulunmamaktadır.

12. Başvurucu, 8/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi kararının temyizi üzerine Yargıtay 14. Ceza Dairesi 18/2/2014 ve E.2013/9925, K.2014/1904 sayılı kararla hüküm onanmasına karar vermiştir.

B. İlgili Hukuk

14. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 103. maddesi, 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. ve 104. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/1/2014 tarih ve 2014/342 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, hakkındaki cinsel istismar suçlamasının iftira olmasına karşın, yaklaşık altı yıldır tutuklu olduğunu ileri sürerek, tahliye ve beraat kararı verilmesi ile adli yardım talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

17. Başvurucunun şikâyetlerinin, yargılama kapsamında delillerin değerlendirilmesi ve verilen mahkûmiyet kararı ile uzun tutukluluğa ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvurunun adli yardım, adil yargılanma hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında üç ayrı başlık altında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Adli Yardım Talebi Yönünden

18. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruların incelenmesinde, bu Kanun ve İçtüzükte hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanır.”

19. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün “Bireysel başvuru harcı ve adlî yardım” kenar başlığını taşıyan 62. maddesi şöyledir:

“(1) 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununa Bağlı (I) sayılı Tarifenin A) Mahkeme Harçları' başlıklı Bölümünün ilk cümlesinde belirtilen bireysel başvuru harcı Maliye Veznelerine yatırılır.

(2) Adlî yardım talepleri, genel hükümlere göre başvuruların kabul edilebilirliği hakkında karar verecek Bölüm veya Komisyonlar tarafından hükme bağlanır.”

20. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan kimseler, iddia ve savunmalarında, geçici hukuki korunma taleplerinde ve icra takibinde, taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması kaydıyla adli yardımdan yararlanabilirler.”

21. 6100 sayılı Kanun'un 337. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

“Adli yardım, daha önce yapılan yargılama giderlerini kapsamaz.”

22. Hukukumuzda, yargılama giderlerine ve bu arada harçlardan geçici muafiyete ilişkin adli yardım hükümleri, 6100 sayılı Kanun'un 334 ila 340. maddelerinde yer almaktadır. Dolayısıyla, 6216 sayılı Kanun ile İçtüzük'ün yukarıda belirtilen hükümleri uyarınca bireysel başvuru harcından geçici muafiyete ilişkin adli yardım talepleri hakkında, bireysel başvurunun niteliğine uygun düştüğü oranda uygulanacak olan genel hükümler, 6100 sayılı Kanun'un 334 ila 340. maddeleridir.

23. 6100 sayılı Kanun'un 334. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun kimselerin, iddia ve savunmalarında haklı oldukları yolunda kanaat uyandırmak kaydıyla adli yardımdan yararlanabilecekleri düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 337. maddesinin (3) numaralı fıkrasında ise adli yardımın daha önce yapılan yargılama giderlerini kapsamayacağı belirtilmiştir.

24. Başvuru konusu olayda, başvurucu 27/1/2014 tarihli bireysel başvuru formunda adli yardım talebinde bulunmuşsa da yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğuna dair herhangi bir belge sunmamıştır. Öte yandan başvurucunun 27/1/2014 tarihinde bireysel başvuru harcını yatırdığı anlaşılmıştır. Bireysel başvuruda harç dışında başvurucu tarafından ödenmesi gereken bir yargılama gideri de bulunmamaktadır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvuru harcının yatırılmış olması ve adli yardımın daha önce yapılan giderleri kapsamaması nedeniyle başvurucunun bireysel başvuru yönünden adli yardım talebi hakkında karar verilmesine yer bulunmamaktadır. (B. No: 2013/906, 16/4/2013, § 21).

2. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlali İddiası Yönünden

26. Başvurucunun uzun tutukluluğa ilişkin şikayetinin Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci

fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

27. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. …".

28. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

29. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19).

30. Yukarıda belirtilen hükümler uyarınca bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Bu yönüyle başvuru yollarının tüketilmesi ve başvuru süresine ilişkin koşullar arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekir. Olağan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi ibaresinin katı bir şekilde yorumlanması, bir takım başvurular açısından bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmayan neticelere yol açabilecektir. Bu nedenle, olayın özel şartları içinde etkisiz ve yetersiz olan bir kanun yolunun tüketilmesi şartı aranmaksızın, her bir başvuru yolunun somut başvurular açısından etkili olup olmadığının münferiden denetlenmesi gerekmektedir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 20).

31. Bireysel başvurunun, başvuru yolu öngörülmeyen durumlarda, ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmekle birlikte, başvuru süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi noktasında, başvurucunun ihlal oluşturan işlem, eylem veya kararla ilgili yeterince bilgi sahibi olması aranacaktır. Bu kapsamda, ilgili nihai kararın tebliğinin öngörüldüğü hallerde tebliğ tarihinin, tebliğ öngörülmeyen hallerde ise başvurucunun kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerekir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 21).

32. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çekişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapılıp yapılmadığı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

33. Ancak başvurucu hali hazırda tahliye olmuş ya da hakkında ilk derece mahkemesinin

mahkûmiyet hükmü kesinleşmiş ise bireysel başvuru açısından talebi, hukuka aykırılığın tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu tür ihlal iddiaları bakımından varsa başvuru yolları denendikten sonra bireysel başvuru yapılmalıdır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31)

34. Buna karşılık, kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark da bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmesi, şüphenin yenildiği anlamına gelmekte; isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Bir başka ifadeyle tutuklu sanığın hukuki statüsü değişmekte, tutuklanmasına neden olan (kuvvetli) şüphe yerini, her türlü şüpheden uzak bir kabulü ifade eden "kanaat"e bırakmaktadır. Bu nedenle mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesinin ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk halinin sona erdiğinin kabulü gerekir. Bu bakımdan, mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), gerekse Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. AİHM, ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olan bir sanığın, söz konusu mahkûmiyet kararından sonraki tutulmasını Sözleşme'nin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü uyarınca "mahkûmiyet sonrası tutma" olarak değerlendirmekte ve tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır (Benzer yöndeki bir AİHM kararı için bkz. Solmaz/Türkiye, B. No: 27561/02, 16/1/2007, §§ 23, 24; Şahap Doğan/Türkiye, B. No: 29361/07, 27/5/2010, § 26). Aynı yaklaşım Yargıtay Ceza Genel Kurulu (CGK) tarafından da benimsenmektedir. CGK'nin 12/4/2011 tarih ve E.2011/1-51, K.2011/42 sayılı kararında, "hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmakla sanığın atılı suçu işlediği yerel mahkeme tarafından sabit görülmekte ve bu aşamadan sonra tutukluluğun dayanağı mahkûmiyet hükmü olmaktadır." gerekçesiyle, temyizde geçen sürenin tutukluluk süresine dâhil edilmeyeceğine karar verilmiştir (B. No: 2013/6398, 3/4/2014, § 32).

35. Bu nedenle mahkûmiyete ilişkin nihai kararla birlikte, sanığın tutukluluğa ilişkin hukuki statüsü ve dolayısıyla tabi olduğu rejim değiştiğinden, 30 günlük başvuru süresinin, itiraz yoluna başvurulmayan durumlarda, tutukluluğun hükümle birlikte devamına dair kararın başvurucu tarafından öğrenildiği tarihten itibaren hesaplanması gerekir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Atalay Öztürk/Türkiye [KK], B. No: 54890/09, 7/1/2014; B. No: 2013/6398, 3/4/2014, § 33).

36. Somut olayda başvurucu isnat edilen suç nedeniyle 28/2/2008 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu hakkında Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesince 24/2/2009 tarihinde verilen mahkûmiyet kararı, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 22/11/2010 tarihli kararıyla bozulmuş, bozma kararı sonrası Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesinin verdiği 1/3/2011 tarihli verdiği direnme kararı da Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 31/1/2012 tarihli kararıyla bozulmuştur. Yeniden başlayan yargılamada Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesince 4/4/2013 tarihinde verilen mahkûmiyet kararı, Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 18/2/2014 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir (Bkz.§§ 6-13).

37. Buna göre ilk derece mahkemesinin 4/4/2013 tarihli mahkûmiyet ve tutukluluğun devamı kararı ile başvurucunun tutukluluk hali bu anlamda sona ermiştir. Bu karar başvurucuya aynı tarihte tefhim edilmiş olup, başvurucu, anılan karara karşı itiraz yasa

yoluna başvurduğuna dair bilgi veya belge sunmamıştır. Bu belirlemeler karşısında, uzun tutuklulukla ilgili şikayetleri içeren bireysel başvurunun ilk derece mahkemesinin nihai kararını verdiği 4/4/2013 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekirken 8/1/2014 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle, başvurunun "kişi hürriyeti ve güvenliğinin" ihlal edildiği yönündeki kısmının"süre aşımı" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmiştir.

3. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

39. Başvurucunun, hakkındaki cinsel istismar suçlamasının iftira olduğu, bunun eşi tarafından mahkemede beyan edilmesine karşın yaklaşık 6 yıldır tutuklu olduğunu ileri sürerek beraat kararı verilmesi talebinin, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

40. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

41. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

42. Anılan hükümler uyarınca bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (B. No: 2012/254, 6/2/2014, § 30).

43. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

44. Somut olayda, başvurucu Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 4/4/2013 tarihli nihai kararına karşı temyiz yasa yoluna başvurmuş; ancak temyiz sonucunu beklemeden 8/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Bireysel başvuru dosyası Anayasa Mahkemesinde derdest iken Yargıtay 14. Ceza Dairesi, 18/2/2014 tarihli kararı ile

hükmün onanmasına karar vermiştir.

45. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması, başka bir deyişle bireysel başvuru yapıldığı tarihte başvuru koşullarının tamamının sağlanmış olması gerekir. Bununla birlikte bir başvuru yolu yoksa ya da olan başvuru yolları etkili değilse Mahkeme somut olayın koşullarını dikkate alarak bir başvurunun incelenmesine karar verebilir (B. No: 2012/254, 6/2/2014, § 33). Başvuru konusu olay dikkate alındığında başvuru yollarının tüketilmesi kuralına istisna tanınmasını gerektiren bir durumun olmadığı görülmektedir.

46. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun adil yargılanma hakkı yönündeki iddiası ile ilgili olarak kanunda öngörülmüş yargısal başvuru yollarının tamamı tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. "Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının" ihlali iddiasının"süre aşımı",

2. "Adil yargılanma hakkının" ihlal iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması"

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

17/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

VEYSEL DOĞAN

B. No: 2014/1725 | Karar tarihi: 17.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1725

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEYSEL DOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1725)

Karar Tarihi: 17/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Veysel DOĞAN

Vekili : Av. Doğan ÖZÇELİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 1/3/2000 tarihinde Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının kısmen kabulüne karar verildiğini ve makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/2/2014 tarihinde Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 15/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/6/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 3/6/1999 tarihinde meydana gelen kaza sonucu yaralanmıştır.

8. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca, Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. (TEDAŞ) ve Tekel Genel Müdürlüğü A.Ş. (TEKEL) görevlileri hakkında Diyarbakır 3. Asliye Ceza Mahkemesine açılan dava sonunda, 27/5/2004 tarih ve E.1999/21, K.2004/694 sayılı kararla, sanıkların ve başvurucunun kusurlarının olmadığı, TEKEL A.Ş.'nin hizmet kusurunun bulunduğu gerekçesiyle sanıklar hakkında beraat kararı verilmiş ve karar kesinleşmiştir.

9. Başvurucu, 1/3/2000 tarihinde, Diyarbakır Elektrik Dağıtım A.Ş. (DEDAŞ) ve TEKEL A.Ş. aleyhine Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında, DEDAŞ ile TEKEL A.Ş. arasında akdedilen enerji nakil hattı ile TEKEL A.Ş.'ye tesis edilen özel hattan kopan elektrik teline temas etmesi sonucu yaralandığını ve sol bacağının kesildiğini ileri sürerek, maddi ve manevi zararlarının tazminini talep etmiştir.

10. Başvurucu, 8/6/2010 tarihinde, Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde yapılan yargılama sırasında alınan hesap bilirkişisi raporunda kendisine kusur verilmediği ve bu rapora itiraz edilmediği halde, Mahkeme Hâkiminin, tazminat miktarından kusur oranında indirim yapılmadığını belirttiğini, bu durumun ihsası rey anlamına geldiğini ileri sürerek, hâkimin reddi talebinde bulunmuştur.

11. Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesince, 8/6/2010 tarihinde, hâkimin reddi talebinin yerine olmadığı görüşüyle, bu talebin değerlendirilmesi için dosyanın Yazı İşleri Müdürlüğüne tevdiine karar verilmiştir.

12. Dosyanın gönderildiği Diyarbakır 2. Asliye Hukuk Mahkemesi, 16/7/2010 tarih ve 2010/127 Değişik İş sayılı kararıyla hâkimin reddine yönelik talebin esas yönünden reddine, 7 gün içinde temyiz yolu açık olmak üzere karar vermiştir.

13. Anılan karar temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

14. Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, esas hakkındaki davada yaptığı yargılama sonunda; 11/11/2010 tarih ve E.2000/170, K.2010/977 sayılı kararla; başvurucunun % 42 oranında maluliyetinin bulunduğu, davalı TEKEL A.Ş.'nin % 80, başvurucunun % 20 oranında kusurlu oldukları gerekçesiyle davalı DEDAŞ aleyhine açılan davanın reddine, davalı TEKEL A.Ş. aleyhine açılan davanın kısmen kabulüne, toplam 103.863,36 TL maddi, 15.000,00 TL manevi tazminatın davalıdan tahsiline karar vermiştir.

15. Temyiz üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 6/6/2012 tarih ve E.2011/3657, K.2012/9856 sayılı ilamıyla; davanın haksız fiile dayalı tazminat davası olduğu, tesisin geçici kabulünün yapılıp kesin kabulünün yapılmamış olması, davalı DEDAŞ'ın enerji verdiği hatlardan da sorumlu olması ve olaya uygun bilirkişi raporları dikkate alınarak davalı DEDAŞ'ın sorumluluğuna karar verilmesi, davalı TEKEL A.Ş. aleyhine açılan davanın reddine hükmedilmesi gerekirken, somut olaya uygun olmayan bilirkişi raporuna dayalı

olarak hüküm kurulması doğru görülmemiş ve karar bozulmuştur.

16. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 20/12/2012 tarih ve E.2012/14926, K.2012/19717 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

17. Mahkemece, bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda; 14/3/2013 tarih ve E.2013/41, K.2013/168 sayılı kararla; davalı TEKEL A.Ş. aleyhine açılan davanın reddine, davalı DEDAŞ aleyhine açılan davanın kısmen kabulüne, 103.863,36 TL maddi, 15.000,00 TL manevi tazminatın davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

18. Taraflarca davanın esası yönünden temyizi üzerine, Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 2/7/2013 tarih ve E.2013/8715, K.2013/11418 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

19. Tarafların karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 16/12/2013 tarih ve E.201/18451, K.2013/17912 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

20. Karar, 8/1/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

21. Başvurucu, 6/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

22. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 34., 35. ve 36. maddeleri, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 41. ve 49. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 17/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/2/2014 tarih ve 2014/1725 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, 1/3/2000 tarihinde Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında Mahkemece ceza davasının sonuçlanması beklendiği halde, ceza davasının sonucuna bağlı kalınmadığını, ceza davasında kendisine kusur verilmediği halde tazminat davasında % 20 kusurlu kabul edildiğini, tazminat davasında Mahkemece üç defa bilirkişi raporu alındığını, 8/6/2010 tarihli duruşmada okunan hesap bilirkişisi raporuna karşı taraflarca beyanda bulunulmadan Mahkemece, raporda kusur oranında indirim yapılmadığının belirtildiğini, Mahkemece bu şekilde bir tarafın lehine diğer tarafın aleyhine resen değerlendirme yapıldığını, bu nedenle hâkimin reddi talebinde bulunduğunu ancak bu talebin Diyarbakır 2. Asliye Hukuk Mahkemesince reddedildiğini, yargılamayı uzatmamak için bu kararı temyiz etmediğini, kanun yollarına başvurulmamasının iddiaların doğru olmadığını göstermeyeceğini, bu şekilde hâkimin tarafsızlığı ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini, Mahkemece uzun yargılama sonunda hüküm kurulduğunu, yaklaşık 14 yıl devam eden yargılama süreci nedeniyle ekonomik olarak zarar gördüğünü ve manevi zararının doğduğunu, % 20 kusurlu olduğu kabul edilerek davanın kısmen kabulüne karar verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

25. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında, delillerin eksik ve hatalı değerlendirilerek davanın kısmen kabulüne karar verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri

sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun anılan iddiaları yargılama sonucunda verilen kararın adil olup olmadığına yönelik olup, bu iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun hâkimin reddi talebinin reddedilmesi nedeniyle tarafsız mahkemede yargılanma hakkı kapsamında adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ile makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

26. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

27. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

28. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

29. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

30. Somut olayda başvurucu, Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında Mahkemece ceza davasının sonuçlanması beklenildiği halde, ceza davasının sonucuna bağlı kalınmadığını, ceza davasında kendisine kusur verilmediği halde tazminat davasında % 20 kusurlu kabul edildiğini, tazminat davasında Mahkemece üç defa bilirkişi raporu alındığını, yargılama sonucunda kusur oranında indirim yapılarak davanın kısmen kabulü yönünde hüküm kurulduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Başvurucu, 1/3/2000 tarihinde Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, davalılara ait elektrik teline temas etmesi sonucu yaralandığını ileri sürerek tazminat talep etmiştir. Mahkemece Diyarbakır 3. Asliye Ceza Mahkemesinde olaya sebebiyet verenler hakkında açılan ceza davasının sonuçlanması beklenmiş ve anılan dava sonunda, sanıkların ve başvurucunun kusurunun bulunmadığı gerekçesiyle sanıkların beraatlerine karar verildiği ve kararın kesinleştiği anlaşılmıştır.

32. Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesince 15/7/2004 tarihinde üç kişilik bilirkişi

heyetinden rapor alınmasına karar verilmiştir. Bilirkişi heyeti raporu ile ceza davasında alınan rapor arasında çelişki olması nedeniyle 13/12/2005 tarihinde, çelişkinin giderilmesi için yeniden rapor alınmasına karar verilmiştir. Bilirkişi raporunun gelmesinden sonra başvurucu vekili, raporlar arasındaki çelişkinin giderilmediğini ve tek bilirkişiden rapor alındığını ileri sürerek bilirkişi heyetinden rapor alınmasını istemiştir. Mahkemece, başvurucu vekilinin iddiaları da dikkate alınarak 17/7/2006 tarihli duruşmada üç kişilik bilirkişi heyetinden rapor alınmasına karar verilmiştir. Raporun gelmesinden sonra başvurucu vekili, raporda başvurucuya % 20 kusur verilmesinin hatalı olduğunu ileri sürmüş ancak, dosyanın sürüncemede kaldığını belirterek maddi zararın tespiti için hesap bilirkişisinden rapor alınmasını talep etmiştir. Raporun gelmesinden sonra Mahkeme Hâkiminin, maddi zararın hesaplanması sırasında kusur oranının dikkate alınmadığını belirttiği anlaşılmıştır.

33. Mahkemece, başvurucunun % 20 oranında kusurlu olduğuna dair bilirkişi raporu ve hesap bilirkişisinin raporu dikkate alınarak davanın kısmen kabulüne, 103.863,36 TL maddi ve 15.000,00 TL manevi tazminatın davalı TEKEL A.Ş.'den tahsiline karar verilmiştir. Kararın taraflarca temyizi üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesince, 6/6/2012 tarihinde hüküm bozulmuştur.

34. Mahkemece bozma kararına uyularak, 14/3/2013 tarihinde davanın kısmen kabulüne, 103.863,36 TL maddi, 15.000,00 TL manevi tazminatın davalı DEDAŞ'tan tahsiline karar verilmiştir. Tarafların temyizi üzerine, Yargıtay 3. Hukuk Dairesince hüküm onanmış ve karar düzeltme istemleri reddedilmiştir.

35. Hukuk ve ceza davalarının konuları, tarafları ve amaçları farklı olduğundan, ceza mahkemesi kararları, hukuk davaları için kural olarak kesin hüküm oluşturmaz. Haksız fiil nedeniyle açılan tazminat davalarını çözmek bütünüyle hukuk hâkiminin görevi içindedir. Mülga 818 sayılı Kanun'un 53. maddesi gereğince hukuk hâkimi, ceza mahkemesinin mahkûmiyet kararıyla bağlı ise de, maddi olayı tespit etmeyen beraat kararı hukuk hâkimini bağlamaz. Onun için hukuk hâkimi, topladığı deliller doğrultusunda karar verebilir. Ceza mahkemesinin delilleri tespit ve takdiri ile hukuk mahkemesinin delilleri tespit ve takdirinin farklı olmasının bir sonucu olarak, bir olayda sebep sonuç bağı bulunmadığına dair ceza mahkemesi kararı dahi hukuk hâkimini bağlamayabilir (B. No: 2013/7123, 6/2/2013, § 62).

36. Öte yandan 6100 sayılı Kanun'un 266. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. Hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz."

37. Anılan düzenlemeye göre, özel ve teknik bilgiyi gerektiren konularda bilirkişi raporu alınmasına mahkemenin kendiliğinden karar verme yetkisi bulunmaktadır. Somut olayda, ceza davasında yargılanan sanıklar hakkında beraat kararı verildiği de dikkate alındığında, kusur durumunun tespiti amacıyla bilirkişi raporu alınmasına Mahkemece kendiliğinden karar verilebilir ve bu rapor doğrultusunda hüküm kurulabilir.

38. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

39. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

40. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

41. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

42. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

43. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

44. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

45. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

46. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

47. Başvurucu, Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde yapılan yargılama sırasında, maddi zararın tespiti için hesap bilirkişisinden rapor alınmasından sonra ve taraflar rapora karşı beyanda bulunmadan, Mahkeme Hâkiminin, tazminatın hesaplanmasında kusur oranında indirim yapılmadığını belirtmesinin ihsası rey anlamına geldiğini, adil ve tarafsız bir yargılama yapılmasına engel oluşturduğunu, hâkimin reddi talebinin de reddedildiği belirterek, tarafsız mahkemede yargılanma hakkı kapsamında adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

48. Hâkimin ihsası reyde bulunması veya tarafsızlığını etkileyecek bir durum oluşması halinde hâkimin reddi talebinde bulunulabilir. Ancak adil yargılanma hakkının ihlali iddialarının incelenmesinde yargılamanın tümü üzerinden değerlendirme yapılarak, bu hakkın ihlal edilip edilmediği sonucuna ulaşılabilir.

49. Somut olayda, Mahkeme Hâkiminin, hesap bilirkişisinin raporunda kusur oranında indirim yapılmadığını belirtmesi, yargılamanın tamamı ve sonucu dikkate alınarak değerlendirilebilir. Başvurucunun, Hâkimin reddi talebi üzerine Diyarbakır 2. Asliye Hukuk Mahkemesince, Mahkeme Hâkiminin anılan beyanının ihsası rey veya taraflardan birine yol gösterme şeklinde değerlendirilemeyeceği, Mahkemenin, zarar ve tazminat miktarını doğrudan araştırmakla görevli olduğu gibi, bilirkişi raporlarının gerçekliğe uygunluğunu da denetlemekle yükümlü olduğu gerekçesiyle 16/7/2010 tarihinde hâkimin reddine yönelik talebin reddine karar verilmiştir. Temyiz yolu açık olarak verilen karar, temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

50. Hâkimin reddi talebinin reddine karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası, yargılama sürecinin ve sonucunda verilen kararın adil olmadığına yönelik bir iddiadır. Başvurucu, hâkimin reddi talebinin reddine dair kararı temyiz etmediği gibi, asıl karara yönelik temyiz ve karar düzeltme taleplerinin hiçbirinde de hâkimin ihsası reyde bulunduğu veya tarafsız olmadığı iddialarında bulunmamıştır. Başvurucu, kendisine atfedilen % 20 kusur oranının doğru olmadığını belirterek tazminat miktarlarına yönelik olarak temyiz ve karar düzeltme istemlerinde bulunmuştur. Bu iddiaları da derece Mahkemesince ve Yargıtay tarafından değerlendirilmiş ve Anayasa Mahkemesince de açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur.

51. Başvurucunun, hâkimin reddi talebinin reddine karar verildiği ve temyiz yolu açık olmak üzere verilen bu kararı temyiz etmediği, hâkimin ihsası reyde bulunduğu ve tarafsızlığını kaybettiği yönündeki iddialarını esastan verilen Mahkeme kararına ilişkin temyiz ve karar düzeltme safhalarında da ileri sürmediği, dolayısıyla başvuru yollarını usulünce tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

52. Açıklanan nedenlerle, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

53. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

54. Başvurucu, Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

55. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok

kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

56. Anayasa'nın 36. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, haksız fille dayalı tazminat davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

57. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

58. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 1/3/2000 tarihidir.

59. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay tarafından karar düzeltme isteminin reddedildiği 16/12/2013 tarihidir.

60. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun, 1/3/2000 tarihinde Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında, Mahkemece Diyarbakır 3. Asliye Ceza Mahkemesinde olaya sebebiyet verenler hakkında açılan ceza davasının sonuçlanması beklenmiş ve anılan dava sonunda TEDAŞ ile TEKEL A.Ş. görevlilerinin ve başvurucunun kusurlarının bulunmadığı gerekçesiyle sanıkların beraatlerine karar verilerek kesinleşmesi üzerine yargılamaya devam edilmiştir. Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesince 15/7/2004 tarihinde üç kişilik bilirkişi heyetinden rapor alınmasına karar verilmiştir. Bilirkişi heyeti raporu ile ceza davasında alınan rapor arasında çelişki olması nedeniyle 13/12/2005 tarihinde, çelişkinin giderilmesi için yeniden rapor alınmasına karar verilmiştir. Bilirkişi raporunun gelmesinden sonra Mahkemece, başvurucu vekilinin iddiaları da dikkate alınarak 17/7/2006 tarihli duruşmada üç kişilik bilirkişi heyetinden rapor alınmasına karar verilmiştir. Raporun gelmesinden sonra başvurucunun maluliyet durumunun tespiti için Adli Tıp Kurumundan rapor alınmış ve bu raporun gelmesinden sonra da maddi zararın tespiti için hesap bilirkişisinden rapor alınmasına karar verilmiştir. Mahkemece maddi zararın tespitinden sonra, hastane ve tedavi giderlerinin tespiti için doktor bilirkişiden rapor alınmıştır.

61. Mahkeme, başvurucunun % 20 oranında kusurlu olduğuna dair bilirkişi raporu ve hesap bilirkişisinin raporunu dikkate alarak davanın kısmen kabulüne, 103.863,36 TL maddi ve 15.000,00 TL manevi tazminatın davalı TEKEL A.Ş.'den tahsiline karar vermiştir. Kararın taraflarca temyizi üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesince, 6/6/2012 tarihinde hüküm bozulmuştur.

62. Mahkemece bozma kararına uyularak, 14/3/2013 tarihinde davanın kısmen kabulüne,

103.863,36 TL maddi, 15.000,00 TL manevi tazminatın davalı DEDAŞ'tan tahsiline karar verilmiştir. Tarafların temyizi üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesince hüküm onanmış ve karar düzeltme istemlerinin reddedildiği 16/12/2013 tarihinde hüküm kesinleşmiştir.

63. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

64. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu tazminat davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık 14 yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

65. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

66. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 60.000,00 TL manevi, 80.000,00 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

67. 6216 Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

68. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık 14 yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 19.500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

69. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

70. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 19.500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KAZIM ALBAYRAK

B. No: 2014/3836 | Karar tarihi: 17.09.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3836

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAZIM ALBAYRAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3836)

Karar Tarihi: 17/9/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Zehra Ayla PERKTAŞ

Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat ŞEN

Başvurucu : Kazım ALBAYRAK

Vekili : Av. Ömer OĞUR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, silahlı ve topluca cezaevinde isyana kalkışma suçundan yargılandığı davada Bandırma 2. Asliye Ceza Mahkemesinin, zaman aşımı süresinin dolmasına rağmen hakkında mahkûmiyet kararı vermesi ve uyarlama hükümlerinin hukuka aykırı olarak uygulanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 30/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu hakkında Bandırma Özel Tip Cezaevinde hükümlü olarak tutulduğu süreçte 5/1/2000 ila 7/1/2000 tarihleri arasında diğer bazı hükümlüler ile birlikte İBDA-C silahlı terör örgütü ile ilişkileri nedeniyle silahlı ve topluca cezaevinde isyana kalkıştıkları iddiası ile soruşturma başlatılmıştır.

6. Soruşturma kapsamında başvurucunun Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından müdafisiz alınan savunmasında özetle, Bandırma Özel Tip Cezaevi idaresinin kendisi ve bazı hükümlülerin hücre sistemi olan cezaevlerine nakletmek istediğini, kendisi ve arkadaşlarının ayrılmak istemediklerini, zorla götürülmek istenmeleri üzerine de kendi imal ettikleri saldırı ve savunmada kullanılabilecek aletlerle karşı koyduklarını belirtmiştir.

7. Bandırma Cumhuriyet Başsavcılığının 30/5/2000 tarih ve E.2000/549 sayılı iddianamesi ile başvurucu ve arkadaşları haklarında silahlı ve topluca cezaevinde isyana kalkışmak suçundan cezalandırılmaları talebiyle aynı yer Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde kamu davası açılmıştır.

8. Bandırma Asliye Ceza Mahkemesi, 4/1/2005 tarih ve E.2000/386, K.2005/1 sayılı kararı ile başvurucuyu 11 yıl 6 ay 10 gün hapis cezasına mahkûm etmiştir.

9. Anılan kararın temyizi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 22/12/2005 tarih ve 4-2005/180627 sayılı yazıları ile karara ilişkin 1/6/2005 tarihinde yürürlüğe giren 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında değerlendirme yapılması için dosyayı Mahkemesine geri göndermiştir.

10. Bandırma Adliyesinde ikinci Asliye Ceza Mahkemesinin kurulması ile dosyanın tevzi olduğu Bandırma 2. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2006/40 sayısına kayden yapılan yargılamada, Mahkemenin 15/12/2011 tarih ve E.2006/40, K.2011/729 sayılı kararı ile başvurucu tekrar 11 yıl 6 ay 10 gün hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

11. Anılan kararın temyizi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan 19/5/2013 tarih ve 2013/4231 sayılı tebliğnamede başvurucunun hukuki durumuna ilişkin olarak talep edilen hususlar şöyledir:

“Suç ve hüküm tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK ve 5237 sayılı TCK hükümleri nazara alınarak lehe ve aleyhe değerlendirme yapılması gerektiği, bu kapsamda her suç bakımından zamanaşımı değerlendirilmesinin ayrı ayrı yapılması gerektiği, sanıklar hakkında 765 sayılı TCK’nın 304/3-4. maddeleri gereğince hükmolunan temel cezanın 10 yıl 6 ay hapis cezası, netice cezanın ise 11 yıl 6 ay 10 gün hapis cezası olması karşısında; her ne kadar hüküm tarihi itibariyle uygulama doğru ise de suç ve hüküm tarihi itibariyle 765 sayılı TCK’nın 304/3., 5237 sayılı TCK’nın 296/1-2. maddeleri kapsamında yapılan değerlendirmede 5237 sayılı TCK’nın 296/1. maddesine ilişkin kesintili zamanaşımı süresinin 5237 sayılı TCK’nın 66/1-e, 67/4. maddeleri gereğince 12 yıl olması ve suç tarihi olan 5/1/2000 tarihinden inceleme tarihine kadar da söz konusu zamanaşımı süresinin gerçekleşmiş olması karşısında; mahkemece 765 sayılı TCK’nın 304/3-4. maddeleri ile 5237 sayılı TCK’nın 296/2. maddesi delaletiyle 5237 sayılı TCK’nın 152/1-a, 152/2-a maddelerinin ayrı ayrı bir bütün halinde netice cezalar değerlendirilmek suretiyle yeniden lehe yasanın değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması bozmayı gerektiğinden, sanıklar ve müdafilerinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görüldüğünden hükmün bozulması talep olunur.”

12. Temyiz incelemesi yapan Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 24/12/2013 tarih ve E.2013/7012, K.2013/16579 sayılı ilamı ile anılan mahkeme kararını onanmıştır. İlamın gerekçesindeki başvurucu ile ilgili kısım şöyledir:

“Sanıklara atılı hükümlü veya tutukluların ayaklanması suçu bakımından 5237 sayılı TCK'nın 296/1. maddesinde belirlenen cezanın süresi itibariyle, aynı Kanun’un 66/1-e, 67/4. maddelerinde öngörülen zamanaşımı suç ve inceleme tarihleri arasında gerçekleşmiş ise de, 5237 sayılı TCK'nın 7. ve 5252 sayılı Kanunun 9/3 maddelerinde “lehe olan hüküm önceki ve sonraki kanunların ilgili bütün hükümleri olaya uygulanarak ortaya çıkan sonuçların birbiriyle karşılaştırılması suretiyle belirlenir” hükmü uyarınca, iddianamedeki anlatım, kabul ve mahkemenin lehe olan kanunun belirlenmesine yönelik yaptığı karşılaştırmada yakarak mala zarar verme suçuna ilişkin teşdiden öngördüğü ceza da nazara alındığında; sanıklar tarafından gerçekleştirilen ayaklanmada yakarak mala zarar verme ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarının da sübut bulduğu, buna göre de; 765 sayılı TCK'nın 304/son maddesi delaletiyle 304/3-4. maddelerinin uygulanması ile hükmolunan sonuç cezanın, 5237 sayılı TCK'nın 296/2. maddesi yollamasıyla aynı Kanunun 152/1-a, 152/2-a, 109/2-3-a-b maddelerinin uygulanması suretiyle hükmolunacak sonuç cezaya göre her durumda daha lehe olacağı anlaşılmakla; mahkemenin kabul ve uygulamasında bir isabetsizlik görülmemiş, tebliğnamedeki bozma düşüncesine bu nedenle iştirak edilmemiştir”

13. Başvurucu, karardan 17/3/2014 tarihinde haberdar olmuş ve 19/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun (mülga) 304. maddesi şöyledir:

“(Değişik madde: 28/9/1971 tarih ve 1490 sayılı Kanun’un 10 md.)

I- (Değişik bent: 7/1/1981 tarih ve 2370 sayılı Kanun’un 10 md.) Önceden aralarında bir anlaşma olsun veya olmasın üç ve daha ziyade hükümlü veya tutuklu her ne sebeple olursa olsun cezaevi idaresine karşı ayaklanırsa, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Cebir ve şiddet göstererek veya tehdit ederek veya nüfuz ve müessir kuvvet sarfederek cezaevinin idaresine kısmen veya tamamen mani olunması hali bu maddenin tatbikinde ayaklanma sayılır.

Kullanılmış olmasa bile, ayaklanmaya silahla katılan hükümlü ve tutuklular beş yıldan yedi yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Yukarıda yazılı hallerde ayrıca bir tahribat meydana getirilmişse, tayin olunan ceza, tahribatın derecesine göre üçte birden yarıya kadar artırılarak hükmolunur.

II - Azmettirenler veya teşvik edenler ayaklanmaya fiilen katıldıkları takdirde, haklarında birinci bendin birinci veya üçüncü veya dördüncü fıkralarında yazılı olan cezaların yukarı haddi hükmolunur.

III - (Mülga bent: 07/12/1988 tarih ve 3506 sayılı Kanun’un 10 md.)”

15. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 296. maddesi şöyledir:

“(1) Hükümlü veya tutukluların toplu olarak ayaklanması hâlinde, her biri hakkında altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Hükümlü veya tutuklu sayısının üçten fazla olmaması hâlinde, bu suçtan dolayı cezaya hükmedilmez.

(2) Ayaklanma sırasında başka suçların işlenmesi hâlinde, ayrıca bu suçlara ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunur.”

16. 5237 sayılı Kanun’un 152. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile (2) numaralı fıkrasının (a) bendi şöyledir:

“(1) Mala zarar verme suçunun;

a) Kamu kurum ve kuruluşlarına ait, kamu hizmetine tahsis edilmiş veya kamunun yararlanmasına ayrılmış yer, bina, tesis veya diğer eşya hakkında,

…

İşlenmesi hâlinde, fail hakkında bir yıldan altı yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Mala zarar verme suçunun;

a) Yakarak, yakıcı veya patlayıcı madde kullanarak,

…

İşlenmesi hâlinde, verilecek ceza iki katına kadar artırılır.”

17. 5237 sayılı Kanun’un 7. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(2) Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur.”

18. 4/11/2004 tarih ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’un 9. Maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

“(3) Lehe olan hüküm, önceki ve sonraki kanunların ilgili bütün hükümleri olaya uygulanarak, ortaya çıkan sonuçların birbirleriyle karşılaştırılması suretiyle belirlenir.”

19. 4/4/1929 tarih ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun (mülga) 135. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi şöyledir:

“Zabıta amir ve memurları ile Cumhuriyet Savcısı tarafından ifade almada ve hakim tarafından sorguya çekilmede aşağıdaki hususlara uyulur:

…

3. Müdafi tayin hakkının bulunduğu, müdafi tayin edebilecek durumda değilse baro tarafından tayin edilecek bir müdafi talep edebileceği ve onun hukuki yardımından yararlanabileceği, isterse müdafiin soruşturmayı geciktirmemek kaydı ile ve vekaletname aranmaksızın ifade veya sorguda hazır bulunacağı bildirilir; yakınlarından istediğine yakalandığını duyurabileceği söylenir.”

20. 1412 sayılı Kanun’un 135/A maddesi şöyledir:

“İfade verenin ve sanığın beyanı özgür iradesine dayanmalıdır. Bunu engelleyici nitelikte kötü davranma, işkence, zorla ilaç verme, yorma, aldatma, bedensel cebir ve şiddette bulunma, bazı araçlar uygulama gibi iradeyi bozan bedeni veya ruhi müdahaleler yapılamaz.

Kanuna aykırı bir menfaat vaat edilemez.

Yukarıdaki fıkralarda belirtilen yasak yöntemlerle elde edilen ifadeler rıza olsa dahi delil olarak değerlendirilemez.”

21. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 150. maddesi şöyledir:

“(Değişik madde: 6/12/2006 tarih ve 5560 sayılı Kanun’un 21.md)

(1) Şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafi seçmesi istenir. Şüpheli veya sanık, müdafi seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafi görevlendirilir.

(2) Müdafii bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafi görevlendirilir.

(3) Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır.

(4) Zorunlu müdafilikle ilgili diğer hususlar, Türkiye Barolar Birliğinin görüşü alınarak çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 17/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/3/2014 tarih ve 2014/ 3836 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu, silahlı ve topluca cezaevinde isyana kalkışma suçundan yargılandığı davada soruşturma aşamasında Cumhuriyet Başsavcılığında verdiği beyanda zorunlu müdafiden yararlandırılmadığını, Mahkemenin kamera kayıtlarını, teftiş ve bilirkişi raporlarını beklemeden, iddia edilen silahlı ayaklanma suçuna azmettirmeye ilişkin delil olmamasına ve isnat edilen suça ilişkin 12 yıllık zamanaşımının dolmasına rağmen, yasal indirim şartlarının oluşup oluşmadığına ilişkin cevabı da beklenmeden mahkûmiyet kararı verdiğini, 5237 sayılı Kanun’a ilişkin lehe aleyhe değerlendirmesi kapsamında alt sınırdan hüküm kurularak değerlendirme yapılması gerekirken teşdit uygulanarak cezanın belirlendiğini, benzer olaylarda ilgili Yargıtay 9. Ceza Dairesinin farklı kararlar verdiğini belirterek, Anayasa’nın 10., 36. ve 38. maddelerinde tanımlanan eşitlik ilkesi, adil yargılanma hakkı ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

24. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurulara ilişkin incelemesi başvuru kapsamıyla sınırlı olduğundan, başvurucu tarafından ileri sürülmeyen herhangi bir hak ihlalinin resen incelenmesi mümkün değildir (B.No: 2013/1281, 16/5/2013, § 18). Bu kapsamda başvuruda, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında makul sürede yargılanma hakkı konusu ayrıca değerlendirilmemiştir. Başvurucunun, benzer davalarda Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından farklı kararlar verilmesi nedeniyle Anayasa’nın 10. maddesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının özü söz konusu kararın adil olmadığı hususu ile ilgilidir. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Bu kapsamda başvurucunun bütün iddiaları aşağıda adil yargılanma hakkı çerçevesinde iki ayrı başlık altında değerlendirilmiştir.

1. Soruşturma Aşamasında Müdafi Olmaksızın Savunmasının Alındığı İddiası Yönünden

25. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı

veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

26. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendi şöyledir:

“(3) Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

…

c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek;”

27. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa’da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, AİHS’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (B.No: 2012/917, 16/4/2013, § 20).

28. AİHS’in 6. maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendindeki düzenlemede isnat altında bulunan kişi, savunma hakkının kullanılmasında üç ayrı hakka sahiptir. Bunlar kendisini bizzat savunmak, kendisinin seçtiği bir müdafi yardımından yararlanma ve bir müdafiye sahip olmak için gerekli mali olanaktan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görülürse resen atanacak bir müdafi yardımından yararlanma haklarıdır. Dolayısıyla, suç isnadı altında bulunan kişinin kendisini bizzat savunması devlet tarafından talep edilemez (Pakelli/Federal Almanya, B.No: 8398/78, 25/4/1983).

29. Müdafi yardımından yararlanma hakkı, adil yargılama için suç isnadı altındaki kişilere savunma hakkı verilmesinin tek başına yeterli olmadığını ayrıca bu kişilerin kendilerini savunma imkânına da sahip olmaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda savunma hakkının etkin bir şekilde kullanma imkânını sağlayan müdafi yardımından yararlanma hakkı aynı zamanda adil yargılanma hakkının diğer bir unsuru olan “silahların eşitliği” ilkesinin de gereğidir.

30. Sözleşme’nin anılan maddesi herhangi bir istisna gözetmeksizin suç isnadı altında bulunan herkesi kapsamaktadır ve ceza yargılamasının her aşamasında uygulanmaktadır. Dolayısıyla soruşturma aşamasında yapılan işlemler bakımından da bu hak güvence altına alınmıştır. Bu kapsamda AİHM, Sözleşme’nin 6. maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendinin etkinliğinden söz edilebilmesi için yargılama öncesi işlemler bakımından da söz konusu düzenlemenin uygulama alanı bulmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir (Imbrioscia/İsviçre, B.No: 13972/88, 24/11/1993, § 33). Diğer taraftan AİHM, müdafi ile temsil hakkının sınırsız olmadığını (Can/Avusturya, B.No: 9300/81, 30/9/1985, § 57), geçerli bir nedene dayanılıyorsa, davanın açılmasından önceki aşamada avukata erişimin kısıtlanmasının mümkün olabileceğini (John Murray/Birleşik Krallık, B.No: 18731/91, 8/2/1996, § 63), önemli olanın yargılamaya bir bütün halinde bakıldığında soruşturma aşamasında bu hükme aykırılığın, ciddi bir şekilde adil yargılanma hakkına engel olması durumunda hak ihlalinin ortaya çıkabileceğini belirtmiştir (Imbrioscia/İsviçre, § 36). Bu kapsamda mutlak bir hak olarak kabul edilmese de, suç isnadı altında bulunan kişinin, gerekirse resen atanan bir avukat tarafından etkili bir şekilde savunulma hakkı adil yargılanma hakkının temel özelliklerinden biridir (Poitrimol/Fransa, B.No: 14032/88, 23/11/1993, § 34).

31. Müdafi yardımından yararlanma hakkının adil yargılanma hakkı temelinde önemi, suç isnadı altında olan kişinin bu haktan yararlandırılması yönünde devletin pozitif bir yükümlülüğü olduğunun kabul edilmesidir. Sözleşme'nin 6. maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendi devletleri, suç isnadı altındaki kişiyi, bir müdafiye sahip olmak için gerekli mali olanaktan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görülürse resen atanacak bir müdafi yardımından yararlandırma yükümlülüğü altına sokmuştur.

32. Başvuru konusu olayda başvurucu hakkında yürütülen soruşturma kapsamında Bandırma Cumhuriyet Başsavcılığının talimatıyla 21/3/2000 tarihinde Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucunun savunması alınmıştır. Savunma alınırken başvurucu müdafi yardımından yararlanmamıştır. Başvurucu, 5271 sayılı Kanun'un 150. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkraları kapsamında yasal zorunluluk olmasına rağmen müdafi yardımından yararlandırılmamasının savunma ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

33. Öncelikle belirtilmesi gereken konu, başvurucunun ifadesinin alındığı tarihte 5271 sayılı Kanun değil 1412 sayılı Kanun yürürlüktedir. 1412 sayılı Kanun'un 135. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi kapsamında şüphelinin soruşturma aşamasında kolluk, Cumhuriyet savcısı ve sorgu hâkimi karşısında müdafi tayin hakkının bulunduğu, müdafi tayin edebilecek durumda değilse baro tarafından tayin edilecek bir müdafi talep edebileceği ve onun hukuki yardımından yararlanabileceği, isterse müdafiin soruşturmayı geciktirmemek kaydı ile ve vekâletname aranmaksızın ifade veya sorguda hazır bulunacağı kabul edilmiştir. Dolayısıyla 1412 sayılı Kanun uygulaması müdafi yardımından yararlanmak için suç isnadı altındaki kişinin talebini aramıştır.

34. Somut olayda, başvurucunun müdafi talep etmesine rağmen verilmediğine ya da verdiği savunmanın baskı altında alındığına ve bu sebeple gerçeğe aykırı beyan verdiğine dair herhangi bir iddiası bulunmamaktadır. Ayrıca başvurucunun beyanı yargısal güvenceleri bulunan Cumhuriyet savcısı huzurunda alınmıştır. Soruşturma ve kovuşturma aşamaları ile bir bütün olan yargılama sürecinde kovuşturma aşamasında da başvurucu kendisini müdafi ile temsil ettirmiştir. Dolayısıyla başvurucunun müdafi yardımından yararlanma hakkının engellendiğine dair herhangi bir veri tespit edilmemiştir.

35. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun iddialarının bir ihlal içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Delillerin Değerlendirilmesi ve Diğer İddialar Yönünden

36. Başvurucu, Mahkemenin, kamera kayıtlarını, teftiş ve bilirkişi raporlarını beklemeden, silahla ayaklanma suçuna azmettirmeye ilişkin delil olmamasına ve isnat edilen suça ilişkin 12 yıllık zamanaşımının dolmasına rağmen, yasal indirim şartlarının oluşup oluşmadığına ilişkin yazı cevabı beklenmeden mahkûmiyet kararı verdiğini, 5237 sayılı Kanun'a ilişkin lehe aleyhe değerlendirilmesi kapsamında alt sınırdan hüküm kurularak değerlendirme yapılması gerekirken teşdit uygulanarak cezanın belirlendiğini, benzer olaylarda ilgili Yargıtay Dairesinin farklı kararlar verdiğini belirterek bu hususların adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

37. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz"

38. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi"

kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, …açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

39. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

40. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B.No: 2012/828, 21/11/2013, § 21).

41. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B.No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

42. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Mevcut yargılamada sunulan delilin geçerli olup olmadığını ve delil sunma ve inceleme yöntemlerinin yasaya uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp, Mahkemenin görevi başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

43. AİHM, delilerin kabul edilebilirliği ile ilgili olarak, somut davada kullanılan delilin sanığın hazır bulunduğu duruşmada ve “silahların eşitliği” ve “çelişmeli yargılama” ilkeleri ya da söz konusu delillerin yargılamanın bütününe olan etkisi çerçevesinde değerlendirmektedir (Tamminen/Finlandiya, B.No: 40847/98, 15/6/2004, §§ 40-41; Barberà, Messegué ve Jabardo/İspanya, B.No: 10590/83, 6/12/1988, §§ 68, 81-89). AİHM pek çok kararında, Sözleşme’nin 19. maddesi bağlamında görevinin, Sözleşmeci Devletlerin Sözleşme’ye ilişkin yükümlülüklerinin gözetilmesini sağlamak olduğunu, Sözleşme’nin koruması altında bulunan hak ve özgürlükler ihlal edilmedikçe ulusal bir mahkemenin olaylara ya da hukuka ilişkin yaptığı hataları inceleme görevinin bulunmadığını, Sözleşme’nin 6. maddesinin adil yargılanma hakkını güvence altına almakla beraber bu maddenin öncelikli olarak ulusal hukuk bağlamında düzenlenmesi gereken bir konu olan delillerin kabul edilebilirliğine ilişkin bir kural ortaya koymadığını belirtmektedir (Schenk/İsviçre, B.No: 10862/84, 12/7/1988, §§ 45-46; Desde/Türkiye, B.No: 23909/03,

1/2/2011, § 124).

44. Bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

45. AİHM, bariz bir şekilde keyfi olmadıkça, belirli bir kanıt türünün –iç hukuk açısından hukuka aykırı olarak elde edilmiş kanıtlar da dâhil olmak üzere– kabul edilebilir olup olmadığına veya aslında başvurucunun suçlu olup olmadığına karar vermenin kendi görevi olmadığını kararlarında ifade etmektedir. AİHM, kanıtların elde edilme yöntemi de dâhil olmak üzere yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığını ve Sözleşme'deki bir hakkın ihlali söz konusu ise tespit edilen ihlalin niteliğini inceleme konusu yapmaktadır (Jalloh/Almanya [BD], B.No: 54810/00, 11/07/2006, § 95; Desde/Türkiye, B.No: 23909/03, 1/2/2011, § 125; Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B.No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 699) AİHM'e göre, delillerle ilgili esas olarak başvurucuya, delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmalarına karşı çıkma fırsatı verilip verilmediği incelenmelidir (Bykov/Rusya [BD], B.No: 4378/02, 10/3/2009, § 90; Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B.No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 700).

46. Başvuru konusu olayda başvurucunun iddiasına konu olan Adalet müfettişi raporu ile jandarmadaki kamera kayıtları 21/6/2001 tarihli duruşmada iddia makamı tarafından talep edilmiştir. Başvurucu ve vekili davanın devam eden aşamalarında iddia makamının bu talebine ilişkin lehe veya aleyhe herhangi bir talepte bulunmamışlardır. İddia makamının duruşmada ileri sürdüğü anılan talepler Bandırma Cumhuriyet Başsavcılığının iddianamesine de esas oluşturmamıştır. Bu kapsamda anılan hususların incelemesinden Mahkeme tarafından vazgeçilmesine karşı duruşma sürecinde başvurucu tarafından herhangi bir itiraz ileri sürülmemiştir. Öte yandan başvurucu vekilinin 27/12/2006 tarihli duruşmada olaylara ilişkin TRT'de bazı görüntülerin yayınlandığını ileri sürmesi üzerine Mahkeme, Bandırma Cumhuriyet Başsavcılığına müzekkere yazarak ellerinde herhangi bir kaydın olup olmadığının sorulmasına karar vermiştir. 8/3/2007 tarihli duruşmada Başsavcılık ellerinde görüntü kaydının olmadığını bildirmiştir. Daha sonraki celselere ilişkin duruşma tutanakları kapsamında başvurucu vekili iddiasına ilişkin herhangi bir bulgu veya yeni bir iddia ileri sürmemiştir.

47. Somut olayda, başvurucunun delillerini sunma ve delillerin değerlendirilmesi konusunda farklı bir muameleye tabi tutulduğuna dair somut bir veri bulunmadığı gibi Mahkeme'nin delilleri değerlendirmesinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunduğuna dair bir bulguya da rastlanmamıştır. Başvuru dosyası incelendiğinde, deliller ile ilgili olarak başvurucuya, şikâyete konu Mahkeme tarafından temin edilmesinden vazgeçilen hususlara yönelik itiraz etme ve kullanılmamasına karşı çıkma fırsatı verildiği, başvurucunun aleni duruşmada delil sunma ve tartıştırma imkânına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkelerine aykırı olarak başvurucuya delillerini sunma, inceletme ve itiraz etme hususlarında uygun olanakların sağlanmadığına

ilişkin bir veri de bulunmamaktadır.

48. Öte yandan, başvurucunun, Mahkemenin silahla ayaklanma suçuna azmettirmeye ilişkin delil olmamasına rağmen, yasal indirim şartlarının oluşup oluşmadığına ilişkin yazı cevabı beklenmeden mahkûmiyet kararı verdiği, Mahkemenin lehe aleyhe değerlendirilmesinde teşdit uygulayarak cezayı belirlediği, yargılamanın zamanaşımına uğradığı iddialarının Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından reddedilmesine ve benzer davalarda Daire tarafından farklı kararlar verilmesine ilişkin iddialarının yukarıdaki açıklamalar ışığında derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olgulara ilişkin hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması ile ilgili olduğu açıktır. Başka bir ifadeyle başvurucunun iddialarının, derece mahkemesince kanunların yorumlanmasında isabet olup olmadığına, dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu ve başvurunun bu haliyle temyiz incelemesi talebi niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

49. Başvurucunun iddialarının esas itibarıyla ilk derece mahkemesi ve Yargıtay tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu, derece mahkemelerince yürütülen yargılama sırasında başvurucunun, karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerle ilgili bilgi sahibi olma ve bunlara karşı etkili bir şekilde itiraz etme ve kendi delillerini ve iddialarını sunma konularında bir sorunla karşılaştığına dair bir bulguya rastlanılmadığı gibi yapılan yargılama ve kurulan hükümde bariz takdir hatası veya açık keyfilik de tespit edilmemiştir.

50. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının “açıkça dayanaktan yoksunluk” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

Başvurunun, “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 17/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜMÜT DEMİR

B. No: 2012/1000 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1000

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜMÜT DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/1000)

Karar Tarihi: 18/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Hüseyin TURAN

Başvurucu : Ümüt DEMİR

Vekili : Av. Murat SADAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, uzun bir süredir tutuklu olarak bulundurulduğunu ve tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi aştığını belirterek, Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/11/2012 tarihinde Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 31/12/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 6/2/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 6/2/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir.

Adalet Bakanlığı, 7/3/2014 tarihinde görüşünü sunmuş, Bakanlık görüşü ise 17/3/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu, 3/4/2014 tarihinde Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

6. Başvurucunun el yazısı ile bireysel başvuruda bulunduğu tarihten yaklaşık bir yıl sonra 22/10/2013 tarihli dilekçe ile başvurucu adına vekaletname ibraz edilmiş ve başvuruya ilişkin talepler yenilenmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru dilekçesindeki ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 16/11/2005 tarihinde gözaltına alınmış, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/11/2005 tarih ve 2005/22 sayılı kararıyla tutuklanmıştır.

9. Başvurucu hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlanan 13/6/2007 tarih ve E.2007/888 sayılı iddianameyle suç işlemek için kurulan örgüte üye olma, yağma, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

10. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, 16/10/2012 tarih ve E.2005/260, K.2012/267 sayılı kararı ile başvurucunun, 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 109. 149. ve 220. maddesi ile 6136 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca toplam 31 yıl 30 ay 15 gün hapis ve 375,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

11. Başvurucu hakkında görülen dava başvuru tarihi itibariyle temyiz aşamasındadır.

12. Başvurucu, 7/3/2011 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) bireysel başvuruda bulunmuştur. AİHM, başvurucunun 29978/11 sayılı başvurusuna ilişkin olarak 18/9/2012 tarihinde dostane çözüme dayalı düşme kararı vermiş ve bu kapsamda başvurucuya 8.300 Euro ödeme yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

13. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

14. 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/11/2012 tarihli ve 2012/1000 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, uzun bir süredir tutuklu olarak bulundurulduğunu ve tutukluluğun 5271 sayılı Kanun'da öngörülen 5 yıllık azami süreyi aştığını, uzun tutukluk süresinden dolayı AİHM'in ihlal kararı verdiğini belirterek, Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi

hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tutukluluğunun biran evvel sona erdirilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucu vekili ise 22/10/2013 tarihli dilekçesi ile vekalet sunumu başlığı altında, tutukluluğu azami süreyi aştığından başvurucunun tahliyesine, yargılamanın makul sürede bitirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ve ayrıca manevi tazminata hükmedilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

17. Adalet Bakanlığının görüşünde; başvurucunun, özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğine dair şikayetinin incelenmesinde, bireysel başvuru konusu yaptığı aynı dava dosyası kapsamındaki tutuklama işlemine karşı AİHM'e yaptığı bireysel başvuru sonucu dostane çözüme dayalı düşme kararıyla sonuçlanmış olmasının mağdurluk statüsü açısından değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

18. Başvurucu, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı, bireysel başvuru dilekçesinde ileri sürdüğü iddialarına ek olarak ihlal ve mağduriyetin giderilmesinden bahsedilebilmesi için tutukluluğun sona erdirilmesi gerektiğini ifade etmiş, ayrıca yargılamanın makul sürede bitirilmediğini belirtmiştir.

19. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

20. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

21. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

…

c) "İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması".

22. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup, anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre; bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu önkoşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, başvurucunun "güncel bir hakkının ihlal edilmesi", bu ihlalden dolayı kişinin "kişisel olarak" ve "doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin "mağdur" olduğunu ileri sürmesi gerekir (B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42).

23. Bu üç temel koşula ilave olarak 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine ancak Anayasada

güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasıyla başvurulabilir. Buradan çıkan sonuca göre Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi "mağdur" statüsü kazanamaz (B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 43).

24. Bireysel başvuruda "mağdur" kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti kuralları gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, B. No: 62543/00, 10/11/2004, § 35). Ayrıca "mağdur" kavramının yorumu, günümüzde modern toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup, bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde uygulanmalıdır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, § 38).

25. Başvuru konusu olayda, başvurucu esas olarak maruz kaldığı tutukluluk süresinin uzunluğundan şikayet ederek, 7/3/2011 tarihinde AİHM'e bireysel başvuruda bulunmuştur. Taraflarca imzalanan deklarasyona göre Hükümet başvurana 8.300 Euro ödemeyi taahhüt etmiş ve başvuran Türkiye aleyhine yaptığı başvurusuna dayanak oluşturan olaylarla ilgili diğer her türlü iddiasından vazgeçmiştir. AİHM, başvurucunun 29978/11 sayılı başvurusuna ilişkin olarak 18/9/2012 tarihinde dostane çözüme dayalı düşme kararı vermiş ve bu kapsamda başvurucuya 8.300 Euro ödeme yapılmıştır.

26. Başvurucu, hakkında AİHM tarafından verilen karara rağmen tutuklu yargılanması, tutukluluğun yedi yılı aşkın sürmesi, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi 16/10/2012 tarihinde kararını açıklamasına karşın tahliye edilmemesinin, Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan özgürlük ve güvenlik hakkına müdahale oluşturduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

27. Mağdurluk statüsü bütün bir yargılama boyunca devam etmelidir. Bununla birlikte, başvurucunun lehine bir karar verilmesi veya önlem alınması mağdurluk statüsünün ortadan kalkması için yeterli olmayıp, ulusal makamlar tarafından ihlalin açıkça veya özü itibariyle kabul edilmiş ve ihlalin sonuçları giderilmiş olmalıdır (Bkz. Aynı yönde Scordina/İtalya (no.1) [BD], §178. vd. ve §193).

28. Somut olayda başvurucu tarafından AİHM'e tutukluluk süresinin uzunluğu nedeniyle başvuruda bulunulmuş, AİHM, 18/9/2012 tarihinde, başvurucuya tazminat ödenmesini öngören dostane çözüm yoluyla başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verildikten sonra İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, yirmi sekiz gün sonra, 16/10/2012 tarihinde yargılamayı sona erdirerek başvurucu hakkındaki kararını vermiştir.

29. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesince, başvurucu hakkında dostane çözüm kararının verildiği 18/9/2012 tarihi ile hükmün verildiği 16/10/2012 tarihi arasındaki sürede, 11/10/2012 tarihinde bir duruşma yapılmış ve duruşmada Cumhuriyet savcısına mütalaada bulunması için süre verilmiş ve başvuranın tutukluluk halinin devamına karar verilmiş, nihayetinde ise 16/10/2012 tarihinde nihai karar açıklanmıştır. Dolayısıyla, Mahkeme yargılamayı, dostane çözüm sonucunda verilen kararın mahiyeti doğrultusunda bir an önce sonuçlandırmış, hükümle birlikte başvurucunun bir suç isnadına bağlı olarak tutulma halini de sona erdirmiştir. Zira kişi serbest bırakılmadan yargılandığı davada ilk derece mahkemesinin kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 33).

30. Böylece başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan özgürlük ve güvenlik hakkına yönelik müdahalenin giderilmiş olması nedeniyle başvurucunun mağdurluk statüsü sona ermiştir.

31. Başvurucunun bireysel başvuru formunda dile getirmediği makul sürede yargılanma hakkını, başvurudan bir yıl sonra vekili tarafından, ayrı bir dilekçe ile ve yeni bir başvuru yapılmaksızın ve harç ödenmeksizin öne sürüldüğü anlaşıldığından, bu hak yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır. Aksinin kabulü halinde bir kez bireysel başvuru yapıldıktan sonra başvuru sonlandırılıncaya kadar başvuru dosyasına her türlü hak taleplerinin sunulması kaçınılamaz bir hal alır ve bireysel başvuru için öngörülen otuz gün kuralı da anlamsız hale gelir. Şüphesiz, bireylerin makul sürede yargılanma hakkı yönünden ayrı bir başvuru yapma imkânı ise koşulları bulunduğunda her zaman mümkündür.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun mağdurluk statüsünü kaybettiği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "düşmesine" karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle başvurucunun, "mağdurluk statüsünü kaybetmiş olması" nedeniyle başvurunun DÜŞMESİNE, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ACARKENT SİTE YÖNETİMİ

B. No: 2013/834 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/834

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ACARKENT SİTE YÖNETİMİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/834)

Karar Tarihi: 18/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Selami ER

Başvurucu : Acarkent Site Yönetimi

Temsilcisi : Fikret MADRALI

Vekil : Av. Ahmet DOKUCU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, aidatlarını zamanında ödemeyen üyesi hakkında yaptığı icra takibi ve icra takibine itiraz davası sonucunda alacağının ödenmesine hükmedilmesi ve site yönetimi kararında her ay için %10 gecikme faizi öngörülmesine rağmen bakiye alacağı için açtığı davada alacağın yasal faiziyle tahsiline karar verilmesi ve mahkeme kararlarının gerekçesiz olması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği, adil yargılanma hakkı, etkili başvuru hakkı ve eşitlik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin ortadan kaldırılması için gerekli tedbirlerin alınmasını veya alacağının gecikme faiziyle birlikte ödenmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 22/1/2013 tarihinde İzmir Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 31/3/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 25/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 26/6/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, üyesi bulunan Ş.T.'nin ana giderler ve gayrimenkulü yapan kooperatife olan borçları ile işleyen faizini ödememesi nedeniyle 30/6/2005 tarihinde toplam 10.515,49 TL tutarlı icra takibi başlatmış, Ş.T., 15/6/2006 tarihli dilekçesiyle borca itiraz etmiştir.

8. İtiraz üzerine Karşıyaka 2. Sulh Hukuk Mahkemesinde 5/10/2006 tarihinde itirazın iptali davası açılmıştır.

9. Davada Ş.T., kooperatif hissesini 2/1/2003 tarihinde devraldığından önceki dönem borcundan sorumlu olmadığını ve kendisine gerekli tebligat ve çağrılar yapılmadığından site yönetiminin kararlarının geçerli olmadığını ileri sürmüş, başvurucu ise kooperatifin tasfiye olduğunu ve alacaklarının apartman yönetimine temlik edildiğini ve bu durumun yasal olduğunu ileri sürmüştür.

10. Mahkeme kooperatif ve site yönetiminin defter ve belgeleri ile icra dosyasını delil olarak kabul ederek bilirkişiye başvurmuştur.

11. 9/4/2008 tarihli bilirkişi raporuyla, Ş.T.'nin hisseyi tüm hak ve borçlarıyla devraldığı, kooperatif ve site yönetimi karar defterinde aidatların ödenmemesi halinde aylık %10 faiz öngörüldüğü, Ş.T.'nin başvurucuya 250,00 asıl alacak, 180,00 TL elektrik gideri ile 7.680,00 TL kooperatiften gelen borcu bulunduğu ancak, başvurucunun kooperatiften gelen borcu kapsamında 6.665,00 TL ödenmesini talep ettiği, bu borçlardan 250,00 TL'lik kısmı için takip tarihinden itibaren aylık %10 gecikme faizi uygulanabileceği, diğerleri için takip tarihinden itibaren uygulanması gereken faizin yıllık %12 olduğu tespit edilmiştir.

12. Mahkemece tarafların itirazları doğrultusunda aynı bilirkişilerden ek rapor istenmiş, 30/10/2008 tarihli cevapta eski rapordaki kanaatin tekrar edildiği belirtilmiştir.

13. Yapılan yargılama sonunda Mahkeme bilirkişi raporuna atıf yaparak bu doğrultuda verdiği 4/11/2008 tarih ve E.2006/1983, K.2008/1780 sayılı kararıyla, 250,00 asıl alacak, 180,00 TL elektrik, 6.665,00 TL kooperatiften gelen alacak yönünden itirazın iptaline, takibin devamına, fazlaya ilişkin talebin reddine, asıl alacağın %40'ı oranında icra inkâr tazminatının tahsiline hükmetmiştir.

14. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 21/11/2011 tarih ve E.2011/7753, K.2011/11618 sayılı kararıyla ilk derece mahkemesi kararı onanmıştır.

15. Başvurucu takip konusu yapmadığı 1.015,00 TL asıl alacak ile 21.600,00 TL gecikme

faizinin tahsili talebiyle Karşıyaka 1. Sulh Hukuk Mahkemesinde 9/1/2009 tarihinde icra takibi yapmaksızın yeni bir alacak davası açmıştır.

16. Mahkeme, diğer davanın kesinleşmesini bekledikten sonra, belirtilen dava dosyası ile bu dosyadaki bilirkişi raporu ve karara atıf yaparak 14/2/2012 tarih ve E.2009/77, K.2012/181 sayılı kararıyla başvurucunun önceki davada 7.680,00 TL alacağının tespit edildiği, bunun 6.665,00 TL'sinin önceki yargılamada talep konusu yapıldığı, gecikme tazminatı konusundaki talebin reddedildiği, sonuç olarak başvurucunun 1.015,00 TL bakiye alacağının bulunduğu gerekçesiyle, 1.015,00 TL alacağın dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte başvurucuya ödenmesine karar vermiştir.

17. Temyiz edilen karar Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 28/5/2012 tarih ve E.2012/4596, K.2012/6302 sayılı kararıyla onanmıştır.

18. Başvurucunun karar düzeltme talebi aynı Dairenin 22/11/2012 tarih ve E.2012/9546, K.2012/13028 sayılı kararıyla reddedilmiş ve karar aynı tarihte kesinleşmiştir.

19. Kesinleşen karar başvurucuya 26/12/2012 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu 22/1/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

20. 23/6/1965 tarih ve 2942 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 2814 sayılı Kanunla değişik "Anagayrimenkulün genel giderlerine katılma" kenar başlıklı 20. maddesi şöyledir:

"Kat maliklerinden her biri aralarında başka türlü anlaşma olmadıkça:

a) Kapıcı, kaloriferci, bahçıvan ve bekçi giderlerine ve bunlar için toplanacak avansa eşit olarak;

b) Anagayrimenkulün sigorta primlerine ve bütün ortak yerlerin bakım, koruma, güçlendirme ve onarım giderleri ile yönetici aylığı gibi diğer giderlere ve ortak tesislerin işletme giderlerine ve giderler için toplanacak avansa kendi arsa payı oranında;

Katılmakla yükümlüdür.

c) Kat malikleri ortak yer veya tesisler üzerindeki kullanma hakkından vazgeçmek veya kendi bağımsız bölümünün durumu dolayısıyla bunlardan faydalanmaya lüzum ve ihtiyaç bulunmadığını ileri sürmek suretiyle bu gider ve avans payını ödemekten kaçınamaz.

Gider veya avans payını ödemeyen kat maliki hakkında, diğer kat maliklerinden her biri veya yönetici tarafından, yönetim planına, bu Kanuna ve genel hükümlere göre dava açılabilir, icra takibi yapılabilir. Gider ve avans payının tamamını ödemeyen kat maliki ödemede geciktiği günler için aylık yüzde beş hesabıyla gecikme tazminatı ödemekle yükümlüdür."

Birinci fıkradaki giderlere, kat maliklerinden birinin veya onun bağımsız bölümünden herhangi bir suretle faydalanan kişinin kusurlu bir hareketi sebep olmuşsa, gidere katılanların yaptıkları ödemeler için o kat malikine veya gidere sebep olanlara rücu hakları vardır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 22/1/2013 tarih ve 2013/834 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, aidat ve diğer giderleri zamanında ödemeyen üyesi hakkında yaptığı icra takibi ve icra takibine itiraz davası sonucunda talep ettiği alacağına hüküm kurulduğunu, bakiye alacağı için açtığı davada ise site yönetimi kararında her ay için %10 gecikme faizi öngörüldüğü halde yasal faizle alacağını almasına karar verildiğini belirterek, kesinleşmiş yargı kararına uygun karar verilmediğini, gerekçesi belirtilmeden karar verildiğini, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği, adil yargılanma hakkı, etkili başvuru hakkı ve eşitlik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin ortadan kaldırılması için gerekli tedbirlerin alınmasını veya alacağının gecikme faiziyle birlikte kendisine ödenmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

23. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkraları uyarınca, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini düşünen, medeni haklara sahip gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru açısından dava ehliyeti tanınmıştır. 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise bireysel başvurunun ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabileceği düzenlenmiştir.

24. Başvurucu Acarkent Site Yönetimi, bir özel hukuk tüzelkişisidir. Başvuru, başvurucu Acarkent Site Yönetimi'ni temsile yetkili başkanı Fikret MADRALI adına başvurucunun vekili tarafından yapılmıştır. Başvuru konusunun başvurucu Acarkent Site Yönetimi'ne ödenmesi gereken aidatların tahsili amacıyla açılan davada verilen karara ilişkin şikayetler olduğu anlaşıldığından, başvurucu özel hukuk tüzel kişisinin güncel ve kişisel bir hakkını doğrudan ilgilendiren başvurunun Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuruda kişi yönünden yetkisi kapsamında olduğu görülmüştür.

25. Başvurucu, aidat ve diğer giderleri zamanında ödemeyen üyesi hakkında yaptığı icra takibi sonrası bakiye alacağı için açtığı davada, site yönetimi kararında her ay için %10 gecikme faizi öngörüldüğü halde yasal faizle alacağının tahsiline karar verilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği, adil yargılanma ve etkili başvuru hakları ile eşitlik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun şikâyetlerinin özü verilen kararın sonucu itibarıyla adil olup olmadığına yönelik olup, bu iddialar yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilmiş, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlali iddiaları ise ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

26. Başvurucu somut başvuruya konu alacak davasına ilişkin ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğunu iddia etmektedir.

27. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

28. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

29. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Mahkemece açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir.

30. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

31. Mahkemelerin hükümleri için gerekçe yazmaları gerekmekle birlikte bunun tarafların tüm iddialarına detaylı yanıt vermek zorunluluğu şeklinde anlaşılmamalıdır. Gerekçe yazma yükümlülüğünün ileri sürülen iddiaların davanın sonucuna etkisi yönünden her davanın şartları çerçevesinde değerlendirilerek belirlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ileri sürülen iddianın kabulü halinde davanın sonucuna etkili olması bekleniyor ise mahkemelerin bu iddiayı değerlendirmeleri gerekebilir.

32. Öte yandan temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

33. Somut olayda Mahkemece, dava konusu alacaklar daha önce icra takibi sonrasında icra takibine itiraz davasına konu olduğundan ve belirtilen karar kesinleştiğinden, önceki dava dosyasındaki deliller, kooperatifin ve başvurucunun defter ve belgeleri ile yine belirtilen davada alınan bilirkişi raporuna göre bakiye alacak için başvurucu lehine karar verilmiştir. Mahkeme gerekçeli kararında celp ettiği ve kesinleşen önceki dava dosyası ve bu dosyada yer alan bilirkişi raporunu esas alarak başvurucunun bakiye alacağının yasal faizle tahsiline karar vermiştir (bkz. § 16). Yargıtay tarafından da Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe aynen kabul edilerek hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi reddedilmiştir (bkz. § 17-18). Dolayısıyla ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

34. Açıklanan nedenlerle somut başvuruya konu alacak davasında derece mahkemesi ve Yargıtay kararlarının yeterli gerekçe ihtiva ettiği anlaşıldığından, başvurucunun bu yöndeki iddialarının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

35. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

36. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

37. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

38. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

39. Başvurucu, aidat ve diğer giderleri zamanında ödemeyen üyesi hakkında yaptığı icra takibi sonrası bakiye alacağı için açtığı davada her ay için %10 gecikme faizi öngörüldüğü halde yasal faizle alacağını almasına karar verilmesi nedeniyle haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun yukarıdaki iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına, derece mahkemelerinin uyuşmazlığa getirdiği çözümünün âdil olmamasına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

41. Başvurucunun daha önce icra takibine konu yaptığı alacakları için açtığı davada talep etmemesi nedeniyle kendisine ödenmesine karar verilmeyen bakiye alacağı için açtığı yeni alacak davasında Mahkeme, önceki dava dosyasını celp etmiş ve önceki dava dosyası ve bilirkişi raporunu (bkz. § 11) esas alarak bakiye alacağın yasal faizle başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Başvurucu önceki yargılamada %10 gecikme faizi konusunda kesinleşmiş bir karara ulaştığını iddia etse de karar incelendiğinde böyle bir hüküm kurulmadığı anlaşılmaktadır (bkz. § 13).

42. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun somut başvuruya konu alacak davasıyla ilgili olarak iddialarının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi

kararlarının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA

2. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerine bırakılmasına,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MÜLAYİM VURAL VE RAMAZAN VURAL

B. No: 2013/1675 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1675

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MÜLAYİM VURAL VE RAMAZAN VURAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1675)

Karar Tarihi: 18/9/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/12/2014-29195

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Selami ER

Başvurucular : Mülayim VURAL

Ramazan VURAL

Vekilleri : Av. Barış KAŞKA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, ortak murislerinin maliki olduğu tarihi eser vasıflı taşınmazın kamu yararı olmaksızın kamulaştırıldığını, mülk sahiplerinin kendi mülklerini kendi imkânlarıyla yenileme haklarının ellerinden alındığını, kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil istemiyle açılan davada verilen kararda kamulaştırma bedelinin düşük tespit edildiğini, bilirkişi raporlarında yenileme projesinin görmezden gelindiğini ve mahkeme kararlarının gerekçesiz olduğunu belirterek adil yargılanma, mülkiyet ve konut dokunulmazlığı hakları ile Anayasa'nın 63. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/2/2013 tarihinde İzmir 11. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel

bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 7/1/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 26/3/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı'nın 3/6/2013 tarihli görüş yazısı 18/6/2013 tarihinde başvurucular vekiline tebliğ edilmiş, başvurucular vekili Adalet Bakanlığı cevabına karşı beyanlarını yasal süresi içinde ibraz etmemiştir.

6. Bölümün 25/4/2014 tarihli ara kararıyla 2013/1674 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyasının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2013/1675 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. İstanbul ili Beyoğlu ilçesi, 21/7/1983 tarih ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu gereği kurulan İstanbul 1 numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 1993 yılında kentsel sit alanı olarak ilan edilmiş ve alandaki koruma çalışmalarının çerçevesi, yapılacak koruma amaçlı imar planına bağlanmıştır.

9. Başvuruculların ortak murisine (annelerine) ait Beyoğlu ilçesi Çukur Mahallesi 362 ada 5 parsel sayılı 49 m2 büyüklüğündeki taşınmazın da içinde bulunduğu alan 20/2/2006 tarih ve 2006/10172 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla (BKK) 16/6/2005 tarih ve 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun'a dayanılarak yenileme alanı olarak belirlenmiştir.

10. Beyoğlu Belediye Meclisi tarafından 10/11/2006 tarihinde oy birliğiyle kabul edilen usul ve esaslar çerçevesinde 16/3/2007 tarihinde gerçekleştirilen yenileme (restorasyon) ihalesiyle bahsedilen alanda restorasyon faaliyetine başlanmıştır.

11. Beyoğlu Belediye Encümeninin 10/12/2009 tarih ve 1603 sayılı kararı ile başvuruculların murisine ait taşınmazın kamulaştırılması kararı alınmıştır.

12. Beyoğlu Belediye Başkanlığı tarafından, mülk sahibine gönderilen satın alma talebini içerir yazı üzerine süresinde davete icabet edilmediği belirtilerek, Beyoğlu 2. Asliye Hukuk Mahkemesine 17/5/2010 tarihinde kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açılmıştır.

13. Mahkeme, mahallinde bilirkişi eşliğinde keşif yapmış ve keşif sonrası hazırlanan 27/9/2010 havale tarihli bilirkişi raporuyla taşınmazın özellikleri ile bulunduğu çevrenin koşulları ve emsal taşınmazlarla yapılan mukayese sonucu değeri, 205.800,00 TL arsa ve 54.216,96 TL yapı için olmak üzere toplam 260.016,96 TL olarak belirlenmiştir.

14. Yapılan itirazlar sonrasında Mahkemece yeni oluşturulan bilirkişi heyetiyle taşınmazda ikinci keşif yapılmış ve 13/12/2010 havale tarihli raporla mülkün Taksim Meydanına ve ulaşım imkânlarına yakınlığı, konut-ticaret alanı olması, binanın yıpranma oranı, taşınmazın korunması gerekli kültür varlığı olduğu ve davacı ve başvuruculların gösterdiği emsal

taşınmaz değerleri göz önünde bulundurularak değeri, 205.800,00 TL arsa ve 188.670,00 TL yapı için olmak üzere toplam 394.470,00 TL olarak belirlenmiştir.

15. İkinci bilirkişi raporuna da itiraz edilmiş ve Mahkeme son bilirkişi heyetinden ek rapor istemiş, ancak 25/2/2011 havale tarihli ek bilirkişi raporunda önceki rapordan farklı bir durumun olmadığı yönünde beyanda bulunulmuştur.

16. Mahkemenin 4/4/2011 tarih ve E.2010/216, K.2011/93 sayılı kararıyla ve ikinci bilirkişi raporuna itibar edilerek, 394.470,00 TL kamulaştırma bedelinin mülk sahibine ödenmesine ve ilgili taşınmazın tapu kaydının iptali ile davacı belediye adına tesciline karar verilmiştir.

17. Başvuruculaların ortak murisi 18/4/2011 tarihinde vefat etmiştir.

18. Kararın temyizi üzerine temyiz incelemesini yapan Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 11/6/2012 tarih ve E.2012/8012, K.2012/12476 sayılı kararı ile "Kamulaştırılan taşınmaz mal ile emsalin üstün ve eksik yönleri belirlenip kıyaslaması yapılarak zeminine, resmi birim fiyatları esas alınıp, yıpranma payı da düşülerek binaya değer biçilmesinde ve tespit edilen bedelin bloke ettirilerek hükmün kesinleşmesi beklenmeden davalı tarafa ödenmesine karar verilmesinde bir isabetsizlik görülmediği" gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararı onanmıştır.

19. Karar düzeltme talebi Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 24/12/2012 tarih ve E.2012/26078, K.2012/28133 sayılı kararı ile reddedilmiştir. Karar, başvuruculara 29/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

20. Başvurucular 27/2/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

21. 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun "Kamulaştırma bedelinin mahkemece tespiti ve taşınmaz malın idare adına tescili" kenar başlıklı 10. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, … asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, … idare adına tesciline karar verilmesini ister.

Mahkeme, idarenin başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün sonrası için belirlediği duruşma gününü, … taşınmaz malın malikine … bildirerek duruşmaya katılmaya çağırır. Duruşma günü idareye de tebliğ olunur.

…

Mahkemece yapılan duruşmada tarafların bedelde anlaşamamaları halinde hakim, en geç on gün içinde keşif ve otuz gün sonrası için de duruşma günü tayin ederek, 15 inci maddede sayılan bilirkişiler marifetiyle ve tüm ilgililerin huzurunda taşınmaz malın değerini tespit için mahallinde keşif yapar…

Bilirkişiler, taraflar ve diğer ilgililerin beyanını da dikkate alarak, 11 inci maddedeki esaslar doğrultusunda taşınmaz malın değerini belirten raporlarını onbeş gün içinde mahkemeye verirler. Mahkeme bu raporu, duruşma günü beklenmeksizin taraflara tebliğ eder. Yapılacak duruşmaya hakim, taraflar veya vekillerini ve bilirkişileri çağırır. Bu duruşmada tarafların bilirkişi raporlarına varsa itirazları dinlenir ve bilirkişilerin bu itirazlara karşı beyanları

alınır.

Tarafların bedelde anlaşamamaları halinde gerektiğinde hakim tarafından onbeş gün içinde sonuçlandırılmak üzere yeni bir bilirkişi kurulu tayin edilir ve hakim, tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli tespit eder. Mahkemece tespit edilen bu bedel, taşınmaz mal, kaynak veya irtifak hakkının kamulaştırılma bedelidir. … İdarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına … dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesine karar verilir ve bu karar, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescil hükmü kesin olup tarafların bedele ilişkin temyiz hakları saklıdır.

(Ek fıkra: 11/04/2013-6459 S.K./6. md) Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.

…”

22. 2942 sayılı Kanun’un 24/4/2001 tarih ve 4650 sayılı Kanunla değişik 11. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Taşınmaz malın değerinin tespitinde, kamulaştırmayı gerektiren imar ve hizmet teşebbüsünün sebep olacağı değer artışları ile ilerisi için düşünülen kullanma şekillerine göre getireceği kâr dikkate alınmaz.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 26/2/2013 tarih ve 2013/1675 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

24. Başvurucular, Beyoğlu Belediyesi tarafından kültür varlıklarının yenilenmesi kapsamında ve bir proje çerçevesinde gerçekleştirilen yenileme faaliyetlerinde yapılan ihalenin gizli tutulduğunu, projenin bir rant projesi olduğunu, yapılan kamulaştırmada kamu yararı bulunmadığını, mülk sahiplerinin sürece dâhil edilmediğini, mülk sahiplerinin kendi mülklerini kendi imkânlarıyla yenileme haklarının ellerinden alındığını, hukuka aykırı acele kamulaştırma kararı alındığını ve uygulanmadığını, kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil istemiyle açılan davada verilen kararda kamulaştırma bedelinin düşük tespit edildiğini, bilirkişi raporlarında yenileme projesinin görmezden gelindiğini, önerdikleri emsallerin değerlendirmeye alınmadığını, yıpranma paylarının olması gerekenden yüksek belirlendiğini ve mahkeme kararlarının gerekçesiz olduğunu belirterek adil yargılanma, mülkiyet ve konut dokunulmazlığı hakları ile Anayasa'nın 63. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve maddi ve manevi tazminat ile yaptığı yargılama giderlerinin ödenmesini talep etmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Somut Davaya Konu Olmayan İddialar

25. Başvurucular, kendilerine ait taşınmazın da bulunduğu bölgede Beyoğlu Belediyesi tarafından kültür varlıklarının yenilenmesi kapsamında ve bir proje çerçevesinde gerçekleştirilen yenileme projesinde yapılan ihalenin gizli tutulduğunu, projenin bir rant

projesi olduğunu, mülk sahipleri sürece dâhil edilmediği gibi, mülklerini kendi imkânlarıyla yenileme haklarının da ellerinden alındığını, hukuka aykırı biçimde acele kamulaştırma kararı alındığını ve uygulanmadığını ileri sürerek haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedirler.

26. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır.

27. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde kullanılabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvuruculaların Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde, yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

28. Başvuruculaların kendi taşınmazlarının da bulunduğu bölgede uygulanan projeyle ilgili şikâyetlerini öncelikle yetkili ve görevli ilk derece mahkemeleri önünde dile getirmesi, ilk derece mahkemesi kararlarından tatmin olmaması durumunda ise süresinde ve usulüne uygun olarak temyiz yolunu kullanması gerekmekte olup, başvurucular tarafından bahsedilen projeyle ilgili şikâyetlerin daha önce dava konusu yapıldığına dair herhangi bir belge sunulmamıştır. Somut başvuruya konu dava, kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası olup, başvuruculaların bahsettiği şikâyetler belirtilen davaya konu olmamıştır. Bu durumda başvuruculaların bahsedilen projeyle ilgili şikâyetleri hususunda başvuru yollarının tüketildiği söylenemez.

29. Açıklanan nedenlerle, somut davanın konusu olmayan şikâyetlerin diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'başvuru yollarının tüketilmemiş olması' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

30. Başvurucular, taşınmazın kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil istemiyle açılan davada verilen kararda kamulaştırma bedelinin düşük tespit edildiğini, önerdikleri emsallerin değerlendirmeye alınmadığını ve yıpranma paylarının olması gerekenden yüksek belirlendiğini ileri sürerek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

31. Başvuruculaların kamulaştırma bedelinin tespiti davasıyla ilgili yukarıda bahsedilen şikâyetleri, mahkemenin delilleri takdiri, hukuk kurallarını yorumlaması ve kararın sonucuna ilişkin olup, özü itibarıyla mahkeme kararının hatalı olduğu iddiasına dayanmaktadır.

32. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun'un 48.

maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

33. Bir anayasal hakkın ihlali iddiasını içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır (B. No:2012/1056, 16/4/2013, § 34).

34. Bahsedilen kurallar uyarınca, derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış olayların sübutu, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar da bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz. (B. No:2012/1027, 12/2/2013, § 26)

35. Kamulaştırma bedelinin tespiti, bu tespitte kullanılan yöntem ve yıpranma paylarının belirlenmesi kanunun öngördüğü usuller çerçevesinde hâkimin takdir yetkisi içinde olup, başvuruya konu davada Asliye Hukuk Mahkemesi, 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesi doğrultusunda kamulaştırmaya konu taşınmazda bilirkişi eşliğinde keşif yapmış ve bilirkişi raporu almış (§ 12), tarafların itirazı üzerine ikinci bir bilirkişi görevlendirmiştir (§ 13). Bilirkişiler, başvurucular ve idarenin gösterdiği emsaller ile resen belirlenen emsalleri değerlendirmiş, ayrıca bilirkişiler gerçek satış bedelinin tapu kayıtlarına yansıtılmadığı hususunu da göz önünde bulundurarak değer tespitinde bulunmuşlardır. Mahkeme ayrıca bilirkişilerden ek rapor istemiş (§ 14) ve taşınmazın bedelini, tarihi eser niteliği, emsal taşınmazların bedeli, bilirkişi raporları ve yıpranma paylarını dikkate alarak tespit etmiştir.

36. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların kamulaştırma bedelinin tespiti davasının sonucuna dair iddialarının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası da içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu bölümünün diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'açıkça dayanaktan yoksun olması' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Mülkiyet ve Konut Dokunulmazlığı Haklarının İhlali İddiası

37. Başvurucular, yapılan kamulaştırmada kamu yararı bulunmadığını, bilirkişi raporlarında yenileme projesinin görmezden gelindiğini, kamulaştırma sonrasında kendileri hakkında uygulanan tahliye işlemiyle sokağa atıldıklarını belirterek, mülkiyet ve özel hayata saygı gösterilmesini isteme haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

38. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Mahkemece açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucuların ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir.

39. Anayasa’nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla, sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, ürünlerinden yararlanma ve tasarruf

etme (başkasına devretme, biçimini değiştirme, harcama ve tüketme hatta yok etme) olanağı veren bir haktır. Anayasa'ya göre bu hakka ancak kamu yararı nedeniyle ve kanunla sınırlama getirilebilir. Özel mülkiyetteki bir taşınmazın kamu yararı amacıyla ihtiyaç duyulması halinde şekil ve koşulları yasayla belirlenmek şartıyla kamulaştırılmak suretiyle kamu hizmetine tahsis edilerek özel mülkiyeti sona erdirilebilir. Kamulaştırmanın nasıl ve hangi ilkelere göre yapılacağı Anayasa'nın 46. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. (Bkz. AYM, E.1988/34, K.1989/26, K.T. 21/6/1989; E.2011/58, K.2012/70, K.T. 17/5/2012 ve E.2004/25, K.2008/42, K.T. 17/1/2008)

40. Kamu yararı kavramı, genel bir ifadeyle özel veya bireysel çıkarlardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Bütün kamusal işlemler, nihai olarak kamu yararını gerçekleştirmek hedefine yönelmek durumundadır (AYM, E.2010/30, K.2012/7, K.T.19/1/2012). Yasama ve yürütme organları toplumun ihtiyaçlarını dikkate alarak neyin kamu yararına olduğunu belirlemede geniş bir takdir yetkisine sahiptirler. Kural olarak kamu makamları ekonomik veya toplumsal bir politikayı hayata geçirmek amacıyla mülkiyet hakkına müdahale etmişlerse, burada meşru bir kamu yararı amacının bulunduğunu varsaymak gerekir. Kamu yararı konusunda bir uyuşmazlığın çıkması halinde ise örneğin kamulaştırma gibi hususlarda uzmanlaşmış, ilk derece ve temyiz yargılaması yapan mahkemelerin uyuşmazlığı çözmek konusunda daha iyi konumda oldukları açıktır. Bu nedenle müdahalenin kamu yararına uygun olmadığını ispat yükümlülüğü bunu iddia edene aittir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. James ve Diğerleri/İngiltere, B. No: 8793/79, 21/2/1986, § 46; Eski Yunan Kralı ve Diğerleri/Yunanistan, B. No: 25701/94, 23/11/2000, § 87; Broniowski/Polonya, B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 148).

41. Başvuruculara ait taşınmazın da bulunduğu bölge, 2863 sayılı Kanun gereği İstanbul 1 numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 1993 yılında kentsel sit alanı olarak ilan edilmiş, daha sonra 20/2/2006 tarihli BKK ile 5366 sayılı Kanun'a dayanılarak yenileme alanı olarak belirlenmiştir. Yapılan bu düzenlemelere dayalı olarak Beyoğlu Belediye Meclisi tarafından 10/11/2006 tarihinde oy birliğiyle kabul edilen usul ve esaslar çerçevesinde restorasyon ihalesi yapılmış ve başvuruculaların mülküyle birlikte pek çok taşınmaz kamulaştırılmıştır. Yapılan kamulaştırma işlemi mevcut düzenlemelere ve usulüne uygun bir şekilde gerçekleştirilmiş, kamulaştırma bedeli mahkemece tespit edilerek başvuruculara ödenmiştir.

42. Öncelikle başvuruculaların taşınmazına yapılan müdahale, yukarıda belirtilen kanunlara dayalı olarak ve 2942 sayılı Kanun'da öngörülen usul çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda müdahalenin hukuki dayanağı bulunmaktadır. Ayrıca müdahale kültür ve tabiat varlıklarını koruma amaçlı büyük bir restorasyon projesi kapsamında ve idarece alınan kamulaştırma kararlarıyla gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla müdahalenin açık bir meşru amacı bulunmaktadır. Bunun yanında kamulaştırma kararı sonrasında bedel hususunda anlaşılamadığından başvuruculara mahkeme kararıyla ve usulüne uygun olarak tespit edilmiş kamulaştırma bedeli ödenmiştir (§ 33). Kamulaştırma bedelinin ödenmesi sonucu kültür varlıklarını yaşatarak koruma amaçlı kamu yararı ile başvuruculaların mülkiyet hakkı arasında gözetilmesi gereken makul denge korunmuştur. Bu durumda yapılan müdahalenin ölçülü olduğunu kabul etmek gerekir.

43. Davanın konusu kamulaştırılan taşınmazın dava tarihindeki bedelinin tespitine ilişkin olduğundan mahkeme, 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesine uygun olarak bunun dışında proje gibi gelecekte taşınmazın değerini arttıracak hususları değerlendirmeye almamıştır.

44. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün, bu mülkte gelecekteki değer artışını da içerecek şekilde mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa'da yer alan ve korunan mülkiyet kavramı içerisinde değildir. Gelecekte elde edilecek bir kazanç elde edilmediği veya bu kazanca yönelik, icrası mümkün bir iddia mevcut olmadığı sürece bir mülk olarak değerlendirilemez. (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Denimark Ltd/Birleşik Krallık, Başvuru No: 37660/97, 26/9/2000)

45. Bunun yanında başvuruculaın konut olarak kullandığı taşınmazdan tahliye edilmesi, yapılan kamulaştırma işleminin doğal bir sonucu olup, kanunlar çerçevesinde yapıldığı anlaşılmaktadır. Kamulaştırma işlemi sonrasında, başvuruculaın konut olarak kullandığı kamulaştırmaya konu taşınmazın mülkiyeti Beyoğlu Belediyesi'ne geçtiğinden mülkiyet hakkına bağlı kullanma hakkı da bahsedilen Belediyeye geçmiştir. Beyoğlu Belediyesinin kamulaştırmaya konu taşınmazı kamulaştırma amacına uygun olarak restore etmesi ve kullanabilmesi için başvuruculaın buradan tahliye edilmesi, bahsedilen amaçla yapılan kamulaştırma işleminin beklenmesi gereken doğal sonucudur.

46. Sonuç olarak başvuruculara ait taşınmazın 2942 ve 5366 sayılı Kanunlar kapsamında yıpranan tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması meşru amacıyla ve yargılama sonucu tespit edilen gerçek karşılığı kendilerine ödenmek suretiyle kamulaştırıldığı ve mülkiyetin idareye geçtiği ve başvuruculaın mülkiyeti idareye geçen taşınmazdan tahliye edilmelerinin yapılan kamulaştırma çalışmasının beklenmesi gereken doğal bir sonucu olduğu anlaşıldığından, başvuruculaın mülkiyet ve konut dokunulmazlığı haklarına yönelik bir ihlalin olmadığı açıktır.

47. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaın mülkiyet ve konut dokunulmazlığı haklarına ilişkin iddiaları hakkında bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu bölümünün diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'açıkça dayanaktan yoksun olması' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

48. Başvurucular mahkeme kararlarının gerekçesiz olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

49. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Mahkemece açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvuruculaın ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir.

50. Anayasa’nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

51. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama

hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

52. Mahkemelerin hükümleri için gerekçe yazmaları gerekmekle birlikte, bunun tarafların tüm iddialarına detaylı yanıt vermek zorunluluğu şeklinde anlaşılmaması gerekir. Gerekçe yazma yükümlülüğünün, ileri sürülen iddiaların, davanın sonucuna etkisi yönünden her davanın şartları çerçevesinde değerlendirilerek belirlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ileri sürülen iddianın kabulü halinde davanın sonucuna etkili olması bekleniyor ise mahkemelerin bu iddiayı değerlendirmeleri gerekebilir.

53. Öte yandan temyiz merciinin, yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde, temyizde ileri sürülmüş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

54. Başvuru konusu olayda, Asliye Hukuk Mahkemesi gerekçesinde taşınmazın Kadastro Müdürlüğünden çaplı krokisinin, Belediyeden metrekare birim fiyatlarının ve taşınmazın imar durumunun, Tapu Sicil Müdürlüğünden emsal taşınmaz kayıtlarının getirtildiği, taşınmazda bilirkişi heyetiyle keşif yapıldığı ve bilirkişilerin değer tespiti yaptığı, itiraz üzerine ikinci bilirkişinin görevlendirildiği ve ikinci keşfin yapıldığı, itiraz üzerine bilirkişilerden ek rapor alındığı ve bedel tespitinin buna göre yapıldığı izah edilmiştir (§ 12-15). Kararın temyiz incelemesini yapan Yargıtay 5. Hukuk Dairesi de, kararında 'Kamulaştırılan taşınmaz mal ile emsalin üstün ve eksik yönleri belirlenip kıyaslaması yapılarak zeminine, resmi birim fiyatları esas alınıp, yıpranma payı da düşülerek binaya değer biçilmesinde ve tespit edilen bedelin bloke ettirilerek hükmün kesinleşmesi beklenmeden davalı tarafa ödenmesine karar verilmesinde bir isabetsizlik görülmediği' gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararını onamıştır (§ 16).

55. Başvurucular her ne kadar mahkeme kararlarının gerekçesiz olduğunu ileri sürmüş ise de gerek ilk derece mahkemesinin, gerekse temyiz incelemesini yapan Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin kararında, hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görülmekle, gerekçeli karar hakkı yönünden bir ihlalin olmadığı açıktır.

56. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların gerekçeli karar hakkına ilişkin bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu bölümünün diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'açıkça dayanaktan yoksun olması' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Somut davanın konusu olmayan iddialarının,

2. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddialarının,

3. Mülkiyet ve konut dokunulmazlığı haklarının ihlali yönündeki iddialarının,

4. Gerekçeli karar hakkının ihlali yönündeki iddialarının,

'açıkça dayanaktan yoksun olması', nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN SEZEN

B. No: 2013/1793 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1793

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN SEZEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1793)

Karar Tarihi: 18/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Selami ER

Başvurucu : Hüseyin SEZEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kapsam dışı personel statüsünde çalıştığı kurumda uzman kadrosuna atanma talepli davasının yedi yılı aşkın sürede sonuçlanması ve davada olumsuz görev uyuşmazlığı nedeniyle görevli yargı yerinin belirlenmesinin otuz sekiz ay sürmesi ile davasının reddedilmesi ve yargılama masraflarına kendisinin katlanmak zorunda kalması nedenleriyle eşitlik ilkesi ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 1/3/2013 tarihinde Samsun 2. İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 23/5/2013 tarihinde “Başvuru konusu olayda, dava ehliyetine sahip başvurucunun, kendi kusuru bulunmaksızın görevli yargı yerinin belirlenmesinin 38 ayı, toplam yargılama süresinin ise 7 yılı aştığı dolayısıyla güncel, kişisel ve doğrudan etkilenen anayasal haklarının kamu işlem ve eylemleriyle ihlal edildiği iddiasını içeren başvurunun, başvuru yolları tüketilmiş sayıldıktan sonra ve süresinde yapıldığı

görülmüştür. İncelenen bireysel başvurunun 6216 sayılı Kanun'un 45 ila 47. maddelerinde yer alan şartları taşıdığı" tespiti yapılmıştır. Bu nedenle ilgili Komisyonca açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden görülmeyen başvurunun kabul edilebilir olduğuna ve esasının incelenmesi için Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölümün 31/7/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun esas incelemesinin yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı'nın 27/9/2013 tarihli görüş yazısı 23/10/2013 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu vekili Adalet Bakanlığı cevabına karşı beyanlarını yasal süresi içinde 4/11/2013 tarihinde ibraz etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru dilekçesi ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu Türk Telekom Anonim Şirketinde kapsam dışı personel statüsünde ve tekniker kadrosunda çalışmakta iken 15/2/2005 tarihli dilekçesiyle telekom uzmanlığı kadrosuna atanma talebiyle çalıştığı kuruma başvuruda bulunmuştur.

8. Talebiyle ilgili cevap verilmemesi üzerine, başvurucu 13/6/2005 tarihinde Samsun İdare Mahkemesinde dava açmıştır.

9. Başvurucunun dava dilekçesi 12/7/2005 tarihinde davalı idareye tebliğ edilmiş, davalı idare adli tatil sonrası 12/9/2005 tarihinde savunma dilekçesini Mahkemeye sunmuştur.

10. Samsun İdare Mahkemesi 20/9/2005 tarihli ve E.2005/1261, K.2005/1599 sayılı kararıyla, uyuşmazlığın adli yargının görevine girdiği gerekçesiyle davayı görev yönünden reddetmiştir.

11. Başvurucu söz konusu karara itiraz etmiş ve Danıştay 5. Dairesinin 12/4/2006 tarihli ve E.2005/6745, K.2006/1995 sayılı kararıyla ilk derece mahkemesi kararı onanmıştır.

12. Görevsizlik kararının kesinleşmesi üzerine başvurucu 21/9/2006 tarihinde belirtilen taleple ilgili olarak Samsun 2. İş Mahkemesinde dava açmıştır.

13. Samsun 2. İş Mahkemesi 15/5/2007 tarihli ve E.2006/1872 sayılı ara kararıyla görevli yargı merciinin tespiti için dosyanın Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilmesine ve davanın Uyuşmazlık Mahkemesince bir karar verilinceye kadar ertelenmesine karar vermiştir.

14. Uyuşmazlık Mahkemesi 5/5/2008 tarih ve E.2007/367, K.2008/128 sayılı kararıyla davanın çözümünde idari yargının görevli olduğuna karar vermiştir.

15. Uyuşmazlık Mahkemesi kararı üzerine Samsun 2. İş Mahkemesi 7/8/2008 tarih ve E.2006/1872, K.2008/473 sayılı kararıyla görevsizlik kararı vermiştir.

16. Başvurucu görev yönünden uyuşmazlığın çözülmesi üzerine 11/9/2008 tarihinde Samsun 1. İdare Mahkemesine (Mahkeme) başvurarak kendisinin TODAİE'de lisansüstü uzmanlık programı mezunu olduğunu, liyakat ve kariyer anlayışına aykırı ve keyfi uygulama ile Telekom uzmanlığına atamasının yapılmadığını, Türk Telekom Kapsam Dışı Personel Yönetmeliği'nin 311 sayılı Kanun'a aykırı biçimde resmi gazetede yayınlanmadığını, idarenin 1. savunmasının kendisine tebliğ edilmediğini belirterek Telekom uzmanlığına atanma talebini zımnen reddeden idari işlemin iptalini talep etmiştir.

17. Mahkeme, 30/12/2008 tarihli ara kararıyla başvurucunun 12/7/2005 tarihli dava dilekçesine davalı idarenin savunma dilekçesi verme süresinin adli ara verme süresi içinde dolması nedeniyle davalı idarenin 12/9/2005 tarihinde Mahkemeye sunduğu cevap dilekçesinin 2577 sayılı Kanun'un 8/3. maddesi uyarınca süresinde verildiğini kabul etmiş, ancak davalı idare savunmasının başvurucuya tebliğ edilmesi gerekirken, dava dilekçesinin idareye tebliğ edildiğini belirterek, dosyanın tekemmülü için davalı idare savunmasının başvurucuya tekrar tebliğ edilmesine karar vermiştir.

18. İdarenin 26/12/2008 tarihli savunmasına karşı başvurucu 19/1/2009 tarihli cevabını Mahkemeye sunmuştur.

19. Mahkeme 27/5/2009 tarihinde yaptığı duruşma neticesinde E.2008/1105, K.2009/487 sayılı kararıyla başvurucunun uzman kadrosuna atanmasının kurumun iç mevzuatında belirlenen şartları taşıması ve sınavla olanaklı olduğu ve idarenin personeli bir göreve ataması konusunda zorlayıcı yönde karar verilmesinin olanaklı olmaması gerekçesiyle dava konusu işlemde hukuka aykırılık olmadığından davanın reddine karar vermiştir.

20. Söz konusu kararın temyiz incelemesini yapan Danıştay 5. Dairesi, 28/12/2010 tarihli ve E.2009/6445, K.2010/7723 sayılı kararıyla idare mahkemesi kararını onamıştır.

21. Başvurucunun karar düzeltme istemi de aynı dairenin 27/12/2012 tarih ve E.2011/2122, K.2012/9488 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Karar aynı tarihte kesinleşmiş ve 6/2/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

22. Başvurucu 1/3/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

23. İlgili Hukuk

24. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Sürelerle ilgili genel esaslar" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"1. Süreler, tebliğ, yayın veya ilan tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlar.

2. Tatil günleri sürelere dahildir. Şu kadarki, sürenin son günü tatil gününe rastlarsa, süre tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzar.

3. Bu Kanunda yazılı sürelerin bitmesi çalışmaya ara verme zamanına rastlarsa bu süreler, ara vermenin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzamış sayılır."

25. 21.12.2000 tarih ve 24267 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Telekomünikasyon Kurumu Telekomünikasyon Uzman Yardımcılığı ve Telekomünikasyon Uzmanlığı Sınav, Görev, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği'nin "Telekomünikasyon Uzman Yardımcılığı" madde kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Telekomünikasyon Uzmanlığına giriş aşaması, Telekomünikasyon Uzman Yardımcılığıdır. Telekomünikasyon Uzman Yardımcılığına atanabilmek için, bu Yönetmelikte öngörülen yarışma sınavında başarılı olmak şarttır."

26. Aynı Yönetmeliğin "Telekomünikasyon Uzman Yardımcılığı Yarışma Sınavı" başlıklı üçüncü bölümünün "Yarışma Sınavlarının Şekli" madde kenar başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"Yarışma sınavı; eleme sınavı, yazılı ve sözlü sınav olmak üzere üç aşamada yapılır.

27. Aynı Yönetmeliğin "Atama" madde kenar başlıklı 20. maddesi şöyledir:

"Telekomünikasyon Uzman Yardımcılığı Yarışma Sınavında başarılı olanların, boş

Telekomünikasyon Uzman Yardımcısı kadrolarına atanmaları, güvenlik soruşturmasının müspet olması kaydıyla ve başarı derecesi sıralamasına göre yapılır.

Telekomünikasyon Uzman Yardımcılığına atanacaklardan aşağıdaki belgeler istenir:

…

Yarışma sınavını kazananların, Telekomünikasyon Uzman Yardımcılığına atanmaları için atama işlemlerinin yapılmasına ilişkin olarak belirtilen süre içinde yukarda sayılan belgeler ile birlikte Kuruma başvurmaları gereklidir. Atamaya engel halleri tespit edilenlerle, belirtilen süre içinde Kurum tarafından kabul edilebilir geçerli bir mazereti olmaksızın başvuruda bulunmayanların atama işlemleri yapılmaz.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 132/2013 tarih ve 2013/1793 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, kapsam dışı personel statüsünde çalıştığı kurumda uzman kadrosuna atanma talepli davasının yedi yılı aşkın sürede sonuçlanması ve davada olumsuz görev uyuşmazlığı nedeniyle görevli yargı yerinin belirlenmesinin otuz sekiz ay sürmesi nedenleriyle makul sürede yargılanma hakkının; 311 sayılı Kanun’a aykırı biçimde Resmi Gazete’de yayımlanmayan kapsam dışı personel yönetmeliğinin kendisi hakkında uygulanması, TODAİE’de lisansüstü uzmanlık programı mezunu olduğu halde liyakat ve kariyer anlayışına aykırı ve keyfi uygulama ile Telekom uzmanlığına atamasının yapılmaması ve bu itirazla açtığı davanın reddedilmesi, benzer davalarda lehine yargı kararlarının bulunması, davalı idarenin cevap dilekçesinin süresinden sonra mahkemeye sunulmasına rağmen kabul edilmesi, yürütmeyi durdurma talebinin usulsüz olarak reddedilmesi ve yargılama masraflarına kendisinin katlanmak zorunda kalması nedenleriyle eşitlik ilkesi ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yeniden yargılama yapılması ile yapmış olduğu mahkeme masrafları ile 20.000 TL manevi tazminatın kendisine ödenmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden İnceleme

a. Silahların Eşitliği İlkesi Yönünden

30. Başvurucu, davalı idarenin cevap dilekçesinin süresinden sonra mahkemeye sunulmasına rağmen kabul edilmesi ve davalı idarenin dilekçelerinin kendisine geç tebliğ edilmesi ve/veya kendi çabasıyla buna ulaşması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, silahların eşitliği ilkesi gereği davanın taraflarından birinin diğeri karşısında zayıf duruma düşürülmemesi gerektiği, somut başvuruda idarenin savunma dilekçesinin adli tatil nedeniyle süresinde verildiğine karar verildiği, hatalı yapılan tebliğin Mahkemece düzeltilerek yeniden yapıldığı, başvurucunun davalı idarenin her iki savunma dilekçesine de cevap verme imkânı bulduğunun anlaşıldığı belirtilmiştir.

32. Başvurucu tarafından Adalet Bakanlığının görüşüne karşı, davalı idarenin ilk savunma dilekçesinin süresinden sonra Mahkemeye verildiği, davalı idarenin dilekçelerinin kendisine

tebliğ edilmediği ve kendi çabasıyla bunlara ulaştığı ifade edilmiştir.

33. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

34. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

35. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Mahkemece açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir.

36. Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmekte olup, bu hak ve gerekçeli karar hakkı da makul sürede yargılanma hakkı gibi, adil yargılanma hakkının somut görünümleridir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşmenin lâfzî içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen gerekçeli karar hakkı ve silahların eşitliği ilkesi gibi ilke ve haklara, Anayasanın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013,§ 38).

37. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Kural olarak başvurucular, davanın karşı tarafına tanınan bir avantajın kendisine zarar vermiş olduğunu veya bu durumdan olumsuz etkilendiğini ispat etmek zorunda değildirler. Taraflardan birine tanınan, diğerine tanınmayan avantajın, fiilen olumsuz bir sonuç doğurduğuna dair delil bulunmasa da silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiş sayılabilir. (Bkz., AİHM, Zagorodnikov/Rusya, B. No: 66941/01, 7/6/2007, § 30).

38. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılanma hakkı, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. J.J./Hollanda, B. No: 9/1997/793/994, 27/3/1998, § 43; Vermeulen/Belçika, B.No: 19075/91, 20/2/1996, § 33). Bu çerçevede bilirkişi raporunun hazırlanma sürecine başvuranların katılamaması ve başvuranlara delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat verilmemesi çelişmeli yargılanma hakkının ihlali olarak değerlendirilmektedir (Bkz. Mantovanelli/Fransa, B. No: 21497/93, 18/3/1997, § 33).

39. Somut başvuruya konu davada başvurucunun dava dilekçesi davalı idareye 12/7/2005 tarihinde tebliğ edilmiş, davalı idare adli tatil sonrası 21/9/2005 tarihinde savunma dilekçesini Mahkemeye sunmuştur. Başvurucu tarafından dava dosyasına sunulan 10/2/2009 tarihli davalı idarenin ilk savunma dilekçesine cevap dilekçesinden, 2005 yılındaki davalı idare savunmasının, başvurucunun verdiği dilekçe üzerine, dosyadan nüsha vermek suretiyle 23/1/2009 tarihinde tebliğ edildiği anlaşılmıştır.

40. Mahkeme, 30/12/2008 tarihli ara kararıyla adli ara verme süresi içinde savunma dilekçesinin verilme süresinin dolması nedeniyle 2577 sayılı Kanunun 8/3. maddesi uyarınca cevap dilekçesinin süresinde verildiğine, ancak davalı idare savunmasının başvurucuya tebliğ edilmesi gerekirken davalı idareye tebliğ edildiğini belirterek, dosyanın tekemmülü için davalı idare savunmasının başvurucuya tebliğ edilmesine karar vermiştir.

41. Bu durumda başvurucunun yapılan tebliğle ve/veya kendi talebiyle davalı idarenin savunma dilekçesine ulaştığı, dolayısıyla gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olduğu ve karşı savunmalarında idarenin görüşlerine karşı itirazlarını yapma fırsatı bulduğu ve Mahkemeye görüş bildirdiği anlaşılmakla başvurucunun davalı idare karşısında daha zayıf bir duruma düşürülmediğinin açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

42. Başvurucunun, davalı idarenin ilk savunma dilekçesinin zamanında sunulmadığı iddiası ise Mahkemece ilgili yasa kuralı yorumlanarak değerlendirilmiş ve oy çokluğuyla adli ara verme döneminde sürenin devam etmediği görüşüyle dilekçenin zamanında verildiğine karar verilmiştir. Bu durumda başvurucu bu şikâyetini silahların eşitliği ilkesine dayandırsa da şikâyetinin özünü Mahkemenin ilgili yasa hükmünün yorumunda isabet bulunmadığı, dolayısıyla Mahkemenin ara kararının hatalı olduğu iddiası oluşturduğundan, bu şikâyeti yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına yönelik iddiası başlığı altında incelenmiştir.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun silahların eşitliği ilkesine ilişkin iddiası yönünden bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu şikâyetinin diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'açıkça dayanaktan yoksun olması' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlali İddiası

44. Başvurucu yargı kolları arasındaki görev uyuşmazlığı nedeniyle ortaya çıkan yargılama masrafları konusunda herhangi bir ayrım yapılmaksızın, tüm mahkeme masraflarının üzerinde bırakılmasının, adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmektedir.

45. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvurucunun bu şikâyetinin mahkemeye erişim hakkına ilişkin olduğu, mahkemeye erişim hakkının mutlak bir hak olmayıp, birtakım sınırlamalara tabi olabildiği, AİHM kararlarında başvuranlara çok yüksek bir külfet yükleyen düzenlemelerin sözleşmeye aykırı görülebildiği, ancak “kaybeden öder” kuralı olarak ifade edilen ilkenin benimsendiği, bu kural muhtemel davacıları mahkeme önüne abartılı talepler getirmekten vazgeçirdiği için tek başına Sözleşme’nin ihlali şeklinde yorumlanmadığı, somut başvuruda İş Mahkemesinin başvurucu tarafından ilk davanın doğru yargı yerinde açılması nedeniyle davada ret kararı vermesine rağmen yargılama masraflarına hükmetmediği, ifade edilmiştir.

46. Başvurucu tarafından, Adalet Bakanlığının görüşüne karşı, görevli yargı yeri konusunda haklı çıkmasına rağmen görevli yargı yerinin tespitinde tüm masrafların şahsına bırakıldığı, devlet memuru olarak masrafların kendisi için ağır yük oluşturmasının adalet anlayışına sığmadığı, teorik olarak yaşanan sürecin mahkemeye erişim hakkı konusunda ciddi tehditler

içerdiği ve kaybeden öder kuralının esastan sonuçlanan davalarda geçerli olduğu yönünde beyanda bulunulmuştur.

47. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hale getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Hukuki konularda mahkemelerde dava açma hakkı anlamına gelen mahkemeye erişim hakkı "mahkemeye gitme hakkı"nı da kapsamaktadır (Burdov/Rusya, B. No: 59498/00, 7/5/2002, § 34; Ülger/Türkiye, B. No: 25321/02, 26/6/2007, § 38).

48. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp, sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte getirilecek sınırlandırmaların, hakkın özünü zedeleyecek şekilde kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerekir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38). Ulaşılmak istenen kamu yararının gerekleri ile bireylerin temel hakları arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi bozan ve başvuranlara çok yüksek bir külfet yükleyen düzenlemeler mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir.

49. AİHM kararlarında yargılama giderleri ile başvurucunun bireylerin mahkeme kanalıyla iddiasını ispat etme menfaati arasında iyi bir denge sağlanması gerektiği, (Ait-Mouhoub/France, 22924/93, 28/10/1998, § 57-58) yargılama giderlerinin çok yüksek olduğu ve adli yardımın verilmediği durumlarda hakkın özünün zedelenerek mahkemeye ulaşma hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirilmiş olabileceği (Asya Bakan/Türkiye 50939/99, 12/6/2007, § 73-77; Kaba/Türkiye, 1236/05, 01/03/2011, § 24) ifade edilmektedir.

50. Hukuk yargılamalarında uygulanan ve AİHM kararlarında da geçen “kaybeden öder” ilkesi; tarafların yargılamadaki başarı oranına göre kazanılan veya kaybedilen değer oranında lehine veya aleyhine mahkeme masraflarının hükmedilmesine ilişkin düzenlemeleri ifade eder.

51. AİHM, bu ilke gereği muhtemel davacıları mahkeme önüne abartılı talepler getirmekten vazgeçirdiği için mahkemeye erişim hakkını engelleyici bir sonuç doğurabilecek nitelikteki düzenlemelerin tek başına adil yargılanma hakkıyla çelişmeyeceğini, bununla birilikte davanın koşulları çerçevesinde hesaplanan masrafın miktarının bu hakkın engellenip engellenmediğini tespitte önemli bir faktör olduğunu (Stankov/Bulgaristan, 68490/01, 12/7/2007, § 52) kabul etmektedir.

52. Somut olayda, başvurucu yargı yerinin tespitinde yaşanan gecikme sonrasında yetkili mahkemeye davasını esastan inceletme imkânı bulmuş ve mahkemeye erişimi sağlanmıştır. Başvurucu yargı yerinin kesinleşmesine kadar harç ve posta gideri gibi mahkeme masrafları ile vekâlet ücretinden oluşan toplam 526,70 TL yargılama masrafı ödemiştir. Başvurucu dava sürecinde adli yardım talebinde bulunduğuna dair belge sunmamış ve dava dosyasında adli yardım talebine rastlanılmamıştır. Ayrıca başvurucunun idare mahkemesinin görevsizlik kararı sonrasında başvurduğu Samsun 2. İş Mahkemesi, Uyuşmazlık Mahkemesinin idari yargıyı görevli gösteren kararından sonra verdiği 7/8/2008 tarihli görevsizlik kararında “adli yargı yerinde dava açmakta kusuru bulunmayan başvurucu aleyhine vekâlet ücreti ve yargılama giderine hükmedilmesine yer olmadığına” karar vermiştir.

53. Bu durumda başvurucunun davasını esastan görüşecek mahkemeye ulaştığı ve davasının

esası hakkında karar verildiği, adli yargı yerinde açılan davanın masraflarının burada dava açmanın başvurucudan kaynaklanmaması nedeniyle kendisine yükletilmediği, başvurucunun idare mahkemesindeki davasının esastan reddedildiği ve temyiz incelemesinden geçerek kesinleştiği, bu nedenle idari yargıda oluşan yargılama masraflarına katlanmak zorunda kalmasının yargılamanın olağan sonucu olduğu, başvurucunun yargı yerinin belirlenmesi sürecinde ödediği 526,70 TL ve esastan davasının incelendiği idari yargı aşamasında aleyhine hükmedilen 384,40 TL mahkeme masrafının, somut davaların konusu, başvurucunun aylık ücrete sahip bir kamu görevlisi olması ve adli yardım talep etmemesi nazara alındığında, başvurucunun mahkemeye erişimini engelleyecek miktarda olmadığı anlaşıldığından, mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

54. Açıklanan nedenlerle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına ilişkin iddiası yönünden bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'açıkça dayanaktan yoksun olması' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

55. Başvurucu, 311 sayılı Kanun’a aykırı biçimde Resmi Gazete’de yayımlanmayan kapsam dışı personel yönetmeliğinin kendisi hakkında uygulanması, TODAİE’de lisansüstü uzmanlık programı mezunu olduğu halde liyakat ve kariyer anlayışına aykırı ve keyfi uygulama ile telekom uzmanlığına atamasının yapılmaması ve bu itirazla açtığı davanın reddedilmesi, benzer davalarda davacı lehine yargı kararlarının bulunması, yürütmeyi durdurma talebinin usulsüz olarak reddedilmesi ve davalı idarenin ilk savunma dilekçesinin zamanında sunulmadığı halde kabul edilmesi nedenleriyle eşitlik ilkesi ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

56. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvurucunun iddialarının esas itibarıyla derece mahkemesince, dava konusunda yapılan değerlendirme ve yorumlamada isabet bulunmadığına, dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu, mahkemelerin uyuşmazlıklarla ilgili vardıkları sonucun esas yönünden adil olup olmadığı ile mahkemelerin maddi ve hukuki hatalarının bireysel başvuru kapsamında incelenemeyeceği, somut başvuruya konu davada davalı idarenin ilgili yönetmelik gereği yaptığı yazılı ve sözlü sınav sonucunda uzman alımı yaptığı, yargılamanın usul şartlarına ve hukuka uygun olarak yapılmadığına dair bir bulgu bulunmadığı, mahkemenin ilgili hukuku yorumlamasında ve delilleri takdirinde keyfilik bulunmadığı ifade edilmiştir.

57. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne karşı, başvuru dilekçesiyle benzer şekilde iddialarını tekrarlamıştır.

58. Başvurucu, kendisinin açtığı somut başvuruya konu davaya benzer davalarda davacı lehine yargı kararlarının bulunması nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşse de kendisine Anayasa’nın 10. maddesinin ilk fıkrasında sayılan hangi nedene dayalı olarak veya hangi sebeple ayrı muamele yapıldığından bahsetmemiştir. Bir ayrımcılık faktörü olmaksızın benzer konulu davalarda farklı karar verilmesi tek başına eşitlik ilkesinin ihlali anlamına gelmeyeceği gibi eşitlik ilkesinin ihlali başka bir hakla ilişkilendirilmeksizin soyut olarak da ileri sürülemez. Bununla beraber başvurucu esas olarak yüksek lisans mezunu olması nedeniyle Telekom uzmanlığına atamasının yapılması gerektiği halde yapılmaması ve açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle haklarının ihlal edildiğini iddia etmektedir. Bu nedenlerle başvurucunun iddialarının özünün esas itibariyle derece mahkemesince dava

konusunda yapılan değerlendirme ve yorumlamada isabet bulunmadığına, dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşıldığından başvurucunun şikâyetlerinin ayrıca eşitlik ilkesi yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

59. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

60. Bir anayasal hakkın ihlali iddiası içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır (B. No: 2012/1056 § 34, 16/4/2013).

61. İlke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

62. Somut başvuruya konu davada, kapsam dışı personel statüsünde çalıştığı kurumda uzman kadrosuna atanma talebi idarece zımnen reddedilen başvurucunun açtığı dava, idare mahkemesince, uzman kadrosuna atanmanın, kurumun iç mevzuatında belirlenen şartların taşınması koşuluyla sınavla olanaklı olması ve idarenin personeli bir göreve ataması konusunda zorlayıcı yönde karar verilmesinin olanaklı olmaması gerekçesiyle reddedilmiştir.

63. Mahkemece, dava sürecinde uyuşmazlığın çözümü için gerekli bilgi ve belgeler toplanarak inceleme yapılmış ve ilgili kurallar somut davanın koşullarıyla birlikte yorumlanmış, usul şartlarına uygun olarak başvurucuya iddialarını sunmak üzere imkân verilmiş ve başvurucu iddia ve itirazlarını mahkemeye sunmuştur. İlk derece mahkemesi ve Danıştay bu iddia ve itirazları değerlendirerek başvurucunun talebinin zımnen reddedilmesinin hukuka aykırı olmadığına karar vermiştir. Mahkemenin somut davada hukuk kurallarını yorumlanması ve maddi olay ve olgulara uygulamasında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik görülmemektedir.

64. Bununla birlikte başvurucu kapsam dışı personel yönetmeliğinin 311 sayılı Kanuna aykırı bir biçimde Resmi Gazete'de yayımlanmadığı halde kendisi hakkında uygulandığını iddia etse de somut olayda kendisi hakkında ileri sürülen yönetmelik yerine, 21/12/2000 tarihli ve 24267 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Telekomünikasyon Kurumu Telekomünikasyon Uzman Yardımcılığı ve Telekomünikasyon Uzmanlığı Sınav, Görev, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre karar verilmiştir. 21/12/2000 tarihli ve 24267 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmeliğin ilgili hükümlerine göre Telekom uzmanlığı kariyer meslek olup, kuruma uzman yardımcısı olarak atanmak için yazılı ve sözlü sınavlarda başarılı olmak ve belirtilen objektif şartları taşımak gerekmektedir. Yine aynı düzenlemeye göre uzman yardımcısı olarak görev yapanlar ancak uzman olarak atanabilmektedir.

65. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun belirtilen şikâyetlerinin kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu ve derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiası

66. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

67. Başvurucu, çalıştığı kurumda uzman kadrosuna atanma talepli davasının yedi yılı aşkın sürede sonuçlanması ve davada olumsuz görev uyuşmazlığı nedeniyle görevli yargı yerinin belirlenmesinin otuz sekiz ay sürmesi nedenleriyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

68. Adalet Bakanlığı görüşünde, somut başvuruda davanın 7 yıl 6 ay sürdüğü ve yargılama süresinin makul olup olmadığı incelenirken her olayın kendine özgü koşulları, davanın karmaşık olup olmadığı, yargılama süresince tarafların gösterdiği davranışlar ve yetkili makamların tutumları ile davanın başvurucu açısından taşıdığı önem gibi hususların göz önünde bulundurulması gerektiği yönünde beyanda bulunulmuştur.

69. Başvurucu, Adalet Bakanlığı'nın görüşüne karşı beyanında, Bakanlığın da yargılamanın makul süreyi aştığını kabul ettiğini ifade etmiştir.

70. Anayasa'nın 36. maddesinin "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

71. AİHS'nin "Adil yargılanma hakkı" başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir ..."

72. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/673, 19/12/2013, § 27).

73. Makul süre incelemesinde; yargılamaya intikal eden maddi vakıalar ve ispat araçlarından oluşan dava malzemesinin veya uygulanacak hukuk kurallarının karmaşık olması; tarafların genel olarak yargılama sürecindeki tutumu, yargılama sürecinin uzamasındaki etkisi ve usuli haklarını kullanırken gereken dikkat ve özeni gösterip göstermedikleri; yargı makamları yanında dava süreciyle ilgili kamu gücü kullanan tüm devlet organlarına atfedilebilir yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden kaynaklanan bir gecikme olup olmadığı ve yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli

özenin gösterilip gösterilmediği; başvurucu için hukuki korumanın bir an önce gerçekleştirilmesindeki yararının ne olduğu gibi davanın niteliği ve niceliğine ilişkin birçok hususun birlikte değerlendirilerek karar verilmesi gerekmektedir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 58).

74. Başvuruya konu yargılama süreci, başvurucunun 13/6/2005 tarihinde Samsun İdare Mahkemesinde dava açmasıyla başlamış, Mahkemenin 20/9/2005 tarihli görev yönünden ret kararı Danıştay 5. Dairesinin 12/4/2006 tarihli kararıyla onanmış ve başvurucunun 21/9/2006 tarihinde Samsun 2. İş Mahkemesinde açtığı davada İş Mahkemesinin 15/5/2007 tarihli kararıyla görevli yargı merciinin tespiti için dosyanın Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiş, Uyuşmazlık Mahkemesinin 5/5/2008 tarihinde davanın çözümünde idari yargının görevli olduğuna karar vermesiyle başvurucu 11/9/2008 tarihinde Samsun 1. İdare Mahkemesine başvurmuş ve bu mahkemenin 27/5/2009 tarihinde verdiği karar Danıştay 5. Dairesi tarafından 28/12/2010 tarihinde onanmış, karar düzeltme talebi ise aynı Dairenin 27/12/2012 tarihli kararı ile reddedilerek karar kesinleşmiştir. Bu durumda iki dereceli yargılama sürecindeki toplam yargılama süresinin yedi yıl altı ayın üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

75. Yargılama süreçleri incelendiğinde idare mahkemesi ve iş mahkemesinin davayı görev yönünden reddetmesi ve Uyuşmazlık Mahkemesinin olumsuz görev uyuşmazlığı konusunda karar vermesi neticesinde görevli yargı yerinin yaklaşık üç yılda belirlendiği, görevli yargı yeri belirlendikten sonra ilk derece mahkemesinin yaklaşık bir yılda davanın esası hakkında karar verdiği ve temyiz incelemesinin yaklaşık on dokuz ayda sonuçlandığı, karar düzeltme incelemesinin ise yaklaşık iki yılda neticelendiği anlaşılmaktadır. Görevli yargı yeri konusundaki uyuşmazlığın yaklaşık üç yılda, karar düzeltme isteminin ise yaklaşık iki yılda sonuçlanmasının yargılamanın uzaması üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

76. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu telekom uzmanlığı kadrosuna atanma talebiyle açılan idari dava, görevli yargı yerinin tespiti dışında hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf ve tanık sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Yargılamanın makul sürede tamamlanamamasının başvurucunun tutum ve davranışlarıyla veya usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla açıklanması ve ilişkilendirilmesi de mümkün olmayıp, yedi yıl altı ayın üzerindeki yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varılmıştır.

77. Açıklanan nedenlerle, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

78. Başvurucu, adil yargılanma ve makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini belirterek yapmış olduğu mahkeme masraflarına karşılık 911,10 TL maddi ve 10.000,00 TL manevi tazminatın kendisine ödenmesi talebinde bulunmuştur.

79. Adalet Bakanlığı görüşünde tazminat istemine ilişkin görüş sunulmamıştır.

80. 6216 sayılı Kanun’un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesi şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.

…”

81. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, başvurunun makul süre şikâyeti dışında kalan şikâyetleri kabul edilemez bulunduğundan ve tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

82. Başvuruya konu idare mahkemesinde görülen telekom uzmanlığı kadrosuna atanma talebiyle açılan idari davanın, yedi yıl altı ayı aşkın sürede sonuçlandırılması sebebiyle başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında takdiren 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

83. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurucunun,

1. Silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının , “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

3. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya takdiren 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

G. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET TEYİT KEŞLİ

B. No: 2013/2237 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2237

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET TEYİT KEŞLİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2237)

Karar Tarihi: 18/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Ahmet Teyit KEŞLİ

Vekili : Av. Ayşen ARAS

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Uludağ Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Ticaret Hukuku Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak görev yapmakta iken görev süresinin uzatılmamasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada verilen karar ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle Anayasa'nın 2., 8., 10., 11., 17., 27., 36., 70., 123., 128., 130. ve 141. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 28/3/2013 tarihinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 29/11/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 7/1/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 4/2/2014 tarihli yazı ile görüşünü sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığının görüş yazısı 14/2/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş ve başvurucu vekili de 3/4/2014 tarihli yazı ile karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 1999 yılında Uludağ Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Ticaret Hukuku Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak göreve başlamış, daha sonra Marmara Üniversitesinde doktora çalışması yapmak için izin talebinde bulunmuş, Uludağ Üniversitesi Yönetim Kurulu 11/10/2001 günlü kararı ile talebi uygun görmüş ve kararını Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına göndermiş, ancak Üniversite Rektörlüğü başvurucunun talebini yeniden değerlendirerek hizmetine ihtiyaç duyulduğundan bahisle 1/2/2002 tarihli işlemi ile Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına gönderilen yazının geri çekilmesine karar vermiştir. Başvurucu tarafından bu işlemin iptali istemiyle açılan davada Bursa 2. İdare Mahkemesi 22/5/2002 tarih ve E.2002/538 sayılı kararıyla, başvurucu talebinin kabul edildiği dönemdeki şartlarda bir değişiklik olmadığı gerekçesiyle yürütmenin durdurulmasına karar vermiştir.

9. Marmara Üniversitesi Rektörlüğü, Uludağ Üniversitesi Rektörlüğünün anılan Mahkeme kararına rağmen kadro aktarımı yapmaması ve başvuru formunun eksik doldurulduğu gerekçesiyle 13/3/2003 tarihli işlem ile başvurucunun doktora kaydını silmiş, bu işlemin iptali istemiyle açılan davada İstanbul 2. İdare Mahkemesi 21/1/2004 tarih ve E.2003/444, K.2004/39 sayılı kararıyla, başvurucunun başka bir üniversitede araştırma görevlisi kadrosunda bulunmasının doktora öğrenci kaydının silinmesi için geçerli bir neden olmadığı gerekçesiyle iptal kararı vermiştir.

10. Bunun yanında başvurucunun araştırma görevlisi olarak 4/11/1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 33. maddesi uyarınca 9/9/2002 tarihli olur ile bir yıl süreyle yeniden ataması yapılmış, ilgili Anabilim Dalı Başkanı tarafından Bursa 2. İdare Mahkemesinde bu işleme karşı dava açılmış, her ne kadar dava sürecinde yürütmeyi durdurma kararı verilmişse de anılan Mahkeme 28/10/2004 tarih ve E.2002/1586, K.2004/1480 sayılı kararıyla davanın esası hakkında ret kararı vermiştir. Bu arada üniversite yönetimi yürütmeyi durdurma kararına istinaden 10/4/2003 tarihinde başvurucunun üniversite ile ilişiğinin kesilmesine dair işlem tesis etmiş, başvurucu bu işleme karşı da Bursa 2. İdare Mahkemesinde dava açmış, anılan Mahkeme 12/7/2005 tarih ve E.2005/274, K.2005/766 sayılı kararıyla, 2002/1586 esasına kayıtlı davada verilen yürütmeyi durdurma kararı üzerine işlem tesis edilmiş ise de daha sonra anılan davanın reddedilmesi nedeniyle işlemin dayanaksız kaldığından bahisle ilişiğin kesilmesine ilişkin işlemin iptaline karar vermiştir.

11. Başvurucu hakkında Marmara Üniversitesinde doktora çalışmasına devam ettiği süreye ilişkin olarak disiplin soruşturması başlatılmış ve 20 gün göreve gelmediğinden bahisle 28/7/2004 tarihli Yükseköğretim Kurulu Yüksek Disiplin Kurulu kararı ile başvurucu kamu görevinden çıkarma cezasıyla tecziye edilmiş ve bu nedenle Mahkeme kararları

uygulanamamış, ancak anılan disiplin cezasına karşı başvurucunun Bursa 3. İdare Mahkemesinde açtığı davada 2/5/2005 tarih ve E.2005/201 sayılı kararla yürütmenin durdurulmasına hükmedilmesi üzerine 22/06/2005 tarihli onayla başvurucu 21/09/2004 tarihinden itibaren 1 yıl süreyle yeniden eski görevine atanmıştır.

12. Başvurucunun göreve başladıktan 2 ay 13 gün sonra görev süresi sona ermiş, üniversite yönetimi başvurucunun doktora programını tamamlayamadığı, birlikte görev yapacağı öğretim üyesinin bulunmadığı, düzen ve disiplini sağlayamadığı, çalışmalarının memnun edici olmadığı gerekçeleriyle 21/9/2005 tarih ve 21183 sayılı işlem ile görev süresinin uzatılmamasına karar vermiş ve böylece başvurucunun üniversite ile ilişiği tekrar kesilmiştir.

13. Başvurucu, görev süresinin uzatılmamasına ve ilişiğinin kesilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle 2/10/2006 tarihinde Bursa 2. İdare Mahkemesinde dava açmış, Mahkeme 30/1/2008 tarih ve E.2006/2373, K.2008/52 sayılı karar ile davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

"Karar veren Bursa İkinci İdare Mahkemesince önceden belirlenerek taraflara duyurulan 06.12.2007 günlü duruşmaya davacı ve davacı vekilinin gelmediği, davalı idare vekilinin geldiği görülmekle gelen tarafa usulüne göre söz verilip dinlendikten sonra duruşmaya son verildi. Aynı gün yapılan ara kararına davalı idarece verilen cevaptan sonra dava dosyası incelenerek işin gereği görüşüldü:

…

Dava dosyasının incelenmesinden, 2000 yılında Uludağ Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak göreve başlayan davacının görev süresinin uzatılmasına ilişkin 09.09.2002 günlü işlemin iptali istemiyle Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Anabilim Dalı başkanı tarafından açılan 2002/1586 esas sayılı davada verilen 31.01.2003 günlü dava konusu işlemin yürütülmesinin durdurulması kararı üzerine davacının görevden ilişiğinin kesildiği, davacının bu karar uyarınca görevine son verilmesi işleminin iptali istemiyle 2003/1062 esas sayılı davayı açtığı, bilahare ise 2002/1586 esas sayılı davada yürütmeyi durdurma kararı kaldırılarak 28.10.2004 gün ve 2004/1480 sayılı kararla davanın reddine karar verildiği, bu karara bağlı olarak ise 2003/1062 esas sayılı davada aynı tarihte “iptal” kararı verildiği, bu kararların, 28.07.2004 günlü YÖK Disiplin kurulu kararı ile davacıya kamu görevinden çıkarma cezası verilerek görevi ile ilişiğinin kesilmesi nedeniyle uygulanamadığı, ancak YÖK Disiplin kurulu kararı ile verilen kamu görevinden çıkarma cezasının iptali istemiyle Bursa 3. İdare Mahkemesinde açılan davada, anılan mahkemenin 02.05.2005 gün ve 2005/201 esas sayılı “yürütmeyi durdurma” kararı üzerine davacının 22.06.2005 günlü onayla 21.09.2004 tarihinden itibaren 1 yıl süreyle eski görevine iade edildiği, 20.09.2005 tarihinde biten görev süresinin uzatılmamasına ilişkin dava konusu işlemin tesis üzerine bakılan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Olayda, mahkeme kararları sonucunda 21.09.2004 tarihinden itibaren 1 yıl süreyle atanmasına ilişkin 22.06.2005 günlü kararnameye karşı davacı tarafından yargı yoluna başvurulmadığı, görev süresinin bitimine bir ay kala Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı Başkanı tarafından yazılan 22.08.2005 tarihli yazıda “davacının bu güne kadar yapması gereken doktora programını tamamlayamadığı, 2547 sayılı Yasanın 33. maddesi gereğince yapması gereken araştırma, inceleme v.b görevlerini yerine getirmediği, davacının görev yaptığı ana bilim dalında doktora eğitimi yaptırılamadığı ve davacının birlikte görev yapacağı öğretim

üyesinin bulunmaması nedeniyle sadece maaş alan bir görevli haline döneceği, görevine iade edildikten sonra düzen ve disiplini sağlayamadığı, başka kurumda yaptığı doktora öğrenciliğinin tescilini sağlamaya çalıştığı, çalışmalarının memnun edici olmadığı, boş bulunan bir anabilim dalında görev yapmasının hem kurum hem de kendisi açısından bir yarar sağlamayacağının" belirtildiği, davacı hakkında işletme bölüm başkanlığının 29.08.2005 günlü ve fakülte yönetim kurulunun 06.09.2005 günlü görüşlerinin de olumsuz olduğu anlaşılmaktadır.

Her ne kadar davacının mahkemelerde açılan davalar nedeniyle uzun bir süre görevinden ayrı kalması sebebiyle doktora çalışmalarını yerine getiremediği ve verilen araştırma, inceleme v.b görevlerini yerine getirmediği yönünde dosyaya somut bilgi ve belge sunulamadığı anlaşılmakta ise de; davacının görev yaptığı ana bilim dalında eğitimine, araştırma ve incelemelerine yön verecek öğretim üyesinin bulunmaması, ilgili bölümden araştırma görevlisi kadrosu talebinin olmaması, ana bilim dalı başkanı, işletme bölüm başkanı ve fakülte yönetim kurulu tarafından davacının hizmetine ihtiyaç bulunmadığı yönünde görüş belirtilmesi hususları göz önüne alındığında ve araştırma görevlisi kadrosu talep edilmesi konusunda davalı idarenin yargı kararı ile zorlanmasına imkân bulunmadığından tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

14. Başvurucu kararı temyiz etmiş, Danıştay Sekizinci Dairesi 23/1/2012 tarih ve E.2008/6148, K.2012/39 sayılı kararı ile temyiz isteminin reddine karar vermiştir. Kararda Danıştay savcısının düşüncesine de yer verilmiştir.

15. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme başvurusu da aynı Dairenin 21/12/2012 tarih ve E.2012/3706, K.2012/11136 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

16. Karar, başvurucuya 28/2/2013 tarihinde tebliğ edilmiş, 28/3/2013 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

17. 2547 sayılı Kanun'un "Araştırma görevlileri, uzman, çevirici ve eğitim - öğretim planlamacıları" kenar başlıklı 33. maddesinin (a) bendi şöyledir:

"a) (Değişik: 12/8/1986 - KHK 260/3 md.) Araştırma görevlileri, yükseköğretim kurumlarında yapılan araştırma, inceleme ve deneylerde yardımcı olan ve yetkili organlarca verilen ilgili diğer görevleri yapan öğretim yardımcılarıdır. Bunlar ilgili anabilim veya anasanat dalı başkanlarının önerisi, Bölüm Başkanı, Dekan, enstitü, yüksekokul veya konservatuvar müdürünün olumlu görüşü üzerine rektörün onayı ile araştırma görevlisi kadrolarına en çok üç yıl süre ile atanırlar; atanma süresi sonunda görevleri kendiliğinden sona erer.(Ek cümle: 21/4/2005 – 5335/10 md.)Bunlar aynı usulle yeniden atanabilirler."

18. 6/1/1982 tarih ve 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun "Savcıların görevleri" kenar başlıklı 61. maddesinin 2/7/2012 tarih ve 6352 sayılı Kanun'un 47. maddesiyle değişik (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Savcılar, ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştayda görülen dava dosyalarından kendilerine havale olunanları Başsavcı adına incelerler ve esas hakkındaki düşüncelerini, bir ay içinde gerekçeli ve yazılı olarak verirler. Bu süreler geçirilirse durumu sebepleriyle birlikte Başsavcıya bildirirler. Danıştay Başkanının ve Başsavcısının vereceği diğer görevleri yerine getirir; çalışma düzeninin korunması ve iş veriminin artırılması için Başsavcının alacağı tedbirlere uyarlar".

19. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanun'un "Tebligat ve cevap verme" kenar başlıklı 16. maddesine 6352 sayılı Kanun'un 54. maddesiyle eklenen (6) numaralı fıkrası şöyledir:

"Danıştayda ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülen davalarda savcının esas hakkındaki yazılı düşüncesi taraflara tebliğ edilir. Taraflar, tebliğden itibaren on gün içinde görüşlerini yazılı olarak bildirebilirler."

20. 2577 sayılı Kanun'un "Duruşma" kenar başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"1. Danıştay ile idare ve vergi mahkemelerinde açılan iptal ve yirmibeşbin Türk Lirasını aşan tam yargı davaları ile tarh edilen vergi, resim ve harçlarla benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları toplamı yirmibeşbin Türk Lirasını aşan vergi davalarında, taraflardan birinin isteği üzerine duruşma yapılır.

2. Temyiz ve itirazlarda duruşma yapılması tarafların istemine ve Danıştay veya ilgili bölge idare mahkemesi kararına bağlıdır.

3. Duruşma talebi, dava dilekçesi ile cevap ve savunmalarda yapılabilir.

4. 1 ve 2 nci fıkralarda yer alan kayıtlara bağlı olmaksızın Danıştay, mahkeme ve hakim kendiliğinden duruşma yapılmasına karar verebilir.

5. Duruşma davetiyeleri duruşma gününden en az otuz gün önce taraflara gönderilir."

21. 2577 sayılı Kanun'un "Kararın düzeltilmesi" kenar başlıklı 54. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

" Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere kararın tebliğ tarihini izleyen onbeş gün içinde taraflarca;

a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,

b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,

c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,

d) Hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekarlığın ortaya çıkmış olması,

Hallerinde kararın düzeltilmesi istenebilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 28/3/2013 tarih ve 2013/2237 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu, doktora programını tamamlayamamış olması ve ilgili ana bilim dalında araştırma görevlisine ihtiyaç kalmaması sebepleri ile idare tarafından hakkında tesis edilmiş olan görev süresinin uzatılmamasına ilişkin işlemin amaç, konu ve maksat yönlerinden hukuka aykırı olduğunu, işlemin iptali için idare mahkemesinde açılan davada yerel mahkemenin delilleri toplamaksızın ve dava dilekçesinde ileri sürülen iddiaları karşılamaksızın hüküm kurduğunu, aynı şekilde temyiz mahkemesinin kararının da matbu ifadelerden ibaret olup gerekçe içermediğini, duruşma talebinin haksız bir şekilde

reddedildiğini, Danıştay savcısı görüşünün kendisine tebliğ edilmediğini, yaklaşık 7 yıl süren yargılamanın makul süreyi aştığını, bunun yanında uzun yıllar idare ve yargının yaptığı hatalar ile mücadele etmek zorunda kalması nedeniyle manevi cebre maruz kaldığı gerekçesiyle işkence ve kötü muamele yasağına aykırı hareket edildiğini, kamu hizmetine girme hakkının engellendiğini, görevine son verilmesinden yaklaşık bir yıl sonra hizmet ihtiyacında hiçbir değişiklik olmadığı halde aynı kadroya başka bir araştırma görevlisinin alınmasının eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiğini belirterek, Anayasa'nın 2., 8., 10., 11., 17., 27., 36., 70., 123., 128., 130. ve 141. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir. Başvurucunun, çalışma hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlali iddiasının ayrı bir başlık altında, yargılamanın adil yapılmadığı, Danıştay Savcılığı düşüncesinin tebliğ edilmediği, duruşma talebinin kabul edilmediği ve davanın makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü şikâyetlerine bağlı olduğundan, başvurunun bu kısmının ise birlikte incelenmesi gerekmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Çalışma Hakkı ve Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiği İddiası

25. Başvurucu, kamu hizmetine girme hakkının engellendiğini, görevine son verilmesinden yaklaşık bir yıl sonra hizmet ihtiyacında hiçbir değişiklik olmadığı halde aynı kadroya başka bir araştırma görevlisinin alınmasının eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiğini ileri sürmüştür.

26. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

27. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

28. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir."

29. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS'in ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir

(B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

30. Bireyin dilediği alanda çalışma özgürlüğü ve çalışma hakkı Anayasa'nın 48. ve 49. maddelerinde güvence altına alınmış olmakla birlikte AİHS'de düzenlenen haklardan değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de kamu hizmetine girme ya da dilediği kamu görevinde çalışma hakkının Sözleşme'de ya da protokollerinde korunan bir hak olmadığını açıkça ifade etmektedir. (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 24).

31. Diğer yandan başvurucu, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen kanun önünde eşitlik ilkesinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" kenar başlıklı 10. maddesinin birinci ve beşinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

…

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

32. Sözleşme'nin "Ayırımcılık yasağı" kenar başlıklı 14. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."

33. Başvurucunun, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Sözleşme'nin 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddialarının, bahsi geçen maddelerdeki ifadeler dikkate alındığında, soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp, mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir. Bir başka ifadeyle ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için, ihlal iddiasının, kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda ayrımcılığa maruz kaldığı sorularına cevap verebilmesi gerekmektedir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

34. Başvuru konusu olayda başvurucu, görevine son verilmesinden yaklaşık bir yıl sonra hizmet ihtiyacında hiçbir değişiklik olmadığı halde, aynı kadroya başka bir araştırma görevlisi alınarak eşitliğe aykırı hareket edildiğini, dolayısıyla ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmekte ise de söz konusu ayrımcılığın hangi temel hak ve özgürlüğün kullanımına yönelik olarak gerçekleştiğini belirtmemiştir. Başvuru dilekçesinin içeriğinden de, başvuru konusu olayın Anayasa ve Sözleşme kapsamındaki hak ve hürriyetlerden her hangi biri ile bağlantısının kurulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

35. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

36. Başvurucu, yargılamanın adil yapılmadığını, Danıştay Savcılığı düşüncesinin tebliğ edilmediğini, duruşma talebinin kabul edilmediğini ve davanın makul sürede sonuçlandırılmadığını ileri sürmüştür.

37. Başvurucunun bu başlık altındaki şikâyetlerinin ayrı ayrı incelenmesi gerekir.

i. Yargılamanın Adil Olmadığı İddiası

38. Başvurucu, dava konusu ettiği görev süresinin uzatılmamasına ilişkin işlemin amaç, konu ve maksat yönlerinden hukuka aykırı olduğunu, işlemin iptali için idare mahkemesinde açılan davada yerel mahkemenin delilleri toplamaksızın karar verdiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

39. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

40. 6216 sayılı Kanun'un "Esas hakkındaki inceleme" kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

41. Anılan kurallar uyarınca, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B.No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

42. Başvurucu, araştırma görevlisi olarak görev yapmakta iken görev süresinin uzatılmamasına ilişkin 21/9/2005 tarih ve 21183 sayılı işlemin iptali istemiyle açtığı davaya ilişkin dilekçesinde, 2002 yılında görev süresinin uzatılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açan Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Anabilim Dalı başkanının daha sonra ağır ceza mahkemesinde yargılandığını, görevine iade edilmesi gerektiği sırada 20 gün görevine gelmediğinden bahisle kamu görevinden çıkarıldığını, bu işleme karşı Bursa 3. İdare Mahkemesince iptal kararı verildiğini, görevine iadesinin 6 ay süreliğine olmasının 2547 sayılı Kanun'a aykırı olduğunu, haksız şekilde ve kasıtlı olarak uzun bir süre doktora çalışmalarını yerine getirmesinin engellendiğini ileri sürdüğü anlaşılmaktadır.

43. Bursa İdare Mahkemesi ise daha önce verilen mahkeme kararları uyarınca başvurucunun 21/9/2004 tarihinden itibaren 1 yıl süreyle atamasının yapılmasına ilişkin 22/6/2005 tarihli işleme karşı dava açmadığı, görev yaptığı ana bilim dalında eğitimine, araştırma ve incelemelerine yön verecek öğretim üyesinin bulunmadığı, ilgili bölümün araştırma görevlisi kadrosu talebinin olmadığı, ana bilim dalı başkanı, işletme bölüm başkanı ve fakülte yönetim kurulu tarafından başvurucunun hizmetine ihtiyaç bulunmadığı

yönünde görüş belirtildiği ve araştırma görevlisi kadrosu talep edilmesi konusunda idarenin yargı kararı ile zorlanmasına imkan olmadığından tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

44. Başvurucu iddialarının mevzuatın yorumlanmasına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

45. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararların değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da bariz takdir hatası veya açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvurucu yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılama sonucunda verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

46. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu bölümünün “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. İlk Derece Mahkemesi ve Danıştay Kararlarının Gerekçesiz Olduğu İddiası

47. Başvurucu, açtığı davada ileri sürdüğü iddialarının karşılanmadığını ve Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğunu belirterek, Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

48. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından birisi olmakla beraber, bu hak yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 26).

49. Kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin onama kararlarında kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanmakla beraber (bkz. García Ruiz/İspanya, B. No: 30544/96, 21/1/1999, § 26) başvuruculların dile getirmesine rağmen ilk derece mahkemesinin de tartışmadığı esaslı hususlara ilişkin temyiz başvuruları ile başvurucuların usuli haklarının ihlal edildiğine yönelik somut şikâyetlerinin temyiz incelemesinde tartışılmaması gerekçeli karar hakkının ihlali olarak görülebilir (B. No: 2012/603, 20/2/2014, § 49).

50. 2547 sayılı Kanun’un 33. maddesinin (a) bendinde, araştırma görevlilerinin eğitim yardımcıları oldukları belirtilmiş ve bunların ilgili anabilim veya anasanat dalı başkanlarının önerisi, bölüm başkanı, dekan, enstitü, yüksekokul veya konservatuvar müdürünün olumlu görüşü alındıktan sonra rektörün onayı ile araştırma görevlisi kadrolarına en çok üç yıl süre ile atanabilecekleri, süresi dolanların görevlerinin kendiliğinden sona ereceği ve görevi sona

erenlerin aynı usul ile yeniden atamalarının yapılabileceği düzenlenmiştir.

51. Başvuru konusu olayda İlk Derece Mahkemesi, başvurucunun görev yaptığı ana bilim dalında eğitimine, araştırma ve incelemelerine yön verecek öğretim üyesinin bulunmaması, ilgili bölümün araştırma görevlisi kadrosu talebinin olmaması, Ana Bilim Dalı Başkanı, İşletme Bölüm Başkanı ve Fakülte Yönetim Kurulu tarafından başvurucunun hizmetine ihtiyaç bulunmadığı yönünde görüş belirtilmesi hususları göz önüne alındığında ve araştırma görevlisi kadrosu talep edilmesi konusunda davalı idarenin yargı kararı ile zorlanmasına imkân bulunmaması nedeniyle işlemin hukuka aykırı olmadığına karar vermiştir.

52. Bu durumda İlk Derece Mahkemesi başvurucunun durumunu 2547 sayılı Kanun'un 33. maddesinin (a) bendi kapsamında değerlendirerek dava konusu işlemin tesisinde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiş olup, kararda başvurucunun iddialarının karşılanmadığından söz etmeye imkân yoktur.

53. Bunun yanında Danıştay, İlk Derece Mahkemesi kararına atıf yaparak ve Mahkemenin gerekçesini aynen kabul ederek temyiz talebini reddetmiş ve kararı onamış, karar düzeltme nedenleri bulunmadığı gerekçesiyle de karar düzeltme talebinin reddine karar vermiştir. Dolayısıyla Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

54. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iii. Danıştay Savcılığı Düşüncesinin Tebliğ Edilmediği İddiası

55. Başvurucu, Danıştay savcısı görüşünün kendisine tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

56. Adalet Bakanlığı görüşünde, AİHM'in ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık görüşü kendisine tebliğ edilmiş olsaydı, mahkeme önünde dile getiremediği hangi ilave tezleri ileri süreceğine dair başvurucu tarafından herhangi bir açıklamada bulunulmadığı durumda, başvurucunun ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık düşüncesinin önceden tebliğ edilmemesi sebebiyle yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakıldığının söylenemeyeceğine karar verdiğini (Liga Portuguesa de Futebol Profissional/Portugal , B. No.49639/09, 3/4/2012, § 38), başvuruya konu olayda, temyiz aşamasında Başsavcılık görüşünün önceden taraflara tebliğ edilmediğinin anlaşılmasına karşın başvurucu tarafından da Başsavcılık görüşünün kendisine tebliğ edildiğinde hangi ilave tezleri ileri süreceği yönünde herhangi bir açıklamada bulunmadığı hususun dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir.

57. Başvurucu cevap dilekçesinde, haklı olan başvurusunun kabul edilmesi gerektiğini, savcılık düşüncesinin kendisine tebliğ edilmemesinin adil yargılanma hakkına aykırı olduğunu belirtmiştir.

58. AİHM, dosyaya ilişkin bağımsız bir inceleme yaparak görüşünü mahkemeye sunan Danıştay savcısının düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilmemesi nedeniyle çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Bkz. Meral/Türkiye, B. No: 33446/02, 27/11/2007). Bu nedenle savcı düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilerek incelemelerine sunulması ve karşı görüşlerini hazırlama imkânı verilmesi adil yargılanma

hakkının bir gereğidir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 33).

59. Bu kapsamda kanun koyucu yasal değişikliğe gitmiş ve 2575 sayılı Kanun'un 61. maddesine göre Danıştay savcılarının kendilerine havale olan dosyaları Başsavcı adına inceleyeceği ve düşüncelerini gerekçeli ve yazılı olarak verecekleri düzenlenmiş iken bu maddede 2/7/2012 tarih ve 6352 sayılı Kanun'un 47. maddesiyle değişiklik yapılmış ve yapılan yeni düzenleme sonrasında Danıştay savcılarına yalnızca ilk ve son derece mahkemesi olarak Danıştay tarafından incelenen davalarda düşünce sunma yükümlülüğü verilmiştir.

60. Bunun yanında 2577 sayılı Kanun'un 16. maddesine 6352 sayılı Kanun'un 54. maddesiyle eklenen (6) numaralı fıkra uyarınca Danıştayda ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülen davalarda savcının esas hakkındaki yazılı düşüncesinin taraflara tebliğ edileceği ve tarafların, tebliğden itibaren on gün içinde görüşlerini yazılı olarak bildirebileceği düzenlenmiştir.

61. 2577 sayılı Kanun'un 54. maddesinde ise Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlara karşı bir defaya mahsus olmak üzere kararın tebliğ tarihini izleyen onbeş gün içinde esas kararı vermiş olan daire, kurul veya bölge idare mahkemesinden kararın düzeltilmesinin istenebileceği belirtilmektedir.

62. Başvuru konusu olayda, temyiz yargılaması sırasında dava dosyasına sunulan Danıştay savcı düşüncesi başvurucuya tebliğ edilmemiştir. Başvurucu bu düşünceyi temyiz başvurusunun reddine ve İlk Derece Mahkemesi kararının onanmasına ilişkin Danıştay Sekizinci Dairesi kararında öğrenmiştir. Bu karara karşı başvurucunun yaptığı karar düzeltme talebi hakkında karar verilmesinden önce 6352 sayılı Kanun'un 54. maddesiyle 2576 sayılı Kanun'un 61. maddesinde değişiklik yapılarak Danıştayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalar dışında Danıştay savcısının düşünce verme yükümlülüğü ortadan kaldırılmış ve başvurucunun karar düzeltme talebi hakkında Danıştay savcısı düşünce vermemiştir.

63. Bu durumda, başvurucu temyiz talebi hakkında verilen Danıştay savcı düşüncesinden temyiz talebinin reddine ilişkin kararın kendisine tebliği ile haberdar olmuş ve karar düzeltme aşamasında bu düşünceye yönelik görüşlerini hazırlama ve Danıştay Sekizinci Dairesine sunma imkânı bulmuştur.

64. Diğer taraftan başvurucu eğer temyiz yargılaması sırasında savcı düşüncesi tebliğ edilmiş olsaydı mahkeme önünde dile getiremediği hangi ilave tezleri ileri süreceğine ilişkin olarak da herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Bu nedenle başvurucunun temyiz yargılaması sırasında savcı düşüncesinin önceden tebliğ edilmemesi sebebiyle yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakıldığı söylenemez. Sonuç olarak somut olayda çelişmeli yargılama hakkının ihlal edilmediği anlaşılmaktadır.

65. Açıklanan nedenlerle, çelişmeli yargılama hakkına yönelik açık bir ihlalin olmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iv. Duruşma Yapılmaması Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

66. Başvurucu, kanun yolu incelemesinde duruşma yapılmamak suretiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

67. Adalet Bakanlığı görüşünde, AİHM'e göre her davada mutlaka duruşma yapılmasının zorunlu olmadığı, dosya üzerinden rahatlıkla çözülebilecek davalarda, davanın şartlarında bir tartışma yoksa, duruşma yapılmadan dosya üzerinden de karar verilebileceği, AİHM içtihatlarına göre temyiz incelemelerinde de mutlaka duruşma yapılması şartı aranmadığı, eğer ilk derece mahkemesinde taraflar iddialarını açıkça ortaya koymuşlarsa, bu durumda Danıştay önünde tekrar duruşma yapılmasına gerek olmadığı, 2577 sayılı Kanun'un 17. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Danıştayda temyiz üzerine bakılan dosyalarda duruşma yapmanın tarafların isteği ve ilgili dairenin uygun görmesi şartlarına bağlandığı, somut olayda başvurucu Bursa 2. İdare Mahkemesinde açtığı davada duruşma talebinde bulunmuş ancak yapılan duruşmaya ne kendisinin ne de avukatının katıldığı, davanın temyiz aşamasında ise duruşma yapılması talebinin Daire tarafından uygun görülmeyerek reddedildiği anlaşılmaktadır. Başvuruya konu yargılama sürecinde adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken, yukarıdaki hususların dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir.

68. Başvurucu cevap dilekçesinde, haklı olan başvurusunun kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

69. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının temel unsurlarından birisi de Anayasa'nın 141. maddesinde düzenlenen yargılamanın açık ve duruşmalı yapılması ilkesidir. Yargılamanın açıklığı ilkesinin amacı adli mekanizmanın işleyişini kamu denetimine açarak yargılama faaliyetinin saydamlığını güvence altına almak ve yargılamada keyfiliği önlemektir. Bu yönüyle hukuk devletinin en önemli gerçekleştirme araçlarından birisini oluşturur. Ancak bu her türlü yargılamanın mutlaka duruşmalı yapılması zorunluluğu anlamına gelmez. Adil yargılama ilkelerine uyulmak şartıyla usul ekonomisi ve iş yükünün azaltılması gibi amaçlarla bazı yargılamaların duruşmadan istisna tutulması ve duruşma yapılmaksızın karara bağlanması anayasal hakların ihlalini oluşturmaz (B. No: B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 107).

70. 2577 sayılı Kanun'un "Duruşma" başlıklı 17. maddesinde, temyiz ve itirazlarda duruşma yapılması tarafların istemine ve Danıştay veya ilgili bölge idare mahkemesi kararına bağlı olduğu, bunun yanında Danıştay veya bölge idare mahkemesinin kendiliğinden de duruşma yapılmasına karar verebileceği düzenlenmiştir.

71. Somut olayda başvurucu Bursa 2. İdare Mahkemesinde gerçekleşen yargılama sürecinde dava dilekçesi, cevaba cevap dilekçesinde iddialarını ileri sürebilmiş, duruşma talebi kabul edilmiş, ancak duruşma günü ne kendisi ne de avukatı duruşmaya iştirak etmiş veya mazeret dilekçesi sunmuştur. Başvurucu, idare mahkemesi kararına karşı yaptığı temyiz başvurusunda da duruşma yapılması talebinde bulunmuş, Danıştay Sekizinci Dairesi duruşma talebini kabul etmeyerek işin esasına geçmiş ve idare mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir.

72. Bu bilgiler ışığında, yargılamanın evrak üzerinden yapılacağı kurala bağlanan ve temyiz aşamasında duruşma yapılması talebe veya Danıştay Dairesinin takdirine bağlı kılınan idari yargılama sürecinde, temyiz dilekçesi ve buna karşı sunulan savunma dilekçesi yazılı olarak alındıktan ve dava dosyası bir bütün olarak incelendikten sonra karara bağlanan temyiz yargılamasının salt dosya üzerinden yapılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlaline yol açtığı söylenemez.

73. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının bir ihlalin olmadığı açık olduğundan "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi

gerekir.

v. Davanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

74. Başvurucu, yaklaşık 7 yıla yaklaşan yargılamanın makul süreyi aştığını ve bunun yanında yaklaşık 10-15 yıl boyunca idare ve yargının yaptığı hatalar ile mücadele etmek zorunda kalması nedeniyle manevi cebre maruz kaldığı gerekçesiyle işkence ve kötü muamele yasağına aykırı hareket edildiğini ileri sürmekte ise de, başvurucunun bu iddialarının özü yargılamanın uzun sürmesinden kaynaklanmış olup, başvuru, davanın makul sürede sonuçlandırılamaması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası kapsamında değerlendirilmiştir.

75. Başvuru konusu dava, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlama tarihi olan 23/9/2012'den önce açılmış olup, başvuru tarihi itibarıyla derdest olduğu anlaşılmakla, başvurunun incelenmesi Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dâhilindedir. Ayrıca, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmekle birlikte, hukuk sistemimizde, yargılamanın uzamasını önleyici etkiye sahip olan veya yargılamanın makul sürede yapılmaması sonucunda oluşan zararları tespit ve tazmin edici nitelik taşıyan bir idari veya yargısal başvuru yolunun bulunmadığı anlaşıldığından, başvuru kanun yollarının tüketilmesi yönünden kabul edilebilir niteliktedir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 21-30).

76. Açıklanan nedenlerle, açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmayan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

77. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

78. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

79. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

80. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

81. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

82. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

83. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

84. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

85. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

86. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

87. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Başvuru konusu olaya bakıldığında Anayasa Mahkemesine yapılan başvuruya konu edilen ve Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dahilinde olan dava, başvurucunun görev süresinin uzatılmamasına ilişkin işlemin iptali istemiyle 2/10/2006 tarihinde Bursa 2. İdare Mahkemesinde açılan davadır. Bu durumda, makul süre değerlendirmesinde sürenin başlangıç tarihi somut başvuru açısından 2/10/2006 tarihidir.

88. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

89. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında

da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

90. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, başvurucu, görev süresinin uzatılmamasına ilişkin işlemin iptali istemiyle 2/10/2006 tarihinde Bursa 2. İdare Mahkemesine dava açmış, İlk Derece Mahkemesi dosyanın tekemmülünün ardından 7/12/2007 tarihinde duruşma yapmış, aynı tarihli ara kararı ile uyuşmazlığın çözümü için davalı idareden başvurucunun görev süresinin uzatılmamasına ilişkin işlemin tesis edildiği tarihten sonra ilgili kadroya atama yapılıp yapılmadığı hakkında bilgi ve belge istemiş, ara kararına verilen cevaptan sonra 30/1/2008 tarihinde davanın reddine karar vermiş, bu karar 17/4/2008 tarihinde davalı idareye, 22/4/2008 tarihinde ise başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, 2/5/2008 kayıt tarihli dilekçe ile başvurucu vekili kararı temyiz etmiş, 10/6/2008 tarihinde davalı idare temyiz dilekçesine cevap vermiş, dava dosyası 17/6/2008 tarihinde Danıştaya gönderilmiş ve Danıştay Sekizinci Dairesi 23/1/2012 tarihinde İlk Derece Mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir. Bu karar başvurucu vekiline 21/2/2012 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu vekili 7/3/2012 tarihinde karar düzeltme başvurusunda bulunmuş, 11/4/2012 tarihinde davalı idare karar düzeltme dilekçesine cevap vermiş, dava dosyası 17/4/2012 tarihinde Danıştaya gönderilmiş, Danıştay Sekizinci Dairesi 21/12/2012 tarihinde karar düzeltme talebini reddetmiş ve uyuşmazlığa konu yargılama bu tarih itibarıyla bitmiştir.

91. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

92. Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, yargıç ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55).

93. Başvuru konusu yargılama süreci değerlendirildiğinde, İlk Derece Mahkemesinde 2/10/2006 tarihinde açılan dava hakkında 30/1/2008 tarihinde karar verildiği ve yargılama süresinin 1 yıl 3 ay 28 gün olduğu, bu kararın 2 ay 23 gün sonra başvurucu vekiline tebliğ edildiği ve karar tarihinden 4 ay 18 gün sonra dava dosyasının temyiz incelemesi için Danıştaya gönderildiği, Danıştay Sekizinci Dairesinin temyiz ve karar düzeltmeden oluşan kanun yolu incelemesini 4 yıl 6 ay 4 günde tamamladığı ve toplam yargılama süresinin ise 6 yıl 2 ay 19 gün olduğu, İlk Derece Mahkemesince makul sürede dava hakkında karar verilmiş ise de Danıştay Sekizinci Dairesinde geçen kanun yolu incelemesinde gecikmelerin yaşandığı tespit edilmekle beraber, yukarıda yer verilen tespitler ışığında, özellikle yargı sisteminin yapısından kaynaklanan iş yükü ve organizasyon eksikliğinin somut başvuruya ilişkin yargılama süresinin uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi gereğince, yargılama sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesini zorunlu kıldığından, hukuk sisteminde var olan yapısal ve organizasyona ilişkin eksikliklerin

yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmemesine mazeret sayılamaz.

94. Başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilmemiştir.

95. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu uyuşmazlığın başvurucunun araştırma görevlisi olarak görev yapmakta iken görev süresinin bitmesinin ardından bu sürenin uzatılmamasına ilişkin işlemin iptaline yönelik olmasına ve davanın esastan çözümünün ise kararın başvurucu vekiline tebliği de dahil olmak üzere İlk Derece Mahkemesince 1 yıl 6 ay 25 gün içinde tamamlanmış olmasına karşın temyiz ve karar düzeltme talepleri hakkında 4 yıl 6 ay 4 günde karar verilmiş olması, ve toplam yargılamanın 6 yıl 2 ay 19 gün sürmesi şikâyete konu yargılamada makul olmayan bir gecikmenin olduğunu ortaya koymaktadır.

96. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

97. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamaması nedeniyle maruz kaldığı manevi zarar karşılığında tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

98. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

99. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin 6 yıl 2 ay 19 günlük yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya takdiren 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

100. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Çalışma hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. İlk Derece Mahkemesi ve Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğu yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Danıştay Savcılığı görüşünün tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Duruşma yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

6. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 4.150,00 TL MANEVİ TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BEKİR BİROL ÖZDEMİR

B. No: 2013/2694 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2694

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEKİR BİROL ÖZDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2694)

Karar Tarihi: 18/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Selami ER

Başvurucu : Bekir Birol ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, açtığı işçi alacaklarına ilişkin davasının yaklaşık 6 yıl 4 aylık makul olmayan bir sürede tamamlandığını, yargılama sürecinin gereksiz yere uzatılarak kendisi için eziyete dönüştürüldüğünü, davanın makul bir sürede bitirilmemesi ve ihtiyati tedbir talebinin görmezden gelinmesi dolayısıyla emeğinin karşılığını alma şansının ortadan kaldırıldığını belirterek adil yargılanma hakkının, eziyet ve angarya yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 4/4/2013 tarihinde İstanbul Anadolu 3. İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 12/6/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 26/6/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 27/8/2013 tarihli görüş yazısı, 19/9/2013 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu vekili Adalet Bakanlığı cevabına karşı beyanlarını yasal süresi içinde 1/10/2013 tarihinde ibraz etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 16/10/1999 tarihinden itibaren makine mühendisi olarak çalıştığı işveren şirket ile olan iş akdini 5/7/2006 tarihinde işverenin ücretini ödememesi üzerine tek taraflı olarak feshetmiştir.

8. Başvurucu, taleplerinin işveren şirketçe karşılanmaması üzerine, 20/7/2006 tarihinde Kadıköy 1. İş Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde fazlaya dair haklarını saklı tutarak kıdem tazminatı için 2.000,00 TL, ücret alacağı nedeniyle 3.000,00 TL, ücretli izin alacağı nedeniyle 1.000,00 TL olmak üzere toplam 6.000,00 TL talepli alacak davası açmış ve bu taleplerine mevduata uygulanan en yüksek faizin uygulanması isteğini dava dilekçesinde belirtmiştir.

9. Mahkemece, 7/8/2006 tarihli duruşmada taraflar arasında ücret anlaşmazlığı bulunduğu gerekçesiyle “davacının yaptığı iş ile ilgili olarak ilgili meslek kuruluşundan alabileceği aylık brüt ücretin sorulmasına” dair ara kararı verilmiştir.

10. Mahkemece, 22/12/2009 tarihli 8. celsede, ticaret ve makine mühendisleri odalarına tezkere yazılarak başvurucunun çalıştığı dönemlerde şantiye şefi ve ayrıca makine mühendisi olarak görev yapan bir kişinin ne kadar ücret alabileceğinin araştırılarak bildirilmesine karar verilmiştir.

11. Mahkeme 2/2/2009 tarihli celsede dosyanın bilirkişiye tevdiine karar vermiş ve 16/4/2009 tarihli duruşmada taraflara Mahkemeye sunulan bilirkişi raporunu inceleyip görüşlerini sunmaları için süre vermiştir.

12. Başvurucu, 17/7/2009 tarihli dilekçesi ile davalı işverenin “İstanbul Çevreyolları Bakım İşletme Tesisleri ve İdari Binaların Kalorifer Sistemleri Bakımı, Onarımı ve İşletilmesi” ihalesi için yatırdığı teminata ihtiyati tedbir konulması ve davasının miktarının ıslah edilerek 13.050,53 TL kıdem tazminatı, 23.516,65 TL ücret alacağı ve 10.208,88 TL ücretli izin alacağı talebinde bulunmuş, fakat ıslah dilekçesinde faiz talebinde bulunmamıştır.

13. Mahkeme 13/5/2010 tarih ve E.2006/932, K.2010/210 sayılı kararıyla davayı kabul etmiş ve ilk dava dilekçesinde talep edilen kısmın yasal faizi ile ıslah dilekçesinde faiz talebinde bulunulmadığından ıslah edilen kısmın ise faizsiz olarak tahsiline karar vermiştir.

14. İlk derece mahkemesinin kararını, başvurucu faiz isteminin karar altına alınması, davalı ise kararın bozulması istemiyle temyiz etmiştir.

15. Temyiz süreci devam ederken, başvurucunun, davalı işveren şirkette çalıştığı günlerinin ve buna ait sosyal güvenlik primlerinin eksik hesaplandığı ve primlerin eksik yatırıldığı tespit edilmiştir. Başvurucu başvuru dilekçesinde, bu eksikliklerin giderilmesi amacıyla “hizmet tespit davası” açmak istediğini, ancak bu davada Yargıtay tarafından alacak davasının bekletici mesele yapılacağı düşüncesiyle davayı açmayarak, Yargıtay’da temyiz

davasının sonuçlanmasını beklediğini, 5 yıllık hak düşürücü sürenin geçmesi nedeniyle de hizmet tespit davası açamadığını ifade etmiştir.

16. Temyiz talebini inceleyen Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 19.11.2012 tarih ve E.2010/29489, K.2012/38205 sayılı kararıyla ilk derece mahkemesi hükmünü onamıştır. Karar aynı tarihte kesinleşmiş ve başvurucuya 7/3/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 4/4/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Başvurucu, alacaklarını tahsil amacıyla 15/3/2013 tarihinde İstanbul 11. İcra Dairesinde 2013/6024 numaralı dosya ile icra sürecini başlatmış olup, bu süreç devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

19. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

20. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

21. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 8. maddesinin 3. ve 4. fıkraları şu şekildedir:

"Kanun yoluna başvurulan kararlar, bölge adliye mahkemesi ve Yargıtayca iki ay içinde karara bağlanır.

Yargıtayın kararlarına karşı karar düzeltme yoluna başvurulamaz."

22. 5521 sayılı Kanunu'nun Geçici 1. maddesi şu şekildedir:

"Bölge adliye mahkemelerinin, 26.9.2004 tarihli ve 5235 sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca Resmî Gazetede ilân edilecek göreve başlama tarihinden önce verilen kararlar hakkında yapılan temyiz başvuruları, kesinleşinceye kadar Yargıtay tarafından sonuçlandırılır. Bu kararlar hakkında İş Mahkemeleri Kanununun bu Kanunla yapılan değişiklikten önceki temyize ilişkin hükümleri uygulanır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 4/4/2013 tarih ve 2013/2694 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, açtığı alacak davasının yaklaşık 6 yıl 4 aylık makul olmayan bir sürede tamamlandığını, yargılama sürecinin gereksiz yere uzatılarak kendisi için eziyete dönüştürüldüğünü, davanın makul bir sürede bitirilmemesi ve ihtiyati tedbir talebinin görmezden gelinmesi dolayısıyla emeğinin karşılığını alma şansının ortadan kaldırıldığını, Yargıtay kararlarında hizmet tespit davasının alacak davası için bekletici mesele yapılması nedeniyle bu davayı açmayı ertelediğini ve 5 yıllık zamanaşımı süresinin geçtiğini, Yargıtay temyiz incelemesinin 5521 sayılı Kanunda geçen 2 ayın çok üzerinde yaklaşık 3 yıl

sürdüğünü belirterek adil yargılanma ve mülkiyet hakları ile zorla çalıştırma yasağı ve hukuk devleti ilkesi ile Anayasa'nın 5. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca mahkeme tarafından karar altına alınan 52.969,86 TL'nin yasal faiziyle kendisine ödenmesinin sağlanması, uzun süren yargılama sebebiyle dava konusu yapamadığı eksik sosyal güvenlik gün ve primlerinin tespiti ve kayıplarının karşılanması ile 100.000,00 TL manevi tazminat ödenmesi ve yargılama için yapmış olduğu tüm masrafların kendisine ödenmesi taleplerinde bulunmuştur

B. Değerlendirme

25. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun işçi alacaklarına ilişkin açtığı davada ıslah ettiği kısma faiz uygulanmaması ve yargılamanın uzun sürmesi ile hizmet tespit davası zaman aşımı süresinin geçmesi nedenleriyle adil yargılanma ve mülkiyet hakları, zorla çalıştırma yasağı ve hukuk devleti ilkesi ile Anayasa'nın 5. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun şikâyetlerinin özü yargılama sürecine ve verilen kararın sonucu itibarıyla adil olup olmadığına yönelik olup, bu iddialar yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilmiş, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiaları ise ayrıca incelenmiştir.

26. Öte yandan başvurucu Yargıtay'ca bekletici mesele yapılıyor olması nedeniyle hizmet tespit davası açmayı ertelediğini ileri sürse de bu davayı açmayı ertelemek avukatla temsil edilen başvurucunun kendi kararı olduğundan bu konuda herhangi bir kamu gücü kullanımı bulunmadığı açıktır. Başvurucunun sözleşme karşılığı çalıştırıldığı ve ücretlerini alamaması üzerine alacak davası açtığı, yine davanın özel kişiler arasında bir alacak davası olduğu, dava sonunda başvurucu lehine karar verildiği ve icra takibinin devam ettiği anlaşılmaktadır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

27. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

28. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

29. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

30. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe

sayan tarzda açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

31. Başvuru konusu olayda başvurucunun, işçi alacakları için 20/7/2006 tarihinde Kadıköy 1. İş Mahkemesinde açtığı davada, Mahkeme başvurucunun 17/7/2009 tarihli dilekçesi ile ıslah talebiyle birlikte davasını haklı bularak başvurucunun ödenmeyen kıdem tazminatı, ücret alacağı ve yıllık izin ücret alacağının başvurucuya ödenmesine karar vermiş ancak, aynı dilekçede faiz talebinde bulunulmadığından ıslah edilen kısım için faize hükmetmemiş ve yine aynı dilekçede ileri sürülen ihtiyati tedbir talebini ise zımnen reddetmiştir. Temyiz incelemesi yapan Yargıtay 9. Hukuk Dairesi "kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde isabetsizlik görülmemesi" gerekçesiyle temyiz itirazlarını reddederek ilk derece mahkemesi hükmünü onanmıştır.

32. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

33. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

34. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararlarının bariz bir takdir hatası içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

35. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiası açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

36. Başvurucu, işçi alacaklarına ilişkin açtığı davanın makul süreyi aşarak yaklaşık 7 yılda tamamlanması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

37. Adalet Bakanlığı görüşünde, yargılama süresinin makul olup olmadığı incelenirken her olayın kendine özgü koşullarının, davanın karmaşık olup olmadığının, yargılama süresince tarafların gösterdiği davranışlar ve yetkili makamların tutumlarının, davanın başvurucu açısından taşıdığı önem gibi hususların dikkate alınması gerektiği belirtilmiş, somut başvuruya konu Kadıköy 1. İş Mahkemesinde görülen davanın iki dereceli yargılamada toplam 6 yıl 4 ay sürdüğü ve İş Kanunu'nun 20. maddesinin 3. fıkrasında geçen sürenin düzenleyici nitelikte olduğu ifade edilerek, başvurucunun yargılama süresinin makul

olmadığına yönelik şikâyetleri incelenirken bu hususların da göz önünde bulundurulması gerektiği yönünde beyanda bulunulmuştur.

38. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne karşı beyanında, ilk derece mahkemesindeki yargılamada 46 ayda 8 duruşma yapıldığını belirterek başvuru dilekçesindeki görüşlerini tekrarlamıştır.

39. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

40. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

41. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

42. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

43. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

44. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

45. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından

münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

46. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

47. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

48. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

49. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacağının tahsili için açılan bir alacak davasının söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ile 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

50. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 20/7/2006 tarihidir.

51. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, temyiz incelemesini yapan Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 19/11/2012 tarihli onama kararı olduğu anlaşılmaktadır.

52. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

53. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

54. Kanun koyucu, iş davalarının önemini dikkate alarak diğer davalardan farklı olarak temyiz incelemesinin daha hızlı bir şekilde karara bağlanması için 5521 sayılı Kanunu'nun 8. maddesinin 3. fıkrasında özel hükümlere yer vermiştir. Bu düzenleme uyarınca, iş davalarının temyiz incelemesinin iki ay içinde sonuçlandırılması gerekmektedir. Belirtilen

bu süreler düzenleyici nitelikte olmakla beraber, iş hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların en kısa sürede kesin hükme bağlanması noktasındaki menfaate işaret ettiği açıktır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 61-62).

55. Belirtilen hususun yanı sıra 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

56. Başvuruya konu yargılama sürecindeki gecikme periyotları ayrı ayrı değerlendirildiğinde, Kadıköy 1. İş Mahkemesinde 20/7/2006 tarihinde açılan davada yaklaşık 3 yıl 10 ay sonra 13/5/2010 tarihinde karar verildiği, temyiz incelemesinin yaklaşık 2 yıl 6 ay sürdüğü ve 19/11/2012 tarihli onama kararıyla kararın kesinleştiği, derece mahkemesinin 24/6/2008 ve 27/11/2008 tarihlerinde yaptığı duruşmalarda tanıkların dinlendiği, başvurucu vekili davayı takip etmediğinden, mahkemenin 17/9/2009 tarihli duruşmada, dosyanın, yenileninceye kadar işlemden kaldırılmasına karar verdiği, ancak başvurucu vekilinin aynı tarihli yenileme dilekçesinin mahkemece kabulüyle davanın 22/12/2009 tarihli duruşma ile kaldığı yerden devam ettiği, 16/4/2009 tarihli duruşmada, mahkemede 1560 derdest dava bulunmasına ve HSYK'nın 24/2/2009 tarih ve 74 sayılı kararına istinaden sonraki duruşma için 17/9/2009 tarihinin belirlendiği, yargılamadaki gecikmelerin esas olarak ilk derece mahkemesindeki iş yükü nedeniyle duruşma aralıklarının uzun olmasından ve temyiz incelemesinin uzun zaman almasından kaynaklandığı, yargılamanın uzaması üzerinde başvurucunun davranışlarının esaslı bir etkisinin olmadığı anlaşılmıştır.

57. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 5521 sayılı Kanunda yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 Kanun'un 8. maddesinin 3. fıkrasında yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır.

58. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59-82), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık 6 yıl 4 aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

59. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

60. Başvurucu, mahkeme tarafından karar altına alınan 52.969,86 TL'nin yasal faiziyle kendisine ödenmesinin sağlanması, uzun süren yargılama sebebiyle dava konusu yapamadığı eksik sosyal güvenlik gün ve primlerinin tespiti ve kayıplarının karşılanması ile 100.000,00 TL manevi tazminat ödenmesi taleplerinde bulunmuştur..

61. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

62. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık 6 yıl 4 aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 5.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

63. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı ve başvurucunun makul süre dışındaki şikâyetleri hakkında kabul edilemezlik kararı verildiği göz önünde bulundurulduğunda başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

64. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle, KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 5.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ OSMAN BAYRAK

B. No: 2013/2929 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2929

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ OSMAN BAYRAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2929)

Karar Tarihi: 18/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Selami ER

Başvurucu : Ali Osman BAYRAK

Vekilleri : Av. Esra YAYCI, Av. Güngör TANRIVERDİ,

Av. Cemal EMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, işverene ait kendisinin kullanımında olan telefonla özel görüşmeler yapması nedeniyle iş akdinin işverence feshedilmesi sonrasında açtığı işe iade davasında verilen ret kararı sonucu çalışma, özel hayatın gizliliği ve adil yargılanma hakları, eşitlik ilkesi ile haberleşme hürriyetinin ve Anayasa'nın 14. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılama yapılarak ihlalin giderilmesi ya da tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/5/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 26/7/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 6/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 7/4/2014 tarihli görüş yazısı, 17/4/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu vekili Adalet Bakanlığı cevabına karşı beyanlarını yasal süresi içinde 30/4/2014 tarihinde ibraz etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 1997 yılı Mart ayından itibaren ASKİ'nin taşeron firması olan işveren ortak girişim firmasında (İşveren) sayaç okuma işinde çalışırken 2010 yılında İ.A. isimli bir şahsın eşini işverene ve kendisine ait GSM hatlarıyla arayarak kişinin huzur ve sükûnunu bozduğu gerekçesiyle hakkında Şarkışla Cumhuriyet Savcılığı tarafından soruşturma başlatılmıştır.

8. Başvurucunun iş akdi, 3/11/2010 tarihinde, aynı olaya ilişkin olarak "ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller" gerekçesiyle işveren tarafından feshetmiştir.

9. Başvurucu 1/12/2010 tarihinde Ankara 12. İş Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde işe iade istemli tespit davası açmıştır.

10. Şarkışla Ceza Mahkemesi 12/9/2011 tarihli ve E.2011/223, K.2011/310 sayılı kararıyla TCK 123/1 maddesinde yer alan atılı suçun şikâyete bağlı bir suç olması ve müştekinin şikâyetinden vazgeçmesi sonucu başvurucu hakkında yürütülen davada düşme kararı vermiştir.

11. İş Mahkemesi, 3/3/2011 tarihli duruşmada ulaşılamayan davalıya ulaşılması amacıyla tebligat yapılmasına, 28/4/2011 tarihli duruşmada tarafların delillerini sunmasına ve taraflarca belirlenen tanıklara davetiye çıkarılmasına karar vermiş, 15/6/2011 ve 15/9/2011 tarihli duruşmalarda ise tarafların gösterdiği tanıkları dinlemiştir.

12. Mahkeme, 1/12/2011 tarih ve E.2010/1071, K.2011/739 sayılı kararla başvurucunun ahlak dışı davranışlarının ispatlanamadığı gerekçesiyle davanın kabulüne, başvurucunun işe iadesine, işe iade edilmemesi halinde beş aylık ücreti tutarında tazminat ödenmesine, işe iadesi halinde dört aylık ücretin başvurucuya ödenmesine ve bu ödemenin kıdem ve ihbar tazminatından mahsubuna karar vermiştir.

13. Bahsedilen Mahkeme kararı temyiz edilmiş, temyiz incelemesi yapan Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından 12/11/2012 tarih ve E.2012/34516, K.2012/37178 sayılı kararla ve başvurucunun kendisinin kullanımına tahsisli işverene ait bir telefon hattıyla birçok kez bir kadınla özel görüşmeler yaptığının sabit olduğu, söz konusu kadının eşinin şikâyetçi olması üzerine Şarkışla Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan soruşturma neticesinde telefon numarasının tespit edildiği ve işveren vekilinin şüpheli sıfatıyla ifadesinin alındığı, davacının üzerine atılı suçtan açılan kamu davasında müştekinin şikâyetinden vazgeçmesi nedeniyle düşme kararı verildiği, işverenin iş gereği kullanmak üzere kendisine verdiği telefonu tahsis amacı ve iş dışında kullanmak suretiyle işverenin güvenini kötüye kullandığı ve feshin haklı nedene dayandığı gerekçesiyle, Mahkeme kararının bozularak ortadan kaldırılmasına ve davanın reddine karar verilmiştir.

14. Karar aynı tarihte kesinleşmiş ve başvurucuya 29/4/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 7/5/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

17. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

18. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun "Fesih bildirimine itiraz ve usulü" kenar başlıklı 20. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

" Dava seri muhakeme usulüne göre iki ay içinde sonuçlandırılır. Mahkemece verilen kararın temyizi halinde, Yargıtay bir ay içinde kesin olarak karar verir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/5/2013 tarih ve 2013/2929 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, işverene ait kendisinin kullanımında olan telefonla özel görüşmeler yapması nedeniyle iş akdinin işverence haksız biçimde feshedildiğini, tüm işçilerin özel görüşmelerinin ücretten kesinti yapılarak tahsil edildiğini, özel görüşme yaptığı kadının önce kendisini arayarak tanışmak istediğini ve kadının evli olduğunu bilmediğini, kocasının daha sonra savcılığa suç duyurusunda bulunduğunu, fesih işleminin öğrenmeden sonraki altı iş günü içinde yapılması gerektiğini, iş akdinin feshini gerektirir kesinleşmiş bir mahkeme kararı olmadığını, işçinin kusuruna dayanmayan davranışlarının fesih nedeni olamayacağını, feshin son çare olması gerektiğini ancak, mahkemenin bunları göz önünde bulundurmaması ve yargılamanın İş Kanunu'nda belirtilen süreyi aşarak yaklaşık iki yılda sonuçlanması nedenleriyle adil yargılama hakkı ile çalışma hakkı, haberleşme hürriyeti, eşitlik ve özel hayatın gizliliği ilkeleriyle Anayasa'nın 14. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlalin tespitiyle yeniden yargılama yapılarak ihlalin giderilmesi veya bunun mümkün olmaması halinde 25.000 TL manevi ve 75.000 TL maddi tazminatın kendisine ödenmesi talebinde bulunmuştur

B. Değerlendirme

21. Başvurucu iş akdinin feshedilmesi ile çalışma hürriyetinin, tüm işçilerin özel görüşmelerinin ücretten kesinti yapılarak tahsil edildiğini belirterek eşitlik ilkesinin, bir bayanla yaptığı telefon görüşmelerinin özel hayatını ilgilendirdiğini belirterek özel hayatın gizliliğinin ve haberleşme hürriyetinin ve ayrıca Anayasa'nın 14. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürse de başvurucunun işverenle iş ilişkisi özel kişiler arası bir iş ilişkisi olup, bahsettiği hususlar somut başvuruya konu iş mahkemesinde görülen davada yargılama konusu edilmemiş, iş mahkemesi başvurucunun iş akdinin işverence feshedilmesinin haklı

gerekçeye dayanıp dayanmadığı hakkında karar vermiştir. Başvurucunun bir bayanla yaptığı telefon görüşmeleri ilgili kişinin şikâyeti üzerine ortaya çıkmış ve ceza davasının konusu olmuştur. Somut başvuruya konu davada bahsedilen telefon görüşmeleriyle ilgili bir işlem yapılmamıştır. Ayrıca başvurucu eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürse de kendisine Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan hangi gerekçe ile ayrımcılık yapıldığından bahsetmediği gibi eşitlik ilkesini, başka bir hakla bağlantısını kurmaksızın, soyut biçimde dile getirmiştir.

22. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun işe iade istemli açtığı tespit davasında lehine verilen kararın Yargıtayca bozulması ile işe iade isteminin reddine karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi ile sayılan haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun şikâyetlerinin özü yargılama sürecine ve verilen kararın sonucu itibarıyla adil olup olmadığına yönelik olup, bu iddialar yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilmiş, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiaları ise ayrıca incelenmiş, diğer haklar yönünden inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

1. Kabul Edilebilirlik

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

23. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

24. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

25. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

26. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

27. Başvuru konusu olayda, başvurucunun 1/12/2010 tarihinde Ankara 12. İş Mahkemesinde açtığı işe iade istemli tespit davasında Mahkeme "ahlak dışı davranışlarının ispatlanamadığı" gerekçesiyle davayı kabul ederek başvurucunun işe iadesine karar vermiş, temyiz incelemesinde Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, başvurucunun kendisinin kullanımına tahsisli işverene ait bir telefon hattıyla birçok kez bir kadınla özel görüşmeler yaptığının sabit olduğu, işveren vekilinin şüpheli sıfatıyla ifadesinin alındığı, başvurucunun üzerine

atılı suçtan açılan kamu davasında müştekinin şikâyetinden vazgeçmesi nedeniyle düşme kararı verildiği, işverenin iş gereği kullanmak üzere kendisine verdiği telefonu tahsis amacı ve iş dışında kullanmak suretiyle işverenin güvenini kötüye kullandığı ve feshin haklı nedene dayandığı gerekçesiyle Mahkeme kararını bozarak davayı kesin olarak reddetmiştir.

28. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına, derece mahkemelerinin uyuşmazlığa getirdiği çözümünün âdil olmamasına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

29. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararlarının bariz bir takdir hatası içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

31. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiası açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

32. Başvurucu, açtığı işe iade istemli davanın 4857 sayılı Kanun’un 20. maddesinde belirtilen sürelere rağmen yaklaşık iki yıl sonra neticelendirilmiş olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

33. Adalet Bakanlığı görüşünde, yargılama süresinin makul olup olmadığını incelerken her olayın kendine özgü koşullarının, davanın karmaşık olup olmadığının, yargılama süresince tarafların gösterdiği davranışlar ve yetkili makamların tutumlarının, davanın başvurucu açısından taşıdığı önem gibi hususların dikkate alınması ve işe iade davalarının makul sürede bitirilmesi için özel itina gösterilmesi gerektiği ancak, 4857 sayılı Kanun’un 20. maddesinde geçen sürelerin düzenleyici nitelikte olduğu belirtilmiş, somut başvuruya konu davanın iki dereceli yargılama prosedüründe yaklaşık 1 yıl 11 ayda sonuçlandırıldığı ifade edilerek başvurucunun yargılama süresinin uzun olduğuna yönelik şikâyetleri incelenirken bu hususların göz önünde bulundurulması gerektiği yönünde beyanda bulunulmuştur.

34. Başvurucu, Adalet Bakanlığı’nın görüşüne karşı beyanında, başvuru dilekçesindeki görüşlerini tekrarlamıştır.

35. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı

veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

36. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

37. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

38. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lâfzî içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

39. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

40. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

41. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

42. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

43. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

44. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş akdinin feshi üzerine açılan bir işe iade davasının söz konusu

olduğu görülmekle, 4857 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

45. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu 1/12/2010 tarihidir.

46. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucunun temyiz talebi hakkında Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin E.2012/34516, K.2012/37178 sayılı karar tarihi olan 12/11/2012 olduğu anlaşılmaktadır.

47. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

48. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

49. Özellikle işe iade davalarında, yargılamanın uzaması her iki taraf için de hukuki belirsizliğin devamına sebep olduğundan, bu davaların ivedilikle sonuçlandırılması ayrı bir öneme sahiptir. Bu durum iş sözleşmesi feshedilen fakat bir an önce eski işine dönme beklentisi taşıyan ve bu yüzden yeni bir işe başlamakta tereddüt eden işçi açısından önemli olduğu gibi, sözleşmesini feshettiği işçi yerine yeni bir işçi istihdam ederek iş organizasyonunu tamamlamak isteyen işveren açısından da önemlidir. Dolayısıyla iş sözleşmesinin feshine ilişkin uyuşmazlıkların kısa sürede sonuçlandırılması hem çalışan hem de işverenin yararınadır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 60).

50. Kanun koyucu, feshe itiraz davalarının önemini dikkate alarak diğer iş davalarına oranla daha hızlı bir şekilde karara bağlanması için 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesinde özel hükümlere yer vermiştir. Bu düzenleme uyarınca, belirtilen uyuşmazlıkların ilk derece mahkemesince seri muhakeme usulüyle ve iki ay içinde, temyiz incelemesinin ise bir ay içinde sonuçlandırılması gerekmektedir. Belirtilen bu süreler düzenleyici nitelikte olmakla beraber, iş hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların en kısa sürede kesin hükme bağlanması noktasındaki menfaate işaret ettiği açıktır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 61-62).

51. Nitekim AİHM de, işe iade davalarının 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesinde öngörülen yasal süre içerisinde sonuçlandırılamaması nedeniyle Türkiye aleyhine yapılmış başvurularda, Türkiye'nin bu tür bir kanunu kabul etmekle, iş hukukuna ilişkin anlaşmazlıkları çözmek, özellikle işten çıkarma durumlarında iş hukuku konusundaki

çekişmelerin süresini kısaltmak amacıyla hızlandırılmış bir usul düzenlemiş olduğunu saptamakta ve kanunun bu amacını vurgulamaktadır. AİHM, ulusal mahkemelerin yasal süreye riayetlerine ilişkin yerel mevzuatı nasıl yorumladıklarını ve uyguladıklarını denetlemenin görevi olmadığını belirterek başvuranların davasının "makul süre" içerisinde tamamlanıp tamamlanmadığını tespit etmek amacıyla yargılama süresinin bütününü ele alarak, bu sürenin Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasına uygun olup olmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmaktadır. AİHM bir yıl beş ay süren bir işe iade davasıyla ilgili değerlendirmesinde, sözü edilen davada ulusal mahkemelerin ihtilaf konusu olayla ilgili tutumunun özel bir karmaşıklık göstermediğini, yargılamanın iki dereceli mahkeme önünde bir yıl beş ay sürdüğünü, ulusal mahkemelerin bu süre zarfında, başvuranın iddialarına ilişkin karar vermek için davanın esasını incelediğini ve tanık ifadeleri ile bilirkişi raporları aldıklarını ifade ederek yargılama süresinin bütünü dikkate alındığında ulusal mahkemeler nezdinde gecikme olmaması nedeniyle Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası bağlamında "makul sürenin" aşılmadığı yönünde karar vermiştir (Çalık/Türkiye, B. No: 3675/07, 31/8/2010; benzer bir karar için bkz. Dildirim/Türkiye, B. No: 42927/10, 12/3/2013).

52. Belirtilen hususun yanı sıra 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

53. Başvuruya konu yargılama süreci değerlendirildiğinde, 1/12/2010 tarihinde açılan davada Mahkeme, 3/3/2011 tarihli duruşmada ulaşılamayan davalıya ulaşılması amacıyla tebligat yapılmasına, 28/4/2011 tarihli duruşmada tarafların delillerini sunmasına ve taraflarca belirlenen tanıklara davetiye çıkarılmasına karar vermiştir. Mahkeme, 15/6/2011 ve 15/9/2011 tarihli duruşmalarda ise tarafların gösterdiği tanıkları dinlemiştir. İlk derece mahkemesi, 15/11/2011 tarihinde başvurucunun ahlak dışı davranışlarının ispatlanamadığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar vermiş, söz konusu kararın temyizi üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 12/11/2012 tarihinde feshin haklı nedene dayandığı gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararını bozarak ortadan kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir.

54. Yaklaşık 1 yıl süren ilk derece mahkemesi önündeki yargılama boyunca Mahkeme, davalıya ulaşmak için ticaret sicil memurluğu ve ASKİ Genel Müdürlüğü ile yazışma yapmış, başvurucuyla ilgili Şarkışla Sulh Ceza Mahkemesindeki dava dosyasını ve Sosyal Güvenlik Kurumundan başvurucuya ait sicil dosyasını talep ederek incelemiş, iki duruşmada tarafların gösterdiği tanıkları dinlemiştir. Mahkemece yapılan duruşmalar ortalama iki ay aralıklarla gerçekleştirilmiştir. Davanın temyiz incelemesini yapan Yargıtay 9. Hukuk Dairesi yaklaşık 11 ay sonunda 12/11/2012 tarihinde dosyayı inceleyerek feshin haklı nedene dayandığı gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararını bozarak ortadan kaldırmış ve yeni bir hüküm kurmuştur. Bu durumda davanın iki dereceli yargılama sisteminde yaklaşık 23 ayda kesin olarak karara bağlandığı anlaşılmaktadır.

55. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya

koyduğu anlaşılmaktadır

56. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, işe iade istemli tespit davasında ilk derece mahkemesi ve temyiz mahkemesinin ihtilaf konusu olayla ilgili tutumunun özel bir karmaşıklık göstermediği, yargılamanın iki dereceli mahkeme önünde toplam 23 ay sürdüğü, ilk derece mahkemesinin bu süre zarfında, dava konusu uyuşmazlığı çözüme kavuşturmak ve başvurucu ile davalının iddialarına ilişkin karar vermek için davanın esasını incelediği, tarafların tanıklarını dinlediği, taraflara karşılıklı iddialarını ve cevaplarını sunmak üzere imkân verdiği ve davayı yaklaşık bir yılda sonuçlandırdığı, davanın temyiz incelemesinin ise yaklaşık 11 ayda tamamlandığı görülmüştür.

57. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında iki dereceli yargılama prosedüründe geçen yaklaşık 23 aylık yargılama süresinin makul süreyi aşmadığı ve başvuruya konu uyuşmazlığın karara bağlanmasının yargılama makamlarının tutumu nedeniyle geciktirildiğine dair bir bulgu saptanmadığı anlaşılmaktadır.

58. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN KARA

B. No: 2013/3170 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/3170

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN KARA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3170)

Karar Tarihi: 18/9/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/12/2014-29195

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Hasan KARA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Millî Savunma Bakanlığı ile yapılan sözleşmeli er ön sözleşmesinin ardından hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz çıktığından bahisle sözleşmesinin feshedilmesi işleminin iptali istemiyle açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/5/2013 tarihinde Espiye Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 28/10/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 19/12/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Bakanlık, yazılı görüşünü 20/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık görüş yazısı, başvurucuya 4/3/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne cevaplarını içeren dilekçesini 17/3/2014 tarihinde sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru dilekçesindeki ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 25/11/2011 tarihinde ön sözleşme imzalayarak Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) sözleşmeli er adayı olarak göreve başlamıştır.

9. Başvurucu hakkında yapılan güvenlik soruşturmasında başvurucunun Espiye Ceza Mahkemesinde "elektrik enerjisi hakkında hırsızlık" suçlamasıyla yargılandığı tespit edilmiş, bu sebeple 30/1/2012 tarihi itibarıyla başvurucu ile yapılan sözleşmeli er ön sözleşmesi fesh edilmiş ve başvurucunun 31/1/2012 tarihinde TSK'den ilişiği kesilmiştir.

10. Başvurucu hakkında açılan ceza davasında Espiye Asliye Ceza Mahkemesi 8/2/2012 tarih ve E.2011/65, K.2012/40 sayılı kararı ile beraat kararı vermiştir. Kararın hüküm kısmı şöyledir:

"Her ne kadar sanık Hasan Kara'nın elektrik enerjisi hakkında hırsızlık suçunu işlediği iddiası ve tecziyesi talebi ile aleyhine kamu davası ikame edilmişse de; sanığın savunmasının aksine delalet eden, cezalandırılmasına yeter, her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil elde edilemediğinden 5271 sayılı CMK.M.223/2-e gereği BERAATINA..."

11. Mahkemenin bu kararı temyiz edilmemiş ve karar 1/3/2012 tarihinde kesinleşmiştir.

12. Başvurucu, sözleşmesinin fesh edilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) Birinci Dairesinde dava açmıştır.

13. AYİM Birinci Dairesi 29/11/2012 tarih ve E.2012/640, K.2012/1348 sayılı kararı ile davayı oy çokluğuyla reddetmiştir. Daire kararının gerekçe kısmı şöyledir:

"...

Kişinin bir suçtan mahkûm veya yargılanıyor olması nedeniyle güvenlik soruşturmasının olumsuz kabul edileceği haller de 13'üncü maddenin (ı) fıkrasının (7) numaralı bendinde sayılmış olup, bu bentte "hırsızlık" suçundan hüküm giymek veya "yargılanıyor" olmak güvenlik soruşturmasının olumsuz kabul edileceği haller arasında sayılmıştır.

Bu kapsamda: yaptırılan güvenlik soruşturması esnasında Espiye Asliye Ceza Mahkemesinin 03.01.2012 tarih ve 2011/65 sayılı yazısı ile davacı hakkında "Elektrik Hırsızlığı" suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açılmış ve dava dosyasının derdest olduğunun bildirildiği, davacının yargılanmakta olduğu suçun "hırsızlık" suçu olması nedeniyle güvenlik soruşturmasının Silahlı Kuvvetler İstihbarata Karşı Koyma Koruyucu Güvenlik ve İşbirliği Yönergesi (MY 114-1C)'nin 13'üncü maddesi kapsamında olumsuz sonuçlandığının kabulünü gerektiği göz önüne alınarak bu kabule dayanılarak sözleşmeli er olma niteliklerini taşımadığının sonradan anlaşıldığı gerekçesiyle 30.01.2012 tarihi itibariyle tesis edilen sözleşmeli er adayı ön sözleşmesinin fesh edilmesi işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı

sonucuna varılmıştır.

… dava konusu işlemin tesis edildiği 30.01.2012 tarihi itibariyle yargılamanın devam etmekte olduğu nazara alındığında bilahare beraat kararı verilmiş olmasının dava konusu işlemi hukuka aykırı hale getirmeyeceği sonucuna da varılmıştır.

…”

14. Karara karşı yapılan karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 2/4/2013 tarih ve E.2013/391, K.2013/350 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

15. Karar, başvurucuya 16/4/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu 8/5/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 10/3/2011 tarih ve 6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu’nun “Kaynak” kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

“(1) (Değişik: 26/6/2012-6336/ 22 md.) Sözleşmeli er kaynaklarını; en az ilköğretim veya yurt dışındaki dengi okul mezunu olup askerlik hizmetini erbaş ve er olarak tamamlamış ve terhislerinin üzerinden üç yıldan fazla süre geçmemiş ve düzeltilmemiş nüfus kaydına göre müracaat yapılan yılın ocak ayının ilk günü itibarıyla yirmibeş yaşını bitirmemiş olanlar teşkil eder.

…

(3) Sözleşmeli erlik için aşağıdaki nitelikler aranır:

…

f) Güvenlik soruşturması olumlu sonuçlanmış olmak.

…”

18. Aynı Kanun’un “Sözleşmenin idarece feshi” kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi şöyledir:

“(1) Sözleşmeli er adaylarının ön sözleşmeleri, aşağıdaki nedenlerle süresinin bitiminden önce feshedilir:

…

c) Sözleşmeli er adayı olma şartlarından herhangi birini taşımadığı sonradan anlaşılmak veya sözleşme süresi içinde bu şartlardan herhangi birini kaybetmek

…. ”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/5/2013 tarih ve 2013/3170 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, sözleşmesinin feshi işlemi nedeniyle çalışma ve işe girme hakkının zedelendiğini, işe alınırken asker kişi ve sivil ayrımı yapılarak eşitliğe aykırı hareket edildiğini, hakkında açılan ceza davası sonuçlanmadan sözleşmesinin feshedilmesinin ceza

hukukunun genel ilkelerine aykırılık teşkil ettiğini, AYİM kararının hukuka aykırı olduğunu belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukukitavsifini kendisi takdir eder. Bu kapsamda başvurucunun şikâyetleri, çalışma hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlali ile masumiyet karinesinin ihlali şeklinde iki başlık halinde değerlendirilmiştir.

22. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkraları uyarınca, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden,Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesive buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddia eden kişilere Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı tanınmıştır.

23. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

24. 6216 sayılı Kanun'un"Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi"kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ...açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

25. 6216 sayılı Kanun'un"Esas hakkındaki inceleme"kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Çalışma Hakkı ve Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiği Şikâyeti Yönünden

26. Başvurucu, sözleşmesinin feshi işlemi nedeniyle çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

28. 30/3/2011 tarih ve6216sayılıAnayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

29. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir."

30. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS'in ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir(B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

31. Bireyin dilediği alanda çalışma özgürlüğü ve çalışma hakkı Anayasa'nın 48. ve 49. maddelerinde güvence altına alınmış olmakla birlikte AİHS'de düzenlenen haklardan değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de kamu hizmetine girme ya da dilediği kamu görevinde çalışma hakkının Sözleşme'de ya da protokollerinde korunan bir hak olmadığını açıkça ifade etmektedir.(B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 24).

32. Diğer yandan başvurucu, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen kanun önünde eşitlik ilkesinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik"kenar başlıklı 10. maddesinin birinci ve beşinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

…

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

33. Sözleşme'nin "Ayırımcılık yasağı" kenar başlıklı 14. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."

34. Başvurucunun, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Sözleşme'nin 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddialarının, bahsi geçen maddelerdeki ifadeler dikkate alındığında, soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp, mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir. Bir başka ifadeyle ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için, ihlal iddiasının, kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda ayrımcılığa maruz kaldığı sorularına cevap verebilmesi gerekmektedir (B. No: 2012/1049, § 33, 26/3/2013).

35. Başvuru konusu olayda başvurucu, işe alınmada asker kişi ve sivil ayrımı yapılarak eşitliğe aykırı hareket edildiğini, dolayısıyla ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmekte ise de söz konusu ayrımcılığın hangi temel hak ve özgürlüğün kullanımına yönelik olarak gerçekleştiğini belirtmemiştir. Başvuru dilekçesinin içeriğinden de, başvuru konusu olayın Anayasa ve Sözleşme kapsamındaki hak ve hürriyetlerden herhangi biri ile

bağlantısının kurulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

36. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği Şikâyeti Yönünden

37. Başvurucu, hakkında açılan ceza davası devam ederken sözleşmesinin feshedilmesinin ve fesih işlemine karşı açtığı davanın reddedilmesinin Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkralarında düzenlenen masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

38. Başvurucunun bu şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun değildir. Kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen bu şikâyet yönünden başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

39. Başvurucu, masumiyet karinesinin başvuru konusu olayda ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Bakanlık görüş yazısında, masumiyet karinesinin kural olarak, hakkında bir suç isnadı bulunan ve henüz mahkûmiyet kararı verilmemiş kişileri kapsayan bir ilke olduğunu, AİHM'in, ceza yargılamasına paralel olarak veya ceza yargılamasının bitmesinden sonra devam eden adli ve idari süreçler bakımından da masumiyet karinesinin uygulanabileceğini birçok kararında kabul ettiğini, ceza yargılamasının niteliği ile disiplin yargılamasının niteliğinin birbirinden farklı olduğunun unutulmaması gerektiğini, masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken, özellikle hukuk yargılamaları bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan birinin, durum tespitinin ötesinde, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği ve beraat kararını sorgulayıp sorgulamadığı hususu olduğunu, somut olayda, başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlandığı kabulüne dayanılarak sözleşmeli er olma niteliklerini taşımadığının sonradan anlaşıldığı gerekçesiyle sözleşmeli er adayı ön sözleşmesinin feshedilmesi işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varıldığını belirterek, masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediğine ilişkin yapılacak değerlendirmede bu hususların dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir.

41. Başvurucu cevap dilekçesinde, başvuru formunda yer alan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine yönelik iddialarını tekrar etmiştir.

42. Bireysel başvuru incelemesi, anayasal hak ve özgürlüklere yönelik ihlallerin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması ile sınırlı bir inceleme olduğunun ve Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasındaki kural gereğince, kanun yolu incelemesinde olduğu gibi kararın tüm yönleri ile ele alınarak eksiksiz bir hukuki denetim imkânı sağlamadığının hatırlanmasında yarar vardır (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26). Bu çerçevede, başvurucu hakkında tesis edilen fesih işleminin ve ardından başvurucunun açtığı iptal davasına ilişkin yargılama sonucunda AYİM tarafından ulaşılan sonucun hukuka uygun olup olmadığı meselesi, Mahkeme kararının tespit ve sonuçları bariz bir takdir hatası içermedikçe ve bu durum kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmadıkça bireysel başvuru incelemesinin kapsamı dışında kalmaktadır. Bu açıklamalar çerçevesinde, somut başvurunun, sözleşmenin feshine ilişkin işlemde ve AYİM kararının

gerekçesinde, masumiyet karinesine ilişkin anayasal güvencenin ihlal edilip edilmediği ile sınırlı olarak incelenmesi gerekmektedir (B. No: 2012/574, 6/2/2014, § 70).

43. Bireysel başvuru incelemesinde, bir ihlal iddiasının Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetki alanına girip girmediğinin tespitinde Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı esas alınmaktadır (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

44. Başvurucunun ihlal iddiasına konu olan masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü, Sözleşme'nin ise 6. maddesinin (2) numaralı fıkralarında düzenlenmektedir.

45. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz"

46. Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kendisine bir suç isnat edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır."

47. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak, kişinin masumiyeti "asıl" olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup, kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

48. Bu çerçevede, masumiyet karinesi kural olarak, hakkında bir suç isnadı bulunan ve henüz mahkûmiyet kararı verilmemiş kişileri kapsayan bir ilkedir. Suç isnadı kesin hükümle mahkûmiyete dönüşen kişiler açısından ise, artık "hakkında suç isnadı olan kişi" statüsünde olmadıkları için masumiyet karinesi iddiasının geçerli bir dayanağı kalmamaktadır. Ancak ceza davası sonucunda kendisine isnat edilen suçu işlemediğinin sabit olduğu veya suçu işlediğine kesin olarak kanaat getirilemediği ve bu nedenle sanık hakkında beraat kararı verilen durumlarda ise kişi hakkında masumiyet karinesinin devam ettiğinin kabulü gerekir. Çünkü böyle durumlarda Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü ve Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkraları anlamında kişinin suçluluğu sabit olmamıştır ve bu nedenle suçlu sayılamaz (B. No: 2012/574, 6/2/2014, § 76).

49. Masumiyet karinesi, suç isnadının karara bağlandığı yargılamalarda geçerli olduğu için, Sözleşme'nin 6. maddesinde ifade edilen "medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar" çerçevesinde değerlendirilen idari davalar, kural olarak masumiyet karinesinin uygulama alanı dışında kalmaktadır. Ancak idari davada uyuşmazlık konusu olan maddi olayın tespitinde idari yargı mercii, aynı maddi olayı ele alan ceza mahkemesinin daha önce verdiği beraat kararına uygun hareket etmelidir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. X/Avusturya, B. No: 9295/81, 6/10/1982, k.k.; C/Birleşik Krallık, B. No: 11882/85, 7/10/1987, kk.). Bu kural, kişi hakkında verilen beraat kararı sorgulanmadığı sürece, aynı maddi olay çerçevesinde daha düşük ispat standardı kullanılarak kişinin disiplin sorumluluğu çerçevesinde yaptırıma tabi tutulmasına engel teşkil etmemektedir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Ringvold/Norveç, B. No: 34964/97, 11/2/2003, § 38).

50. Bu çerçevede, ceza davası dışında fakat ceza davasına konu olan eylemler nedeniyle devam eden idari uyuşmazlıklarda, kişi hakkında beraat kararı verilmiş olmasına rağmen, bu karara esas teşkil eden yargılama sürecine dayanılması ve bu şekilde beraat kararının sorgulanması masumiyet karinesi ile çelişir. Buna karşılık, idari uyuşmazlığın çözümüne

esas teşkil etmesi bakımından, kişi beraat etmiş olsa dahi yargılanmış olması olgusundan veya buna ilişkin karardan söz edilmesi, kişinin suçlu muamelesi gördüğünden ve dolayısıyla masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden söz edebilmek bakımından yeterli değildir. Bunun için kararın gerekçesinin bütün halinde dikkate alınması ve nihai kararın münhasıran kişinin yargılandığı ve sonuçta beraat ettiği fiillere dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 29).

51. Öte yandan, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku ile Disiplin Hukukunun farklı kural ve ilkelere tabi disiplinler olduğunun hatırlanmasında yarar vardır. Buna göre kamu görevlisinin davranışı, suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin sorumluluğunu da gerektirebilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ve disiplin soruşturması ayrı ayrı yürütülür ve ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında, ceza mahkemesi hükmü disiplin makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 30). Ancak bu kapsamda yapılan değerlendirmelerde delil yetersizliğine dayalı olsa bile kişi hakkında verilen beraat kararına aykırı olarak kişinin suçsuz olmadığı yönünde değerlendirmelerden kaçınılması gerekir.

52. Masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken, ceza yargılamaları dışında yapılan yargılamalar bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiyi suçlu sayıp saymadığı ve beraat kararını sorgulayıp sorgulamadığıdır.

53. Disiplin gerekleri dikkate alındığında masumiyet karinesinin disiplin hukukunun uygulanabilmesi için mutlaka ceza davalarının sonucunun beklenmesini gerektirdiği söylenemez. Kişinin suçluluğunu ima eden ya da kabul eden bir yargı söz konusu olmadıkça, sadece soruşturma açılmış olması da disiplin veya idari yaptırım işlemlerinin başlatılması veya uygulanması için yeterli görülebilir (B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 65).

54. Başvuru konusu olay incelendiğinde, başvurucu ile akdedilen ön sözleşmenin ardından güvenlik soruşturması işlemlerine başlanıldığı, soruşturma kapsamında başvurucu hakkında elektrik hırsızlığından dolayı açılan bir ceza davasının bulunduğunun tespit edildiği ve bu durumun güvenlik soruşturmasının olumsuz çıktığı anlamına geldiği gerekçesiyle 6191 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (f) bendine göre başvurucunun sözleşmesinin feshedildiği, bu işleme karşı açılan davayı AYİM, tesis edildiği tarih itibarıyla işlemin hukuka uygun olduğu, hırsızlık suçundan yargılanıyor olma halinin sözleşme feshi için yeterli olduğu, başvurucunun daha sonra bu suçtan beraat etmesinin idari işlemi hukuka aykırı hale getirmeyeceği gerekçeleriyle reddetmiştir.

55. AYİM kararının gerekçesinde, başvurucu hakkında yürütülen ve beraatla sonuçlanan yargılamaya değinilmiş, başvurucunun suçlu olduğunu ifade veya ima eden bir ibareye yer verilmemiştir. Bu çerçevede başvuruya konu kararın gerekçesinde yer alan ifadelerden, suçluluğu ilgili mahkeme kararlarıyla sabit olmayan başvurucunun bu eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancının yansıtıldığı görülmemektedir. Hırsızlıktan yargılanıyor olma halinin güvenlik soruşturmasının olumsuz çıkması için yeterli olduğu belirtildikten sonra işlemin hukuka uygun olduğu değerlendirilmiş olup, başvurucunun yargılandığı fiili işlediği kabulüne dayanarak karar verilmemiştir. Mahkemenin bu gerekçesinin başvurucunun masumiyet karinesine saygı ilkesiyle bağdaşmadığı söylenemez.

56. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, başvuru konusu olayda masumiyet karinesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Çalışma hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına yönelik olarak “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetinin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvuru konusu olayda masumiyet karinesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YENİBAŞARAN ULUSLARARASI NAKLİYAT VE TİCARET A.Ş.

B. No: 2013/3300 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/3300

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YENİBAŞARAN ULUSLARARASI NAKLİYAT VE TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3300)

Karar Tarihi: 18/9/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/12/2014-29195

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucu : Yenibaşaran Uluslararası Nakliyat ve Ticaret Anonim Şirketi

Temsilcisi : Serdar BİLGİÇ

Vekili : Av. Fatoş KILIÇ BIÇAKÇIOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, İstanbul ili, Kadıköy ilçesi sınırları içinde bulunan taşınmazının 26/3/1999 tarihli ve 1/5000 ölçekli Kayışdağı Nazım İmar Planında çocuk bahçesi olarak belirlenmesinin ardından 3/5/1985 tarih ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 10. maddesinde öngörülen beş yıllık süreye uyulmaksızın uygun imar programlarının yaklaşık on üç yıldır hazırlanmadığını ve kamu hizmetine tahsis edilmiş alanların kamulaştırılmadan bekletildiğini, buna dayanarak açtığı davanın da reddedildiğini belirterek Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesinin ve 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlalin tespitiyle uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/5/2013 tarihinde İstanbul 18. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 29/11/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 9/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/3/2014 tarihli görüş yazısı 26/3/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu vekili tarafından 8/4/2014 tarihinde Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyan dilekçesi ibraz edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu şirketin, maliki olduğu arsa üzerindeki imar durumunu öğrenmek üzere Kadıköy Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü Durum Bürosuna yaptığı başvuruya 22/9/2008 tarihli yazı ile verilen cevapta, söz konusu taşınmazın 26/3/1999 tarihli ve 1/5000 ölçekli Kayışdağı Nazım İmar Planında çocuk bahçesi alanında kaldığından imar durumu düzenlenemediği bildirilmiştir.

8. Başvurucunun anılan cevap üzerine söz konusu imar planının kendi parseli yönünden iptali istemiyle açtığı dava, İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 11/6/2009 tarih ve E.2008/1972, K.2009/982 sayılı kararıyla süre aşımı yönünden reddedilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısımları şöyledir:

“Dava konusu olayda, yukarıda yer alan yasal düzenlemeler uyarınca genel düzenleyici işlem niteliğinde bulunan dava konusu 1/5000 ölçekli imar planına karşı açılan bu davanın, anılan planların son ilan tarihini izleyen günden itibaren yukarıda belirtilen süreler içinde açılması gerekirken bu süreler geçirildikten sonra davacı tarafından ilçe belediyesine, parsellerinin imar durumunun sorulması üzerine verilen ve 1/5000 ölçekli plandaki fonksiyonu belirtilen cevabi yazı ilgi tutularak 1/5000 ölçekli planın iptali istemiyle açıldığı anlaşıldığından 1/5000 ölçekli planla ilgili tasarruf yetkisi bulunmayan ilçe belediyesi işleminin nazım imar planının uygulaması niteliğinde bir işlem olarak kabulü mümkün görülmemiştir.

Bu durumda, 28/4/1999-28/5/1999 tarihleri arasında askıya çıkarılan 1/5000 ölçekli imar planına süresi içinde itiraz edilmemesi ve bu planın uygulanması niteliğinde büyükşehir belediyesince tesis edilmiş bir işlemin de bulunmaması karşısında 20/11/2008 tarihinde Mahkememiz kayıtlarına giren dilekçe ile açılan davada süre aşımı bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Öte yandan, imar planının uygulanması anlamında taşınmazın parselasyon, ifraz, birleştirme, kamulaştırma gibi idari davaya konu teşkil edilecek nitelikte kesin ve yürütülmesi zorunlu imar planı uygulama işlemine tabi tutulması üzerine ilgililerin ancak böyle bir uygulama üzerine imar planına veya uygulama işlemine karşı ya da her ikisine

karşı 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7. maddesinin 4. fıkrası uyarınca dava açma haklarının bulunduğu ve ilgililerin her zaman imar planının değiştirilmesi amacıyla belediyeye başvuru hakkının olduğu ve bu talebin cevap verilerek veya cevapsız bırakılarak reddi üzerine imar planında değişiklik yapılması yolundaki talebin reddedilmesine ilişkin işlem ile birlikte imar planına karşı yasal dava açma süresi olan 60 günlük süre içerisinde dava açma hakkının da bulunduğu kuşkusuzdur."

9. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Danıştay 6. Dairesinin 7/3/2012 tarih ve E.2009/14414, K. 2012/882 sayılı kararıyla onanmış, karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 22/11/2012 tarih ve E.2012/4540, K.2012/6594 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 5/4/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

10. Anayasa'nın 125. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür."

11. 3194 sayılı Kanun'un "İmar programları, kamulaştırma ve kısıtlılık hali" kenar başlıklı 10. maddesi şöyledir:

"Belediyeler; imar planlarının yürürlüğe girmesinden en geç 3 ay içinde, bu planı tatbik etmek üzere 5 yıllık imar programlarını hazırlarlar. Beş yıllık imar programlarının görüşülmesi sırasında ilgili yatırımcı kamu kuruluşlarının temsilcileri görüşleri esas alınmak üzere Meclis toplantısına katılır. Bu programlar, belediye meclisinde kabul edildikten sonra kesinleşir. Bu program içinde bulunan kamu kuruluşlarına tahsis edilen alanlar, ilgili kamu kuruluşlarına bildirilir. Beş yıllık imar programları sınırları içinde kalan alanlardaki kamu hizmet tesislerine tahsis edilmiş olan yerleri ilgili kamu kuruluşları, bu program süresi içinde kamulaştırırlar. Bu amaçla gerekli ödenek, kamu kuruluşlarının yıllık bütçelerine konulur.

İmar programlarında, umumi hizmetlere ayrılan yerler ile özel kanunları gereğince kısıtlama konulan gayrimenkuller kamulaştırılıncaya veya umumi hizmetlerle ilgili projeler gerçekleştirilinceye kadar bu yerlerle ilgili olarak diğer kanunlarla verilen haklar devam eder."

12. 3194 sayılı Kanun'un "İmar planlarında umumi hizmetlere ayrılan yerler" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"(Birinci fıkra iptal: Ana.Mah.nin 29/12/1999 tarihli ve E.:1999/33, K.:1999/51 sayılı Kararı ile)

İmar programına alınan alanlarda kamulaştırma yapılıncaya kadar emlak vergisi ödenmesi durdurulur. Kamulaştırmanın yapılması halinde durdurma tarihi ile kamulaştırma tarihi arasında tahakkuk edecek olan emlak vergisi, kamulaştırmayı yapan idare tarafından ödenir. Birinci fıkrada yazılı yerlerin kamulaştırma yapılmadan önce plan değişikliği ile kamulaştırmayı gerektirmeyen bir maksada ayrılması halinde ise durdurma tarihinden itibaren geçen sürenin emlak vergisini mal sahibi öder.

(Üçüncü fıkra iptal: Ana.Mah.nin 29/12/1999 tarihli ve E.:1999/33, K.:1999/51 sayılı Kararı ile)

Onaylanmış imar planlarında, birinci fıkrada yazılı yerlerdeki arsa ve arazilerin, bu Kanunda öngörülen düzenleme ortaklık payı oranı üzerindeki miktarlarının mal sahiplerince ilgili

idarelere bedelsiz olarak terk edilmesi halinde bu terk işlemlerinden ayrıca emlak alım ve satım vergisi alınmaz.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/5/2013 tarih ve 2013/3300 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, nazım imar planının kabul edilme tarihinden bugüne kadar geçen on üç yıllık sürede belediyenin herhangi bir imar programı oluşturmadığını, taşınmazını imar planı nedeniyle fiilen kullanamadığını ve ilgili kamu kuruluşunca kamulaştırma da yapılmadığından maddi zarara uğradığını ve başvurusu üzerine Kadıköy Belediyesince tarafına yapılan bildirimin imar planı uygulaması niteliğinde olmasına rağmen derece mahkemelerince bu husus kabul edilmeyerek davanın süre yönünden reddedildiğini belirterek Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ve Anayasa’nın 13. maddesinde yer verilen ölçülülük ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlalin tespitiyle uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

15. Başvurucunun iddiaları yargılamanın adil olmadığına ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğine yönelik olduğundan başvuru bu iki husus yönünden ayrı ayrı incelenecektir.

1. Yargılamanın Adil Olmadığı İddiası

16. Başvurucu, imar planının iptali istemiyle açtığı davada, başvurunun reddine ilişkin işlemin imar planı uygulaması niteliğinde olduğu halde derece mahkemelerince bu hususun kabul edilmediğini ve davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiğini ileri sürmüştür.

17. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

18. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

19. Başvuru konusu olayda, başvurucu maliki olduğu arsa üzerindeki imar durumunu öğrenmek üzere Kadıköy Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü Durum Bürosuna başvurmuş, 22/9/2008 tarihli yazı ile verilen cevapta söz konusu taşınmazın imar planında çocuk bahçesi alanında kaldığından imar durumu düzenlenemediği bildirilmiştir. Başvurucunun bu işlem üzerine söz konusu imar planının kendi parseli yönünden iptali istemiyle açtığı dava, yukarıda (§13) belirtilen gerekçe ile süre aşımından reddedilmiştir. İdare Mahkemesince,

ilgili belediyeye yapılan başvuru üzerine verilen cevabi yazının, tasarruf yetkisi bulunmayan ilçe belediyesi tarafından tesis edilmesi nedeniyle dava açma süresine esas alınabilecek imar planının uygulaması niteliğinde bir işlem olarak kabul edilmediğinin belirtildiği görülmektedir.

20. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

21. Başvurucu, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

22. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası da içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

23. Başvurucu, maliki olduğu taşınmazın imar planında çocuk bahçesi alanında kalması nedeniyle taşınmazı üzerinde tasarrufta bulunma imkânının belirsiz bir süre ile kısıtlandığını, 3194 sayılı Kanun'un 10. maddesine rağmen uzun yıllardır kamulaştırma işlemi yapılmaması nedeniyle hem kamu yararının sağlanamadığını, hem de taşınmazının değer kaybettiğini ve maddi zarara uğradığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

24. Adalet Bakanlığı görüşünde, taşınmazı imar planlarında kamuya tahsis edilen ve kendilerine herhangi bir tazminat ödenmeyen ilgililerin idari yargı yerlerinde tazminat davası açma imkânlarının bulunduğu, esas yönünden ise taşınmazı imar planında kamuya tahsis edilip uzunca bir süre kamulaştırılmayan ve bu nedenle meydana gelen değer kayıpları tazminat yoluyla karşılanmayan taşınmaz sahiplerinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) yaptıkları başvurularda mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verildiği, yapılacak değerlendirmede bu hususların dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

25. Başvurucu cevap dilekçesinde, ilgili idareye yapılan başvurunun reddi üzerine açtıkları iptal davasının aleyhine sonuçlandığını ve bu suretle idari ve yargısal yolların tüketilmiş olduğunu ve ileri sürdüğü ihlal iddialarının AİHM kararları doğrultusunda kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

26. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"… Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

27. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir"

28. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (B. No: 2012/946, § 17, 18, 26/3/2013).

29. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca, başvuru yollarını tüketme kuralı ne kesin ne şeklî olarak uygulanabilir bir kural olup, bu kurala riayetin denetlenmesinde münferit başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda, yalnızca hukuk sisteminde bir takım başvuru yollarının varlığının değil, aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (B. No. 2013/2284, 15/4/2014, § 42).

30. Başvuru konusu olayda, başvurucunun maliki olduğu İstanbul ili, Kadıköy ilçesi sınırları içinde bulunan taşınmazın 26/3/1999 tarihli ve 1/5000 ölçekli Kayışdağı Nazım İmar Planında çocuk bahçesi olarak belirlendiği, taşınmazın kamulaştırılmasının bireysel başvurunun yapıldığı tarih itibarıyla gerçekleştirilmediği ve başvurucu tarafından 26/3/1999 tarihli imar planının kendi parseli yönünden iptali istemiyle açılan davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiği anlaşılmaktadır.

31. Toplum yaşamını yakından etkileyen fiziksel çevrenin sağlıklı bir yapıya kavuşturulması ve toprağın koruma ve kullanma dengesinin en rasyonel biçimde belirlenmesi için hazırlanan imar planları kamu yararı amacını taşıması gereken belgeler olduğundan, yargısal denetiminde bu hususlara riayet edilip edilmediği, planlanan yörede bulunan parsellerin imar planında tahsis edildikleri amaç yönünden şehircilik ilkeleri, planlama esasları ve kamu yararına uygun düşüp düşmediği irdelenmektedir (B. No. 2013/1239, 20/3/2014, § 37).

32. Başvuru konusu olayda, başvurucu tarafından taşınmazını çocuk bahçesi alanında belirleyen imar planının iptali istemiyle dava açılmışsa da, başvurucunun İdare Mahkemesine sunduğu dava dilekçesinde taşınmazının kamu yararına tahsis edilmesi için on yılı aşan süreye rağmen idarece herhangi bir işlem yapılmadığı, idarenin kamulaştırma mükellefiyetini yerine getirmemesi nedeniyle hem taşınmazının değer kaybetmesine neden olunduğu, hem de kamu yararının sağlanamadığı hususlarının ileri sürüldüğü, Mahkememize sunulan bireysel başvuru formunda da benzer şikâyetlerin dile getirildiği, imar planının şehircilik ilkeleri, planlama esasları ve kamu yararı gözetilmeksizin ya da mevzuata aykırı şekilde düzenlendiği yolunda bir iddiada bulunulmadığı, dolayısıyla başvurucunun imar planının hukuka aykırı olduğu iddiasıyla ileri sürdüğü hususların esasında imar planına yönelik olmayıp, imar planının taşınmaz üzerinde doğurduğu sonuçlarla ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, başvurucu esas olarak başvuruya konu imar planı sonucunda taşınmazı üzerinde meydana gelen tasarruf kısıtlamasının kamulaştırma yapılmaması nedeniyle uzun yıllardır sürmesi sonucu uğradığı

zarardan ve bu durumun mülkiyet hakkını ihlal etmesinden şikâyet etmektedir.

33. AİHM, imar planının hukuka aykırılığından değil de, bu planların herhangi bir tazmini olmaksızın taşınmaz üzerinde meydana getirdiği kısıtlamaların sonuçlarından şikâyetçi olunması durumunda imar planının iptali istemiyle açılacak davanın tüketilmesi gerekli bir hukuk yolu olmadığını (AİHM, Rossitto/İtalya, B. No. 7977/03, 26/5/2009, § 19; Ayangil ve Diğerleri/Türkiye, B. No. 33294/03, 6/12/2011, § 30); bu tür şikâyetler bakımından söz konusu kısıtlamalar nedeniyle oluşan zararın tazmini olanağını sağlayan mevcut ve yeterli hukuk yollarının kullanılması gerektiğini değerlendirmektedir (bkz. AİHM, Gülizar Öz/Türkiye, B. No. 40687/98, 1/7/2004; Rabia Tan ve Diğerleri/Türkiye, B. No. 8095/02, 31/1/2008, §§ 38-41; Remzi Tekin Bozkurt/Türkiye, B. No. 38045/05, 2/3/2010).

34. Başvurucu tarafından ileri sürülen mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası, imar planında çocuk bahçesi alanı olarak ayrılan taşınmazına ilişkin olarak 3194 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca ilgili idarece imar planını uygulamak üzere imar programının hazırlanmaması, akabinde de ayrılma amacına uygun şekilde kamulaştırma işleminin gerçekleştirilmemesi ve bu nedenle taşınmazı üzerinde mülkiyetinin kullanımına yönelik olarak kısıtlama ve belirsizlik oluşmasından kaynaklanmaktadır.

35. Başvuru konusu olaya benzer şekilde, 3194 sayılı Kanun'un 10. maddesinin uygulaması kapsamında ortaya çıkan uyuşmazlıkların hem adli yargı yerleri, hem de idare mahkemeleri önünde dava konusu edildiği, adli yargı yerlerince uzun yıllar programa alınmayan imar planının fiilen hayata geçirilmemesi nedeniyle kamulaştırma yoluna gitmeyen idarece pasif ve suskun kalmak ve işlem tesis edilmemek suretiyle taşınmaza müdahale edildiği gerekçesiyle kamulaştırmasız el koyma kapsamında değerlendirme yapılarak uyuşmazlıkların çözümü yoluna gidildiği; aynı konuda ilgililer tarafından idare mahkemelerinde açılan davaların ise 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun idari işlem ve eylemlerden doğan zararların tazminini öngören 12. ve 13. maddeleri kapsamında çözümlendirildiği, adli yargıda açılan davalarda görev itirazında bulunulması üzerine olumlu görev uyuşmazlığı çıkması sonucu Uyuşmazlık Mahkemesine yansıyan başvurular neticesinde Mahkemece, somut başvuruya benzer şekilde imar planı ve buna dayalı imar uygulaması sonucunda uğranılan zararın tazminine yönelik bulunan davaların idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları kapsamında idari yargı yerince çözümlenmesi gerektiğine karar verildiği anlaşılmaktadır (Uyuşmazlık Mahkemesi, E.2012/157, K.2012/182, K.T.24/9/2012).

36. Uyuşmazlık Mahkemesinin söz konusu kararının ardından, 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun geçici 6. maddesinde 24/5/2013 tarih ve 6487 sayılı Kanunla yapılan değişiklik kapsamında, anılan maddenin onuncu fıkrasında, uygulama imar planlarında umumi hizmetlere ve resmî kurumlara ayrılmak suretiyle veya ilgili kanunların uygulamasıyla tasarrufu kısıtlanan taşınmazlar hakkında, 3194 sayılı Kanunda öngörülen idari başvuru ve işlemler tamamlandıktan sonra idari yargıda dava açılabileceği düzenlemesine yer verilmiştir. Belirtilen değişiklik sonrasında Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca, imar kısıtlamalarından kaynaklanan tazminat davalarının idari yargıda açılması gerektiğine hükmedildiği (Y.H.G.K., E.2013/5-603, K.2013/1503, K.T.30/10/2013), Danıştay tarafından da, söz konusu tasarruf kısıtlamalarının idari işlem ve eylemlerden kaynaklanması ve 2942 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik nedeniyle imar planındaki belirleme sebebiyle mülkiyet hakkına getirilen kısıtlamadan kaynaklanan tazminat davalarının görev ve çözümünde idari yargı yerinin görevli olduğuna hükmedildiği (D. 6. D., E.2013/8143, K.2014/3779, K.T.15/5/2014) anlaşılmaktadır.

37. Buna göre, başvurucunun imar planında çocuk bahçesi alanında kalan ancak imar programına alınmayan ve kamulaştırması yapılmayan taşınmazının mülkiyeti üzerinde oluşan kısıtlamalar nedeniyle oluşan zararının tazminini sağlayabileceği etkili ve yeterli başvuru yolunun 2942 sayılı Kanun'un değişik geçici 6. maddesi uyarınca idare mahkemelerinde açılacak tam yargı davası olduğu, bu yolun kullanılması suretiyle başvuru yollarının tüketilmiş sayılacağı, ancak başvurucu tarafından tam yargı davası açma yoluna gidilmediği anlaşılmaktadır.

38. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası ile ilgili olarak iptal davası açma yoluna gidilmekle birlikte somut başvuru açısından daha etkili giderim yolu olan tam yargı davası açma imkânı kullanılmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerine bırakılmasına,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT EKREM ERHUN VE COLETTE MONİQUE JOUROVSKY ERHUN

B. No: 2013/3588 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/3588

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUT EKREM ERHUN VE COLETTE MONİQUE JOUROVSKY ERHUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3588)

Karar Tarihi: 18/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Mahmut Ekrem ERHUN

Colette Monique JOUROVSKY ERHUN

Temsilci : Mahmut Ekrem ERHUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 12/7/1995 tarihinde İstanbul 24. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtıkları alacak davasının kısmen kabulüne karar verildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/5/2013 tarihinde İstanbul 20. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından

yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 9/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/3/2014 tarihli görüşüne karşı başvurucular 2/4/2014 tarihinde beyanlarını sunmuşlardır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvuruculaın murisi, Pamukbank T.A.Ş. ile 29/7/1992 tarihinde "Borsa Kredisi Sözleşmesi" imzalamış ve 1.000.000.000 TL limitli kredi için 85.000.000 TL nominal değerdeki hisse senetlerini bankaya rehin olarak vermiştir.

8. Anılan Banka tarafından 30/9/1992 tarihli ihtarname ile başvuruculaın murisine borç bakiyesini belirten kredi hesap özeti gönderilmiş, bu ihtarnameye başvuruculaın murisi itiraz etmiştir.

9. Adı geçen Banka, 21/6/1993 tarihinde hisse senetlerinin bir kısmının borca mahsup edildiğini bildirmiştir.

10. Başvuruculaın murisi 12/7/1995 tarihinde Pamukbank T.A.Ş. aleyhine İstanbul 9. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada, Banka tarafından haber verilmeksizin borsa işlemleri yapıldığını ileri sürerek hisse senetlerinin iadesini ve bu hisse senetlerine düşen kar payının tahsilini talep etmiştir.

11. Başvuruculaın murisinin 28/12/1995 tarihinde vefatı üzerine başvurucular davaya devam etmişlerdir.

12. Mahkemece bilirkişi raporu alınarak, 4/12/1997 tarih ve E.1995/894, K.1997/1084 sayılı ilamla; davanın kısmen kabulüne, davacının davalı bankaya tevdi ettiği 85.000.000 TL nominal değerdeki hisse senedinin kredi tutarlarından mahsubundan sonra 580.500.000 TL nominal değerdeki hissenin aynen iadesine ve 580.500.000 TL kar payının tahsiline karar verilmiştir.

13. Temyiz üzerine, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 17/11/1998 tarih ve E.1998/3327, K.1998/7931 sayılı ilamıyla; taraflar arasındaki sözleşmenin değerlendirilmemesi ve eksik bilirkişi raporuna dayalı hüküm kurulması nedeniyle karar bozulmuştur.

14. Karar düzeltme istemi, aynı Daire tarafından reddedilmiştir.

15. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sırasında 26/12/2001 tarihinde başvurucular Mahkeme heyetinin davadan çekilmesini talep etmiş ve Adalet Bakanlığına şikayette bulunmuşlardır.

16. Mahkeme heyetinin davadan çekilmesi üzerine dava dosyası İstanbul 5. Asliye Ticaret Mahkemesine gönderilmiştir.

17. İstanbul 5. Asliye Ticaret Mahkemesi yaptığı yargılama sonunda; 7/7/2004 tarih ve E.2002/1759, K.2004/906 sayılı kararla; taraflar arasındaki sözleşmeye göre davalının

defterlerinin esas olacağı, davalının sözleşme hükümlerine aykırı fiilinin bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

18. Temyiz üzerine, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 4/7/2006 tarih ve E.2004/11930, K.2006/7908 sayılı ilamıyla; davalının gönderdiği ihtarnamelere davacının itiraz ettiği dikkate alınarak, davalının yaptığı işlemlerden davacının sorumlu olup olmayacağı değerlendirilip, sorumlu tutulamayacağı kabul edildiğinde davacının isteyebileceği hisse senedi ve kar payı miktarının belirlenerek sonucuna göre karar verilmesi gerektiği kanaatiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

19. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 25/12/2006 tarih ve E.2006/12238, K.2006/13789 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

20. Başvurucular, 9/9/2004 tarihinde Pamukbank T.A.Ş. aleyhine İstanbul 9. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtıkları davada, hisse senetlerinin iade edilmemesi nedeniyle munzam zararın tazminini talep etmişler, Mahkemece 6/2/2007 tarih ve E.2004/938, K.2007/20 sayılı ilamla, dava dosyasının, İstanbul 5. Asliye Ticaret Mahkemesinin 2002/1759 esas sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine karar verilmiştir.

21. Yargılama sırasında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) davaya feri müdahil olarak katılmıştır.

22. Yargılama sırasında Pamukbank T.A.Ş. ticaret sicilinden terkin edilmiş, davalı sıfatıyla Halk Bankası A.Ş. davaya devam etmiştir.

23. Mahkemece Yargıtay bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda; 7/10/2009 tarih ve E.2007/163, K.2009/544 sayılı kararla; asıl davada davanın kısmen kabulüne, 107.342 lotluk hisse senedinin aynen davacıya iadesine, temettü ödemeleri ve faiz talebinden kaynaklanan 32.561,41 TL'nin davalıdan tahsiline, birleşen davanın konusu asıl davada verilen karar ile halledilmiş olduğundan ayrıca karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmiştir.

24. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 20/12/2011 tarih ve E.2010/510, K.2011/17293 sayılı ilamıyla; talepten fazlaya karar verildiği, birleşen davada ölen davacı adına hüküm kurulduğu, bilirkişi raporunda davacının talep edebileceği hisse senedi miktarının 10.342 lot olarak belirtilmesine rağmen Mahkemece 107.342 lot hisse senedinin aynen iadesine karar verildiği, asıl ve birleşen davalarda yargılama giderleri ve vekalet ücreti için ayrı ayrı hüküm kurulmadığı gerekçeleriyle asıl ve birleşen davanın bozulmasına karar verilmiştir.

25. Karar düzeltme istemi, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 18/5/2012 tarih ve E.2012/4056, K.2012/8144 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

26. Ticaret mahkemelerinin tek hâkimli mahkeme olarak devam etmesi nedeniyle yargılamaya İstanbul 24. Asliye Ticaret Mahkemesinde devam edilmiştir.

27. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 22/2/2013 tarih ve E.2012/149, K.2013/37 sayılı kararla; asıl davanın kabulüne 463,5 lot hissenin ve 477,70 TL kar payı alacağının Halk Bankası A.Ş.'den alınarak davacının mirasçılarına verilmesine, birleşen davanın feragat nedeniyle reddine karar verilmiştir.

28. Davalı feri müdahil TMSF tarafından karar temyiz edilmiş olup, temyizden feragat edilmesi nedeniyle Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 22/1/2014 tarih ve E.2013/10137,

K.2014/1321 sayılı ilamla feri müdahilin temyiz isteminin reddine karar vermiştir.

29. Karar düzeltme yoluna başvurulmaması üzerine hüküm 31/3/2014 tarihinde kesinleşmiştir.

30. a. Başvurucu Mahmut Ekrem Erhun Şişli Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyette bulunarak, davalı Pamukbak T.A.Ş. yetkililerinin hisse senetleri bedelini zimmetlerine geçirdikleri ve TMSF yetkililerinin bu olayı açığa çıkarmadıkları iddiasıyla güveni kötüye kullanma ve görevi kötüye kullanma suçlarından cezalandırılmalarını talep etmiştir.

b. Şişli Cumhuriyet Başsavcılığınca 21/10/2008 tarih ve Soruşturma numarası 2008/34664, K.2008/22784 sayılı kararla iddia edilen eylem tarihinin 1993 yılı olduğu, 1998 yılı itibarıyla zamanaşımının dolduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

31. a. Başvuruculardan Mahmut Ekrem Erhun 20/11/2002 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'ne başvurarak yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını ileri sürmüş, talebi 4818/03 başvuru numarasına kaydedilmiştir.

b. Başvurucular 17/6/2007 tarihinde AİHM'e başvurarak yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını ileri sürmüşler, talepleri 53842/07 başvuru numarasına kaydedilmiştir.

c. AİHM, 1/4/2008 tarihinde her iki başvurunun birleştirilmesine karar vermiştir.

d. AİHM, 16/6/2009 tarihinde, 13 yıl 10 aydan fazla süren yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı gerekçesiyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin 6/1. maddesinin ihlal edildiğine, 4818/03 numaralı başvuru için Mahmut Ekrem Erhun'a 9.000 Euro, 53842/07 numaralı başvuru yönünden her iki başvurana ortaklaşa 10.000 Euro manevi tazminat ödenmesine, adil tatmine yönelik diğer tüm taleplerin reddine karar verilmiştir.

32. Başvurucular, 21/5/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

33. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu’nun 96., 98., 101. ve 105. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaın 21/5/2013 tarih ve 2013/3588 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaın İddiaları

35. Başvurucular, 12/7/1995 tarihinde murisleri tarafından Pamukbank T.A.Ş aleyhine açılan alacak davasında verilen kararların Yargıtay tarafından bozulduğunu, Pamukbank T.A.Ş.'nin Halk Bankası tarafından devralınması üzerine davalı olarak Halk Bankası A.Ş.'nin davaya devam ettiğini, TMSF'nin feri müdahil olarak davaya katıldığını, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle AİHM'e yaptıkları başvuru sonucunda 16/6/2009 tarihinde AİHS'in 6/1. maddesinin ihlal edildiğine ve manevi tazminatın tahsiline karar verildiğini, Yargıtay bozma kararları sonrasında 7/10/2009 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, bu kararda Mahkemece, hükmün bozulması için kasıtlı hatalar yapıldığını, kararın Yargıtay 11. Hukuk Dairesince bozulduğunu, karar düzeltme isteminin feri müdahil TMSF tarafından yapılmasına, davacılar ve davalı tarafından talepte bulunulmamasına rağmen Yargıtay 11. Hukuk Dairesince TMSF'nin borcu üstlenen olarak kabul edildiğini ve karar düzeltme

isteminin reddedildiğini, bozmaya uyarak yargılamaya devam eden İstanbul 24. Asliye Ticaret Mahkemesince 22/2/2013 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, Mahkemece tarafsız yargılama yapılmadığını, çelişmeli yargılama ilkesine uyulmadığını, gerekçenin çelişkili olduğunu, davalı Halk Bankasının yargılamanın bir kısmında vekaletsiz olarak davaya katıldığını, raporlara yaptıkları itirazların karşılanmadığını ve raporlar arasındaki çelişki giderilmeden karar verildiğini, davalının sunduğu gerçeklere aykırı belgelere göre rapor verildiğini, 13/10/1999 tarihli celseye katılan Hâkimin Mahkemenin tabii Hâkimi olmadığı gibi geçici olarak atanan Hâkim de olmadığını, anılan Hâkimin dosyanın bilirkişiye teslimini gerçekleştirdiğini, bu şekilde "tabii hâkim ilkesinin" ihlal edildiğini, Mahkemece davalının defter kayıtlarında bilirkişilerce inceleme yapılmasına karar verilmesinin silahların eşitliği ilkesini ihlal ettiğini, davalının verilen kesin sürelere rağmen belgeleri sunmadığını, AİHM kararının üzerinden 4 yıldan fazla süre geçtiği halde yargılamanın devam ettiğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

36. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucuların, İstanbul 24. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtıkları davanın kısmen kabulüne karar verilmesinin mülkiyet ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürdükleri anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucuların ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Anılan ihlal iddialarının tamamı hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, tarafsız mahkemede yargılanma hakkının, kanuni hâkim güvencesinin ihlali iddiaları ile yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiaları kapsamında değerlendirilmiştir. Öte yandan başvurucuların, davanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlali iddiaları ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılama Sürecine ve Sonucuna İlişkin Adil Yargılanma Hakkı ile Mülkiyet Hakkının İhlali İddiaları

37. Bu başlık altında başvurucuların, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, tarafsız mahkemede yargılanma hakkının, kanuni hâkim güvencesinin ihlali iddiaları ile yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

38. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

39. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

40. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

41. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

42. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

43. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

44. Başvuru konusu olayda, başvurucular 12/7/1995 tarihinde murisleri tarafından İstanbul 9. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan alacak davasında verilen kararların Yargıtay tarafından bozulduğunu, bozma kararı sonrasında 7/10/2009 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, bu kararda Mahkemece, hükmün bozulması için kasıtlı hatalar yapıldığını, kararın Yargıtay 11. Hukuk Dairesince bozulduğunu, karar düzeltme isteminin feri müdahil TMSF tarafından yapılmasına davacılar ve davalı tarafından talepte bulunulmamasına rağmen Yargıtay 11. Hukuk Dairesince TMSF'nin borcu üstlenen olarak kabul edildiğini ve karar düzeltme isteminin reddedildiğini, bozmaya uyarak yargılamaya devam eden İstanbul 24. Asliye Ticaret Mahkemesince 22/2/2013 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, Mahkemece tarafsız yargılama yapılmadığını, çelişmeli yargılama ilkesine uyulmadığını, gerekçenin çelişkili olduğunu, davalı Halk Bankasının yargılamanın bir kısmında vekaletsiz olarak davaya katıldığını, raporlara yaptıkları itirazların karşılanmadığını ve raporlar arasındaki çelişki giderilmeden karar verildiğini, davalının sunduğu ve gerçeklere aykırı belgelere göre rapor verildiğini, 13/10/1999 tarihli celseye katılan Hâkimin Mahkemenin tabii Hâkimi olmadığı gibi geçici olarak atanan Hâkim de olmadığını, anılan Hâkimin dosyanın bilirkişiye teslimini gerçekleştirdiğini, bu şekilde tabi hâkim ilkesinin ihlal edildiğini, Mahkemece davalının defter kayıtlarında bilirkişilerce inceleme yapılmasına karar verilmesinin silahların eşitliği ilkesini ihlal ettiğini, davalının verilen kesin sürelere rağmen belgeleri sunmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

45. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvuruculara yargılamanın sonucuna yönelik ihlal iddialarına karşı yargısal başvuru yollarını tüketip tüketmediğinin değerlendirilmesi gerektiğini bildirmiştir.

46. Yukarıda açıklandığı üzere Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı olağan kanun yollarının tüketilmesinden sonra kullanılabilir. Başvurucular, ihlale neden oluğunu ileri sürdükleri İstanbul 24. Asliye Ticaret Mahkemesince verilen davanın kısmen kabulüne dair kararı temyiz etmemişler ve bu anlamda olağan kanun yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulunmuşlardır. Karar feri müdahil TMSF tarafından temyiz edilmiş ve bilahare temyizden feragat edilmiş, başvurucular ise temyiz talebinde bulunmamışlardır. Dolayısıyla başvurucular, ihale neden olduğunu ileri sürdükleri iddialara ilişkin olarak olağan kanun yollarına başvurmadıkları için yargısal yollar tüketilmemiştir.

47. Açıklanan nedenlerle, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

48. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

49. Başvurucular, murisleri tarafından İstanbul 24. Asliye Ticaret Mahkemesine açılan alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

50. Adalet Bakanlığı, makul sürede yargılama yapılmadığına yönelik ihlal iddialarına karşı görüş sunulmayacağını, ancak AİHM tarafından verilen 16/6/2009 tarihli kararın dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir.

51. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

52. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

53. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu alacak davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

54. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak

yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 12/7/1995 tarihidir. Ancak başvurucular AİHM'e başvurup makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek ihlal iddiasında bulunmuşlar ve AİHM tarafından 16/6/2009 tarihinde, makul sürede yargılama yapılmadığı gerekçesiyle başvuruculara toplam 19.000,00 Euro tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Dolayısıyla davanın açıldığı 12/7/1995 tarihinden itibaren, AİHM tarafından karar verilen 16/6/2009 tarihi arasındaki dönem makul sürede yargılama yapılmadığı iddiası açısından değerlendirilmeksizin, 16/6/2009 tarihinden itibaren başlayan yargılama süreci nazara alınarak değerlendirme yapılmıştır.

55. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanından intikalle takip etmekte olduğu bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldığı an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

56. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erdiği 22/1/2014 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

57. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucuların murisleri tarafından 12/7/1995 tarihinde açılan alacak davasında Mahkemece tarafların delillerinin toplandığı ve 4/12/1997 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verildiği anlaşılmaktadır. Kararın Yargıtay 11. Hukuk Dairesince 17/11/1998 tarihinde bozulması üzerine Mahkemece bozma kararına uyularak bilirkişi raporu alınmış, 7/7/2004 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın Yargıtay 11. Hukuk Dairesince 4/7/2006 tarihinde tekrar bozulması üzerine Mahkemece bozma kararına uyularak 7/10/2009 tarihinde davanın kısmen kabulüne hükmedilmiştir. Kararın Yargıtay 11. Hukuk Dairesince 20/12/2011 tarihinde tekrar bozulması üzerine Mahkemece bozma kararına uyularak bilirkişi raporu alınmış ve 13/2/2013 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Kararın feri müdahil TMSF tarafından temyizi sonucunda, Yargıtay 11. Hukuk Dairesince, temyizden feragat edilmesi nedeniyle 22/1/2014 tarihinde temyiz isteminin reddine karar verilmiştir. Karar düzeltme yoluna başvurulmayan karar, 22/1/2014 tarihi itibarıyla kesinleşmiştir.

58. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

59. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, mülga1086 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve 4 yıl 7 ay 6 gün devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

60. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

61. Başvurucular, 200.000,00 TL maddi, 100.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

62. 6216 sayılı Kanun'un“Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

63. Başvuruculara tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin, AİHM tarafından verilen karar tarihi olan 16/6/2009 tarihinden itibaren, İstanbul 24. Asliye Ticaret Mahkemesince verilen kararın kesinleştiği tarihe kadar 4 yıl 7 ay 6 gün devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı 1.700,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

64. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

65. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara,

1. Yargılama sürecine ve sonucuna ilişkin olarak adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının“başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ayrı ayrı 1.700,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculara tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

M.B. VE D. B.

B. No: 2013/5609 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5609

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

M. B. VE D. B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5609)

Karar Tarihi: 18/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucular : 1- M. B.

2- D. B.

Vekili : Av. Neslihan ÖZFİDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, başvurucu D. B.'e ait doğum raporunda diğer başvurucu M. B. yerine başkasının gerçeğe aykırı şekilde anne olarak gösterilmesi neticesinde uğranılan zararların tazmini istemiyle açılan davanın süre aşımından reddedilmesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle Anayasa'nın 20. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradıkları maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 26/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından

yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 4/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

6. Adalet Bakanlığının 10/1/2014 tarihli görüşü başvurucular vekiline tebliğ edilmiş olup, başvurucular vekili 5/2/2014 havale tarihli beyan dilekçesini on beş günlük yasal süresi içinde sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuruculardan Ukrayna uyruklu M. B., 20/8/1999 tarihinde turist olarak Türkiye'ye giriş yapmıştır.

9. Başvurucu, 31/3/2002 tarihinde Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim Hastanesinde diğer başvurucu D. B.'i dünyaya getirmiş, ancak doğum raporunda doğum yapan kişi olarak başvurucunun doğum sırasında yanında bulunan G.Ş. isimli kişi gösterilmiştir.

10. 4/5/2002 tarihinde başvuruculların barındıkları fuhuş yapılan eve baskın yapılması sonucu başvurucu M. B. yakalanarak sınır dışı edilmiştir.

11. Doğum raporunda annesi olarak görünmediği için oğlu olan diğer başvurucu D.B.'yi yanında götüremeyen başvurucu M. B., 15/6/2005 tarihinde tekrar Türkiye'ye giriş yapmış ve D. B.'in kendi oğlu olduğunun tespiti istemiyle dava açmıştır.

12. Ankara 2. Aile Mahkemesinin 3/5/2006 tarih ve E.2006/178, K.2006/485 sayılı kararıyla D. B.'in M. B.'in oğlu olduğunun tespitine karar verilmiştir.

13. 27/9/2006 tarihinde Sağlık Bakanlığına müracaat eden başvuranlar, gerçeğe aykırı doğum raporu düzenlenmesi nedeniyle uğradıkları zararlarına karşılık olarak maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuşlardır.

14. Söz konusu müracaatın 7/11/2006 tarihli işlemle reddedilmesi üzerine başvuruculların 40.000,000 TL manevi ve 8.278,00 TL maddi zararın tazmini istemiyle açtıkları dava, Ankara 16. İdare Mahkemesinin 16/11/2007 tarih ve E.2006/570, K.2007/1327 sayılı kararıyla "4/5/2002 tarihinde Ankara Emniyet Müdürlüğü Şube Müdürlüğünde alınan ifadesinde çocuğunun G.Ş. adına düzenlenen belge ile çıkarıldığını beyan ettiği görülen davacının bu belgenin gerçeğe aykırı düzenlendiğini bu tarihte bildiğinin açık olduğu ve bu tarihten itibaren 60 gün içinde dava açılması ya da 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca bu süre içerisinde davalı idareyi başvuruda bulunduktan sonra dava açılması gerekirken bu süre geçirildikten çok sonra 27/9/2006 tarihinde idareye yapılan başvuru üzerine açılan davada süre aşımı bulunduğundan işin esasının incelenme olanağı bulunmadığı" gerekçesiyle süre aşımı nedeniyle reddedilmiştir.

15. Başvurucular tarafından temyiz edilen karar, Danıştay 10. Dairesinin 14/2/2012 tarih ve E.2008/4317, K.2012/547 sayılı kararıyla "uyuşmazlıkta davacının uğradığını ileri sürdüğü zararın doğmasının nedeni, davalı idare tarafından gerçeğe aykırı düzenlenen ve idari işlem

niteliğinde olan doğum raporu olduğundan, bu nedenle uğranıldığı ileri sürülen zararın kesin olarak ortaya çıkması ve davacı tarafından öğrenilmesi, davacılardan D. B.'in yine davacılardan M.B.'in oğlu olduğunun tespitine ilişkin Ankara 2. Aile Mahkemesinin kararının kesinleşmesine bağlı bulunmakta olup, kararın kesinleştiği 25/5/2006 tarihinden itibaren 2577 sayılı Kanun'un 12. maddesi uyarınca altmış gün içinde dava açılması gerektiğinden bu süre geçtikten sonra 27/9/2006 tarihinde yapılan başvurunun reddi üzerine 20/12/2006 tarihinde açılan davanın süre aşımı nedeniyle esasının incelenmesine hukuken olanak bulunmadığı" gerekçesiyle onanmış, karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 28/3/2013 tarih ve E.2013/3216, K.2013/2374 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Karar, başvurucular vekiline 27/6/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucular, 26/7/2013 tarihinde süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Üst makamlara başvurma" başlıklı 11. maddesi şöyledir:

"1. İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır."

18. 2577 sayılı Kanun'un "İptal ve tam yargı davaları" başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu hususta kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır."

19. 2577 sayılı Kanun'un "Kapsam ve nitelik" kenar başlıklı 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır."

20. 2577 sayılı Kanun'un "Dilekçeler üzerine ilk inceleme" kenar başlıklı 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(3) Dilekçeler, Danıştayda daire başkanının görevlendireceği bir tetkik hakimi, idare ve vergi mahkemelerinde ise mahkeme başkanı veya görevlendireceği bir üye tarafından:

a) Görev ve yetki,

b) İdari merci tecavüzü,

c) Ehliyet,

d) İdari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı,

e) Süre aşımı,

f) Husumet,

g) 3 ve 5 inci maddelere uygun olup olmadıkları,

Yönlerinden sırasıyla incelenir.

(4) Dilekçeler bu yönlerden kanuna aykırı görülürse durum; görevli daire veya mahkemeye bir rapor ile bildirilir. Tek hakimle çözümlenecek dava dilekçeleri için rapor düzenlenmez ve 15 inci madde hükümleri ilgili hakim tarafından uygulanır. 3 üncü fıkraya göre yapılacak inceleme ve bu fıkra ile 5 inci fıkraya göre yapılacak işlemler dilekçenin alındığı tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde sonuçlandırılır."

21. 2577 sayılı Kanun'un "Dosyaların incelenmesi" kenar başlıklı 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dosyalar, bu Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca konu itibariyle tespit edilip Resmi Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler gözönünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıra dahilinde bir karara bağlanır. Bunların dışında kalan dosyalar ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılır."

22. 2577 sayılı Kanun'un "Tebliğ işleri ve ücretler" kenar başlıklı 60. maddesi şöyledir:

"Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerine ait her türlü tebliğ işleri, Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır. Bu suretle yapılacak tebliğlere ait ücretler ilgililer tarafından peşin olarak ödenir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 26/7/2013 tarih ve 2013/5609 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

24. Başvurucular, 31/3/2002 tarihinde gerçekleşen doğuma ilişkin olarak Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim Hastanesi tarafından gereken incelemenin yapılmayıp gerçeğe aykırı doğum raporu düzenlenmesi nedeniyle dört buçuk yıl birbirlerinden ayrı yaşamak zorunda kaldıklarını, aile hayatlarının korunmadığını, yedi yıl süren davanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek Anayasa'nın 20. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve ihlalin tespitiyle uğradıkları maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Anayasa'nın 20. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası

25. Başvurucular, doğumun gerçekleştiği hastanenin yetkilileri tarafından gerçeğe aykırı doğum raporu düzenlenmesi nedeniyle dört buçuk yıl birbirlerinden ayrı yaşamak zorunda kaldıklarını, aile hayatlarının korunmadığını belirterek Anayasa'nın 20. maddesinde güvence

altına alınan özel hayatın ve ailenin korunmasına yönelik haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

26. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucular tarafından ihlal iddialarına ilişkin olarak başvurulabilecek yollara süresinde başvurulmadığından idari ve yargısal yolların tüketilmesi gerekliliğinin kabul edilebilirlik incelemesinde değerlendirilmesi gerektiği, esas yönünden ise çocuk ile ebeveynin birlikte yaşamalarının ebeveynler arasındaki ilişki bozulmuş olsa bile aile yaşamının temel bir unsuru olduğu ve bu tür bir birlikteliği engelleyen ulusal makamların işlemlerinin aile ve özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturacağı, somut olay çerçevesinde ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olup olmadığının değerlendirilmesinde bu hususların gözetilmesi gerektiği bildirilmiştir

27. Başvurucular, cevap dilekçesinde Sağlık Bakanlığı aleyhine açtıkları tam yargı davasının, derece mahkemelerince idari işlemden kaynaklanan zararın tazmini istemi şeklinde değerlendirilerek İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 12. maddesi uyarınca süre aşımından reddedildiğini, oysa gerçeğe aykırı doğum raporu tanzim edilmesi nedeniyle uğranılan zararın idari eylemden kaynaklanan bir zarar olduğunu ve uyuşmazlığın çözümünde İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinin esas alınması gerektiğini, bu madde hükümlerine göre eylemin öğrenilmesinden itibaren bir yıl içinde açtıkları davanın süresinde olduğunu, dolayısıyla başvuru yollarına süresinde başvurduklarını ve birbirlerinden ayrı kaldıkları dönemde yaşadıkları telafisi imkânsız sıkıntılardan dolayı özel hayatın ve aile hayatının korunmasına ilişkin haklarının ihlal edildiğini bildirmişlerdir.

28. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

" Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

29. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 'Bireysel başvuru hakkı' kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"'İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

30. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18).

31. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi ve bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

32. Başvuru konusu olayda, başvurucuların, gerçeğe aykırı doğum raporu düzenlenmesi

nedeniyle uğradıkları zararların tazmini istemiyle yaptığı başvurunun reddine dair işleme karşı açtıkları dava reddedilmiştir. Başvurucular, Anayasa'nın 20. ve 36. maddesinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmekte iseler de dava süre aşımı nedeniyle reddedildiğinden uyuşmazlığın esasının ve ihlal iddialarının derece mahkemeleri tarafından incelenmediği, dolayısıyla başvurucuların, anayasal haklarının ihlali iddialarını hukuk sisteminin belirlediği usul ve şartlar dâhilinde ileri sürmedikleri ve başvuru yollarını usulünce tüketmedikleri anlaşılmaktadır.

33. Başvurucular tarafından, Adalet Bakanlığının görüş yazısına verilen cevapta, idari eylemden kaynaklanan zarar nedeniyle açtıkları davanın İYUK 13. madde çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği, anılan maddede tam yargı davasının eylemin öğrenildiği tarihten itibaren bir yıl içinde açılması gerektiğinin düzenlendiği ve buna göre açtıkları tam yargı davasının süresinde olduğu ileri sürülmüşse de, başvurucuların bu iddiaları başvuru formunda dile getirmedikleri, öte yandan, doğum raporunun gerçeğe aykırı tanzim edilmesi nedeniyle uğranılan zararların tazmini istemiyle açılan davada, doğum raporu tanziminin bir idari işlem olduğunda ve idari eylem olarak nitelendirilemeyeceği hususunda kuşku bulunmamaktadır.

34. Açıklanan nedenlerle, anayasal hakkının ihlal edildiği iddiasının yetkili derece mahkemeleri önünde tanınan başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

35. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

36. Başvurucular, 2006 yılında idari yargıda açmış oldukları davaya ilişkin yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

37. Adalet Bakanlığı görüşünde, Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkına ilişkin kararlarına atfen, başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası açısından görüş sunulmasına gerek görülmediği bildirilmiştir.

38. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

39. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

40. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

41. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

42. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

43. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

44. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

45. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

46. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

47. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

48. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince “kamu hukuku” alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da, Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6.

maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, gerçeğe aykırı doğum raporu düzenlenmesi nedeniyle uğranılan zararların tazimini istemini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

49. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 20/12/2006 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Somut başvuru açısından bu tarihin, karar düzeltme talebinin Danıştay 10. Dairesince reddedildiği 28/3/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

50. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

51. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, idari yargıda açılan ve gerçeğe aykırı doğum raporu düzenlenmesi nedeniyle uğranılan maddi ve manevi zararların tazmini istemini konu alan tam yargı davasında ilk derece mahkemesince, 2577 sayılı Kanun'un 14. maddesinde öngörülen süre içerisinde ilk inceleme tutanaklarının tanzim edildiği, cevap, cevaba cevap ve ikinci cevap aşamalarının usulüne uygun olarak tamamlandığı ve dosyanın tekemmülünün sağlandığı, 2577 sayılı Kanun'un 20. maddesinde öngörülen düzenleyici süreye uygun şekilde dosyanın karara bağlandığı ve yargılamanın yaklaşık on bir aylık bir sürede sonuçlandırıldığı, diğer taraftan başvurucuların temyiz isteminin Danıştay 10. Dairesince yaklaşık üç yıl sekiz aylık; karar düzeltme isteminin ise yaklaşık sekiz buçuk aylık bir sürede sonuçlandırıldığı anlaşılmaktadır.

52. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin 28/3/2013 tarihi itibarıyla tamamlandığı, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 17-22).

53. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM tarafından verilen birçok ihlal kararında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 54-60), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve talep konusu göz önüne alındığında başvuruya konu yargılamanın karmaşık bir nitelik arz etmediği, davaya bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut

başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu altı yıl üç ayı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

54. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

55. Başvurucular, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

56. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

57. Başvuruculların tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin altı yıl üç ayı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvuruculara takdiren 4.150,00 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

58. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

59. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculların,

1. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiği iddialarının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara müştereken 4.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SALİH ÜLGEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/6585 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6585

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SALİH ÜLGEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6585)

Karar Tarihi: 18/9/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/12/2014-29195

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucular : 1- Salih ÜLGEN

2- Mehmet Nuri ÜLGEN

3- Fatma ÜLGEN

Vekili : Av. Murat Rohat ÖZBAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, birinci başvurucu Salih Ülgen'in 27/6/2006 tarihinde hayvan otlattığı bölgede mayın patlaması sonucu yaralandığını ve söz konusu olay nedeniyle uğradıkları maddi ve manevi zararların tazmini istemiyle açtıkları davanın reddedildiğini ve makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek Anayasa'nın 17., 36. ve 40. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlallerin tespitiyle uğradıkları maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/8/2013 tarihinde İstanbul 13. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona

sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 4/12/2013 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 4/2/2014 tarih ve 14755 sayılı görüş yazısı 26/2/2014 tarihinde başvurucular vekiline tebliğ edilmiş olup, başvurucular tarafından Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanda bulunulmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru dilekçesinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Ağrı ili, Doğubayazıt ilçesi Türkiye-İran sınırında bulunan Ziyaret Piyade Hudut Takım Komutanlığına 300 metre mesafedeki sınır güvenliğini temin amacıyla oluşturulan mayınlı bölge yakınında 27/6/2006 tarihinde onbir ve oniki yaşlarında olan iki arkadaşıyla birlikte hayvan otlatan onüç yaşındaki birinci başvurucu Salih Ülgen, koyun sürüsünün mayın levhası bulunan tel örgünün yukarısından aşağıya doğru inmesi üzerine arkadaşlarıyla birlikte koyunların peşinden giderek mayınlı bölgeye girmiştir.

8. Mayınlı arazide buldukları mayının patlaması sonucu üç kişi de yaralanmış, birinci başvurucu Salih Ülgen'in sağ kolunun dirsek kısmının alt tarafı kopmuş ve vücudunun çeşitli yerlerinde de yaralanma meydana gelmiştir.

9. Söz konusu olay nedeniyle uğramış oldukları maddi ve manevi zararlarının tazmini istemiyle Salih Ülgen'e velayeten ve kendi adlarına asaleten diğer başvurucular Fatma Ülgen ve Mehmet Ülgen tarafından birinci başvurucu için işgücü kaybı nedeniyle 100.000,00 TL, protez kol bedeli olarak 420.000,00 TL maddi ve 50.000,00 TL manevi tazminatın; ikinci ve üçüncü başvurucular için de ayrı ayrı 10.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi istemiyle Milli Savunma Bakanlığı aleyhine dava açılmıştır.

10. Erzurum 2. İdare Mahkemesinin 23/5/2008 tarih ve E.2007/167, K.2008/574 sayılı kararıyla dava reddedilmiştir. Kararın gerekçe kısmı şöyledir:

"Olayın meydana geldiği yerde Türk-İran hudut hattında Ziyaret Hudut Takım Karakolunun korunması amacıyla mayın döşendiği ve alanın mayınlı saha olduğu, olay yeri çevresinin tel örgü ile çevrili ve üzerinde mayın yazılı levhaların bulunduğu, 28/6/2006 günü olay yeri keşif tutanağında mayınlı saha içerisinde koyun sürülerinin mevcut olduğu, bu sürülerin yaralanan çocuklar tarafından getirildiği, olayın tanığı olan Ziyaret Hudut Takım Karakolunda Piyade Onbaşı olan kişinin alınan ifadesinde olay günü karakolda nöbetçi olduğu, koyun sürüsünün mayın levhası bulunan tel örgünün yukarısından aşağı inerken peşinden gelen üç çocuğu dört kez düdük çalarak mayınlı bölgeye girmemeleri konusunda uyardığı, ancak çocukların uyarıyı dikkate almadan mayınlı bölgeye girdikleri, sonra da çocukları düdükle ikaz ettiği, mayınlı bölgeden çıkmamaları üzerine durumu karakol komutanlığına bildirdiği, çocukların ellerinde bir şeyle oynarken patlamanın olduğunu beyan ettiği anlaşılmıştır. Bu itibarla, çocukların görevlinin ikazına uymadıkları ve davacı vekilinin de kabulü ile askeri yasak bölgeye girerek mayınlı saha içerisinde bulunan mayınla

oyun oynadıklarının sabit olduğu, Doğubayazıt Cumhuriyet Başsavcılığının 6/11/2006 gün ve 2006/799 sayılı kararında, alınan ekspertiz raporunda davacılara ait çakı bıçağı üzerinde TNT ihtiva eden patlayıcı madde artığının bulunduğunun tespit edildiği ve bu yerde benzer olayların daha önce de yaşandığı anlaşıldığından, bu bölgenin mayınlı saha olduğunun ailelerce bilinmemesinin söz konusu olmadığı ve olayın davacıların kendi kusurundan kaynaklandığı sonucuna varılmış olup, olayda idareye atfedilecek herhangi bir kusur veya olayın gelişimi de dikkate alındığında sosyal risk ilkesine göre idarece tazmini gereken bir zarar bulunmamaktadır.

Bu itibarla, söz konusu zararın meydana gelmesinde mayınlı saha olduğu bilinen ve etrafında uyarı levhaları ve tel örgüler bulunan alana girerek çakıyla mayını kurcalayan davacıların çocuğu ile bakım ve gözetim görevini gereği gibi yerine getirmeyen anne ve babanın tam kusurlu olduğu anlaşılmış olup, zarardan davalı idareyi sorumlu tutmak ve tazminata mahkûm etmek hukuka uygun olmayacağından tazminat talebini reddi gerektiği sonucuna varılmıştır.”

11. Başvurucular tarafından temyiz edilen karar, Danıştay 10. Dairesinin 8/5/2013 tarih ve E.2009/4372, K.2013/4251 sayılı kararıyla onanmıştır. Başvurucular tarafından karar düzeltme kanun yoluna gidilmemiştir.

12. Karar, başvurucular vekiline 25/7/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Bakanlık, 4/2/2013 tarihli görüşünde (§5) başvuru konusu olaya ilişkin ilave olarak aşağıdaki bilgilere yer vermiştir:

Ceza Soruşturması Süreci

14. Başvuruya konu mayın patlaması üzerine Doğubayazıt Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 1. Mekanize Tugay Komutanlığı görevlileri hakkında yürütülen soruşturma kapsamında olayla ilgili bilgi ve görgüsü olan tüm tanıklar dinlenmiş, olay yerinde uzman ekiplerce gerekli inceleme gerçekleştirilmiş, olay yerinin fotoğrafları çekilmiştir. Olay yerinin tel örgü ile çevrili olduğu ve bölgenin mayın sahası olduğunu gösterir levhaların tel örgü üzerinde asılı olduğu tespit edilmiştir.

15. Olayın meydana geldiği bölgenin 2. derece kara askeri yasak bölge ve aynı zamanda Ziyaret Hudut Takım Karakolu askeri güvenlik bölgesi içinde kaldığı ve olay yerinde bulunan mayın parçalarının yanı sıra mağdurlara ait çakı bıçağı üzerinde yapılan kriminal inceleme neticesinde söz konusu bıçak üzerinde TNT ihtiva eden patlayıcı madde artığı bulunduğu belirlenmiştir.

16. Soruşturma kapsamında elde edilen tüm delilleri değerlendiren Doğubeyazıt Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından, olayın, mağdurların mayınlı yasak bölgeye girerek burada buldukları mayınlarla oynarken (açmaya çalışırken) meydana geldiğine kanaat getirilerek 6/11/2006 tarih ve 2006/799 karar sayılı kararıyla kovuşturmaya yer olmadığına hükmedilmiştir.

17. Anılan karara ilişkin olarak başvurucular tarafından yapılan itiraz ise Iğdır Ağır Ceza Mahkemesinin 20/12/2006 tarih ve 2006/273 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

B. İlgili Hukuk

18. Anayasa’nın 125. maddesinin son fıkrası şöyledir:

“İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.”

19. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Kapsam ve nitelik" kenar başlıklı 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır."

20. 2577 sayılı Kanun'un "Dilekçeler üzerine ilk inceleme" kenar başlıklı 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(3) Dilekçeler, Danıştayda daire başkanının görevlendireceği bir tetkik hakimi, idare ve vergi mahkemelerinde ise mahkeme başkanı veya görevlendireceği bir üye tarafından:

a) Görev ve yetki,

b) İdari merci tecavüzü,

c) Ehliyet,

d) İdari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı,

e) Süre aşımı,

f) Husumet,

g) 3 ve 5 inci maddelere uygun olup olmadıkları,

Yönlerinden sırasıyla incelenir.

(4) Dilekçeler bu yönlerden kanuna aykırı görülürse durum; görevli daire veya mahkemeye bir rapor ile bildirilir. Tek hakimle çözümlenecek dava dilekçeleri için rapor düzenlenmez ve 15 inci madde hükümleri ilgili hakim tarafından uygulanır. 3 üncü fıkraya göre yapılacak inceleme ve bu fıkra ile 5 inci fıkraya göre yapılacak işlemler dilekçenin alındığı tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde sonuçlandırılır."

21. 2577 sayılı Kanun'un "Dosyaların incelenmesi" kenar başlıklı 20. maddesinin (1) ve (5) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Danıştay ile idare ve vergi mahkemeleri, bakmakta oldukları davalara ait her çeşit incelemeleri kendiliklerinden yaparlar. Mahkemeler belirlenen süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu hususstaki kararların ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. Haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir."

"(5) Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dosyalar, bu Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca konu itibariyle tespit edilip Resmi Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler gözönünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıra dahilinde bir karara bağlanır. Bunların dışında kalan dosyalar ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılır."

22. 2577 sayılı Kanun'un "Tebliğ işleri ve ücretler" kenar başlıklı 60. maddesi şöyledir:

"Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerine ait her türlü tebliğ işleri, Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır. Bu suretle yapılacak tebliğlere ait ücretler ilgililer tarafından peşin olarak ödenir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 19/8/2013 tarih ve 2013/6585 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

24. Başvurucular, idarenin gerekli tedbir ve kontrol faaliyetlerini yerine getirmemesi nedeniyle mayın patlamasının gerçekleştiğini, patlama sonucu Salih Ülgen'in yaralandığını ve vücut bütünlüğünün kalıcı olarak zarar gördüğünü, yaklaşık yedi yıl süren yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını, söz konusu hak ihlallerine karşı kullanılabilecek bir başvuru yolu bulunmadığını belirterek Anayasa'nın 17., 36. ve 40. maddelerindeki haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi ya da yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Anayasa'nın 40. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası

25. Başvurucular, ileri sürdükleri hak ihlallerine yönelik şikâyetlerini dile getirebilecekleri ulusal bir hukuk yolunun bulunmadığını belirterek Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

26. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir. "

27. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünün "Bireysel başvuru formu ve ekleri" başlıklı 59. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinde, bireysel başvuru formunda bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamaların yer alacağı belirtilmiştir.

28. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvurucular tarafından soyut bir şekilde iddialarını dile getirebilecekleri başvuru yolu olmadığı belirtilmiş, ancak hangi iddialarına karşı ne şekilde başvuru yolu bulunmadığına ilişkin somut bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Anayasa'nın 17. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası

29. Başvuruculların Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiği iddialarına yönelik olarak Bakanlık görüşünde, şikâyetlerin kabul edilebilirliği yönünden herhangi bir itirazda bulunulmamıştır.

30. Bir olayda yaşam hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri, doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmiş olmasıdır. Ancak bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi olayın yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkündür. AİHM de, ölümle sonuçlanmayan yaralanma olaylarını kişiye karşı kullanılan gücün derecesi, türü ve güç kullanımının ardında yatan niyet ve amacı diğer faktörlerle birlikte göz önünde

tutarak yaşam hakkı kapsamında inceleyebilmektedir (bkz. İlhan/Türkiye [BD], 22277/93, 27/6/2000, §76; Paşa ve Erkan Erol/Türkiye, 51358/99, 12/12/2006, §27; Makaratzis/Yunanistan [BD], 50385/99, 20/12/2004, §52).

31. Başvuru konusu olayda da, başvurucu Salih Ülgen meydana gelen mayın patlamasında yaralı olarak kurtulmuş ise de sınır koruma amaçlı döşenen anti personel kara mayınlarının öldürücü niteliği ve başvurucunun atlattığı hayati tehlike göz önünde bulundurulduğunda başvuruya konu olayın yaşam hakkı çerçevesinde incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

32. Başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkının pozitif yükümlülük boyutunun ihlal edildiğine dair bölümünün 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesi uyarınca açıkça dayanaktan yoksun olmadığı görülmektedir. Başka bir kabul edilemezlik nedeni de görülmediğinden başvurunun bu kısmının kabul edilebilir nitelikte olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Davanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

33. Başvurucuların yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

a. Yaşam Hakkının Pozitif Yükümlülük Boyutunun İhlal Edildiği İddiası

34. Başvurucular, kamu yararı gözetilerek ve kamu gücü kullanılarak döşenen ve gereken tedbir ve kontrol faaliyetinin layıkıyla yerine getirilmemesi nedeniyle kontrolsüz ve tehlikeli bir biçimde etrafta bulunan mayına teması neticesinde birinci başvurucunun vücut bütünlüğünün kalıcı olarak zarar gördüğünü belirtmişler ve Anayasa’nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

35. Başvurucuların Anayasa’nın 17. maddesinin ihlal edildiği iddialarına yönelik olarak Bakanlık görüşünde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına göre yaşam hakkının, devletlere egemenlik yetkisi içinde bulunan kişilerin yaşamlarını korumak için gerekli tedbirleri almaları yönünde pozitif yükümlülük yüklediği, ancak bu yükümlülüğün de mutlak olmadığı, koşullar ölçüsünde yorumlanması gerektiği, mevcut başvuruya benzer nitelikteki Paşa ve Erkan / Erol - Türkiye başvurusunda AİHM’in devletin pozitif yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği sonucuna vardığı belirtilmiştir.

36. Bakanlık ayrıca, başvuru konusu olaya ilişkin olarak mayınlı bölgede alınan tedbirler hakkında Genelkurmay Başkanlığınca gönderilen 7/2/2014 tarihli yazıda mayınlı arazinin yerel halk tarafından mera olarak kullanılmadığı, hayvanların mayınlı arazi sınırlarından yüz metre uzaklıktan başlayacak şekilde otlatıldığı, bölgede bulunan yerel halka “1. ve 2. Derece Kara Askeri Yasak Bölgede Tarla Sahiplerinin Arazilerini İşlerken ve Çobanların Hayvan Otlatırken Uyması Gereken Talimatlar”ın tebliğ edildiği, bu talimatta mayınlı arazi tel engeline yüz metreden fazla yaklaşılmayacağı, çobanların, ot toplayanların ve işçilerin arazide gördükleri patlamış, patlamamış mühimmat, mayın ve askeri malzemeyi hiçbir şekilde kurcalamayacağı, ellemeyeceği, gördüklerinde derhal karakol komutanına haber vereceğinin belirtildiği, ayrıca bölge arazisinde çalışmak için veya hayvanlarını otlatmak için gelen halkın mayınlı araziler konusunda sözlü olarak da uyarıldığı, mayın tarlasının

çevresinin bir metre yüksekliğinde tel üstüvane ve dikenli tel ile çevrilmiş olup sivillerin bölgeye girişini engelleyecek nitelikte olduğu ve bölgenin mayınlı olduğunu belirten mayın ikaz levhalarının mevcut olduğu, bölge halkının mayın tarlaları hakkında bilgilendirilerek kendilerine talimat tebliğ edildiği, arazisinde çalışmak için veya hayvanları otlatmak için gelen halkın mayınlı araziler konusunda uyarıldığı ve alınan tedbirlerin yeterli olduğunun değerlendirildiği bilgisine yer verildiğini belirtmiştir.

37. Başvurucular tarafından, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunulmamıştır.

38. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

39. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin, negatif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra, pozitif bir yükümlülük olarak, yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların, gerek diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50-51).

40. Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükler açısından benimsediği temel yaklaşıma göre, devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında gerçekleşen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi, devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak, bu konuda ihdas edilmiş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerli olup (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 52), kamu güvenliğini sağlama amacıyla yürütülen tehlikeli faaliyetler alanı da bu yükümlülük kapsamındadır.

41. Yaşamı koruma pozitif yükümlülüğü, devlete, egemenlik alanında bulunan bireylerin yaşamını korumak için önleyici genel güvenlik tedbirleri alma görevini de yüklemektedir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. L.C.B/Birleşik Krallık, 9/6/1998, §36; Osman/Birleşik Krallık, 28/10/1998, §115; Paşa ve Erkan Erol/Türkiye, 51358/99, 12/12/2006, §31).

42. Bu bağlamda ifade edilmelidir ki, Anayasa'nın 17. maddesinin öngördüğü pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında, alınacak tedbirlerin belirlenmesi idari ve yargısal makamların takdirinde olan bir husustur. Anayasal hakların güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbir ile yerine getirilebilir (B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59).

43. Başvuru konusu olayda başvurucular tarafından mayın patlaması sonucu meydana gelen kazada devletin kasıtlı bir eyleminin bulunduğuna ve mayınlı araziye girişin engellenmesine yönelik mevcut yasal ve idari çerçevenin eksikliğine ilişkin bir iddia ileri sürülmediği görülmektedir. Bu durumda sadece mevcut mekanizmaların gerçekleşen olayda etkili bir şekilde kullanılıp kullanılmadığı, kamu makamlarınca mayınlı araziye sivil vatandaşların

girmesini önlemek için gerekli ve yeterli güvenlik önlemlerinin alınıp alınmadığının olayın koşulları çerçevesinde incelemesi yapılarak yaşam hakkının pozitif yükümlülükler bakımından ihlali iddiaları konusunda karar verilmesi gerekir.

44. Başvuru konusu olayda, başvuruculardan Salih Ülgen, Ağrı ili, Doğubayazıt ilçesi Türkiye-İran sınırında bulunan Ziyaret Piyade Hudut Takım Komutanlığına 300 metre mesafedeki sınır güvenliğini temin amacıyla oluşturulan mayınlı bölge yakınında 27/6/2006 tarihinde onüç yaşında iken onbir ve oniki yaşlarında olan iki arkadaşıyla birlikte hayvan otlattığı sırada koyun sürüsünün mayın levhası bulunan tel örgünün yukarısından aşağıya doğru inmesi üzerine arkadaşlarıyla birlikte koyunların peşinden giderek mayınlı araziye girmiş ve burada buldukları bir mayının patlaması sonucu sağ kolunun dirsek kısmının alt tarafı kopmuş ve vücudunun çeşitli yerlerinden yaralanmıştır. Başvuruya konu kazanın sivillerin girmesi yasak olan askeri bir alanda meydana gelmesi nedeniyle başvurucu Salih Ülgen ve arkadaşlarının hayatlarını korumak adına söz konusu alana girişinin engellenmesi amacıyla gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması Anayasa'nın 17. maddesi açısından devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında yer almaktadır.

45. Somut olayda, birinci başvurucunun yaralanmasına neden olan anti personel mayınlar Türkiye-İran sınırında bulunan Ziyaret Hudut Takım Karakolunu koruma amacıyla yerleştirilmiştir. Dosya kapsamında yer alan bilgi ve belgelerden Bakanlık görüşüne ek olarak sunulan Genelkurmay Başkanlığının 7/2/2014 tarihli yazısında, mayınlı arazinin yerel halk tarafından mera olarak kullanılmadığı, hayvanların mayınlı arazi sınırlarından yüz metre uzaklıktan başlayacak şekilde otlatıldığı, mayın tarlasının çevresinin bir metre yüksekliğinde tel üstüvane ve dikenli tel ile çevrildiği ve bölgenin mayınlı olduğunu belirten mayın ikaz levhalarının mevcut olduğu, bölge halkının mayın tarlaları hakkında bilgilendirilerek kendilerine talimat tebliğ edildiği, arazisinde çalışmak için veya hayvanları otlatmak için gelen halkın mayınlı araziler konusunda uyarıldığı belirtilmiştir.

46. Bununla birlikte, yetkililer tarafından alındığı belirtilen önlemlerin ve nöbetçi askerin uyarılarının sorumlu yetişkinler gibi davranması beklenemeyecek olan başvurucu ve arkadaşlarının mayınlı sahaya girmesini engelleyemediği, koyun sürüsünün dahi tel örgülerin üzerinden aşabildiği, dolayısıyla başvuruculardan Salih Ülgen'in kalıcı şekilde yaralanmasına neden olan mayın patlamasının meydana gelmemesi için alınması gerekli güvenlik tedbirlerinin somut olayda yeterli düzeyde bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

47. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının pozitif yükümlülük yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

b. Davanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası Yönünden

48. Başvurucular tarafından, 1/2/2007 tarihinde açmış oldukları davaya ilişkin yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmayarak Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

49. Adalet Bakanlığı görüşünde, Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkına ilişkin kararlarına atfen, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası açısından görüş sunulmasına gerek görülmediği bildirilmiştir.

50. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

(Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

51. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

52. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

53. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

54. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

55. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

56. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 41–45).

57. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

58. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

59. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve

yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuruya konu davanın, başvurucuların askeri alanda meydana gelen mayın patlaması sonucu birinci başvurucunun yaralanmasından dolayı uğradıkları zararın tazminini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekle, bu sorunun çözümüne yönelik olan ve 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur.

60. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olmakla beraber, bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir (B. No:2012/1198, 7/1/2013, § 45). Somut başvuru açısından benzer bir durum söz konusu olup, makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak zaman diliminin başlangıç tarihi, başvurucuların, mayın patlaması sonucu vücut bütünlüğünde meydana gelen zarardan dolayı uğradıklarını ileri sürdükleri zararların giderilmesi amacıyla Milli Savunma Bakanlığına başvurdukları 2/10/2006 tarihidir.

61. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

62. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihi olup, bu tarih mevcut başvuru açısından Danıştay 10. Dairesinin E.2009/4372, K.2013/4251 sayılı onama kararının tarihi olan 8/5/2013 tarihidir (B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 52).

63. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, başvurucular tarafından, birinci başvurucu Salih Ülgen'in 27/6/2006 tarihinde arkadaşlarıyla birlikte hayvan otlatırken koyun sürüsünün peşinden giderek girdiği mayınlı arazide buldukları mayının patlaması sonucu sağ kolunun dirsek kısmının alt tarafının kopması ve vücudunun çeşitli yerlerinden yaralanması nedeniyle uğradıkları zararın karşılanması amacıyla 2/10/2006 tarihinde Milli Savunma Bakanlığına başvurulduğu, anılan başvuruya cevap verilmemesi üzerine maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi istemiyle Milli Savunma Bakanlığına karşı 1/2/2007 tarihinde dava açıldığı anlaşılmaktadır. Mahkemece 14/2/2007 tarihinde dosyanın ilk incelemesinin yapıldığı, başvurucuların adli yardım talebi hakkında karar verilmek üzere 20/2/2007 tarihli ara kararla Doğubayazıt Kaymakamlığından başvurucuların ekonomik, mali ve sosyal durumlarına ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmesinin istenildiği, 29/3/2007 tarihli yazı ile gelen cevap uyarınca adli yardım talebinin kabulüne karar verildiği ve tebligat işlemlerinin başlatıldığı, cevap ve ikinci cevapların süresine riayet edilerek dosyanın tekemmülünün sağlandığı ve 23/5/2008 tarihinde ilk derece Mahkemesince dosyanın karara bağlandığı anlaşılmaktadır.

64. Kararın temyiz edilmesi üzerine ilk derece Mahkemesince 31/10/2008 tarihinde süresinde temyiz ilk inceleme tutanağı düzenlenerek ve tekemmülü sağlanarak temyiz incelemesi için Danıştay'a gönderilen ve 7/4/2009 tarihinde temyiz merciinde kayda alınan dosyaya ilişkin olarak kayıt tarihinden yaklaşık bir yıl altı ay sonra Danıştay Başsavcılığı tarafından görüş bildirildiği ve görüş yazısının ardından yaklaşık iki yıl altı ay sonra 8/5/2013 tarihinde Danıştay 10. Dairesince onama kararı verildiği anlaşılmaktadır.

65. Bu kararla birlikte neticelenen yargılama faaliyetinin toplam altı yıl yedi ay altı gün sürdüğü anlaşılmaktadır.

66. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, 1/2/2007 tarihinde açılan davada ilk derece mahkemesince 2577 sayılı Kanun'un 14. maddesinde öngörülen süre içerisinde ilk inceleme tutanaklarının tanzim edildiği, gerekçeli kararın yazımının makul bir sürede tamamlandığı, ancak, kanun yoluna başvurulması üzerine tebliğ işlemlerinin başlatılmasında ve dosyanın Danıştay'a sevki sürecinde gecikmelerin yaşandığı ve 2577 sayılı Kanun'un 20. maddesi uyarınca tekemmül tarihten itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılması gereken dosyanın, tekemmül tarihinden yaklaşık on ay sonra karara bağlandığı, bununla birlikte yargılamanın iki yıldan az bir sürede sonuçlandırıldığı görülmektedir.

67. Kanun yolu incelemesi sürecinin değerlendirilmesinde, ilk derece mahkemesi kararının temyiz edilmesi üzerine, temyiz merciinde kayda alınma tarihi nazara alındığında yaklaşık dört yıl bir ay sonra onama kararının verildiği anlaşılmaktadır. Bu haliyle kanun yolu merciinde geçen yargılama süresinin, 2577 sayılı Kanun'un 20. maddesinde öngörülen, Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerindeki dosyaların, 2577 sayılı Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca konu itibarıyla tespit edilip Resmî Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler göz önünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre inceleneceği ve tekemmül ettikleri sıra dâhilinde bir karara bağlanacağı, bunların dışında kalan dosyaların ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılacağı hükmüne rağmen, uzun bir yargılama süresini kapsadığı anlaşılmaktadır.

68. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

69. Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, yargıç ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55).

70. Başvuru konusu yargılama süreci değerlendirildiğinde, İlk Derece Mahkemesince dosyanın karara bağlanma sürecinde ve Danıştay'a sevki sürecinde gecikme yaşandığı, kanun yolu incelemesinde de benzer şekilde kararın alınması noktasında aksamalar olduğu tespit edilmekle beraber, yukarıda yer verilen tespitler ışığında, özellikle yargı sisteminin yapısından kaynaklanan iş yükü ve organizasyon eksikliğinin somut başvuruya ilişkin yargılama süresinin uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi gereğince, yargılama sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesini zorunlu kıldığından, hukuk sisteminde var olan yapısal ve organizasyona ilişkin eksiklikler yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmemesine mazeret sayılamaz.

71. Başvurucuların tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilmemiştir.

72. Yapılan bu tespitler çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, başvuruya konu uyuşmazlık, askeri alandaki mayının patlaması sonucu meydana gelen yaralanma nedeniyle uğranılan maddi ve manevi zararın tazmini istemine yönelik olup, başvurucular açısından önemli olduğu açık olan ve derece mahkemelerince dosyadaki bilgi ve belgeler dışında başkaca bir araştırma ya da keşif ve bilirkişi incelemesine gerek duyulmayan, her hangi bir karmaşıklık içermeyen başvuruya konu altı yıl yedi ay altı gün süren yargılama faaliyetinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

73. Belirtilen nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

74. Başvurucular, başvuruya konu olay nedeniyle zarara uğradıklarından bahisle açtıkları tam yargı davasının aleyhlerine sonuçlanmasına dair kararların hak ihlaline yol açtığının Mahkeme tarafından tespiti halinde birinci başvurucu açısından meslekte kazanma gücü kaybı ve protez kol bedeli karşılığı 750.000,00 TL maddi ve 100.000,00 TL manevi; ikinci ve üçüncü başvurucular açısından ise ayrı ayrı 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişler; bu talebin reddedilmesi durumunda ise uyuşmazlık hakkında yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuşlardır.

75. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucuların tazminat taleplerine ilişkin görüş bildirilmemiştir.

76. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

77. Mevcut başvuruda Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

78. Başvurucular tarafından Anayasa'nın 17. maddesine ilişkin iddialar yönünden maddi ve manevi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesinin başvurucunun ihlal iddiası açısından yeterli bir tazmin oluşturduğu anlaşıldığından, başvurucuların maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

79. Başvurucuların tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin altı yıl yedi ayı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvuruculara takdiren 5.000,00 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

80. Başvurucular tarafından yargılama süresinin uzunluğu nedeniyle maddi tazminat

talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

81. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvuruculların,

1. Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının pozitif yükümlülük boyutunun ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvuruculların,

1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının pozitif yükümlülük bakımından İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Anayasa'nın 17. maddesi bakımından tespit edilen ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespit edilmesi nedeniyle başvuruculara müştereken 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE

E. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

S.Ö.

B. No: 2013/7087 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7087

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.Ö. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7087)

Karar Tarihi: 18/9/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/12/2014-29195

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : S. Ö.

Vekili : Av. Tolga YURDAKUL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkında bazı yayın organlarında yer alan haberler nedeniyle açtığı manevi tazminat davasının sekiz yıl sonra karara bağlanması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle, uğradığı manevi zararın giderilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/9/2013 tarihinde İzmir 13. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 18/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 18/3/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri kapsamında tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu tarafından, hakkında bir yayın organında çıkan haber nedeniyle 29/4/2005 tarihinde İzmir 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tazminat davası Mahkemenin E.2005/151 sırasına kaydı yapılmıştır.

8. Başvurucu tarafından, hakkında bir başka yayın organında çıkan haber nedeniyle 29/4/2005 tarihinde İzmir 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tazminat davası ise Mahkemenin E.2005/152 sırasına kaydı yapılmış ve belirtilen her iki dava dosyasının İzmir 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 19/4/2007 tarihli kararları ile, İzmir 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin E. 2005/144 sayılı dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

9. İzmir 5. Asliye Hukuk Mahkemesince birleştirme hususunun kabul edilmemesi neticesinde, belirtilen davalar İzmir 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmiş ve Mahkemenin E.2007/189 ve E.2007/190 sırasına kaydedilmiştir.

10. İzmir 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 17/11/2009 tarihli kararı ile, E.2007/189 sayılı dosyanın E.2007/190 sayılı dosya üzerinde birleştirilmesine karar verilmiştir.

11. Birleştirme kararı sonrasında yapılan yargılama neticesinde Mahkemenin 11/10/2011 tarih ve E.2007/190, K.2011/358 sayılı kararı ile, başvurucunun davasının reddine hükmedilmiştir.

12. İlk derece Mahkemesi kararı temyiz edilmekle, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 19/3/2013 tarih ve E.2012/5542, K.2013/49656 sayılı kararıyla onanmıştır.

13. Başvurucu tarafından yapılan karar düzeltme başvurusu, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 20/6/2013 tarih ve E.2013/9251, K.2013/11968 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

14. Ret kararı başvurucu vekiline 13/8/2013 tarihinde tebliğ edilmiş ve 12/9/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

15. Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığının 23/5/2014 sayılı yazısında, başvuruya konu aynı yargılama süreci ile ilgili olarak, başvurucu tarafından Komisyon Başkanlığına yapılan müracaat sonucunda, 10/4/2014 tarihli karar ile başvurucu lehine 10.000,00 TL tazminata hükmedildiği bildirilmiştir.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/9/2013 tarih ve 2013/7087 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, hakkında bazı yayın organlarında yer alan haberler nedeniyle açtığı manevi tazminat davasının sekiz yıl sonra karara bağlanması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. ..."

20. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

21. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir."

22. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Düşme kararı" başlıklı 80. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

..

..

(c) İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması.

...."

23. Anılan düzenlemeler uyarınca Anayasa Mahkemesi, başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi, davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması ya da Anayasa Mahkemesince saptanan benzer nitelikteki başka bir gerekçeden dolayı başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varması hâlinde başvuru hakkında düşme kararı verebilir.

24. Başvurucu açtığı manevi tazminat davasının makul süre içerisinde sonuçlandırılmadığını beyan ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru dosyasının tetkikinden, başvurucunun ihlal iddiasına dayanak oluşturan sürecin İzmir 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2007/190 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yargılama sürecine ilişkin

olduğu anlaşılmaktadır. Bahse konu yargılama süreci, başvurucu tarafından 24/9/2005 tarihinde tazminat davası açılması ile başlamış olup, karar düzeltme başvurusunun Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 20/6/2013 tarih ve E.2013/9251, K.2013/11968 sayılı kararıyla reddedilmesiyle sonuçlandığı ve söz konusu yargılama faaliyetinin iki dereceli yargılama prosedüründe yaklaşık sekiz yıllık bir sürede neticelendirildiği görülmektedir. Bununla birlikte, 9/1/2013 tarih ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun uyarınca ihdas edilen Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığının 23/5/2014 sayılı yazısında, başvuruya konu aynı yargılama süreci ile ilgili olarak ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde yapılan müracaat kapsamında, başvurucu tarafından Komisyon Başkanlığına başvuruda bulunduğunun ve yapılan inceleme sonucunda 10/4/2014 tarihli karar ile başvurucu lehine 10.000,00 TL tazminata hükmedildiğinin bildirildiği görülmektedir. İlgili Komisyon kararında, başvurucu tarafından İzmir 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2007/190 sayılı dosyası üzerinde birleştirilen yargılama süreçlerinin ayrı ayrı başvuru konusu yapıldığı ve Komisyon tarafından AİHM'in makul sürede yargılanma hakkına ilişkin yerleşik içtihadı nazara alınarak, müracaat edenin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği tespitine de yer verilmek suretiyle, başvurucuya takdiren 10.000,00 TL tazminat ödenmesine hükmedildiği anlaşılmaktadır.

25. Yukarıda yer verilen tespitler neticesinde, başvurucunun tarafı olduğu hukuki uyuşmazlığa ilişkin yargılama süresinin makul olmadığı hususundaki ihlal iddiası açısından mağdur statüsü bulunmakla beraber, başvurucunun söz konusu yargılama sürecine ilişkin olarak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği tespitiyle birlikte lehine 10.000,00 TL tazminat ödenmesine hükmedildiği anlaşılan Komisyon kararı nazara alındığında, söz konusu ihlal iddiası açısından ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olduğu anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "düşmesine" karar verilmesi gerekir.

26. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Bireysel başvuru formu ve ekleri" başlıklı 59. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Başvuruculaların, adreslerinde veya başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde bunu Mahkemeye bildirmeleri zorunludur."

27. 6216 sayılı Kanun'un "Başvuru hakkının kötüye kullanılması" kenar başlıklı 51. maddesi şöyledir:

"Bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığı tespit edilen başvurucular aleyhine, yargılama giderlerinin dışında, ayrıca ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedilebilir."

28. İlgili düzenleme vasıtasıyla, genel hukuk teorisinde bir kamu düzeni kuralı olarak ele alınan ve genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının, bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve Mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların, başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür.

29. Bu kapsamda özellikle, Mahkemeyi yanıltmak amacıyla kasten gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun

değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda, başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Mirolubovs ve Diğerleri/Letonya, B.No. 798/05, 15/9/2009, §§ 62, 65; Al-Nashif/Bulgaristan, B.No. 50963/99, 20/6/2002, § 89; Rehak/Çek Cumhuriyeti, B.No. 67208/01, 18/5/2004).

30. Somut başvuru açısından, başvurucunun 17/7/2013 tarihinde 6384 sayılı Kanun uyarınca tazminat talebinde bulunduğu, 13/9/2013 tarihinde ise aynı maddi vakıalar ve ihlal iddiasına dayalı olarak bireysel başvuruda bulunduğu ve başvuru formu ve eklerinde AİHM nezdinde yaptığı başvuru ile belirtilen başvuru kapsamında Komisyona yaptığı müracaata dair bir bilgi ve belge de sunmadığı gibi, talebinin Komisyonca kabul edilerek tazminat ödenmesine hükmedilen 10/4/2014 tarihinden sonra da İçtüzüğün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüğüne açıkça aykırı olarak mevcut duruma ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmadığı anlaşılmakla, 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca, başvurucu aleyhine takdiren 500,00 TL disiplin para cezasına hükmedilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, "ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması" nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

C. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca 500,00 TL disiplin para cezasının başvurucudan tahsiline,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

TAYFUN CENGİZ

B. No: 2013/8463 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8463

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TAYFUN CENGİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8463)

Karar Tarihi: 18/9/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/12/2014-29195

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Tayfun CENGİZ

Vekili : Av. Mustafa ERDOĞDU

Av. Havva AKDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, üyesi olduğu sendikanın tüm Türkiye'de yaptığı göreve gelmeme çağrısına katılarak görevine gelmediğini, ancak mazeretsiz olarak göreve gelmediği gerekçesiyle uyarma cezası verildiğini, sendikal faaliyetlere katılması nedeniyle ceza verilmesinin Anayasa'nın 10., 36., 40. ve 90. maddeleri ile toplantı ve örgütlenme özgürlüğüne ilişkin anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/11/2013 tarihinde Mersin 1. İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 19/2/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 13/3/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 13/3/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünü 14/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 14/4/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN) üyesi bir kamu görevlisidir.

9. EĞİTİM SEN Yönetim Kurulunun 6/3/2012 tarihli kararı ile 28 ve 29 Mart 2012 tarihlerinde tüm ülke çapında “uyarı grevi” adı altında işe gelmeme eylemi yapılmasına karar verilmiştir.

10. Başvurucu bahsi geçen tarihlerde işe gelmemiştir.

11. Başvurucunun görev yaptığı Tarsus İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, eyleme katılan tüm sendika üyeleri hakkında yürüttüğü idari soruşturma sonucunda 14/5/2012 tarihli kararı ile “28-29 Mart 2012 tarihlerinde mazeretsiz olarak göreve gelmediği” gerekçesiyle başvurucuyu uyarma cezası ile cezalandırmıştır.

12. Başvurucunun söz konusu karara yapmış olduğu itiraz Mersin Valiliğinin 13/6/2012 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

13. Başvurucu, hakkında verilen disiplin cezasının iptali istemiyle 20/7/2012 tarihinde idare mahkemesine iptal davası açmış, Mersin 1. İdare Mahkemesinin 25/12/2012 tarihli kararı ile dava reddedilmiştir. İlk Derece Mahkemesinin gerekçesi şöyledir:

“Türk hukukunda kamu görevlilerinin sendika kurma ve sendikalara üye olma haklarının Anayasa ve Kanunlarla güvence altına alındığı, nitekim kamu görevlilerinin sendikal haklarını düzenlemek amacıyla özel kanun niteliğindeki 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununun çıkarıldığı, bu bağlamda kamu görevlilerinin sendikal örgütlenme hakları var olmakla birlikte, kamu görevlilerine, "grev" hakkı tanınacağına ilişkin bir hüküm bulunmaması ve iç hukukumuzda da bu doğrultuda yasal düzenlemelerin yapılmamış olması karşısında kamu görevlilerinin "grev" hakkından söz edilmesi mümkün değildir.

…

Bununla birlikte grev yapma hakkı ile ilgili olarak her ne kadar AİHS'nin 11. maddesinde bu hak açık bir şekilde ifade edilmemiş ise de; bu hakkın tanınması ve amacına uygun bir şekilde kullanılması hiç kuşkusuz en önemli sendikal haklardan bir tanesini teşkil etmekle birlikte, sendika üyelerinin haklarını korumak için gerçekleştirilen eylem ve bu eylemin sonuçları ile ulaşılmak istenilen amaç arasında hakkaniyete uygun bir dengenin gözetilmesi, başvurulan yöntemin ulaşılmak istenilen amaç ile orantılı olması gerektiği gibi söz konusu eylemin başka kişi veya kişilerin temel hak ve hürriyetlerine zarar verecek veya

engelleyecek nitelikte olmaması gerekmektedir.

Bu durumda; davacının 28/29 Mart tarihlerinde iki gün süreyle kesintisiz işe gitmediği, bu durumun ise kamu hizmetinin devamlılığı ve sürekliliği ilkelerine aykırılık teşkil ettiği gibi bu süre zarfında öğrencilerin temel hak ve hürriyetleri arasında yer alan eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakıldıkları birlikte değerlendirildiğinde davacının tespit edilen fiiline uygun olarak geçmiş hizmetleri de gözetilmek suretiyle tesis edilen dava konusu işlemlerde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

14. Başvurucu, İlk Derece Mahkemesinin kararına itiraz etmiş, Adana Bölge İdare Mahkemesinin 8/5/2013 tarihli kararı ile İlk Derece Mahkemesinin kararı onanmıştır. Bölge İdare Mahkemesi kararının ilgili kısmı şöyledir:

"… [k]amu görevlilerinin, ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerinin ve bu kapsamda özlük ve parasal haklarının, çalışma koşullarının korunması, iyileştirilmesi, geliştirilmesi, bu konulara dikkat çekilmesinin ve kamuoyu oluşturulmasının sağlanması amacıyla ve başka seçeneklerinin bulunmaması durumunda üyesi bulundukları sendikaların aldıkları kararlar uyarınca işi bırakma eylemlerine katılmaları nedeniyle disiplin cezaları ile cezalandırılmalarının demokratik bir toplumda gerekli olduğundan söz edilemeyeceği anlaşılmakta ise de; uyuşmazlık konusu olayda davacının görevine gelmemesi nedeninin, İlköğretim ve Eğitim Kanunu teklifinin geri çekilmesini sağlamak, TBMM Genel Kurulunda görüşülerek yasalaşmasını engellemek olduğunun çekişmesiz olması karşısında dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Açıklanan nedenlerle itirazın reddine…

15. Başvurucunun karar düzeltme istemi de Adana Bölge İdare Mahkemesinin 19/9/2013 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

16. Bölge İdare Mahkemesinin ilamı, başvurucuya, 25/10/2013 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu, 19/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 14/7/1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Toplu eylem ve hareketlerde bulunma yasağı" kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

"Devlet memurlarının kamu hizmetlerini aksatacak şekilde memurluktan kasıtlı olarak birlikte çekilmeleri veya görevlerine gelmemeleri veya görevlerine gelipte Devlet hizmetlerinin ve işlerinin yavaşlatılması veya aksatılması sonucunu doğuracak eylem ve hareketlerde bulunmaları yasaktır".

18. 657 sayılı Kanun'un "Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller" kenar başlıklı 125. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devlet memurlarına verilecek disiplin cezaları ile her bir disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

…

C - Aylıktan kesme: Memurun, brüt aylığından 1/30 - 1/8 arasında kesinti yapılmasıdır.

Aylıktan kesme cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

…

b) Özürsüz olarak bir veya iki gün göreve gelmemek,

…”

19. 657 sayılı Kanun’un 135. maddesi şöyledir:

“Disiplin amirleri tarafından verilen uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezalarına karşı disiplin kuruluna, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasına karşı yüksek disiplin kuruluna itiraz edilebilir.

İtirazda süre, kararın ilgiliye tebliği tarihinden itibaren yedi gündür. Süresi içinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları kesinleşir.

İtiraz mercileri, itiraz dilekçesi ile karar ve eklerinin kendilerine intikalinden itibaren otuz gün içinde kararlarını vermek zorundadır.

İtirazın kabulü hâlinde, disiplin amirleri kararı gözden geçirerek verilen cezayı hafifletebilir veya tamamen kaldırabilirler.

Disiplin cezalarına karşı idari yargı yoluna başvurulabilir.”

20. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 22/5/2013 tarih, 2009/63 Esas ve 2013/1998 Karar sayılı ilamının ilgili kısmı şöyledir:

“…

Uyuşmazlıkta, davacının, üyesi bulunduğu sendikanın yetkili kurullarınca alınan karara uyarak 11/12/2003 tarihinde 1 gün göreve gelmeme eyleminin 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125/C-b maddesi kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin tespiti önem taşımaktadır.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 90. maddesinin son fıkrasında; “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 07/05/2004 - 5170 S.K./7.mad) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.” hükmü yer almıştır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin “Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü”nün düzenlendiği 11. maddesinde; herkesin asayişi bozmayan toplantılar yapmak, dernek kurmak, ayrıca çıkarlarını korumak için başkalarıyla birlikte sendikalar kurmak ve sendikalara katılmak haklarına sahip olduğu, bu hakların kullanılmasının, demokratik toplumda zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla ve ancak yasayla sınırlandırılabileceği, bu maddenin, bu hakların kullanılmasında silahlı kuvvetler, kolluk mensupları veya devletin idare mekanizmasında görevli olanlar hakkında meşru sınırlamalar konmasına engel olmadığı kuralına yer verilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 15/09/2009 tarihli, Kaya ve Seyhan - Türkiye kararında (application no. 30946/04); Eğitim-Sen üyesi öğretmenlere, 11/12/2003 tarihinde KESK’in çağrısına uyarak, parlamentoda tartışılmakta olan kamu yönetimi kanun tasarısını protesto etmek üzere düzenlenen bir günlük ulusal eyleme katılmaları nedeniyle 11/12/2003 tarihinde göreve gelmedikleri için uyarma cezası verilmesinin, her ne kadar bu ceza çok küçük olsa da, sendika üyelerinin çıkarlarını korumak için meşru grev ya da eylem günlerine

katılmaktan vazgeçirecek bir nitelik taşıdığı, öğretmenlere verilen disiplin cezasının “acil bir sosyal ihtiyaca” tekâbül etmediği ve bu nedenle “demokratik bir toplumda gerekli” olmadığı sonucuna varmış, bunun sonucu olarak, bu davada, başvuranların AİHS’nin 11. maddesi anlamında gösteri yapma özgürlüğünü etkili bir şekilde kullanma haklarının orantısız olarak çiğnendiği gerekçesiyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

Bu durumda, davacının, sendikal faaliyet gereği, 11/12/2003 tarihinde göreve gelmeme eyleminin özürsüz olarak bir veya iki gün göreve gelmemek fiili kapsamında değerlendirilemeyeceği ve sendikal faaliyet kapsamında bir gün göreve gelmemek fiilinin mazeret olarak kabulü gerektiğinden, disiplin suçu teşkil etmeyen eylem nedeniyle davacıya 657 sayılı Kanunun 125/C-b maddesi uyarınca aylıktan kesme cezası verilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamıştır.

…”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/11/2013 tarih ve 2013/8463 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, üyesi olduğu sendikanın tüm Türkiye’de yaptığı göreve gelmeme çağrısına katılarak görevine gelmediğini, ancak mazeretsiz olarak göreve gelmediği gerekçesiyle hakkında uyarma cezası verildiğini, sendikal faaliyetlere katıldığı gerekçesiyle ceza verilmesi ve Anayasa’nın 36. maddesinde yer alan hak arama hürriyeti, Anayasa’nın 10. maddesinde yer alan eşitlik hakkı, Anayasa’nın 40. maddesinde yer alan etkili başvuru hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 11. maddesi ve Avrupa Birliği Temel Hakları Şartı’nın 28. maddesine aykırı olarak cezalandırılması nedeniyle Anayasa’nın 90. maddesi ile toplantı ve örgütlenme özgürlüğüne ilişkin anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Başvurucu, Anayasa’nın 10., 36., 40. ve 90. maddeleri ile toplantı ve örgütlenme özgürlüğüne ilişkin anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

24. Bakanlık görüşünde başvurucunun dile getirdiği şikayetlerin Anayasa’nın 51., 53. ve 54. maddeleri ile Sözleşme’nin 11. maddesinde tanımlanan, toplantı ve örgütlenme özgürlüğüne ilişkin olduğu belirtilmiştir.

25. Başvurucunun şikâyet ettiği koşullar ve şikâyetlerini dile getirme biçimi dikkate alınarak bu şikâyetlerin Anayasa’nın 51. maddesi bağlamında incelenmesi gerekmektedir.

26. Başvurucunun, sendikal faaliyete katıldığı gerekçesiyle cezalandırılması nedeniyle Anayasal haklarının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun değildir. Ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı için başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Başvurucu, olay tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılmakta olan İlköğretim

ve Eğitim Kanunu Tasarısı görüşmelerinin sonlandırılması ve Tasarı'nın geri çekilmesini sağlamak amacıyla, üyesi olduğu EĞİTİM SEN Yönetim Kurulunun 6/3/2012 tarihinde 28/29 Mart 2012 günlerinde tüm Türkiye'de 2 günlük işe gelmeme eylemi yapılmasına karar verdiğini, söz konusu eyleme katılması nedeniyle hakkında disiplin cezası verilmesinin Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, AİHM'in daha önce benzer başvurularda ihlal kararı verdiğini ayrıca Danıştay'ın da istikrar kazanmış içtihatlarında sendikal faaliyet kapsamında göreve gelinmemesi fiilinin mazeret olarak kabul edildiğini hatırlatmıştır. Bunlardan başka başvurucu, sendikal faaliyet çerçevesinde işe gelmeyen sendika üyeleri hakkında disiplin cezası verilmemesi gerektiğini belirten 1999 tarihli Başbakanlık genelgesi ile Milli Eğitim Bakanlığının 2012 tarihli yazısına da dayanmıştır.

28. Başvurucu, iç hukuk ve uluslararası hukukta tanınan haklara dayanarak, demokratik tepkisini göstermek amacıyla söz konusu etkinliğe katıldığını, kamu görevlilerinin toplu eylem hakkının insan hakları sözleşmeleri, Anayasa ve mahkeme kararları ile kesin biçimde tanındığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca Anayasa'nın 2. maddesinde devletin sosyal bir hukuk devleti olduğunun, 51. maddesinde çalışanların ve işverenlerin, üyelerinin çalışma ilişkilerinde ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendika ve üst kuruluşlar kurma ve bu sendikalara üye olarak bu doğrultuda etkinlik yapma hakkının bulunduğunun, 55. maddesinde çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirlerin alınacağının ve 65. maddesinde de devletin sosyal ve ekonomik alanlardaki görevlerini yerine getireceğinin vurgulandığına işaret etmiştir.

29. Bakanlık görüşünde, AİHM'in içtihatları hatırlatılarak başvuruya konu müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

30. Örgütlenme özgürlüğü, bireylerin kendi menfaatlerini korumak için kendilerini temsil eden kolektif bir oluşum meydana getirerek bir araya gelme özgürlüğünü ifade etmektedir. "Örgütlenme" kavramının Anayasa çerçevesinde özerk bir anlamı vardır ve bireylerin devamlı olarak ve eşgüdüm içerisinde yürüttükleri faaliyetlerin hukukumuzda örgütlenme olarak tanınmaması Anayasa hükümleri kapsamında örgütlenme özgürlüğünün zorunlu olarak gündeme gelmeyeceği anlamına gelmez.

31. Demokrasilerde vatandaşların bir araya gelerek ortak amaçları izleyebileceği örgütlerin varlığı sağlıklı bir toplumun önemli bir bileşenidir. Demokrasilerde böyle bir "örgüt", devlet tarafından saygı gösterilmesi ve korunması gereken temel haklara sahiptir. İstihdam alanında kendi üyelerinin menfaatlerinin korunmasını amaçlayan örgütler olan sendikalar, bireylerin kendi menfaatlerini korumak için kolektif oluşumlar meydana getirerek bir araya gelebilme özgürlüğü olan örgütlenme özgürlüğünün önemli bir parçasıdır.

32. Örgütlenme özgürlüğü, bireylere topluluk hâlinde siyasal, kültürel, sosyal ve ekonomik amaçlarını gerçekleştirme imkânı sağlar. Sendika hakkı da çalışanların, bireysel ve ortak çıkarlarını korumak amacıyla bir araya gelerek örgütlenebilme serbestisini gerektirmekte ve bu niteliğiyle bağımsız bir hak değil, örgütlenme özgürlüğünün bir şekli veya özel bir yönü olarak görülmektedir (Belçika Ulusal Polis Sendikası/Belçika, B. No: 4464/70, 27/10/1975 § 38).

33. Sendika hakkı ve sendikal faaliyetler Anayasa'nın Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler bölümünde, 51 ila 54. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Sendika kurma veya sendikalara üye olma özgürlüğü hakkı ise Anayasa'nın 51. maddesinde yer almaktadır.

34. Anayasa'nın "Sendika kurma hakkı" başlıklı 51. maddesi şöyledir:

"Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

…

İşçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının kapsam, istisna ve sınırları gördükleri hizmetin niteliğine uygun olarak kanunla düzenlenir.

Sendika ve üst kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri, Cumhuriyetin temel niteliklerine ve demokrasi esaslarına aykırı olamaz."

35. Anayasa'nın 51-54. maddelerinde düzenlenen sendikal hak ve özgürlükler, benzer güvenceler getiren başta Örgütlenme Özgürlüğü Sözleşmesi ile Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı Sözleşmesi olmak üzere ilgili Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmeleri ve Avrupa Sosyal Şartı ile tamamlanmaktadır. Anayasa'nın 51-54. maddelerinde düzenlenen sendikal hak ve özgürlüklerin kapsamı yorumlanırken bu belgelerde yer alan ve ilgili organlar tarafından yorumlanan güvencelerin de göz önüne alınması gerekir.

36. Anayasa'nın 51. maddesi, devlet için hem negatif hem de pozitif yükümlülükler getirmektedir. Devletin, 51. madde çerçevesinde, bireylerin ve sendikanın örgütlenme özgürlüğüne müdahale etmemeye yönelik negatif yükümlülüğü, 51. maddenin ikinci ila altıncı fıkralarında yer alan gerekçelerle müdahaleye izin veren koşullara tabi tutulmuştur. Öte yandan her ne kadar sendika hakkının asıl amacı, "bireyi, korunan hakkın kullanılmasında kamu makamlarının keyfi müdahalelerine karşı korumak ise de, bundan başka, korunan haklardan etkili bir şekilde yararlanmayı güvence altına almaya yönelik pozitif yükümlülükler de olabilir" (bkz. Wilson, Ulusal Gazeteciler Sendikası ve Diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 30668/96, 30671/96 ve 30678/96, 2/10/2002, § 41).

37. Aslında, devletin pozitif ve negatif yükümlülükleri arasında kesin ayrımlar yapmak her zaman olanaklı değildir. Buna karşın devletin bu her iki yükümlülüğüne ilişkin olarak da uygulanacak ölçütlerde de bir değişiklik olmamaktadır. Devletin ister pozitif ve isterse de negatif yükümlülüğü söz konusu olsun bireyin ve bir bütün olarak toplumun çatışan menfaatleri arasında adil bir denge kurulması gerekmektedir (bkz. Sorensen ve Rasmussen/Danimarka, B. No: 52562/99 ve 52620/99, 11/1/2006 § 58). Anayasa Mahkemesi bu adil dengenin kurulup kurulmadığına karar verirken, kamu gücünü kullanan organların bu alanda belirli bir takdir marjına sahip olduğunu göz önünde bulunduracaktır.

38. Sınırlanabilir bir hak olan sendika hakkı Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir. Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci ve izleyen fıkralarında sendika hakkına yönelik sınırlama sebeplerine yer verilmiştir. Ancak bu özgürlüklere yönelik sınırlamaların da bir sınırının olması gerektiği açıktır. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçütler göz önüne alınmak zorundadır.

Bu sebeple sendika hakkına getirilen sınırlandırmaların denetiminin Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçütler çerçevesinde ve Anayasa'nın 51. maddesi kapsamında yapılması gerekmektedir.

39. Yukarıda anlatılan ilkeler ışığında, başvuru konusu olayda, sendika hakkının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesinde öncelikle müdahalenin mevcut olup olmadığı ve daha sonra da müdahalenin haklı sebeplere dayanıp dayanmadığı değerlendirilecektir.

i. Müdahalenin Mevcudiyeti Hakkında

40. Başvurucu, ülke çapında yapılan bir sendika eylemine katıldığı için kendisi hakkında uyarma cezası verilmesinin sendika hakkına müdahale teşkil ettiğini iddia etmektedir. Bakanlık görüşünde bu tür cezaların sendika hakkına müdahale oluşturduğu ifade edilmiştir. Başvurucunun sendikal faaliyet kapsamında ülke çapında yapılan bir eyleme katılması nedeniyle cezalandırılması ile başvurucunun sendika hakkına yönelik bir müdahale yapılmıştır.

ii. Müdahalenin Haklı Sebeplere Dayanması Hakkında

41. Yukarıda anılan müdahale Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci ile altıncı fıkralarında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanmadığı ve Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 13. ve 51. maddelerinin ihlalini teşkil edecektir. Bu nedenle, müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen öze dokunmama, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilmiş olma, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

1. Müdahalenin Kanuniliği

42. Yapılan müdahalede, Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci, üçüncü ve beşinci fıkralarında yer alan müdahalenin "kanun"la yapılması şartına aykırılık bulunduğuna ilişkin bir iddiada bulunulmamıştır. Yapılan değerlendirmeler neticesinde, 657 sayılı Kanun'un "Toplu eylem ve hareketlerde bulunma yasağı" kenar başlıklı 26. maddesi ile "Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller" kenar başlıklı 125. maddesinin "kanunilik" ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

2. Meşru Amaç

43. İlk Derece Mahkemesi "davacının 28/29 Mart tarihlerinde iki gün süreyle kesintisiz işe gitmediği, bu durumun ise kamu hizmetinin devamlılığı ve sürekliliği ilkelerine aykırılık teşkil ettiği gibi bu süre zarfında öğrencilerin temel hak ve hürriyetleri arasında yer alan eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakıldıkları" gerekçesi ile müdahalenin kamu düzeni ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacı güttüğünü belirtmiştir. Başvurucu bu hususta bir görüş bildirmemiştir.

44. Sendika hakkına yapılan bir müdahalenin meşru olabilmesi için bu müdahalenin Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık, genel ahlak ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebebiyle ve kanunla yapılmış olması gerekir.

45. Başvurucunun mazeretsiz işe gelmemesi nedeniyle verilen disiplin cezasının Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan meşru amaçları hedeflediği kabul edilse bile

müdahalenin gerekliliği konusunda yapılması gereken değerlendirmeler göz önünde bulundurulduğunda müdahalenin meşruluğu sorununu çözmenin gerekli olmadığı sonucuna varılmıştır.

3. Demokratik Bir Toplumda Gerekli Olma ve Ölçülülük

46. Başvurucu, AİHM'in, Danıştayın ve derece mahkemelerinin benzer davalardaki içtihatları ile sendika faaliyetleri çerçevesinde yapılan eylemlere disiplin cezası verilmemesine ilişkin 1999 tarihli Başbakanlık genelgesini ve sendika kararı ile yapılan iş bırakma eyleminin sendikal faaliyet olarak kabul edilmesi gerektiği yönündeki Milli Eğitim Bakanlığı Hukuk Müşavirliğinin görüşünü hatırlatmıştır. Başvurucu, söz konusu kurallar ile mahkeme içtihatları karşısında sendikal faaliyet çerçevesinde iş bırakma eylemine disiplin cezası uygulanmasının örgütlenme özgürlüğüne aykırı olduğunu belirtmiştir.

47. Bakanlık görüşünde, sendika hakkına yönelik müdahalelerin varlığı halinde alınan önlemleri haklı kılacak gerekçelerin olup olmadığının ve "sınırlama amacı ile aracı arasında makul bir dengenin bulunup bulunmadığının" demokratik toplum gerekleri açısından değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

48. Sendika hakkı mutlak olmadığından bazı sınırlandırmalara tabi tutulabilir. Sendika hakkına ilişkin olarak Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan sınırlandırmaların (bkz. § 41) Anayasa'nın 13. maddesinin güvencesinde olan demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkeleriyle bağdaşıp bağdaşmadığı konusunda bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

49. Anayasa'nın 13. maddesinin ilk halinin gerekçesinde hak ve özgürlüklere getirilecek sınırlamaların demokratik rejim anlayışına aykırı olmaması gerektiği hatırlatılmış; Anayasa'nın 3/10/2001 tarih ve 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'un 2. maddesi ile yapılan değişiklik gerekçesinde ise Anayasa'nın 13. maddesinin Sözleşme'deki ilkeler doğrultusunda düzenlendiği belirtilmiştir (B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 92).

50. 1982 Anayasasında belirtilen "demokratik toplum" kavramı, çağdaş ve özgürlükçü bir anlayışla yorumlanmalıdır. "Demokratik toplum" ölçütü, Anayasa'nın 13. maddesi ile AİHS'in bu ölçütün kullanıldığı 9., 10. ve 11. maddeleri arasındaki paralelliği açıkça yansıtmaktadır. Bu itibarla demokratik toplum ölçütü, çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik temelinde yorumlanmalıdır (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 49; Başkaya ve Okçuoğlu/Türkiye, B. No: 23536/94, 24408/94, 8/7/1999, § 61).

51. Nitekim Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatları uyarınca, "Demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunup tümüyle kullanılamaz hale getiren sınırlamalar, demokratik toplum düzeni gerekleriyle uyum içinde sayılamaz. Bu nedenle, temel hak ve özgürlükler, istisnaî olarak ve ancak özüne dokunmamak koşuluyla demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olduğu ölçüde ve ancak yasayla sınırlandırılabilirler." (AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 24/9/2008). Başka bir ifadeyle yapılan sınırlama hak ve özgürlüğün özüne dokunarak, kullanılmasını durduruyor veya aşırı derecede güçleştiriyorsa, etkisiz hale getiriyorsa veya ölçülülük ilkesine aykırı olarak sınırlama aracı ile amacı arasındaki denge bozuluyorsa demokratik toplum düzenine aykırı olacaktır (B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 94).

52. Genel olarak örgütlenme özgürlüğü ve özel olarak da sendika hakkı Anayasa'da benimsenen temel değerlerden biri olan siyasal demokrasiyi somutlaştıran özgürlükler arasında yer alır ve demokratik toplumun temel değerlerinden birini oluşturur. Demokrasinin esasını meselelerin halka açık olarak tartışılması ve çözümlenmesi yeteneği oluşturur. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında demokrasinin temellerinin çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik olduğunu vurgulamıştır (B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 95). Buna göre sendika hakkını kullanan bireyler, çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik gibi, demokratik toplumun temel ilkelerinin korumasından yararlanırlar. Başka bir deyişle şiddete teşvik etme veya demokratik ilkelerin reddi söz konusu olmadığı sürece, sendika hakkı çerçevesinde dile getirilen bazı görüşler veya bunların dile getirilme biçimi yetkili makamların gözünde kabul edilemez olsa dahi, ifade, örgütlenme ve sendikal özgürlükleri ortadan kaldırmaya yönelik tedbirler demokrasiye hizmet edemez ve hatta tehlikeye düşürür. Hukukun üstünlüğüne dayanan demokratik bir toplumda, farklı düşüncelerin sendikal özgürlükler veya başka yollarla dile getirilmesine imkan tanınmalıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. Oya Ataman/Türkiye, B. No: 74552/01, 5/3/2007, § 36).

53. Hak ve özgürlüklere yapılacak her türlü sınırlamada devreye girecek bir başka güvence de Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen "ölçülülük ilkesi"dir. Bu ilke, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda öncelikli olarak dikkate alınması gereken bir güvencedir. Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Nitekim Anayasa Mahkemesi amaç ile araç arasında makul bir ilişki ve dengenin bulunup bulunmadığını inceler (B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 96).

54. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir (B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 84; B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 97). Bu sebeple sendika hakkına yapılan müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir.

55. Bu bağlamda, başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, müdahaleye neden olan derece mahkemelerinin kararlarında dayandıkları gerekçelerin sendika hakkını kısıtlama bakımından "demokratik bir toplumda gerekli" ve "ölçülülük ilkesi"ne uygun olduğunun inandırıcı bir şekilde ortaya konulup konulamadığı olacaktır (B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 98).

56. AİHM, konuyla ilgili ilk kararlarından itibaren, Sözleşme'nin 10. ve 11. maddelerinin ikinci fıkralarında geçen "gerekli" kavramının ne anlama geldiğini açıklamıştır. AİHM'e göre "gerekli" kavramı, "zorlayıcı bir toplumsal neden"i (pressing social need) ima etmektedir (Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 48). O halde örgütlenme özgürlüğüne ve sendika hakkına yargısal veya idari bir müdahalenin, toplumsal bir ihtiyaç baskısını karşılayıp karşılamadığına bakılması gerekecektir. Bu çerçevede bir müdahale, meşru amaçla orantılı bir müdahale olmalıdır; ikinci olarak müdahalenin haklılığı için kamu makamlarının gösterdikleri gerekçeler konuyla ilgili ve yeterli olmalıdır (Stankov ve Ilinden Birleşik Makedonyalılar Örgütü /Bulgaristan, B. No: 29221/95 29225/95, 2/10/2001, § 87).

57. Dolayısıyla, başvurucunun sendika faaliyetleri çerçevesinde işe gelmemek şeklindeki eylemine verilen disiplin cezası nedeniyle müdahale edilen sendika hakkı ile disiplin cezası

ile ulaşılmak istenen kamu yararı arasındaki dengenin ölçülü olduğunun kabulü halinde, disiplin cezası verilmesine ve açılan davanın derece mahkemelerince reddedilmesine ilişkin gerekçelerin inandırıcı, başka bir deyişle ilgili ve yeterli oldukları sonucuna varılabilir (başka bir bağlamda benzer bir yaklaşım için bkz. B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 87).

58. Dava konusu disiplin cezasının, olayların tamamı ışığında incelenmesi gerekir. Olay tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde devam eden İlköğretim ve Eğitim Kanunu Tasarısı görüşmelerinin sonlandırılması ve tasarının geri çekilmesini sağlamak amacıyla, EĞİTİM SEN Yönetim Kurulunun 6/3/2012 tarihli kararı ile 28 ve 29 Mart 2012 tarihlerinde tüm ülke çapında işe gelmeme eylemi yapılmasına karar verilmiştir. Başka bir deyişle dava konusu eylem günü, tüm ülkede, önceden bildirilmiştir. Söz konusu eylemin yapılmasına yetkili merciler tarafından itiraz edildiği de ileri sürülmemiştir. Başvurucu bu eyleme katılarak sendika hakkını kullanmıştır (benzer bir değerlendirme için bkz. Ezelin/Fransa, B. No: 11800/85, 26/4/1991, § 41).

59. Başvurucu, EĞİTİM SEN'in düzenlediği söz konusu işe gelmeme eylemine katılması nedeniyle uyarma cezası ile cezalandırılmıştır. Gerek idarenin olağan uygulamasında ve gerekse de idari yargının yerleşmiş içtihatlarında başvuru konusu olayda olduğu gibi sendikal faaliyet çerçevesinde işe gelinmemesi halinde kişinin mazeret iznini kullandığı kabul edilmekte ve disiplin soruşturması açılmamaktadır. Ne var ki sendika üyelerinin sendikal faaliyet kapsamında işe gelmemeleri halinde mazeret izinli sayılacakları yönündeki yerleşik hale gelen idari yargı içtihatlarına rağmen, idarenin ve yargının bir bütün olarak yeknesak hareket etmesini sağlayacak mevzuat düzenlemeleri bulunmamaktadır. Bu sebeple mevcut başvurudaki gibi durumlarda sendika hakkını kullanan kişilerin disiplin soruşturması tehdidi altında kaldıklarını not etmek gerekir.

60. Öte yandan bir sendikal eylemin tümüyle yasaklanması veya gerçekleştirilmesinin ağır koşullara bağlanması hakkın özüne zarar vermesi muhtemel olmakla birlikte mevcut başvurudaki gibi sendika üyelerinin iş bırakma türü eylemlere katılmasına ilişkin yasal düzenlemeler ve yasal düzenlemelere bağlı olarak genel düzenleyici işlemler yapmak, yasama ve yürütme organlarının takdirindedir.

61. Başvurucunun bir devlet okulunda öğretmen olduğu göz önüne alındığında devlet memurlarının bu haktan bütünüyle mahrum bırakılamayacaklarını da not etmek gerekir. Bununla birlikte, demokratik bir toplumda gerekliliği tartışılmaz olan durumlarda ordu, emniyet veya başka bazı sektörlerde sendikal faaliyetlere sınırlamalar getirilmesi mümkündür. Başvurucunun bu türden sınırlamalara tabi tutulmasını gerektirecek bir görevde bulunduğu da ileri sürülmemiştir.

62. Tüm bunlara karşın verilen ceza hafif olsa da, başvurucu gibi sendikaya üye kişileri, çıkarlarını savunmak amacıyla yapılan meşru grev veya eylem günlerine katılmaktan vazgeçirecek bir niteliğe sahiptir (bkz. Kaya ve Seyhan/Türkiye, B. No: 30946/04, 15/12/2009, § 30; Karaçay/Türkiye, B. No: 6615/03, 27/6/2007, § 37; Ezelin/Fransa, B. No: 11800/85, 26/4/1991, § 43).

63. Açıklanan nedenlerle, her ne kadar hafif bir ceza olsa da şikâyet edilen uyarma cezasının "toplumsal bir ihtiyaç baskısına" tekabül etmemesi nedeniyle "demokratik toplumda gerekli olmadığı" sonucuna varılmıştır. Bu sebeple başvurucunun Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

64. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

65. Başvurucu hakkında verilen uyarma cezasının sendika hakkını ihlal ettiği gözetilerek başvurucu hakkında tesis edilen disiplin cezası işleminin iptaline ilişkin davada yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar görülmüştür. Sendika hakkına ilişkin ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

66. Başvuruda Anayasa'nın 51. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu, 1.076,00-TL maddi ve 1.000,00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucu ayrıca, avukatlık ücretlerini ve ödenen harç ile yapılan diğer masrafların ödenmesini de talep etmiştir.

67. Adalet Bakanlığı, başvurucu tarafından talep edilen tazminat miktarları konusunda herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

68. Başvurucu hakkında tesis edilen disiplin cezası işleminin iptaline ilişkin davada yeniden yargılama yapılmasına karar verildiğinden ve başvurucunun derece mahkemelerinde yaptığı muhakeme giderleri ile avukatlık ücretinden ibaret maddi zararını yeniden yargılama sırasında isteyebileceğinden maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

69. Başvurucunun sendika hakkına yönelik başvuru açısından ihlal tespitinin yeterli tatmin sağladığı değerlendirildiğinden sendika hakkına yapılan müdahale nedeniyle tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

70. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurunun, KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Sendika hakkına yapılan müdahale nedeniyle Anayasa'nın 51. maddesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

METE ASLAN

B. No: 2013/8521 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8521

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

METE ASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8521)

Karar Tarihi: 18/9/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/12/2014-29195

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Şükrü DURMUŞ

Başvurucu : Mete ASLAN

Vekili : Av. Battal ÖZER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Kanun'da öngörülen azami tutukluluk süresini doldurmasına rağmen serbest bırakılmadığını, tutukluluğunun devamının somut gerekçelere dayanmadığını ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürerek Anayasa'nın 19. ve 38. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucu tarafından 14/11/2013 tarihinde Adana 3. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 21/1/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm, 25/2/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 25/2/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 27/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 28/3/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne karşı beyanlarını 8/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Devletin gizli belgelerini siyasal ve askeri casusluk amacıyla temin etme suçlamasıyla 10/2/2012 tarihinde gözaltına alınmış ve 12/2/2012 tarihinde tutuklanmıştır.

9. Başvurucu hakkında, Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 2012/885-384 sayılı iddianamesiyle Devletin gizli belgelerini siyasal ve askeri casusluk amacıyla temin etme ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde E.2012/46 sayılı kamu davası açılmıştır.

10. Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/10/2013 tarih ve E.2012/46, K.2013/88 sayılı kararıyla başvurucunun, Devletin gizli kalması gereken belgelerini siyasal ve askeri casusluk amacıyla temin etme suçundan beraatına ve tahliyesine, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan ise toplam 16 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve bu suçtan dolayı tutuklanmasına, beraat kararı verilen suçtan tutuklu kalınan sürenin kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan verilen hapis cezalarından mahsubuna karar verilmiştir.

11. Başvurucu, Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/10/2013 tarihli kararına 8/10/2013 tarihinde itiraz etmiş, Mahkeme dosyayı incelenmek üzere Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

12. Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesi 31/10/2013 tarih ve 2013/505 Değişik İş sayılı kararıyla başvurucunun tahliye talebini reddetmiş ve tutukluluk halinin devamına karar vermiştir. Ret kararı başvurucuya 12/11/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 14/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/10/2013 tarih ve E.2012/46, K.2013/88 sayılı kararının temyizi üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesi 7/7/2014 tarih ve E.2014/4207, K.2014/8246 sayılı ilamla hükmün onanmasına karar vermiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“ Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun

devamına karar verilen,

…

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,

…

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler.”

16. Aynı Kanun’un 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 14/11/2013 tarih ve 2013/8521 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, 5271 sayılı Kanun’un 102. maddesinde tutuklama ile ilgili azami sınır belirlenirken, yargılamayı yapan mahkeme değil, suçun tabi olduğu görevli mahkemenin esas alındığını, bu nedenle kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu nedeniyle azami tutukluluk süresinin, 5271 sayılı Kanun’un 102. maddesi gereğince 1 yıl 6 ay olduğunu, Anayasa Mahkemesinin “uygulanan bir tutuklama tedbirinin soruşturma ve kovuşturmaların tamamı açısından sonuç doğuracağı” kararı göz önünde alındığında, asliye ceza mahkemesinin görevine giren suça ilişkin azami tutukluluk süresinin uygulanması gerektiğini, 12/2/2012 tarihli tutuklama kararından itibaren 1 yıl 6 aylık sürenin 12/8/2013 tarihinde dolmasına rağmen haksız ve hukuka aykırı tutuklama ile bu sürenin aşıldığını, tutuklama kararının bu yönüyle kanunilik şartını ihlal ettiğini, hakkındaki tutuklama kararının orantılı olmadığını ve somut gerekçelere dayanmadığını, tutuklama yerine geçen seçeneklerin değerlendirilmediğini, mahkûmiyet kararı kesinleşmemiş olmasına rağmen tutuklamada ceza süresinin dikkate alınması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürerek Anayasa’nın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ve 38. maddesinde düzenlenen masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Başvurucunun şikâyetlerinin, masumiyet karinesinin ihlali, azami tutukluluk süresinin aşılması ve tutuklama kararının gerekçesinin soyut olduğu iddialarına ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvurunun, masumiyet karinesi ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği İddiası

20. Başvurucu, tutuklama ile ilgili karar verilirken kesin hüküm halini almayan ceza süresinin dikkate alınması suretiyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Masumiyet karinesi, Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü ve Avrupa İnsan Hakları

Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ise 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir.

22. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz"

23. Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır."

24. Masumiyet (suçsuzluk) karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak, kişinin masumiyeti "asıl" olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup, kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

25. Bununla birlikte masumiyet karinesi adli makamların soruşturma ve kovuşturma işlemlerini yapmalarına, bu çerçevede şartları oluşmuşsa koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel oluşturmaz. Anayasa'nın 19. maddesindeki güvencelere uyulması şartıyla kişi hakkında tutuklama tedbirine başvurulması da masumiyet karinesinin ihlal edildiği anlamına gelmez. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de (AİHM) mahkûm edilen bir kişinin temyiz aşamasında tutuklu bulundurulmasının Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ihlaline yol açmadığına karar vermiştir. (Bkz: Cuvillers ve Da Luz /Fransa, B. No 55052/00, 1/9/2003).

26. Somut olayda, başvurucu, Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesince 7/10/2013 tarihinde kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan toplam 16 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve verilen hapis cezasının süresine göre açıkça kaçma şüphesi altında olması nedeniyle tutuklanmasına karar verilmiştir.

27. Mahkemenin, başvurucu hakkında hükmettiği hapis cezasının süresine bağlı olarak 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde geçen "kaçacağı" şüphesiyle tutuklama kararı vermesi masumiyet karinesinin ihlali olarak kabul edilemez.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun "masumiyet karinesi"nin ihlal edildiği yönündeki iddiasının, bir ihlalin olmadığının açık olmasından dolayı "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiği İddiası

29. Başvurucu, mahkûmiyetine esas alınan "kişiyi hürriyetinden yoksun kılma" suçuna ilişkin yargılamanın asliye ceza mahkemesinin görev alanına girmesi nedeniyle azami tutukluluk süresinin de bir yıl altı ay olarak kabul edilmesi gerektiğini, tutuklu kaldığı sürenin azami süreyi aştığını, bu nedenle verilen tutuklama kararının kanunilik ilkesini ihlal ettiğini, tutuklama ve tutuklamanın devamı kararlarının gerekçesinin soyut olduğunu, kararda kaçma şüphesini doğrulayan somut olgunun gösterilmediğini ve adli kontrol tedbirinin dikkate alınmadığını ileri sürmüştür.

30. Adalet Bakanlığı, AİHM'e göre bir tutmanın Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası anlamında hukuki sayılabilmesi için anılan fıkranın (a) ile (f) bentleri arasındaki istisnalardan birinin kapsamına girmesi gerektiğini, tutmanın hukuki olduğunun anlaşılmasından sonra kanunda düzenlenen prosedürün izlenip izlenmediği de dâhil olmak üzere esas ve usul kurallarına uyma yükümlülüğünün ulusal hukuka ait olduğunu, keyfiliğin

önlenmesi için ulusal yasaların tümünün erişilebilir, açık ve öngörülebilir olması gerektiğini, bir suç işlediği şüphesiyle hürriyetinden mahrum bırakılabilmesi için ilgili kişinin atılı suçu işlediği yönünde makul şüphe (reasonable suspicion) ya da inandırıcı nedenlerin (raisons plausibles) bulunması gerektiğini, bu gerekliliğin tutukluluk açısından olmazsa olmaz bir koşul olduğunu ve tutukluluğunun devam ettiği her aşamada varlığını sürdürmesi gerektiğini, makul şüphenin ortadan kalktığı anda ilgilinin serbest bırakılması gerektiğini, makul şüphenin, elde edilen deliller ve somut olayın kendine özgü koşulları da dikkate alındığında, olaylara dışarıdan bakan ve tamamen objektif bir gözlemciyi ikna edecek yeterlilikte olması gerektiğini, suç işlediğinden kuşkulanılan bir kişinin gerekçeden tamamen yoksun bir yargı kararıyla tutuklanmaması gerektiğini, ancak tutukluluğu meşru kılan bazı gerekçeler göstererek bir zanlı ya da sanığın tutuklanmasının keyfi olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir.

31. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne karşı, ağır ceza mahkemesinin görevine giren bir suçtan dolayı tutuklandığını ancak bu suçtan beraat ettiğini, beraat kararı sonrası asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren bir suçtan dolayı tutuklandığını, tutuklamanın baştan sonuç doğuracağı ilkesi gereği asliye ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçlara ilişkin bir yıl altı ay azami tutukluluk süresinin uygulanması gerektiğini, ancak kendisinin 1 yıl 7 ay 27 gün tutuklu kalması nedeniyle azami sürenin aşıldığını, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 4/1/2011 gün ve E.2010/8529, K.2011/77 sayılı kararının bu konuda emsal oluşturduğunu, tutuklama ve tutukluluğun devamına dair kararların gerekçelerinin soyut olduğunu, başvuruya esas karardaki “ceza süresi ve kaçma şüphesi” gerekçesinin somut kanıtlara dayanmadığını, ilk derece mahkemesinin “adli kontrol uygulaması ile ilgili talebe” ya yanıt vermediği ya da soyut nedenlerle talebi reddettiğini belirtilmiştir.

32. Somut olayda, başvurucunun, azami tutukluluk süresinin aşıldığı, tutuklama ve tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçelerinin soyut olduğu yönündeki iddialarının, yargılandığı Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2012/46 sayılı dosyasında 7/10/2013 tarihli kararla kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından mahkûmiyetine bağlı olarak bu suçlardan tutuklanması ile bu karara yapılan itirazın derece mahkemeleri tarafından reddedilmesine ilişkin olduğu değerlendirilmiştir.

33. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

34. 22. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

35. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup, bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

36. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle idari merciler ve derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar

tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

37. Buna göre Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

38. Somut olayda başvurucu, hakkındaki dava Yargıtay'da temyiz aşamasındayken 14/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur. Ancak bireysel başvurusu sonuçlanmadan temyiz aşamasında olan dava Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 7/7/2014 tarih ve E.2014/4207, K.2014/8246 sayılı onama kararı ile kesinleşmiştir.

39. Tutukluluk hâli sona ermiş olan bir başvurucunun, devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak, azami tutukluluk süresinin aşıldığı, tutuklama ve tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçelerinin soyut olduğu yönünde iddialar ileri sürmesi halinde, iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise öncelikle bu yolu tüketmesi gerekir (benzer AİHM kararları için bkz. Gavril Yossifov/Bulgaristan, B. No: 74012/01, 6/11/2008, § 40; Rahmani ve Dinevac/Bulgaristan, B. No: 20116/08, 10/5/2012, § 66; Şefik Demir/Türkiye, B. No: 51770/07, 16/10/2012, § 23), (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 46).

40. Bu çerçevede 5271 sayılı Kanun'un 141. ve 142. maddelerinde öngörülen tazminat yolunun başvurucunun şikâyetleri açısından tüketilmesi gereken bir yol olup olmadığının incelenmesi gerekir.

41. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde, kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen, (d) bendinde, makul sürede hakkında hüküm verilmeyen, (e) bendinde, tutuklandıktan sonra hakkında beraat karar verilen bir tutuklu için tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol, bir yandan başvurucunun maruz kaldığı tutukluluk nedenleri ve süresinin uzunluğunun tespiti, diğer yandan da uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Bu nedenle, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolu, başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır (bkz. yukarıda anılan Şefik Demir/Türkiye, § 33), (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 48).

42. Başvurucu, hakkındaki mahkûmiyet hükmünün kesinleştiği 7/7/2014 tarihinden itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Etkin ve erişilebilir bir çözüm imkânı sunan hukuk yoluna başvurmaksızın yapılan bireysel başvuruların Mahkemece incelenmesi, bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün değildir.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yoluna başvurmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemesi",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FATİH HİLMİOĞLU

B. No: 2014/648 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/648

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATİH HİLMİOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/648)

Karar Tarihi: 18/9/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/12/2014-29195

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : Fatih HİLMİOĞLU

Vekili : Av. Mehmet SEVER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hastalığı nedeniyle hayati tehlike içinde bulunmasına rağmen cezaevinde tutulması ile klişe ifadelerle tutukluluk halinin devamına karar verilmesinin yaşam hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliğini ihlal ettiğini ileri sürmüş ve tedbiren tahliye kararı verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 16/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 24/1/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün tedbir talebiyle ilgili olarak 20/1/2014 tarihinde yaptığı toplantıda,

i. Başvurucunun cezaevinde bulundurulmasının mevcut hastalığı yönünden hayati risk oluşturup oluşturmadığı hususunun, ilgiliye ait mevcut tıbbi belge ve dokümanlar ve ilgili hakkında daha önce düzenlenen raporlarla birlikte yapılacak muayeneden sonra yeniden değerlendirildiği yeni bir uzman heyet raporunun istenmesine,

ii. Belirtilen konularda başvurucunun durumunu değerlendiren raporun düzenlenmesi amacıyla ilgilinin, bu konuda yeterliliğe sahip, daha önce ilgili hakkında rapor düzenleyen sağlık kuruluşlarından farklı, tam teşekküllü bir sağlık kurumuna sevkine,

iii. Başvurucunun tedbir talebinin düzenlenecek uzman heyet raporundan sonra değerlendirilmesine karar verilmiştir.

5. İkinci Bölümün tedbir talebiyle ilgili olarak 20/2/2014 tarihinde yaptığı ikinci toplantıda, başvurucunun tedbir talebinin kabulü ile tedbiren tahliyesine karar vermiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular 24/1/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Bakanlık görüşünü 25/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

7. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 24/3/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı 7/4/2014 tarihinde beyanda bulunmuştur

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

8. Başvuru formu ve ekleri ile Adalet Bakanlığı tarafından ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu 2000-2008 yıllarında İnönü Üniversitesi Rektörü olarak görev yapmış bir tıp profesörüdür. Başvurucu 2008 yılından itibaren Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde Gastroenteroloji Bilim Dalında öğretim üyesi olarak çalışmaya başlamıştır.

10. Başvurucu İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/4/2009 tarih ve 2009/274 sayılı kararı doğrultusunda “yasa dışı terör örgütü üyesi olmak ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya ve görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs” suçlarından gözaltına alınmış ve İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/4/2009 tarih ve 2009/56 sayılı kararıyla tutuklanmıştır.

11. İsnat edilen suçlarla ilgili olarak İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 17/7/2009 tarih ve 2009/1498 Soruşturma, 2009/751 Esas sayılı iddianamesiyle İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

12. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 2009/191 Esas sayılı dosyasında yürütülen yargılamada 7/9/2009 tarihinde ilk duruşmanın yapılmasına ve başvurucunun da aralarında olduğu haklarında bir kısım suçlamalar ile ilgili tutuklama kararları bulunan bir kısım sanıkların, atılı suçları işlediklerine dair kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması, aşamalardaki tutukluluk gerekçeleri, bir kısım atılı suçların Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 100. maddesinin 3. fıkrasında sayılan suçlardan olması dikkate alınarak, tutukluluk hallerinin devamına karar verilmiştir.

13. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 2009/191 Esas sayılı dosyasında yürütülen yargılama sürecinde, başvurucunun tahliye talepleri “dosya kapsamı, her sanığa iddianamede ayrı ayrı isnat olunan suçlamalar ve bunlarla ilgili sevk maddeleri, delillerin

tamamen toplanmamış olması, delillerin karartılması şüphesinin bulunması, atılı suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığının devam etmekte ve bu suçların Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin 3. fıkrasında sayılan suçlardan olması" gerekçesiyle reddedilmiştir.

14. Başvurucu 17/4/2009 tarihinde tutuklanması üzerine tutulduğu Silivri L Tipi Cezaevinden rahatsızlanması üzerine önce Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevk edilmiş, 11/6/2009 tarihli konsültasyon sonrasında buradan İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi Hepatoloji Servisine nakledilmiştir.

15. Başvurucu tutuklu olduğu ve yargılandığı dönem içinde sağlık durumu nedeniyle 22/6/2009-7/3/2011 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi Hepatoloji Servisinde yatırılmıştır.

16. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesinde yapılan tedavi sırasında düzenlenen 19/8/2009 tarih ve 4282 sayılı sağlık kurulu raporunda "kronik hepatit B ve karaciğer sirozu hastası olması nedeniyle beslenmesinin çok düzenli olması ve iltihabi hastalıklardan korunması için bulunduğu ortamın koşullarının hijyenik olması gerekir. Yakın ararlıklarla da karaciğer kanseri için kontrol edilmelidir. Bu hastalarda %2-3/yıl karaciğer kanseri riski vardır. Stresli koşullar bağışıklığını düşürerek enfeksiyon ve mide kanamalarına zemin hazırlayabilir. Bu gibi durum ciddi ölüm tehlikesi yaratır. Tutukluluğun devamı halinde bu hastalık tutuklunun hayatı için kesin bir tehlike teşkil eder." kanaati belirtilmiştir.

17. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesinin daha sonra düzenlediği 18/11/2009 tarih ve 6041 sayılı sağlık kurulu raporunda, "Hasta, kronik hepatit B ve karaciğer sirozu tanıları ile yatırılarak izlenmektedir. Kompanse siroz tanılı hastaları genel olarak yatırarak tedavi etmemekteyiz. Hasta Fatih Hilmioğlu karaciğer fonksiyonları düzeltildikten sonra aylar boyunca izlenmiş ve durumunun stabil kaldığı tespit edilmiştir. Şu anda kendisine bir hastane tedavisi yapılmamaktadır. Ancak daha önceki raporda da belirtildiği gibi, bu hastanın hastane dışında beslenmesinin çok düzenli olması ve iltihabi hastalıklardan korunması için bulunduğu ortamın koşullarının hijyenik olması gerekir. Olağan dışı ve stresli koşullar enfeksiyonlara, özofagus ve gastrointestinal sistem kanamalarına zemin hazırlayabilir. Bu gibi bir durum gelişmesi de ciddi ölüm tehlikesi yaratır. Daha önce de belirtildiği gibi, hastanın uygun olmayan koşul ve ortamlarda bulunması, bu hastanın hayatı için kesin bir tehlike teşkil eder. Sonuç olarak, hasta şu anda hastanede yatırılarak tedavi edilmesi gereken bir hasta değildir, taburcu edilebilir. Ancak kompanse sirozu olan bir hastanın koşulları uygun olmayan başka ortamlara transferinin sorumluluğu da bizim üzerimizde olmaz. Bu hasta aslında sağlığı açısından zorunlu olarak transfer edilmemesi gereken bir ortama gönderilirse kesin bir hayati tehlike söz konusudur." şeklinde değerlendirmeler yer almaktadır.

18. Mahkemenin, Adli Tıp Kurumundan başvurucunun ceza infaz kurumu şartlarında tedavisinin yapılıp yapılamayacağı, tutuklu olmasının hayati tehlike oluşturup oluşturmayacağı hususunda görüş sorması üzerine, Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu 25/9/2009 tarih ve 8363 sayılı raporunda "başvurucuda ileri evre kronik karaciğer hastalığı bulunduğu, cezaevi şartlarında hayati tehlike oluşacağına dair tıbbi bulgu tespit edilemediği, hastalığı sebebiyle iki ayda bir üniversite hastanesinin hepatoloji bölümünde takiplerinin yaptırılmasının uygun olacağı" belirtilmiştir.

19. Bu rapora itiraz edilmesi üzerine Adli Tıp Genel Kurulu'nun 28/1/2010 tarih ve 8363

sayılı raporunda oy çokluğuyla "başvurucunun kronik karaciğer hastası olduğu, siroz hastalığının (A) evresinde bulunduğu, hastalık tablosunun bu haliyle, cezaevi şartlarında hayati tehlike oluşturacağına dair tıbbi bulgu tespit edilemediği, hastalığı sebebiyle iki ay aralıkla bir üniversite hastanesinin hepatoloji bölümünde takiplerinin yaptırılmasının uygun olacağı" belirtilmiştir.

20. Başvurucuyla birlikte aynı dosyada yargılanan başka bir sanığın sağlık durumuyla ilgili düzenlenen raporlar nedeniyle İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesinin bazı doktorları, yargılamaya konu örgüte üye olma ve örgüte yardım suçlamasıyla tutuklanmışlar ve sonrasında yargılamaya katılan Cumhuriyet savcısı, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesinden başvurucu hakkında yeniden rapor talep etmiştir.

21. Başvurucuya göre, tutuklanabilecekleri endişesiyle İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi doktorları 2/2/2011 tarih ve 763 sayılı üçüncü sağlık kurulu raporunda "mevcut bulgulara göre tedavi için hastaneye yatırılması zorunlu değildir. Bu hasta için söz konusu olabilecek hayati tehlike bugünkü durumundan değil, gelişebilecek muhtemel komplikasyonlardan (ilaçların düzenli alınmaması, ilaca karşı direnç gelişmesi ve diğer nedenlerle oluşabilecek akut alevlenme, gastrointestinal kanama, infeksiyonlar, displastik nodüllerden hepotaselüler kanser gelişmesi, hastalığın takibinde oluşacak aksamalar veya daha nadir görülebilecek diğer sorunlardan) kaynaklanabilir." şeklinde mütalaa bildirmişlerdir. Bu rapor üzerine başvurucu 7/3/2011 tarihinde Silivri L Tipi Cezaevine nakledilmiştir.

22. Yargılama sonunda İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi 5/8/2013 tarihli kararla başvurucunun, Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren ıskat veya vazife görmekten men etmeye teşebbüsten 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 147. ve 61. maddeleri gereğince 16 yıl hapis cezasıyla, kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirme suçundan 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 136. ve 43. maddeleri gereğince 7 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

23. Başvurucu mahkûmiyet kararından sonra tahliye talebinde bulunmuş, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi 12/12/2013 tarih ve 2013/802 Değişik İş sayılı kararıyla "kovuşturma aşamasının tamamlandığını belirterek yeniden karar verilmesine yer olmadığına" karar vermiştir.

24. Başvurucunun sağlık durumuna ilişkin İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesince düzenlenen 8/1/2014 tarih ve 64 sayılı sağlık kurulu raporunda, "kronik hepatit B, karaciğer sirozu (Child-A), sirotik karaciğerde (4,5 mm çaplı) nodül teşhisi ile kronik B hepatiti hastalığı yönünden tedavinin devamına, saptanan nodülün üç ay arayla radyolojik kontrollerin yapılmasının gerekli olduğuna, gelecekte nodülün boyut ve özelliklerinde değişiklikler gözlendiği taktirde hastalığın vasfında bir değişiklik olduğu neticesine varılabileceği, bu haliyle hastalık vasfının değiştiği anlamında değerlendirilemeyeceği" mütalaası yer almaktadır.

25. İkinci Bölümün tedbir talebiyle ilgili 20/1/2014 tarihli kararı üzerine, başvurucunun yapılan muayene ve tetkikleri sonrasında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesince düzenlenen 17/2/2014 tarih ve 19 sayılı sağlık kurulu raporunda "hepatoselüler karsinom tespit edilmediği, böbrek fonksiyonlarının %50 oranında azalmış olduğu, kronik B hepatitine bağlı gelişmiş kompanse karaciğer sirozu olduğu (Child-A), grade I özofagus varisleri ve portal hipertansif gastropatisi bulunduğu, psikiyatrik açıdan majör depresyon teşhis edildiği, uygun süre ve dozda tedaviye rağmen depresyon belirtilerinin devam etmesinin

psikososyal ve çevresel stres faktörleriyle ilişkili olabileceği" belirtilmiştir.

26. Anılan raporda, "başvurucunun kronik sistemik ciddi hastalıkları olduğunun anlaşıldığı, mevcut karaciğer sirozu nedeniyle hayat kalitesinde düşme, enfeksiyonlara eğilim ve üst gastrointestinal sistem kanaması geçirme riski olduğu, kronik B hepatiti tedavisine ek olarak portal hipertansiyon tedavisinin başlanmasının uygun olacağı, başvurucunun sağlığı açısından, cezaevi koşulları yerine fiziksel, psikososyal şartların daha sağlıklı olduğu ve her türlü tıbbi imkâna kolayca ulaşabileceği bir ortamda izlenmesinin uygun olacağı" kanaati bildirilmiştir.

27. İkinci Bölüm 20/2/2014 tarihinde başvurucunun sağlık durumuyla ilgili muhtemel riskler ve düzenlenen sağlık kurulu raporunu dikkate alarak 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin beşinci fıkrası ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi gereğince tedbiren tahliye kararı vermiştir.

B. İlgili Hukuk

28. 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Tutukluların Yükümlülükleri" kenar başlıklı 116. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu Kanunun; … hastalık nedeniyle nakil,… muayene ve tedavi istekleri,… muayene ve tedavileri,… sağlık denetimi, hastaneye sevk, infazı engelleyecek hastalık hâli, …konularında 9, 16, 21, 22, 26 ilâ 28, 34 ilâ 53, 55 ilâ 62, 66 ilâ 76 ve 78 ila 88 inci maddelerinde düzenlenmiş hükümlerin tutukluluk hâliyle uzlaşır nitelikte olanları tutuklular hakkında da uygulanabilir."

29. 5275 sayılı Kanun'un ilgili maddeleri şöyledir:

"Hastalık nedeniyle nakil

Madde 57- (1) Hastaneye sevki zorunlu görülen hükümlü, bulunduğu yere en yakın tam teşekküllü Devlet veya üniversite hastanesinin hükümlü koğuşuna yatırılır.

(2) Bu hastanelere gönderilen hükümlülerin başka yerlerdeki hastanelere sevki, sağlık kurulu raporuyla, acil ve yaşamsal tehlikesi bulunması hâlinde, varsa biri hastalığın uzmanı olmak üzere iki uzman hekim tarafından verilip, başhekim tarafından onaylanan ve hastalığın sebebi, tedavinin hangi sebeple bulunduğu hastanede gerçekleştirilemediği, hastaya nerede ve ne tür bir tedavi gerektiğini açıkça belirten bir raporla mümkündür. Bu durumda da en yakın ve hükümlü koğuşu bulunan Devlet veya üniversite hastaneleri tercih edilir.

(3) Hükümlünün bu hastanelerde kontrol ve tedavisinin devam edip etmeyeceğinin sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi gerekir; aksi hâlde hükümlü ait olduğu kuruma iade edilir.

(4) Hükümlü, acil hâller dışında özel sağlık kuruluşlarında tedavi edilemez. Acil hâllerin varlığı hâlinde Adalet Bakanlığına bilgi verilir.

(5) Hükümlü, sağlık nedenleriyle bulunduğu kurumda kalmasının uygun olmadığı, kurum hekiminin önerisi ve en üst amirinin isteği üzerine alınacak sağlık kurulu raporuyla belirlendiği takdirde, başka kurumlara nakledilebilir.

Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri

Madde 71- (1) Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbî araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Bunun için hükümlü öncelikle kurum revirinde, mümkün olmaması hâlinde Devlet veya üniversite hastanelerinin mahkûm koğuşlarında tedavi ettirilir.

Hükümlünün muayene ve tedavisi

Madde 78- (1) Kurumun sağlık koşullarının düzenlenmesi, hükümlünün acil veya olağan muayene ve tedavisi kurumun hekimi tarafından yapılır. Genel veya hastalık nedeniyle yapılan tüm muayene ve tedavi sonuçları, sağlık izleme kartına işlenir ve dosyasında saklanır.

(2) Sağlık Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile üniversitelerin sağlık kuruluşları, hükümlülerin tedavileri bakımından gerekli yardımları yapmakla görevlidirler.

…

Hastaneye sevk

Madde 80- (1) Hükümlünün sağlık nedeniyle hastaneye sevkine gerek duyulduğunda durum, kurum hekimi tarafından derhâl bir raporla ceza infaz kurumu yönetimine bildirilir.

İnfazı engelleyecek hastalık hâli

Madde 81- (1) Kurum hekimi veya görevli hekim tarafından yapılan muayene ve incelemeler sonucunda hükümlünün cezasını yerine getirmesine engel olabilecek hastalığı saptanırsa durum, kurum yönetimine bildirilir.”

30. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 147. maddesi şöyledir:

“Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren iskat veya vazife görmekten cebren menedenlerle bunları teşvik eyliyenlere ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası hükmolunur.”

31. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 136. maddesi şöyledir:

“Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

32. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 100. maddesi şöyledir:

“Madde 100 – (1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),”

33. 5271 sayılı Kanun’un 104. maddesi şöyledir

“(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir.

(3) Dosya bölge adliye mahkemesine veya Yargıtaya geldiğinde salıverilme istemi hakkındaki karar, bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay ilgili dairesi veya Yargıtay Ceza Genel Kurulunca dosya üzerinde yapılacak incelemeden sonra verilir; bu karar re'sen de verilebilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 16/1/2014 tarih ve 2014/648 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

35. Başvurucu,

i. Tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının,

ii. Hastalığı sebebiyle hayati tehlike içinde bulunmasına rağmen ceza infaz kurumunda tutulması ve iki ayda bir üniversite hastanesinde kontrollerinin yaptırılmaması nedeniyle yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasının,

ihlal edildiğini ileri sürerek tedbiren tahliyesine karar verilmesini ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

36. Başvurucunun şikâyetlerinin, tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesi kapsamında kişi hürriyeti ve güvenliği ile hastalığı sebebiyle hayati tehlike içinde bulunmasına rağmen ceza infaz kurumunda tutulması ve sağlık kurumunda kontrollerinin yaptırılmaması nedeniyle Anayasa’nın 17. maddesi kapsamında yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu iddialara ilişkin başvurunun kişi hürriyeti ve güvenliği ile yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Yönünden

37. Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

“Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama

süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.”

38. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

39. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

40. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru usulü” kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. …”.

41. Adalet Bakanlığı görüşünde, AİHM içtihatlarına göre, tutukluluk süresinin hesaplanmasında başlangıç noktası başvurucunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı tarih olup, kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesi kararıyla da olsa, bir mahkeme kararıyla mahkûmiyetine karar verildiği tarihte tutukluluğun sona erdiğini, (Yiğitdoğan/ Türkiye, no. 20827/08, 16 Mart 2010, par. 22). AİHM’nin, Atalay Öztürk tarafından yapılan başvuruda, ilk derece mahkemesi tarafından verilen mahkumiyet kararı ile birlikte “yetkili bir mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet kararının ardından” başvuranın hükümlü durumuna geçtiğini ve AİHS’nin 5/3. maddesi uyarınca, altı aylık sürenin başladığını ve başvurunun zamanında yapılmadığını belirterek kabul edilemezlik kararı verdiğini belirtmektedir (no.54890/09, 7/1/2014).

42. Bakanlık, başvurucunun 13/4/2009 tarihinde gözaltına alındığını ve İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama neticesinde, 5/8/2013 tarihinde hakkında mahkumiyet hükmü verildiğini, başvurucunun AİHS ve Anayasa Mahkemesi yargısı açısından tutukluluğunun bu tarihte sona erdiği ve bu tarihten itibaren ilgilinin hükümlü statüsünde olduğunu, başvurunun 16/1/2014 tarihinde yapıldığını belirtmektedir. Başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığı şikâyeti kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenirken bu hususların ve ilgili AİHM kararlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmektedir.

43. Adalet Bakanlığı görüşüne karşı başvurucu başvuruda belirttiği diğer hususlar yanında, hüküm tarihinden itibaren altı aya yakın bir süre geçmesine rağmen gerekçeli karar yazılmadığı için tahliye talebi hakkında karar verilmediğini belirtmektedir.

44. Başvurucu, devam eden tutukluk kapsamında, sağlık durumu dikkate alınmadan taleplerinin gerekçesiz biçimde reddedildiğini ifade etmektedir. Bu şikâyetin Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

45. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan

sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

46. Ancak kişi hakkında ilk derece mahkemesinde hüküm verilmiş ise bireysel başvuru açısından talep, "bir suç isnadına bağlı olarak tutukluluğun" hukuka aykırılığının tespitiyle sınırlı kalacaktır (B. No: 2014/912, 6/3/2014, § 48).

47. Kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. AİHM, ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olan bir sanığın, söz konusu mahkûmiyet kararından sonraki tutulmasını AİHS'nin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü uyarınca "mahkûmiyet sonrası tutma" olarak değerlendirmekte ve tutukluluk süresinin tespitinde dikkate almamaktadır (B. No: 2014/912, 6/3/2014, § 49).

48. "Bir suç isnadına bağlı olarak" tutuklulukta geçen sürenin başlangıcı, başvurucunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 66).

49. Somut olayda başvurucu, isnat edilen suç nedeniyle 13/4/2009 tarihinde gözaltına alınmış ve 17/4/2009 tarihinde tutuklanmıştır. Tutuklu olarak devam eden yargılamada mahkûmiyet kararının açıklandığı 5/8/2013 tarihinde tutukluluk hali bu anlamda sona ermiştir.

50. Başvuru formunda belirtilmeyen ve daha sonra Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanda ifade edilen mahkûmiyete ilişkin kararın gerekçesinin yazılmamış olması nedeniyle temyiz incelemesinin yapılamaması ve tahliye talebi hakkında bu aşamada bir karar verilmemesi tek başına"mahkumiyete bağlı olarak tutulma" halini hukuka aykırı kılmamaktadır. Bu durum makul süre çerçevesinde adil yargılanma hakkı kapsamında incelenebilecek olmakla birlikte, özgürlükten yoksun bırakmanın mahkûmiyet kararına dayandığı ve "mahkumiyete bağlı olarak" özgürlükten yoksun bırakılmanın hukuka aykırılığına ilişkin bir şikâyet de bulunmadığı dikkate alındığında, başvurudan sonra ileri sürülen bu iddia nedeniyle farklı bir sonuca ulaşılması mümkün değildir.

51. Başvurucunun 5/8/2013 tarihine kadar "bir suç isnadına bağlı olarak" özgürlüğünden yoksun bırakıldığı, 5/8/2013 tarihinden sonra özgürlükten yoksun bırakmanın "mahkûmiyet kararına bağlı olarak" tutulma olduğu anlaşılmaktadır.

52. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik şartlarından biri başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul şartıdır.

53. Bireysel başvuruların, 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir (B. No: 2013/2001, 16/5/2013, § 14,15).

54. Somut olayda tutuklu olarak devam eden yargılamada mahkûmiyet kararının açıklandığı 5/8/2013 tarihinde “bir suç isnadına bağlı olarak” tutulma hali sona ermiştir.

55. Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiği şikâyetleri yönünden başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

56. Açıklanan nedenlerle, başvurunun gerekçesiz kararlarla ve sağlık durumu dikkate alınmadan tutukluluğun devamına karar verilmesi nedeniyle “kişi özgürlüğü ve güvenliğinin” ihlal edildiğine ilişkin kısmının“süre aşımı” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Yaşam Hakkı Yönünden

57. Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.”

58. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

59. Adalet Bakanlığı, AİHM’nin birçok kararında, yaşam hakkına ya da fiziksel bütünlüğe yönelik ihlallerin kasıtlı olmadığı durumlarda, "etkili bir adli sistem" oluşturmayı kapsayan pozitif yükümlülüğün her davada cezai işlem başlatmayı gerektirmediğini vurguladığını, özel, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının mağdurlara açık olmasının yeterli olabileceğini belirtmektedir (Vo/Fransa [BD], B. No. 53924/00, § 90, 8/7/2004; Calvelli ve Ciglio/İtalya, no. 32967/96, § 51, AİHM 2002-I; ve Mastromatteo/İtalya [BD], B. No. 37703/97, § 90, 94 ve 95, 24/10/ 2002, Çetin/Türkiye, B. No.44084/10, 5/3/2013).

60. Bakanlık, bir hasta tutuklunun ölmeden önce kendisini AİHS’nin 2. maddesinin ihlalinin muhtemel mağduru olarak değerlendirdiği hallerde, AİHM’nin kural olarak Calvelli ve Ciglio/İtalya kararında belirlenen yöntemden ayrılmamak gerektiği kanaatinde olduğunu belirtmektedir (Çetin/Türkiye, B. No.44084/10, 5/3/2013).

61. Mevcut belgelerin incelenmesinden, belirtilen hususlarla ilgili olarak, doktorlar aleyhine tazminat davası açıldığına ya da şikâyette bulunulduğuna dair bir bilgiye ulaşılamadığı, başvurucunun 11 Haziran 2009 ve 22 Haziran 2009 tarihleri arasında Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesinde, 22 Haziran 2009 ve 7 Mart 2011 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesinde, 10 Mart 2011 ve 11 Mart 2011 tarihleri arasında Silivri Devlet Hastanesinde, 3 Ekim 2011 ve 14 Ekim 2011 tarihleri arasında Bakırköy Eğitim ve Araştırma Hastanesinde, 11 Haziran 2012 ve 15 Haziran 2012 tarihleri ve son olarak 12 Aralık 2012 ve 9 Ocak 2013 tarihleri arasında Avcılar Murat Kölük Devlet Hastanesinde yatarak tedavi gördüğü anlaşılmaktadır.

62. Bakanlık, başvurucunun 8/3/2011 tarihinden sonra sağlık kuruluşlarına sevkinin gerektiği gibi yapılmadığı iddiasıyla ilgili olarak bir şikâyet ya da talepte bulunduğuna dair

bir belgeye rastlanılmadığını belirtmektedir.

63. Adalet Bakanlığı görüşüne karşı başvurucu, başvuru sırasında belirttiği görüşlerini tekrar etmiş ve cezaevi idaresinden sorumlu Cumhuriyet savcılığına yaptığı 16/5/2011 ve 9/2011 havale tarihli iki ayrı dilekçeyi sunmuştur. Bu dilekçelerde başvurucu iki ay aralıklarla bir üniversite hastanesinin hepatoloji servisinde hastalığıyla ilgili kontrollerinin yaptırılması gerektiği, eğitim ve araştırma hastanelerinde gerekli kontrol ve takibin yapılamayacağını belirtmektedir.

64. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin, negatif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra, pozitif bir yükümlülük olarak, yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını, kamusal makamların, diğer bireylerin ve kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50-51)

65. AİHM, hukuka uygun olarak özgürlüğü kısıtlanan herkesin insan onuruna uygun tutukluluk koşullarına sahip olma hakkı bulunduğunu, alınan tedbirlerin uygulanma koşullarının kişiyi sıkıntıya ya da tutukluluğa bağlı kaçınılmaz üzüntü seviyesini aşacak yoğunlukta bir ümitsizliğe sokmaması gerektiğini vurgulamaktadır (Kudla/Polonya, B. No: 30210/96, 26/10/2000, § 94).

66. AİHM ayrıca, AİHS'nin tutuklu bir kimsenin sağlık gerekçesiyle serbest bırakılması için hiçbir "genel zorunluluk" getirmediğini, ancak doğal olarak ortaya çıkan fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklardan kaynaklanan acının, yetkililerin sorumlu tutulabileceği tutukluluk koşullarından dolayı artması ya da artma riski bulunması halinde bu durumun AİHS'nin 3. maddesi kapsamına girebileceğini belirtmektedir (Mouisel/Fransa, B. No: 67263/01, 14/11/2002, § 38-40).

67. Başvurucunun sağlık durumuyla ilgili yukarıda belirtilen kurul raporları dikkate alındığında, başvurucunun hastalığının her şart ve durumda, cezaevinde bulunma nedeniyle tek başına yaşamsal risk oluşturacak bir nitelik taşıdığı belirtilmemektedir. Başvurucunun rahatsızlığının geri dönülmez bir noktaya ulaştığı yönünde bir tespit de bulunmamaktadır. Bununla birlikte, mevcut hastalık nedeniyle ortaya çıkabilecek muhtemel risklerin varlığından bahsedilmekte ve sonuç olarak "başvurucunun sağlığı açısından, cezaevi koşulları yerine fiziksel, psikososyal şartların daha sağlıklı olduğu ve her türlü tıbbi imkâna kolayca ulaşabileceği bir ortamda izlenmesinin uygun olacağı" değerlendirilmektedir (§ 17-27).

68. Başvurucu, rahatsızlığının cezaevi şartları veya yetkililerin uygulamalarından kaynaklanan nedenlerle kötüleştiği ve bu nedenlerle doğal olarak özgürlükten yoksun bırakılma nedeniyle ortaya çıkan ızdırap ve acının ötesinde bir ızdırap ve acıya maruz kaldığı yönünde bir delil ortaya koymamıştır. Başvurucunun tedavi veya kontrollerinin ihmal edilmesi nedeniyle hastalığının ilerlediği yönünde bir tespit de bulunmamaktadır. Başvurucu her aşamada sağlık durumuyla ilgili hususlar dikkate alınarak hakkındaki dava nedeniyle devam eden özgürlükten yoksun bırakılma halinin sonlandırılmasını yargılama makamından talep etmiştir.

69. Başvurucunun Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesinde yatarak iki yıla yakın bir dönem

takip edildiği sırada düzenlenen 18/11/2009 tarih ve 6041 sayılı sağlık kurulu raporunda açıkça, “Hasta, kronik hepatit B ve karaciğer sirozu tanıları ile yatırılarak izlenmektedir. Kompanse siroz tanılı hastaları genel olarak yatırarak tedavi etmemekteyiz. Hasta Fatih Hilmioğlu karaciğer fonksiyonları düzeltildikten sonra aylar boyunca izlenmiş ve durumunun stabil kaldığı tespit edilmiştir. Şu anda kendisine bir hastane tedavisi yapılmamaktadır.” tespiti olmasına karşın “Sonuç olarak, hasta şu anda hastanede yatırılarak tedavi edilmesi gereken bir hasta değildir, taburcu edilebilir. Ancak kompanse sirozu olan bir hastanın koşulları uygun olmayan başka ortamlara transferinin sorumluluğu da bizim üzerimizde olmaz. Bu hasta aslında sağlığı açısından zorunlu olarak transfer edilmemesi gereken bir ortama gönderilirse kesin bir hayati tehlike söz konusudur." değerlendirmesi yer almaktadır.

70. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesinde kaldığı sürece kendisine hastane tedavisi yapılmadığı bildirilen başvurucu hakkında düzenlenen raporlarda, cezaevi koşullarının başvurucu yönünden uygun olmadığı veya hastalık sebebiyle başvurucu bakımından “kesin bir hayati tehlikeye” neden olacağı yönünde bir olgu yer almamaktadır.

71. Başvurucu daha önce sağlık durumuyla ilgili rapor düzenleyen doktorların tutuklanabilecekleri endişesiyle görüşlerini değiştirdiklerini belirtmiş, ancak bu görüş değişikliğinin hatalı olduğu iddiasıyla idari veya adli bir şikâyet yoluna başvurmamıştır. Ayrıca başvurucu tarafından sonraki raporlarda yer alan kanaatin yanlışlığı konusunda somut bir belge ve bilgi sunulmamıştır. Başvurucunun sağlık durumuyla ilgili raporlarda esasen teşhis yönünden bir farklılık da bulunmamaktadır. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesince düzenlenen ilk iki raporda doğrudan cezaevi şartlarıyla bağlantılı somut bir neden belirtilmeksizin başvurucunun tutukluluğunun devamının veya transfer edilmemesi gereken bir ortama gönderilmesinin kesin bir hayati tehlike teşkil edeceği belirtilmektedir.

72. Tedbir talebiyle ilgili 20/1/2014 tarihli karar üzerine İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesince düzenlenen 17/2/2014 tarih ve 19 sayılı sağlık kurulu raporunda da, başvurucunun cezaevinde bulunmasının sağlık durumu nedeniyle hayati risk oluşturacağına ilişkin bir tespit ve değerlendirme yer almamaktadır.

73. Başvurucunun yargılama sürecinde 11/6/2009-22/6/2009 22/6/2009-7/3/2011, 10/3/2011-11/3/2011, 3/10/2011-14/10/2011, 11/6/2012-15/6/2012 ve 12/12/2012-9/1/2013 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi Hepatoloji Servisi başta olmak üzere çeşitli sağlık kurumlarında yatarak tedavi ve kontrollerinin yapıldığı görülmektedir.

74. Başvurucu, iki ay aralıklarla bir üniversite hastanesinin hepatoloji servisinde hastalığıyla ilgili kontrollerinin yaptırılmamasını yaşam hakkının ihlali olarak ayrıca ileri sürmüş ise de, bu kontrollerin yapılmasına ilişkin idari mercilerin hareketsiz kalması nedeniyle idari veya yargısal bir şikâyet yaptığına ve bu kapsamda bir sonuç alamadığına ilişkin delil sunmamaktadır. Bireysel başvuru kapsamındaki talebin de hastalık nedeniyle sağlık kurumunda tedavi edilme değil, “mahkûmiyet kararına bağlı olarak” cezaevinde tutulmanın sonlandırılması yani serbest bırakılma olduğu görülmektedir.

75. Başvurucunun yukarıda bahsedilen raporlarla tespit edilen sağlık durumuna rağmen “mahkûmiyet kararına bağlı olarak” cezaevinde tutulmasının, insanlık dışı veya aşağılayıcı bir ceza/muamele olarak değerlendirilmesine neden olabilecek bir olgunun da bulunmadığı, bu nitelikte değerlendirilebilecek somut bir duruma ilişkin şikâyet olmadığı görülmektedir.

76. Başvurucu, cezaevinde tutulma nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği şikâyetine ilişkin olarak gerek cezaevi koşullarından gerekse yetkililerce yapılan uygulamalardan kaynaklanan somut bir delil sunmadığı gibi bu kapsamdaki iddialarıyla ilgili herhangi bir idari ve yargısal başvuru yapmamıştır.

77. Suç isnadına veya mahkûmiyet kararına bağlı olarak özgürlüğünden yoksun bırakılan bir kimsenin sağlık gerekçesiyle serbest bırakılması için hiçbir "genel zorunluluk" bulunmadığı, hasta bir kişinin cezaevinde tutulmasının, ancak cezaevi şartları veya uygulanan tedbirlerin kişiyi olağanın üzerinde sıkıntıya sokacak nitelikte olması halinde insanlık dışı veya aşağılayıcı bir muamele olarak nitelendirilebileceği ve bu kapsamda da somut bir delil olmadığı dikkate alındığında, kronik hastalığı olan başvurucunun "mahkûmiyet kararına bağlı olarak" cezaevinde tutulmasına ilişkin şikâyetlerinin somut bir olguya dayanmaması nedeniyle yaşam hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir.

78. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. "Kişi özgürlüğü ve güvenliğinin" ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerinin "süre aşımı",

2. "Yaşam hakkının" ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerinin "açıkça dayanaktan yoksun olması"

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

DAVUT KOYUNCU

B. No: 2014/1070 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1070

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DAVUT KOYUNCU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1070)

Karar Tarihi: 18/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Seyit Abdülhakim ŞAHİN

Başvurucu : Davut KOYUNCU

Vekili : Av. Ali Ulvi SEYREK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Toplu Konut İdaresinden (TOKİ) satın aldığı ve TOKİ'nin gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi ile anlaştığı şirketler tarafından yapılarak teslim edilen dairenin, eksik ve ayıplı olarak teslimi dolayısıyla açtığı davanın, TOKİ'nin zararın bir kısmından sorumlu tutularak kısmen kabul edilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 25/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru dilekçesi ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, TOKİ ile diğer davalılar olan yüklenici şirketler arasında yapılan gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi gereği yapılan dairelerden birini satın almış ve dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla dairede meydana gelen değer kaybının, davalılar TOKİ ve yüklenici şirketlerden tahsili amacıyla 18/6/2009 tarihinde Sincan Tüketici Mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

6. Mahkeme, 24/3/2011 tarih ve E.2009/201, K.2011/243 sayılı kararıyla davayı kısmen kabul etmiş, temyiz edilen karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 25/11/2011 tarih ve E.2011/14532, K.2011/17353 sayılı ilamıyla "...davalı TOKİ, Mahkemeye yazdığı 10.11.2009 tarihli cevabi yazıda; idare ile yükleniciler Kontaş İnş ve Mad. San. Tic. İhr. Ltd. Şti.-Canberk İnş. Turz. Paz. Ltd. Şti. ortak girişimi arasında yapılan sözleşmenin 7 ve 23. maddelerinde işin tüm eksik ve kusurlu imalatlarından yüklenicilerin sorumlu olduğu, konut sahiplerinden muhtelif zamanlarda gelen şikayetler değerlendirilip durum tespit tutanağı düzenlendiğini, bu işlerin yükleniciler nam ve hesabına giderilmesi için karar alındığını bildirmiş, ayrı bir yazı ile de idare tarafından tespit edilen eksikliklerin yüklenici nam ve hesabına yaptırılmasını teminen Grup Lider İnş. Tur. San. Tic. AŞ'ye ihale edilip 29.6.2009 tarihli sözleşme imzalandığını, yer tesliminin 1.7.2009 tarihinde yapıldığını belirtmiştir. Bu durumda davalı TOKİ tarafından eksiklikler giderildiği takdirde giderilen eksiklik ve ayıplar yönünden dava konusuz kalacaktır. Her ne kadar mahkemece işin ihale edilmesinden sonra 26.2.2010 tarihinde yapılan keşif ve hazırlanan bilirkişi raporu esas alınarak sonuca gidilmişse de, bu aşamadan sonra da eksikliğin giderilmesi mümkündür. Hal böyle olunca davalı TOKİ tarafından 3. kişiyle yapılan 29.6.2009 tarihli sözleşme ve ekleri getirilip davacıya ait konutda olduğu iddia edilen ayıp ve eksik imalatlar ile ortak yerlerdeki ayıplı ve eksik imalatların bu sözleşme kapsamında olup olmadığı, varsa bunların giderilip giderilmediği, sözleşmede 3. kişiye bu noksanların hangi tarihe kadar giderilmesi için süre verildiği gerektiğinde keşif yapılarak değerlendirilmeksizin yazılı şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir..." gerekçesiyle bozulmuştur.

7. Bozmaya uyan ilk derece mahkemesi, bozma kararı doğrultusunda gerekli incelemeleri yaptıktan sonra, 11/10/2012 tarih ve E.2012/91, K.2012/753 sayılı kararında, konutta ve ortak alanlardaki eksik ve ayıplı işlerle ilgili bütün davalıların sorumlu olduğu, ancak, "kapalı yüzme havuzunun davalı yüklenici şirketler tarafından konut sahiplerine ayrıca taahhüt edildiği, kapalı yüzme havuzunun davalılar arasında kararlaştırılan sözleşmede yer almadığı, sitede sözleşme ve proje kapsamında ayrıca açık yüzme havuzunun da bulunduğu, bu nedenlerle davalı TOKİ'nin kapalı yüzme havuzu taahhüdünden ve inşasından sorumlu olmadığı" gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne, kabul edilen tazminat kısmının konut ve ortak alanlardaki eksiklik ve ayıplara ilişkin kısmından TOKİ ile diğer davalıların müştereken ve müteselsilen sorumlu olduklarına, kapalı yüzme havuzu ile ilgili kısmından ise TOKİ dışındaki davalıların sorumlu olduklarına karar vermiştir.

8. Taraflarca temyiz edilen bu karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin, 11/4/2013 tarih ve E.2013/6432, K.2013/9426 sayılı ilamı ile "sair temyiz itirazlarının reddine ancak davacı, davalıların gelir ortaklığı esasına göre yaptığı Ankara Eryaman Göksu Park konutlarından satın aldığı dairede eksik ve kusurlu imalatlar bulunması nedeniyle dairede oluşan değer

kaybının tahsili için eldeki davayı açmıştır. Mahkemece, davanın kısmen kabulüne, davalılar kendilerini vekille temsil ettirdiklerinden, davalılar yararına reddedilen kısım için ayrı ayrı vekalet ücreti tahsiline karar verilmiştir. Aynı dava sebebine dayanılarak dava açılması ve davalıların sorumluluklarının müteselsil olması nedeniyle davanın reddi halinde davacı aleyhine tek bir ücreti vekalete hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde her bir davalı için ayrı ayrı ücreti vekalete hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. Ne var ki yapılan yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden…" şeklinde gerekçe gösterilerek hükmün düzeltilerek onanmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucunun karar düzeltme talebi, aynı Dairenin, 18/11/2013 tarih ve E.2013/27942, K.2013/28345 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

10. Bu karar başvurucu vekiline 26/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.Başvurucu bu karara karşı 27/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 23/2/1995 tarih ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 1. maddesi şöyledir :

"Bu Kanunun amacı, (...) kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, aydınlatıcı, eğitici, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı önlemleri almak ve tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konudaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir."

12. 4077 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda ya da reklam ve ilanlarında yer alan veya satıcı tarafından bildirilen veya standardında veya teknik düzenlemesinde tespit edilen nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar, ayıplı mal olarak kabul edilir.

Tüketici, malın teslimi tarihinden itibaren otuz gün içerisinde ayıbı satıcıya bildirmekle yükümlüdür. Tüketici bu durumda, bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte ayıplı malın neden olduğu ölüm ve/veya yaralanmaya yol açan ve/veya kullanımdaki diğer mallarda zarara neden olan hallerde imalatçı-üreticiden tazminat isteme hakkına da sahiptir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/1/2014 tarih ve 2014/1070 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, TOKİ ile diğer karşı taraf yüklenici şirketler arasında yapılan sözleşme gereği yapılan binalardan bir daire satın aldığını, dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla açtığı davanın kısmen kabul edildiğini, TOKİ'nin taahhüt edilen kapalı yüzme havuzuna ilişkin sorumluluğu bulunmadığı sonucuna varılarak tarafına ödenmesine hükmedilen

tazminattan kısmen sorumlu tutulduğunu, oysa reklamlarda kapalı yüzme havuzunun da vaadedildiğini ve TOKİ'nin de isminin geçtiğini, bu sebeple idareye güvenle hareket ederek söz konusu taşınmazı satın aldığını, derece mahkemelerinin hukuki görünüşün korunmasına ilişkin ilkeye aykırı karar verdiklerini, yüklenici şirketler TOKİ'ye vekaleten hareket ettikleri için esas olarak TOKİ'nin kapalı yüzme havuzundan da sorumlu olduğunu, somut olay, sözleşme ve kanun hükümlerinin derece mahkemelerince hatalı yorumlandığını, keyfi kararlar verdiklerini, derece mahkemesi kararlarında çelişkiler olduğunu, mahkeme kararının ideolojik olduğunu ve tarafsız olmadığını, TOKİ'nin yapılan ödemelerden pay aldığını, ödemelerin kapalı yüzme havuzunun bedelini de kapsadığını, dolayısıyla TOKİ'nin sebepsiz zenginleştiğini, hakkını almak için senelerce uğraştığını, diğer davalıların iflas etmeleri nedeniyle tazminat alacağına kısmen kavuşamadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı ve 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

15. Başvurucu Anayasa’nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de belirtilen iddianın özünün, derece mahkemeleri kararlarının sonucu itibarıyla adil olmadığı hususuna ilişkin olduğu anlaşılmakla, başvurucunun iddialarını Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

16. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz”

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

18. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

19. 6216 sayılı Kanun’un “Esas hakkındaki inceleme” kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

20. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

21. Bir anayasal hakkın ihlali iddiası içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin

kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 25).

22. Bu kapsamda, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ya da açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurularda derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvurucu tarafından, derece mahkemeleri tarafından taraflar arasındaki sözleşme ve kanun hükümlerinin hatalı yorumlandığı, kamu kurumu niteliğindeki TOKİ'nin lehine davranıldığı, verilen kararın ideolojik ve taraflı olduğu ve açılan tazminat davasının TOKİ yönünden kısmen reddedilmesi suretiyle anayasal haklarının ihlaline yol açıldığı belirtilmekte olup, başvurucunun iddialarının özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibariyle yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

24. Somut olayda Sincan Tüketici Mahkemesi, başvurucu tarafından açılan tazminat davasında, ortak alanda bulunan kapalı yüzme havuzunun inşa edilmemesi nedeniyle meydana gelen değer azalmasında davalı TOKİ'nin sorumlu olmadığı, diğer davalı inşaat şirketlerinin sorumlu olacağı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemece 4077 sayılı Kanun hükümleri ile ilgili taraflar arasındaki sözleşme hükümleri dikkate alınarak oluşan vicdani kanaate ve değerlendirmeye göre hukuki bir sonuca ulaşılmış olup verilen karar Yargıtay denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Derece mahkemelerince başvurucu tarafından açılan davanın hangi nedenlerle kısmen kabul edildiğine hüküm gerekçelerinde yer verilmiş olup söz konusu kararda tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır. Bu çerçevede, derece mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadığı anlaşılmaktadır.

25. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemeleri tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MESUT AŞKIN

B. No: 2014/1456 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1456

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MESUT AŞKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1456)

Karar Tarihi: 18/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Mesut AŞKIN

Vekili : Av. Mehmet İhsan KALKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, iş kazası sonucu yaralanması üzerine 22/6/2010 tarihinde Mersin 3. İş Mahkemesinde açtığı tazminat davasının reddedildiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 28/1/2014 tarihinde Silopi Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 14/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 2/5/2014 tarihli ara kararı gereğince, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 20/5/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, şoför olarak çalıştığı şirkete ait araçla Irak Devletine yük taşıdığı sırada meydana gelen patlama sonucu yaralanmıştır.

8. Başvurucu, iş kazası sonucu mağdur olduğu iddiasıyla 22/6/2010 tarihinde, işvereni şirket aleyhine maddi ve manevi tazminat davası açmıştır.

9. Silopi Asliye Hukuk Mahkemesi (İş Mahkemesi sıfatıyla), 2/2/2011 tarih ve E.2010/316, K.2011/16 sayılı kararla, dava dilekçesinin yetki yönünden reddine, dosyanın Mersin İş Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

10. Mersin 3. İş Mahkemesi, 2/5/2013 tarih ve E.2012/213, K.2013/181 sayılı kararıyla, başvurucunun, şoförü olduğu araçla Irak'a yük taşıdığı, Amerikan ordusuna ait askeri aracın eskortluk yaptığı sırada mayın patlaması sonucu yaralandığı, Amerikan ordusunun %25, mayın patlatan şahısların %75 oranında kusurlu oldukları, davalı işverenin kusurunun bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

11. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 26/11/2013 tarih ve E.2013/16112, K.2013/21999 sayılı ilamıyla; dosyadaki yazılara, hükmün Dairece de benimsenmiş bulunan yasal ve hukuksal gerekçeleriyle dayandığı maddi delillere ve özellikle bu delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre, temyiz itirazlarının reddine ve hükmün onanmasına karar verilmiştir

12. Onama ilamı, başvurucuya 30/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 28/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

15. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

16. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri

kurulur.”

17. 5521 sayılı Kanun’un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir.”

18. 5521 sayılı Kanun’un 15. maddesi şöyledir:

I. “Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 28/1/2014 tarih ve 2014/1456 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, geçirdiği iş kazası sonucu ağır yaralandığını ve iş gücü kaybına uğradığını, zararlarının tazmini amacıyla 22/6/2010 tarihinde açtığı maddi ve manevi tazminat davasının reddedildiğini, davalının kusurlu olup olmadığının Mahkeme Hakimi tarafından çözüme kavuşturulması gerektiği halde bilirkişi raporu alındığını, mevzuat gereği davalının sorumluluğunun bulunduğunu, Mahkemece ABD’nin Ankara Konsolosluğundan, herhangi bir ödeme yapılıp yapılmadığının sorulmasına karar verildiği halde, cevap gelmeksizin hüküm kurulduğunu, davanın ABD Konsolosluğuna ihbar edilmediğini, bu yöndeki taleplerin reddedildiğini, bilirkişi raporunun uzun süre sonra geldiğini ve sonucunun yanlış olduğunu, Mahkemece eksik inceleme sonucu karar verildiğini, davayı her türlü delille ispatladığı halde sadece bilirkişi raporu doğrultusunda karar verildiğini, sürpriz karar yasağına aykırılık oluştuğunu, iş kazasının işverenin sorumluluğu altındayken meydana geldiğini ve işverenin %100 sorumlu olduğunu, işverenin özen borcuna aykırı davrandığını, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını, Yargıtay kararının gerekçesiz olduğunu belirterek, Anayasa'nın 10., 36., 60. ve 141. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

21. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Mersin 3. İş Mahkemesinde açtığı tazminat davasının reddedilmesinin Anayasa’nın 10., 36., 60. ve 141. maddelerinde tanımlanan haklarını ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun anılan iddiaları yargılama sonucunda verilen kararın adil olup olmadığına yönelik olup, bu iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun makul sürede yargılama yapılmaması ve Yargıtay kararının gerekçesizliği nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

22. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

24. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

25. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

26. Somut olayda başvurucu, 22/6/2010 tarihinde açtığı maddi ve manevi tazminat davasının reddedildiğini, davalının kusurlu olup olmadığının Mahkeme Hâkimi tarafından çözüme kavuşturulması gerektiği halde bilirkişi raporu alındığını, mevzuat gereği davalının sorumluluğunun bulunduğunu, Mahkemece ABD'nin Ankara Konsolosluğundan, herhangi bir ödeme yapılıp yapılmadığının sorulmasına karar verildiği halde, cevap gelmeksizin hüküm kurulduğunu, davanın ABD Konsolosluğuna ihbar edilmediğini, bilirkişi raporunun yanlış olduğunu, Mahkemece eksik inceleme sonucu karar verildiğini, davayı her türlü delille ispatladığı halde sadece bilirkişi raporu doğrultusunda karar verildiğini, sürpriz karar yasağına aykırılık oluştuğunu, iş kazasının işverenin sorumluluğu altındayken meydana geldiğini ve işverenin %100 sorumlu olduğunu, işverenin özen borcuna aykırı davrandığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Başvurucu, 28/12/2007 tarihinde meydana gelen iş kazası sonucu yaralanmıştır. Başvurucunun açtığı tazminat davasında Mahkeme tarafların bildirdiği delilleri toplamış, iş güvenliği uzmanlarından oluşan üç kişilik bilirkişi heyetinden rapor almıştır. Bilirkişiler, davalı işverenin alacağı bir önlemin bulunmadığı, olay tarihinde Irak Devleti üzerinde seyahat ve can güvenliğinden sorumlu ABD ordusunun hizmet kusurundan dolayı %25 oranında, mayın patlatan kişilerin %75 oranında kusurlu olduklarını bildirmişlerdir. Başvurucu, bilirkişi raporuna itiraz ederek yeniden rapor alınmasını talep etmiş, ayrıca davanın, ABD Konsolosluğuna ihbar edilmesini talep etmiştir. Mahkeme, olayın iş kazası olduğunu kabul ederek değerlendirme yapmış, olayın meydana geliş şekli ve gerçekleştiği yer ile başvurucuya iş kazasına bağlı gelir aylığı bağlandığını dikkate almış, bilirkişi raporu doğrultusunda, davalı işverenin kusursuz olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

28. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

29. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

31. Başvurucu, Yargıtay kararının gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür.

32. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

33. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

34. Öte yandan temyiz mercilerinin yargılamayı yapan mahkemenin kararına katılmaları halinde bunu aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararlarına yansıtmaları yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

35. Somut olayda başvurucu, Yargıtay kararının gerekçesiz olduğunu belirterek, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkemece, tarafların delilleri değerlendirilerek ve bilirkişi raporu alınarak, davalının kusursuz olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir (bkz. § 10). Yargıtay tarafından da Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe aynen kabul edilerek hüküm onanmıştır (bkz. § 11). Dolayısıyla Yargıtay kararının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

36. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurucunun bu yöndeki iddiası da "açıkça dayanaktan yoksun" bulunmuştur.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

37. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

38. Başvurucu, 22/6/2010 tarihinde Mersin 3. İş Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

40. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

41. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

42. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

43. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

44. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş kazasına dayalı olarak açılan tazminat davası bulunmakta olup, bu sorunun çözümüne yönelik olarak 5521 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

45. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

46. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki

menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

47. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

48. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

49. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 22/6/2010 tarihidir.

50. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

51. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

52. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

53. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/4701, 23/1/2013, § 47).

54. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. İş kazasına dayalı olarak açılan tazminat davasında derhal bir yargı kararı verilmesinde, çalışanın önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Bu nedenle iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekir.

55. 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Dolayısıyla iş kazasına dayalı olarak açılan tazminat davasında takip edilmesi gereken yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

56. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No:

2013/772, 7/11/2013, § 65).

57. Anayasa Mahkemesinin, derece mahkemelerinin yargılama sürelerine riayetlerine ilişkin yerel mevzuatı nasıl yorumladıklarını ve uyguladıklarını denetleme görevi bulunmamakta olup Mahkeme, davaların "makul süre" içerisinde tamamlanıp tamamlanmadığını tespit etmek amacıyla yargılama süresinin bütününü ele alarak, bu sürenin Anayasa'nın 36. maddesine uygun olup olmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmaktadır.

58. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu 22/6/2010 tarihinde, Silopi Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla), iş kazası sonucu yaralandığını ileri sürerek, maddi ve manevi tazminat davası açmıştır.

59. Mahkemece tensip zaptı düzenlenerek davalının yetki itirazı değerlendirilmiş ve 2/2/2011 tarihinde, davalı şirketin Mersin Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı olduğu ve işyeri merkezinin Mersin olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı verilerek, dosya Mersin 2. İş Mahkemesine gönderilmiştir.

60. Yargılamaya devam eden Mersin 2. İş Mahkemesi, tarafların delillerini toplamış, başvurucunun sigorta sicil kayıtlarını istemiş ve Ankara Nöbetçi İş Mahkemesine talimat yazarak kusur durumunun tespiti amacıyla bilirkişi raporu alınmasına karar vermiştir.

61. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararıyla Mersin 3. İş Mahkemesinin kurulması üzerine anılan dava dosyası Mersin 3. İş Mahkemesine devredilmiştir.

62. Dosyanın bilirkişiye tesliminden yaklaşık 8 ay sonra rapor okunmuş ve 2/5/2013 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir.

63. Temyiz üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesince hükmün onandığı 26/11/2013 tarihinde karar kesinleşmiştir.

64. Davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık bir niteliğe sahip olmadığını gösterdiği, davaya bütün olarak bakıldığında, ilk açılış tarihi olan 22/6/2010 tarihinden itibaren hükmün kesinleştiği 26/11/2013 tarihine kadar yargılamanın 3 yıl 5 ay 4 gün devam ettiği belirlenmiştir.

65. Başvurunun konusu olan tazminat davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, davanın niteliği gereği bilirkişi incelemesini gerektirdiği, iki dereceli yargılama yapıldığı ve davanın 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. maddesinde düzenlenen işe iade davası niteliğinde de olmadığı dikkate alındığında, 3 yıl 5 ay 4 gün süren yargılama sürecinin makul olduğu sonucuna varılmıştır.

66. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan yargılama giderlerinin başvurucu üzerine bırakılmasına,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.